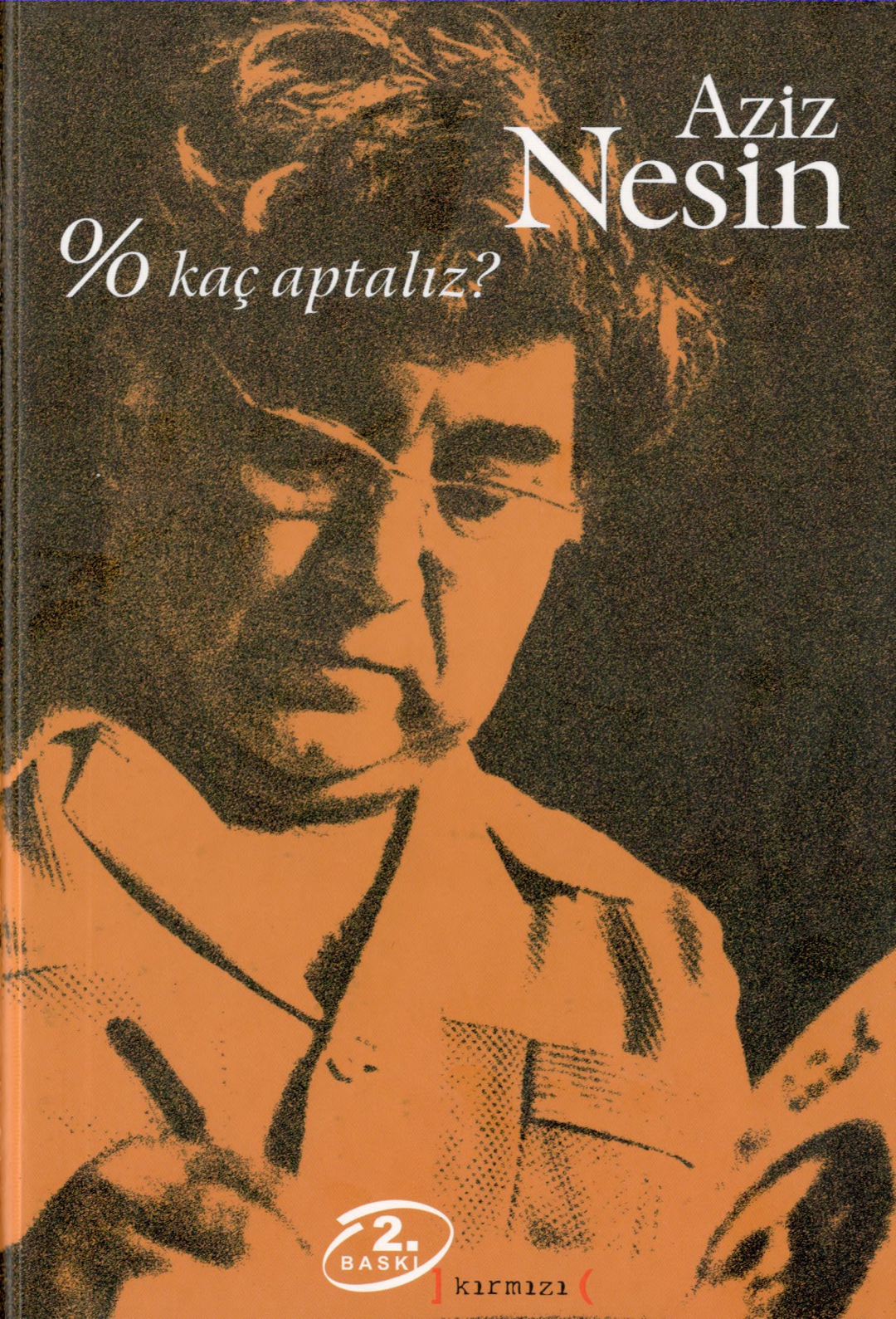

Aziz
Nesin

% kaç aptalız?

kırmızı (

% KAÇ APTALIZ?

(SEÇME ÖYKÜLER)

AZİZ NESİN

% KAÇ APTALIZ?

(SEÇME ÖYKÜLER)

ISBN 978-975-9169-63-3

% KAÇ APTALIZ? / AZİZ NESİN

Birinci Baskı: Aralık 2007, İstanbul

İkinci Baskı: Ekim 2010, İstanbul

Genel Yayın Yönetmeni:

Fahri ÖZDEMİR

Kapak Tasarımı:

Serap AKÇURA

Dizgi:

Mesut SEVEN

Baskı ve Cilt:

Acar Basım ve Cilt Sanayi Tic. A.Ş.

Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi No: 26 Acar Binası

Haramidere-Beylikdüzü / İSTANBUL

Tel: (0212) 422 18 34 – 422 18 00

© Kırmızı Yayınları, 2007, İstanbul

Bütün hakları saklıdır.

Kırmızı Yayınları

Refik Saydam Cad. Akarca Sk. No. 41

Tepebaşı-Beyoğlu / İSTANBUL

Tel: (0212) 253 53 25

Kırmızı Yayınları bir OPUS LTD. ŞTİ. kuruluşudur.

www.kirmiziyayinlari.com.

AZİZ NESİN

% KAÇ APTALIZ?

(SEÇME ÖYKÜLER)

Yayıma Hazırlayanlar

T. MELİS KAYA
ÖZCAN HAKLI

HEM ÇAL HEM OYNA!(*)

Ağzında tenekeden megafon, bir adam, pazar meydanında bar bar bağıırıyordu.

– Bugün... İstanbul'dan gelen... Meşhur... Milli Tiyatoraaa... Sahat... dördte... Çınar meydanında... Allo! Allo! Sahat dördte... Üç perdelik gülünçlü komedi... Ayriyeten üç perde hisseli, kıssalı dram faaacası...

İki tiyatro ile bir cambazın birarada buraya gelmeleri pekaz görülen şeylerdendi. Bu yüzden rakip tiyatronun reklamcısı, öbüründen daha baskın çıkmak için, iki uzun sopanın üstünde palyaço kılığında, meydanın öbür başından bağıırıyordu:

– Allo... Allo! Memleketin... En namlı, büyüük... Millet Tiyatorası... Onsekiz artistlik büyük kadro... En büyük tiyatora kumpanyası... Hanende Ayten Şakırses... Ayriyeten altı kişilik saz ve caz takımı... Alaturka ve ilaveten alafranga danslar... Rakkase Celile Celali... En meşhur film yıldızımız bağyaan Ece Yakar.

Cambazlar da, bu iki tiyatrodan aşağı kalmamak için, iki çığırta kan birden çıkarmışlardı:

– Allo.. Allo... Memleketin en namlı cambazlarını... İki cambaaaz bir iptе. Bugün cambazhaneler kralı Ali Çolak ip üstünde kurban kesecek... İp üstünde psiklet yarışları... Ayriyeten...

Ortalık panayıra dönmüştü. Çadırların önünde trombon, büğlü ve davul, bir çarliston, bir İzmir marşı çalıyordu.

İki gezginci tiyatro ile cambazhane, çok kötü bir zamanda gelmişlerdi. Çünkü aynı gün, Milli Cemaat Partisi'nin lideri de, üç kişilik yurt gezisi ekibiyle gelmiş bulunuyordu. Bütün bu çığırta kanlar, cazlar hep boşunaydı. Ne iki tiyatro, ne de cambazhane bilet satabilmişti. Taaa uzak köylerden gelenler meydanı doldurmuşlardı

(*) "Kazan Töreni" adlı kitaptan alınmıştır.

ama, hiçbiri tiyatroya da, cambazhaneye de gitmiyordu. Milli Cemaat Partisi'nin lideri konuşacak olduktan sonra, tiyatroya, cambaza kim gider?

Meydanda, çınarın altındaki kahvede şöyle konuşuyorlardı:

– Amanıñ, bi ağnatiyo, bi ağnatiyo... Bildır diğnedim, güle güle öleyazdım...

– Bu herif hepisünden basgın. Öteki partilerin hiçbiri bunun kadar güldüremiyo...

– Bizim Kel İbrââm'ın gaynı Mamut, bi mektup iletmiş, diyo... kine, buraya geldi, güle güle öldük... diyo... Tüm garı milleti yirlere serildi diyo... Gülmekten gasıkları gevşemiş. Hıdır'ın gaynanası altına geçirdi, diyo... Buradan oriya geliyo, amanıñ, geçirman, hep-ten gidin, diğneyin, diyo... Biz de köyden işi gücü bıraktık, geldük.

– Herüf bi gonuşsun, acep tiyatro kaç para ider?

– Paraynan mı Mustava emmi?

– Yoh bel.. Herüf sevabına güldürüyo... Fisebilillah...

– Pekiy, ne zoruna? Heç bi çıkarı yok mu?

– Milletin biraz yüzü gülsün deyi... Eyilik ossun deyi... Bi ağnatiyo, töbeler ossun, bir ay yat, gûl!..

Milli Cemaat Partisi'nin gezisine katılanlardan hiçbiri ortada görünmüyordu. Yalnız, meydanı polisler doldurmuştu. Yaya polis, atlı polis, motosikletli polis, motorlu, zırhlı, binmiş, bindirilmiş polis... Komşu dört ilin polisi buraya dolmuştu.

Biraz sonra ağızdan ağıza bir haber yayıldı:

– Meydanda söyletmeyeceklermiş...

– Acep neden ki?..

– Yasah...

– Neden yasah?..

– Besbelli bu tiyatoracılar, işimize keset vuruyo deyi hökûmata şikâyetle bulundular. Hökûmat da, madem tiyatoracı gısmısı çadırdı numro yapıyor, bunlar da gapalı yerde numro yapsın diyerekten bi ganun çıkardı.

– Şincik n'olacak?

– Sinemadaymış... Düztaban İrıza'nın sinemasında...

– Biraz sonra yeni bir haber çıktı: Düztaban Rıza sinemasını vermiyormuş...

– Ben hökûmat işinden gorharım diyesiymiş. Neme gerek di-yomuş, elektriğimi bozarlar, bi zor çıkarırlar. Virmem diyormuş...

– Şincik n’olacak?

– Kör Yusuf un logantasına!..

Lokantanın önü tıklım tıklım dolmuştu. Ama kapıdaki polisler, yalnız partili olanları içeri sokuyor, o partiden olmayanları lokanta-ya bırakmıyordu.

Kapıda birikenler konuşuyorlardı:

– Len İsmiyl, ben sana bu partiye girek dimedim miydi? Şim-cik bedavadan diğniyecekdik. Ne bilet var, ne bişey... Şincik tiya-toraya gaymeyi bayıl, ahlin başına gelsin.

– Canım İreşit Dayı, pangadan gredo almahlık için öbürüsüne girdik.

– İki partiye birden girilmiyo mu?

– Get işinel!..

– Şincik bu partiye gaydımızı yaptırsak, içeri gomazlar mı?

– Pulise sor!..

– Ben pulisnen konuşmam. Sen sor!

Kapıdan parti kimliklerine bakılıp içeri girenlere, Partinin il idare heyetinden biri şunları tembih ediyordu:

– Alkış yoh!.. Gülmek yoh!.. Bağırıp çağırmaq yoh!.. Heç bişiy yoh!..

– Mevta gibi duracak mıyız?

– Ben bu partiye girmem Hacı emmi, gülmek olmadıhtan kelli... Partiye gireceğime, tiyatoraya giderim. Yörü, tiyatoraya! Pa-ralar benden...

– Len, bu gafaylan tiyatoraya gidili mi? İlkin şordan bi şişe imam suyu al da içek, gafaları dutup öyle girek.

Lokanta doldu. Lokantanın bütün pencereleri kalın bezlerle örtüldü. İki polis memuru pencerelerden içerisinin görüleceği delik kalıp kalmadığını denetledi. Karanlık olduğu için lambalar yakıldı. Hava çok sıcaktı. İçerdekiler buram buram terlemeye başladılar.

Ortada yüksek biyere masa, üzerine bisürü plakla, bir de gra-

mofon konuldu. Milli Cemaat Partisi'nin lideri masanın arkasına geçti:

– Vatandaşlar! dedi, biliyorsunuz, son çıkan kanunlardan sonra konuşmak, nutuk vermek çok tehlikeli bir durum aldı. Biz polisi, savcılarını, mahkemeleri meşgul etmemek, kendi başımızı da belaya sokmamak için, bu çareye başvurduk. Burada benim eskiden söylediğim ve içinde hiçbir suç olmayan plaklar var. Sesimi ve sözlerimi bu plaklardan dinleyeceksiniz.

Şunu da söylemeyi bir borç ve vazife bilirim ki, başka yerlerde, bizi yolumuzdan alıkoymak, geç bırakmak için tirenleri geciktirdiler. Bazı yerlerde suyu, bazı yerlerde elektriği kestiler. Burada hiçbir zorlukla karşılaşmadık. Gerek idarecilere, gerek polise huzurunuzda teşekkür ederim. Şimdi nutuk plaklarımı dinleyeceksiniz.

Salonun gerisinde oturan iki polis, bıyık altından kıs kıs gülüyordu.

Parti lideri en üstteki plağı gramofona koydu. Bir partili gramofon iğnesini değiştirdi, kolu çevirdi. Salonda çıt yoktu.

Arkadaki iki polis hâlâ kıs kıs gülüyordu.

İlk plak dönmeye başladı.

“Sayın vatandaşlar! Partimiz prensip itibarıyla, iki meclisi kabul etmiş olup, Anayasa Mahkemesi'nin kurulmasını da programına almıştır.”

Sıcaktan, havasızlıktan içerdekilere ağırlık basmıştı. Kimi terini siliyor, kimisi de uyukluyordu. İkinci plak gramofona kondu. Arkada iki polis kıs kıs gülüyordu. İkinci plak çalmaya başladı:

“Eeceminem Eminem...

Çakır Eminem...

Göbeğinin altı

Çukur Eminem!..”

Partilileri bir telaş aldı. Lider ve çevresindekiler gramofona koştular.

– Kaldırın o plağı...

– Kim koydu onu?..

– Birisi plakları karıştırmış.

Uykulayanlar uyanmış, köylüler canlanmıştı. Yer yer:

- Kaldırmayın!
- Bırakın çalsın!..
- Emine’yi isteriz!..
- Çakır Eminceee!..

Sesleri yükseliyordu. Üçüncü plağı koydular:

– Aziz vatandaşlar!.. Bir memlekette siyasi hürriyet olmayınca hiçbirşey olmaz...

Bu plağın sonu şöyle bitiyordu:

– Biz iktidara geçince şunları yapacağız...

Dördüncü plak kondu:

“Sepetçioğluuuu, bir ananın kuzusu...

Dah da da day daya...

Day da di di di di dii daaay!..”

Gençler ceketleri çıkarıp ortaya çıkmışlar, oynamaya başlamışlardı. İhtiyarlar elleriyle, ayaklarıyla tempo tutuyorlardı.

Plak bitince oyun durdu. Yeni plak başladı:

– Hâkim teminatı... Üniversite muhtariyeti... Bağımsız mahkeme. Her vatandaşa bir ev...

“Çadırımın üstüne...

Şıp dedi damladı...

Veresiye vere vere

Kalmadı kalmadı...”

Bu sefer ihtiyarı, genci ortaya döküldü. Hep birden coşmuşlardı.

Nutuk plakları bir çalgı, bir şarkıyla devam eni. Sonunda parti lideri:

– Vatandaşlar!.. dedi. İşin ciddiyeti kaçtı, sululuğu çıktı. Görüyorsunuz ya, bir sabotajla karşı karşıyayız. Plaklarımızın arasına oyun havaları karıştırmışlar. Böyle demokrasi olmaz!

Toplantı dağılırken gençler hâlâ oynuyor, yaşlılar gülüyordu. Buyüzden pek çok kişi Milli Cemaat Partisi’ne girdi.

Köylüler,

– Düğün dernek canım, bir çengisi eğsükdü... diyorlardı.

YAŞASIN ZÜĞÜRTLÜK(*)

Bankadan ev çıkıyor, bankadan apartman çıkıyor, para çıkıyor, seyahat çıkıyor, ikramiye çıkıyor, hayat boyunca gelir, aylık çıkıyor, herşey çıkıyor. Ne çıkmıyor ki bu bankalardan? Yeter ki biyerden yüz lira uydur, koş hemen bankaya yatır. Şansın yokmuş da, hiçbirşey çıkmamış diyelim. Ne kaybedersin? Paran yine para, üstelik faizi de işliyor.

Gelgelelim, yıllar yılı ben işte o yüz liracığı biraraya getirip de bankalardan birine yatıramadım. Sıkardım dişimi, dayanırım, dayanırım, seksen olur, doksan olur, tam yüz olacakken ille biyerden bir dert çıkar, gider paracıklar...

Sanki paralar, biz bu adamın cebinde biraraya gelmeyelim, yüz lirayı birarada görmesin şu adam, diye inat etmişler. Onlar inat etti, ben inat ettim, sonunda o yüz adet Türk lirasını biraraya getirebildim. Yine elimden gider korkusuyla, hemen götürüp yatıracaktım bankaya ama, o akşam da geç kaldığımdan bankalar kapanmıştı.

O kadar gözüm korkmuş ki, paralar cıva gibi tanelenerek elimden kayıp gidecek sanıyorum. Görmemişin oğlu olunca ne yapar? Ben de öyleyim işte... Ne diye övünecekmişim, doğrusu bu.

Paracıklarımı yastığımın altına koydum, yattım. Bitürlü uyuyamıyorum. Yüz lirayı biraraya getirdim ya, artık durmadan ahkâm yürütüyorum:

– Azmin elinden hiçbirşey kurtulmaz. İnsan bişeyi isterse mutlaka yapar. Yok az kazanıyorum, yok hayat pahalı, yok efendim geçim zor, bunlar hep bahane... Bak, nasıl yüz lirayı biriktirdim. Demek, istesem ikiyüz de, beşyüz de biriktirebilirim, bin de biriktirim, onbin de...

Ondan sonra dalga geçmeye başlıyorum. Bin, onbin oluyor,

(*) “Kazan Töreni” adlı kitaptan alınmıştır.

onbin yüzbin oluyor, yüzbin yüzmilyon oluyor. Boyuna dizi dizi sıfırları hizaya sokuyorum; sonra gecenin karanlığında onları sağdan üçer üçer ayırıp okuyorum: Yüz milyon, bir milyar, on milyar, yüz milyar... Evet, azmin elinden hiçbirşey kurtulamaz.

Eskiden gazetelerde milyonerlerin hayatını yazarlardı. Zamanımızda öyle milyonerler çıktı ki, milyonlar bozuk para gibi kaldı. Ben önce milyoner oluyorum, sonra milyarder oluyorum. Daha sonra trilyoner... Dünya yüzüne şimdiye kadar trilyoner gelmiş mi? Yok... İşte ben trilyoner oluyorum. Milyoner, milyarder babam da olur. İş trilyoner olmakta... Trilyon bel.. Birin önünde... Efendime söyleyeyim... Kafamı bitürlü toparlayamıyorum ki... Parmağım ile karanlığa bir "bir" çiziyorum, sonra yine parmağım ile birin önüne sıfırları koyuyorum. Bir sıfır, iki sıfır, üç sıfır... beş sıfır... on sıfır, onbir... oniki, tam oniki tane sıfır... Ama birin önünde, ya ikinin önünde olursa? İki trilyon... Alt tarafı sıfır, elimi yorganın altından çıkarıp parmağım ile karanlığa bir yuvarlak daha çiziyorum. Etti üçyüz trilyon. Sıfırlar, reklam ışıkları gibi karanlıkta asılı duruyor. Bazısı kayıyor düşüyor, kaçıyor. Yaramazları tutup yerlerine koyuyorum. Yine kaçıyorlar, yine tutuyorum. Hep demezler miydi bize, parayı kazanmak birşey değil, iş onu tutmakta diye... Gerçekten öyle oluyor. Sıfırları bitürlü tutamıyorum, Bilya taneleri gibi kaçıyorlar, yuvarlanıyorlar. Ne yapsalar elimden kurtulamazlar, bikez artık zengin olmaya karar verdim mi, vermedim mi?

Yataktan doğrulup bir cıgara içiyorum. Keyifle sıfırlarımı seyrederiyorum. Maşallah, hepsi de tombul tombul, fıstık gibi. Genç, güzel kadınların dudaklarına, kalçalarına, omuzlarına, bellerine, göğüslerine benziyor. Zengin olmak ne de zevkmiş...

Güneş doğuyor. Hemen elimi yastığın altına atıyorum, yüz liram oracıkta. Doğru bankaya koşuyorum. Daha bankalar değil, dükkânlar bile açılmamış. Bankanın kapısında bekliyorum. Bir arkadaş rastlıyor;

- Ne o? diyor, ne oldu sana?
- Yooo... birşey yok, diyorum.
- Gözlerin kanlanmış, rengin sararmış.
- Bu gece uyumadım da... Çok işim vardı, çalıştım.

Bankaya para yatırdığımı görmesin diye arkadaşımı savıyorum. Banka açılıyor. Çekine çekine içeri giriyorum. Aman yarabbi... Ne büyük, ne süslü yer. Çiçekler, vazolar, güzel güzel kadınlar, şık beyler... Tavanda koca koca avizeler. Saraya girdim sandım, içeride belki yirmi memur var. Heryer gıcır gıcır. Stil mobilyalar, içime bir korku düşüyor. Demek bütün bu adamlar benim verdiğim paranın geliriyle geçinecek ha?.. Bu koca binalar benim paracıklarımınla, bu lüks eşyalar benim paracıklarımınla, hesap makineleri, daktilolar hep benim paracıklarımınla... Olmaz böyle şey... Ben para vereyim, onlar yaşasın.

– Buyurun efendim, bir emriniz mi var?

Ne kadar da nazik insan bu bankacılar... Bu nezaket karşısında dönüp gidemedim. Paracıklarımı verdim. Güler yüzlü memur iki dakikada işimi gördü. Banka cüzdanından başka, bir de hediye cep defteri verdi. Dairede o gün arkadaşlar,

– Sen ayakta uyuyorsun!.. diye takıldılar. Hiçbirine yüz vermedim. Öğleyin bir arkadaşım,

– Haydi lokantaya! dedi.

– Karnım tok, dedim.

Sabahleyin de bişey yememiştim, iştten artmaz, diştten artar. Akşam bir simitle nefsimi körlettım. Bir gece önceden uykusuz olduğum için erkenden yatağa girdim. Başımı yastığa kor komaz sıfırlar cirit oynamaya başladı. Tekrar dün gece kaldığım yerden dalga geçmeye başladım.

Havada, saydam, ışıklı bir kelebek gibi bir sıfır uçtu, uçtu, geldi yüzün önüne kondu. Oldu bin, onbin, yüzbin, milyon... Sıfırlar, sıfırlar, sıfırlar... Bir parmak oynatışta, bir sıfır yapıp yerine oturtuyorum. Sonra onlara,

– Uslu durun! diyorum, ben öyle haylazlıktan hoşlanmam. Hayatta düzenli olmak şarttır. Her sıfır kendi yerine, marş marş!..

Sıfırlar korkudan titreyerek yerlerine geçiyorlar. Bir komutan gibi komut vererek sıfırlarıma talim yaptırıyorum:

– Hizaya geeel!..

Sıfırlar yan yana diziliyor.

– Uygun adıım!.. Marş...

Rap, rap, rap!..

– Bir, iki, üç, dört, bin, yüzbin, milyon!..

Sıfırlara on dakika mola veriyorum,

– Sağooool!.. diye bağırıyorlar.

Sıfırlara talim yaptırarak sabahı ettim. Sallana sallana evden çıktım. Ayaklarım kendiliğinden bankaya götürdü beni. Sanki bana, banka batacakmış gibi geliyor, yahut bankayı sırtlayıp götürecekler, paracıklarımın üstüne oturacaklar.

O gün de peynir ekmekle akşamı ettim. Uyku gözlerimden akıyordu. Erkenden yatıtm. Gözümü yumsam da, açsam da olmuyor. Sıfırlar gecenin içinde göbek atıyorlar, mambo oynuyorlar.

Banka ikramiyesinden bir apartman çıkıyor, apartmanı beş yıllık peşin kira, ayrıca hava parasıyla kiraya veriyorum. Kendim ucuz biyerde oturuyorum. Aklıma geldi, ben bu eve yüzyirmi lira kira veriyorum, yazık değil mi? Hemen yarın sabah ucuz biyere taşınmalıyım. Kenar mahallelerde yirmi liraya bir oda bulurum. Ayda yüz lira bana kalır, bankaya yatırırım. Yılda binikiyüz lira eder. On yılda on-iki-bin, yüz yılda yüzyirmibin... Havadan para işte... Müsripliğin sırası mı?

Yine sabahı ettim. Bankanın önünden geçtim. Arkadaşlar eskisi gibi benimle ahabpılık etmiyorlar. Aman etmesinler. Çay kahve ısmarlamaktan kurtuldum, daha iyi. Sevgilim telefon etti. Kendim için, – Bugün gelmedi, dedim.

Oysa onunla evlenecektim. Ama şimdi vazgeçtim. Bankaya para yatırdığımdan beri onu görmek istemiyorum. Evlilik masraf kapısıdır.

Çeki taşı asılmış gibi göz kapaklarım kapanıyordu. Dosyanın üzerine başımı koyup uyumaya hazırlanırken sıfırlar, varyete kızları gibi karşıma dizildi. Uyumak elimde mi?

Uyku hapi almayı düşünmedim değil... Arkadaşlardan birinde varmış, halime acıdı, verdi. Uyku hapi da etkisiz. O gece, öyle zengin oldum, öyle zengin oldum ki... Sonra birara iflas etmeyeyim mi? Bütün milyarlarım elimden uçtu gitti. İflas eden milyonların geleneğine uyup azkalsın intihar edecektim. Bankadaki yüz liram aklıma gelince intihardan vazgeçtim. Yeniden zengin oldum, öyle zengin oldum ki, dünya yüzündeki bütün paraları topladım, kimsede metelik kalmadı. Gazeteciler gelip röportaj yapıyorlar:

– Nasıl zengin oldunuz? Nasıl başarı kazandınız?

Doğrusunu hiç söyler miyim?

– Çalışmakla... Hayata beş parasız atıldım.

Bir konferans çekiyorum. Sonra yoksullara iyilik etmeye başlıyorum. Sömürdüğüm insanların çocuklarına bayram hediyesi çorap dağıtıyorum. Hasta işçiler için günde bir öğün piyaz verdiriyorum. Elinden topraklarını aldığım köylülere avuç avuç toprak dağıtıyorum. Yapmadığım iyilik kalmıyor. Herkes benden, “Ne iyiliksever adam!” diye söz ediyor.

Gece de iyilik yapmakla sabahı ettim. Açlıktan, uykusuzluktan ayakta zor duruyorum. Doğru bankaya gittim... Cüzdanı memurun önüne attım.

– Versene sen benim yüz liramı!.. dedim.

– Hepsini mi istiyorsunuz? diye sordu.

– Hepsini, hepsini!.. diye bağırdım, yeter bel.. Eşimden dostumdan oldum. İnsanlığımdan oldum, sağlığımdan, mutluluğumdan oldum... Allah kahretsin!.. Hay o paranın ben içine...

Sinirlerim iyice bozulduğu için, kendimi tutamıyordum. Bütün banka memurları yöremi çevirdi, beni yatıştırmaya çalışıyorlardı,

– Verelim beyefendi, dediler.

Paramı aldım. Cebimde de seksen liram vardı. Hemen bir lokantaya koştum. Ver ondan, ver ondan, ver ondan...

Oradan en lüks otele... Üç gün üç gece uyumuşum. Ooooh, dünya varmış bel.. Bütün paramı ezdim.

Zenginlerin çektiklerini düşünüyorum da, kendi halime şükre diyorum. Zavallıların uykusuzluktan, açlıktan, iflas korkusundan, batmaktan, hırsız tehlikesinden neler çektiklerini ben bilirim.

Yaşasın züğürtlük!..

POTINBAĞI SENFONİSİ(*)

Dört numaralı hücrede kısacık, sıskacık sanık, içi boş kömür çuvalı gibi köşeye yığılıp kalmış. Üç gündür burada. Açlıktan, soğuktan, hepsinden de daha çok yalnızlıktan üşümüş, büzülmüş, uyuşmuş...

Dört numaralı hücrenin eni iki, boyu üç, yüksekliği de ikibuçuk metre, yani onbeş metreküp hacminde.

Dört numaralı hücrenin penceresi yok.

Dört numaralı hücrede ışık da yok.

Dört numaralı hücreye tıkarlarken sanığın kırıvatını, pantolon kemerini, kayışıyla birlikte kol saatini, anahtar zincirini, ayakkabılarından söktükleri potinbağlarını almışlardı; hücrede bunlarla kendini asmasın diye... Ceket yakasının altına sokulu iki topluğneyle, dolmakalemini de almışlardı; bunları biyerine batırıp kendini öldürmesin diye.

Dört numaralı hücredeki sanığın yaşamasını istiyorlardı.

Dört numaralı hücreye gün ışığı girmediğinden sanık, üç gündür yaşadığı zamanın gece mi, gündüz mü olduğunu bilmiyordu...

Dört numaralı hücredeki sanık, saatin kaç olduğunu da bilmiyordu. Üç gündür burdaydı ama o beş ya da on gün oldu sanıyordu buraya sokulalı.

Dört numaralı hücredeki sanık kendi üstüne katlanıp kıvrılmış, içine kapanıp büzülmüştü tostoparлак.

Dört numaralı hücrenin kapısında eni boyu bir karışık bir delik vardı; bu delik sürgülü bir tahta kapakla kapalıydı. Bu tahta kapağın altında bir de örgü tel kapıyordu deliği.

Dört numaralı hücrenin nöbetçisi sık sık kapı deliğinin sürmeli kapağını açıp sanığın içerde ne yaptığını gözledikten sonra yine kapıyordu sürgülü kapağı.

(*) "Yeşil Renkli Namus Gazı" adlı kitaptan alınmıştır.

Dört numaralı hücredeki üşümüş, büzülmüş, uyuşmuş, kısacık, sıskacık sanık, kendisinin yokluğunda, evdeki kedisinin aç kaldığını düşünüyordu. O düşünürken, çat, kapı deliğinin sürgülü kapağı açılıyordu. Çat, kapanıyordu.

Dört numaralı hücredeki sanık, su verilmediğinden saksıdaki çiçeklerin kuruyacağını düşünüyordu; kapak açılıyordu, çat...

Dört numaralı hücredeki adam, hepsinden çok, hiç görmediği Paris'i düşünüyordu nedense. Çat!.. Kedi... Çiçek... Paris... Çat!.. Çiçek!.. Çat!.. Kedi, Paris çat! Pa ke çat di çek çat ris pat...

Dört numaralı hücredeki kısacık, sıskacık sanığın beyninde düşünceler, kulaklarında sesler büyüyordu. En küçük bir çıt, kulaklarında depremle yıkılan koca bir yapının gürültüsüyle uğulduyordu.

Çıt! Dışardaki elektrik düğmesi çevrilmişti. Dört numaralı hücrenin on mumluk lambası yandı. Tozla örtülmüş lambanın üstüne ayrıca örgü tel çevrilmiş olduğundan lambanın ışığı on mumdan çok daha azdı.

Dört numaralı hücrenin kapısı açıldı, içeri giren sivil polisti, yine kapandı kapı.

Sanık, uyuşup büzüldüğü köşeden kalktı.

Ellerini arkasında kavuşturmuş olan sivil polis iriyarıydı.

Öksürük düosu

Bisüre bakıştılar birbirlerine. Sanık belli belirsiz öksürdü. Sivil polis de öksürdü. Sanık yine öksürdü ölgün sesle... Sivil polis daha üst perdeden öksürdü. Sanık yine öksürdü yavaşça. Polis daha yüksek sesle öksürdü. Sanığın her öksürüğünü, polis daha sesli öksürükle bastırıyordu. Polis öyle hızlı öksürdü ki, sanık artık öksüremedi.

Adagio

Sonra bakıştılar. Polis öyle sert baktı ki, sanık artık ona bakamadı, başını aşağıya eğdi. Polis, birkaç kez sanığın çevresinde dolaşarak onu yukardan aşağıya, aşağıdan yukarıya süzdükten sonra, ılımlı bir sesle,

–Merhaba... dedi.

Sanık ürkek,

– Merhaba... dedi.

Polis utangaç bir sesle sordu:

– Adın ne senin?

– Mutira.

– Efendim?

Yine birden toparlanıp bağırdı:

– Ha?

– Mutira.

Susuştular bisüre. Polis, arkasına kavuşturulmuş ellerini sarkıtı, tepesinden baktığı sanığın iki adım uzağına çekildikten sonra tatlı sesle konuştu:

– Daha yeni polis oldum. Bir haftalık polisim ben... Bana verilen ilk önemli iş, sizsiniz.

Davranışları, bir dostuyla dertleşircesineydi:

– Sorulanların hiçbirine cevap vermiyormuşsunuz. Öyle söylediler. Dediler ki bana, anlattır ona herşeyi, öyle dediler. Söyleyeceksiniz, bana anlatacaksınız.

Sustular ikisi de...

– Bana anlatmanız gerekli... Anlıyor musunuz Bay... Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, anlatmalısınız, açıklamalısınız... Çünkü bu, bana verilmiş bir ödev. Bu, ilk önemli isimdir, başaramazsam olmaz... Beni anlıyorsunuz, değil mi?

Sustu bisüre...

Andante

– Susmayın rica ederim. Anlayın beni, anlayın... Yoksa... Nasıl söyleyeyim, sizi konuşturmak zorunda kalacağım... İstemiyorum böyle bişey yapmak... Anlatabildim mi?

Yine sustu, bisüre.

– Beni, istemediğim bişeyi yapmak zorunda bırakmayın Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, rica ederim, anlayışlı olunuz, lütfen konuşunuz... Sizi hiç tanımıyorum, kimsiniz bilmiyorum. İlk görüyorum sizi. Siz de beni öyle... Tanışmıyoruz ki... İlk görülen, daha yeni tanışılan bir adamı dövmek zordur; kolay iş sanmayın. Ama bana... döveceksin dediler, konuşmazsa, anlatmazsa döveceksin, dediler...

Polis bir adım daha geri çekildi. Sanık da ona bir adım yaklaştı.

– Sonra biliyor musunuz, ben hayatımda hiç kimseyi dövmedim. Yapamam... Bakmayın siz benim böyle boylu boslu oluşuma... Yufka yürekliyimdir, yumuşak huyluyumdur... Hiçkimseyi dövmedim hayatta, çocuklarımı bile...

Bir adım daha geri çekildi, sanık da ona bir adım daha yaklaştı.

– Ama siz bana kötülük ediyorsunuz konuşmamakla... Sizi konuşturamazsam, beni kovarlar işimden... Oysa daha yeni girdim mesleğe. Beni atarlar işimden diyorum Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira beni atarlar... Yine işsiz kalırım sonra... Polis bir adım daha geri çekilmek istedi, duvara dayandı, hücrede çekilecek yer kalmamıştı. Sanık ona iyice sokuldu.

– Vicdanınız elverir mi benim işsiz kalmama... İki çocuğum var, Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, iki çocuğum var.

Polis bitkin duvara yaslanmıştı.

– Ne zor!.. Allahım, ne zor!.. Tanımadığın, aranda geldigeçti olmamış birini dövmek durup dururken ne zor...

Yaslandığı duvarın dibine çömeldi.

– Tanıdığım olsa bile dövemem ki... Size yalan söyleyecek değilim ya, ben hiçkimseyi dövmedim, ama çok dayak yedim. Annem babam döverlerdi beni, öğretmenlerim de döverlerdi... Arkadaşlarım da çok dayak attı bana...

Çömeldiği yere çöktü.

– Ben aylarca işsiz kaldım, geçim çok zor... Polisliğe girene kadar neler çektim, neler, bir bilseniz. Anlatsam acırsınız bana... İşte onun için ya, görevini yapamıyor diye polislikten çıkarılmak istemiyorum... Ne olur, bana yardım edin...

Polis, ölgün sesle kesik kesik öksürdü. Başucunda ayakta duran sanık da öksürdü. Bir o, bir öbürü öksürüyordu. (Öksürük düo'su.) Polis kesik kesik iniltiyle öksürdükçe sanığın öksürükleri daha sertleniyordu. Polis birden ayağa fırladı, bağırды:

– Ama siz bana işkence ediyorsunuz... Hakkınız yok buna Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, rica ederim, size dayak atmak zorunda bırakmayın beni... Elimden gelmez diyorum size, yapamam... Rica ederim, çok rica ederim, söyleyin, konuşun...

Sustu bisüre, sonra uyumlu bir sesle konuştu:

– Sizi anlamıyor değilim, ama, siz de beni anlayın ne olur.. Kendimi sizin yerinize koyuyorum; diyorum ki kendi kendime, ben bu adamın yerinde olsam, kendiliğimden, yani dayak yemeden söyler miydim? Onun için, ne olur, siz de kendinizi benim yerime koyun. Polislikten kovulup yeniden işsiz kalmamı, çocuklarımın açlık çekmelerini ister misiniz? Gördünüz mü, istemezsiniz tabii... Öyleyse anlatın.

Beni, sizi dövmekle görevlendirdiler. Sizi konuşturabilirsem, bu, benim mesleğimde ilk başarıım olacak... Yardım edin bana, ne olur!..

Polis, yumruğunu öbür elinin ayasına vura vura hücrede dolaştı, kendi kendine konuşmaya başladı:

– Hey Allah'ım, sen bana kuvvet ver!.. Sen bana cesaret ver... Durup dururken bir adam nasıl dövölür canım... Allah'ım!..

Sanığa döndü:

– Öyleyse siz yardım edin bana, hiç olmazsa siz yardım edin. Beni kızdıracak, çileden çıkaracak bişey yapın ki döveyim sizi... Bişey yapın, bişey söyleyin Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, beni kızdırın biraz ne olur canım, kızdırın da döveyim sizi, yalvarırım, ne olur...

Bir zaman yalvardı sanığa, ama yalvarmalarının işe yaramadığını anlayınca,

– Siz de hak verirsiniz ki, dedi, artık benden günah gitti. Siz dayığa kaşındınız... Ama ben... ben... ben...

Sustu. Tatlı bir söyleyişle,

– Size bişey itiraf edeyim mi, dedi, ben bugün bir polisim ya, Allah'ın bir lütfudur benim polis oluşum. Bikaç gün daha işsiz kalıyordum, çok kötü olacaktı, çalacaktım çünkü... Polis olamasam hırsız olacaktım ben... Ama polis oldum işte... Belki de siz polis olmadığınız için... Hayatımı anlatayım size, dinlemek ister misiniz?

Polis de, sanık da yere oturdular karşılıklı.

– Ben çok acı çektim, çok çile çektim Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira. Size bişey söyleyeyim ama, aramızda kalsın, e mi, beni de dövmüştü bikez polis... Şimdi beni daha iyi anlıyorsunuz değil mi? Beni dövdüler karakolda, sonra suçsuz olduğum anlaşıncaya kadar bıraktılar. Suçsuzluğum anlaşıldı ama, ben gerçekten suçsuz değildim ki... Yalan söyleyip kurtuldum. Siz de bir yalan söyleyin... (Bağırdı.) Yalan söyleyin canım... Yalan söyleyin de, ben de yalan söylüyorsunuz diye sizi döveyim...

Sustular.

– Ama ben sizi konuşturmadan bu kadar uzun zaman yanınızda kalamam ki... Sonra üstlerim kızar bana. Onca zaman sanığın yanında ne yaptın, diye sorar bana üstlerim. Siz benim ekmeğimle oynuyorsunuz, işimden edeceksiniz beni...

Ayağa kalktı, sanığı da yakasından tutup bir boş çuval gibi kaldırdı. Sonra bir elini dostça sanığın omzuna koyup,

– Siz, dedi, bir sanık olarak konuşmamakta haklısınız. Ama ben de bir polis olarak sizi söyletmek için dövmekte haklıyım, öyle değil mi? Bunu kabul ediyorsunuz umarım. Ama bana görevimi yapmam için hiç yardım etmiyorsunuz ki... Sizi dövmem için bir sebep yaratın, işimi kolaylaştırın ne olur; küçücük bir yardımda da mı bulunamazsınız?

Birden elini havaya kaldırdı, ha vurdu ha vuracak... Sonra iki kolu da aşağı sarktı. Böylece bunu bikaç kez daha denedi, ama her seferinde de havaya kalkan eli sanığa vuramadan aşağı düştü.

İki eliyle sanığın iki omzundan dostça tutup babacan bir sesle konuştu:

– Sizinle bir anlaşma yapalım, gelin. Ama aramızda kalsın, gizli

bir anlaşma. Sanki sizi dövüyormuşum gibi bağırın... Yüksek sesle yalvarın bana. Canınızı acıtiyormuşum gibi öyle bir bağırın ki, dışardan bağırmanızı duysunlar da, sizi dövdüğümü sansınlar... Olur mu Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, anlaştık mı? Hadi, dayak yiyormuş gibi bağırın bakalım...

Eğilip yerden bir değnek aldı,

– Hah, dedi, işte ben de bu sopayla o yana bu yana vurur, sizi dövüyormuş gibi gürültü çıkarırım. Anlaştık değil mi, hadi başlayın bağırmaya... Çok bağırın da dışardan duysunlar... Hadi!

Sustu.

– Çok inatçısınız Bay... neydi?

– Mutira...

– Bay Mutira, sizin yerinize ben bağırırdım dayak yiyormuş gibi ama, sesimi tanırlar, yoksa... Sonra çakarlarsa kovarlar beni polislikten.

Yalvarmaya başladı;

– Acıyın bana ne olur, yalvarırım size... Bir iyilik edin... Ya anlatın kendiliğinizden, ya da sizi dövmem için bir bahane yaratin... Biraz kızdırın beni, sinirlendirin...

Allegro

Polis, ellerini göğsünde çaprazlayarak, sonra çözüp arkasında kavuşturarak bir zaman sanığın çevresinde dolandı, sonra bir omuz vurup yıktı yere sanığı. Yaptığı kabalığa pişman olup,

– Pardon... dedi, sanığın kalkmasına yardım etti.

Yine dolandı çevresinde, bir dirsek atıp yere yıktı bir daha. Sanığı düştüğü yerden kaldırıp,

– Siz de bana bişey yapsanıza! diye bağırdı. Kendi kendine,

– Kızamıyorum, kızamıyorum... Olmuyor... diye söylendi.

– Yine potinbağı çözülmüş... diye eğildi, ayakkabısını bağlar-ken, öyle hızlı çekti ki, potinbağı kopup ikiye bölündü.

– Sağlam bişey yapmıyorlar ki... diye bağırdı, hep çürük çarık potinbağları... Alçak herifler!.. Her hafta potinbağı alınır mı be...

Haftada bir elli kuruş ver, potinbağı al işin yoksa...

Gittikçe kızılıyordu, kızdıkça bağılıyordu:

– Sağlam bir bağ yapsalar ne olur... Ne olur sanki... Bir çekişte kopuyor işte... Dolandırıcılar!..

Öyle kızgınlıkla bağılıyordu ki, sanık korkudan titreyerek köşeye sığınmıştı.

– Daha bağlarken kopuyor... Alçak! Namussuz!.. Eşşoğlu eşşek!..

Birden kendini kaybedip sanığın suratına hızlı bir tokat indirdi. Sonra yaptığı işe şaşarak, tokadı attığı eline şaşkınlıkla bisüre baktı, birden bir tokat daha attı...

Sevinçle,

– Vurdum... Dövüyorum!.. diye söylendi, dövüyorum artık Bay... neydi?

– Mutira.

– Bay Mutira, dövabiliyorum...

Sanık,

– Bundan sonra artık hep döversiniz... dedi.

Polis, sille tokat, tekme yumruk girişti sanığı dövmeye, duvardan duvara çarpmaya başladı, biyandan da bağırarak sövüyordu.

SAĞCI MISIN, SOLCU MUSUN?(*)

Hastanenin o odasında üç karyola vardı. Karyolanın biri boştu, birinde kafası, yüzü, gözü, eli, kolu sargılar içinde bir delikanlı yatıyordu. Delikanlı olduğu, sesinin körpe dinçliğinden anlaşılıyordu. Yoksa, mumya gibi sarıp sarmalanmış bu insanın yasını belirtecek hiçbir görünür yanı yoktu. Yalnız tek gözüyle ağız boşluğu sargısızdı.

Kapı ağzındaki karyolaya da, öğleden önce, orta yaşlı bir hasta yatırmışlardı.

Sargılar içinde inleyen delikanlı, yeni getirilen orta yaşlı hastaya,

– Geçmiş olsun emice... dedi.

– Sağol. Sana da geçmiş olsun.

– Eksik olma emice. Üç gündemberi şu yattığım yerde Allah’a dua ediyorum ki, bir okuryazar kulunu göndersin yanıma... Okur-yazarlığın var mı emice?

– Var biraz. Niye sordun?

– Seni buraya Allah gönderdi. Ben burda sefil oldum emice, benim kemiklerimi kırdılar emice, beni un ufak ettiler emice...

Sesinden ağladığı belli olan delikanlı, inleye inleye konuşuyordu:

– Bana bir mektup yazar mısın emice? Bir mektup yaz ki, bizim köydekilere hallarımı bildireyim, artık bende insanlık kalmadı diyeyim... İşte zarfı, işte de kâğıdı, hazır ettim, buyur...

– Peki, yazayım.

Orta yaşlı hasta, delikanlının verdiği zarfla kâğıdı komodinin üzerine koydu. Pijamasının cebinden kalemını çıkardı, eline kâğıdı aldı. Bir mukavva kutuyu da altlık yapıp yazmaya hazırlandı.

– Söyle bakalım.

(*) “Aferin” adlı kitaptan alınmıştır.

Delikanlı, yutkuna yutkuna yazdıracaklarını söyledi:

“Möhderem ve pek sayın bi huzura. Ruh beraber, can birader Topal'ın Ömer Efendi kardeşime mahsustur.”

Orta yaşlı hasta, delikanlı her ne söylerse yazıyordu:

“İlkin üstümüze farz olan resmini ifadan sonra gülden nazik hatır-ı şerifinizi sual ile sıhhat ve afiyette daim olmanızı Cenab-ı Mevla'mdan niyaz ederim.”

Orta yaşlı adam,

– Aferin, dedi, ne de güzel yazdırıyorsun mektubu...

Delikanlı,

– Mektubun başını, sonunu yazdırmasını iyi bilirim emice, dedi. Köydeyken ezber etmiştim köy kahvesinde okunan mektupları dinleye dinleye... Gelgeldim, mektubun ortasını yazdırmak zor. Yaz emice: “Eğer ki, siz dahi, tarafımızdan sual edecek olursanız, durum vaziyetlerimiz gayetle kötü olup hastane köşelerinde inilemek-teyizdir. Halen canımız bedenimizi terk eylemeyip, ruhumuzu teslim etmemiş olmamız bize ne büyük mutluluktur.”

Delikanlı,

– Emice, işte bundan sonrasını yazdırmak zor, dedi. Çünkü buraya kadar olanını günlerdir burda yatarken düşünüp düşünüp ezber etmiştim.

Delikanlının başına gelenleri merak eden orta yaşlı adam,

– Bundan sonrası neden zor? diye sordu.

Delikanlı,

– Zor işte, dedi, çünkü herkesin mektubunda, mektubun bu orta yeri ayrı ayrı olur da ondan. Ben sana anlatsam da başıma gelenleri, sen bildiğin gibi uygunca yazsan olmaz mı ki emice?

– Neden olmasın, olur elbet. Anlat bakalım.

Delikanlı anlatmaya girişti:

– Askerlik yaşımız geldi emice, önümüzdeki yıl askere gideceğiz kısmet olursa... Bildir bizim köyden askere giden yaşlıtlarım içinde parası olan askerliğin bile tadını çıkardı, ama parası olmayana askerlik zorlu gelirmiş. Anladım ki vatani vazifemizi yaparken bize para gerekecek, cigara mığara parası... İşte bunu düşünerekten, askere gitmezden önce İstanbul denilen bu cenabet yere varalım da

iş güç turalım, çalışalım, para kazanalım, biraz cep harçlığı edinelim, demiştik. İstanbul memleketine ayağımı atar atmaz, hemşerilerin adresi yazılı elimdeki kâğıdı, okuryazarlığı olanlara gösterip yol-yer sordum, bizim hemşerilerin toplandığı kahveyi sorup aramaya başladım. Gide gide, adının Taksim olduğunu sonradan karakolda öğrendiğim o uğursuz yere gitmişim. Orada, elimdeki adres yazılı kâğıdı ona buna gösterirken, her nasıl olduysa orayı bir kalaba bastı ki, öyle bir kalaba işte, hiç sorma. Bizim köyün insanları kadar bin köyün insanı oraya toplandı. Sıyrılıp geçmek istedimse de, kenet olmuş kalaba sökülüp yarılacak gibi değil. Epiy zorladım da boşuna, kendime yol açamadım. O yana, bu yana itip kaktıklarından, o insan seline kapılıp sürüklendim. Sürüklene sürüklene gelip biyere dayandım ki, işte orada adamın biri yüksek biyere çıkmış, bağırıp çağırıyor; ne dediği anlaşılmıyorsa da, onca kalabalık, adamın her sözüne el çırpıyor, “Yaşa” diye bağırıyor. Derken, ne oldu ne bitti anlayamadım, bunlarda bir koşuşmadır, bir kaçışmadır başladı; ama can derdine düşenler gibi kaçşıyorlar. Kimin kovaladığı, kimin kaçtığı belli değil. Arkamdan itelediklerinden, ben de onlarla birlik ister istemez koşmaya başladım da iki gündür aç ve de çok yorgun olduğumdan onlara ayak uyduramadım; artık bilemiyorum, tökezledim mi, yoksa arkamdan namussuzun biri mi itti, yoksa çelmelediler mi, her nasıl olduysa ben yere kapaklandım. Kaçan da, kovalayan da üstüme basıp basıp geçtiğinden bitürlü yekinip yerden kalkamıyorum ki... Beni çiğneye eze, yara bere, kan ter içinde bıraktılar. Tam doğrulup dikildim ki, bir de ne görsem, ellerinde demir çubuklar, kazma sapları, odunlar, değnekler, sopalar sırkılarla bir başka kalabalık bu yana doğru koşuyor ki, herbiri bir can alıcı kesilmiş, gözleri dönmüş, ağızları köpürmüş... Demek, az önce beni çiğneyerek kaçanları, işte bunlar kovalamakta... Bu gözü dönmüş, ağız köpürmüşlerden üçü dördü beni kısıvrak tutup üstüme bindiler ve içlerinden biri, “İşte hayınlardan, namussuzlardan birini yakaladık. Dinini, imanını, Allah’ını, peygamberini seven vursun!” diye bağırmasıyla onca insan sopalarla üstüme yumuldular. Vuran vurana... “Aman ağabeyler etmeyin, ocağınıza düştüm. Ben bu İstanbul memleketine iş bulup çalışmaya geldim, garibim...” diye yalvar-

diysam da, davulcu osuruğu gibi lafım gümbürtüye gitti. Gözleri dönmüş olduğundan hiçbirinin laf anlayacağı yok. Vura vura, beni yerden yere çarparak bitirdiler. Her nasıl olduysa içlerinden bir vicdanlısı çıkıp, “Durun yahu, bunun yüreğindeki öğrenelim ilkin,” deyip bana sordu: “Ulan sen sağcı mısın, solcu musun?”

Sağcının, solcunun ne demeye geldiğini bilmediğimden, hangisini dersem hoşlarına gidip beni salıvereceklerini kestiremediğimden, belki canımı pençelerinden kurtarıyorum umuduna kapılarak, “Ne demek! Elhamdülillah, cümlemiz solcuyuz!” dememle, sopaların biri kalkıp beşi inmeye başladı, dünya başıma yıkıldı sandım, ölmüşüm gibisine getirip kendimi yere atmasam ve de cansız numarası yapmasam beni öldüreceklerdi. “Geberdi namussuz! Allaha şükür bir tane daha geberttik!” deyip suratıma tükürerek savuşup gittiler.

Kalabalık çekilip ortalık mayna olunca, yavaş yavaş ayağa kalktım ama, onca dayaktan sonra adım atacak gücüm kalmamış. Sürüne topallaya giderken başka bir kalabalığın göbeğine düştüm. Bu kez de onlar beni kuşatıp sordular: “Sağcı mısın, solcu mu?”

Solcuyum dedim diye onca dayak yemiştım, bir daha solcuyum der miyim hiç! Soranlara yaranıp da ellerinden canımı kurtarayım diye. “Çok şükür sağcıyım!” dememle hep birden üstüme vardılar. Hay allah, neciyim desem de kötektten kurtulsam, bilmem ki... Neyse ki bunlar, öncekiler gibi insafsız değil, kaçanın ardından kovalamıyorlar. Kaçtım kurtuldum.

Uzatmayalım emice, sağcıyım dedim vurdular, solcuyum dedim gene vurdular; bir o vurdu, bir öteki... Besbelli ben kendimden geçmişim, bayılmışım artık. Niceleyin orda kalmışım, bilmiyorum. Birinin dürtüklemesiyle ayıldım ki, başımda gene elleri sopalı, gözleri kararmış insanoğlu görünümünde can alıcılar... İçimden, “Hey ulu Tanrı’m, yüceliğini göster ki, bu garip kuluna sopa yedirtmeyecek bişey söylet!” diye dualar ederek, başımda dikilenlere, “Daha askerliğimizi yapmadık kardeşler; biz köylüyüz, öğretmediler bile, sağımızı solumuzu nerden bilelim...” dedimse de, bikaçı beni tartaklayarak, “Öyleyse necisin?” diye sordu. Hah şöyle, neci olduğumu sor, ben de söyleyeyim, ben bunlara, “İrgatım!” dememle, “Vaay, ırgatsın ha? Demek emekçisin... Yani solcusun!” deyip, vuran

varana beni yere serip çiğnediler. Can tatlı emice, çok tatlı... Ben o can kaygısıyla nasıl fırladıysam, yandaki bir dükkâna daldım. Dükkânın kapısına topluştılar. Dükkânın sahibi, “Aman kardeş, çık dışarı, dükkânımı yıktıracaksın...” diye yalvarır. Çıkmasam, adamın dükkânını başına indirecekler, çıksam post elden gidecek. Veryansın edip dükkândan fırladım. Onca kalabalık ardıma düştü. Kalabalık dediysem, bildiğin gibi değil, gittikçe artarak çığ gibi büyüyor. Bütün İstanbul insanı ardımda... Kaçan, kovalayandan hızlı koşar, derler. Evet, kaçan hızlıdır kovalayandan. Neden? Çünkü kaçan can derdine düşmüş. Ne doğru! Ben kaçıyorum ki allah allah...

Yahu, biz bu İstanbul memleketine dayak yemeye mi geldik?

Neyse, uzatmayalım emice, arkamdan yetişemeyeceklerini anlayınca, önüme adamlar çıkıp bana şaşırtmaca vererek yolumu kesmediler mi! Biz böylece o yana, bu yana koşup dururken bir de baktım, karşımda bir karakol yazılı levha... Demek, Allah acıdı bana da yoluma karakolu çıkardı. Daldım karakoldan içeri. Oooh, çok şükür, devletin karakolunda canımız güvendedir, diye bir oh çekmeye kalmadan, pulisin biri, “Ulan, sen herkesin içinde, solcuyum, demişsin!” diye boşluğuma tekmesini savurunca, “Asla! Kabul etmem, dayak zoruyla öyle söylediler,” dedim. Pulis, bu ağızları yutmadığını söyleyip tekme yumruk girişti. Her vurduka,

– Söyle, solcu musun? diye soruyordu.

– Haşaaa, değilim... Ben kimim ki, solcu olayım...

– Vaaay, demek... Yoksa solcu olacaksın ha?..

– Estağfurullah...

– Söyle ulan, solcu musun?

Artık dayanamadım, ağlayarak,

– Ağabeyler, dedim, etmeyin pulis ağabeyler, ne sağcıyım, ne solcuyum, siz herneyseniz ben de oyum.

Bunun üzerine pulislerin başı olan biri,

– Durun, dedi, ben bunun solcu olup olmadığını şimdi anlarım. Şimdi soracağıma yalan söyleyemezler solcular.

Bana sordu:

– Söyle bakayım, Nâzım Hikmet nasıl bir adamdır, onu nasıl bilirsin?

O dediği adamın adını hiç duymuşluğum yok. Tanımıyorum desem, ya tanınması gereken büyüklerimizden biriye bu kez tanımadım diye kızıp gene döver. Allah’a sığındım... “Aman kurban olduğum, bana şunun doğrusunu söylet...” diye içimden dua ettim. O sorduğu adam, olsa olsa, başımızdaki büyüklerden biri olur, diye düşünüp,

– Allah eksikliğini göstermesin, başımızın üstünde yeri var. Dünya durdukça adı dursun. Çok iyi, çok büyük adamdır... dedim.

Dememle gözümde şimşekler çaktı, başıma yıldırımlar indi. Artık nasıl dayak atmışlar ki, kendimi hiç bilmemişim. Bir de gözümü açtım ki emice, aha bu hastanedeyim ve de tüm kemiklerim kırılmış, un ufak olmuşum. Bir haftadır ağrı sızı içindeyim. Kemiklerimi gene eskisi gibi yerli yerine yerleştirebilecekler mi, bilemem. Çünkü bacağım nerde, kolum nerde bilemiyorum ve elimi, ayağımı eski yerinde bulamıyorum.

İşte başıma gelen haller emice. Bunları böylece yaz mektupta emice. Ve de bana acele yol parasıyla bir de urba gönderip beni bu İstanbul denilen yerden kurtarsınlar diye yaz emice. Mektubun sonuna da yaz ki “Baki selam ile büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.”

KİMLİKSİZ ADAM^(*)

Radyo, her haber verişinde sıkıyönetim komutanlığının bildiri-
mini de duyuruyordu: Her yurttaş kimliğini yanında bulunduracak,
sorulunca gösterecekti. Arama-taramada kimliği olmayanlar gözäl-
tına alınacak!

Günde birkaç kez radyolardan duyurulduğundan, ayrıca gaze-
teler de yayınladığından, artık bu bildiriye öğrenmeyen olmamalıydı.
Sıkıyönetim, gece sokağa çıkma yasağı da koymuştu. Yasak süresin-
ce evi olan evinde, evi olmayanlar da oldukları, barındıkları yerde
kalacaklardı.

Gece, evler, apartmanlar, gecekondular, tüm konutlar aranıyor,
kimliği olmayan yurttaşlar asker kamyonlarına doldurulup kışlalara,
asker koğuşlarına dolduruluyordu.

Beni kapadıkları sac barakaya da kimliksiz yurttaşlar doldurul-
muştu. Çoğu, yoksul giyinişli kişilerdi. İçlerinde yarı çıplak olanlar
bile vardı. İyi ki hava sıcaktı da, Amerikan barakasının beton döşe-
mesine uzanıp döşeksiz, yorgansız, örtüsüz, geceyi uyuyarak geçire-
bildiler.

Çavuşlardan biri acıyıp,

– Yazık bunlara! deyince bir astsubay,

– Sanki geceyi geçirecekleri yer, burdan daha mı korunaklıydı?
dedi.

Beton üzerinde hâlâ uyuyanların inceli, kalınlı horultularına ba-
kılırsa, astsubay pek de haksız sayılmazdı.

Asker arabaları boyuna kimliksiz yurttaşları taşıyordu. Bir teğ-
men, arkadaşına,

– Ne olacak bunlar? diye yakınır gibi sordu.

O da,

^(*) “Ah Biz Eşekler” adlı kitaptan alınmıştır.

– Kimliği olan yurttaşları yakalayıp getirseydik, işimiz çok daha kolaylaşırdı, dedi.

Kimliksiz yurttaşların gözüaltına alınması için emir vermiş olanlar, herhalde bu kadar çok yurttaşın kimliksiz olabileceğini düşünmemiş olacaktı ki, ertesi gün, sokağa çıkma yasağının bittiği saatten sonra, barakadakileri salıvermeye başladılar. Barakadan başıboş bırakmıyorlardı. Onar onar arabaya bindiriyor, taaa aşağıdaki anayola yakın yerde arabadan indirip, nizamiye kapısından salıveriyorlardı. Dönen araba bir saat kadar sonra yeniden on kişiyi daha götürüyordu. Bu işle görevli bir üsteğmen de şoförün yanında oturuyordu.

Barakanın kapısı önündeki gölgelikte bir masayla bikaç da sandalye vardı. Savaş giyimli subaylar orda toplanmışlardı.

Yüzbaşı, ne çok insanın kimliksiz dolaştığına şaşıtığını söyleyince, Binbaşı da,

– Bir kişi, beş kişi olsa, haydi cezalandır bunca insanı nasıl cezalandıracağını!.. dedi.

Yüzbaşı,

– Evet binbaşım, dedi, az olsalardı yanmışlardı bunlar da...

– İşte çok olmanın gücü bu...

– Öbürlerini, bu kadar insanın kimliği yokken siz neden kimlik taşıyorsunuz diye cezalandırmalı ki...

Sırası gelip de arabaya bindirilenler, önceleri, nereye gönderildiklerini bilmiyorlardı. Belki sorguya, yargıç önüne, belki tutuklanmaya götürülüyorlardı. Korku içindeydiler. Ama biriki posta arabaya bindirilip götürülünce, nasıl işlediği bilinmeyen haberalmayla, salıverildiklerini anladılar. Arabaya bindirilenler seviniyor, geride kalanlar da sıraları gelinceye dek kuşku içinde barakada bekliyorlardı.

O işle görevli üsteğmen, barakada son kalanları da arabaya doldurup götürdüğünde akşam oluyor, yavaş yavaş güneş batıyordu.

Kimliksizleri taşıyan arabanın, yolun tozlarını savurarak uzaktan geldiğini gören yüzbaşı,

– Bu iş tamam... dedi.

Araba yaklaşıncı içinde bir sivilin olduğunu gören binbaşı,

– Bu da kim? diye seslendi.

Araba, barakanın önünde durdu. Üsteğmen, sonra da sivil indi.

Binbaşı,

– Bunu nereden getirdin? diye sordu üsteğmene.

Üsteğmen,

– Kimliksiz olanlardan, dedi, bunu dün gece yakalamıştık...

– Yahu, kimliksizler salıverilecek dedik ya...

– Bunu daha ilk postada salıverdik binbaşım, ama adam gitmiyor ki...

– Gitmiyor mu? Deli mi bu?

– Gitmiyor, Nizamiye kapısından ille de içeri girmek istiyor...

– Bırak yola, sal gitsin!

– Gitmiyor binbaşım... İlle içeri girecek... Nizamiye nöbetçisi iteleyip kakalamış, yine de gitmiyor.

Hepimiz, salıverildiği halde gitmeyen adama baktık. Boyu birbuçuk metre var, yok... Yüzü, toprak bozuna dönmüş, sakalları uzamış. Eski ceketinin uzun kolları içinde elleri görünmüyor. Ayaklarına tek tek ayakkabı giyinmiş, biri yırtık beyaz keten ayakkabı, öbürü siyah potin, Binbaşı,

– Bela mısın sen bel diye bağırdı.

– Binbaşım, dedi, biz dün gece otobüslerdeki kimselerin kimliklerini sorarken, bu adamı kimliği olmadığından indirdik otobüsten... Şoförden verdiği bilet parasını geri istedi.

Binbaşı,

– Nereye gidiyormuş? diye sordu.

– Antalya'ya.

– Şoförden aldı mı parasını?

– Şoför vermedi ki... “Parayı kime verdinse ondan al!” diyor.

Bileti şoför vermemiş.

– Şoför haklı.

– Bu da, “Ben o parayı Antalya'ya kadar gitmek için verdim,” diyor.

– Bu da haklı.

– Şoför de, “İyi ya, git Antalya'ya, sana gitme diyen var mı?” diyor.

– Doğru...

– Ama bu, “Nasıl gideyim, indiriyorlar,” diyor... Şoför de, “Bana ne, inme, ben indirmiyorum ya...” diyor.

– Peki, şimdi ne olacak?..

– Bilmem, gitmiyor işte... Biz kovuyoruz, o içeri giriyor. Size getirdim.

– Yahu, başımıza bela mı bu bel!..

Söze karışan yüzbaşı,

– Herif burda rahatı buldu, dedi, yatacak bir dam altı var, asker tayınını da verdik, böyle yerden gitmek istemez elbet...

Binbaşı hırsından gülmeye başladı.

– Yani parası yok, gidemiyor, öyle mi?

Üsteğmen,

– Öyle, dedi, bunun gibi iki kişi daha vardı.

Belki bir çözüm yolu bulunur diye,

– Antalya’ya otobüs kaçaymış? diye sordum.

Kimliksiz adam, doğrudan doğruya konuşmuyor, önündeki üsteğmen tercümanıymış gibi, onun aracılığıyla konuşuyordu. Yine üsteğmene bişey fısıldadı. Üsteğmen.

– Yetmişbeş liraymış, dedi.

Yirmi onuz lira olsaydı, ben verecek, subayları bu zor durumdan kurtaracaktım.

– Otuzbeş lirasını ben vereyim, diye parayı uzatıp, galiba subayları daha zor duruma soktum.

Subaylar da onar lira verdiler. Üsteğmen tamamlanan yetmişbeş lirayı kimliksiz adama verdi. Adam parayı aldı ama yine gitmiyordu.

Binbaşı,

– Ulan daha ne dikiliyorsun, yıkıl git! diye bağırdı.

Kimliksiz adam, yine önündeki üsteğmene bişeyler fısıldadı.

Üsteğmen,

– Yetmişbeş lira bilet parasıymış, dedi, Antalya’ya kadar on lira da azık parası istiyor, azığı da otobüste kalmış...

Binbaşı cebinden çıkardığı on lirayı fırlattı, adama,

– Hiç böyle bela görmedim, yıkıl! diye bağırdı.

Kimliksiz adam arabaya bindi, üsteğmen de şoförün yanındaydı. Araba, nizamiye kapısına doğru uzaklaştı.

MUTLU KEDİ(*)

*Bu hikâye, 27 Mayıs'tan önceki
sıkzyönetim günlerinde yazılmıştır.*

Dün, çok ünlü bir kadın sanatçımızın seramik sergisindeydik. Serginin açılışıydı. Hep tanışlar oraya gelmiş. Sımsıcak bir hava. Sözler sarmaş dolaş. Özden bir kaynaşma içinde konuşurken yine çok ünlü bir başka kadın sanatçımız,

– Çocuklar, dün gece bir rüya gördüm, dedi.

Bir şair,

– Korkulu rüya mı? diye sordu.

– Bilmem, içinizde rüya yorumlayacak var mı?

Rüyasını anlatmaya başladı:

– Böyle bir kalabalık... İnsanlar kendi yollarında, kendi işlerinde gidip geliyorlar. Bildiğiniz sokaklardan biri işte... Ben de oradayım, biyere gidiyorum. Birden kalabalıktan biri bağırdı: “Been!..”

Herkes sesin geldiği yana döndü.

“Ben” diye bağırان adam, bu kez, “Şimdi herkes olduğu yerde dursun!..” dedi.

Hepimiz durduk.

Kadın sanatçının rüyasını dinleyenlerden biri, heykelci,

– Neden durdunuz? diye sordu.

Kadın sanatçı,

– Ne bileyim ben, dedi, durduk işte!.. Herkes durdu, ben de durdum... Canım rüya değil mi bu, durdum işte. Sonra o adam “Herkes bulunduğu yerde kendi çevresinde tebeşirle bir daire çizecek!..” diye bağırdı. Rüya bu ya, herkesin elinde birden tebeşirler oluverdi. O tebeşirlerle, herkes yere birer daire çizdi. Kalabalıktan kimisi “Bizim tebeşirimiz yok” dediler. Bunun üzerine o adam “Te-

(*) “Ah Biz Eşekler” adlı kitaptan alınmıştır.

beşiri olmayanlar kalemleriyle kendilerine daire çizecekler!” diye bağırdı. Kimisi kurşun, kimisi dolmakalemlerini çıkardı. Kaldırım taşlarının üzerine, kendileri merkez olmak üzere birer daire çizdiler. Ben de arandım, ceplerime, çantama baktım; ne tebeşir var, ne kalem... Terslik, yanıma kalem almamışım. Beni bir korkudur aldı. Tır tır titriyorum. Benim gibi kalemsiz olan başkaları da varmış. Onlardan bikaçı, “Bizim kalemimiz de yok!” diye seslendiler. O adam, “Kalemi olmayanlar, parmaklarıyla havada bir daire çizecekler!” diye bağırdı. Ben de topuklarımın üstünde dönerek, elimle havaya bir daire çizdim.

Kadın sanatçının rüyasını dinleyenlerden bir hikayeci,

– Neden daire çiziyorsunuz? diye sordu.

Kadın sanatçı,

– Nedeni var mı bunun, dedi, rüya bu; rüyanın nedeni, niçini olur mu? Rüya işte...

Bir aktör söze karıştı:

– Rüyanın mantığı olmaz!

Bunun üzerine rüyada mantık olur mu, olmaz mı, diye aramızda bir tartışma başladı. Sonunda, rüyada mantık aranmayacağı yargısına varıldı.

Kadın sanatçı rüyasını anlatmaya devam etti:

– Herkes kendisine bir daire çizdikten sonra o adam, “Şimdi herkes, kendi dairesinin içinde duracak. Hiçkimse, kendisine çizdiği dairenin dışına çıkmayacak!” diye bağırdı. Hepimiz, dairelerimizin içinde kalakaldık. Öylece, olduğumuz yerde bekliyoruz.

Şair,

– Daireden dışarı çıkamıyor musunuz? dedi.

Kadın sanatçı,

– Çıkamıyoruz... dedi.

– Neden?

– E, yasak!.. Nasıl çıkalım, dairenin dışına çıkmak yasak... Yasak var, anlamıyor musun?

Hikayeci,

– Neden? diye sordu.

– Rüya bu canım... Rüyanın nedeni olur mu? Sonra... Biz, dairelerimizin içinde duruyoruz.

Hikayeci,

– İyi ama, sizin daireniz yok ki... dedi.

Kadın sanatçı,

– Parmağımla havaya çizdim ya, dedi, boşluğa çizdiğim daire var.

– Havaya... Çizgi görünmüyor ki... Sınırları belli değil.

– Olsun. Ben kararmadan çizdiğim daireyi biliyorum. Hepimiz dairelerimizin içinde bekliyoruz. Canım sıkılmaya başladı. Ah, nasıl etsem de dışarı çıksam diye düşünüp duruyorum...

– Peki, neden çıkmıyorsunuz?

– Kimse çıkmıyor ki, ben çıkayım...

– Niçin?

– Aman... Rüya diyorum size, rüyada bu...

– Evet?

– Ah, bir şu dairenin dışına çıksam, diye can atıyorum. Birara, boşluğa parmağımla çizdiğim daireyi siler, dışarı çıkarım, diye düşündüm. Elimizi uzattım. Elimizi ayası ile boşluktaki çizgiyi silecekken o adam yine bağırdı: “Hiç kimse çizgisini silmeyecek!” Kaldım mı çizginin içinde... Ne olacak şimdi?

Aktör,

– Siz, o daireyi baştan çizmeyecektiniz, dedi.

Kadın sanatçı,

– Doğru, dedi, baştan çizmeyecektim. Ama bikez çizmiş bulundum, kendi çizdiğim dairenin içinde kapalı kaldım. Çevremdekilere bakıyorum; onlar da benim gibi, dışarı çıkmak için kıvranıp duruyorlar. Sağımdaki dairede bir kötürüm var. “Ben” dedi, “yirmi yıldan beri kötürümüm. Yirmi yıldır oturduğum yerden kımıldamadım. Ama şimdi içimde dayanılmaz bir dışarı çıkma isteği duyuyorum.” Kötürüme, “Ama sizin bacaklarınız tutmuyor, nasıl yürürsünüz?” diye sordum, “Yürürüm, koşarım bile... Kendi çizdiğim dairenin içine kapandığımdanberi bana öyle geliyor. Daireden dışarı çıkmak yasak olmasaydı şimdi koşardım sanıyorum.”

Solumdaki dairede duran adam, “Ah, şu daireleri silmemize bir izin çıksa da kurtulsak...” dedi.

Arkamda bir kadın yerde yatıyordu. Dikkatle baktım; kadın

cansız. Cansız ama konuşuyor. Rüya değil mi, ölü bile konuşuyor. “Ah, şu çizgiler bir silinse de biraz gezsem, dolaşsam” diyor, “Siz ölünüz, nasıl gezersiniz?” diye sordum. “Öldüğümdenberi hiç gezmek isteği duymamıştım” dedi, “ama bu daireyi çizip de dışına çıkmak yasak edildiğindenberi, içimde gezip dolaşmak isteği canlandı. Dairemde kapalı kalmasaydım, siz canlılar gibi, yürüyebilecekmişim sanıyorum.”

Önümde bir delikanlı vardı. Zavallı inmeliydi. O da, “Ah, birisi çıksa da, şu çizgiyi silse, beni bu daireden kurtarsa...” diyordu. “Siz inmelisiniz. Parmağınızı oynatamazsınız ki kendinize daire çizebilesiniz. Sizin daireniz yok,” dedim.

İnmeli delikanlı, “Evet, elimle çizmedim ama, kafamdan havaya bir daire çizdim. Şimdi tasarladığım o dairenin içinde kaldım. Dışarı çıkamıyorum,” dedi.

Hepimiz kendimize çizdiğimiz, ya da tasarladığımız dairelerin içinde kalmıştık, dairelerimizden dışarıya çıkamıyorduk. Böyle bekleyip dururken yer yer, “Birisi gelse de, şu çizgileri silse,” diye mırıltılar başladı. Bu tek tük sesler gittikçe yayılmaya başladı: “Biri çıksa da, bizi kurtarsa...”, “Biri kurtarsa bizi...”, “Bir kurtarıcı yok mu?”, “Çizgimizi silecek birisi çıksa...”

Herkes böyle söylüyordu. Ben de onlar gibi söylenmeye başladım. Biz böyle söylenirken yavaş yavaş karanlık bastı, gece oldu. Deli olacağım, bitürlü dışarı çıkamıyorum. Ter boşanıyor heryerimden. Hiçkimse kendi dairesinin dışına çıkamıyor.

Derken bir ses duyduk: “Birisi çıksa, ben de çıkarım... Birisi çıksa dairesinden, ben de çıkarım...”

Ben de, “Doğru, birisi çıksa, ben de çıkarım,” dedim, Herkes böyle söylenmeye başladı: “O birisi her kimse, çıksa, ben de çıkarım.”

Sonra bağışmalar duyuldu: “Birisi yok mu, birisi?...” “Hani, birisi nerede?”, “O birisi her kimse çıksın...”, “Birisi kim?”

Bitürlü o “birisi” her kim ise, “Ben birisiyim!” diyemedi.

İyice gece oldu. Karanlık bastırdı. Hepimiz kendi çizdiğimiz, tasarladığımız dairelerde kapalıyız.

O sırada, bir kedi dolaşmaya başladı. Karanlığın içinde kedinin

iki gözü, iki alev damlası gibi parlıyor. Kedi boyuna geçiyor. Aşağı yukarı gidip geliyor. Kimsenin ona karıştığı yok. Dairelerin dışında, aralarında geziniyor. Kediye baktım, basbayağı kedi işte... Canı ne-reyi isterse, oraya gidiyordu. Aradabir durup yalanıyor, sonra yine dolaşıyordu. Bir derin özlem duydum, içimden, “Ah, ben de bir kedi olsaydım... Kediler ne mutlu yaratıklar...” dedim.

Öbürleri de kedinin bu özgürlüğüne, bağımsızlığına imrenip, “Ah, kedi olsaydık, kedi olsaydık...” demeye başladılar. Bize inat yapar gibi, boş, bomboş gecenin içinde kedi, gezinip durdu. O sıkıntıyla uyandım. Ter içinde kalmışım.

Rüyasını anlattuktan sonra, kadın sanatçı,

– Şimdi bu rüyayı yorumlayacak var mı? diye sordu.

Oradakilerden hiçbiri bu rüyayı yorumlamaya yanaşmadı. Yalnız bir yazar,

– İnsanlar, insanca davranışı beceremezlerse, kedilerin mutluluğuna bile özenirler, diye bilgiçlik tasladı.

Sonra da kadın sanatçıya,

– Ben bu sizin rüyanızı yazacağım, diye ekledi.

Kadın sanatçı,

– Niçin yazacaksınız? diye sordu.

Hikayeci şöyle dedi:

– Belki bu sizin rüyanızı okuyanlardan birisi, dairesinin dışına kendini atar da, “Birisi” dışarı çıkınca, öbürleri de belki kendilerine çizdikleri dairelerinden çıkarlar...

İNCE NARİNCE(*)

Asaf Halet Çelebi, 6-7 Eylül olaylarının ertesi günü başından geçenleri anlatmış, ben de bunu bir hikâye olarak yazmıştım. Bu hikâyeyi, rahmetli Çelebi'nin anısına adıyorum.

Evde bir cep defteri buldum, masamın altında... Evdekilere sordum, hiçbirinin değilmiş. Lacivert kaplı, şık, güzel, yaldızlı bir defterdi. Kimin olduğunu anlamak için açtım defteri. Daha ilk sayfasında şaşırdım. Büyük bir kişinin, ama çok büyük birinin adı, ev adresi, telefon numarası yazılıydı. İkinci sayfayı çevirdim, orada da alt alta büyük kişinin adı, adresi, telefon numaraları vardı. Sayfaları çevirdikçe şaşkınlığım artıyordu. Ne kadar tanınmış siyasetçiler, idareciler, ileri gelenler varsa, defter bunların adresleriyle dolu. İçlerinde en küçük olanı, genel müdür... Bıseye daha dikkat ettim, defterde adı, adresi olan politikacılar, hep iktidarda olanlardı.

Benim yerimde kim olsa şaşırır. İçinde büyüklerin, ileri gelenlerin adresleri dolu defter, bana hemen patlayacak bir bomba gibi geliyordu. Bu defteri bir düşmanım evime gizlice bırakmış olmalıydı. İçi, büyük adamların adresleriyle dolu defterlerle bana ne gibi bir düşmanlık yapabileceklerini kestiremiyordum ama, bu defterin hiç de iyi niyetle yazı masamın altına bırakıldığını sanmıyordum. İçimi, anlatılmaz bir korku sarmıştı. Belki şimdi kapı çalınacak, içeri sivil polisler dalcak, bana,

– Çıkar defteri! diyecekler.

Ben titreyerek,

– Ne defteri? diye soracağım.

(*) "Hangi Parti Kazanacak?" adlı kitaptan alınmıştır.

Odama arayacaklar. Elleriyle koymuş gibi defteri masamın altında bulacaklar.

Böyle olacağını iyice biliyordum. Bu defteri benim evime bırakan alçak her kim ise, gidip polise de haber vermiştir. Büyük bir tuzağa düştüğüm besbelli işte...

Polisler defteri bulunca,

– Söyle!.. diyecekler. İrili ufaklı ne kadar büyüğümüz varsa bu deftere neden adreslerini yazdın? Sicillerini mi tutuyorsun? Şantaj mı yapacaksın? Yoksa suikast mı?

Aman yarabbil!.. Ben ne derim? Ne desem inandırabilirim?

Bu defteri hemen yakmalıyım, küllerini de rüzgâra savurmalıyım.

Bana bu komployu kuran alçak kim? Aksam eve üç arkadaşım gelmişti. Onlar yapmaz böyle şey... Biri doçent, biri üniversite kitaplıklarından birinde memur, biri de edebiyat öğretmeni...

Defteri yakmak için banyonun ocağına sokarken kapı çalındı. Akşam bize oturmaya gelenlerden, üniversitedeki bir kitaplığın memuru olan yirmi yıllık arkadaşım Halit gelmişti. O da benim kadar heyecanlı, telaşlıydı.

Önce o bana,

– Ne o, rengin atmış? diye sordu.

Ben de ona,

– Nedir bu halin? diye sordum.

– Aman, ben dün gece burada bir defter düşürmüş müyüm?

Defteri uzattım:

– Bu mu?

Elime atıldı:

– Aman, bu işte... Bu defter. Kaybettim diye o kadar üzüldüm ki, anlatamam.

Elinden tutup çalışma odama çektim.

– Korkudan ölüyordum, dedim. Şimdi bana doğru söyle, bu kadar büyük adamın adresi sende ne arıyor?

Bu sefer o şaşırdı;

– Sende böyle bir büyük adamlar adres defteri yok mu?

– Yooo...

– Aman bitane yap, cebinde bulunsun. Bak, bu adresleri defterime neden yazdığımı sana anlatayım. Bende son zamanlarda bir dolmakalem biriktirme merakı başladı. Kimini satın alıyorum, kimini hediye ediyorlar. Cebimde on onbeş dolmakalem oldu, Almanya'dan gelen bir Alman şairi arkadaşımı kaldığı otelde görmeye gitmiştim. Benim dolmakalem biriktirdiğimi öğrenince, bir kalem de o hediye etti. Otelden çıkar çıkmaz, köşeyi sapınca dayanamadım. Kalemi şöyle bir muayene edeyim dedim. Bilirsin, her zaman cebimde lup taşıyım. Lupla kalemin ucuna baktım. Uç kalın gibi göründü. Denemek için cep defterime gelişigüzel iki kelime yazdım, o sıra ne aklıma gelmişse... Deftere “ince narince” diye yazmışım. Dolmakalem uçlarını inceltmek için cebimde, çok ince kuyumcu zımparaları taşıyım. Biraz zımparalarsam, kalemin ucu incelebilirdi. Lupu elime aldım, kalemin ucunu bir daha muayene ederken, iki omzuma iki el yapıştı:

- Ne yapıyorsun?
- Ben mi? Hiç... Kalem muayene ediyorum.
- Hı hıt... Kalem ha? Ne iş yaparsın sen?
- Ben üniversitede... demeye kalmadı:
- Haaa... Profesööör... Vay profesör vaay...
- Biri sol böğrümü dirseğiyle muştaladı:
- Yürü bakalım.
- Aman beyler... Bir yanlışlık...
- Yürrrüüü...

Bir dirsek de sağ boşluğuma gelince yürüdüm. İstersen yürümec... Bir karakola gittik. Beni bir odaya attılar. Bekledim, gelen arayan yok...

Neden sonra biri geldi,

- Çök! dedi.
- Çökemem... dedim.
- Çökemezmiş. Vay profesör vay!.. Çıkar üstünde ne varsa...

Üstümdekileri çıkarıp masaya koydum; ondört tane dolmakalem, iki kitap, bir cep defteri, bir lup, iki yaprak da ince kuyumcu zımpara kâğıdı...

Dolmakalemleri gösterdi:

- Bunlar ne?
- Dolmakalem...
- Hı hı... Dolmakalem ha... Vay profesör vay!..

Üç kişi daha geldi. Hep birlikte araştırmaya başladılar. Zımpara kâğıdını aldı biri;

- Bu ne?
- Zımpara kâğıdı.

– Bu ne biçim zımpara kâğıdı be? Üstünde tırtık yok. Sen ki-me yutturuyorsun?

- İnce zımpara, kuyumcu zımparası...
- Hı hı... İnce zımpara ha... Vay profesör vaay!..

Bunu söyleyen bir de omuz vurdu. Baktım iş kötüye gidiyor,
– Beyler, dedim, bir yanlışlık olacak... Beni buraya neden getirdiğinizi bilmiyorum ama, beni bütün üniversite, gazeteciler tanır. Ben bu muameleye layık değilim.

- Cep defterimi karıştıran,
- Sıtt! diye azarladı.
- Sonra birden gözleri parladı:
- Bu ne?

Demin aldığım kalemin ucunu muayene etmek için deftere yazdığım “ince narince” kelimelerini gösteriyordu.

- İnce narince... dedim.
- İnce narince ha?
- Evet, ince narince...
- Ne demek bu?
- Hiçbişey demek değil...
- Hiçbişey değilse niye yazdın?
- Kalemin ucunu muayene ediyordum da...

– Yaaa... Peki, neden başka bişey yazmadın da, ince narince diye yazdın?

Bunu hiç düşünmemiştim doğrusu...

- Bilmem, dedim, aklıma öyle gelmiş, öyle yazmışım...

– Hı... İnce narince... Görürsün sen ince narinceyi... Aklına öyle gelmişmiş... Neden aklına başka bişey gelmiyor?

Biri daktilonun başına geçti. Zabıt tutmaya başladılar. Beni aldı

bir korku... Gelişigüzel yazdığım “ince narince” yoksa bir casus şebekesinin şifresi miydi? Ondört dolmakalem, cep defteri, lup, iki kitap, kuyumcu zımparası, ince narince... Kim olsa şüphelenir. Ne yapacağımı şaşırdım. Bütün bunlar zapta yazılırken, bir tanesi de boyuna cep defterimi karıştırıyordu.

Ben üstümden çıkanların hepsinin hesabını verebilirdim. Ama “ince narince”nin nasıl hesabını verecektim? Nerden de bu belalı laf kalemimin ucuna gelmiş? Başka bişey yazamaz mıydım?

Cep defterimi karıştıran polis, sayfalardan birinde birden durdu. Sonra o sayfayı öbürlerine gösterdi. Fısıf fısıf bişeyler konuşurlar. Birdenbire değiştiler. Defteri karıştıran, defterdeki bir adresi gösterdi,

– Affedersiniz beyefendi, dedi, buradaki isim neyiniz olur? Birden sesi, davranışı değişivermişti.

– Sınıf arkadaşım, dedim. Geçen gün karşılaştık. Beni yemeğe götürmüştü. Adresini verdi. Defterime yazdım.

Söylediklerim doğruydı. Kaç yıldır görmediğim bir arkadaşımı görmüştüm. Ben onun Genel Müdür olduğunu bile bilmiyordum.

Defteri elinde tutan polis, utangaç bir gülümsemeyle,

– Yaaa... dedi, demek Genel Müdür Bey zatıâlinizin çok samimi arkadaşı...

– Evet... Hatta biz ona okuldayken Tırtık Rıza derdik...

– Çok memnun oldum beyefendi... Niye oturmuyorsunuz?.. Buyursanıza rica ederim.

Sonra öbür arkadaşlarına döndü:

– Beyefendiyi buraya niye getirdiniz canım? –Bana dönerek– Buyurun efendim...

Ben önde, onlar arkada iyi döşeli bir odaya girdik. Beni bir koltuğa oturttilar. Bir tanesi,

– Hava da bugün sıcak, dedi, bir soğuk gazoz emreder misiniz?

– Estağfurullah...

Gazozlar geldi. Biz odada iki kişi kaldık, öbürleri çıktı.

Karşımdaki,

– Efendim, sebep-i ziyaretiniz? Bir emirleriniz mi var? diye sordu.

Allah allah... Ne emri yahu? Beni bunlar kolumdan tutup yaka paça zorla buraya getirmediler mi? Muştalaya, dirsekleye getirdiklerini söylesem, bana karşı gösterdikleri bu incelik karşısında ayıp olacak. Onun için,

– Efendim, şöyle bir hal hatır için ziyaret etmiştim, dedim,

– Aman efendim, teşekkürler ederiz. Sağolunuz... Bizleri ihya ettiniz. Aman ne şeref...

Düzelen hava yeniden bozulmadan paçamı burdan kurtarmak için,

– Müsaadenizi rica edeyim beyefendi... dedim.

Ayağa kalktı. Öbürleri de koştu. Hep birden beni dışarıya kadar uğurladılar. Ben, şurdan canımı kurtarayım diye hızlandım. Dolmakalemleri, defteri, lupu istesem, yaptıkları yanlışlığı hatırlatmak gibi olacak, ayıp...

Arkadan biri koştu:

– Beyefendi... Beyefendi... Profesör Bey... Ötenizi berinizi unutunuz efendim.

Kalemleri, zımpara kâğıtlarını, lupumu, defterimi getirmişti.

– Gerçekten Genel Müdür Beyefendi'nin arkadaşı mısınız? diye sordu,

– Evet, dedim, niye sordunuz?

– Hani, şimdi moda oldu da... Önüne gelen cep defterine büyüklerimizin adını, adresini yazıyor. Anladınız mı? Arkadaşım diye paçayı kurtarıyor. Biz de arkadaş mı, değil mi anlayamıyoruz. Siz demek sahici arkadaşısınız.

– Evet.

– Beyefendi, şu kâğıda künyemi yazdım... N'olur... Umum Müdür Beyefendi'yi bir daha görürseniz...

Halit başından geçenleri anlattıktan sonra,

– İşte, dedi, o gün bugün, nerde büyüklerimizden birinin adresini bulursam, tanıyayım tanımayayım, hemen cep defterime yazarım. Kaybettim diye ödüm patladı kardeşim. Bu adresler mal sigortası, hayat sigortası gibi bişey... Aman sen de yap. Yalnız bişeye dikkat edeceksin. İstifa eden, emekliye ayrılan, sıhhi sebepten şey olan, görülen lüzum üzerine bişey olan biri çıkarsa hemen defterden

adını sileceksin. Yoksa büsbütün başın belaya girer... Demek senin büyüklerin adres defterinden haberin yoktu...

– Yoktu.

– Amma yaptın... Şimdi kazaya belaya karşı herkes cebinde böyle bir defter taşıyor kardeşim. Şu kapıdan çıkınca ne olacağımız belli mi? Hani eskiden insanı hastalıktan, kazadan, beladan koruyan muskalar, dualar vardı ya... Şimdi, işte o duaların, muskaların yerini bu adresler aldı. Hem de yüzde yüz etkili...

MEHDİ-İ RESÛL^(*)

Bizim kaldığımız yer koğuş değil, oda, sayılırdı. Cezaevinin öbür koğuşlarında elli, altmış, yüz hükümlü yatarken biz “Beyler Koğuşu”nda on kişiydik. Aramızda bir Yahudi, bir Ermeni karaborsacı, zimmetine ellibin lira geçirmiş bir müfettiş, taşra eşrafından bir katil, usta bir kasa hırsızı, paşazade bir dolandırıcı, bir de gazeteci olduğu için, bizim koğuşa “Beyler Koğuşu” deniyordu.

Hepimiz de af bekliyorduk. Katil olan taşra eşrafından Recep Ağa iki kişiyi vurduktan sonra tabancası tutuldu yaptığı için öldüremediği iki kişiyi daha, afla cezaevinden çıktıktan sonra temizlemek istiyordu. Zimmetine ellibin lira geçiren müfettişe gelince, onun ne yapacağı belli değildi. Çünkü apartmanı üstüne yaptığı karısı, üç yılda ancak iki kez ziyaretine gelmişti. İkisinde de yanında başka başka delikanlı vardı. Sık sık, “Hele bir afla çıkalım, ben bilirim yapacağımı...” diyor, ama ne yapacağını kimseye söylemiyordu. Yahudî karaborsacı pek keyiflendiği sıra,

– Altı ay... diyordu.

Altı ay sıkı çalışırsa, iki yıldır cezaevinde olduğu için ettiği ziyanı çıkaracaktı.

Ermeni’nin iki mahkemesi daha vardı. İkisi de döviz kaçakçılığından. Arkadaşları kendisine oyun oynamışlardı. Çıkınca yine onlarla iş yapacak, sonra da bir punduna getirip onları ele verecekti.

Paşazade Salih dizini dövüyordu. İzmir’de kaldığı otelde, yanındaki odadaki adamın asılı ceketinden tam otuzbin lira aşmıştı. Para üstünde bir hafta durduğu halde otuz kuruşunu yiyemeden en-selenmişti.

Bu sefer, parayı alır almaz zula edeceğim, diyordu.

Gazeteci daha hızlı yazılar yazacaktı. Bir çıksın... Hem daha

(*) “Hangi Parti Kazanacak?” adlı kitaptan alınmıştır.

hızlı, hem de daha kurnaz, hiç ipucu vermeden...

Ellidört yaşında Idris Hoca, boyuna tespih çeker, namaz kılar, fısır fısır dualar okurdu. Bir iftiraya kurban gittiğini söylüyordu. Öğrencilerinden onbir yaşında bir oğlan çocuğunu...

– İftira, diyordu.

Her sabah uyanır uyanmaz gazetelere koşuyorduk. Gazetelerdeki her haberi, her yazıyı, af çıkacak diye yorumluyorduk. Amerika'nın yardımını, Almanya'nın kredi açması, Boğaz'a köprü kurulacağı haberleri hep yüreğimizi hoplatıyordu. Bir sabah, doksan sabıkası olan Paşazade Salih elinde gazete,

– Müjde!.. diye koştu.

– Af mı?

– Af var...

Gazetenin başına üşüştük. Paşazade Salih, Gülhane Parkı'nda Bahar Bayramı açılacağı haberini gösterdi.

– Bahar Bayramı... Herkes dışarıda eğlenirken, bizim burda mahzun olmamızı...

Zenginliğinden, beyliğinden, üç yıldanberi giymekte olduğu kirli, eski ipekli pijamasından başka bişey kalmamış olan müfettiş, okkalı bir küftir savurdu.

Paşazade Salih,

– Beyim, sizin hapisaneye daha ilk girişiniz, dedi, siz ne bileceksiniz. Hükümet af yapacağı zaman, durup dururken yapmaz. Bir bahane lazımdır. Cumhuriyet'in yıldönümü olur, İstanbul'un kurtuluşu olur. Bahar Bayramı olur, bir bahane işte...

Bu gerekçeye hepimiz inandık.

Kendimize göre yorumladığımız bir haberden sonra, birkaç gün umutla beklerdik. Ortaya yeni haberler çıkardı:

– Gazeteciye bir milletvekili akrabasından mektup gelmiş... Meclis, yaz tatiline girmeden af çıkacakmış...

– Çorum Hapisesi'nden dün mektup geldi. Hapisaneler Genel Müdürü orada açık açık söylemiş. “Arkadaşlar hepinizi allah kurtarsın, yakın zamanda,” demiş. Ne demek? Af var... Koca Genel Müdür bilmez mi?..

Gazetelerde ne kadar adı sanı geçen tanınmış adam varsa, po-

lirikacılardan futbolculara, sinema artistlerine kadar, hepsine mektuplar yazıyor, affedilmemizi istiyorduk.

Gazetelerin birinde “Mahkûmlar Cezaevlerine Sığmıyor: Modern Cezaevleri Yapılacak” diye bir haber çıkınca herkes oynamaya başladı. Yataklarını denk edenler bile vardı. Ben de onlar arasındaydım. İki gün yatağın dengini bozmadım da geceleri dengin üzerine uzanarak uyudum.

Sonra cezaevine bir sessizlik çöktü. Artık hiçbirimizin hiçbir umudu kalmamıştı. Böyle zamanlarda hemen İdris Hoca yetiştirirdi. Ortaya bir laf atardı:

– Mehdi-i Resûl zuhur edecek!

Cezaevinde yeniden bir kıpırdanma, kaynaşma oldu. Herkesin ağzında,

– Mehdi gelecek!.. sözü vardı.

Aramızda yalnız gazeteci buna inanmıyordu. Bahar Bayramı’nda bile af olacağına inanmıştı da Mehdi’nin geleceğine inanmıyordu. Gelecek, gelmeyecek diye de bir laf ettiği yoktu. Ama Mehdi gelecek diye hiç sevinmiyordu. Sevinmeyince de, onun Mehdi-i Resûl’ün geleceğine inanmadığını anlıyorduk. Buyüzden hepimiz ona düşman kesilmiştik.

Bir akşam Mehdi’nin nasıl geleceği üstüne konuşması için İdris Hocayı bizim koğuşa çağırdık. Meydancı Yunus çayları demledi, İdris Hoca, idam altında yatan Katil Recep Ağa’nın üst üste üç şilveli yatağına oturmuştu.

Recep Ağa sordu:

– İdris Hoca, bu Hazreti Mehdi Aleyhisselam essahtan gelecek mi?

İdris Hoca’nın kaşları çatıldı, tespihini hızla çekip yüksek sesle konuştu:

– Tövbe de!.. O nasıl laf... Kitapta yeri var, Mehdi-i Resûl gelecek ve de herbir iş düzelecek ve de düzeldiği gibi ondan sonra kıyamet kopacak ve de iyi ile kötü ayırt edilecek ve de ayırt edildiğinden başka...

İdam altında yatan Recep Ağa,

– Amenna gelecek, elbet gelecek... dedi, velakin geçen yıl da

gelecek dedindi, gelmedi...

– Tövbe. Gelecek canım. Gelmemiş olur mu?

Karaborsacı Artin, kalın, gırtlaktan sesiyle,

– Helbette gelir... Hep bekliyoruz. Gelmez olur? dedi.

Müfettiş Haşim Bey,

– Hoca Efendi, dedi, Mehdi-i Resûl Hazretleri acaba ne zamana kadar gelirler?

– İnanmayan, iman etmeyen kâfir, dedi, kitabın yazdığına inanan, neuzübillah, boyunca günaha girer. İnanmayan olursa Mehdi-i Resûl gelmez.

Hepimiz gazeteciye döndük. Şu imansız herifi bir kaşık suda boğmalı. Meydancı Muşmula Yunus elini içinde kaynar su olan çaydanlığın kulpuna attı. Handiyse kaynar su dolu çaydanlığa gazetecinin kafasına fırlatacaktı.

Paşazade Salih, Yahudi ile Ermeni'nin suratlarına bakarak,

– Mehdi gelirse... dedi, Mehdi gelince...

Karaborsacı İzak, kendisine laf dokundurulduğunu anladığından,

– Em da gelecek... dedi, epimizda bir Allah'ın kuluyuuuz... Kim inanmıyor ayda dışarii...

Kasa hırsız Apti kızdı:

– Ulan, bak şu işe... Gâvurun çifti inanıyor da, içimizden biri inanmıyor be...

Herkes bir daha gazeteciye baktı,

– Biz yani ya bi kişinin yüzünden... efendim bi kişinin yüzünden Mehdi gelmeyecek mi şimdik?

Recep Ağa gazeteciye sokuldu. Herifi çiğ çiğ yese yeridir. Dayanamadım, gazeteciye,

– Açık konuş arkadaş, dedim, erkekçe konuş!.. Bizim herkesin vicdani hürriyetine karşı hürmet-i mahsusamız vardır. Yani sen bu Mehdi Hazretleri'nin geleceğine inanmıyor musun?

Allahtan bir yanılıp da, “inanmıyorum,” dese, herifin ümûğüne binecektim. Odadakilerin gözleri gazetecinin üstüne dikilmişti.

Gazeteci,

– İnanıyorum, dedi.

İdris Hoca,

– Kalbinden? dedi.

– Kalbimden inanıyorum.

Bunun üzerine Recep Ağa, Meydancı Muşmula Yunus’a,

– Gazeteci Bey’e de bir çay ver! dedi.

Artin,

– Gelecek ise bu Mehdi, affedersin, nerden geliyor?

İdris Hoca,

– Mehdi aramızda, dedi, içimizde biyerde yaşıyor. Belki de bu hapisanede... Kimbilir nerde? Ama yaşıyor.

Herkes bikez doğruldu, oturduğu yerde yan değiştirdi.

İdris Hoca,

– İçimizde yaşıyor ve zamanı gelince çıkacak... Ve de Mehdi-i Resûl’ün sırtında mührü olup ve de...

– Hoca efendi, açar kapıları dii mi?

– Ve de açar... Ve de kapılar açılır.

İdamlık Recep Ağa,

– Mehdi gelsin, dedi. Mehdi aftan da iyi...

Af olursa, Recep Ağa büsbütün kurtulamıyor, yalnız idam cezası hapse dönüyordu. Oysa Mehdi gelirse hemen cezaevinden çıkaracaktı.

Daha altı yıl cezası olan kasa hırsız Apti,

– Genel af dii mi? dedi.

– Ve de umumi ve de cemi cümleten... ve dahi alametler belirecek... dedi.

Paşazade Salih,

– Artık Mehdi Hazretleri zuhur eder, dedi, çünkü bütün alametler belirdi, artık eder.

Recep Ağa,

– Dünya bozuldu, dedi, Mehdi’nin zuhuru yakındır. O zamana kadar hiç sesini çıkarmayan gazeteci,

– Mehdi gelince ne olacak? diye sordu,

İdris Hoca anlatmaya başladı:

– Mehdi-i Resûl gelende, kurtla kuzu kardeş olacak ve de kalplere hidayet erişecek ve de ru-yi zeminde hiçbir fenalık kalma-

yacak... Alametler belirdi.

Gazeteci,

– Nedir alametleri İdris Hoca? diye sordu.

İdris Hoca kasa hırsız Apti'ye bakarak,

– Herkesin gözü haramda olursa, –müfettiş Hâşim Bey'e bakarak– ve de devlet, millet malı çalınırsa, –Katil Recep Ağa'ya bakarak– ve de hiç yüzünden insan kanı akıtılırsa, –Paşazade Salih'e bakarak– ve de dünya yüzünde emniyet kalmazsa, –bana bakarak– ve de haram mal, helalden tatlı gelirse, –başını tavana kaldırarak– ve de hocalar ırz ehline tasallut ederse ve de işte o zaman Cebrail Aleyhisselam irişip Mehdi-i Resûl her kim ise, ona, “Yaa Mehdi, dünya kamilen bozuldu, zuhur et de ıslah eyle!” diyecek. Kitap böyle yazmaktadır. Ve de bugün bu işaretler tamam olduğundan Mehdi-i Resûl zuhur edecek. İnanmayan kâfirdir, laindir.

Gazeteci,

– Mehdi herkesin kalbinden geçenleri de bilecek mi? Hapisane kapıları açılınca, burdan çıkanların neler yapmak istediklerini de bilecek mi Mehdi?

Bir sessizlik oldu. İdris Hoca'nın tespih taneleri şak şak şakladı. O zamana kadar hoca ağzıyla konuşurken, birden değişerek, bu kez kendi köylü ağzıyla,

– Bilir besbelli... dedi.

– Demek Mehdi kalbimizden geçirdiklerimizi hep bilecek..

Uzun bir sessizlik oldu. Recep Ağa bu sessizliği bozdu:

– Mehdi gelir gelmesine ya, daha bu sıralarda pek gelmez...

Paşazade Salih,

– Kimbilir kaç yüz sene sonra gelir... dedi.

Artin,

– Geliyor dedik ise şıp deyi buradadır demedik... dedi.

Ben,

– Gelse bile biz göremeyiz... dedim.

Recep Ağa yerinden kalktı. Bu hepimize dağılma işaretiydi. Hela aralığında Müfettiş Hâşim Bey,

– Sen bu Mehdi'ye inanıyor musun? dedi.

– Yok canım, dedim.

- Benden de al o kadar... dedi.
- Yanındaki İdris Hocaya,
- Ne dersin Hoca? dedim.
- Ne zaman geleceğini Allah bilir... dedi.

HAVADAN SUDAN(*)

Önce size Sadi Bey'i bir iyi tanıtayım. Hani "Tavşan tersi gibidir, ne kokar, ne bulaşır" derler ya... İşte Sadi Bey bu tipin en güzel örneğidir. Ne etliye karıştır, ne sütlüye.

"Memlekette kaç parti var?" dersiniz, "Bilmem!" bile demez. Bir omzunu kaldırır, dudaklarını büzer.

Ağırbaşlıdır, terbiyelidir. Benden on yaş büyüktür ama, o kadar ağır, oturaklı adamdır ki, babam yerinde görünür. Kerpetenle azıdışi söker gibi ağzından zorla laf alınır. Nerdeyse hiç konuşmaz.

İçerenköy'de babadan kalma bir küçük eski köşkte, karısı kızıyla oturur. Bir içgüveysi damat alırım umuduyla köşkün bir bölümünü olsun kiraya vermiyor.

Her sabah tirende buluşmazsak, Haydarpaşa'dan kalkan dokuz vapurunda buluşuruz.

Ben, onbeş gün kadar hasta yattığımdan evden hiç çıkmamıştım. Hastalıktan sonra işe ilk gittiğim gündü. Tirenden Sadi Bey'le birlikte indik. Vapura doğru gidiyorduk.

Arkadaşlardan biri,

– Havalar nasıl Sadi Bey? dedi ve Sadi Bey'in bişey demesine kalmadan yürüdü gitti. Arkadan başka biri yanımıza geldi. Mermer merdiveni iniyordu.

– Merhaba Sadi Bey! dedi.

Sadi Bey de ona,

– Merhaba... dedi.

Sonra adam,

– Havalar nasıl Sadi Bey? diye sordu, Sormasıyla da kaçtı. Kaçan adam da bizim arkadaşlardandı. Sadi Bey'in yüzüne baktım, içine yeşil boya karıştırılmış kireç gibi...

(*) "Havadan Sudan" adlı kitaptan alınmıştır.

Sonra arkadan alaylı sesler gelmeye başladı:

– Sadi Bey havalar nasıl?

– Sadi Bey havalar nasıl?

Sadi Bey kızılıyordu ama, hiç belli etmemeye çalışılıyordu. Vapur-
ra girdik. Alt salonda oturduk. Yanımızdan biri,

– Merhaba Sadi Bey, dedi.

Bu adamı tanımiyordum. Yaşlı, efendiden biriydi. Sadi Bey de
ona,

– Merhaba beyefendi, dedi.

– Nasılsınız efendim?

– Teşekkür ederim. Hamdolsun, duacıyız.

– Oh oh... Allah afiyet versin. Havalar nasıl?

Sadi Bey ok gibi yerinden fırladı. Fıleden şapkasını alıp yürüdü.
Bunca yıllık yol arkadaşım olduğundan ben de onunla çıktım.

Vapurun kışında ayakta yan yana duruyorduk. Sadi Bey'in bi-
şeye çok kızdığını anlıyordum ama, onu incitmekten korktuğum
için, bitürlü soramıyordum.

Vapur Köprü'ye gelene kadar öylece sessiz durduk. Vapurdan
inerken de birkaç kişi,

– Sadi Bey havalar nasıl? diye sordu.

Ben de artık kızmaya başlamıştım. İşe karışacaktım ama, ne ol-
duğunu bilmiyordum. Bu kibar adama kızmak hiç yakışmıyordu.
Birlikte otobüse bindik.

– Ne oluyor Sadi Bey? Niye herkes size havayı soruyor? dedim.

Yüzüme şöyle bir baktı. Sonra,

– Bilmiyor musunuz? dedi.

– Yoo... Bilmiyorum, dedim.

– Akşama, vapurda anlatırım, dedi.

Tünel başında birbirimizden ayrıldık.

Sadi Bey'in anlatacaklarını merak ediyordum. Demek ben on-
beş gün hasta yatarken adamın başından bişeyler geçmişti. O gün
akşama kadar, o soğukkanlı, terbiyeli adamın sessiz kızgınlığı hiç
gözümden gitmedi.

Akşam Köprü'nün Kadıköy İskelesi'nde buluştuk.

– Bu vapurla gitmeyelim, dedi.

Onu tanıyanlar bu vapurla gittikleri için alay edecekler diye korkusundan başka vapurla gitmek istediğini anladım.

Kayık içinde taze balık satıyorlardı. Sadi Bey, birbuçuk kilo hamsi aldı. Rıhtımda biraz dolaştık. Sonra sekiz on vapuruna bindik. Islak ıslak hamsiler kesekâğıdını yumuşattığından neredeyse kesekâğıdının dibi delinecekti. Buyüzden kesekâğıdını elinden bırakmıyordu. Güvertede oturduk.

– Demek siz bilmiyorsunuz? dedi.

Tam o sırada birisi,

– Havalar nasıl Sadi Bey? dedi.

Sadi Bey hiç sesini çıkarmadan yerinden kalktı. Birlikte aşağı indik. Vapurun kıçına gittik. O küpeşteye ilişti. Ben de tahta yan sıraya oturdum. Sadi Bey dikkatle elindeki kesekâğıdını tutuyor, benden biraz yukarıda duruyordu.

– Aman, dikkat et, dedi. Birisi hava lafı etti mi, hemen oradan kaç! Hava nasıl derse, o varsın desin, hiç sesini çıkarma. Çünkü sözde böyle hava ile başlıyorlar, insanı dalgaya getirip sonra adamın başını belaya sokuyorlar. Karşındaki, önce hava, diyor. Sen havadan konuşmakta bir tehlike görmüyorsun. Sonra havadan suya geçiyor. Hava su derken, iş toprağa dökülüyor. Derken bir de bakıyorsun, hiç farkında bile olmadan bir lafa dalmışsın... Aman ha!.. Dikkat et. Tanrı korusun. Başın belaya girer. Geçen gün... On gün kadar oluyor. Herzamanki gibi Erenköy'den bindim tirene. Biri geldi yanıma oturdu. Biriki dakika öyle sessiz sessiz gittik. Sonra adam,

– Havalar da çok sıkıntılı gidiyor, dedi.

Ben böyle sırnaşık heriflerden hoşlanmam. Hiç sesimi çıkarmadım. Biraz sonra,

– Havada sıkıntı var dii mi, beyefendi? dedi.

Büsbütün susmak da terbiyesizlik olacak.

– Evet, dedim.

Allah beni kahretsin, başka bir laf dedimse. Sonra adam,

– Bu yıl hiç yağmur yağmayacak galiba... dedi.

Herif lafa çanak tutuyor. Ben yine ses çıkarmayınca,

– Dii mi efendim, bu yıl hiç yağmur yağmayacak galiba... dedi.

Yalanım varsa vapurdan çıkmak kısmet olmasın. Ben yine,

– Evet, dedim.

Hayır denir mi birader? Yağmur yağmayacak galiba, diyor. “Hayır, yağmur yağacak galiba” mı diyeyim? Yağmur yağar mı, yağmaz nü, ne bilirim ben? Derken adam lafa susuzluktan başladı.

– Su sıkıntısı var... Çok kötü, dedi.

Bende ses yok.

– Dii mi efendim, su sıkıntısı var? dedi.

– Evet, dedim.

– Yağmur yağmayınca kıtlık olur, dedi. Bu yıl kıtlık var. Anadolulu kavruluyormuş.

Bir de beni sözlerini tasdiğe zorluyor:

– Öyle di mi efendim?

– Evet, dedim.

– Yine dışardan buğday almaya mecbur olacağız, dedi.

Ben sesimi çıkarmayınca,

– Alacağız dii mi beyefendi? dedi.

Ben Ticaret Bakanı mıyım kardeşim, buğday alırsız, arpa alırsız, bana ne?..

– Alacağız dii mi efendim?

– Evet, dedim.

– Böyle idare olmaz, dedi, hükümet bu işi idare edemiyor.

Havadan hükümete geldik. Hiç hava deyince, insanın aklına hükümet gelir mi? Bak nereden nereye?

– Hükümet idare edemiyor dii mi efendim?

İşin ucu hükümete dayanınca, ben bu sefer “evet” bile dedim. Hadi havayı anladık, suyu da anladık... Peki hükümet ne oluyor? Ben sesimi çıkarmadım ama, adam boş böğrüne bir dirsek atıp,

– Öyle dii mi? diye bağırınca,

– Evet... dedim.

Demesem, bir dirsek daha atacak.

– Herşey günden güne pahalılanıyor. Bu milletin hali n’olacak?

“Hayır, pahalılanmıyor. Herşey günden güne ucuzluyor,” demek de var ama, o zaman da adamla çene çalmak gerekir. Adamı başımdan savmak için,

- Evet... dedim.
- Sonumuz felaket...

Gittikçe işi azıtıyor. Hiç aldırış etmedim.

- Dii mi efendim?

Yine aldırmadım. Bir dirsek daha attı. Ben “hıh” diye yerimden sıçradım.

- Dii mi efendim?

- Evet...

Cevap vermesem, burnumun üstüne bir yumruk indirip, “Dii mi efendim?” diye soracak.

Gözüm dışarda. Bitürlü de Haydarpaşa’ya gelemiyoruz ki, tîrenden inip adamdan kurtulayım.

Adam işi azıttıkça azıttı, iyice ileriye gitti. Aradabir, “hayır...” demek geliyor içimden, bu sefer de, hayırdı, evetti diye işin yoksa adamla çekiş dur.

Anlatıyor, anlatıyor, anlatıyor; sonra bana,

- Öyle dii mi beyefendi? diye soruyor.

Sesimi çıkarmazsam bir dirsek atıyor, ben “hıh” diye bir ses çıkıp yana yıkılıyorum. Adam beni pencere dibine sıkıştırmış, kaçıp kurtulmak ekle değil. Ola ki pencereden atlayasın...

Durmadan adam sayıp döküyor. Sonra elini dizime bir şaplatıyor,

- Dii mi efendim? diye soruyor.

Elini vurduğu yeri ovuşturup,

- Evet... diyorum.

Sonra yine, omzumdan yakalayıp silkeliyor:

- Öyle dii mi beyefendi?

- Evet... diyorum.

Yatırsa dövse çok daha iyi. Efendime söyleyeyim, biz, sille, tolat, dirsek, muşta, yumruk derken Haydarpaşa’ya geldik çok şükür

Tîrenden inince, adam kalabalıkta gözden kayboldu. Ben kolumdan, belki adamı görürüm diye başımı yerden kaldıramıyorum.

Tam vapura bineceğim, omzuma bir el üç kere vurdu. Baktım bu polis...

- Bir dakika karakola gelir misiniz? dedi.

Karakol lafını duyunca bende hoşafın yağı kesildi. Hayatımda karakol nedir bilmem. Ama ne yaparsın... Karakola gittim. Bir de baktım, bana boyuna, “Dii mi beyefendi?” diye soran adam orada sırtıp duruyor. Tirende karşımızda oturan iki yolcu da orada.

Tanrı bilir ya, o iki yolcu herifin beni yol boyunca dirseklediğini, muştaladığını gördüler de halime acıdılar, adamı şikâyet ettiler sandım.

Komisere,

– Bikez ben hiçkimseden davacı değilim, dedim.

Komiser,

– Ama senden davacı olan var, dedi. Bak, bu adam senden davacı...

Allah allah... Hem adamın her dediğine “evet” de, hem de senden davacı olsun. Hiç duydun mu böyle şey?.. Adam,

– Evet, dedi, bu beyler de şahit... Hükümete söylemedik laf bırakmadı.

Ondan sonra efendim, yolda kendisi her ne söylediye, hepsini ben söylemişim gibi bir bir anlattı.

– Bunları ben söylemedim, kendisi söyledi, dedim.

İki şahit,

– Evet bu söyledi, bu da, evet, evet, evet diye bunun her dediğini tasdik etti.

Adam,

– Ben ağzını aramak için mahsustan söyledim, dedi.

Yani arada ben, adama, evet dediğim için güme gidiyordum.

Sadi Bey, elindeki hamsi dolu kesekâğıdını düzeltti.

– Balıklar da neredeyse dökülecek, dedi. Kesekağıdının dibi delindi.

Kesekağıdının dibinden iki avucuyla tutuyordu.

– Sonra ne oldu Sadi Bey? dedim.

– Sonra ifademizi aldılar. Şimdi mahkemeye gideceğiz.

– Peki, o adam sizi niye şikâyet etmiş?

– Karakoldan çıkınca ben de merak edip onu sordum.

– “Sen,” dedi, “evet” derken gönüllü gönüllü evet demiyordun. Beni şikâyet edeceksin diye korktum. Ben senden atık davra-

atıp, tirden iner inmez karakola koştum.”

– “Peki be birader, hem bu kadar korkuyorsun, hem de ne diyor öyle atıp tutuyorsun, ileri geri konuşuyorsun?” dedim.

– “Ne yapayım, kendimi tutamıyorum. Elimde değil...” dedi.

Onun için aman dikkat et... Şimdi hiçkimse kendini tutamıyor, tüm dölেকে birini arıyor. Doğrudan doğruya da çıkıp ortaya nutuk verecek değil ya, önce yanındakine havadan anlatmaya başlıyor. Havadan sonra sudan... Derken, sonu işte böyle oluyor. Anladın mı? Birisi sana daha, “Hava...” der demez, hemen oradan kaç. Yoksa benim gibi başın belaya girer.

Güldüm. Ondan sonra da kendimi tutamadım,

– Havalar nasıl Sadi Bey? diye sordum.

Sormamla Sadi Bey’in, elindeki hamsi dolu kesekâğıdını katından aşağı geçirmesi bir oldu. Hamsileri üstümden attım. Bir de baktım, Sadi Bey çoktan beni bırakıp gitmiş.

HERKESİN HERŞEYİ BİLDİĞİ ÜLKE(*)

Herkesin altmış yıldır bildiği bir gazetecilik kuralı: “Bir köpek bir insanı ısırır, doğal bir olay olduğundan, bunun gazetecilikte bir haber değeri yoktur. Gazetede haber değeri olabilmesi için, köpeğin insanı değil, insanın köpeği ısırması gerekir.”

Ülkenin en yüksek satışlı gazetesinin yönetimevi kapısından bir hızla bir köpek daldı. Gazetenin görevlileri, gazetede çalışanlardan birinin köpeği sandılar. Ama başıboş bir köpeğin gazeteye girmesine alışık olmadıklarından, arkasından koştular. Yakalanıp dışarı atılacağını anlayan köpek, insan diliyle,

– Bir dakika baylar! deyince, köpeği kovalayanlar şaşakaldılar.

İnsan diliyle konuşan bir köpeğe, köpek olarak mı davranmalı, yolcu saygı mı göstermeliydiler? İçlerinden biri, köpeğe ne istediğini sordu. Köpek, gazetenin yazı işleri yönetmenini göreceğini söyledi.

Toplantıda... yanıtını verdiler.

Öyleyse gazetenin sahibiyle görüşeyim... dedi köpek.

O da toplantıda.

Gazetenin sorumlularından herhangi biriyle...

Hepsi de o günkü gazetenin tartışması için sabah toplantısında. Köpek, çok ivedi ve çok önemli bir haber vereceğini söyleyecek hemen toplantı salonuna alınması için üsteledi.

Gazete işgörenlerinden biri kapıyı tıklatıp toplantı salonuna girdi. Uzun masadaki ondört kişiden gazetenin sahibine,

(*) “Alpazantlık Bile Yapılamıyor” adlı kitaptan alınmıştır.

– Beyefendi, bir köpek sizinle görüşmek istiyor... dedi.

Aşırı ciddi bir adam olan gazetenin sahibi,

– Köpek mi? Nasıl bir köpek? diye bağıarak sordu.

İşgören saygıyla anlattı:

– Cinsini bilmiyorum; ama kıvırcık tüylü, güzel bir köpek. Sokak köpeğine benzemiyor. Tasmaşı da olduğuna göre sahibi vardır. Dişi bir köpek...

Masadakiler gülüştüler. Gazetenin sahibi aşırı ciddiliğini bozmadan,

– Görüyorsun ki şimdi toplantıdayız, beklesin... dedi.

İşgören,

– Söyledik efendim, dedi, ama söz dinletemedik. Çok önemli bir haber vermek için hemen sizinle görüşmek istiyor.

– Gelsin öyleyse... dedi gazetenin sahibi.

İşgören, iki kanatlı yüksek kapının bir kanadını açarak köpeği içeri aldı. Köpek,

– Bağışlayın beyefendi, dedi, çok önemli bir haber vermek için değerli zamanınızı alıyorum.

“Önemli haber” sözünü duyunca, hepsi de iyi birer gazeteci olan salondakiler, nasıl olup da bir köpeğin insan gibi ve insanca konuşabildiğine şaşmayı bile unutup, “önemli haber”in ne olduğunu merak ettiler.

Gazetenin yazı işleri yönetmeni,

– Bu haberi daha önce başka gazeteye verdin mi? diye sordu.

Köpek,

– Hayır efendim, dedi. İlk size geldim. Çünkü sahibim hergün sizin gazetenizi alır eve.

– Nedir vereceğin haber? diye sordu gazetenin sahibi.

Çok terbiyeli konuşan köpek,

– Efendim, dedi, bir insan beni ısırdı.

Bu kez, öbürleriyle birlikte gazetenin sahibi de güldü.

– Bakıyorum sen salt insanca konuşmayı değil, gazeteciliği de öğrenmişsin.

Köpek,

– Ben size bir gerçek olayı bildiriyorum, diyerek masadaki ga-

gözetecilere kışını dönüp, sol budundaki diş yarasını gösterdi.

Gazetenin yazı işleri yönetmeni,

– Artık bunu altmış yıldanberi herkes öğrendi, bilmeyen kalmadı... dedi.

– Bilinen nedir efendim? diye sordu köpek.

Yazı işleri yönetmeni,

– Gazetecilikte, köpeğin insanı ısırmasının değil, insanın köpeği ısırmasının önemli olduğunu... dedi.

Gazetenin sahibi, köpeğin konuşmasına fırsat vermeden,

– Bu numarayı kimse yutmaz, dedi, ünlenmek için gazete haberi olmak istediğin belli. Aklınca gazetede adın geçecek, hatta reklamların bile basılacak da ün kazanacaksın. Ama boşuna kızım... dedi.

“Kızım” der demez yüzü kızardı. Gazetede çalışan kadınlara hep “kızım” demeye alışık olduğu için dişi köpeğe de birden, “kızım” deyivermişti. Ama bir köpeğe, hem de başkalarının yanında “kızım” demesinin yersizliğini hemen ayırımsayarak, biriki kez yutulduktan sonra konuşmasını şöyle sürdürdü:

– Yani... Şey... Seni bir insanın ısırması haber olarak gitemez gazeteye. Ama ille de gazetede çıkmasını istiyorsan, parasını öder, reklam olarak koydurtabilirsin.

Köpek,

– Beyefendi, dedi, ben sizin bildiğiniz köpeklerden değilim. Lütfen bana inanmanızı dilerim, bir insan gerçekten beni ısırıldı. Kendime reklam olsun diye bir sansasyon yaratmak istemiyorum.

Masadaki gazetecilerden biri,

– Ya, niçin öyleyse? diye sordu.

– Beni ısırın insanın kuduz olma olasılığı var da, onun için. Başka köpekleri de ısırabilir. Gazetede beni ısırıldığı haber olarak çılsa önlem alınabilir. Hatta daha zaman geçmemişse beni ısırın adamın, muayene edilerek kuduz olup olmadığı anlaşılabilir.

– Seni ısırın adam nasıl bulunacak?

– Tanıyorum efendim, benim sahibimdir.

– Sahibin mi seni ısırıldı? diye şaşarak sordu gazete sahibi.

– Evet efemim.

– Hadi hadi, biz bu numaraları yutmayız.

– Numara değil beyefendi, araştırıp öğrenebilirsiniz.

– Kimbilir ne yaptın da adamcağızı kızdırtıp kendini ısırtmak zorunda bıraktın.

– Salt beni değil ki, dedi köpek, karısını da ısırdı.

Gazetenin sahibi,

– Bir kocanın karısını ısırması için kuduz olması gerekmez ki...

Bir erkeğin karısını ya da karısının yerine koyduğu bir kadını ısır-
maya hakkı vardır. Öyle değil mi arkadaşlar? diye masadakilere
sordu.

İçlerinden biri,

– Karıkoca arasında böyle şeyler olabilir... dedi.

Bir başkası da,

– Yatak odasında mı karısını ısırdı? diye sordu.

– Hayır efendim, dedi köpek, karısı tuvaletten çıkmıştı ki,
tam o sırada.

– Bu işin zamanı hiç belli olmaz, dedi gazetenin sahibi.

– Evet, ama tam bir kuduz ısırmasıydı bu... dedi köpek.

Gazetenin sahibi,

– Kudurmuş gibi mi, saldıracağını hiçbir erkek o sırada kesti-
remez ki... dedi. Köpek,

– Ama efendim, dedi, salyaları da akıyordu.

Yazı işleri müdürü,

– Öyle zamanlarda insanın genellikle salyası da akar, başka
şeyi de... dedi.

Gazetenin sahibi de köpeğe şöyle dedi:

– Bu senin bize yutturmak istediğin numarayı bugün dünyada
bilmeyen kalmadı. Yani bir insan bir köpeği ısırırsa bunun gazete
haberi olacağını herkes bilir ve buyüzden de kimse inanmaz, uydu-
ruyorlar derler.

Köpek terbiyesini bozmadan saygıyla şöyle konuştu:

– Normal olarak köpeklerin insanları ısırıklarını, bir insan bir
köpeği ısırırsa ancak bunun bir gazete haberi olabileceğini, bunu
da artık çoktanberi herkesin bildiğini ve insanların bilgilerinin ke-
sinliklerine inandıklarını anlıyorum. Ama yüzde bir, binde bir, hatta

milyonda bir olasılıkla bunun tersi olamaz mı?

– Ne yani? diye sordu gazetenin sahibi.

– Yani bir insanın kuduz olup da bir köpeği gerçekten ısırıp... diye yanıtladı köpek.

Gazetenin sahibi bildiklerinden güvenli ve alaylı alaylı gülümseyerek,

– Bizi kandırmaya çalışmaktan vazgeç... dedi.

Yazı işleri yönetmeni,

– Yani seni ısırıp diye sahibinin kuduz olduğundan mı korkuyorsun? diye sordu.

– Kendim için korkmuyorum, dedi köpek, çünkü çok iyi bir insan olan sahibim zamanında bana kuduz aşısı yaptırdığı için, beni ne kadar ısırırsa ısırın kuduz olmam. Benim korkum kendim için değil öteki köpekler için. Bir insanın kuduz olup bir köpeği ısırabileceğine sizin gibi başkaları da inanmazsa ve sizin gibi herkes kesinlikle herşeyi bildiğini sanırsa, sonunda olanlar yine bizim köpeklerle olacak. Kuduz tehlikesini önlemek için kuduz olanları toplayıp ayırmak yerine, her zaman yapıldığı gibi, bizim bölgedeki bütün köpekleri öldürecekler.

Köpek her ne söylediyse, kuduz olma olasılığı bulunan sahibinin kendisini ısırıp haberini gazeteye koydurtamadı. Sonunda gazete sahibi köpeği kovdu.

Kendini sokakta bulan köpek, ilk gittiği gazeteden daha az satılışlı, ama ağırbaşlı bir düşün gazetesi sayılan başka bir gazetenin yönetimine gitti. Orada da aynı anlayışsızlıkla karşılaştı.

Köpek bütün gazeteleri ve dergileri dolaştı. Hiçbirinde de kuduz olma olasılığı bulunan sahibinin, kendisini ısırıp kimseyi mandıramadı. Bu olayı, bir büyük gazete haberi olup ünlenmek için uydurduğunu sandılar. Öğrenip inandıkları bişeyden en küçük kuşkuya düşmek gereğini duymadılar.

Basın-yayın dünyasından umudunu kesince, bölgesindeki kuduz olmayan zavallı köpekleri yok edilmekten kurtarmak isteyen köpek radyoevi yönetmenine gidip gerçeği ona anlatmayı denedi. Radyoevi yönetmeni de, yıllardanberi herkesin bilmekte olduğu “Bir köpek bir insanı ısırırsa ancak bir gazete haberi olabilir!” ola-

yını artık kimsenin yutmayacağını söyleyerek köpeği kovdu. Köpek, kuduz olma olasılığı bulunan bir insanın kendi köpeğini ısırıldığı haberi radyodan verilirse, ilgililerin gereken önlemleri alarak kuduzun yayılmasını önleyebileceklerini boşu boşuna anlatmaya çalıştı.

Radyoevi yönetmeni,

– Parasını ödeyip reklam olarak yayımlatabilirsin... dedi.

– Habere inanmayan dinleyiciler, bu olay reklam olarak yayımlanırsa inanırlar mı? diye sordu köpek.

Radyoevi yönetmeni, reklamların inanmak için değil, aldanmak için olduğunu, bunu dinleyicilerin de çok iyi bildiğini, ama insanların inanmak kadar aldanmayı da gereksindiklerini söyledi.

Radyoevinden de kovulan köpek, son umut olarak TV yönetmenine başvurdu. TV yönetmeni de, öncekilerin sözlerini yineledi. Köpek insanı ısırırsa bu, gazete haberi olmaz, ancak insan köpeği ısırırsa o zaman bu olay gazete haberi olma değeri kazanır. Ama bunun böyle olduğunu da günümüzde bilmeyen kalmamıştır. Bu yüzden, insanın köpeği ısıracağına kimse inanmaz, herkes bunu uydurma bir haber sanır. Köpek sinirlenmemeye çalışarak sordu:

– Siz insanlar bildiğinizi sandığınız şeyden hiç kuşkulanmaz mısınız? Binde bir olasılıkla yanılabilceğinizi hiç düşünmez misiniz? Bildiğinizi sandığınız şeyin doğru olup olmadığını bizez olsun araştırmayı gereksinmez misiniz?

TV yönetmeni,

– Bişeyin doğruluğunu kesinlikle biliyorsak, ne diye kuşkuya düşelim de araştırmak için boşu boşuna uğraşalım? dedi.

Yarasının acısından aksayarak yürüeyebilen köpek, yolda ne yapması gerektiğini düşündü. Sonunda Sağlık Bakanlığı'na gitti ve bakanla konuşmayı başardı. Köpek olmasa ve insanca konuşmasını bilmese, bakanla görüşebilmesi olanaksızdı. Sıradan insanlar bile bakanın karşısına çıkamıyorlardı. Ama köpek, bir köpeğin insanca konuşmasının yarattığı şaşkınlıktan yararlanarak bakanla görüşmek şansını elde etti. Bakana olayı ayrıntılarıyla anlattıktan sonra, çok ivedi önlem alınmazsa kuduzun yayılacağını, bu kez bundan hiç sorumlu olmayan köpeklerin yine her zamanki gibi suçlanarak yok edileceğini, hiçbir dil yanlış yapmadan, hem de kibar bir kentli ağzıyla söyledi.

Bakan, alaylı alaylı gülümseyerek,

– Sen bir köpekken, bir insanın bir köpeği ısırmasının ilginç bir olay olacağını, sen bile öğrenmişsin, dedi, bir köpeğin bildiğini, insanlar bilmez mi sanıyorsun?

Birden kaşları çatılan bakan, bağırmaya başladı:

– Hoşt! Hoşt! Hoşt!

Kuyruğunu bacaklarının arasına kıştırıp sokağa canını zor atan köpek, türdeşleri olan köpekleri kuduz olmadıkları halde öldürülmekten kurtarabilmek için ne yapabileceğini düşündü. Hayvan sorunuyla ilgileneceğini umarak önce Tarım Bakanı'na, oradan olumlu yanıt alamayınca veteriner olan bir genel müdüre, daha sonra hayvan hastanesine, en sonra da kuduz hastanesine gidip ilgililere, yetkililere başvurdu. Hepsinden de aşağı yukarı aynı yanıt almıştı:

– “Bu herkesin bildiği bişey... Buna kimse inanmaz!” Enbaşa da kendileri inanmıyorlardı. Bütün umudunu yitiren köpek, evine döndü. Bu zaman içinde evinin bulunduğu bölgede kuduz çok yayılmıştı. İnsanların mı köpekleri, köpeklerin mi insanları, yoksa hepsinin mi birbirini ısırıldıkları belli değildi. Bu kötü duruma resmi makamlar el koymuşlar, kuduz insanları ayırmaya, kuduz olmayanlara aşı yapmaya, kuduz olsun olmasın bütün köpekleri de öldürmeye başlamışlardı.

Boyunları tasmalı ve tasmalarda da damgası olan, yani sahipli köpekler, kuduz aşısı yapıldıkları belgelenirse, öldürülmekten kurtuluyorlardı.

İnsanca konuşan köpek evine gittiğinde, kimseyi bulamadı. Sahibi olan o iyi yürekli karıkoca, aşılama süresini geçirip kudurmuşlar ve başkalarına zarar vermeden ölüme bırakılmaları için kuduz hastanesine kapatılmışlardı.

İnsanca konuşan köpeğin tasması ve tasmaında da kuduz aşısı olduğunu belirten damga vardı. Ama insanlara söz anlatmanın ne zor, hatta olanaksız olduğunu artık anlamıştı. Tasmaını gösterene, tasmaında da damga olduğunu anlatana dek, belediyenin köpek avcılarına yakalanıp öldürülmekten korkuyordu. Kimselere görünmemeye çalışarak koşa koşa kentten çıktı. Kentin dış yollarından biri üstünde çok gizli bir yurtluk vardı. Bu yurtlukta çok yaşlı bir

bilgin yaşamaktaydı. Bu bilginin çok sevdiği, kendisi gibi yaşlı bir köpeği vardı. Bu yaşlı köpek, bütün yaşamını o yaşlı bilginin yanında geçirmiş olduğu için, o da köpeklerin bilgini ve bilgisi olmuştu. Yurtluğun üst katında bir pencereden kırları seyreden yaşlı ve bilge köpek, koşarak uzaklaşmakta olan köpeği gördü. Bütün gücüyle havlayarak onu çağırdı.

Köpek geri döndü, yurtluğa geldi. Bilge köpek böyle koşma koşma nereye gittiğini sordu.

Konuşan köpek,

– Pasaport almaya gidiyorum... dedi.

– Buradan ayrılıyor musun?

– Evet.

– Memleketini sevmiyor musun?

– Öyle çok seviyorum ki memleketimi, uğruna canımı verebilirim. Ama bir aptallık yüzünden, bir hiç için ölmek istemiyorum.

Bilge köpek,

– Kuduz salgını yüzünden bütün köpekleri öldürüyorlar diye bu ülkeden kaçırıyorsan, bisüre sonra bu cinayetler durur. Sen de o zamana dek kendi evinde ya da burda saklanıp bekle! dedi.

Konuşan köpek,

– Öldürüleceğim korkusuyla burdan gitmek istemiyorum ki... dedi.

– Niçin öyleyse?

– Çünkü bu ülkede herkes herşeyi bildiğini sanıyor.

Bilge köpek,

– Bu ülkede herkes herşeyi bildiğini sanıyorsa, bir anlamda o ülkede hiçkimse hiçbirşeyi bilmiyor demektir, dedi ve ekledi:

– Peki, nereye gideceksin?

– Kesin olarak bilmiyorum, ama dedi, herkesin her şeyi bildiğine inanmadığı, insanların kesin bilgilerinden sürekli, hiç değilse aradabir kuşkuya düştükleri herhangi bir ülkeye gideceğim.

Bilge köpek,

– İyi, dedi, bunca yaşlı olmasaydım, gücüm olsaydı, ben de seninle birlikte o herhangi bir ülke dediğin ülke neresiyse oraya gitmek isterdim. Biliyorsun, sahibimin çok zengin bir kitaplığı var.

Seninle kitaplığa gidelim. Orada haritalara, atlaslara, ansiklopedilere bakalım. Gezi kitaplarını, coğrafya kitaplarını okuyalım. Önce, herkesin herşeyi bildiğini sanmadığı ülkenin neresi olduğunu bulalım.

Yurtluktaki o büyük kitaplığa girdiler. Bilge köpek, atlasları, ansiklopedileri, haritaları, kitapları çıkardı, yaydı, serdi.

– İşte! dedi.

Baktılar, araştırdılar, okudular, ama dünyada herkesin herşeyi bildiğine inanmadığı bir ülke bulamadılar. Yaşlı köpek,

– Görüyorsun ya, dedi, dünyada gidebileceğimiz başka bir yer yok...

– Öyleyse ne yapacağız? diye sordu insanca konuşan köpek.

Bilge köpek,

– En iyisi, dedi, insanların bildiklerine kesinlikle inanmayacakları, bilgilerinden kuşkuya düşecekleri günün geleceğini umarak doğup büyüdüğümüz, yaşadığımız kendi ülkemizde kalıp beklemek.

– O zamana dek yaşayamayız ki... dedi genç köpek.

İki köpek, dişleriyle birbirlerinin boynundaki tasmaları koparıp parçaladılar. Kitaplıktan ve yurtluktan çıktılar. Kentin yolunu tuttular. Yok edilmek üzere toplanan köpeklerin aralarına katılmaya gittiler.

KORKMA(*)

Zayıftan, çelimsiz, esmer, gözlüklü, burnu yüzüne büyük gelen, kırk yaşlarında bir adam çekine çekine, iki kocaman kanatlı demir kapıya sığın sığın sokuldu. Yüksek kapının iki kanadı arasında eşikte duran görevli onu görmüyormuş, hatta orda herhangi bir yaratık yokmuş gibi yukarılara bakarak uzakları seyrediyordu. Adam yavaş yavaş, ayak ayak görevlinin yanına yaklaştı. Ceketinin iç cebinden cüzdanını, cüzdanından da dörde katlı bir kâğıt çıkardı. Kâğıdı özenle açtı. Basılı resmi başlıklı, altına yuvarlak mühür basılmış kâğıdı, kapı ağzında eşikte duran, başı yukardaki görevliye uzattı. Görevli uzakları seyretmesini sürdürüyordu. Adam, elinde kâğıt başını kaldırıp görevliye baktı. Varlığını belli etmek için, dudaklarını bile açmadan öksürdü. Görevli yine oralı olmadı.

Kapı o denli yüksek, dökme demirleri o denli ağır ve eşikte dikilmiş görevli de kendisini öylesine yok saymıştı ki, sanki tepesinden bir silindir bastırıyormuş gibi, adam kısalarak yere doğru alçaldığını duyumsadı; nerdeyse yere yapışıp yivışacaktı. Elindeki yazılı kâğıdı biraz daha uzatarak,

– Bu çağrılığı almıştım da... dedi, bugün için beni çağırılmışlar da...

Gözünü uzaklara dikmiş olan görevlide ses yoktu; birara havada bir uçağı ya da burnunun ucundan geçen bir sineğı izler gibi bakışlarını boşlukta gezdirdi, sonra yine gözlerini uzak boşluğa dikip kaldı.

Adam çekingenliğinden öyle yavaş söylemişti ki, görevli sesini duymamış olabilirdi. Yineledi:

– Bugün beni istemişlerde buraya... Bu da çağrılık işte...

Görevlide yine yanıt yoktu. İki dakika kadar sonra, gözlerini

(*) “Kalpazanlık Bile Yapılamıyor” adlı kitaptan alınmıştır.

baktığı uzak boşluktan çevirmeden görevlinin sesi çıktı:

– Yana çekil, bekle!

– Peki, dedi adam.

Bu arada görevli birkaç kez içeri girip çıktı, her kapı ağzına çıkışında aynı biçimi aldı. Yarım saatten çok bekleyen adam bir denemeye daha girişti:

– Bu saatte çağırmışlardı da beni...

Yine biriki dakika sonra görevli, tok, kalın, karşısındakini ezen sesiyle buyurdu:

– Yana çekil, bekle!..

– Peki, dedi yine adam.

Böyle yüksek kapılı, dökme demirden ağır kanatları olan, eşikteki görevlisinin insanın yüzüne bile bakmadığı yerlere yaşamı boyunca hiç gitmemiş olan adam, böyle bir olayı ilk kez yaşamanın korkulu coşkusu içindeydi. Arkasına kadınlı erkekli insanlar kuyruk olmuştu.

– Geç! diye bir gürleme duydu.

Görevli, gözlerini baktığı çevreden indirmeden buyurmuştu. Buyruğu alan adam, kapıdan girmek için davrandıysa da, o demir iki kapı kanadının arasını görevli iri gövdesiyle kapatmış olduğu için, nerden, nasıl gireceğini kestiremedi. Görevlinin açık duran bacaklarının arasından geçemeyeceğine göre, o ağır kapı kanadının birini tutup açmayı denemişti ki, Adam'ın ne yaptığını ona bakmadan gören görevli,

– Ordan değil! diye bağırdı.

Adam arandı, ama girecek başka yer bulamayınca görevliden,

– Öteki kanadı aç! buyruğu geldi.

Demir kapı öyle yüksek, öyle ağırdı ki, Adam bütün gövdesiyle abanarak zorlukla açabildiği iki karışlık aralıktan sıyrılıp geçebildi. Başka bir görevli, Adam'ı kapısı perdeli bir kutuya soktu, üstünü başını yoklayıp ararken, huylu olduğundan Adam gıdıklandıysa da, dişlerini sıkarak kendini tutup gülmemeyi başardı. Kutudan çıktı. O kâğıdı elinden bırakmıyordu. Görevliye ne yapacağını, nereye gitmesi gerektiğini sordu. Görevli yüzünü kaldırıp çenesiyle Adam'a gideceği yönü gösterdi. Görevlinin çenesiyle işaret ettiği yöndeki

masaya geldi. Masadaki görevli, hiç konuşmadan, işaretle öbür kimlikleri göstererek Adam'ın kimliğini istedi. Adam, kimliğini verdi. Görevli, deftere yazdığı kimliğini alıkoyup onun yerine Adam'a bir yaka kartı verdi. Yaka kartını yakasına takmasını yine işaretle bildirdi. Adam, yaka kartını ceketinin yakasına iliştiirdi. Ne yapacağını sordu görevliye. Görevli burnunu o yöne uzatarak, gideceği yönü gösterdi Adam'a.

Adam, burdaki insanların konuşmayı sevmediklerini ya da konuşmaya üşendiklerini düşündü. Hangi nedenle olursa olsun, konuşulmadan, çeneyle, burunla, gözle verilen işaretlerden, Adam aşağılandığını duyumsadı. Bu küçümsenme, konuşulmaya değmez görülmesi, insan yerine konulmaması, içinde bir korku yarattı. Görevlinin burnuyla gösterdiği yöne yürüdü. Orda, başka bir demir parmaklıklı kapı önündeki başka bir görevli, Adam'ın koluna sıkıca yapıştı. Birlikte yürüyorlardı ama görevli, sanki kaçacakmış, sanki uçacakmış gibi Adam'ın yapıştığı kolunu hiç bırakmıyordu. Dış kapıya gelindiğindenberi düştüğü ve gittikçe içinde büyüyen korkudan olacak, Adam'ın çışı geldi. Ne terslik!

Bir geniş koridorda çini karolar üzerinde yürüyorlardı. Utana sıkıla, kolundan sımsıkı yapışmış olan görevliye,

– Bağışlayın, dedi, helaya gidebilir miyim?

Bu görevli de, önceki görevliler gibi, sesini çıkarmadı. Adam çok sıkışmıştı. Kendisini çağırtan zatın huzuruna bu sıkışıklıkla giderse nasıl konuşabilir, soruları nasıl yanıtlayabilirdi.

– Hela nerde? diye bir daha sordu.

Görevli,

– Ayak uydur!.. diye komut verdi.

Adam, sıçrayıp adımını değiştirerek görevliye ayak uydurdu. Şimdi ikisi birlikte uygun adımla gitmekteydiler. Uygun adımla giden iki çift ayağın çini karolar üzerinde çıkardığı ritmik rap raplar, koridorda yankılanarak büyüyordu. Adam öyle sıkışmıştı ki, görevli kadar adımlarını uzun atamadığından, ikidebir sıçrayarak adım değiştirip görevliye ayak uydurmak zorunda kalıyordu. Biraz dälacak olsa, görevli,

– Uygun adım! diye sertçe uyarıyordu.

Bu olağanüstü görkemli gidişin düzenini bozmamak için Adam sesini alabildiğine kısarak,

– Helaya... Hela... Hela... diye yineledi birkaç kez.

O hela dedikçe, görevli adımını yere daha sert vurup Adam'ı susturuyordu.

Uzun koridorun köşesinde görevli durdu. Görevli durunca, koldundan sıkıca yapıştığı Adam da durmak zorunda kaldı. Görevli, gözleriyle, çenesiyle ve burnuyla Adam'ın gitmesi gereken yönü işaret ettikten sonra kolunu bıraktı, dönüp gitti. Yapayalnız kalan Adam bisüre olduğu yerde durdu, rap raplar gitükçe yeğnileşip kesilene dek giden görevlinin düzenli ayak seslerini dinledi.

Görevlinin çenesi, gözleri ve burnuyla gösterdiği yerde hela olduğunu sanan Adam, bir hızla o yana koştuysa da, iki yanlı koridor duvarlarında bir kapı görmedi.

Koridorun tavanında her beş altı metrede bir, lamba vardı. Lambalar hem çokaz ışık veriyor, hem de iki üç lambadan biri yanmıyordu. Buyüzden geniş koridor pek aydınlık değildi. Her lambanın altında yüksek tavandan zincirle sarkıtılmış bir levha olduğunu o boşlukta neden sonra ayımsadı. Levhadaki yazıyı okudu: "Korkma!" Sonraki lambanın altındaki levhada şu yazı vardı: "Sakin Korkma!"

Levhalarındaki yazıları okuyarak ilerliyordu: "Yurttaş, burda güvence altındasın!", "Korkma!", "Sakin Korkma!"

"Ne diye korkacakmışım... Korkacak ne var ki..." diye içinden geçirdi. Levhaları okuyunca içi rahatladı. O denli çışı gelmişken, hani nerdeyse altına edecek kertede sıkışmışken, hatta çış zorlaması bile kalmadı, "Herşey psikolojik, hatta insanın çışinin gelmesi bile..." diye düşündü.

Başı yukarda, tavandan sarkan levhaları okuya okuya yürüyordu: "Hiçkimseden korkmadan ve hiçkimseden çekinmeden konuş!", "Yurttaş, güvencedesin, güven!", "Korkma!", "Korkma!"

Levhaları okudukça içi öyle rahatladı ki, buraya niçin geldiğini, sonsuzmuş gibi görünen bu uzun ve geniş koridorda ne yapacağını, burda kendisinden başkasının olmadığını, hatta çışinin geldiğini bile unutup keyiflendi bile. Burada kendisini görecek kimse olmadığını

göre, hani nerdeyse keyfinden bir türkü tutturup parmaklarını da şaklata şaklata oynayarak yürüyecekti. Birden koridor duvarlarındaki afişleri de gördü: “Korkma!”, “Korkusuz yaşam, her insanın hakkıdır.”, “Korkuyu yüreğinden at!”, “Korkma!”

Hiç de sesi güzel değilken, kendiliğinden besteler uydurarak, “Korkma, korkma, korkma...” diye türkü gibi, marş gibi, şarkı gibi, arya gibi bişeyler mırıldanmaya, sonra sonra yürekenip haykırmaya başladı. Geceleyin mezarlıktan geçmek zorunda kalan insanın korkudan türkü çığırması gibi, o da söylemleri kısaltıp uzatarak, “Korkma... Aman korkma... Canım korkma... Aman allah korkma!” diye uyduruk şarkılar söylüyordu.

Koridor sağa döndü. Bisüre öyle gitti, sonra sola döndü. Çok şaşılacak şey, nice zamandır yürüdüğü koridorlara açılan hiçbir kapı yoktu. Nice zaman böyle gidip duracak ve nereye dek gidecekti? O resmi başlıklı, mühürlü kâğıdı çıkarıp kor ışığın altında, sanki bir işe yararmış gibi, nerden çağrıldığını bikez daha okudu. Çağrılığı yine cebine soktu.

Bulunduğu koridor, yerin altında gibiydi. Kolundan sıkı sıkı tutan görevliyle girişte, yer katından birkaç basamak aşağı inmişlerdi ama, bu kerte inmemişlerdi yerin dibine. Sanki çok büyük bir yapının yeraltındaki ana kalorifer borularının geçtiği büyük kanala düşmüştü. İşte o zaman ayırmadı ki, koridorun tabanı düz değil, eğimliydi; yani yürüdükçe aşağı aşağı, daha da yerin dibine iniyordu. Yeniden içine korku düşünce yine çiş geldi. Hemen duvarlara yapıştırılmış afişleri, tavandan sarkan levhaları okumaya başladı: “Korkma!”, “İçinden korkuyu at!”, “Aslan Yürekli Yaşar korku duymadan yaşar!”, “Korkma!” Yeniden rahatlayınca çiş kaçtı,

Bu sonsuz koridorda yerin dibine doğru inmektense, geri dönüp o görevliyi ya da başka birini bulup resmi başlıklı çağrılığı göstermek doğru olacaktı. Geri döndü. Girdiği kapıya çabuk ulaşmak için adımlarını hızlandırdı. “Korkma!” yazılı afişlerin arasından ve levhaların altından geçiyordu. Birden önüne koridorun ikiye ayrıldığı bir sapak geldi. Sağdan mı, soldan mı gitmeliydi? Belki de içgüdüsel bir tepkiyle sağdan gitmeyi yeğledi. Gitti, gitti, gitti... Saatine bakmamıştı ama, geldiği yoldan uzun yürümüşken daha kapıya va-

ramadığına göre, yine yanlış koridora saptığını anladı. Geri döndü... Zaman zaman bir tuzağa düşürülmüş olduğu duygusuna kapılıyor-
du. Ençok şaşıtığı, saatlerdir bu koridorlarda dönüp dolaşmışken
bitek insanla karşılaşmamış olmasıydı. Hiçbir kapı, pencere, delik
de yoktu. Geri dönünce daha da şaşılası bişey geldi başına. Dön-
düğü koridor, az önce geldiği koridor değildi. Çünkü dümdüz bir
koridordan gelmişken, dönüşte aynı koridor kırk elli adımda bir, bir
sağa bir sola dönüyordu. Sirtından terler boşandı. Tüyleri ürperdi.
İyi ki duvarlara o afişler konmuş, tavanlara o levhalar asılmıştı. Bu
afişler de olmasa korkudan yüreğine inebilirdi. Rahatlamak için
hemen afişleri, levhaları okumaya başladı; “Korkma!”, “Sakin Kork-
ma!”, “Suçsuz İnsan korkmaz!”

O koyu suskunluğu yırtarcasına bir kadın çığlığı koridorları
çınılattı. Canı yandığı anlaşılan bir kadın çığlık çığlığa haykırıyor, ağ-
lıyor, yalvarıyordu. Etine kızgın demir yapıştırılmış, etinden et ko-
parılmış, göğsüne şiş saplanmış gibi bağırıyordu. Çığlıkları gittikçe
yükseliyordu.

Adam’ın dizlerinin bağı çözüldü. Duvara yaslandı, yoksa yere
devrilecekti. Çığlıkları duymamak için elleriyle kulaklarını tıkadıysa
da boşuna... Gittikçe yükselen çığlık koridorlarda yankılanarak daha
da büyüyordu. Adam’ın yine çışı geldi, nerdeyse tutamayıp altına
kaçıracaktı. Sıkıştı, kıvranmaya başladı. Burda hela, hatta bir kapı
bile olmadığına göre, koridorun duvarına işeyip rahatlamayı düşün-
dü ama, oralarda hiçkimse yokken, yine de resmi koridorun duva-
rına işerken biri –o olmayan biri– görür diye işeyemedi.

Kadının çığlığı nasıl birden başladıysa yine birden kesildi.

Koridor yine iki yola ayrıldı. Nedense yine sağdakini yeğledi.
O denli uzun yürümüştü ki, yorulmuş, ter içinde kalmıştı. Yerin al-
tında çıkmaz duvarlar arasına hapsedilmiş olmanın umutsuzluğuna
kapıldı. Bu kez, bir kişinin değil, birçok kişinin inlemeleri, ağlamala-
rı, yalvarmaları, bağırmaları duyuldu. Aradabir, bir kamçı ya da bir
kayışın çıplak gövdeye çarpışına benzer şaklamalar duyuluyordu.
Adam tir tir titreyerek olduğu yere çöktü. Altına etti edecek, çişini
ha kaçırdı ha kaçırarak durumda kıvranıp durdu. Nice zaman böyle
kaldığını bilemedi. Sesler, inlemeler, ağlamalar kesildi. İnsan sesleri

duyulduğuna göre, buralarda biyerlerde insanlar da olmalıydı. Kalktı. Ağır ağır yürüdü. Duvardaki afişleri, tavandan sarkan levhaları okuyarak güç kazanmaya çalıştı: “Uygar insan korkmaz!”, “Hainler korkar!”, “Korkma!”

Bu afişler, bu levhalar da olmasa Adam’ın yüreğine inecekti.

Koridorun duvarlarından sular sızmaya, tavandan da sular damlamaya başladı, yerde de su birikintileri oluşmuştu. Geri dönmeyi düşündü ama, koridor yine çatallanıp ikiye ayrılır diye geri dönmekten de korkuyordu. Ama yerde sular gittikçe derinleştiği için dönmekten başka umarı yoktu. Tam geriye dönmüştü ki elektrik kesilince katran karanlığı içinde kaldı. Karanlığın korkusuyla elinde olmadan bir çığlık attı. Çığlık atmasıyla yumuşacık, sevecen bir ses duydu:

– Korkma! Korkacak bişey yok ki...

Bir insan sesi duymayı hiç ummadığı için, bu sesi duyunca bir çığlık daha attı.

O ses, bir derin kör kuyunun dibinden gelir gibi yankılana yankılana yine duyuldu:

– Korkma, korkma! Burada güvencedesin.

Adam teşekkür etmek istedi, ama sesi çıkmadı, ancak dudakları kıpırdadı. Bisüre sesin yeniden duyulmasını bekledi. Ses duyulmayınca Adam karanlıkta el yordamıyla yürüdü. Sular yükseliyordu, ayakkaşları su içindeydi. Ne yana dönüp gitse sulardan kurtulamıyordu. Yönünü bulmak için duvara tutunmak istedi. Korkunç bişey, duvarları bulamıyordu. Koridorun genişliği ençok on adım olsun; dört biyana kırk elli adım atıyor, yine duvarları bulamıyordu. Duvarsız kapkaranlık bir alandaydı şimdi. Sanki koridor duvarları yok olmuşlardı birden.

Dizlerinin bağı çözüldü, suların içine çöküp oturdu. Yanında kendisini öldürecek bişeyi olmadığına yazıklandı. Nasılsa aklına birden kibrit çıkmak geldi. Kibritin aydınlığında duvarı bulursa ne yana gideceğini belirleyebilirdi. Kibrit kutusunu çıkardı. Kibrit çöplerinin çoğu ıslanmıştı. Yine de denedi. Kibritleri çıkmaya başladı. Nasılsa biri parlayıverdi. Yanan kibriti önüne doğru uzatıp da, ta karşısında kendi ellerinin iki büyüklüğünde kocaman iki el görünce

elinde olmadan çığlık atacaktı; attı da, ama ağzından ses değil, salt soluğu çıktı, dili tutulmuştu. Kaçacaktı ama, gücü yetip de bacakları tutmadı. Kibrit alevini yukarı doğru kaldırıncı hapahap karşısında iriyarı bir adam gördü. Adam gülümsüyordu. Elindeki kibrit söndü. Başka bir kibrit yakmaya yürekleneemedi. Koridorlarda saatlerdir dönüp dolaşarak insan arayıp da, şimdi karşısında bir insan görünce korkmasının saçmalığını düşündü. Belki de gördüğü gerçek bir insan değil, bir sanrıydı. Sanrıysa, boşu boşuna korkup çişini biraz altına kaçırmıştı. Hayır, sanrı olamazdı, gerçek bir insandı, çünkü konuştu, kadife yumuşaklığında bir sesle,

- Korkma, korkma! dedi.
- Karanlık da ondan... dedi Adam.
- Niçin ışığı açmıyorsun? Elektrik düğmesini çevirsene...
- Duvarları bulamıyorum ki...
- Hemen arkanda.

Adam, elini arkasına atınca duvara dokundu. Elini duvarda gezdirerek bulduğu elektrik düğmesine bastı. Lambalar yanıverdi. Koridorların duvarları yine yerli yerindeydi. Aydınlıkta adamı gördü. Gülümsemesinden yüreklenerek kim olduğunu sordu. Adam, burdaki görevlilerden biri olduğunu, görevinin, buraya işlerini izlemeye gelen yurttaşların korkmamalarını sağlamak olduğunu söyledi. Sonra duvardaki afişlerden birini gösterip,

- Oku şunu! dedi.

Adam okudu:

- “Korkma!”

Levhayı gösterdi:

- Şunu da oku!

- “Korkma!”

- Öyleyse niçin korkuyorsun?

- Korkmuyorum ki... dedi Adam.

- Korkuyorsun, korkuyorsun, dedi görevli, korkma!

Adam yine,

- Korkmuyorum... deyince, görevli,

– Korkuyorsun ulan! diye onu azarladı. Görevlinin hiç şakası yoktu.

Adam,

– O kadar çok korkmuyorum... diye kekeleydi, ama son sesleri daha ağzından çıkarken suratında öyle bir şamar şakladı ki, başı duvara çarpan Adam'ın yine çışı geldi.

– Daha nasıl korkacaksın eşşoğlueşşek, korkuyorsun işte! dedi görevli.

Adam korkudan çışını altına etti. Bacakları, apışı sıcak sidikle ıslanırken,

– Artık bundan sonra korkmam, sizi görünce rahatladım ne de olsa, dedi.

Bir şamar da öteki yanağına inince, Adam çışından sonra büyük aptesini de altına kaçırdı.

– Ulan, ödün bokuna karışmış, hâlâ korkmuyorum deyip duruyorsun... diye güreledi görevli.

Ne söyleyeceğini şaşırان Adam,

– Haklısınız, dedi, ne de olsa böyle yere ilk geldiğimden alışık değilim de, elimde değil, biraz korkuyorum.

Görevlinin sesi yine sevecenleşti,

– Hiç korkma, dedi, bak, heryana korkma yazılı afişler koyduk, levhalar astık ki, yurttaşlar okuyup korkmasınlar. Korkma!

– Peki, korkmam... Buyurduğunuz gibi, korkacak bişey yok ki, ne diye korkayım... diye Adam yaltaklandı.

Görevli birden,

– Ama yine de korkuyorsun hayvanoğluhayvan! diye bağırdı.

Adam korkudan,

– Korkmuyorum... diye fısıldadı.

Adam tir tir titreyerek ağlamaya başladı.

– Korkmuyorsun da niye ağlıyorsun ulan...

– Eh, biraz... az bişey de korkuyorum sayılır.

Şamarı yiyince Adam topuğunun üstünde fır dönüp yere, suların içine yıkıldı.

Görevli başında,

– Korkma sakın, dedi, hiç korkma... Korkacak bişey yok ki korkasın.

Adam'ın son anımsadığı bu sözler ve kafasına yediği tekmenin

acıydı; sonrasını hiç anımsamıyordu.

*(....) Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi
Hasta İzleme Tabelası*

Adı: M.C.

Doğum tarihi: 1923

Geliş tarihi: 30.10.1981

Tam: Psychasthenia

Nabız:

Tansiyon:

Isı grafiği:

Tedavi: Günde üç damla baldol, draje Anafranil

Bayramoğlu, 25 Haziran 1984

DAYANIN YURTTAŞLARIM^(*)

Çook eskiden, bu kavanoz dipli koca dünyanın biyerinde dört biyanı dağ, ortası bağ, suları şırıl şırıl, gökleri pırıl pırıl bir ülke varmış. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, burada da, insanlardan başka yaratıklar da varmış. Bunların arasında sürüngenler, zehirli böcekler, örümcekler de elbet bulunurmuş.. Ama bunlar, başka yerlerdekinden ne çok, ne az olduklarından hiçkimsenin gözüne batmazmış.

Bu ülkenin başında bir kişi bulunurmuş. Buna “Başbay” denirmiş. O ülkede Başbaylık seçimle olurmuş. Başbay olmak isteyenler, adaylıklarını koyarlar, seçmenler de bunların içinden beğendiklerini Başbay seçerlermiş. Hangi adayın aldığı oy çoksa o, Başbay olurmuş.

Gel zaman git zaman, o ülkede bir şaşılasi değişme olmuş. Sürüngenler, zehirli böcekler günden güne çoğalmaya başlamış. Yılanlar, çıyanlar, kırkayaklar, akrepler, örümcekler, kertenkeleler, hem hergün biraz daha çoğalıyor, hem de hergün biraz daha büyüüp irileşiyorlarmış. Yılanlar, kavak kadar uzayıp boylanmış, kavak gövdesi kadar en almış. Örümcekler büyüye büyüye ev kadar olmuşlar. İrileşen kertenkelelerin yeni doğan yavruları bile timsahtan büyük olurmuş. Kırkayaklar, yolcu tirenleri gibi uzamış. Yarasaların kanatları çadır kadar genişlemiş.

Aklı ergin, derin bilgin, erdemli kişiler, bu işin nedeni üstünde kafa patlatmışlar, düşünmüşler, ama bitürlü bu zararlı yaratıkların neden günden güne büyüüp çoğaldıklarını anlayamamışlar.

İş bu kadarla da kalmamış. Bu zararlı yaratıklar, insanları sokmaya, ısırmaya, zehirlemeye de başlamışlar. Daha bir şaşılacak yanı, bunların ısırtıp zehirlediği kişiler ölmüyorlarmış. Ölmedikten başka,

(*) “Memleketin Birinde” adlı kitaptan alınmıştır.

bu zehirler insanın beynini uyuşturuyor, tatlı bir yarı uyku veriyormuş. Bu öyle bir keyifmiş ki, kanına bir kere bu zehirden karışan, hemen bu zehire alışmış. Artık bu kişi kendisini yılanlara, akrep-
lere ısırtmadan, kırkayaklara, örümceklere sokturmadan, kertenke-
lelere, yarasalara kanını emdirmeden duramazmış. Hem de bu ze-
hirin verdiği keyfin sonu yokmuş. Bikez bu zehire alışanlar, onun
verdiği keyfi hiçbir zaman yeter bulmazlar, hergün daha çok, daha
çok isterlermiş. Haftada bir kendilerini zehirletenler, giderek iki
günde bir, hergün, daha sonra da günde birkaç öğün kendilerini ze-
hirletmeye başlamışlar.

Beyinlerinin düşünmeye yaradığını bilen, kafası önce, yüreği
yüce kişiler, nasıl etsek de insanoğlunu şu yılan çıyan zehirinden
kurtarsak diye bir yol aramışlar. Ama öbür yandan, kendilerini ille
zehirleterek keyiflenmek isteyenler böyle düşünenlere karşı durur-
larmış. Bu yüzden o ülkedeki insanlar ikiye ayrılmışlar. Aralarında
başka ayrılıklar da varmış elbet ama, çoğunlukla iki belli ayrım var-
mış: Yılan çıyan zehrine alışanlar, bu zehirin çok iyi, yararlı bişey
olduğunu savunanlarla, bunun tersini söyleyenler.

Yarasalar, örümcekler, akrepler, kırkayaklar durmadan insan-
ları sokmaya hız verdiklerinden, zehire alışanlar günden güne çoğal-
ıyor, öbürleri hergün biraz daha azınlıkta kalıyorlarmış.

Gel zaman git zaman, bu zehire alışanlar o kadar çok zehirlen-
meye başlamışlar ki, gitgide yüzleri gözleri, elleri ayakları değişmeye
başlamış, kendilerini yılanlara sokturanların, hergün birer parça bi-
rer parça derilerinin rengi yeşile kaçıyor, vücutları uzuyor, kafaları
küçülüyor, bir zaman sonra büsbütün yılan olup çıkıyorlarmış. O
zaman yilandan hiç ayırmıyız, yerde sürünmeye başlıyorlar, başkala-
rını sokmaya, zehirlemeye çalışıyorlarmış. Bitakımlarının da par-
makları, tırnakları, elleri, ayakları gitgide inceliyor, uzuyor, yeniden
eller ayaklar çıkıyor, yavaş yavaş derken günün birinde iri bir örüm-
cek oluyorlarmış. Ondan sonra başka insanların üzerine atılıyorlar-
mış. Böyle böyle derken, zehirlenen insanlar da, kanlarına karışan
zehirin etkisiyle günden güne yılanlaşmaya, çıyanlaşmaya, yarasalaş-
maya, solucanlaşmaya, sürüngenleşmeye başlamışlar.

Ötekiler, insan kalmak için direnirlerken, her elveren yerde

dillerinin döndüğü kadar,

– Yurttaşlar!.. İnsanlığınızı koruyun, örümcekleşmeyin, akrepleşmeyin!.. diye bağırlar, söylerler, ama dinletemezlermiş.

Zehirlenip değişenler gitgide çoğaldıklarından, böyle söyleyenlere,

– Hainler, alçaklar!.. diye bağıır, üzerine yürürlermiş.

İnsanlığını koruyanlar gitgide o denli azınlıkta kalmışlar ki, günün birinde o ülkede büsbütün insan kalmamasından korkmaya başlamışlar. Başbay seçimi zamanı gelince, kamuoyu da onlardan yana olduğu için, yılan, çıyan, yarası, örümcek biçimine girmiş olanlar kimi seçerlerse, o ülkeye Başbay olurmuş.

O ülkede aydın kişiler de varmış. “Başımıza gelenler nedir? Bundan yurttaşlarımızı nasıl kurtarız, koruruz?” diye düşünmeye başlamışlar. Her aydın kafasına göre buna bir yol bulmuş. Kimi,

– Zehire alışa alışa sürüngeleşenler, örümcekleşenler, artık insan sayılmazlar. Onlarda insanlığın ne biçimi kalmış, ne özü... Bunun için de Başbay seçimine katılmasınlar!.. demiş.

Her ne kadar biçimleri insan değilse de, ilk gelişleri, doğuşları insan. Çünkü, bunların çocukları yine insan doğarmış. Kanlarına zehir katılmazsa, hep insan kalırlarmış.

O ülkedeki aydınların kimisi de,

– İnsan kalmak için, çatalla yemek yensin!.. demiş.

“Ütülü pantolon giymeli,” diyen, “Hergün tıraş olmalı,” diyen doluymuş. Ama bunların hiçbiri, insanların insanlığını korumaya yetmezmiş.

O zaman, o ülkenin aydınları, “Bir de başka ülkelere bakalım. Oralarda da biçimini, kalıbını, içini, özünü değiştirenler var mı? Varsa, neler yapıyorlar? Bunu nasıl önlüyorlar, gidip görelim!” demeye başlamışlar. Dedikleri gibi de, başka ülkelere gidip, oradaki insanları incelemişler. Sonra, oralarda görüp öğrendiklerini, kendi ülkelerine uygulayıp, yurttaşlarına yararlı olmak için, evlerine, çocuklarına dönmüşler. Yine eskisi gibi herkes kendince bir düşünce sürmüş ileri. Kimisi,

– Evlere daha geniş pencereler açalım!.. demiş.

Kimisi,

– Başka ülkelerden örnek insanlar getirelim!.. demiş.

Kimisi de,

– Bizimkileri başka ülkelere gönderelim, oralaradaki insanları görsünler!.. demiş.

“Günde üç kere zıplamak gerek.” “Yatakta sol yana yatmalı,” diyenler bile varmış. Yalnız bunların aralarında kafası işleyen biri çıkmış.

– Beni dinleyin, demiş, ben sürünge­nin, böceklerin neden çoğalıp geliştiklerini anladım. Yeryüzünün başka ülkelere bakıp, bunu öğrendim. Bir hava esiyor, bu hava sürünge­nere, böcek­lere o kadar yarıyor ki büyüyorlar, çoğalıyorlar. Şimdi iş, bu havanın esmesine engel olmakta. Bu hava da, doğu yönünden esiyor. Gezip dolaştığım yerlerde gördüm. Doğudan esen bu havayı kesen dağ dibinde kurulmuş ülkelerde, bizde olanlar olmuyor. Aklımızı başımıza toplayıp, büsbütün iş işten geçmeden, doğudan esen hava yolunu kapamalıyız. Yoksa hepimiz, günün birinde değişip insanlıktan çıkacağız, yılan çıyan olacağız.

Bu söz­lere inananlar da olmuş, inanmayanlar da, gülüp geçenler de.. Ama inananlar işi sıkı tutup, zehirli sürünge­n, örümcek, ker­tenkele, yarasa biçimindekilerle savaşa girmişler. Bu ölüm kalım savaşı çok kanlı olmuş. Çünkü o zamanın Başbay’ı da, çoğunluktan yanaymış.

O ülke, düşmanlardan korunmak için çepçevre kale duvarlarıyla çevriliymiş. Bu kalın duvarların her­bir yana kapıları varmış. Ül­kenin insanları, doğu kapısını kapamaya çalışırlarken, öbürleri de kapatmamaya çalışırlarmış. İnsanlar kapıyı içerden itmeye, öbürleri dışardan dayanıp kapatmamaya uğraşırlarken seller gibi kanlar akmış. Ama sonunda içerdekiler başarı kazanmışlar, doğu kapısını sıkıca kapamışlar. Öbürleri de kapının dışında kalmışlar.

Bu düşünceyi ileri sürüp başarı kazanan kişi, o ülkeye Başbay olmuş. Yurttaşlarına,

– Sakın, demiş, bu kapıyı aralamayın! Bikez aralarsanız sonunu alamazsınız. Bu öyle bir kapıdır ki, bir parmak aralansa, günün birinde ardına kadar açılır.

Bir zaman sonra bu akıllı kişi ölmüş. Onun yerine başkaları se-

çile seçile Başbay olmuşlar.

Yine eskiden, her yerde, her zaman olduğu gibi o ülkede de sü-
rüngenerle öteki böcekler varmış ama, doğu kapısı kapalı olduğun-
dan, doğudan hava girmediği için, bunlar olduklarından daha çok
büyüyemez, üreyemezlermiş.

Gel zaman git zaman, Başbay adayları arasında, sen seçilecek-
sin, ben seçileceğim, diye çatışmalar başlamış. Doğrusu bu Başbay
adaylarının hiçbiri, yeniden insanların örümcekleşmesini, akrepleş-
mesini istemiyorlarmış. İstemiyorlarmış ama, ne yapsınlar, oy ka-
zanmak gerek. O zamanın Başbay'ı, düşünmüş taşınmış, öbür aday-
dan üç oy daha çok alsa seçimi kazanacak.

– Ben şu kapıyı üç oyluk aralarım!.. demiş.

Dediği gibi de yapıp, Başbaylığı başkasına bırakmamış.

Bunu gören öbür adaylar, kapıyı daha da açıp, kendilerine oy
verecekleri içeri sokmaya başlamışlar. Onlar da, kapının büsbütün
açılıp hepsinin dolmasını istemiyorlarmış. Bunun için de kendile-
rine gerekli on oyluk kadar kapıyı aralamışlar. Biyandan da kapı te-
melli açılmasını diye, kendi adamlarına, kapıyı ardından ittirtirirler-
miş. Kapı on oyluk, yüz oyluk, bin oyluk aralana aralana, gün gel-
miş, ardına kadar açılmış.

Gel gelelim Başbaylar, kapının hepten açık kalmasını isteme-
diklerinden,

– Dayanın, içerden itin! diye de kendi adamlarına emirler ve-
rirlermiş.

İçerden ite, dışardan ite, kapı kendi ekseni üstünde fır fır dön-
meye başlamış.

İşte o zamandanberi o ülkede doğu kapısı fır fır döner, ama
Başbaylar da, hiç durmadan,

– Dayanın yurttaşlarım, dayanın!.. diye bağırırlarmış.

HAZİNEDEKİ PASLI TENEBE(*)

Bir yokmuş, iki yokmuş, üç yokmuş... Eski günlerde yeryüzünün bir ülkesinde hiçbirşey yokmuş. Hiçbirşey olmayan bir ülkenin bir padişahı varmış. Bu padişahın da bir hazinesi varmış. Bu hazinede o ulusun en değerli bir emaneti korunurmuş. Atalardan kalan bu emanetle o ulus övünürmüş. “Hiçbirşeyimiz yoksa da, atalarımızdan bize böyle bir emanet kaldı,” diye avunurlar, yoksulluklarını, yoksulluklarını unuturlarmış.

Atalardan kalan emanet, bir kişinin, iki kişinin değil, bütün ulusun olduğundan, herkes bu değerli emanetten kendine övünme payı çıkarırmış. Onun korunmasına canla başla çalışırlarmış.

Bütün ulusun malı olan emaneti korumak için en uygun yer padişahın hazinesi olduğundan, bu emanet de hazinede saklı dururmuş. Hazineyi, gözlerini kırpmadan silahlı nöbetçiler beklermiş. Hazinenin olduğu yerde kuş bile uçurtmazlarmış.

Padişah, sadrazam, vezirler, sarayın bütün ileri gelenleri, her yılın bigünü, atalardan kalan kutsal emaneti koruyacaklarına namusları üzerine yemin ederlermiş.

Gel zaman git zaman, günlerden bigün padişahın içine, ulusun canları, kanları yoluna korudukları bu emanetin ne olduğunu anlamak isteği düşmüş. Padişah, bu emanet kutusunun içindekini görmek için yanıp tutuşurmuş. Sonunda bu isteğini yenememiş, bigün hazine dairesine girmiş. Nöbetçiler padişaha da yasak diyecek değil-ler ya... Sarayın hazinesine padişah, sadrazam, vezirler her zaman ellerini kollarını sallayarak özgürce girerler, emanetin yerinde durup durmadığına bakarlar. Padişah da böyle yapmış. Bu emanet, oda oda içinde, oda oda içinde, kırk odadan geçtikten sonra kırkbirinci odanın içinde dururmuş. O odanın içinde de kutu kutu içinde, kutu

(*) “Memleketin Birinde” adlı kitaptan alınmıştır.

kutu içinde, kırkbirinci kutunun içindeymiş.

Padişah kırk odanın kapısını açmış. Kırkbirinci odaya girmiş. Sonra kırk kutu açmış. Kırkbirinci kutuyu açarken heyecandan yüreği küt küt çarpıyormuş, “Bunca yıldır koruduğumuz emanet ne ola?” diye büyük bir merak içindeymiş.

Bir de kırkbirinci kutuyu açıp baksın ki, ne görsün: Yeryüzünde o zamana kadar görülmemiş bir mücevher. Bir alev gibi yanıp duruyor. Altın desen altın değil, platin desen platin değil, gümüş hiç değil... Padişah kendini tutamamış, içinden, “Atalardan kalan bu kutsal emaneti ben kendime alırım. Benim olur. Kim nereden bilecek?” diye geçirmiş.

Güneşten koparılmış bir parça gibi ıslıl ıslıl yanan kutsal emaneti kutusundan çıkarıp, cebine atmış. Atmış ama, “Ya benim çaldığım anlaşılırsa...” diye de içine bir korku düşmüş. O zaman, “Ben bu pırlıl pırlıl yanan şeyi alır, onun yerine üstü yakut, sedef, zümrüt, inci, elmasla süslü bir platin koyarım, hiçkimse bu emaneti görmediğine göre, günün birinde kutuyu açarlarsa, kutsal emanetin çalındığını anlayamazlar...” diye düşünmüş. Deddiği gibi de yapmış. Sonra kırkbir kutuyu iç içe, onun üstüne de, kırkbir odanın kapısını da üst üste kilitleyip hazineden çıkmış ama, yaptığı düzen anlaşılacak diye de ödü kopuyormuş. Hiçkimsenin, kutsal emaneti çaldığını anlamaması için, o zamana kadar yılda bir kutsal emanet üzerine ant içilirken, padişah bu andı yılda ikiye çıkarmış. Her yıl iki kez, alanlarda toplanırlar, padişah da, başkaları da, bütün ulus, atalardan kalan kutsal emaneti kanları ile, canları ile koruyacaklarına ant içerlermiş.

Sadrazam kurnaz bir kişiymiş. “Eskiden yılda bikez emaneti korumak için ant içilirken, şimdi neden padişah bunu ikiye çıkardı?..” diye sadrazamın içine bir kuşku düşmüş. “Yıllardanberi koruduğumuz bu emanet ne ola?” diye o da bigün hazineye girmiş. Kırkbir odadan geçip, kırkbir kutuyu açıp emaneti görmüş. Ne de olsa padişah, dalaveresi çakılmasın diye, çaldığı emanetin yerine en değerli taşlarla süslü koca bir altın koyduğundan, bu güzel şey karşısında sadrazam şaşkına dönmüş. “Ben bu emaneti alır, yerine üstü renkli, parlak taşlarla süslü bir altın koyarım. Nasıl olsa, hiçkimse, emanetin ne olduğunu bilmediğinden, günün birinde kutuyu açar-

larsa, kutsal emanetin bu olduğunu sanırlar...” diye düşünmüş. Deddiği gibi de yapmış. Ama içinde, yaptığı iş anlaşılacak diye bir korku olduğundan, padişahın yılda ikiye çıkardığı ant içme törenini, yaz, kış ve baharlarda olmak üzere yılda dörde çıkarmış.

Gel gelelim vezirlerden biri kurnaz bir kişiymiş. “Şimdiye dek, yılda iki ant içilirken neden dörde çıkarıldı?..” diye içine bir kuşku girmiş. O da, kimseye danışmadan hazineye girebildiğinden, bigün, hazineye girmiş, kırkbir odadan geçmiş, kırkbir kutuyu açmış. Kırkbirinci kutudan çıkan üstü parlak taşlarla süslü altını görünce, sevinçten gözleri parlamış. “Ben bunu alır yerine bir gümüş koyarım. Kim nerden bilecek?..” diye düşünmüş. Düşündüğü gibi de yapmış. Yapmış ama içinde öyle bir korku varmış ki, hırsızlığı belli olmasın diye, ulusa kutsal emaneti ne kadar iyi koruduğunu anlatmak için, yılda dört kez yapılan ant içme törenini her ay yaptırmaya başlamış. Ulus, her ay alanlarda toplanıp, son kişide son damla kan kalana kadar kutsal emaneti koruyacağına ant içermiş.

Saray nazırı kurnaz bir kişiymiş. Ant içmenin ayda bire çıkmasından işkillenmiş. “Bunda bir iş olacak, bir gidip şu emaneti göreyim...” demiş. Kırkbir odadan geçip, kırkbir kutuyu açıp emaneti görmüş. Atalardan kalan kutsal emanet o kadar hoşuna gitmiş ki, “Ben bunu alıp yerine bir bakır koysam, kim nereden anlayacak?..” diye düşünmüş. Düşündüğü gibi de yapmış. Yapmış ama, içinde hırsızlığı anlaşılacak diye bir korku olduğundan, emaneti ne kadar titizlikle koruduğunu halka göstermek için ayda bir yapılan ant içme törenini, haftada bire indirmiş.

Gel gelelim, hazineyi koruyan subaşı, kurnaz bir adammış. İçinden, “Ne oluyor böyle?.. Haftada bir ant içiyoruz! Şu kutsal emaneti bir gidip görsem...” demiş, O da öbürleri gibi kırkbir odadan geçip, kırkbir kutuyu açmış. Parlak bakırı görünce çok sevinmiş. “Ben bunu alır, yerine demir koyarım, kim nerden bilecek?..” demiş. Deddiği gibi de yapmış. Ama yaptığı iş, içine sinmediğinden, emaneti korumakta ne kadar canla başla çalıştığını herkese anlatmak için gösterişe başlamış. Hergün, atalardan kalan kutsal emaneti, ölümü bile göze alarak koruyacağına ant içermiş.

Gel zaman git zaman, ulusun içinden bir kişi çıkmış,

– Bütün ulus yıllardanberi atalardan kalan emaneti canımızla, kanımızla koruyacağımıza hergün ant içip duruyoruz. Doğrusu bu emaneti, hazineye çok iyi saklıyor, koruyoruz. Peki ama bu emanet nedir? Biz emanetçi değiliz ya... Şu odaları, kutuları açalım da, atalarımızdan kalan kutsal emanetin ne olduğunu, neyi koruduğumuzu bir öğrenelim!.. demiş.

Bu sözler bomba etkisi yaratmış. Başta padişah olmak üzere, emanete hıyanet edenlerin hepsi birden, hırsızlıkları anlaşılacak korkusuyla, bu dileği ortaya atan kişinin üstüne çullanmışlar. Gerçek emaneti aşırıp onun yerine sırasıyla sahtesini koyanlar, bu katakulliyi yalnız kendilerinin yaptığını sandıklarından ve birbirlerinin oyununu bilmediklerinden, hırsızlıkları ortaya çıkacak diye ödleri kopuyormuş. “Koruduğumuz emanetin ne olduğunu görelim!..” diyen kişiyi,

– Vay hain!.. Atalarımızdan kalan öyle kutsal, öyle değerli bir emaneti, sen kim olasan da göresin... diyerek, o kişiyi, kutsal emaneti küçümsemek, aşağılamakla suçlandırmışlar. Bütün ulusu da kandırdıklarından, kendileriyle birlik edip, bunu söyleyenin üstüne yürümüşler. Zavallı azkalsın linç edilecekmiş. Sonra padişah,

– Biz bunu öldüreceksek yasaya uygun öldürelim!.. demiş.

Bu kişiyi öldürmek için önce bir yasa yazıp, sonra özel bir mahkeme yargısı ile öldürmüşler.

Gel gelelim, öldürmekle iş bitmemiş. Çünkü, ölen kişinin sözleri ağızdan ağıza yayılmış. O düşünce bir çığ gibi gittikçe büyümüş. Günün birinde halkın içinden biri, “Ölümü göze alarak koruduğumuz emanetin ne olduğunu, neden ölümü göze alarak gidip görmeyelim?..” diye düşünmüş. Ama kendisinden öncekinin başına gelenleri bildiğinden bu düşüncesini hiçkimseye açmamış. Gizlice hazineye girip, kutsal emanete bakmayı kafasına koymuş. Ama padişah, sadrazam, vezirler, bütün emanet hırsızları, çaldıkları belli olmasın, kimse anlamasın diye, atalardan kalan kutsal emaneti, daha doğrusu onun yerine koydukları şeyi, eskisinden daha sıkı koruyormuş. İşte bu yüzden de hazineye gizlice girmeyi başaran kişi, kutsal emaneti alıp, bütün ulusa göstermek için dışarı çıkarken, hazineyi koruyanların eline düşmüş. Adamın elinde, emaneti en son çala-

nın, onun yerine koyduğu bir paslı teneke varmış. Subaşı, adamın elindeki tenekeyi görünce,

– Kutsal emanet bu değil!.. diye bağırmış.

Saray Nazırı,

– Bu değil!.. demiş.

Vezir de,

– Bu değil!.. demiş.

Sonra sırasıyla padişaha kadar hepsi,

– Bu değil, bu değil!.. demişler.

O zaman, elinde paslı tenekeyi tutan adam, kutsal emanetin bu olmadığını siz nerden biliyorsunuz? Bu değilse, ya hangisi?.. diye sormuş.

Bu soruyu oradakilerden hiçbiri yanıtlayamamış. Çünkü hepsi de emanetin yerine koydukları şeyin sonradan çalındığını anlamışlar. Yakalanan kişiyi hemen orada boğdurup işini bitirdikten sonra paslı tenekeyi kutuya koymuşlar. Kutu kutu içine kırkbir kutuya, onu da kırkbir oda içine gizlemişler. Ama içleri bitürlü rahat olmadılarından, kutsal emaneti korumak için bir yasa çıkarmışlar. Bu yasa göre, sabah, öğle, akşam, günde uç öğün, bütün ulus, atalardan kalan emaneti koruyacaklarına ant içmek zorundaymış. Bu andı içenlerin hiçbiri, korudukları kutsal emanetin çalına çalına, en sonunda bir paslı teneke olduğunu hiçbir zaman bilememiş.

HUZUR ÜLKESİ(*)

Eski yapıtlar üzerinde incelemeler yapan çok yaşlı bir bilgin vardı. Yürüyemeyecek denli yaşlıydı. Onu her sabah öğrencileri, dünyanın en zengin kitaplığı olan “Babibo Kitaplığı”na getirip bırakırlardı. Yaşlı bilgin burada akşama değin çalışır, sonra yine öğrencileri onu alır, evine götürürlerdi.

Yaşlı bilginin gözleri, yıllar yılı okumaktan yarı görür olmuştu. En iri harfli yazıları bile gözleri seçemediği için, yazıları büyüteçle okurdu. Kitapların üstüne kapanır, sanki sayfalar arasına akar giderdi.

Babibo Kitaplığı’nın yeraltı katında yüzyıllardanberi kimsenin el atmadığı çok eski çağlardan kalma kitaplar vardı. Yaşlı bilgin bu eski kitaplar üzerinde çalışmaktaydı.

Günlerden bigün bu bilgin, elyazması bir kitap buldu. Bu kitabı okudukça ilgisi arttı. Çünkü kitapta, tarihlerin, coğrafyaların yazmadığı bir “Huzur Ülkesi” anlatılıyordu. Bu ülkenin dünyanın neresinde olduğu, hangi enlem, hangi boylam üzerinde bulunduğu kitapta yazılıydı.

Bu “Huzur Ülkesi” batmış, yitik uygarlıklardan biri olacaktı.

Yaşlı bilgin bir bilimsel bildiri yayımlayarak bilinmeyen bu ülkeyi bütün dünyaya duyurdu. Arkeologlar kitapta yazılı enlem, boylam üstünde kazılara, araştırmakta başladılar. Beş kulaç derine inince, gerçekten, yeraltında kalmış bir büyük kent gördüler; kent değil, kentler, bir ülke...

Bu ülke, arkeologları çok şaşırttı. Çünkü, evleri, yolları, alanları, taşıtları, bütün araç gereçleri olan bu batık ülkede hiçbir insan kalıntısı yoktu. Çok aradılar, ne bir mezar, ne bir iskelet bulabildiler.

(*) “Hoptirinam” adlı kitaptan alınmıştır.

Anıtlar vardı. Anıtlar üstünde yazılar vardı ama, bu özgün yazıları kimse okuyamıyordu. Yıllarca uğraşa uğraşa, dil bilginleri, bu ölü dili söküp okumayı başardılar.

Kentin giriş kapısının üstünde “Huzur Ülkesi” yazıyordu. Dikilitaşlar üzerindeki yazıları da okuyunca “Huzur Ülkesi”nin tarihi ortaya çıktı. O zaman, batık “Huzur Ülkesi”nde neden tek insan kalıntısı bulunmadığı anlaşıldı.

Dikili taşlara kazılı “Huzur Ülkesi”nin tarihi şöyleydi:

“Ey insanoğlu! Bigün yolun bu topraklara düşerse, taşlara oyulmuş bu yazıları oku! Buralarda neler olup bittiğini öğren! Sen de ders al, ona göre kendine bir yol çiz!

Bir zamanlar bu ülkede mutlu kişiler yaşamaktaydı. İnsanlar, çalışır, sevişir, gülüşür, yaşar, çoğalırlardı. Bir zaman sonra bu ülkenin insanları mutsuzluğa düştüler. Çünkü ülkemizi bir kara duman sarmaya başladı. İlkın hiçkimse bu dumanın nereden çıktığını, nereden geldiğini anlayamadı. Bir yanardağ fışkırıyor sanıldı. Gerçekten yanardağ ağzından tüter gibi kara bir duman ülkeyi sarıyordu. Alanların, yolların, evlerin üstüne bir kara dumandır çöktü, oturdu. Kara duman gittikçe yoğunlaşıyordu.

Araya taraya bu kara dumanın kaynağı anlaşıldı; ülkemizi yöneten Enbaş'ın ağzından çıkıyordu. Sayın Enbaş'ımız soludukça, ağzını açtıkça, fosur fosur kapkara dumanlar çıkıyor, bu kara dumanlar da ülkemizi kaplıyordu. Ama hiçkimse, gerek saygısından, gerek korkusundan bunu Enbaş'a söyleyemiyordu.

Tüm ülke kara dumanlara boğulduk. Göz gözü görmez oldu. Büyük, küçük tanınmaz; saygı, sevgi bilinmez oldu. Herkes birbirini çığnemeye başladı. Bütün düzen altüst oldu. Ayaklar baş, başlar ayak oldu. Kimin üste çıktığı, kimin altta kaldığı anlaşılamadı. Ezilenlerin iniltileri göklere yükseldi. Çarpan, deviren, düşüren birbirine karıştı. Kim kime, dum duma, alan çalan bilinmedi.

Enbaş'ın ağzından fışkıran kara dumanlar yoğun, ağır olduğu için ülkenin üstüne inip siniyor, Enbaş yukarlarda, yükseklerde olduğu için, halkın neler çektiğini bilmiyordu.

O boyuna, yücelerden,

– Sayın yurttaşlarım!.. dedikçe, ülkeyi duman basıyordu. Kara

dumandan kimse konuşamaz, soluk alıp veremez oldu.

Boğazımız yanıyor, gözlerimiz yaşıyordu. Boğuluyorduk.

Kara dumanı kesmedikçe, bu karmakarışıklıktan kurtulamazdık. Ama nasıl edip de kurtulacağımızı bilemiyorduk.

İşte bu ana baba gününde, bu kargaşalık içinde bir ses duyuldu:

– Beni Enbaş yaparsanız, ben bu ülkeyi kara dumandan kurtarırım!..

Herkes bu sese kulak verdi. Bunu söyleyen, Enbaş'ın takımında çalışanlardan biriydi.

Bir seçim yapıldı. Eski Enbaş yüceden indirildi, yerine yenisi yüceltilti. Ama hiçbirşey değişmedi. Kara duman daha da arttı. Bir zaman sonra halk bağırıp çağırmaya başladı.

Bunun üzerine yeni Enbaş,

– Ben bu kara dumanı dağıtırım ama, çalışmam gerekir. Çalışmak için de huzur isterim!.. dedi.

Kendisine,

– Bu huzur nasıl olacak? diye soruldu.

O da,

– Gürültü patırtı dinsin! Kimse bağırıp çağırmasın ki, ben de huzura kavuşup çalışayım!.. dedi.

Bunun üzerine bir yasa çıkarılıp hertürlü gürültü patırtı yasak edildi. Ama kara duman yine eksilmedi. Bunun üzerine Enbaş,

– Bana huzur vermiyorsunuz ki, ben rahat çalışayım... dedi.

– Nasıl istersen o huzuru verelim, tek bizi bu kara duman dan kurtar!.. denildi.

Enbaş,

– Konuşulmasın, dedi, siz konuştukça benim huzurum kaçıyor.

Bir yasa çıkarılıp hertürlü konuşma yasak edildi.

İnsanlar eskisinden çok, kara dumanın karanlığından çarpışıyorlar, düşüp kalkıyorlar, ama ne çağırabiliyorlar, ne de konuşabiliyorlardı.

Enbaş, durmadan,

– Huzur vermiyorsunuz ki, rahat çalışayım, sizi bu kara dumandan kurtarayım... diyordu,

– Nasıl huzur verelim?.. diye kendisine soruldu.

– Öksürükleriniz beni rahatsız ediyor, çalışamıyorum... dedi.

Bir yasa çıkarılıp hertürlü öksürük yasak edildi.

Kara duman gittikçe artıyordu.

Enbaş,

– Rahatsız oluyorum, huzur isterim... dedi.

– Ne yapalım?.. diye kendisine soruldu.

– İki ayak üstünde yürümeniz huzurumu bozuyor, dedi, tek ayak üstünde seke seke gidin ki ben rahat çalışabileyim...

Bir yasa çıkarıldı. Ülkemizdeki insanlar bir ayaklarını kaldırıp tek ayak üstünde sekmeye başladılar. Enbaş,

– Olmuyor, dedi, çalışmak için huzurum yok. Yere yatın, bir ayak, bir el üzerinde sürünerek yürüyün!..

Çıkarılan yasaya göre, yere eğilip, tek ayak, tek el üzerinde yürümeye başladık.

Ama kara duman eksilmedi, arttı.

Enbaş,

– Huzurumu kaçırıyorsunuz, dedi, siz bana huzur vermezseniz ben nasıl çalışırım?

– Buyur ne yapalım?.. diye soruldu. Enbaş,

– Biriniz o yana, biriniz bu yana, biriniz aşağı, biriniz yukarı gitmeyin. Ben rahatsız oluyorum. Hep biyana yürüyün!.. dedi.

Herkes birbirinin arkasına takılıp ardarda yürümeye başladı.

Enbaş şöyle dedi, böyle dedi. Her ne dediyse yapıldı, ama bitürlü huzura kavuşamadı. Huzura kavuşsa, bizi kara dumandan kurtaracağına inanıyorduk. Onu huzura kavuşturmak için elimizden geleni yapıyorduk.

Enbaş,

– Aranızda huzurumu kaçırانlar var. Getirin, onları yiyeceğim... dedi.

– Tek kara dumandan kurtulalım da aramızdan birikişi sana kurban olsun... dedik.

Kimler huzurunu kaçırıyorsa, onları bir bir verdik, Enbaş onları yedi; yedikçe de,

– Rahatsız oluyorum, huzurum yok!.. diye bağııyordu.

– Kimi istersin?

– Şunu...

Enbaş, yedi bitirdi kimse kalmadı. Yalnız sarayındakiler kaldı.

– Şu veziri yemezsem huzura kavuşamam!.. dedi.

– İstedğin vezir olsun. Tek sen huzura kavuş da, geri kalanları kara dumandan kurtar.

Vezirler de birer birer gitti. En son başveziri de yiyince, kendisinden başka kimse kalmadı. Kala kala ben kaldım. Ama kara duman öyle yoğunlaşmıştı ki, beni görmüyordu.

Bibaşına kalan Enbaş,

– Huzurum yok, huzurum!.. diye söylenerek tırnaklarını yemeye başladı.

Sonra parmaklarını yedi. Kendi kendine,

– Huzurum yok!.. diye inliyordu.

Ağzını kendi gövdesine uzatıp ayaklarını yedi. Sonra kollarım, bacaklarını yedi. Bir başla, kanlı bir gövde kaldı. Durmadan,

– Huzur isterim!.. diye bağırıyor, dişlerini göğsüne getirip kendini yiyordu.

Göğsünü, kaburgalarını, omuzlarını yedi. Kendi kendini yedi, ama bitiremedi. Ortada salt bir kanlı baş kalmıştı; o kanlı baş da oradan oraya sığıyor,

– Huzur isterim!.. diye bağırıyordu.

Boşluğa uzanan ağzı kendini yiyemiyordu artık.

Saçından tutup kelleyi aldım. Kente indim. Bir de baktım, kara duman kalmamış. Yalnız benim ağzımdan hafif bir duman tütüyor. O zaman gerçeğin ne olduğunu anladım. Ülkeyi kaplayan kara duman, hepimizin kara dumanıydı. Ama bizden azar azar tüttüğü için kendi kara dumanımızı anlayamıyorduk. Bütün o azar azar kara dumanlar bizden tütüp birleşince yoğunlaşıyor, her yer kararıyordu.

Bu olayları bu dikilitaşlara kazıdım ki, buralara bir insan ayağı uğrarsa, bunları okusun da, insanların kara dumandan nasıl kurtulacaklarını söylesin.

Mezarım bu taşın dibindedir. Huzura kavuşamayan kelle de yanımdadır.

‘Huzur Ülkesi’, huzura kavuşamadı...”

Son dikilitaşa kazılı yazı burada yarım kalarak bitiyordu.

KARŞILAMA ALANINA GİTMEYİZ(*)

Üç atlı, İncik köyüne girdiler: Önde candarma onbaşı, arkadaki atlarda iki candarma eri.

Yan yana giden iki candarma gülüşüp konuşuyorlardı ama, onbaşının suratı asıktı. Eyere, saltanat tahtı gibi kurulmuştu. Köye giden yolun ağzına gelince, atı mahmuzladı.

Çeşme başında, çamurlu sular içinde oynayan çocuklar kaçıştılar.

Sıska bir çocuk, şiş karnını önünde torba gibi sallayarak kahveye koştu. İçeri girer girmez,

– Gumandan geliyo, gumandan geliyo!.. diye bağırdı.

Kahvede oturanlar konuşmalarını kestiler. Başlarını kapıya çevirip öylece durdular. Haberi veren çocuk, candarmaları seyretmek için dışarı çıktığında, kahvenin önüne gelen onbaşıyla iki candarma da atlarından iniyorlardı. Candarmalardan biri, atları dizginlerinden tutup sundurmanın direğine bağladı. Sonra üçü de kahveye girdi. İçerdekilerde hiçbir davranış olmadı. Yalnız kahveci iki adım ileri yürüyüp,

– Buyur onbaşım! dedi.

Candarma komutanı ona değil, peykelerde, kısa bacaklı hasır iskemlelerde oturanlara baktı. Onları teker teker süzdü. İçerisi karanlık olduğu için, aydınlıktan girer girmez gözü kamaşmış, karşısında kimlerin oturduğunu seçemiyordu.

Bisüre sessiz bakışmadan sonra onbaşı,

– İsyan mı? diye bağırdı.

Ses çıkmadı. Onbaşı bir daha gürlledi:

– İsyan mı ediyonuz?

Bir ses duyuldu:

(*) “Gıdıgıdı” adlı kırıptan alınmıştır.

– Estağfurullah...

– Estağfurullah da, ya bu ne? Niden susuyunuz? Muhtar nirdede? Nirde o muhtar olacak goca kel?..

Muhtarın sesi duyuldu:

– Buyur onbaşım, hele gel otur...

Onbaşının gözü, kahvenin alaca aydınlığına alışmıştı. Kahve ocağının dibindeki peykeye doğru ilerledi. Muhtarla birlikte ötekiler de ayağa kalktılar. Muhtar onbaşıya yer gösterdi;

– Buyur, otur, ağnatacağımız var...

Onbaşı gösterilen yere otururken, hem de,

– Oturmam, dedi, ağnatın, işin aslı ne?

Öteki iki candarma eri de hasır sandalyelere oturdular.

Muhtar ocakçıya,

– Gomutanlara teze çay bişir, dedi.

Sonra sağ elini üç kere ayrı ayrı göğsüne götürüp üçüne de,

– Merhaba!.. dedi.

Onbaşı bir daha sordu:

– İsyen mı?

– Töbe, o nasıl bi laf onbaşım?

– İsyen değil de niden beni garşılamadınız? Niden biri çıkıp atımı dutmadı? Her bi vakit köyünüze gelişimde böyle mi olurdu? Dimek isyan?

– Yok vallaha...

– İsyen yoğusa baş mı galdırıyorsunuz? Ben bi candarma gomutanı değil miyim? Böğüne böğün iresmi elbiseynen gelmedim mi?

Ocakçı onbaşıya çayı uzattı. Onbaşı bardağı alıp bir yudum içti, sonra da,

– Çayınızı da bişiyinizi de içmem, dedi, ilkin sizden hisap soracağım.

Muhtar!

– Buyur!

– Ben sana tilefon itmedim mi?

– Ettin onbaşım.

– Ben sana demograsinin emrini bildirmedim mi?

– Bildirdin onbaşım.

– Ben sana şu candarmaynan haber iletmedim mi?

– İlettin onbaşım.

– Pekiyi, ilettim de sen ne yaptın? Ne demiye garşılama töre-
nine gelmiyonuz? Hı? Ben size yüz yayan, gırk da atlıyan garşıla-
ma meydanına geleceğiniz, orada, “Yaşasın demograsil!” deyi ba-
ğıracağınız, gelirkene gurban itmeğe bi düveynen iki de goç getire-
ceğiniz deyi haber itmedim mi? Her bi koy, “Başüstüne!” didi de,
siz niden gelmiyonuz?

– Onbaşı, bi düve değel, beş düve virelim, iki dene goç değel,
yirmi goç virelim. Hepisi demograsilye gurban gitsin. Velakin, biz
garşılama meydanına gelmeyiz... Sürüynen davar gönderelim, hepisi
gurban ossun. Aman onbaşı, bizi o garşılama meydanına çağırma...

– Demek siz demograsilye isyan ediyonuz?

– Töbe... Bizim demograsilye bi sözümüz yok. Emme o garşı-
lama meydanına gitmeyiz.

– Yoh da, höriyete niden baş galdırıyonuz?

– Estağfurullah... Höriyete de bi sözümüz yok. Höriyet höri-
yettir ve herbir dayım de höriyete karşı başımız iğikdir. Velakin on-
başım, biz o garşılama meydanına gitmeyiz.

– Yahu muhtar, biz seni bunun için mi cenderme guvvetiynen
bu köye muhtar seçtirdik. Garşılama meydanına gitmeyincek, de-
mograsilye uymak mı olur? Hemi höriyete bi sözümüz yok diyonuz,
hemi de, “Yaşasın,” deyi bağırmayız diyonuz.

– Yok, bağırmayız dimedik. Yalanın yok, yanlışın var onbaşı.
Biz bağıralım, “Yaşasın!” deyi bağıralım. Velakin köyden, burdan bağı-
rırız. Garşılama meydanına gitmeyiz. Burdan bağıralım, çağıralım, yiri
göğü birbirine gatalım. Emme o garşılama meydanına, ı-ıh...

Muhtar onbaşıya cıgara paketini uzattı. Onbaşı bir cıgara alıp
uzatılan ateşten yakarken,

– İçmem, dedi, daha sizin cıgaranızı da içmem. De bana muh-
tar, niden garşılama meydanına gitmiyonuz?

– Gitmeyiz onbaşım. Buradan bağıralım. “Yaşasın” deyi bi
hafta bağıralım. Emme gitmeyiz.

Orda oturanlardan bir yaşlı,

– Canım muhtar efe, ağnatsana gumandana!.. Ağnat da, niden

gitmiyomuşuz, o da bilsin... dedi.

Muhtar,

– Ağnatayım, dedi, diğne hey onbaşım. Şimdiyecek, garşılama meydanına gelin didin de gelmedik mi? Geldik. Her bi sefer goştuk geldik. Sen yüz yaya isterim, didin, biz ebesini bebesini yola düzdük, ikiyüz yaya geldik. Sen, bi dene gurban goçu, didin, biz iki öküz gönderdik. Emma, gayrı yok. Bak, diğne! Bıldıır, tilefon ittin, garşılama meydanına gelin, didin. Hep töküldük yola. Goştuk geldik. Meydan insandan geçilmez. Biri çıktı orıya: O söyledi, biz el çıırttık. Deriken üzerimize pulis yürüdü. Melmekette nirde pulis varsa hepsini orıya toplamışlar. Pulisler bize bi girişti. Bizi zopadan gırdı geçirdi. Ben yere yıkıldım. Alagozün İpraam da yerde inniyo.

Alagöz,

– Aman mıhtar, bu ne iş? deyi sordu.

Ben de,

– Aman İpraam, bilemedik. Biz koyden garşılama meydanına gelseiye, herhal partüler deniştı, başka bi parti hökûmata geçti... didim.

Dayağı yiyip pestil gibi serilenden sonra işi ağnadık. O gonuşan bizim partiden değelmiş. Biz yağnışlğınan garşı partili bi elin herüfünü “Yaşal!” deyi alkışlamışız.

Harp dönüşü gibi, topal, yaralı köye döndük. Herkes döşeklere serildi. Haftasına sen gene, “Garşılama var, goşun, büyüklerden biri geliyo. Tomofilini barnaklarınızın ucunda havaya galdıracaksınız,” deyi tilefon ettin. Biz de yediden yetmişe goştuk. Meydanda tomofilleri görünce bi giriştik. Demeğe galmadı, garşıdan itfayinin goca gamyonları goşup geldi, İtfayi hortomoynan bizi bi eyi ıslatılar. Hem de ne ıslatma. Oraları bataak oldu. Az kala boğuluyodum.

Bizim Düvenek Hüsiyin, hemi hortumun altında ıslanıyo, hemi de el çıırtıp, “Yaşaal!” deyi bağırıyo. Bana da,

– Aman mıhtar emmi, sen de bağıır. Besbelli az bağıırdık deyi gızdılar, bizi ondan kelli ıslatıyolar... diyo.

– Yahu, ondan değel, el çıırtmaynan, bağıırma yetmiyo. Bu hortum suyu da garşılamanın bi icabı... Suynan şenlik gösteriyolar. Şehere su geldi ya, ondan büyük adam da görsün deyi, bizi hep suya boğdular...

Sudan zor kaçıştık. Bi de öğrendik, biz gene yağnış yapmışız. Bizim parti böyüğünün tomofili deyi, başka partiden birinin tomofilini havaya galdırmışız. Sırsıklam köye döndük. Ben öyle ıslanmışım, onbeş gün gurunamadım. Sonra onbaşım, sen gene, devrısı hafta tilefon ittin. Garşılama meydanına toplanın, didin. Bu sefer, köylü, “I-ıh, gitmeyiz!” didi. Ben de onlara,

– Ulan, bi dayaktan, bi ıslanmadan ne çıkar? Eski idare zamanında heç zopa yimediniz mi? Heç değelse sincik, gendi partimizden zopa yiyoz. Yabancı değel o, bizim parti... didim.

Köylüyü toplayıp garşılama meydanına geldik. Daha orada heç bi kimseyi görmeden, heç bi nutuk diğnemed pulisi, cendermesi üstümüze yürüdü. Cipler bizi altına aldı. Copler ensemize indi. Allah allah!.. Yahu, bu ne dimeğe galmadı, hızır gibi itfayinin hortumları yitişti. Bizi suya boğdu. Sırsıklam olduk. Deriken onbaşım, bumbalar partalamaya başladı. Meğerlim, biz gene yağnış bi iş yapmışız ya ne yaptığımızı ağnayamadık. O bumbalar gözyaşı bumbasıymış. Hep ağlamaya başladık. Recep, bakıp bakıp hemi gulüyo, hemi ağlıyo... Bumbalar pıtır pıtır patlar. Hortumlardan sular boşanır. Cipler fir fir döner, copler gum gum iner. Bizim köylü beri yandan,

– Yaşasın demogrası!.. deyi bağırır.

Ben gayrı,

–Yahu, bağırmayın, sesinizi kesin!.. Belkim idare değışti... dedim.

Ordan kaçıştık. Koye geldik. Gözyaşı bombası bizi bitirmiş. Günlerce hepimizin iki gözü iki çeşme.

Ondan kelli, amanın onbaşım, ocağına düştük, bizi garşılama meydanına çığıрма! Gelmeyiz! Ne istersen yapalım. Gurban gönderelim, bu köyden sabah akşam, “Yaşasın!” deyi bağırıp, el çırpıp, yeri göğü inletem. Emme garşılama meydanına, ı-ıh... Gelmeyiz onbaşım!..

GEL DE OKU MEKTUBUNU^(*)

Kardeşim Muzaffer,

Sana kaçtır, el yazın okunaklı değil, lütfen daktiloyla yaz mektuplarını, diye rica ettiğim halde benim zar zor okuyabildiğime göre 2 Mayıs 1962, belki 21 Nisan 1953 yada 91 Şubat 1217 tarihli mektubunu, yine o kargacık burgacık el yazınla yazmışsın. Hem “3 Haziran 1096”, hem “1 Ocak 2991” okunabilen, ama bir arkadaşımın “3, 5 Haziran 3856”, başka bir arkadaşımın da sökmek için yarım saat uğraştıktan sonra “1961 Aralık 361” olarak okuduğu, doğrusunun hangisi olduğu bitürlü anlaşılmayan, ama bir yazı okuma bilirkişisine göre de “301 Mart 3387” tarihli mektubun için çok teşekkür ederim.

Nasıl olup da el yazının her kelimesini, hatta her harfini, herkese ayrı ayrı okutturabilip başka başka anlamlar çıkarttırabildiğine çok şaşıyorum; bu büyük başarından ötürü seni candan kutlarım.

Çoktanberi senden gelecek yanıtı beklemekteydim. Durumumu, vereceğin yanıtı göre belirleyecektim. Sen de yanıtını çok geciktirdin.

Postacıların zarfın üstündeki yazılarından, notlarından, açıklamalarından, mektubun neden geciktiğini öğrendim.

Sen hemen cevap yazıp postaya atmışsın ama, postacılar zarfın üstüne “İstanbul” niyetiyle yazdığın kelimeyi “İzmir” okuduklarından mektubu İzmir’e, İzmir’deki postacı da “Mersin” okuyup Mersin’e göndermiş; mektup buyüzden altı il, dokuz ilçe dolaştıktan sonra İstanbul’a ulaşmış..

Mektubun İstanbul’da da günlerce postaneden postaneye, elden ele dolaşmış durmuş.

Bigün postacının,

(*) “Gözünüz Aydın Efendim” adlı kitaptan alınmıştır.

– Acaba bu mektup sizin mi? diye tereddütle uzattığı zarfı alıp üstündeki yazıya baktım, baktım, baktım; tabii okumak niyetiyle bakıyordum. Bütün ömrümce baksam yine de okuyamayacağımı anlayınca,

– Neden benim oluyormuş! dedim.

Postacı,

– Herkese gösterdik de, dedi, bir de size sorayım dedim... Sonra mektubun inanılmayacak bir tesadüfle elime geçti. Bir öğleüzeri evden çıkarken, karşı daire komşumuzun postacıyla tartışıklarını gördüm.

Pijamalı komşum postacıya,

– Zarfın üstünde “Hacı Veli” yazıyor, benim adım Muhsin... diyordu.

Postacı da,

– Bayım, diyordu, ben ve postanedeki arkadaşlar bu kelimenin olsa olsa ancak “Muhsin” olabileceğine karar verdik.

Komşum beni görünce imdat ister gibi,

– Ne olur, şunu okur musunuz... diye zarfı bana uzattı.

Postacının “Muhsin”, komşumuz Muhsin Bey’in de “Hacı Veli” olarak okuduğu kelimeye baktım,

– Bana kalırsa, dedim, “Sayın Bay Memiş” olacak...

İlver evet, bu yazı “Muhsin”den ve “Hacı Veli”den çok “Sayın Bay Memiş”e benziyordu. Elime aldığım zarfın bir hafta önce postacıya, “Benim değil...” diye geri verdiğim mektup olduğunu anlamıştım. Pijamalı komşumuz,

– Gördün mü işte, benim değil... dedi postacıya.

Biraz daha dikkat ederek yazıyı sökmeye çalıştım.

– Belki de “Mahmut” diye yazılmış, ama “Suavi” de olabilir... dedim.

Postacı,

– Ben onsekiz yıllık posta dağıtıcısıyım, böyle şey ilk defa başıma geliyor, dedi, bir aydır bu zarfı hiçkimse almak istemiyor, kime götürdükse, benim değil diye geri veriyor.

Muhsin Bey,

– Bu kadar aramışsınız, sizden günah gitmiş, dedi, ben yeriniz-

de olsam çoktan yırtar atardım.

Postacı,

– Evet ama, dedi, mektup taahhütlü... Taahhüt makbuzunu, mektubu alan imzalayacak da çıkış postanesine göndereceğiz.

– Öyleyse adresi okunamadığından geri gönderin mektubu... dedim.

Postacı,

– Nasıl gönderebiliriz, dedi, gönderilen yerin adresini, gönderenin adını da herkes bir başka türlü okuyor. Nereye gönderelim? Bu mektup, posta idaresinin başına bela oldu. Bizim postanenin müdürü, mektubun Kayseri’den geldiğini söylüyor.

Muhsin Bey zarfı alıp arkasındaki çıkış yeri adresine bakarak,

– Nerden anlamış Kayseri’den geldiğini? dedi.

Postacı,

– Sondaki harf “i”ye benziyormuş.

Muhsin Bey,

– Eğer bu yazı Kayseri ise, ben de bileklerimi keserim... dedi.

Postacı,

– Evet, dedi, bence de Kayseri değil, olsa olsa Edirne... Bakınız, şurda “n”ye benzer bir harf görünüyor, değil mi?

Muhsin Bey,

– Bu kelimenin Edirne’yle “n” harfinden başka bir ilintisi yok... Bu düpedüz “Çankırı” işte... Postanenin damgasından da belli...

Postacı,

– Bıkere “Çankırı” olamaz, dedi, çünkü taahhüt makbuzunun çıkış yerinde Ankara yazıyor, Ankara’dan gelmiş... Gönderenin adı okunabilseydi...

– Verir misiniz bana... dedim.

Bisüre yazıyı inceledikten sonra,

– Sadi filan gibi bişey bu... dedim.

– Nerden anladınız? diye sordu Muhsin Bey.

– Anlamadım, tahmin... dedim, başta “S” gibi bir harf var da...

Muhsin Bey,

– Bana kalsa “Orhan” olabilir ama, Sadi olamaz... dedi.

İşte o zaman birdenbire, senin kargacık burgacık el yazını, her-

kesin başka türlü okuduğunu anımsayarak,

– Galiba bu mektup bana gelmiş olacak, dedim.

Postacı,

– Emin misiniz? dedi.

– Tabii... dedim. Ankara’da bir müsteşar arkadaşımın iki aydır mektup bekliyorum; bu odur. Arkadaşımın öyle ustalıklı bir el yazısı vardır ki, herkes kendine göre başka başka okur.

Postacı,

– Allah sizden razı olsun, makbuzu imzalayın da lütfen alın şu mektubu, kurtarın bizi... dedi.

Gitmekten cayıp eve girdim, hemen zarfı açtım. Bikaç satırlık kısacık bir mektup yazmışsın, ama tek kelimesini okuyamadım. Tersliğe bak, karım da o gün evde yok ki ona okutayım... Alt katta bir emekli edebiyat öğretmeni oturur, iyi dostumdur. Mektubu ona götürüp,

– Acaba okuyabilir misiniz, ben çıkaramadım... dedim.

Edebiyat öğretmeni dostum, kelime bulmacasını çözdüğü gazeteyi yanına bırakıp mektubu eline aldı, önce gözlüksüz baktı, sonra da gözlükle... Okuyamamış olmak ona çok ağır gelmiş olacak ki,

– Biz bunu harf harf başka bir kağıda yazalım da öyle okuyalım... dedi.

Mektubu masanın üstüne koydu. Sol eline bir büyüteç alıp mektuptaki harfleri tek tek okuyarak bir kâğıda yazdı. Yazdıklarından bir anlam çıkaramayınca,

– Allah allah, dedi, ben yirmiyedi yıllık öğretmenim, bunca imtihan kâğıdı, öğrencilerin bunca yazılı ödevini okudum, ama bunu okuyamadım. Size bu mektubu gönderen okuma yazma biliyor mu?

– Bilmez mi, herif koskoca müsteşar...

– Hayret... Okulda sınıflarını nasıl geçti peki?

– İkişer; üçer yılda, pişire pişire...

– Siz bu mektubu bana bırakın da, yarın gelin alın,

Ertesi gün gittiğimde, emekli öğretmenin geceyi uyumadan geçirdiğini karısından öğrendim. Hâlâ mektubun başındaydı, başarısızlığından bozguna uğramıştı.

– Çok yoruldunuz... dedim.

– Yoo, çok eğlendim, vaktin nasıl geçtiğini anlayamadım... dedi.

– Okuyabildiniz mi?

– Evet... Okudum ama bir anlam çıkaramadım işte!

Mektuptan, başka bir kâğıda aktardığı yazıyı bana verdi. Şunlar yazılıydı:

“Oeboplke, knbsp onbiünşeterdinkçsüö, poldusaxq!” ve böyle sürüyordu.

– Ne demek yani? dedim.

– Hiçbişey demek değil, dedi, çünkü mektup değil ki bu, şiir...

– Aman nasıl şiir bu?..

– Bu, yeni şiir akımıdır, anlamsız şiir dedikleri...

– Nasıl buldunuz eski bir edebiyat öğretmeni olarak.

– Anlaşılsa güzel şiir, ama ne yazık ki anlaşılamıyor.

– Öyleyse yanıt veremeyeceğim.

– Yoo, verirsiniz... Siz de yazın böyle...

Emekli öğretmene teşekkür ettim, ama mektubu da okuyamadığı belliydi. Ünlü bir gazete fkracısı olan bir arkadaşşıma götürdüm. Mektuba şöyle bir baktı,

– Baştan sona sövmüş sana... dedi, bana böyle mektuplar günde beş on tane gelir.

– Peki, ne diyor, ne yazmış...

– Okunamıyor ki... ama sövmüş, çok ağır...

İki gün sonraydı, karım,

– Artık ayrılacağız... dedi.

– Ne? dedim.

– Ayrılacağız...

– Müsaade edersen karıcığım, neden böyle bir karar aldığını öğrenebilir miyim?

Karım,

– Bir de soruyorsun, diye bağırdı, bu mektup ne! Ütülerken ceketinin cebinde buldum...

Sevinçle,

– Yoksa okudun mu, oh oh. Ne yazıyor? diye sordum.

– Alay mı ediyorsun? Tek kelimesi okunmuyor, kime gösterdimse okuyamadı. Ama bir gizli aşk mektubu olduğu belli...

– Nerden belli, ben hiç anlayamadım.

– Şifreyle yazılmış ayol...

Muzaffer, ne diyeyim sana ben, o çetrefil içinden çıkılmaz yazının yüzünden azkalsın evimi barkımı yıkacak, beni bunca yıllık karımdan edecektin. Karıma gerçeği anlatıncaya kadar akla kararı seçtim.

Bir avukat arkadaşına senin mektubunun sözünü etmiştim.

– Göster bana, belki okurum... dedi.

Verdim. Bisüre baktıktan sonra,

– Yahu mektup dava konusu, neden polise bildirmiyorsun, mahkemeye vermiyorsun? dedi.

– Ne var ki?

– Daha ne olsun, baksana şurda iki yerde iskelet kafası resmi var; bu düpedüz ölüm tehdidi...

– Hadi yahu... Senin iskelet kafası resmi sandığın, biri arkadaşımın imzası, öbürü de herneyse okunamayan bir yazı...

Avukat arkadaşım,

– Bu mektubu okusa okusa, dedi, bir yazı bilirkişisi vardır, o okuyabilir. İmzaları seçmek, yazıları ayırt etmek için mahkemeler ona başvururlar.

Yazı okuma bilirkişisine gittim. Benden aldığı parayı hak etmek için yirmi dakika kadar mektuba baktıktan sonra,

– Siz bunu yazı uzmanı Samim Bey’e götüreceksiniz, ancak o okuyabilir. Bizim de üstadımızdır. Almanya’da bu işin uzmanı olmuştur... dedi.

Yazı uzmanı Samim Bey, mektubu inceledikten sonra,

– Bravo... diye bağırıldı.

– Ne olmuş? dedim.

– Bir harika... dedi.

Yazı uzmanı senin mektubu ters tutuyordu.

– Bayım, mektubu ters tutuyorsunuz, dedim.

– Tabii ters tutuyorum, dedi, yazının değeri de burda ya... Ne yandan tutarsanız tutun, yukarı, aşağı, sağa, sola, değerinden hiçbir şey kaybetmiyor. Bu mektup nasıl dursa olur; çok, çok değerli...

– Ne gibi yani, değeri neresinde?..

– Soyut, soyut... Bir sanat harikası... Bu, mektup değil, bir tablo... Siz bunu çerçeveletip asın karşınıza.

– Peki ama, ne yazılı bu mektupta? Ne diyor?

– Ne dediği hiç önemli değil bayım; tıpkı soyut resimler gibi. Ne yandan asılsa, ne yandan bakılsa olur ve siz ne anlıyorsunuz odur. Şu forma, şu lekelerin dengesine bakınız; bir sanat şaheseri...

– Fakat ben bu mektubun okunmasını istiyorum...

– Haaa öyleyse siz bunu Profesör Karabey'e götüreceksiniz, belki o okuyabilir.

Götürdüm. Profesör Karabey güldü,

– Siz tabii okuyamazsınız bu mektubu... dedi.

– Neden? dedim.

– Türkçe değil ki bu...

– Ya nece?

– Nece olduğunu anlayamadım, ama kesinlikle Türkçe olmadığını söyleyebilirim.

Profesörün sözleri aklıma uygun geldi. Demek ki, mektupta yazdıklarını başkaları okumasın diye Türkçe yazmamışsın. Verdiğin yanıtın gizli olduğunu anladım.

Yirmioç dil bilen bir filolog varmış, ona götürdüm mektubunu. Adam bir bakışta anladı,

– Bu, dedi, yaşayan dillerin hiçbirinden değil...

– Yani?

– Ölü dillerden biriyle yazılmış.

Bana bir ölü diller bilginini salık verdi. Ölü diller bilgini mektuba bakınca sıçradı,

– Müthiş! diye bağırdı.

– Nedir? dedim.

– Yıllardanberi bilim âlemi bu yazıyı aramaktaydı; siz bunu kimden aldınız?

– Postacıdan...

Uzun bisüre düşündü kaldı.

– Bilginler bu yazıyı neden arıyorlarmış, neye yararmış?.. diye sordum.

– Bu kâğıttakiler, Amurangibut yıkıntılarındaki bir anıttaki yazıtın kopyasıdır.

– Yani ne diyor şimdi bu mektupta?

– Bayım, bu yazılar Kaltvence... Bu dil şimdiye kadar okunmadı; ölü dillerdendir. Ama üzerinde çalışılıyor, yakında okunabileceğini sanıyorum. Bu yazının bir fotokopisini almama müsaade eder misiniz?

– Tabii...

Muzaffer, mektubunun serüveni çok uzun; hepsini anlatsam kitap olur. Karışık yazıları okuyabildiğini söyledikleri bir yüksek memura götürüp verdim. Adam baktı baktı mektubuna,

– Beyefendiye çok hürmet ederim, şimdilik sizin için münasip bir memuriyetimiz yok. İlk münhalde sizi düşüneceğim... dedi.

Adam, senin mektubunu okuyamayınca, alışkısıyla onu bir tavsiye mektubu sanmış olacaktı. Ben de hiç bozmadım, masasının üstüne bıraktığı mektubu yavaşça alıp dışarı çıktım,

Bir arkadaşım,

– Bu mektubu hem de sana okutabilecek birisi var ama, seni ona gönderemem... dedi.

– Neden? dedim.

– Sana kıyamam da ondan... dedi.

– Allah allah... Söyle de kim olduğunu ona gideyim.

– Göndermem, sonra seni ufalar, un ufak eder. Olmaz! O olsaydı, sana bu mektubu okuturdu.

– Neden kendisi okumuyor da bana okutturuyor.

– Mesleği öyle onun.

– Ben okuyamıyorum ki...

– O okutturur. Okuryazar olmayanlara bile ne yazılar okutturmuşur...

– Ne olursun söyle kim olduğunu da gideyim.

– Bu mektubu görürse, casusluk raporu diye seni süründürür. Siyasi kısımda komserdir. İstersen git, bak o sana bu mektubu nasıl okutturuyor. On satırlık bu mektubu on gün okutturur sana...

Artık mektubunun okunmasından umudumu kesmek üzereydim ki bir tanıdığım,

– Bir de Mümtaz Bey’e gösterseniz... dedi.

– Kimdir Mümtaz Bey?

– Bir eski eczacıdır, yaşlı adam... Derin kültürü vardır. O da okuyamazsa hiçkimse okuyamaz.

Mektubu eczacı Mümtaz Beye götürüp verdim. Beni kimin gönderdiğini söyledim. Gözlük camlarının üstünden mektuba baktı.

– Acaba okuyabilecek misiniz? dedim.

– Tabii... dedi, iki saat sonra gelin hazır olur.

İki saat sonra gittiğimde Mümtaz Bey elime bir şişeyle bir kutu da ilaç verdi, mektubunu da birlikte.

– Akşam yatarken bir tatlı kaşığı içeceksiniz bundan. Bu kutudaki hapları da her yemekten sonra bitane alacaksınız... dedi.

– Sakın bir yanlışlık olmasın... dedim.

Elimde tuttuğum senin mektubu işaret ederek,

– Reçetede ne yazıyorsa biz onu yaparız... dedi.

– Borcumuz?

– Yirmibeş lira...

Kardeşim ulan Muzaffer, ne diyeyim ben sana. Şu mektubu daktilo makinesinde yazsan olmaz mıydı da beni bunca uğraştırıp başımı derde soktun. Ya acele İstanbul’a gel de şu mektubunu kendin oku, yada yeni baştan daktiloda yazıp gönder, biz okuyalım. Biliyorsun, sana sorduklarım önemliydi, vereceğin yanıtı göre durum belli olacak. Acele ve daktiloyle yazılmış yanıtını bekliyorum. Gözlerinden öper, mutluluklar dilerim.

NOT: Siyasi polisin eline geçer de, başımıza olmadık dertler açar korkusuyla el yazını geceyarısından sonra ocakta yaktım, yanıklarını ve küllerini çukura atıp sifonu da çektim.

GÖZÜNÜZ AYDIN EFENDİM!^(*)

Sıkıyönetimin daha ilk günüydü, evime o türlü telefonlar edilmeye başlanmıştı. Tanımadığım meraklı yurttaşlardan biri, telefonda benim konuştuğumu anlayınca büyük bir şaşkınlık içinde sormuştu:

– Aaa! Gerçek mi? Demek sizi tutuklamadılar?

– Hayır tutuklamadılar.

Konuşmayı kısa kestim, telefonu kapatıp işime dalarken, yine telefon zili çaldı, başka bir okurum soruyordu;

– Affedersiniz, pek şaşırdım da evde olduğunuzu anlayınca...

– Neden şaşırdınız?

– Sıkıyönetimin sizi tutukladığını sanıyordum.

– Tutuklamadılar.

– Oh, oh, çok sevindim.

Sıkıyönetimin beni tutuklayıp tutuklamadığını öğrenmeyi dert edinmiş meraklı yurttaşların telefondaki sorguları gecenin geç saatlerine dek sürdü. İrtesi sabah uzak yakın tanıdıklar evime gelmeye başladı. Bunlardan bir hanım,

– Sizi evde gördüğüme çok sevindim, diyordu, alıp götürdüler diye öyle korkmuştum ki...

– Kim alıp götürecekmış?

– Sıkıyönetim elbet.

Dostluk ilgisi, sevgi gösterdikleri için de sinirlendiğimi belli edemiyordum. Ama o gün evime gelenlerden bir arkadaş da,

– Aman çok iyi, bu sefer seni tutuklanmamışlar, diye sevinç şaşkınlığı gösterince artık dayanamayıp,

– Beni neden tutuklayacaklarmış canım! diye sesimi yükselttim.

O, sinirimi yatıştırmak isteyen bir gülümseyişle,

(*) “Gözünüz Aydın Efendim” adlı kitaptan alınmıştır.

– Bundan önceki sıkıyönetimlerde sanki ne diye tutukluyorlardı? diye sordu.

Konuklardan biri de,

– Öyle ya, dedi, her sıkıyönetimde seni tutuklardı da...

Bu kez tutuklamadıklarına göre herkes merakla kapılmıştı: Aca-ba neden tutuklamıyorlardı? Bunda bir giz vardı ama neydi?

Sıkıyönetimin üçüncü günü de artarak süren bu merak ve ilgi-den artık iyice tedirgin olmaya başladığım, evimde çalışamaz olduğum için, gideceğim yeri bilmeden sokağa çıkmıştım.

Durakta otobüs beklerken tanımadığım biri yanıma sokulup,

– Günaydın efendim, dedi, sizi burada görünce öyle şaşırdım ki...

– Neden şaşırdınız?

– Tutuklandınız diye duymuştum da...

– Neden tutuklanacakmışım! diye bağırdım.

Durakta bekleyenlerden bir yaşlı adam,

– Tutuklayacak olsalardı elbet bir neden bulurlardı... dedi.

Durak kalabalıktı. Hepsi de bizim konuşmamızla ilgilenmişti, üstelik onlar da konuşmaya katılmışlardı.

Bastonlu yaşlıca bir bey,

– Her sıkıyönetimde gazetelerde, sizi tutuklandı, diye okurduk... dedi.

Bunu söylerken, “Ah efendim, ah... Nerde eski sıkıyönetimler! Şimdikilere de siz sıkıyönetim mi diyorsunuz? Eskiden olacaktı ki, siz sıkıyönetim nasılmış, görecektiniz. Şimdiki zamanda sıkıyönetimin bile tadı yok!” der gibi bir özlem içindeydi.

Otobüs de bitürlü gelmek bilmiyordu ki, binip otobüse, beni çevirenlerin şu gevezeliklerinden kurtulayım.

Esnaf giyimli bir adam,

– Bu seferki sıkıyönetim gevşek, gevşek... dedi.

Beni tutuklamadılar diye üzölmüş görünüyordu. Bir kadın,

– Sıkıyönetim ilan edileli dün bir, bugün iki, dedi, daha belli olmaz ki, belki de tutuklarlar...

İster sevdiklerinden, ister kızdıklarından konuşsunlar, bu türlü sözlerden sinirlendiğim için otobüse binmekten vazgeçtim. Ordan

uzaklaşırken, demin, “Daha belli olmaz...” diyen kadına, bir adamın,

– Ama eskiden sıkıyönetimin ilk gününde onu tutuklardı... dediğini duydum.

Sanki sıkıyönetimin geleneği bozulmuş, bir ulusal alışkanlık değişmiş gibi tedirginlik içindeydiler. Nerdeyse sıkıyönetim komutanlığına gidip, “Neden hâlâ tutuklamadınız? Bu ne biçim sıkıyönetim?” diye soracaklardı.

O gün, tanıdığım, tanımadığım, bikaç kişi daha aynı soruyu sordu:

– Sizi tutuklamadılar mı efendim?

– Hayır efendim.

Hele biri de,

– Ne zaman tutuklarlar dersiniz? diye sormaz mı?

Tanıslardan kimi görsem aynı şaşkınlık içinde soruyordu:

– Aaa! Sen dışarda mısın?

Beni ençok sinirlendiren, bütün kitaplarımı okuduğunu söyleyen genç, güzel bir bayanın şu sorusu olmuştu:

– Acaba neden tutuklamadılar efendim?

Elimde olmadan bağırdım:

– Ben ne bileyim a efendim, çok merak ettiyseniz, gidip kendilerine sorun.

Yaptığım kabalıktı. Onlar, bana olan sevgilerinden, ilgilerinden böyle ateşli bir meraka kapılmışlardı. Ama artık sinirlenmemek de elimde değildi.

Beş altı gün hep bu hava içinde geçti. Ne evde, ne dışarda rahat vardı. Hiçkimsenin neden tutuklanmadığımı soramayacağı biyere gidip başımı dinlemek istedim. Deniz kıyısında bir çayevine gittim. Çayımı içerken bir genç kadınla erkek yanıma geldi. Erkek, beni dışarda, yani özgür görmekle çok memnun olduklarını söyledi.

Kadın,

– Demek, daha tutuklamadılar? dedi.

– İlle tutuklanmam mı gerekiyordu? dedim.

– Yoo, hayır... dedi, yani herkesi tutukladılar da...

– Herkesi mi?

– Öyle ya... Hemen hemen bütün yazarları... Aydınların çoğunu... Şairleri, karikatürcüleri, yazarları filan... Bütün tanınmış, ünlü kişileri tutukladılar da...

– Bir ben mi kaldım demek istiyorsunuz?

– Gibi...

Ciddi mi konuştuklarını, şaka mı ettiklerini anlayamadım. Ama bana o gün başkaları da aynı sözleri söylediler: Biçok yazar tutuklanmış da...

Herkes soruyordu:

– Acaba sizi neden tutuklamadılar efendim?

Gitgide ben de kendimden işkillenmeye başlamıştım; neden beni tutuklamıyorlardı? Herkes tutuklanmamda birlik olduğuna göre, bende bir eksiklik mi vardı da hâlâ tutuklamıyorlardı. Gün geçtikçe sinirlerim bozuluyordu.

Kimi görsem hep merak içinde soruyordu;

– Hâlâ dışarda mısınız efendim?

– !..

– Acaba neden?

– !..

– Var bunda bişey...

– Hemen hemen bir siz kaldınız da efendim... Çok şaşılacak şey!..

Çevremdekilerin bakışlarından, gözden düştüğümü, okurlarımın gözünde değerimi yitirdiğimi anlıyordum. Bana acır gibi bakıyorlardı: Hıh, n’olacak!.. Bir de yazar olacak, daha sıkıyönetim bile tutuklamıyor, anla artık...

En sonunda... Evet, en sonunda... Bir geceyarısından sonra kapımızın zili çalındı. Ama nasıl çalınma? Hani şu polis romanlarında “kapının zili acı acı çalındı” diye yazar ya, işte öyle çalındı kapımızın zili, üst üste... Açtık kapıyı... Altı polis, bir sivil polis, bir de teğmen girdi içeri, “Girdi” mi, dedim, hayır girmediler, daldılar... Aradılar, taradılar... Ne olduğunu bilmedikleri bir bavul dolusu kitabımı da alıp beni de götürdüler.

Kısacası, meraklılara duyurmak istiyorum: Tutuklandım, gözünüz aydın efendim!

YÜZ LİRAYA BİR DELİ(*)

Halkın tımarhane dediği, hekimlerle resmi makamlarınca Ruh Hastalıkları Hastanesi dedikleri yerden, beş deli, yani beş akıl hastası kaçmıştı. Hastane görevlilerinin, beş akıl hastasının hastanede olmadığını öğrendikleri tarih, beş hastanın hastaneden kaçtığı tarih olarak kabul edildi. Gerçekteyse beş delinin, bu tarihten ne kadar önce, hangi ayın hangi günü, hangi saatte kaçtıkları hiçbir zaman bilinemeyecekti.

Olay duyulunca görevlilerle hekimler büyük bir telaşa kapıldılar. Çünkü kaçanların beşi de azılı, saldırgan, daha önce de cinayetler işlemiş akıl hastasıydılar. Hele içlerinden biri yangın çıkarmaya pek meraklıydı.

Başhekim hemen Valiliğe, Emniyet Müdürlüğü'ne telefon etti. Durumu bildirdi. Bu tehlikeli akıl hastaları, üzücü olaylar yaratmadan hemen yakalanmalıydılar.

Başhekim'le telefonda konuşan Emniyet Müdürlüğü'nün Nöbetçi Müdür'ü, polisin, delileri yakalayabilmesi için, "hastanenin resmen yazıyla müracaat etmesi gerektiği"ni bildirdi. Elbette böyle olacaktı. Başhekim de bunu biliyordu. Ama deliler "ivedilikle" yakalamalıydılar. Bir resmi evrakın hastaneden Emniyet Müdürlüğü'ne resmi yolla ulaşması kimbilir –Allah bilir– kaç gün sürerdi.

Bu zaman içinde, kaçak delilerin yaratacakları tehlikenin sorumlunu üstüne alır mıydı Emniyet Müdürlüğü? Elbet, resmi yazı sonradan gönderilecekti.

Nöbetçi Müdür, önündeki kâğıda not almaya başladı: "Tarih:... Saat:... Bugün beş deli kaçmış. Delilerden birinin üstünde hastanenin çubuk çizgili elbisesi var. Kaçanlardan birisi kadın. Kadınlı bir erkek hasta, üstlerindeki hastane elbiselerini kaçarken bıraktıklarına

(*) "Yüz Liraya Bir Deli" adlı kitaptan alınmıştır.

göre, çıplak kaçmış olacaklar. Öbür ikisi, hastane görevlilerinin elbiselerini giyerek kaçmışlar.”

Nöbetçi Emniyet Müdürü, telefonda Başhekim’e,

– Koskoca şehirde beş deli nasıl yakalanır beyim? Bunların bir, ne bileyim ben, alameti filan yok mu? dedi.

Başhekim sinirlenerek:

– Söyledim size efendim, dedi, birinin üstünde çizgili, hastane elbisesi var. İkisi, görevlilerin elbiselerini giymiş. İkisi de çıplak.

– Bu şehirde çıplak gezen bitane olsa kolay... Bu delilerin başka bir özellikleri, belirtileri filan yok mu?

– Haa, vardır tabii... Ben size, o servisin doktorunu veriyorum, o söylesin size...

Başhekim, telefonu yanındaki doktora verdi. Nöbetçi Müdür de telefon alıcısını ordaki polis memurlarından birine verdi:

– Söylediklerini yazıver...

Hastaneden kaçanlar şizofrendi. Hastalıklarının belirtilerine gelince... Anormal davranışları vardı. Kısacası, şehirde olağandışı davranışı görülenlerden kuşku edilenler tutulup sorguya çekilecekti.

Her nedense kaçan delilerle Bakanlık da ilgilenmişti. İş daha bir ciddilik aldı. Deliler tehlikeli, çok tehlikeli... İvedilikle yakalanacaklar...

Az sonra telsizle, telefonla emniyet amirliklerine, emniyet amirliklerinden de karakollara telefonla şu emir yazdırılıyordu:

“Yazılı emir sonra gönderilmek üzere, işin ivediliği sebebiyle bildirilir: Dün gece Akıl Hastalıkları Hastanesi’nden biri kadın olmak üzere beş hastanın kaçtığı ve bu hastaların son derece tehlikeli oldukları Hastane Başhekimliğinden verilen bilgiden öğrenilmiştir. Kadın hastayla erkek hastalardan biri çıplak olup, biri hastanenin çubuk çizgili elbisesiyle, ikisi de hastane görevlilerinin elbiseleriyle kaçmışlardır. Hastaneden kaçan beş akıl hastasının olağandışı davranışları olduğu Hastane Başhekimliği’nden bildirilmiştir. Şehir içinde kargaşa ve karışıklık çıkarabilecek ve tehlikeler yaratabilecek bu beş akıl hastasının yakalanması için hemen harekete geçilerek, şehirde olağandışı davranışları görülenlerin yakalanarak Akıl Hastanesi’ne muayeneye gönderilmelerini rica ederim.

“Not: Bakanlıktan, kaçak akıl hastalarını yakalayacak olan polis memurlarına nakdi mükâfat olarak, yüzler lira verileceği bildirilmiştir.”

Bu telefon emrini alan karakollardan birinde komiser, polisleri toplayıp,

– Emrin anlaşılmayan biyanı var mı? diye sordu.

Polislerden ses çıkmayınca, emri anlaşılmış sayarak,

– Hadi bakalım arkadaşlar, dedi görev başına!.. Bölgemizde arama tarama yapılacak... Emir açık, anormal davranışı görülenler... Tamam mı? Deli başına yüz lira...

Polislerden biri,

– Hadi deli avına, deli avına! diye söylendi.

Masada oturan polis:

– Ne terslik... dedi, karakol nöbetçisi olmasaydım ben de çıkardım deli aramaya...

Polislerin arkasında duran bekçi,

– Komiserim... dedi, Allah rast getirir de bir deli de ben tutarsam, bekçilere de yüz lira var mı?

Komiser,

– Sen, ben yok... dedi, hepimiz biriz.

Göreve çıkmalarından az sonra, polislerden biri komiserin odasına girdi.

– Hemen bitane tuttum... dedi, onu nezarethaneye atum, şimdi gidip başkalarına bakayım...

– Ne çabuk? dedi. Nerde yakaladın onu?

– Karakoldan çıktım, hemen kapının önünde...

– Nerden anladın deli olduğunu?

“Deli olmayan hiç karakolun önünden geçer mi?” diyecekti. Dilini tutup,

– Anormal dediniz ya, bunun da anormallikleri vardı.

O sırada başka bir polis sevinçle girdi komiserin odasına. Sağ elinin beş parmağını birleştirip:

– Öyle iki deli yakaladım ki, dedi, halis muhlis deli...

– Nerden bildin?

– E birinin adı Halis, öbürününkü Muhlis de ondan...

Komiser,

– Vakit geçirmeyelim, dedi, hemen yazalım raporu...

Masadaki memur, daktilo makinesine kâğıdı geçirdi.

– Yaz... “Karakolumuza mensup 2876 yaka numaralı polis memurumuz...” adını yaz... “olağandışı davranışları görülen iki kişi tespit ederek uzun ve yorucu takip sonunda tımarhaneden...” tımarhaneyi sil, Akıl Hastanesi diye yaz!.. “Akıl Hastanesi’nden kaçan beş hastadan biri olduğuna kanaat getirerek hiçbir müessif hadiseye meydan vermeden akıl hastası vatandaşımızı, Akıl Hastanesi’ne sevk edilmek üzere derdest edilerek, firarına meydan verilmeden nezarethanemizde muhafaza edildiğini arz ederim.” Galiba cümle bozuk oldu...

Bekçi,

– Müjdel diyerek sevinçle komiserin odasına girdi.

Bekçi, biyandan da iki yarı çıplak adamı iteliyordu.

– Allaha şükür, ikiyüz lira cepte sayılır.

Komiser,

– Ne ikiyüz lirası? dedi.

– Komiserim, sayenizde iki deli de ben yakaladım, hem de bittürlü bulunamayan çıplak delileri...

– Bunlar çıplak değil ki...

– Eh çıplak sayılır... Yoksa içeri alıp daha soysam mı? Bunları nezarete koyup, gidip öbürlerini de yakalayacağım. Dışarısı, nah böyle, vicır vicır deli kaynıyor.

Karakollardan Emniyet Müdürlüğü’ne bildirildiğine göre, olağandışı davranışları görülüp de deli oldukları şüphesiyle yakalananların sayısı dokuz olmuştu. Bu durum ilgilileri şaşırttığı için, Akıl Hastanesi’ne telefonla soruldu:

“Olağandışı davranışları görülerek, tutanak düzenlenmek suretiyle yakalananların sayısı şimdilik dokuz olduğundan, hastanemizden kaçan gerçek deli sayısının kesin olarak tespit edilerek bildirilmesi önemle rica olunur.”

Hastanede yapılan deli sayımında, izinli olan görevliler dışında, yalnız beş akıl hastasının eksik olduğu bikez daha anlaşıldı. Bu sonuç alınıncaya kadar, şehirde olağandışı davranışları görülüp de yakalananların sayısı yirmialtıya yükselmmişti. Beş kaçak akıl hastasının yakalanması istenirken, yakalanıp akıl hastası diye hastaneye gönderilenlerin sayısı durmadan arttıkça hastane başhekimi,

– İstemem! İstemem! Yeter artık! Burası tımarhaneye döndü.

Ben kendi hastalarımı baş edemiyorum, bunları nereye koyayım, ne yapayım? diye bar bar bağıyordu.

Hastane Müdürü, telefonla Emniyet Müdürlüğü'ne hemen şu bilgiyi verdi:

*"Her ne kadar karakollarda, düzenlenen tutanaklara göre, kıymetli polisimizin fedakârane gayretleri sonunda, şu saate kadar yakalanan yirmialtı kişinin anormal davranışlarda bulundukları öğrenilmiş de, firar eden beş hastanın yerine başkalarının hastanemizde alıkonmaması ve herhangi bir yanlışlığa meydan verilmemesi için, bu yirmialtı kişi mütebassıs tabipler tarafından muayeneden geçirilecek, ancak kaçak hakiki akıl hastaları hastanemizde alıkonacaktır. Bununla birlikte, hastane elbisesiyle kaçan hastamızla, çıplak olarak kaçan iki hastamız henüz hastanemize teslim edilenler arasında maa-
lesef mevcut değildir."*

Başhekimlikten bu bilgi yeni alınmıştı ki, olağandışı davranışları görülen yüzü aşkın kişinin daha polislerce yakalandığı anlaşıldı. Bunların olağandışı hareketlerde bulundukları, gerek kendi itiraflarından, gerekse tanıkların ifadelerinden anlaşıldığı gibi, bunların bittakımı da, yakınlarının, akrabalarının, komşularının deli olduklarına dair yaptıkları şikâyetler üzerine yakalanmıştı. Kocalarını, delidir, diye şikâyet eden kadınlar bulunduğu gibi, karılarının deliliklerinden şikâyetçi kocalar da vardı.

Bu arada işleri büsbütün karıştıran, kendiliklerinden, "Biz deliyiz" diye karakollara başvuranlardı. Bunlardan kimisi, şu yolda dilekçeler vermişlerdi:

"Akıl Hastanesi'nden kaçtım. Aranmakta olduğumu duydum. Kaçtığıma nedamet getirmiş bulunuyorum. En sonunda hakikatleri anladığımdan ve kaçtığıma pişman olduğumdan, yeniden Akıl Hastanesine kabulümü saygılarımla arz ve rica ederim."

İşler büsbütün çatallaşmıştı. Ortaya yeni bir sorun daha çıkıyordu. Kendiliklerinden deliyiz diye gelenler, polis tarafından yakalanmış sayılmayacaklarından, bunlar için yakalanacak her deli başına vaat edilen yüzer lira ikramiye verilmeyecek demektir. Bu nedenle polisler ellerinde dilekçeyle, biz deliyiz, diye karakollara koşanların deliliklerine inanmıyorlardı. Böyle bir yurttaş bir karakol nöbetçi polisi, karakoldan bir kilometre kadar uzağa kovaladıktan

sonra biyere kısıtıp yakalamış ve bu adam, kendi tarafından yakalanmış bir deli olduğu için, altına yaka numarasını koyduğu tutanakla birlikte Akıl Hastanesi'ne teslim etmişti.

Zorluk şurdan çıkıyordu: Yakalananlar arasında, Akıl Hastanesi'nden kaçanlar var mıydı, yok muydu?

Hastane Başhekimliği'nden alınan şu son bilgi, işleri büsbütün sarpa sardırıldı:

"Olağandışı davranışları görülerek hastanemize gönderilenlerin yapılan muayeneleri sonunda, ruh ve sinir hastaları oldukları teşhis edilerek hepsi de hastanemizde alıkonmuş, ancak fedakâr ve gayretli polisimizin kıymetli mesaisi neticesinde yakalananlar arasında hastaneden firar eden beş hastanın olup olmadığını anlamak mümkün olmamıştır."

Polisler, hastaneden çıplak olarak kaçan deliyi de plajda yakalamışlardı. Plajlara yapılan baskınlarda olağandışı davranışları görülen pekçok kişi ele geçirilmişti. Bunların çoğu, deli olmadıklarını, plaj kabinesinde donlarını çıkarıp mayolarını, yada mayolarını çıkarıp donlarını giyecekleri sırada çıplak diye yakalandıklarını iddia ettiler-se de, delilerin deliliklerini hiçbir zaman itiraf etmedikleri düşünülerek, hiçbirinin sözü dikkate alınmadı.

Otellere yapılan baskınlarda da, anahtar deliklerinden otel odaları gözetlenmiş, gerek odada, gerek yatakta olağandışı davranışları görülen, çubuk çizgili pijamalı pekçok kişi yakalanmıştı. Hele randevuevlerinde olağandışı hareketleri görülerek yakalanan çubuk çizgili pijamalılar, orada toplanan meraklı yurttaşlara saldıracak kadar deliliği ileri götürmüşler iyice.

Deli avlayan polisler, dilekçeler vererek yakaladıkları her deli başına verileceği vaat edilen yüz lira nakdi mükâfatı istedilerse de, deli diye yakalananların arasında hastaneden kaçan beş hakiki delinin bulunup bulunmadığı anlaşılmadığından, kesin sonuç alınıncaya kadar şimdilik kendilerine para mükâfatının verilemeyeceği bildirildi.

Bu umut kırıcı cevaptan sonra, olağandışı davranışları görülerek yakalananların sayısı da günden güne azalmaya başladı. Deli avının ilk günü dokuz, ikinci günü yirmialtı, sonraki günler gittikçe artarak daha da çok kişi yakalanmışken, para mükâfatının verilmesinin geri bırakılması üzerine, bu sayı günden güne düştü. İş iyice

tavsadı. Artık polisler, şehirde hiçkimsede olağandışı davranış görmez oldular.

Her ne kadar hastaneden kaçan beş akıl hastasının yakalanıp yakalanamadığı kesinlikle anlaşılamamışa da, kimsede olağandışı davranış görülmediğine göre, büyük kentin delilerden iyice temizlendiği anlaşılmıştı. Böyle sanıldığı bigün, semt karakollarından birinde polis memurları aralarında şöyle konuşmaktaydılar:

– Bu bizim milletimize yaranılmaz kardeşim. Ne kadar hizmet edersen et, yine değerin bilinmez. Bak, mesela, bizden beş deli istediler, ben bibaşıma dokuz deli yakaladım.

– Ne oldu sanki, kıymetini bildiler mi?

– Yooo... Biz neden yakaladık delileri?

– Memlekete hizmet diye... Delileri yakaladığımızla kaldık.

– Olan zavallı delilere oldu...

– Deli olmakla? Onlar da Allah'ın kulu...

– Deli de bir yurttaş...

– Hani deli başına yüz lira vereceklerdi... Yedi deli yakaladım, devletten yediyüz lira alacağım var. Vazgeçtim yediyüzden, yuvarlak hesap beşyüz verseler Allah bereket versin, ben de kiramı öderdim. Bu ay gene kirayı veremedik.

– Ya ben birader, gayetle cansiperane bir şekilde çalıştım. Hak-kımızı verseler daha ne deliler yakalardık...

– Vallahi memlekette, ilaç için olsun, bitek deli bırakmazdık.

– Hatta ben kaynanamı bile gönderecektim. Karım da razı olmuştu. Ama baktım ki para vermiyorlar, vazgeçtim. Kaynana maynana, herneyse, kadını bedavadan tımarhaneye artıramazdık ya... Günah kadıncağıza...

– Bugün hakkımı versinler, şimdi sokağa çıkıp on deli daha yakalamazsam bana da adam demesinler.

– İnsan meram etse daha bile çok yakalar.

– Eskiden vallahi daha iyiydi. Bir tarihte bir büyük yangın çıkmıştı. Yangını çıkaranı bulana iki aylık ikramiye vereceğiz dediler. Ben iki kişi yakaladım. Hakkımı yiyip birini saymadılar. Yalnız biri için ikramiye verdiler.

– Olsun, azçok, gene de vermişler ya, sen ona bak...

– Ama ne oluyor, olan memlekete oluyor. Sokaklarda deliden geçilmiyor işte...

– Bundan sonra ben hiç deli yakalar mıyım?

– Al benden de o kadar... Dünyada yakalamam.

– İşte bu yüzden deliler içinde kaldık ya birader...

MEBUS PALTOSU^(*)

Kış erken başlamıştı o yıl. Aralık ayının ortasında hava karlamıştı. Ben kışı sevmem. Yazı da sevmem ya... Bikez bile denize giremediğim, bir şişe soğuk bira bile içemediğim yazın nesini seveyim?.. Kışın don, yazın kavrul. Yazı kışı sevmem de, baharı pek mi severim? Yoo... Tadını çıkaramadıktan, dolu dolu yaşayamadıktan sonra ben neyleyeyim öyle baharı?

O kış bana uğurlu gelmişti. Bir yıl önce 700 liraya aldığım bir ansiklopediyi Yüksekaldırım'da bir eski kitapçıya 250 liraya satınca, bu para elime havadan geldi sanmıştım.

Ereğim, o kış olsun bir palto giymekti. Sizin için inanması belki zor ama, o yaşma dek hiç palto giymemiştim. Kışları, pardösüyle, yağmurlukla geçirirdim.

İyi bir paltoya özeniyordum. Şöyle kalın, tüylü, zengin işi, sımsıcak bir palto... Rengi ille de devetüyü olacak. Kim bilir, nedense, belki çocukluğumda, yakışıklı yada kalantör bir adamın sırtındaki paltodan kalan etkin bir hayalle devetüyü rengi, kaim bir paltoya tutkundum. Bir güzel, sık palto, giyenin bütün yokluğunu, yoksulluğunu gizler. Sırtında kalın bir palto olsun da, isterse pantolonunun ardı yamalı olsun.

Şöyle istediğim gibi bir palto giyebilirsem, kar lapa lapa yağarken, inadıma inadıma sokakları arşınlayacaktım. Titreşe titreşe inen kar kelekleri, benim kalın paltomun yumuşak tüylerine değer değmez eriyiverecekti.

Ansiklopediyi 250 liraya sattığımı evdekilere söylememiştim. Çünkü cebimde 250 lira olduğunu öğrenirlerse, ortaya ikiyüzellibin türlü ihtiyaç çıkarırlardı. Evimdekilerden gizli hiçbir işim yoktur ama, düşlerimi dolduran devetüyü palto uğruna cebimdeki parayı

(*) "Yüz Liraya Bir Deli" adlı kitaptan alınmıştır.

onlardan saklayacaktım.

Terzilerin tabelalarına baka baka Beyoğlu'nun ana caddesinden bikaç kez geçtim. Cebinde para oldu mu, insan tabela bile beğenmiyor. Tabelasını oldukça beğendiğim bir terzi atölyesine girdim. Büyük bir hanın ikinci katındaki Rum terzi, paltoluk kumaşlarını önüme serdi. Tam istediğim kumaşı aralarından seçtim. Kumaşı boynumdan aşağı sararak, terzinin aynasında kendimi seyrettim. Çok yaraşıyordu bu kumaş.

– Kaça olacak?

– Sizin için dokuzyüz...

Çenem kilitlenmişti. Pazarlık edilecek yeri bile yok.

– Peki, ben sonra gelirim... dedim, oradan sıvıştım. Yolda bir arkadaşım ile karşılaştım.

– Ne o, başın havada geziyorsun... dedi.

– Terzi tabelalarına bakıyorum da... dedim,

Onun tanıdığı bir terzi varmış. Beni oraya götürdü. Öbürüne göre bir gömlek daha aşağı bir terzi olduğu atölyesinden belliydi. Kumaşı seçtik.

Arkadaşım,

– Bu kumaşların modası çoktan geçti... dedi.

Kumaşın modası geçmiş ama, benim o geçen modada hevesim kalmış. Bu terzi de, bir tanıdığıyla geldiğim için 800 liraya palto dikecekti.

Üç dört gün terzi aradım. 250 liraya ısmarlama palto giyemeyeceğimi anlayınca, hazırcılara başvurdum. Hazır elbisecilerde de, istediğim gibi devetüyü rengi, kalın paltolar vardı. Vardı ama, en ucuzu 600 lira... Beyoğlu'ndan sonra daha ucuz palto bulurum diye Sirkeci'ye geçtim. Mahmutpaşa'da biyerde 500 liraya, istediğim renkte bir palto bulabildim. O kış da paltosuz geçirmeye karar verirken, bir arkadaşım,

– Neden Kapalıçarşı'daki eski elbisecilere gitmiyorsun? dedi.

Bu arkadaşım, yıllardan beri, oradan giyinirmiş.

– Görsen şaşarsın, ne elbiseler var o eski elbisecilerde... diyordu.

Bir zengin bir elbise diktiriyormuş örneğin, giydiğinin ertesi

günü, diyelim, ceketinin yakasına yemek dökülüyormuş. Elbiseyi lekeciye bile vermez, hemen eskiciye satarmış. Daha da neler, neler... Paltoyu terziye diktirirler, sonra beğenmezler, satarlarmış. Terziye palto ısmarlar, ama almaya bir daha gelmezlermiş. Terzi de yepyeni elbiseyi, eskiciye satarmış.. Hele Amerikan elbiseleri varmış ki... Amerika'dan bize eski elbise geldikten başka, burdaki Amerikalılar da, elbiselerini satarlarmış. Bütün bu elbiseler, Kapalıçarşı'daki eskicilerde toplanmış.

Gittik. Gerçekten arkadaşımın dediği gibi yerler. Tam isteğime uygun yumuşacık tüylü, kalın, devetüyü renginde, hem de 250 liraya bir palto buldum. Paltonun yalnız bir kusuru vardı; vücuduma uygun değildi. Bu paltonun içine benim gibi iki, hatta üç kişi girebilirdi. Paltoyu giyip de iki kanadını kavuşturduğum zaman paltonun ilikli yanı belime dolanıp sırtıma geliyordu, Etekleri yerleri süpürüyordu. Ellerim, palto kolunun dirseğinde kaldığı için, kolsuz gibi duruyordum. Paltonun içinde yalnız başım görünüyordu.

Eski elbiseci beni boy aynasının karşısına iteleyip giydirdiği paltonun yakalarını çekştirerek,

– Bakın beyim... dedi. Nasıl da oturdu. Tam zatiâlinize göreymiş, ısmarlama yaptırsaydınız, böyle oturmazdı.

Adam durmadan konuşuyordu:

– Çok yakıştı. Maşallah vücudunuz da güzel. Dönün şöyle, bir de arkadan bakın!.. Fevkalade... Bele bakın, nasıl oturdu... Bu kadar olur. Terzi tam sizin ölçünüze göre dikmiş. Allah Allah... Yakalar nasıl?.. Çok güzel canım!.. Ama sizde de güzel vücut var maşallah...

Beni aynanın karşısında fırır döndürerek öyle sersemletmişti ki, onun paltoyu ve benim vücut ölçülerimi övmesi karşısında söyleyecek söz bulamıyordum. Birara,

– Biraz büyükçe değil mi? diyebildim.

Eski elbise satıcısı,

– Aman efendim, daha iyi ya, zengin gösterir... dedi. Palto üstte dökümlü durmalı ki zengin göstereyim.

Doğru söylüyordu ama, beni zengin gösterecek olan bu palto çok dökümlü olduğundan, yolda giderken haberim bile olmadan üstümden dökülüp düşecek diye korkuyordum.

– Birazcık fazla dökümlü... dedim.

– Şimdi moda böyle... dedi. Ama siz bilirsiniz, isterseniz hemen terziye düzelttiririz.

Arkadaşım da, onun sözlerinin etkisinde kalmıştı.

– Yazık... dedi. Bu güzelim paltoyu hiç bozdurma. Tam sana uydu.

– Haklısınız... dedim. Yalnız bizim sokaklar çamurludur. Etekleri biriki parmak kısalsa...

Satıcı,

– Hayhay... dedi. Şimdi kestiririz terziye.

Güzelim paltonun eteğinden kesilmesine kıyamadım.

– Yoo, kesilmesin, içeri kıvrılsın... dedim.

Sıra pazarlığa gelmişti. Satıcı,

– İkiyüzelliden iki kuruş aşağı deseniz olmaz... dedi. Allah sizi inandırсын, ben bu paltoyu ikiyüzelliye aldım. Ama arkadaşınız, bizim daimi müşterimiz de ondan kârsız veriyorum. Siz yalnız gelseydiniz, beşyüz derdim. Yepyeni palto... Terziye gitseniz, bin liraya yapmaz. Bikez şimdi bu kumaşlar yok. Nerdee... Bu kumaşlar şimdi antika oldu... Taş gibi kumaş. Allah uzun ömürler versin, siz bu paltoyu ömrünüz oldukça giyersiniz. Pazarlık etmeyin... On para aşağı derseniz olmaz. Beyim, bunun yalnız terzi parası beşyüz lira. Gösterişi yeter. Sonra da yepyeni. Yemin ederim, bir hafta bile giyilmemiştir.

On lira olsun kırabilir miyim diye bir çaba daha gösterdim. Satıcı,

– Bakın beyim... dedi. Siz bu paltoyu bütün kış giyin. Yazın getirin bana, ben sizden yine ikiyüzelli liraya alırım bu paltoyu... İşte beyin yanında söz veriyorum. Nisanda, mayısla getirin, alın ikiyüzelli liranızı.

Bu hesaba hiç aklım ermedi.

– Sahi alır mısınız?

– Vallahi billahi alırım. İsterseniz bir de senet vereyim. Kime olsa bu paltoyu beşyüze veririm. Yoksa benim size ruhum ısındı da ondan ikiyüzelliye veriyorum.

İkiyüzelli lirayı verdim, paltoyu giydim. Gerçekten palto bana

oturmuştu, ama ben bitürlü paltoya oturamıyordum. Yolda giderken vitrin camlarında kendimi seyrediyordum. Evet, zengin, dökümlü bir palto...

Tanıdıklar,

– Ooo... Gülegüle giy, mebus gibi olmuşsun yahu... diyorlardı.

Bu türlü sözler hiç hoşuma gitmez. Herkes yılda iki üç yeni elbise giyer, kimse aldırılmaz. Biz kırk yılın başında elden düşme bir palto giydik, “Ooo...” diye yadırgıyorlar.

Kırk yılda bir giyindiğimizden böyle olur ya... Bizi, eskiler içinde görmeye alışmışlar. Yenice bişey giydik mi, gözleri tedirgin oluyor. Hayvanın biri de,

– Çul değişmiş ama, içindeki yine o... demez mi? Bütün tanıdıklarım, gözleri üstümdeki paltoya alışınca kadar, “Ooo... mebus paltosu giymişsin, Meclis’e mi teşrif?” diye alay edip durdular.

Paltoyu giydiğim ilk gündü. Akşam vapura bindim. Cıgara arıyordum. Üstümü başımı aradım, cıgara paketi yok. Oysa vapura binmeden iskeledeki dükkândan iki paket cıgara almıştım. Demek, düşürmüştüm. Az sonra biletçi geldi. Ararım tararım, bilet yok. Aca-ba hangi cebime koydum? Bütün ceplerimi didik didik ettim, yok. Vapurda cezalı bilet aldım.

Vapurdan çıkarken elimi cebime attım, yine bilet yok. Deli olmak işten değil. Demek cezalı aldığım bileti de dalgınlıkla atmışım. Bir daha cezalı bilet alıp iskeleden çıktım. Hemen iki paket cıgarayla bir kutu kibrit aldım, otobüse bindim. Bilet aldım, kontrolör geldi. Benim otobüs bileti yine yok... Heryanımı aradım, ceplerimi ters çevirdim, yerlere baktım, yok... Cezalı bilet almak bişey değil de, yalandan “biletim var” demiş gibi oluyor da insan utanıyor.

Eve gittim. Karım paltoyu çok beğendi.

– Sana hiç yakışmıyor ama, büyüklüğü iyi. Bundan kendime manto yaparım, oğlana da bir palto çıkar... dedi.

– Ben ne giyeceğim?

– Artanı sana yeter de artar bile...

Canım sıkıldı. Cıgara arandım, yok. Karıma seslendim:

– Paltonun cebinde cıgara olacak.

– Yok, paltoda cıgara mıgara yok.

Palto bana uğursuzluk getirdi. Ne alsam, yok oluyor. Bikeresinde evin anahtarını yitirdim. Çoluk çocuk dışarda kaldık. Çilingir getirdik de kapıyı açtırdık.

Bir pazar da karımla sinemaya gitmiştik. Cumartesiden aldığım sinema biletini bitürlü bulamadım. Karım,

– Bu mebus paltosunu giydin giyeli üstüne bir aptallık geldi... diyordu. Kendini gerçekten mi mebus sanıyorsun, nedir. Eline aldığıın şey yok oluyor...

En kötüsü, bigün de tomarla beş liralık, on liralık birarada, tam yüzelli lirayı yitirdim. Paltonun iç cebine koyduğumu çok iyi biliyordum. Paltonun içini, dışını, astarını, ceplerini didik didik etik, yok. Karım çok kızdı,

– Çarpıtmışsın parayı. Tabii böyle palto giyersen, yankesiciler de seni zengin bir adam sanırlar... diye bağırırdı.

Hele mendil... Onu hiç sormayın, hergün bir mendil düşürüyordum.

Çok sıkışık bigünümde bir arkadaştan elli lira borç almıştım. Parayı iç cebime dikkatle yerleştirdikten sonra, iç cebin üst düğmesini de ilikledim. Eve geldim, cepte para yok. Karım,

– Yine çaldırdın... dedi.

– Canım nasıl çalarlar... Düğme bile çözülmemiş.

– Usta hırsız, sanki parayı aldıktan sonra ilikleyemez...

– Sen şu paltonun cebine iyi bak, delik, yırtık olmasın...

Hayır, hiçbir delik, yırtık yoktu.

Kış, ilkbaharı geçirdik. Paltoyu sırtımdan çıkarmış naftalinle-yip yüke kaldırmıştık.

Yine geçim derdiyle sıkıntılı bigünümde, nereden para bulayım, diye düşünüp dururken, paltoyu satmak aklıma geldi. Aldığım adam “yaza getir, 250 lira veririm” demişti ya...

Koca palto elde taşınmaz... Haziran sıcağında giydim paltoyu, gittim o bizim eski elbiseciye. Verdiği sözü hatırlattım.

– Hayhay, ikiyüzelli liraya geri alırım... dedi.

Hiç ummuyordum, 250 değil, 100 lira verse satacaktım.

– Kışa doğru gelin, yine satarım size... dedi.

Adamın konuşmalarından kuşkulandım. Deli değil ya bu

adam... 250 liraya sattığı paltoyu, hem de bir kış giydikten sonra yine 250 liraya alırsa bunun kazancı nerede?

– Peki, bugün giyeyim de yarın getiririm... diye ayrıldım.

Başka bir eski elbiseci dükkânına girdim. Paltoyu satmak isteğimi söyledim. Adam evire çevire paltoya baktıktan sonra, “Elli lira veririm...” dedi.

Çözülmez bir bilmece... Oysa benim niyetim bu değerli paltoyu 250’den yukarı satmaktı.

Akşam geç vakit düşünce düşünce eve gidiyordum. Hava kararmış. Bir cıgara içesim geldi. Cıgarayı buldum, kibrit yok... Oysa kibrit kutusunun çingirtısını duymuştum. Yere düşmüş olacak diye eğildim, arıyorum. Karanlıkta... Ararken, ararken,

– İmdat!.. diye bir kadın çığlığı koptu. Arkasından gürültüler... Sopalı bir adam üstüme yürüdü. Bekçi düdükleri...

Beni yakalayıp karakola götürdüler. Suçum, röntgencilik... Sözüm ona, önünde durduğum bir pencereden evin içini gözetliyor-muşum. Gözetlediğim yer de hela penceresiymiş...

Yemin billah ederim, komiser inanmaz. İnanılacak gibi de değil. Ben kibrit araya araya, gecekondu bahçesine, bahçedeki kümesin de üstüne çıkmışım. Komisere,

– Efendim, dedim, ben şerefli bir insanım. Rica ederim, bana iyi bakınız. Bende röntgencilik edecek adam hali var mı?

– Ho hoo... dedi. Biz senin gibi beylerden ne röntgencilik görmüşüz...

– Vallahi değil, billahi değil...

– Peki, elâlemin bahçesindeki kümesin tepesinde ne işin vardı?

Haklı. Kibrit arıyordum desem, kümes damında kibrit aramaya kim inanır... Hem de hela penceresinin dibinde...

– Efendim, yanlışlık... Kendi evim diye... Oraya nasıl çıktığıma ben de şaşıyorum.

– Zabıt tutmaya başladılar.

– Adın ne?

Eh, biz çevremizde oldukça tanınmış bir kimseyiz. Adımı doğru söylersem, ertesi gün gazeteler “röntgencilikte suçüstü yakalandı” diye yazacak, herkese rezil olacağım. Birden,

– Adım Mehmet... dedim.

– Soyadın?

– Demirer...

Zabıt tutuldu. Suçüstü mahkemesine götürecekler sabaha.

Polislerden biri, birden,

– Bu sıcakta bu kalın palto ne? dedi.

Komiser,

– Hem bu palto senin değil... dedi.

– Benim efendim.

– Nasıl senin bel!.. Ulan, bunun içine senin gibi üç kişi girer.

Arayın şunun üstünü.

Paltoyu çıkarttılar. İki polis paltoyu arıyor.

– Bunlar ne?

Paltonun astarından on onbeş anahtar birden dökülmez mi?..

Evin, odaların, yazıhanenin, dolapların anahtarları... Bütün kaybolan anahtarlar orada.

– Ulan, bunlar ne?

– Benim anahtarlarım.

– Sen çilingir misin? Şimdi anlaşıldı...

Paltonun içini dışına çevirdiler. Bisürü vapur, otobüs bileti, yı-
ğınla mendil, bir çakı, bir ekmek bıçağı, tomarla kâğıt para, yedi
kurşunkalem, iki dolmakalem, bir kutu jilet, iki avuç bozuk para,
bir saat, bir sutyen (çocuk atmış olacak), kâğıt parçaları, onaltı pa-
ket cigara, beş kutu kibrit, bir kadın çorabı teki (bunu da çocuk at-
mış olacak), iki dilekçe, bir diş fırçası.

Komiser,

– Dış seferden dönen vapurlarımızda bile bu kadar kaçak eşya
çıkamaz. Bunlar ne?

Düşünmeye başladım.

– Ne düşünüyorsun?

– Bu kadar ağırlığı aylardır nasıl taşıdım, diye düşünüyorum.

Başka çıkar yol olmadığı için herşeyi olduğu gibi anladım. Ge-
ceyi karakolda geçirttiler. Sabah, paltoyu aldığım elbiseciye gittik.

Eskicinin paltoyu neden 250 liraya geriye almak istediğini anla-
mıştım. Ama koyunun kuyruğunu yoklar gibi, beni tartaklayarak

paltonun eteklerini yoklayan eski elbiseci,

– Hayır... dedi. Bu paltoyu ben satmadım.

– Aman nasıl olur. Sen dün bu paltoyu 250 liraya geri almaya-
cak mıydın?

– Ben sizi tanımıyorum bile...

Röntgencilik derken, iş hırsızlığa döküldü. Paltonun gerçek sa-
hibi bulundu... İki yıl önce bir mebusun evinden çalınmış. Mebus
paltosunu geri aldı. Ona yanmıyorum da, koca paltonun sahibi ko-
ca mebus, paltonun astarından çıkanlara da sahip olmadı mı? “Evet,
hepsi benim,” dedi. Yalnız pembe satenden evde dikilmiş sutyeni
beğenmedi, “Bu benim değil,” dedi.

BİR DEMOKRASİ KAHRAMANI^(*)

Dedem çok ünlü bir şekerciymiş. Fındık şekeri dedin mi, dedemin üstüne fındık şekeri yapan şekerci yokmuş.

Babam rahmetli çok çalışkan bir adamdı. Yanımızdaki bakırcı, müşterilerinin eşeklerini bizim şekerci dükkânımızın önüne çektiirmiş, babam kızmış, O yüzden komşusuna rekabet olsun diye bakırcılığa da başlamış. Bakırcı da babama kızmış, dükkânında şeker satmaya başlamış. Derken babam, bizim dükkânın karşısındaki bezaza kızmış. Bezaz bizim dükkana doğru çirkef suları savururmuş. Küçüktüm, hatırlıyorum.

Babam,

– Komşunun biri dükkânının önüne eşek çeker, biri çirkef suyu döker. Dükkânının şerefyesini bozarlar. Ben size gösteririm! diye bağırırdı.

O kızgınlıkla, bezaza inat, İstanbul'dan denk denk kumaş getirtti. Ondan sonra bizim dükkânda şekerden, bakırdan başka kumaş, dokuma da satılmaya başlandı.

Bu sefer de babam sol bitişiğimizdeki kunduracıyla atıştı. Bunun üzerine İstanbul'dan sandık sandık hazır işi pabuç getirtti. En alafranga zenne pabucu bizim dükkânda satılırdı. Babam İstanbul'a her gidişinde ne bulursa alır gelirdi. Radyo ilkin bizim dükkânda satıldı. İğneden ipliğe, yiyecekten giyeceğe, herşey satılırdı bizim dükkânda.

Babam öldüğü zaman, bir memlekete gerekli kaç kalem mal varsa, hepsi de bizim dükkânda vardı. Ben, dükkâna koyacak yeni bir mal çeşidi bulamadım. Allah vergisi bende bir yazarlık istidadı vardır. Babam bana ticaretle yapacak hiçbir iş bırakmayınca, ben de hiç olmazsa bir başka çeşit deneyeyim diyerek, yazar olmaya kalktım.

(*) "İt Kuyruğu" adlı kitaptan alınmıştır.

Ortaokuldan sonra okuyamadım ama, çok yazdım. Üç defter dolusu şiirim var. Bizim bura gazetelerinin birikisinde çıktı şiirlerim. Burası küçük yer. İş yok burada. Kimse yazıdan anlamıyor.

İstanbul'da çıkan bir magazine şiirlerimi gönderdim. "Dert dinleme" sütununda cevap verdiler: Şiirlerimi çok beğenmişlerse de, ufak tefek kusurlarını düzelterek tekrardan gönderirsem, belki basılabilmemiş. Laf... Anlayamadılar.

"Memleketin Kalkınması İçin Neler Yapılmalı?" diye yirmiki sayfalık bir yazı yazıp gazetelerden birine yolladım. Eğer yazım bir anlayanın eline düşerse, başyazı yaparlardı.

Bigün arkadaşlardan biri,

– Gazetede yazın çıkmış!.. demez mi?

Az kaldı kalbim duruyordu. Ben o gazeteyi satır satır okurum da nasıl kendi yazımı görmem. Heyecanımı hiç belli etmeden,

– Arasına yazıyorum gazetelere, dedim. Kaç gazete hergün yazmam için rica ediyor ama, vakit nerede... Sen yazımı hangi gazetede gördün?..

Elindeki gazetenin beşinci sayfasında "Okuyucularla Başbaşa" başlıklı yeri gösterdi. Benim yirmiki sayfalık yazımı, beş satıra indirmişler. Adımı, adresimi yazdıktan, "Bir vatandaş, memleketin kalkınması için, okur-yazarların çoğalmasını ve şeker pancarı ekilmesini teklif ediyor" diye yazdıktan sonra, o beş satırı koymuşlar. O da benim yazdığım değil, kendileri uydurmuşlar. Bir yalanlama göndereyim, dedim, ama bu sefer de herifleri kızdırırsam, hiç yazımı koymazlar. Beş satır, beş satırdı. Yavaş yavaş altı satıra, altmış satıra çıkar.

Gazetede yazı yazmanın cakası da başka. Babadan kalma şekerçi dükkânında şırınga, kundura nalçası, soda, nalın satmaya benzemiyor. Herkes gazeteye yazdığını duymuş.

– Aman, belediye başkanını da şikâyet et! diyorlar.

"Yolları da yaz," diyen mi, "Orman korumayı yaz!" diyen mi ararsın! Sen şu beş satırın kuvvetine bak. Ya onbeş satır yazsam, kimbilir ne olacak.

Gazetelerin "yazı ailesi" dedikleri bir aile var. Temelli yazıcı olmak için o ailenin içine girmekten başka yol yok. Ne kadar bildiğim

gazete varsa hepsine ayrı ayrı “Muhterem gazetenizi ilk çıktığı gündenberi büyük bir alaka ile takip etmekteyim” diye başlayan mektuplar yazdım. Dergilere o zamana kadar yazdığım gibi “ta çocukluğumdanberi yazı yazmaya karşı içimde sonsuz bir aşk” olduğunu anlatan mektuplar gönderdim. Biraz üst perdeden alarak “Eğer isterseniz size yazı yardımında bulunabilir ve bunun için de hiçbir ücret istemem” diye yazmışım. Günün birinde, mektup yazdığım gazetelerin yalnız birinden cevap geldi. Yeni kurulan gazeteleri için memleketin her yerinden muhabir arıyorlarmış. Eğer istersem, kimlik cüzdanı vermeleri için, vesikalık fotoğraf göndermeliymişim. Hem men fotoğrafı gönderdim. Çok geçmeden kimlik cüzdanım geldi. Artık bir gazetenin yazı ailesine girmişim. Şimdi iş gazeteye haberler bulup göndermeye kalmıştı. Haber bulacağım diye dükkânla uğraşamaz oldum. Gazeteci olmuşum, dükkânı kimin gözü görür!

İlkin bir yaşlı kadının Kızılay’a ellibin lira bağışladığı haberini yolladım. Haber gazetede çıkmadı. Arkadan futbol maçı haberleri yolladım. O da çıkmadı. Cinayet haberi verdim. Yolların tamir edildiğini yazdım. Ankara’dan büyüklerin geldiğini bildirdim... Durup dinlenmeden telgrafla, mektupla, telefonla gazeteye haber yağdırıyordum, hiçbirisi çıkmıyor. Çıkmadığı neyse, bir de etrafıma, falan işi bizim gazeteye yazdım, yarın okuyun, diyorum. Ne desem çıkmıyor. Bütün millet alay ediyor.

– Hamit Ağa evinin kiremitlerini aktardı... Aman gazeteye yaz! diyorlar.

– Bekir efendinin eşiği çalındı, gazeteye haber ver! diyorlar.

Memlekete rezil oldum gitti. Üstelik haber toplayıp gazeteye yetiştireceğim diye uğraşmaktan, dükkâna, alışverişe bakamıyorum, İşler hep yüzüstü kaldı. Lisenin müsameresini yazıyorum. Belediye seçimini kimin kazandığını yazıyorum, zahire fiyatlarını bildiriyorum. Hiçbiri gazetede çıkmıyor. Bir de her allahın günü onbeş, yirmi lira telefon, telgraf parası ödüyorum.

Bir partili nutuk veriyor. Nutku noktası noktasına telefonla vermesi bir saat sürdüğü gibi, cepten de kırk, elli lira gidiyor. Gazetecilikten çoktan caydımsa da ar belası, ele güne karşı bir kere gazeteciyim diye, bir de muhabir kartımı herkese gösterdiğimden döne-

miyordum... Gönderdiklerimden biriki haber gazetede çıksa, ondan sonra, "Aman etme diye yalvardılar ama, dinlemedim. İstifa ettim," diyeceğim. Ben gazetecilik yapayım derken, ta dededen, babadan kalma dükkânda mallar azalmaya başladı, tükenmeye yüz tuttu...

Derken bigün muhabiri olduğum gazeteden şu mektup geldi:

"Gazetemiz, bir ideal ve ihtisas gazetesi olarak çıkmak gaye ve ümidindedir. Takdir edilir ki, bu durumda gazetemize orijinal haberler vermek, ilk düşünceniz olacaktır. Bilhassa gazetecilik ölçüsü ile efkârıumumiyenin dikkat ve ilgisini çekecek haberler, enteresan oldukları nispette önem kazanır.

Mesela: Beş kişinin bir adamı öldürmesi normal, fakat bir adamın beş kişiyi öldürdükten sonra onları yemesi haber bakımından önemlidir. Bunun gibi, mesela, bir maçta seyircilerin hakemi dövmesi normal, hakemin seyircileri dövmesi ise orijinaldir. Yetmiş yaşında torun sahibi bir erkeğin cinsiyet değiştirerek kadın olduktan sonra, beşiz doğurması gibi orijinal olaylar, gazete haberi olarak değerlidir.

Modern anlayışta çıkan gazetemizin mümessili olduğunuza göre, yukarıdaki izahatımızı dikkate alarak çalışacağınız ümit ve temennisindeyiz.

Başarı dileklerimizle..."

Bu mektubu okuyunca, ayağım suya erdi. O zamana kadar verdiğim bunca haberin neden gazetede çıkmadığını anlamıştım. Daha önce duymuştum: Gazeteler için, bir köpeğin bir adamı ısırması önemsiz, ama bir adamın bir köpeği ısırması gazetecilik bakımından değerli imiş. Muhabir olduğum gazete de, benden önemli, değerli haberler bekliyordu. Bu haberlerden başkasını gazeteye koymuyorlardı. Ben o günden sonra dükkânı iyice serdim. Gazetede çıkabilecek önemde haberler peşinde koştum. Hiç böyle bişey de olmuyordu. Peki, bu gazeteler nasıl çalışıyor? Bu havadisleri nerden bulup çıkarıyorlar?

Koca bir taşra vilayetinde, günlerce, gazeteye girecek bir haber olmaz mı? Tevekkeli değil, yıllar var, gazeteler bizim vilayetten hiçbir laf etmezler. Haber diye dönüp dolaşıyorum, hiçbir şey yok. Kahveye, sokağa, çarşıya, pazara çıkamaz oldum. Kimi görsem, "Senin

başmakaleyi okudum”, kime selam versem, “Gazetede çıkan yazını okuduk” diye alay ediyor. Evden dışarı çıkamaz oldum. Bigün yine evde, pencere önünde otururken, birden yüreğime gazetecilik ilhamını doğdu. Karşı çayırda yeni kuzulamış koyunlar otliyordu. Sürüde iki de eşek vardı. Eşeklerin verdiği ilhamla kaleme sarıldım. Yazdığım haberi gazeteye telgrafla bildirdim. Verdiğim haber ertesi günkü gazetenin üçüncü sayfasında yer aldı.

“BİR EŞEK KOYUN DOĞURDU”

“..... muhabirimiz bildiriyor – Dün şehrimizde yirmibeş yaşında yaşlı bir erkek eşek iki kuzu yavrulamıştır. Kuzulardan biri bülbül gibi ötmek-teyse de, öbürünün anadan doğma dilsiz ve sağır olduğu anlaşılmıştır. Erkek eşek, kuzularını kuyruğundan emzirmektedir. Buradaki yaşlıların söylediğine göre, memleketimizde böyle bir hadise ilk defa vaki olduğundan, kart erkek eşeğin iki kuzu doğurması uğurlu ve hayırlı sayılmaktadır.”

Artık şerefimi kurtarmıştım. Başarı, insana çalışma gücü veriyor. Gönderdiğim ikinci haber gazetenin birinci sayfasında çıktı:

“GÖKTEN BALIK YAĞDI”

“Özel muhabirimiz’den bildiriyor–Dün şehrimize gökten, şiddetli bir dolu halinde torik ve palamut yağmıştır. Toriklerin her biri altı, yedi kilo ağırlığında olup, içlerinden salamlı ve sosisli sandviçler çıkmaktadır. İki saat kadar süren palamut yağmuru ekinlere ve meyvelere oldukça ağır hasar vermiştir. Palamut yağmuru devam ederse, bu yıl kıtlık tehlikesi olacağı söylenmektedir, İlgili makamlar torik ve palamut yağmurunu önleyici tedbirler almak için havaya dalyan kurulacağını müjdelemişlerdir.”

İşin kolayını almıştım. Gazeteye gönderdiğim en önemsiz haber, bir yurttaşın kendi beygirine çifte atması, başka birinin damızlık boğayı boynuzlaması, bir kadının kurbağa doğurması gibi olaylardı. Benim gazeteye verdiğim haberlere göre, bizim vilayette ne insanlar, ne hayvanlar normal doğum yapıyorlardı, inekler sekiz başlı, iki kuyruklu at, kadınlar da yarısı manda, yarısı deve, acayip hilkat garibeleri doğuruyordu. Vilayetimizde hemen hemen cinsiye-tini değıştirmedeğim insan kalmamıştı.

Altı çocuk, otuz torun sahibi, seksen yaşında ölen bir adamın ancak tenesirde kız oğlan kız olduğu anlaşıldı, diye yazıyordum. Cinayetsiz hiçbir maç yaptırmaıdım. Nereye baksam orada bir rezalet, bir felaket görürdüm. Uçan daire, uçan puro göründü diye gazetelerde okuduğunuz haberler hep benimdir. Hafta geçmez bizim vilayete Merih'ten bikaç insan inerdi.

Her ne yazsam gazetede çıkıyordu, hem de gazetenin ilk sayfasında. Çok haberlerim gazetenin büyük başlığı oluyordu. Bir anlamayana böyle gazetecilik haberleri uydurmak zormuş gibi gelir. Benim için hiç zorluğu yoktu. Evden çıkıyordum. Bir şişe rakı ile üç de esrarlı cıgara içtim mi, içime, akla hayale gelmedik ilhamlar doğuyordu. Babadan kalma dükkân, çoktan top atmıştı. Ama ben gazetecilikten para kazanmaya başlamıştım, ilkin parasız yazarken, gazete kendiliğinden, yolladığını ve yayımlanan her haberin santimine elli kuruş ödemeye başladı. Sonra, haberlerimin santimini bir liraya, iki liraya, beş liraya çıkardılar. Derken başka bir gazete haberin santimine on lira teklif etti. Daha bir başkası yirmi lira vermeye başladı. Verdiğim bir santimlik haber, yirmi lira getiriyordu. Ama benim haberlerim yüzünden gazetenin sürümü durmadan artıyordu. Haberlerin santimini uzatmak için ha babam atıyordum.

Bizim okurlar maymun iştahlıdır. En meraklı, en heyecanlı haberleri bile yavaş yavaş kanıksar... Hergün daha heyecanlı haberler bekler, ilk zamanlar bir adamın karısını boğmasına ilgi duyar. Bikaçgün sonra böyle haberlere aldırış etmez olmuştur. O zaman katilin, karısını kuşbaşı doğradığını yazmalı. Ona da alışır... Bu sefer karısının etlerini kıyma makinesinden geçirmiş diye bir haber uydurmalı. Böyle bir haberi üçüncü kez okursa,

– Aman, bunda da ne varmış... Bunlar olağan işler. Bir marifetmiş gibi gazeteye yazmışlar... der.

Ben bu sefer katilin, karısının etinden kıymayla kadınbudu köfte yapıp meze olarak yediğini yazarım.

Uydurmanın sonu gelmez. Ne kadar uydursan, bir zaman gelir okur yine beğenmez. Onun için bana, çalıştığım gazeteden, “Aman daha heyecanlı, daha enteresan haberler gönder,” diye durmadan telefon ederler.

İtibarım iyice arttı. Herkes bana saygı gösteriyor. Nereye gitsem kapılar açık, baş köşeye buyur ediyorlar. Biliyorum, beni sevdiklerinden değil, korkularından. Arkamdan, “Çirkefe taş atılmaz,” dediklerim biliyorum. Beni kızdırırlarsa kendilerini gazetelerde rezil edeceğimi biliyorlar. Onlar istedikleri kadar yalanlasınlar. Okurlar, yalan ve kötü habere inanmaya eğilimlidir.

Uydurma rezalet haberlerine herkes inanıyor da, yalanlamaya kimsenin inandığı yok. Kendileri de böyle yaptıklarından, benden ödleri kopuyor, bana saygı gösteriyorlar.

Onaltı yaşında bir kızın, otuz yaşında evli bir adamı dağa kaçırdığı, yetmişlik bir kocakarının da on yaşında bir oğlanı evine kapattığını gazeteye bildirdiğim gündü, bizim vilayete ileri gelen büyüklerimizden biri geldi. Gazeteye haber uydurmak için bulunmaz bir fırsattı. Ama ben vilayetimize gelen büyük adamı sevdiğim için, fedakârlık ederek, gazeteme ilk olarak doğru bir haber göndermeye karar verdim. Tanınmış bir muhabir olduğumdan, kırk yılda bir doğru verdiğim haberi, gazeteye koymamazlık edemezlerdi. O gün ne olduysa, neler konuşuldu, neler yapıldıysa, içine bir tek kelime yalan katmadan olduğu gibi dosdoğru yazdım. Parti işi demek, memleket işi demek, yalan bişey yazamazdım.

Gazeteciliğe başladığımdanberi ilk olarak doğru verdiğim haber gazetede çıktığı gün, beni tutukladılar. Şimdi cezaevindeyim. Gazetelerde, “Cezaevinde saçları kesilen demokrasi kahramanı” diye çıkan resimlerimi görmüşsünüzdür. Mesleğime ihanet etmenin cezasını gördümse de, arada bir de demokrasi kahramanı oldum. Gazetecilik için bir o eksikim kalmıştı. Şimdi onu tamamlıyorum.

NASIL İNTİHAR ETTİM?(*)

Gazetelerin intihar haberlerini yazması yasaksa da,(**) bu kendi intihar haberim olduğundan, pek ciddi olan resmi makamların, benim gibi ciddi olmayan bir adamın intiharına memnun bile olacaklarını umarım.

Bir zamanlar mortimani hastalığına tutulmuştum. İkidebir içimden intihar etmek arzusu geliyordu.

İlk intiharım şöyle oldu: “Hey âşık!” dedim, kendi kendime, “Ölümlerden ölüm beğen bakalım. Tabanca mı, bıçak mı, kırk katır mı, kırk satır mı?”

Ölüm ölüm bir ölüm... Bari şahane olsun diye, eski saray insanları gibi zehirli intihara karar verdim. Müthiş bir zehir aldım. Odama kapandım. Uzun, romantik bir mektup yazdım. Sonuna da, “Elveda ey fâni dünya, elveda ey kahpe felek, elveda ey sadrazam...” dedikten sonra, bir kadeh zehiri yuvarladım ve yere uzandım. Şimdi damarlarım büzülecek, şimdi elim ayağım çarpılacak, şimdi kanım çekilecek diye bekledim. Bişey olmayınca, bir kadeh zehir daha içtim, bir daha. Yine bişey yok. Sonradan öğrendim ki, meğer bu memlekette yalnız sütler sulu, yağlar karışık, peynirler hileli değil, zehirler bile bozukmuş. Hani insan şöyle dört başı mamur bir intihar bile edemiyor.

Aklıma bişey koydum mu mutlaka yaparım. Bu sefer de bey-nime bir kurşun sıkıp ölmeye karar verdim. Tüfeği şakağıma dayadım, tetiğe asıldım.

– Pıffl..

Bir daha asıldım,

– Peff,

(*) “İt Kuyruğu” adlı kitaptan alınmıştır.

(**) Bu hikâyenin yazıldığı dönemde, intihar olaylarının gazetelerde yayımlanması, yurttaşları intihara özendirme ve kışkırtma sayılarak yasaklanmıştı.

Bir daha...

– Püff!..

Meğer bu tüfek yedek parçasız Amerikan yardımındanmış. Kurşunla intiharın da imkânsızlığını anlayınca, garanti bir ölüm diye havagazı ile ölümü düşündüm. Malum ya, anlattıklarına göre, havagazı ile zehirlenme pek şairane olurmuş. Havagazı musluğunu sonuna kadar açtım. Odanın bütün deliklerini de tıkamıştım. Koltuğa uzandım. Cesedimi ciddi bir biçimde bulmaları için kendime en uygun poz verdim ve Azrail'i beklemeye başladım.

Öğle oldu, akşam oldu, bitürlü can veremiyordum. Akşamüzeri bir arkadaşım odaya girdi.

– Girme! diye bağırdım.

– Ne var?

– Ben ölüyorum...

– Sen ölmüyorsun, çıldırıyorsun, dedi.

Arkadaşıma projemi anlatınca, bir kakhaha attı,

– Az salak değilsin, dedi, havagazı musluğundan gaz değil, yalnız hava çıkar.

Sonra bana sordu:

– Sen gerçekten intihar etmek istiyor musun?

– Elbette, dedim.

– Sana bir dostluk etmek isterim, dedi.

Bıçakçılara gidip bir Bursa bıçağı almamı, sonra karnıma dayayıp kahraman Japonlar gibi barsaklarımı avucuma dökmemi tavsiye etti. Arkadaşımin dostluğuna teşekkür ederek, gidip hemen tığ gibi bir Bursa bıçağı aldım. Doğrusu “cart!” diye bıçakla insanın barsaklarını deşmesi hoş bişey değil. Cesedin muayenesi için morga kaldırılıp, barsaklarda besin adına bişey bulamayan doktorlara mahcup olmak da caba. Ne olursa olsun, bıçak koynumda sevine sevine eve gelirken iki polis üstüme atıldı. Polislere kendimi anlatmaya başladım,

– Efendiler, durun, bir dakika beni dinleyin. Ben muntazaman vergimi veririm. Hükümetimiz hakkında ufacak bişey söylemem. Benim gibi namuslu...

Onlar lafımı yarıda kestiler. Koynumdaki bıçağı bulup,

– Bu ne? diye bağırdılar.

Meğer, cinayetleri önlemek için arama-tarama ekiplerinden birine çatmışım. Kendi kendime:

– Hey allahım, dedim, alınan isabetli kararlar sayesinde, şu memlekette yaşayamıyoruz, ama, ölemiyoruz da... Hep böyle çekecek miyiz?

Azim ve irade sahibi adam dediğin benim gibi olmalı. Bikez öleceğim dedim mi ölürüm. Bakkaldan kalın bir urgan aldım, bir kalıp da sabun. İpi iyice sabunladım. Tavandaki halkaya ipi bağladım. Vergi dairesine girer gibi, boynumu yağlı ilmiğe geçirip altımdan sandalyeyi ittim. Daha bikez bile sallanmaya kalmadan, pat diye yere düştüm. Meğer ipler de çürükmüş ve sağlamını bulmanın da imkânı yokmuş.

Bakkal,

– Sağlam mal olsa satarlar mı? dedi...

İyice anladım ki, artık ölmenin de olanağı yok. Bari yaşayayım, dedim. Bilirsiniz ya, yaşamak, önce mideden başlar. Ben de pastırmalı yumurta yedim. Bir de konserve yalancı dolma, üstüne bir makarna.

Sonra bir pastacıya girdim. Dört beş pasta yedim. Pastacıya bir gazete satıcısı girdi,

– Onaltı sahife... Okumazsan da paket yap! diye bağıyordu.

İktidar gazetelerini okumak âdetim değildir, bir okuyayım dedim, başyazıyı okurken uyuya kalmışım.

Karnıma bıçak sokulur gibi bir ağrı duydum! Ama nasıl... Anlatılır gibi değil... Dayanamadım, bağırpıp çağırmaya başladım. Bir cankurtaran arabasıyla zor hastaneye attılar. Bayılmışım. Gözlerimi açtığıım zaman başucumda doktor soruyordu:

– Siz zehirlenmişsiniz. Hekimden bişey saklanmaz, intihar mı ettiniz?

– Nerede o mutlu günler doktor, dedim, nerede?

– Siz zehirlenmişsiniz diyorum, ne yediniz?

– Pastırma.

Doktor bağırdı:

– Ne, pastırma mı yediniz? Siz deli misiniz? Hiç pastırma ye-

nir mi? Gazeteleri okumadınız mı, pastırmadan zehirlenenlerin haberleri dolu... Ama bu pastırma zehirine benzemiyor. Başka ne yediniz?..

– Lokantaya gittim.

– Siz çıldırmışsınız.

– Lokantada konserve yedim.

– Boşuna değil. Başka?

– Makarna, pasta...

– Elbette zehirlenirsiniz, konserve, makarna, pasta!.. Daha başka?

– Vallahi başka bişey yemedim, iktidar gazetesini okurken...

– Ne? diye haykırdı, ölmediğine dua et. Haydi yine ucuz kurtuldun.

Hastaneden çıkarken düşünüyordum: Peki biz ne yapacağız? Yaşamaya bırakmıyorlar, ölmeye bırakmıyorlar... Amma rahat rahat sürünebiliriz.

BİR KOMÜNİSTİN ÖLÜMÜ(*)

Niçin bu beş yıldızlı otele geldiğini bilmiyordu. Elinde olmadan ayakları onu bu otele mi getirmişti? Yoksa polislerden kaçarken önünde tek açık yol olarak bu beş yıldızlı oteli mi bulmuştu? Buna, bir yere gelmek denilemez. Buna, neresi olursa olsun canını atıp kurtarmak denilebilir. Delikanlı otelin lobisine girdiğinde, resepsiyonda kalabalık bir turist grubu vardı. Bu kalabalıktan yararlanarak, kendisine otelin müşterisi havasını vermeyi başardı, izlendiği, izleyenlerden korktuğu anlaşılmaması diye arkasına dönüp bakmıyordu. Oysa otelin önüne ulaşana dek var gücüyle koşmuştu. Otelin kapısı önüne geldiğinde, olmayan bir ordunun mareşali kılığındaki otel kavası, otelin kendiliğinden açılır kapısı önünde zengin bir müşteri ve onun üç boy'un taşıdığı bavulları huzurunda, saygısını göstermek için kırkbeş derece eğilmişti. Delikanlı, bu aşırı saygı gösterisinden yararlanarak kapıdan girivermişti. Otelde çalışan delikanlılara oğlan anlamına boy denildiğini de yine bu otele geçen gelişinde öğrenmişti.

Otelin yumuşacık tüylü yer halılarından, kendine çok güvenli bir genç adam gibi yürüyerek, kalabalık resepsiyonun önünden geçmiş, dört asansörün olduğu boşluğa gelmişti. Hâlâ yüreği küt küt atıyor, korkusunu ve coşkusunu çevresine belli etmemeye çalışıyordu. Onu kovalayan polisler kaç kişiydi? Dördünü açık seçik görmüştü. İçlerinden birini tanıyordu. Onu izleyen siyasi polisler sivil giysili olduklarından, kalabalıkta onları ayırt etmek zordu.

Otelin dört asansörünün de kapısında bekleyenler vardı. En az insan bekleyen asansörün kapısı, önünde durdu. Asansör bikez çıkmış, yine inmişti. Bu kez de sığılmasazdı asansör kabinine. Ama öbür gelişinde kesinlikle binerdi. Otelin asansörcüsü var mıydı acaba

(*) "Aşkım Dinimdir" adlı kitaptan alınmıştır.

içerde? Geçen kez bu otele gelişinde asansörcünün olup olmadığı-
nın ayırdına varmamıştı. Asansörcü varsa ve onun iki hafta önce yi-
ne bu otelde kaldığını anımsarsa ve sorgulanır da polislere tanıdığ-
ını söylerse ve otel kayıtlarına bakarak adını bulurlarsa...

Tirende yolculardan biri ihbar etmiş olacaktı. Yoksa, istasyon-
larda tiren hareket ederken, omuz çantasındaki bildirgeleri öyle us-
taca bırakıyordu ki, bunu polisin görmesi olanaksızdı. Olsa olsa ti-
ren kalktıktan sonra istasyonda rüzgârdan oraya buraya uçmuş
olan bildirgeler bir polisin eline geçmiş olabilir ve o polis de bir
sonraki istasyonun polisine telefonla haber vermiş olabilirdi.

Asansör indi. Çıkanlar çıktı. Asansör kapısında bekleyenleri sa-
yıyordu. Kuyrukta altıncıydı. Asansör kabini kaç kişi alıyordu? Ak-
lında kaldığına göre genişti. Bindi asansöre. Hatta kendisinden son-
ra bir kadın daha bindi. Binenler otelin üniformalı asansörcüsüne
kaçıncı katta inceklerini söylüyorlardı. Delikanlı kaçıncı katta in-
mesinin doğru olacağını düşünüyordu.

İki hafta önce bikez daha gelmiş ve bir gece kalmıştı bu otelde.
O zaman nişanlısıyla birlikteydi. Kendisine kalsa yaşamı boyunca
böyle bir lüks otele gelmezdi. Ne işi vardı beş yıldızlı otellerde? Ama
ne yapsın ki sevgilisi Seriza istemişti böyle lüks bir otelde kalmayı.
Bir güz akşamıydı. Bir açık hava çay bahçesinde oturuyorlardı. Bu-
radaki güneşin batışı başka yerlerdeki benzemezdi. Akşamın bu
saatinde salt güneşin batışını görmek için turistler bu kıyıya dolar-
lardı. Bir güz akşamı güneş batarken Seriza burada sevgilisinin dirsek-
leri masaya, yumrukları çenesine dayalı ellerini avucuna alıp öperek,

– Kafuri sevgilim, demişti, bigün paramız olursa, yani olduğu
zaman, ne olur beş yıldızlı bir otelde kalalım. Bir gecelik olsun ye-
ter. Bunu çok istiyorum.

Üniformalı otel asansörcüsüne,

– Yirmüçüncü kat... dedi.

İki hafta önce Seriza'yla geldiklerinde yine bu otelde yirmi-
üçüncü katta bir odada kalmışlardı. Düşünerek yirmüçüncü kat de-
memişti. Kendiliğinden dilinin ucuna öyle gelivermişti. Kimbilir, bel-
ki de ayak alışkanlığıyla... Bir gece kalmıştı ya...

Uğursuz istasyonda, tiren daha durmadan, ama durmak üze-

reyken polisler kompartımanlara hızla doluşmuşlardı. Sivil giysiliydiler ama polis oldukları besbelliydi. O sırada Kafuri tuvaletteydi. Özellikle tuvalete girmişti. Komünist partinin bir hücresinin üyesiydi Kafuri. Hücre üç kişiden oluşuyordu. Bunlardan biri eski bir partiliydi, deneyimliydi. Böyle durumlarda, örneğin polisin tirene baskın vermesi durumunda ne yapılması gerektiğini ders olarak anlatmıştı yoldaşlarına. Polisler kompartımanlara dalıp yolcuları arardı. Bu yüzden helaya girmekte bir kurtuluş olasılığı vardı.

Asansör kabininin kapısı üstündeki ışıklı sayılar 23'ü göstermişti. Bu kata gelene dek asansörde iki kişi kalmışlardı. Biri Kafuri, biri de asansöre kendisinden sonra binen kız. Kafuri asansörden çıkarken kibar bir erkek gibi davranarak, ama aslında kızdan kuşkulananarak ona önden yol verdi. Kızın arkasından çok yavaş adımlarla yürüdü. Bu kız polis olabilir miydi? Kız soldaki koridordan ilerledi. Kafuri tersine, sağ koridor boyunca yürüdü.

Polisler kompartımanlara dalınca, Kafuri de tuvaletten çıkıp koridor pencerelerinden birini açarak dışarıya, demiryolunun taşları üzerine düşmüştü. Polislerden biri onun kaçtığını görmüştü. Açık pencereden Kafuri'nin arkasından havaya ateş etti. Tabancanın sesi tirendeki polislere uyarı olmuştu. Bütün kompartıman kapıları açıldı. Taşların üstüne düşen Kafuri'nin pantolon diz kapağı yırtılmış ve pantolon kumaşının bir parçası sarkmıştı. Beş yıldızlı otele girdiğinde Kafuri'nin insanların kendisini görmelerinden sakınmasının nedeni buydu. Böyle beş yıldızlı otellerde, ne işgören, ne müşteri olarak yırtık pantolonlu insan bulunmazdı. Hem de yırtık öyle bir yerindeydi ki, gizlemenin olanağı da yoktu.

Koridordan geçerken, yatak odalarının numaralarını okuyordu: 2301, 2303, 2305... İşte iki hafta önce Seriza ile kaldıkları oda: 2307. Niçin buraya gelmişti, hem de kaldıkları odanın kapısına? O güzel geceyi Seriza'yla bu otelde geçirmemiş olsalardı yine buraya gelir miydi? Aklının ucundan bile geçmezdi böyle bişey.

Tirene bindiği saati saptamıştı: Sabah, saat 8.10... Çünkü bu saatle tiren çok kalabalık olurdu. Küçük memurlar ve bir bölüm işçiler bu tirene tıka basa doluşurlardı. Buyüzden bildirgeleri dağıtmak kolay olurdu. Kafuri'ye hücrenin başkanı böyle söylemişti. Si-

cak yaz günlerinden biriydi... Düştüğü yerden kalkıp kentin en yoğun olduğu yöne doğru koşmuştu. Çünkü kalabalıkta polisleri atlatmak daha kolay olacaktı. Arkasına dönüp geriye baktı. Polisler yada polis sandığı birtakım adamlar, tavşanı kovalayan bir zağar gibi arkasındaydı. Birara, transit mallarının dolu olduğu istasyon ambarına dalıp sandıkların arasında saklanmayı düşündü. Ama onu orada polisler elleriyle koymuş gibi kısıtırlardı. En iyisi kentin kalabalığına karışarak yitip gitmekti.

2307 numaralı kapının önüne gelince... Odanın kapısı açıktı. Yatak dağınıktı. Koridorun ucunda ve köşede o kadın temizlikçisi Borkana Teyzenin el arabasını gördü. Araba temizlik gereçleri, yatak takımları, temizlik tozları ile doluydu. Arabanın önünde durduğu odanın kapısı da açıktı. Oraya gitti. Borkana Teyze o odayı temizliyordu.

– Borkana Teyze, dedi, ben yine geldim. Ama bu kez başım dertte.

Borkana Teyze dediği kadın annesinin en iyi arkadaşıydı. Hem de komşuydular. Kafuri onun elinde büyümüş denilebilir. Borkana'nın üç çocuğu ile Kafuri'nin beş kardeşi hep birarada kardeş gibi büyümüşü.

Kafuri kentin merkezine, alışverişin yoğun olduğu mağazalar caddesine daldığında polisler hâlâ arkasındaydı. Sabahın bu erken saatinde hava birden ısınmıştı. Can derdine düşmüş olan Kafuri kanter içindeydi koşmaktan. Dört çıkış kapış, olan bir handan içeri attı kendini. Üçüncü kat merdivenini çıktığında dönüp aşağı baktı. Polisler daha zemin katındaydı. Hanın en üst katına çıkmanın bir kurtuluş olmadığını, kapana kısırılmış gibi çatıda yada çatı terasında yakalanacağını yine hücre başkanı anlatmıştı. Daha dün gece... Kafuri'nin bağlı olduğu üç kişilik hücre, kentin en büyük parkının içindeki gazinolardan birinde buluşmuştu. Hücre başkanı, Kafuri'nin gece nerden bildiregeleri alacağını ve onları tiren yolundaki istasyonlarda nasıl gizlice dağıtacağını anlatmıştı. Kafuri de hemen söylenilen adrese gitmişti o gece. Burası arka sokaklardan birindeki bodrumda kurulmuş tek odalı bir basımeviydi. Bir pedal basım makinası vardı ve salt adres kartı basardı. Kafuri pedalın başında çalışan

genç ustaya kendini tanıttı. Pedal makinasını durduran işçi bisüre dışarı çıkıp sigara içerek çevreyi kolağan etti. Sonra Kafuri'ye,

– Yerin var, değil mi? diye sordu.

Kafuri de yanında getirdiği omuz çantasını işaret etti. İşçi, duvara gömülü dolaptan çıkardığı kucak dolusu kâğıt tomarını Kafuri'nin omuz çantasına doldurdu. Çanta dolmamıştı. Dolaptan bir tomar daha getirdi. Her tomarın üstünde kaç basılı kâğıt olduğu yazılıydı.

İşçi,

– Hepsi beşbin tane, dedi.

Kafuri bunları sayamazdı. Hem bir yoldaş nasıl diyorsa, elbet öyledir.

Kafuri,

– Beşbin tane... diye yineledi.

İşçi bikez daha dışarı çıkıp dolayları kolağan ettikten sonra,

– Yolun açık olsun yoldaş... dedi.

Kafuri de,

– Hoşçakal yoldaş... dedi; yarı karanlık sokağa daldı.

Kafuri kapısı açık duran helaların olduğu bölüme girdi.

Bir helaya girip kapısını kapadı. Bu denli çişinin gelmesi normal miydi, yoksa yakalanma korkusundan yada kaçıp kurtulma coşkusundan mıydı? Arkasındaki polislerin üst katlara çıkış zamanını hesaplayarak bisüre daha kaldı. Sonra heladan çıktı. Telaşsız bir yürüyüşle merdivenden indi, hanın başka bir kapısından çıktı. Kalabalığa karıştı. Koşarak kaçmıyordu. Ama hızlı hızlı yürürken aradabir dönüp arkasına bakıyordu. Bir bakışında kalabalık arasında sivil polislerden birini gördü. Gerçekten sivil polis miydi, yoksa onlardan birine mi benzetmişti? Bunu anlamak için adımlarını açtı. Yine arkasına döndü. O adam da adımlarını açmıştı. Daha hızlandı. O adam da hızlanmıştı. Koşmaya başladı. Adam da koşmaya başlamıştı. Kovalandığını anladı. Belki bir kişi, belki çoktular. Ama dört kişi olduklarını gördü.

Kafuri, Borkana Teyzesine partili olduğunu söylememişti. Ama Borkana Teyze'nin onun partili olduğunu sezdiği yada bildiği belli oluyordu. Çünkü, “Borkana Teyze, başım dertte...” dediğinde niçin

başının dertte olduğunu bile sormadan,

– Senin için ne yapabilirim oğlum? diye sormuştu.

– Bikaç saat için beni saklayabilir misin Borkana Teyze... Çok değil, biriki saat için... Polisler, otelden savuşuncaya dek...

Borkana, ne olduğunu bilmediği büyük bir tehlikeyi göze alması gerektiğini anlamıştı.

– Peki, bir müşteri gelene dek odayı kullanabilirsin, 2307 numaralı oda, dedi.

Kapısı açık odaya giren Kafuri, kapıyı kapayıp kilidi çevirdi. Dahaca oda derlenip düzenlenmemişti. Omuzundan çıkardığı çantayı dağınık yatağın üzerine fırlattı.

Kafuri kalabalık bir ailenin çocuğu ve altı kardeşin sondan ikincisiydi. Babası bir fabrika işçisiydi. Annesi de zengin ailelerin ev işlerine yardımcı olarak giderdi. Onların oturdukları semtte hep aynı düzeyde insanlar yaşardı. Aralarında, yılların birikiminden doğan kendiliğinden bir akraba yakınlığı oluşmuştu. Örneğin, beş yıldızlı otelde temizlikçi olarak çalışan Borkana böyle komşulardan biriydi.

Babası daha küçüklüğünden beri onunla övünürdü. Elbet altı çocuğunun altısını da seviyordu. Ama Kafuri’yi sevmekle kalmıyor, onu ayrıca çok beğeniyordu. O, başka bir çocuktu. Ona aile içinde ve o semtte hiçbir ayrıcalık tanınmış değildi, o da öbür kardeşler gibi yetiştirilmişti. Ama kardeşler içinde liseyi bitiren, hem de birincilikle bitiren tek çocuk Kafuri’ydi. Küçük yaştanberi gazete satarak, ortaokula geçince de başka şeyler satarak, büyük yaz dinlencelerinde bürolarda, mağazalarda ayak işleri, daha sonraları yazı işlerinde yardımcılık yaparak kendi okul giderlerini kendisi karşıladıktan başka, üç beş herneyse, ailesine de yardımı dokunuyordu. Babası, genellikle böyle yetişen çocukların açgözlü, gözüdoymaz, paragöz, hatta çalıştığı yerin kasasından küçük küçük tırtıklayan insanlar olarak yetiştiklerine inanırdı. Oysa Kafuri tokgözlüydü. Babası onun yalan söylediğini yada yalan söylemek zorunda kalacağı bir yanlış yaptığını hiç anımsamıyordu. Liseyi hem de birincilikle bitiren Kafuri, tıp fakültesi sınavlarını da kazanmıştı. Fakültenin üçüncü sınıfındaydı. Hem fakülteye gitmek, hem bir işte çalışıp okul giderlerini karşılamak, aile bütçesine az da olsa yardımcı olmak olanaksızdı.

Ama o yine bir yolunu bulmuştu. Fakülteden zaman bulduğunda küçük öğrencilere özel yabancı dil dersi vererek kimseden yardım almayı gereksinmeden yaşayabiliyordu.

Kentin içinde, arkasında polislerle koşuşturup durmuştu. Sıcaktan kan ter içinde kalmış, bunalmıştı. Zaman zaman, izini kaybettirmek için bir yüz metre koşucusu gibi koşuyor, zaman zaman tanınmasın diye vitrinlere bakıyor ve vitrin camlarından polisleri dikizliyordu. İşte böyle bir zamanında polislerle şaşırtmaca vererek, kentin en büyük alanı olan altıyol ağzından birinden sapmış ve karşısındaki bu oteli bulmuştu. Artık geriye dönüşü olanaksızdı. Geri dönse kesin yakalanacaktı. Bir otel müşterisi davranışıyla ve rahat bir yürüyüşle otele girdi.

Cana yakın bir gençti Kafuri. Arkadaşları onu severdi. Elbet kız arkadaşları da olmuştu. Ama bir sevgilisi olmamıştı. Niçin sevgilisi olmamıştı o güne dek, arkadaşları gibi... Bunu kendi kendine soruyordu. Sevgilisiyle nesini paylaşacaktı ki, yoksulluğunu mu? O güne dek yeni bir giysi bile giymemişti. Elinden her ev işi gelen annesi, babasının yada ağabeylerinin eskimiş giysilerini bozar yada tersyüz eder, kendi el dikiş makinasında Kafuri için yeniden dikerdi. Tersyüz edilmiş eskiden bozma giysilerin ceketlerinde mendil cebi hep sağda olurdu. Üniversiteye giriş sınavlarına girdiği sırada bir kız arkadaşı bunun ayırdına varıp,

– Babanın eskilerini tersyüz ettirip sen mi giyiyorsun? deyişini hiç unutamıyordu.

Bu kız arkadaşına,

– Evet, demişti.

Kafuri o kızdan hep uzak durmuştu. Ama Seriza başka bir kızdı. Öbürlerine hiç benzemiyordu. Kafuri ailesi kertesinde yoksul değildi. Ama o da yoksuldu, orta sınıfın alt tabakasından sayılırdı. Güzeldi, Kafuri'ye göre çok güzeldi. Kafuri'yle ilk kez içtenlikle ilgilenen kız Seriza'ydı. Bu ilgi Kafuri'en kimi ders notlarını almakla başlamıştı. Birlikte genel kitaplıklara gidiyorlardı. Giderek aralarında içtenlikli bir yakınlık başlamıştı. Artık birbirlerini sevdiklerini saklayamıyorlar ve bu sevginin ancak bir ölümle biteceğine içtenlikle inanıyorlardı.

2307 numaralı odada iki kişilik yatağa sırtüstü uzanmıştı Kafuri. İki eli boynunun altında odanın tavanına bakarak düşünüyordu. Bu odada ençok bir, birbuçuk, bilemedin iki saat kalabilirdi. O zamana dek polisler onu yakalamaktan umutlarını keserler, başka yerlerde aramaya kalkarlardı. İyi ama okul ne olacaktı? Artık okula gidemezdi. Partisine güveniyordu. Partisi onu sahte bir kimlik ve pasaportla başka bir ülkeye, belki de “yukarı”ya gönderir, orada tıp eğitimini tamamlardı. Sahte pasaportunu alana dek partisinin salık vereceği biyerlerde gizlenirdi. Peki ama ya Seriza? Seriza olmazsa yaşayamam diye geçirdi içinden. Başka ülkeye gittikten sonra onu da yanına aldırır, birlikte eğitimlerini sürdürürlerdi. Doktor karıkoca... Ne güzel olurdu. Şaşılası bişey, uyku bastırmıştı. Gözkapakları kapanıyordu. Salt bedeni değil, ruhu da gergin ve yorgun... Enaz bir, birbuçuk saat polislere yakalanmamak için en kalabalık caddelerde koşup durmuştu. Uykusunun bastırması bundan olacaktı. Uyursam bir daha kimbilir kaç saat sonra kalkabilirim diye düşündü. Borkana Teyze’ye ençok iki saat içinde odayı boşaltacağına söz vermişti. Borkana Teyze odanın anahtarını almıştı. Bu süre içinde odanın temizlenmekte olduğunu sandıkları için, odayı müşteriye veremezlerdi. Saatine baktı, onbiri on geçiyor. Odaya gireli yirmi dakika olmuştu. Daha zamanı vardı. Banyo yapmayı düşündü. Küveti ılık suyla doldurur, içine girerse gergin sinirleri gevşerdi.

Seriza’yla Kafuri bir güz akşamı, sık sık gittikleri kentin dışında, varoşlarındaki açık hava çay bahçesinde güneş kalaysız bir bakır tepsi gibi denizin üstünde batarken nişanlanmaya karar vermişlerdi. Önlerinde 800 yıllık eskil kale duvarlarının kalıntısı ve sonra alabilirdiğine deniz ve sonra kan ve altın karışımı renkleriyle batmakta olan koskocaman güneş...

Kafuri,

– Güneş tanışım olsun ki, dedi, sen istediğin sürece ölene dek senden ayrılmayacağım.

Ve durup ekledi:

– Bu bir komünist sözüdür.

Seriza,

– Ben seni hep isteyeceğim... diyerek dudaklarını uzattı ve öpüşüler.

Kafuri 2307 sayılı odanın banyosuna girdi. Küvetin tıkaçını deliğe yerleştirdi. Sıcak su musluğunu açtı. Küvete sıcak su dolarken yatak odasına girdi. Yatağın üstüne atılmış olan omuz çantasının fermuarını açtı. Çanta incecik pelür kâğıtlarına basılı komünist bildirgeleriyle doluydu: “Ey dünya işçileri birlesiniz. Kaybedecek zincirlerinizden başka bişey yok” diye başlayan Karl Marx’ın bu bildirgesini ezbere biliyordu. Bildirge küçük küçük harflerle dizilmiş bu el kadarlık küçük pembe kâğıtlara basılmıştı. Bunların bir kısmını tiren istasyonlarında dağıtabilmisti. Çok değil, ancak iki istasyonda dağıtmıştı. Bunlar da olsun olsun da ikiyüz olsun... Çantada kalanlar dörtbinbeşyüzden çok olmalıydı.

Banyoya girdi. Suyun sıcaklığını anlamak için elini küvete soktu. Yanan elini sudan çekti. Banyonun aynaları sıcak sudan buğulanmıştı. Soğuk su musluğunu da açtı. Soyundu. Çırılçıplak kaldı. Küvetteki su biriki dakika sonra ılınmıştı. Ilık su dolu küvette yatacak, sonra köpür köpür sabunlanacaktı. Suyun biraz daha ılınmasını beklemek için üstüne bornozu alıp banyodan odaya geçti. Balkona doğru yürüdü. Balkonun kapısını açıp açmamakta ikircimliydi. Neredeydi? Otelin 23. katında... Kafuri’de yükseklik korkusu vardı. Geniş balkon, boyalı demir parmaklıkla çevriliydi. Böyleyken, korkuluklara bile yaklaşamıyordu. Uzaktan, çok uzaktan bile aşağı bakarken içi ürperiyor, gözleri kararıyor, başı dönüyordu. Sanki birisi arkasından itip aşağı atacakmış yada biri kucaklayıp boşluğa fırlatacakmış gibi geliyordu. Ona kalsa otelin 23. katında değil, alt katlarında bir odayı seçerdi. Ama sevgili nişanlısı Seriza... İlle de beş yıldızlı otelin en üst katında bir oda istiyordu. Gerekçesi de vardı kendine göre... O güne dek zenginler ve onların çocukları, ona ve onun gibilerine hep tepeden, yukardan bakmışlardı. O da bikez olsun dünyaya yukardan kuş bakışı bakmak ve yukardan bakınca insanların, arabaların, otobüslerin nasıl mercimek tanesi gibi küçüldüğünü görmek istiyordu.

Kafuri, bir gece olsun beş yıldızlı otelde kalmak ve ille de otelin en yüksek yerinden aşağısını seyretmek tutkusunu pek anlamıyordu. Ona göre bu tutkulu istek saçmaydı. Ama Seriza Kafuri’nin annesinin tersyüz ettiği, mendil cebi sağa geçmiş ceketinin iki yaka-

sından tutup Kafuri'yi kendine çekip öperek,

– Bunu ben de biliyorum. Bu benim hayalim. Ne olursun... Bir kez... Hem şimdi değil, ne zaman paramız olursa... Çok istiyorum, anladın mı? Ben de biliyorum bunun saçmalığım... Ama bu saçmalığı bir geceliğine olsun yaşamak istiyorum... diye yalvarınca dayanamamış, bu çılgınlığı yapmaya karar vermişti.

Bu konuşma bir güz akşamı geçmişti. Seriza bunca dil dökünce, ancak sekiz ay sonra bir sıcak yaz günü, dil dersi verdiği öğrencilerinden aldığı paralarla, o beş yıldızlı otelde bir gece kalmışlardı. Parası vardı. İstese daha bikaç gece kalabilirlerdi.

İki hafta önce burada, bu odada, bu yatakta geçirdikleri geceyi yeni baştan yaşıyordu. Akşam yemeğini otelin restoranında yemişler, bol şarap içmişler ve dans etmişlerdi. Yatak odasına geldiklerinde geceyarısına yakındı. Seriza yaprak kıpırdamadığı yaz gecesinde balkona çıkmış, balkondaki şezlonglardan birine oturmuştu. İçerdeki Kafuri'yi yanına çağırıyordu. Kafuri balkona çıkamıyordu, korkuyordu. Yukardan, 23. kattan bakınca gökyüzü yere inmiş gibi görünüyordu. Gökyüzündekilerden on kat, yüz kat daha çok olan yer yüzü yıldızları göz kırptıyordu.

– Gelsene sevgilim, bu güzelliği birlikte seyredelim.

– Korkuyorum... Aşağı düşecekmişim gibi geliyor bana.

Seriza kahkahalarla gülüyordu. Komüniste bak diye alay ediyordu. Kafuri de kendi korkaklığına gülüyordu. Kahkahadan boğulacak gibiydiler, gülüyorlar, gülüyorlar, gülüyorlardı. Sonunda Kafuri, yere bakmamak koşuluyla balkona çıkıp yere oturdu. Öpüştüler, güldüler, güleştüler ve yine öpüştüler...

Kafuri elinden tutup Seriza'yı yatağa çekti. Seriza soyundu,

–Utaniyorum, arkanı dön... dedi.

Kafuri de utanıyordu, ama bu konularda sanki çok deneyimliymiş gibi davranmaya çalışıyordu.

Sabahleyin daha önce uyanan Kafuri yatak çarşafında kan lekesini görünce utandı. “Demek, o da benim gibi... ilk...” diye geçirdi içinden. Kafuri'nin de Seriza'nın da annelerinin yaşamında tek erkek olmuştu. Babaları da öyle, tek kadın biliyorlardı... Ama o zamanlar geçmişti çoktan.

Seriza utangaç bir gülümseyişle,

– Biz nesli tükenmiş yaratıklarız, utanıyorum bundan... dedi.

Kafuri de, “Ben de,” diye içinden geçirdi.

Seriza,

– Yaşamım boyunca senden başka erkeğim olmayacak... dedi.

Kafuri de,

– Yalnız sen yaşamımda, dedi.

Tam lüks bir yaşamak sürdürmek için kahvaltıyı odaya getirtmişlerdi.

Kafuri banyoya girdi. Küvetteki suyu eliyle yokladıktan sonra bornozu askıya asıp ayağının birini tam suya sokmuştu ki, koridor-
dan gelen gürültüler duydu. Gürültü gittikçe yaklaşıyor ve artıyordu.

Banyodan çıktı. Kulağını kapıya dayadı. Gürültülü sesleri dinledi. O gürültünün içinde Borkana Teyzenin sesini seçebildi. “Bilmiyorum, bilmiyorum...” diyordu Borkana Teyze. Demek polisler izini bulmuşlardı. Belki de bir muhbir, belki de asansörden onun önünden ilk çıkan kız söylemişti... Şimdi ne yapacaktı? Borkana Teyzenin haberi olmadan bu odaya gizlice girdiğini ve bu temizlikçi kadını tanımadığını söylerdi. Hayır, hiç de soğukkanlı değildi. Oda kapısı sert sere vuruluyordu. Hiç bilinçli olmadan, kendini korumak içgüdüleriyle odanın içindeki eşyayı kapının arkasına yığmaya başladı. Kapının arkasına masayı, koltukları yığmak bir önlem miydi sanki... Öyle birşey düşünmüyordu ki...

– Kafuri, aç kapıyı... Aç kapıyı Kafuri...

Koridorda sesler daha da artmış, daha da sertleşmişti.

Önce giyinmeli miydi? Ama giyinecek zaman yoktu. Dışardaki sesleri duyuyordu.

– Anahtarı alın temizlikçi kadından. Teslim ol Kafuri... Anahtarı getir... Teslim ol...

Teslim mi olsun? Anahtarı getirmişlerdi. Anahtar, kilidin yuvasında dönüyor... Kapı aralanıyor.

Kafuri bildirgelerle dolu çantayı yerden alıp çıplak göğsüne bastırdı. Aralanan kapının tam açılmasına, adamların içeri girmesine kapının arkasındaki eşya engel oluyordu. Ama dışardakiler yavaş yavaş elleriyle masayı, koltuğu itiyorlardı.

Kafuri kapısını açtığı balkona çıktı. Yükseklik korkusu her yanını sardı. Arkasındaki eşyayı tek tek çekip açmışlardı kapıyı.

Kafuri o güne dek hiç yaşamadığı bir korkuyla balkonun boyalı demir parmaklığına dayandı. Çantayı açıp içinden çıkardığı bildirgeleri, tomarından ayırarak yaprak yaprak balkondan aşağı bıraktı. Kağıt yaprakları, pembe renkli binlerce kuş kanadı gibi havada titreşe titreşe yere doğru iniyordu. Kafuri artık korkmuyor, korkuluğa iyice abanmış, uçuşan pembe yaprakları gülümseyerek seyrediyordu. Çantadaki son bildirge demetini de uçurdu. Açılan kapıdan ilk olarak iki polis içeriye daldı. Arkasından ötekiler girdi. En öndeki polisle balkon arasında ancak iki adım kalmıştı ki, Kafuri kendini balkon parmaklıklarının üstünden aşağıya bıraktı. Düşerken pembe kanatlar çevresinde döne döne, ağır ağır yere inmekteydi.

Çınlıçıplak bir genç adam, beş yıldızlı otelin en üst katından atlayarak yere çakılmıştı. Kafuri'nin çıplak bedenini, titreşerek gökten inen pembe kanatlar örtüyordu. Bu pembe yapraklardan örtünün altındaki Kafuri'nin hurdahaş bedeninden sızan kanlar küçücük bir göl oluşturmuş ve biriken kanın buğusu bir zaman tütmüş, sonra Kafuri'nin ılık kanı cesedinin üstünde donmuştu.

Havadan inen pembe yapraklar, otelin çevresindeki parka yayılmıştı. Bunu bir mal reklamı sanan otelin müşterilerinden bikaçı yerden aldıkları pembe yapraklardaki yazıyı okudu: “Ey dünya işçileri birleşiniz.”

Sivil polisler, yerlerden bildirgeleri toplayanları kovalıyor, bildirgelerin okunmasını önlemeye çalışıyorlardı.

Tevşikiye, 1 Şubat 1994

İŞKENCE BİLİMİNE GİRİŞ: KORKUYORSUN (*)

İşkencede en usta oydu, hem de en acımasız... Çünkü, işini severek yapıyordu. Bu dünyada işini severek yapan kaç mutlu insan vardır ki... İşte o, çok seyrek mutlu insanlardan biriydi. Göreviydi işkence ve görevini keyif alarak, beğeniyle, tutkuyla, özenci bir ruhla yapmaktaydı. Herşeyin başı sevgidir denilmesi boşuna mı? Yaptığı işi bunca sevdiğinden, işine yenilikler getirmişti. Yaratıcı bir zekâsı vardı. Ustalarından ne öğrenmişlerse tıpkı onu yapan, kör değneğini beller gibi öğrendiklerini olduğu gibi yineleyenlerden nefret ederdi. Yaratıcı zekâsıyla, yüzyıllardanberi tarihte görülmemiş yepyeni işkence yöntemleri bulmuş ve bu yöntemleri ustalikle uygulamaktaydı. Daha yaşarken adının işkence tarihine geçmiş olmasından... Ama durun... Ne yazık ki, işkence tarihi gizli bir tarih olduğundan onun adı sanı bilinmeyecekti. Olsun, alçakgönüllü bir görevseverdi. Adı sanı tarihe geçsin, ünü yayılsın diye değil, bir görevsever olduğu için, yaptığı işten doyuma ulaştığı için yapıyordu bu işi. Günlük iş saatleri dışında, hatta dinlence günlerinde bile özveride bulunarak işkence yapmak görevini sürdürürdü.

Ona göre, bu yeryüzünde hiçbir buluş durup dururken, kendiliğinden olmamıştır. Her bulgunun, her buluşun bir gerekçesi, bir nedeni vardır. Her buluşu bir gereksinme doğurur. Örneğin dünyada karanlık olmasaydı, elektrik lambası bulunmazdı ki... Dünyamız hep aydınlık, hep gündüz olsaydı, o zaman insanlar karanlığı gereksincekler, şimdiki gibi aydınlatıcı lambalar değil, helki de –belki de değil, kesin– karanlık lambaları bulunacaktı. O zaman Edison, karanlık lambalarının bulgucusu olurdu. İnsanlar aydınlıktan yorulunca karanlık lambalarını yakarlar, dinlenir, uyurlardı.

(*) "Aşkın Dinimdir" adlı kitaptan alınmıştır.

Evet, her bulgu bir gereksinmenin sonucu olarak ortaya çıkar. Bu değerli işkenceciye göre, işkence de bir gereksinmeyi karşıladığı için zorunluydu. Zorunlu olmasa, tarihin her döneminde ve coğrafyanın her yerinde yapılagelir miydi? Tıpkı orospuluk gibi, işkence de tarihin en eski mesleklerinden biriydi. Bu tarihsel meslek niçin zorunluydu? Çünkü herhangibir sanık, kendisine yöneltilen soruları doğru yanıtlamıyorsa yada yalan-yanlış yanıtlarıyla güvenlik güçlerini ve devletin gizli örgütlerini, yani devleti yanıltmak istiyorsa, ona doğruyu söyletinceye dek ister istemez işkence yapılması zorunluydu. Başka ne yapılabilirdi ki... Meslekten olmayanlar yada bu mesleğin acemileri, bir sanık her soruyu dosdoğru yanıtlasa, hatta daha sormadan kendiliğinden suçunu itiraf etse, böylelerine işkence yapılmaması gerektiğini sanırlarsa da bunlar yanıltılmaktadırlar. Bir sanık, daha sorguya başlamadan bile kendiliğinden bütün suçunu itiraf etmiş olsa bile ona yine de işkence yapmak gerekir. Mesleğin inceliği işte burdadır. Hatta böylelerine daha çok işkence yapılmalıdır. Çünkü, hiç zorlanmadan, kendiliğinden itirafta bulunduğuna göre, ya bir de işkence altında daha ne büyük itiraflarda bulunacağı göz önünde tutulmalıdır.

İşkencenin bilimini yapmış olan değerli işkenceci diyor ki: “Sanık sözü de doğru değildir, işkence biliminde sanık yok, suçlu vardır. Çünkü her insan suçludur. Suçlu olmayan bir insan düşünülebilir mi? Örneğin siz? Suçsuz musunuz? Örneğin ben? Suçsuz muyum? Her insan bir suç gizilgücüdür. Yaşamı boyunca hiç suç işlememiş bir insan bile, bir suç gizilgücüdür. Örneğin şimdi ben, güvenlik güçlerinde görevli olmasaydım da, diyelim sıradan bir yurttaş olsaydım ve benim gibi usta bir sorgulamacı beni sorguya çekmiş olsaydı, bana işkenceyle kimbilir işlediğim ve işlemediğim, yani işlediğimden haberim bile olmadığı ne suçlarımı itiraf ettirirdi... Bir insan işlemediği suçun faili olabilir mi? Hukuk biliminde insanın işlemediği suçun faili olamayacağı kabul edilirse de, işkence biliminde işlenmemiş suçun da kesinkes faili olabileceği uygulamalarla kanıtlanmıştır.

Lütfen söyler misiniz, son yıllarda niçin dindarlar gittikçe çoğalıyor? Hiç düşündünüz mü bunu? Otuz kırk yıl önce dindarlar bu

denli çok değildi. Peki ne oldu da dindarlar artıyor ve dindarlıkları gittikçe koyulaşıyor? Çünkü insanlar gittikçe daha çok suç bataklığına daldılar. Hiçkimse başkasına suçlu olduğunu söylemez ama, kendisi bilir suçluluğunu. Nasıl kurtulacak suçunun günahından? Ancak Tanrı'nın bağışlamasına sığınarak... İşte dindarların gittikçe artmasının ve dindarlığın gittikçe koyulaşmasının nedeni budur; suçluluğun artması...

Yıllardanberi üzerinde çalışmakta olduğum 'İşkence Bilimine Giriş', 'Yüz Soruda İşkence Bilimi', 'İşkence Biliminin ABC'si' ve 'İşkence Bilimi El Kitabı' adlı kitaplarımda da geniş olarak açıklayacağım gibi, her insan, insansa suçludur. 'İnsan çıplak doğar, çıplak ölür' denildiği gibi insan suçlu doğar, suçlu ölür/ Toplumbilime ve ruhbilime göre insanın suçlu doğduğu kabul edilmezse de, işkencebilim insanın suçlu doğup suçlu öldüğünü tarihe dayanarak kanıtlamıştır. İnsan suçlu doğar; çünkü her çocuk kalıt olarak atalarından, ninelerinden suçlu olarak dünyaya gelir. İlk insan Hazret-i Âdem Aleyhisselam babamızla, Hazret-i Havva Aleyhisselam anamız değil mi? Onlar suç işlediklerinden, bu günahlarının cezası olarak cennetten kovulmadılar mı? Öyleyse bu dünyada herkes anadan doğma suçludur ve işte buyüzden sanık yok, suçlu vardır. Herkes hem kalıtsal hem de suç gizilgücü olarak suçlu olduğuna göre, herkesin itiraf etmesi, yani itiraf etmesi gereken suçu olduğundan, herkese işkence etmek hakkımız bitakım yasalarla elimizden alınmış olduğu için, biz ancak sanık adı altında bize teslim edilen suçlulara işkence yapabilmekteyiz..

İşkenceyle itirafta bulunan sanığa –ki herkes gibi gerçekte o da bir suçludur– itiraf etti diye işkenceden vazgeçmek yanlıştır. Çünkü hiçbir suçlu, ayrıntılarına dek suçunun bütününe itiraf etmez. Ne denli çok itirafta bulunmuş olsa da, yine de sakladığı ayrıntılar, suçunun gizli kapaklı yanları saklı kalabilir. Bu yüzden bikez daha işkenceden geçirmek gerekir. Yine de itiraf etmediği ayrıntılar kalmış olabilir. Yine işkenceden geçirilmelidir. Üst üste yinelenen işkencelerden sonra, iyi niyetli bir suçlu en ince ayrıntılarına dek bütün suçunu itiraf etmiş bile olsa suçunun anımsayamadığı yanları kalmış olabilir. Suçunun bu anımsamadığı yanlarının da, yeniden işken-

ceyle anımsatılıp itiraf etmesi için suçluya yardım edilmelidir. Niçin yardım etmeyelim. Her ne olursa olsun, suçlu da bir insandır. Bizim suçluyla bir alıp veremediğimiz, bir alacak verecek hesabımız, düşmanlığımız, bir kişisel sorunumuz yoktur. Öyle suçlularla karşılaşmışımdır ki, onları içimden sevmişimdir, kimisine saygı bile duymuşumdur. Bu duygularım işkence görevimi engellememiştir. Çünkü görev başka, özel ilişkiler ve duygular başkadır.

Demek, işkence sürekli olmalıdır ki, suçlu itirafta unuttuklarını da anımsasın ve sakladıklarını da açıklasın. Öyleyse işkence, nereye, ne zamana dek sürmelidir? İşte burada işkencecinin sanatçı yanı söz konusudur. İşkence çoklarının sandığı gibi herkesin kolayca yapabileceği gelişigüzel bir iş değildir. İşkence bir sanattır, işkenceci, işkence ettiği suçlunun artık gizlediği hiçbir şeyi kalmadığını yada hâlâ sakladığı kimi şeyler bulunduğunu sanatçı sezgisiyle anlayabilir. Bunun başka bir ölçütü yoktur ve bu sezgi gücü de herkeste bulunmayıp ancak sanatçı sezgisi olan işkencecilerde bulunur. İşte buyüzdendir ki 'sonradan işkenceci olunmaz, işkenceci doğulur' sözü çok doğrudur. Bir suçluyu, işkence yardımıyla herşeyi itiraf ettirdikten sonra, bu itirafları ölüm cezasına götürecek bile olsa, onun rahatladığı, nerdeyse ruhunun bedeninden çıkacakmış gibi hafiflediği görülür. İyi bir işkencecinin herşeyden önce şunu bilmesi gerekir ki, demindenberi açıklamaya çalıştığım üzere, yeryüzünde hiçbir suçsuz insan yoktur. Tarih boyunca filozoflar insanı değişik biçimlerde tanımlamışlardır. Örneğin insan düşünen hayvandır, aygıt yapan hayvandır, toplumsal hayvandır, ekonomik hayvandır, siyaset yapan hayvandır, gülen hayvandır, örgütlenen hayvandır falan filan gibi... Bu tanımların hepsi de, filozofların bakış açısına göre doğrudur,

Ne yazık ki bugüne dek işkencecilerden filozof ve filozoflardan da işkenceci çıkmamış olduğu için, bir işkenceci felsefesiyle insan tanımlanmamıştır. İşkenceci açısından insan, suçlu hayvandır. Çünkü, bu yeryüzünde insandan başka suç işleyen, suçlu olan yaratık yoktur. Bir hayvan suç işlemişse, anlamlıdır ki o hayvan bir insandır."

İşkence konusundaki düşüncelerini açıklayan işkenceci, yıllardanberi görevini başarıyla sürdüren bir uzman olduğu için, meslek-

taşlarının değer verdiği, üstlerinin de sevdiği bir kişiydi.

“Herkes sakız çiğner ama Ayşe kız gibi çatlatamaz” denildiği gibi herkes işkence yapar ama, onun kadar bol itiraf alamazdı suçludan. Onun eline düşen suçlu öyle itiraflarda bulunurdu ki, ne suçlar işlemiş olduğuna sonradan kendisi de şaşar, hem de bilmediği o suçları işlemiş olduğuna kendisi de içtenlikle inanırdı.

Uzman işkenceci, mesleğindeki ustalığıyla övünmek için sık sık şöyle derdi: “Siz bana Tokyo sokaklarından herhangibir Japonu yakalayıp getirin, ben ona, isterseniz şimdiki ABD başkanının, isterseniz yetmiş yıl önce Meksiko’da öldürülmüş olan Troçki’nin katili olduğunu Türkçe olarak itiraf ettireyim; hem de kendisine inandırarak...”

Aygıtlı işkence, aygıtsız işkence, Çin işkencelerinin hepsini, Ortaçağ işkencelerini, elektrikli ve elektrikli işkenceleri, zeytinyağlanmış copu suçlunun kıcına sokmak, suçlu kadınların ırzına geçmek ve suçluya kendisinin yada başkalarının bokunu yedirmek gibi ulusal işkencelerin hepsini ustalıkla uyguladıktan başka psikolojik işkenceler de yapmaktaydı. Bunlara ek olarak, dünya işkence literatürüne girmemiş kendisinin öyle işkence buluşları vardı ki, konunun yabancı uzmanları bunları öğrenince, kimisinin korkudan dudağı uçuklamış, kimisinin ağzı açık kalmış, kimisi parmağını ısırılmış ve bunca gerikalmış bir ülkede bu mesleğin bunca ilerlemiş olmasına şaşıp şaşıp kalmışlardı. Ünü, sınırlardan taşmış, ülkesini aşmıştı. Sanıklar —ona göre suçlular— bu çok ünlü işkence uzmanının eline düşmektense ölmeyi yeğlerler ve kendilerini öldürürlerdi. Elin-den kurtulmak için kendini öldürenlere, işkence yapamamış olduğu için, o suçluların yakın akrabalarından daha çok üzülürdü.

*

Sanık otuzbes yaşındaydı. Kısa boyluydu. Zayıftı. Ufak tefek biriydi. Kapkara saçları fırça gibi sık ve dikti. Kahverengi gözleri kıvılcımlıydı, ilk yakalanışı, ilk sanıklığıydı. Sorgulanırken işkenceye uğrayacağı kesindi. Böyle olacağını, deneyimli arkadaşlarının kendisine anlattıklarından biliyordu, işkence karşısında itirafta bulunmak olanaksız, diye düşünüyordu. Çünkü işkencenin sonu, sınırı yoktu, ama insan dayancasının, direncinin sınırı vardır. İşkence, in-

san direncinin sınırını aşınca, o noktada artık en dirençli olan bile çözüldü. İşkence altında zorla bir itirafçı olmaktan çok korkuyordu. İtirafçılık, bir anlama, ihbarcılık demek oluyordu. Kendi başına gelecek hertürlü belaya, cezaya razıydı, ama kendi yüzünden başkalarının suçlanıp işkence görmelerindense, cezalandırılmalarındansa ölmeyi yeğlerdi.

Yakalandıktan sonra evi, işyeri aranmış taranmış, iki bavul, üç çuval dolusu kitap, dergi, yazılı ve basılı kâğıtlar, mektuplar, dosyalar alınmıştı.

Penceresiz, çok kısık aydınlatılmış daracık bir hücreye tıkmışlardı. Üç gündür bu pis hücredeydi. Daha sorgulamamışlardı. Soruguya çekmeden üç gün hücrede bekletmeleri bir iyilik diye yorumlanamazdı.

Üç gün üç gece o hücrede düşünüp durdu. Suçlu muydu?

Her düşünen, ama gerçekten düşünen insanda olduğu gibi, bu soru, başka soruları çağırıyordu. “Gerçekten suçlu muyum?” sorusu, suç nedir, sorusunu getirdi. Suç, zamana, yere, koşullara, sınıflara, hatta kimileyin kişilere göre değişen, değerlendirilen, yani görece bir kavramdı. Örneğin, bugün bir Afrika ülkesinde suç sayılan bir edim, Fransa’da suç olmayabiliyor yada herhangi bir yerde 17. yüzyılda suç sayılan bir edim bugün yine orda suç sayılmıyor. Bugün suç sayılan bir edim de 21. yüzyılda suç sayılmayacak belki de... Yine aynı edim bir yerde ve bir zamanda suç sayılırken, başka yer ve zamanda ödüllendirilecek bir değer sayılabiliyor. Öyleyse suç nedir? Bu soruya arayıp bulduğu yanıtların, kendisini suçluluktan kurtarmak için gerekçeler, hatta bahaneler olduğunu da biliyordu. Salt kendisiyle başbaşa kaldığı bu daracık hücrede olabildiğince gerçekçi olmalıydı: Suçlu muydu? Onu suçlu sayacak yasalar nice eskimiş, nice ilkel olsalar da, yürürlükte olan bu yasaları çiğnemiş olduğuna göre, o yasakoyuculara ve o yasaları uygulamak görevleri olanlara göre elbet suçluydu. Kendisine ve kendi gibi düşünenlere göre, bu eskimiş ve ilkel yasaları değiştirmek ve bu değişimi zorlamak görevdi. O da suç işlememiş, görevini yapmıştı.

Kendisini suçlu sayanlar, yine kendilerince haklı olarak, suçunu itiraf etmesini ve suç ortaklarını ele vermesini isteyeceklerdi, itiraf

etmeyecek, kimseyi ele vermeyecek, o zaman da ona işkence edeceklerdi. İtiraf ederse, önce kendi gözünde kendisi aşağılanacaktı. Sınırsız işkenceye dayanılamayacağına göre, kendini öldürebilirdi ama, bu hücreye sokulmadan önce, kendini öldürmeye araç olabilecek üstünde her ne varsa, hepsini almışlardı: Fotinbağı, dolmakalem, tükenmezkalem, ceket yakasındaki topluiğne, çakmak, boyunbağı, hatta donunun lastiği...

Kendisini öldürmeyi bile göze aldığına göre, işkenceye dayanabilir miydi? Ya o çok ünlü işkence uzmanı sorgularsa!.. Tanımayanlar bile onun ününü duymuşlardı. Onun işkencelerini bilmeyen, duymayan yoktu. Mezar taşını sorguya çekse, altında yatan ölünün sağlığındaki suçlarını bile, mezartaşına itiraf ettireceği söylenirdi alay olarak. Öyleyse, kendini öldürecekse, işkence sonunda itiraf etmek zorunda kalmadan önce öldürmeliydi. Böylece aşağılanmaktan da kurtulmuş olurdu. Çünkü, insanın işkencede aşağılanması, maddi acısından daha etkiliydi, yıpratıcıydı.

Hücrede üç gün üç gece, sanki üç aymış gibi uzayarak sürdü ve boyuna düşündü. Ne yapmalıydı? Öyle bişey... Öyle bişey yapmalıydı ki... Hele o uzman işkenceci sorgularsa... Başkaları sorgulasa bile, itiraf etmedikçe, nasıl olsa sonunda o uzman işkencecinin eline düşecekti. Düşündü, hep düşündü, ne yapması gerektiğini, ne yapmasının doğru olacağını düşündü durdu. Öyle bişey yapmalıydı ki, şimdiye dek hiç yapılmamış, kimsenin aklına gelmemiş bişey... Görülmemiş, duyulmamış, tasarlanmamış bişey...

Düşüne düşünce sonunda ne yapacağını kesinleştirdi ve rahatladı. Ya başarır ya başaramazdı. Başaramayabilirdi. Ne çıkar, nasıl olsa başka kurtuluşu olmadığına göre denemeliydi. Olsa olsa daha çok işkence görecekti. Belki fırsat bulabilirse, pencereden fırlayarak, merdivenden atlayarak ölümüne gider de işkenceden kurtulurdu.

Üçüncü günün geceyarısından sonra sorgulanmaya götürüldü, Zamanın gece mi gündüz mü olduğunu, ancak aşağı kata sorgulanmaya götürüldüğünde anlayabildi. Alındığı odanın penceresinden, sokağın yanan lambaları görünüyordu.

*

O kısa boylu, zayıf, çelimsiz adam, iki görevlinin arasında uz-

man işkencecinin bulunduğu salona getirildi. İlkın o uzman işkencecinin karşısına çıkarıldığına göre, örgüt arkadaşlarından başkalarının yakalanmış ve kendisinden önce sorgulanmış olduklarını düşündü. Demek, zorlu bir sorgulamadan geçirilecekti.

İki yanındaki irikiyim iki görevli, ikisi bir ağızdan,

– Getirdik amirim, dediler.

Masasında oturan bilimsel işkenceci, başını önündeki yazılardan kaldırmadan, bir eşyayı bırakmalarını söyler gibi,

– Bırakın oraya! dedi.

Sonra ekledi:

–Siz gidin!

Görevliler topuk vurup geri döndüler, kapıdan çıktılar.

İşkenceci, çelimsiz sanığa, çenesiyle, masasının önündeki sandalyeyi gösterdi:

– Otur!

Çelimsiz adam bu salona gülümseyen bir yüzle girmişti, uçuk renkli bir gülümseyiş... Öyle bir gülümseyiş ki, anca çok usta bir oyuncu böyle bir gülümseyişle karşısındakini bu denli aşağılayabilir, bu denli küçültebilir. Bağırıp çağırmaktan, ağır sövgüler savurmaktan çok daha ağır bir gülümseyiş; tükürür gibi, üstüne işer gibi... Öyle bişey işte.

Adam üç gün düşünmüştü. Bu, işkenceciyle sanık arasında bir maçı. Maçın ilk raundu bakışlarla olacaktı. Çelimsiz adam gülümseyerek bakıyordu, çok rahatı.

İşkencecinin yüzü gülmüyordu doğal olarak, ama asık da değildi. Oturması için sandalye gösterdiğine göre, sorgulamaya psikolojik yöntemleriyle başlayacaktı. İsteddiği biçimde yanıtlar alamazsa, basamak basamak işkencelerini artıracakğı belliydi.

Adam, o gülümseyişini hiç bozmadan, işkencecinin çenesiyle gösterdiği sandalyeye oturdu, ama teşekkür etmedi.

İşkenceci, cıgara paketini uzatıp,

– Yak!.. dedi.

Arkadaşı gibi, bir yakını, bir konuğu gibi davranıyordu. Yani maç başlamış ve sürüyordu.

Sanık, başını iki yana sallayarak cıgara kullanmadığı işaretini

verdi, ama yine bişey söylemedi. Konuşmuyordu. Üç gün düşünce düşünce aldığı karar gereğince, söylemeyi tasarladığı o tek sözcükten başka hiçbirşey söylemeyecekti.

Bilimsel işkenceci gülmeyen yüzünü zorlaya zorlaya yumuşatmaya çalışarak yapay bir babacanlıkla konuşmaya başladı:

– Başına gelenlerden çok üzgünüm. Aylardanberi izleniyordun. Sana ilişkin çok geniş bilgi topladık. Çok iyi bir aileden geliyorsun. Babanın, amcalarının, dedenin bu memlekete çok büyük hizmetleri var. Hepsine saygı duyuyorum. İşte üzüntüm de buyüzden ya...

Sanık, karşısındakini aşağılayan yüzündeki o gülümseyişi hiç bozmadan sessiz duruyor, bu yumuşacık konuşmanın nasıl sertleşeceğini düşünüyordu. Burda işkenceden geçirildikten sonra merdiven boşluğuna yada pencereden atlayıp kendilerini öldürenlerin, sağalmamak üzere dengeleri bozulup akıl hastanelerine yatırılanların, hayalarına elektrik akımı verilerek erkeklikleri körletilenlerin, elleri ayakları bağlanarak ırzına geçilen kadınların serüvenlerini çok dinlemişti. Bütün bunların başına gelebileceğini biliyordu. Ama ne olursa olsun, düşünce düşünce tasarladığı o şeyi yapmakta kararlıydı.

Tok sesiyle işkenceci, sözcükleri, tek tek söylüyordu:

– Bizce herşey belli. Bütün bilgiler toplandı, işte burda, elimin altında, bu dosyada... Arkadaşların söylenecek herşeyi söyleyip itiraf ettiler. Senin için de çok konuştular. Bütün veriler, belgeler, kanıtlar elimizde. Bundan sonra susmanın yada yadsımanın sana hiçbir yararı olmaz. Açık söylüyim, sana öbürlerine davrandığım gibi davranmak istemiyorum. Beni buna zorlama. Nasıl olsa herşey ortada...

Sözcükleri yavaş yavaş sertleşiyordu. Yüzünün o zorlama yumuşaklığı da kabalığa dönüşüyordu. Bir kurdun, iki dudağını açıp da dişlerinin ortaya çıkması, nasıl güldüğü izlenimi verirse, işkencecinin yüzü de o izlenimi veriyordu. Gülümser gibi görünen bu ağız az sonra hırlıyacaktı.

– Bir çay yada kahve içer misin?

Sanık, baş işaretiyle içmeyeceğini anlattı. Kararı gereğince konuşmuyordu.

– Karşılıklı birer kahve içelim.

Yine içmeyeceği işaretini verdi.

– Soğuk bişey?

Yine o işaret.

Maç sürüyordu. Yılların deneyimli işkencecisi, çetin kozla karşılaşacağını anlamıştı.

– Evet? (kisa süre bekledi) Şimdi konuşma sırası sende.. (sesi gittikçe hırıltıya dönüyordu). Seni dinliyorum (kisa süre bekledi). Hadi, anlat bakalım...

Evet, üç gün üç gece düşünüp sonunda bulduğu kararını uygulamanın sırası gelmişti. Geç kalmamalıydı. Az daha beklese, tokattan, tekmeden, sövmekten başlayarak falakaya, askıya, elektrik akımı vermeye, tırnak sökmeye, aç susuz bırakmaya varan işkenceler arta arta sürecekti.

Çelimsiz sanık, yüzündeki o tükürür gibi gülümsemeyi hiç bozmadan, sağ elinin işaretparmağını uzman işkencecinin burnuna doğru uzatarak, dişlerinin arasından ıslığa benzer bir sesle,

– Korkuyorsun! dedi.

Bu, uzman işkencecinin hiç beklemediği, ummadığı bir sözdü. Birden şaşaladı. Burnunun üstüne çok şiddetli bir yumruk yemiş gibi oldu. Onun yumuşak davranışından şımarıp şaka mı yapmaya kalkmıştı bu küstah...

Maç sürüyordu. Bu bitek sözcükle, o çelimsiz sanık üstünlüğü ele geçirmişti. Atağını sürdürmeliydi. Seslemlerin üstüne basa basa bir daha söyledi:

– Korkuyorsun!

Bunca yılın uzman işkencecisinin başına gelmemiş bir olaydı bu. Ne yapması gerektiğini bilemedi, nasıl davranmalıydı? Neden sonra,

– Kim? Ben mi? diye sordu.

Sanık “Sen, evet...” demedi. O tek sözcükten başka hiçbir şey söylemeyecekti. Yineledi:

– Korkuyorsun!..

– Ben ha?

– Korkuyorsun!..

– Niçin korkacaktım?

– Korkuyorsun!..

– Kimden korkacaktım?

Tamam. Bu soruları, işkencecinin yenilmeye başladığının belirtisiydi. Sanık, “Korkuyorsun, çünkü senin yerinde olup senin yaptığın işi yapan her insan korkar da ondan...” diye düşündü ama, düşündüğünü söze çevirmeden aynı sözü bir daha yineledi:

– Korkuyorsun!

İşkenceci azkalsın, “Nerden biliyorsun, nasıl anladın?” diye soracaktı ki, dilinin ucuna gelen sözü zorla tuttu,

“Allahtan başka kimseden korkmam...” diyecekti ama, dili dolanıp sürçerek,

– Ben Allahtan bile korkmam... dedi.

Sanık, mekanik devinili sesiyle yine yineledi:

– Kor–ku–yor–suuun!..

– Defol.

Öyle haykırdı ki, dışardan sesi duyan iki görevli kapı kanadını çarparak içeri daldı.

– Buyrun amirim...

– Atın bu alçağı hücreesine... (Kısık sesle) Bana az şekerli kahve söyleyin, yanında soğuk su olsun...

Sanığı hücreesine kapattılar. Bu kezlik başarmıştı. Sevinçliydi.

Saati olmadığı, hücreye gün ışığı da girmediği için günleri, geceleri ve saati karıştırmış olan sanığı, iki kez daha karşısına getirtti uzman işkenceci. Her kezinde de işkence yapmaya kararlıydı. Ama ikisinde de, aşağı yukarı, ilk karşılaşmalarındaki sahne yinelenirdi.

– Kor–ku–yor–suuun!..

Sanık başka şey söylemiyordu. İşkenceci de, sanığın bu sözünü başkalarının duymasını istemiyordu. Bu bir gizdi. Bu gizini kendisi de sanıktan ilk duyuyordu. Buyüzden mi sanığa işkence yapıyordu?

Sanıkla üçüncü karşılaşmasında ona, “Defol!” diye bağırırken suratı mosmor kesilmişti. Görevliler su içirmişler, limon kolonyası koklatmışlar, kolonyayla şakaklarını ovuşturmuşlardı.

Bu üçüncü karşılaşmadan iki gün sonra, o dairenin başındaki zatın odasına girdi. Herzamanki gibi üstüne karşı olağanüstü saygılıydı, aşırı saygılı... Yıllardanberi severek ve başarıyla çalıştığı bu gö-

revinden başka bir göreve verilmesini rica ediyordu.

– Ama niçin?

Susuyordu.

– Nasıl olur?

Susuyordu.

– Siz? Siz ki bunca yıldır görevinizi büyük sevgiyle, tutkuyla...

Susuyordu.

– Sizin yerinize kim geçebilir ki... Kim o başarıyı gösterebilir sizden başka?

Susuyordu.

– Ama neden? Ne oldu?..

– Lütfen başka bir göreve verilmemi istirham ediyorum efendim.

– Nasıl bir görev?

– Pasif bir görev... Sorgulama olmayan bir görev... Ortalarda pek görünmeyeceğim bir görev.

– Sorabilir miyim, niçin?

Öyle üstelenmişti ki, sonunda işkenceci uzman açıklamak zorunluğunu duydu.

– Çünkü... deyip duraladı.

Çatallaşmış sesini, bir balgam gibi zorla gırtlğından söküp çıkararak fısıldadı:

– Çünkü korkuyorum...

– Siz? Nasıl olur? Niçin? Kimden?

– Korkuyorum...

Başka bir göreve verilmezse, emeklilik süresini doldurmuş olduğu için emekliliğini isteyecek, uzak, kalabalık olmayan ve tanınmadığı bir küçük yere gidip orda yerleşecek, bundan sonraki yaşamını orda sürdürecekti.

– Bence dinlenmelisiniz...

– Korkuyorum...

– Size uzun bir izin verelim.

– Korkuyorum.

– Sonra da doktor raporuyla izninizi uzatabilirsiniz.

– Korkuyorum.

– Daha sonra da sizi merkeze aldırırız.

– Korkuyorum.

O dairenin başındaki zat azkalsın, “Kim korkmuyor ki, hangimiz?” diyecekti, kendini zor tutup sustu. Sussa da, uzman işkenceci onun da, hepsinin de korktuğunu biliyordu.

– Korkuyorum...

Başka bir söz söylemiyordu, söyleyemiyordu, çünkü korkuyordu. Muayene için hastaneye gönderildi.

Emekliliğini istedi. Evine kapandı. Evinde de korkuyordu. Sesten, gürültüden, patırtıdan, çıtırtıdan, düşen herhangi bir şeyin çıkardığı sestten, musluktan akan su sesinden, çakılan kibritten, postadan gelen paketten ve mektuptan, arkasından öksürülmesinden, sabah kahvaltısında yumurtanın kırılışından, yere sert basılarak yürünmesinden, helanın yedekleme suyunun çekilmesinden, kedinin miyavlamasından, evindeki eşyadan ve özellikle aynalardan, aynalardan, aynalardan çok korkuyordu.

Ya sanık? Ya o çelimsiz, kısa boylu, saçları fırça gibi dik ve sık, kahverengi gözlerinde kıvılcımlar çakan adam, ya o? Başka sorgulamalar, başka işkenceciler eksik değildi ki... Onların eline düştü. O işkencecilerin sorularına verecek yanıt bulamayınca sonunda o da utana sıkıla gerçeği söylemek zorunda kaldı:

– Korkuyorum.

Sanık korkuyordu, korktuğu için de itiraf etti.

Kimi dönemlerde kimi ülkelerde sanatçıların, bilimcilerin, felsefecilerin eksikliği, sıkıntısı çekilebilir. Ama hiçbir zaman ve hiçbir yerde cellatların, gardiyanların, işkencecilerin eksikliği görülmez, sıkıntısı çekilmez. Haaa bir de tarih boyunca hiçbir ülkede başkan, başkan sıkıntısı çekilmemiştir de hatta bunların gereğinden çok olması yüzünden serbest piyasa rekabeti başlamıştır.

*Ankara, 12 Haziran 1991
Dereboyu (Vakıf), 8 Ağustos 1991*

DAMDA DELİ VAR^(*)

Bütü mahalle ayağa kalktı:

– Damda deli var!

Sokak bibaştan bibaşa, deliyi seyre gelenlerle dolmuştu. Önce karakoldan, sonra emniyet müdürlüğünden arabalarla polisler geldi. Arkadan itfaiye yetişti. Delinin annesi,

– Yavrum, oğlum, in aşağı!.. Hadi çocuğum!.. diye yalvarıyordu.

Deli de aşağıdakilere,

– Muhtar yapmazsanız, kendimi aşağı atarım! diyordu.

İtfaiye erleri, deli aşağı atılsa tutabilmek için branda bezini açtılar. Dokuz itfaiyeci, uçlarından tuttıkları branda bezini apartmanın çevresinde dolaştırmaktan ter içinde kalmışlardı.

Komiser,

– Rica ederim, in kardeşim aşağı! diye yarı korkutmak istercesine, yarı da yumuşak bir sesle deliyi kandırmaya çalışıyordu.

– Muhtar yapın ineyim! Yoksa kendimi aşağı atarım.

Yalvarmak yakarmak, korkutmak, hiçbiri para etmedi.

– Kardeşim yahu... İn be aşağı!..

– Şunlara bak!.. Beni aşağı indireceğinize siz yukarı çıksanıza...

Kalabalıktan biri, ordakilere,

– Muhtar yaptık diyelim, dedi.

Başka biri,

– Olmaz yahu, dedi, deliden muhtar olur mu hiç?..

– Allah Allah... Gerçekten muhtar yapacak değiliz ya...

Bastonuna dayanmış bir ihtiyar,

– Olmaz, dedi. Gerçekten de, şakadan da yapsanız olmaz.

– Belki iner...

– İnmez. Ben bunları bilirim. Bikez yukarı çıktılar mı, artık inmezler.

(*) “Damda Deli Var” adlı kitaptan alınmıştır.

– Hele bikez aşağı insin, kolay!

– İnmez!

Aşağıdan birisi,

– Seni muhtar yaptık! diye bağırdı, haydi in aşağı!..

Deli, oynamaya başladı:

– İnmem! Şehir meclisine üye yapmazsanız, kendimi aşağı atarım.

İhtiyar yöresindekilere,

– Nasıl? dedi, ben size demedim mi?

– İstedğini yapalım.

– Ne yapsanız inmez. İnsan bikez dama çıkacak kadar delirdi mi, artık aşağı inmez.

Komiser,

– Yaptık, dedi, seni şehir meclisine üye yaptık. Hadi kardeşim, in aşağı da arkadaşlarını bekletme!..

– İnmem! belediye başkanı yapın ineyim!

İhtiyar,

– Gördünüz mü, dedi, vaktiyle gerekti. Şimdi hiç inmez.

Ter içinde kalan itfaiye komutanı,

– Yani belediye başkanı yapsak ne olur, dedi, yapalım.

Sonra iki elini ağzına boru yapıp yukarı seslendi:

– İn kardeşim!.. Seni belediye başkanı yaptık. İn de görevine başla!

Deli göbek atarak,

– İnmem, dedi, bir deliyi belediye başkanı yapanların arasında benim ne işim var? İnmem!

– Peki, ne istiyorsun?

– Bakan yaparsanız inerim!

Aşağıdakiler kısa bir tartışmadan sonra,

– Peki, dediler, seni bakan da yaptık! Haydi artık in aşağı!.. İn... Bak herkes seni bekliyor.

Deli, elini burnuna götürüp nanik yaptı:

– İnmem! Bir deliyi bakan yapanların arasına iner miyim ben!..

– Haydi kardeşim, seni bakan da yaptık, öbür bakanlar seni bekliyor. Haydi in!..

– Yağma mı var? İneyim de beni tımarhaneye kapatın! İnmem!..

İhtiyar adam,

– Boşuna uğraşmayın, inmez! dedi. Ben bu delileri çok iyi bilirim. Sizi de bakan yapsınlar, siz de inmek istemezsiniz.

Deli, bar bar bağırıyordu:

– Başbakan yapmazsanız karışmam, kendimi aşağı atarım.

– Yaptık!.. diye bağıldılar, seni başbakan yaptık.

İhtiyar adam,

– İnmez! dedi.

Deli yine oynamaya başladı. Sonra da,

– Kral yapın, ineyim! dedi, kral yapmazsanız kendimi aşağı atarım.

İhtiyarın dedikleri doğru çıkıyordu. Ona danıştılar:

– Ne dersiniz? Kral yapalım mı?

İhtiyar,

– İş işten geçti, dedi, artık ne derse yapmak zorundasınız. Bize ne olursa başbakan oldu.

– Seni kral yaptık, diye bağıldılar, haydi bakalım, artık in!..

Damda göbek atan deli,

– İnmem! dedi.

– Ne istiyorsun? Kral da yaptık işte!

– Yaaa!.. İnmem... İmparator yapın ineyim, yoksa kendimi aşağı atarım.

İhtiyar,

– Atar, dedi.

– Yaptık! diye bağıldılar. Seni imparator yaptık. Haydi gel aşağı!..

Deli,

– Sizin gibi serserilerin arasında benim gibi imparatorun ne işi var? dedi.

– Peki, ne istiyorsun? Söyle de onu yapalım. İn be kardeşim!..

Damdaki deli,

– Ben imparator muyum? diye sordu.

Aşağıdan bağıldılar:

– İmparatorsun!

– Mademki imparatorum, canım isterse inirim, istemezse inmem... İnmiyorum işte!

Komiser kızdı, “Atlarsa atlasın bel!.. Bir deli eksik olur dünyadan!..” diye düşündü. Düşündü ama, başına bir iş çıkabilirdi.

İtfaiye komutanı, ihtiyara,

– Şimdi ne yapacağız? diye sordu, bu deli hiç aşağı inmez mi?

– İner,

– Nasıl?

– Bırakın da ben indireyim!..

Herkes ihtiyarın deliyi nasıl aşağı indireceğini merak ediyordu. İhtiyar, damdaki deliye,

– İmparator hazretleri!.. diye bağırdı, acaba altıncı kata çıkmak arzu buyurulur mu?

Deli gayet ciddi,

– Pekâlâ, dedi.

Dama açılan delikten içeri girdi. Merdivenleri indi. Altıncı kat penceresinden kalabalığa bakıyordu.

İhtiyar,

– Haşmetmeap!.. Beşinci kata çıkmak istemezler mi? diye sordu.

Deli,

– Çıkarım! dedi.

Herkes şaşkınlık içindeydi. Deli beşinci kata inmişti.

İhtiyar,

– Haşmetmeap efendimiz, dördüncü kata çıkmak istemezler mi? dedi.

Deli bir kat daha indi. Dördüncü kat penceresinden kalabalığı seyreden deliye ihtiyar,

– Saygıdeğer imparatorum, acaba üçüncü kata çıkmak arzu buyururlar mı? dedi.

Deli,

– Elbette!.. diye cevap verdi.

Deli üçüncü kat penceresindeydi. Artık damdaki gibi göbek atmıyor, oynamıyordu. Üzerine gerçek bir kral ciddiliği gelmişti,

– Muhterem imparatorumuz, ikinci kata çıkmak istemezler mi?

– İsterim.

İkinci kata da inmişti.

– Zatı haşmetmeapleri birinci kata çıkmak arzu ederler mi?

Deli birinci kata inmiş, oradan da sokağa gelmişti, kalabalığın arasındaydı. Doğruca ihtiyarın yanına gitti. Elini ihtiyarın omzuna koydu,

– Ulan, dedi, senin de deli olduğun nasıl belli... Deli, delinin halinden anlar.

Sonra komisere,

– Haydi bakalım, şimdi beni bağla da tımarhaneye gönder, dedi. Deliye nasıl muamele edilir.. öğrendin mi?

Deliyi götürürlerken, meraklı bir kalabalık ihtiyarın yöresini aldı.

– Beybaba, nasıl yaptın bu işi yahu?..

İhtiyar,

– Eeee... dedi, kolay değil, elli yıl politika içinde yoğrulduk.

Sonra bir göğüs geçirerek,

– Ah, ah!.. dedi, şimdi bacaklarımda derman olsa, ben de da-
ma çıkardım, hem beni kimse de aşağı indiremezdi.

**SODOM BÜYÜKELÇİSİ’NİN GÜNLÜĞÜ YA DA
DİN KİTAPLARINDAN ÖĞRENCİLERE
SEKSOLOJİ DERSİ^(*)**

Büyükelçiler, görevli bulundukları ülkede, kendi devletlerinin temsilcisidirler. Bu temsilcilik, onların resmî görevleridir. Bu açık resmî görevin dışında, bir de kapalı resmî görevleri vardır; bu da haberalma denilen casusluk işleridir. Bu iki resmî görevlerinden başka kimi elçiler özel olarak bir kültür görevi daha yapmışlardır: Elçi olarak bulundukları ülkenin insanlarını, geleneklerini, yaşayışını, tarihini tanıtan, anılar, günlükler, mektuplar, incelemeler, gezi yazıları yazmak... Kimi elçilerin hiç de görevleri değilken amatörce bir ilgi duyarak yaptıkları bu çalışmalarıyla, resmî görevlerinden çok önemli ve olumlu bir iş yaptıkları, tarihsel belge niteliğindeki bu yapıtlardan bellidir. Bu belgeler çok kez tarihe ışık tutmaktadır.

Arşivdeki çalışmalarımız sırasında, bugüne dek hiç yayımlanmamış ve gizli kalmış olan böyle bir değerli belgeyi keşfetmiş bulunuyoruz. Bu belge, Sodom Büyükelçisi’nin, Sodom’da bulunduğu sırada günü gününe tutmuş olduğu günlüktür. O zamanlar yazı makinesi dahaca bulunmamış olduğu için, Sodom Büyükelçisi elyazısıyla tuttuğu günlüğünde, ne yazık ki, hangi devleti temsil ettiğini açıklamamıştır. Bu da çok doğaldır. Çünkü kendisi için tuttuğu bir günlükte Sodom Büyükelçisi’nin, hangi devletin elçisi olduğunu yazması çok saçma olurdu. Arşivde bulduğumuz Sodom Büyükelçisi’nin günlüğünü yayımlayarak ilk kez gün ışığına çıkarmış oluyoruz. Çok uzun olan günlükten ilginç bulduğumuz bölümler aşağıdadır:

(*) “Büyük Grev” adlı kitaptan alınmıştır.

TARİH: MİLATTAN ÖNCE 197X YILI 1 MART⁽¹⁾

Sodom ve Gomorra ülkelerini, kulaktan kulağa bizim ülkemize dek gelen dedikodular yüzünden ötedenberi merak ederim. Bizim Dışişleri'nde görevli olanların hepsi de, Sodom yada Gomorra Büyükelçiliklerinden birinde görev almak, oraya atanmak için can atıyorlardı. Hele büyükelçilik yerinde bulunanlar, Dışişleri Bakanı'nın gözüne girip Sodom Büyükelçisi olmak için birbirleriyle rezillik yarışına girmişlerdi. Sonunda, Sodom Büyükelçiliği'ne ben atandım. Şimdi beni kıskananlar, yeni görevime atanmam için karımın bana yardımları üzerine dedikodular çıkarıyorlar. Akıllı başında olan her insan tarihten ders almalıdır. Sodom Büyükelçiliği'ne atanmamı hatırlatması için, karımı Dışişleri Bakanımızın yanına gönderirken, tarihin şu sayfalarından ders almıştım:⁽²⁾

"..... Sam yüz yaşında idi ve Tufandan iki yıl sonra Arpakşad'ın babası oldu; ve Arpakşad'ın babası olduktan sonra, Sam beşyüz yıl yaşadı ve oğullar ve kızlar babası oldu. Ve Arpakşad'ın oğullarının oğulları ve oğullarının oğullarının oğulları oldu ve bunlardan Terah'ın üç oğlu oldu ki, biri Abram, biri Nahor, biri de Haran idi. Ve bunlardan Haran, Lût'un babası oldu ve Haran öldü ve Haran'ın kardeşleri Abram ile Nahor kendilerine karılar aldılar ve Abram'ın karısının adı Saray idi. Ve Abram kansı Saray'ı ve kardeşinin oğlu Lût'u ve kazanmış oldukları bütün mallarını ve edinmiş oldukları canları aldı ve Kenan illerine gitmek üzere çıktılar ve Kenan iline geldiler. (.....) Ve memlekette kıtlık oldu ve Abram orda konuk olmak üzere Mısır'a gitti; çünkü memlekette kıtlık ağırdı. Ve Mısır'a girmesi yaklaştığı zaman karısı Saray'a dedi ki: İşte, biliyorum ki, sen görünüştü güzel bir kadınsın ve olur ki Mısırlılar seni görünce, bu onun karısıdır, derler ve beni öldürürler, ama seni sağ bırakırlar. Senin yüzünden bana iyi davranılsın ve senin yüzünden canım sağ kalsın diye, onun kardeşiyim, dyesin!" Ve Abram, Mısır'a girdiği zaman, Mısırlılar Saray'ın çok güzel oldu-

(1) Günlüğünü sunduğumuz Sodom Büyükelçisi'nin çok uzak görüşlü bir kişi olduğu anlaşılıyor. Çünkü, günlüklerinin üstüne tarih olarak "Milattan önce" kaçınıcı yüzyıl olduğunu yazarak, 19 yüzyıl sonra olacak bir olayı, yani daha İsa doğmadan 19 yüzyıl önce İsa'nın doğacağını bilmiştir.

(2) Bu bölüm. İncil'in (Eski Ahid) Tekvin bölümü, Bab 11'den. hiç değiştirilmeden, olduğu gibi aktarılmıştır.

ğini gördüler. Ve Firavun'un beyleri O'nu görüp Firavun'a övdüler ve Saray, Firavunun sarayına alındı ve kadının yüzünden Firavun, Abram'a iyi davrandı ve Abram'ın koyunları, sığırları ve eşekleri ve köleleri ve cariyeleri ve dişi eşekleri³⁾ ve develeri oldu. Ve Tanrı, Abram'ın karısı Saray'ın Firavun'un yatağına girmesinden dolayı, Firavun'u ve onun sarayını büyük vuruşlarla vurdu. Firavun, Abram'ı çağırıp: 'Bana bu yaptığın nedir? Saray'ın senin karın olduğunu neden bana bildirmedin? Niçin, bu benim kızkardeşimdir, dedin? Ben de onu karı olarak aldım ve şimdi, işte karın, al git,' dedi."

Kutsal kitabımız aynen böyle yazmaktadır. Bu olay, tarihin yazdığı ilk pezevenkliktir. Bundan önceleri de çok pezevenklikler olmuş idi ise de, hiçbiri bu denli açık olarak kitaba geçmemiştir. Koskoca bir İbrahim Peygamber bile (Abram), koyunlar ve sığırlar ve eşekler ve köleler ve cariyeler ve dişi eşekler ve develer karşılığında ve canını kurtarmak için öz karısını, kızkardeşimdir diyerek Firavun'un koynuna gönderirse, benim gibi bir zavallı Tanrı kulu, karısını Dışişleri Bakanı'nın yanına niçin göndermesin? Koskoca bir İbrahim Peygamber'in yanında, benim gibi bir kul parçası kim oluyor ki... Kiskanenlar çatlasınlar. Sodom Büyükelçiliği'ne atanmam için kararnameyi, hükümet üyeleri imzaladılar bile. Biz de yakında yola çıkacağız.

TARİH: MİLATTAN ÖNCE 197X YILI, 6 MAYIS

Yolculuğumuz iki aydan uzun sürdü. Bu uzun yolu çok yerde posta arabalarıyla, kimi yerde kağınyla, kimi yerde at, katır ve eşek sırtında geçtik. Son onbeş günlük yolculuğumuzu da bir kervanla birlikte deve sırtında yaptık. Ürdün'ün alçak vadisindeki Sodom'a geldik. Bizim büyükelçilik yapısı, Sodom'un çok güzel biyerinde. Yarın saraya gidip Sodom Kralı'na güvenceliğimi (itimadnamemi) sunacağım.

Buraya gelmeden önce kitaplar okuyarak, Sodom, ve Sodom

³⁾ Peygamber Hazreti İbrahim'in karısını, kızkardeşi diye Firavun'a vermesi karşılığında Firavun'dan aldıkları arasında "eşek" de sayılmış, eşekten sonra da sıra "köleler, cariyeler ve dişi eşekler"e gelmiştir. Bağışlar arasında eşek sayılmışken, bir de ayrıca "dişi eşek" niçin denilmiştir. Nitekim, koyunun ve sığırın dışileri söylenmemiştir. Eşek denildikten sonra, ayrıca dişi eşek de denilmesinin bir hikmeti olsa gerektir.

Kralı ve Sodom'da yaşayan Lût Peygamber'e değgin bilgiler edinmiştim. Tarih kitapları, Sodom'u ve Lût'u şöyle tanıtmaktadırlar :⁽⁴⁾

"..... Abram, yeğeni Lût'u da yanına alıp, kendisi ve karısı ve kendisinin olan herşeyle birlikte Mısır'dan güneye yola çıktı. (Çünkü, Firavun, onu Mısır'dan kovmuştu.) Ve Abram, sürülerde ve gümüşte ve altında çok zengindi, (Çünkü, karısını alması karşılığında bunları Firavun, Abram'a, bağışlamıştı.) (...) Abram'la birlikte giden Lût'un da koyunları ve sığırları ve çadırları vardı. Ve birlikte oturmaları için yer onları taşıyamıyordu; çünkü onların malı çoktu ve birlikte oturamıyorlardı ve Abram'ın sürülerinin çobanları ile Lût'un sürülerinin çobanları arasında çekişme oluyordu. Ve Abram yeğeni Lût'a dedi: 'Rica ederim, benimle senin aranda, ve benim çobanlarım ile senin çobanların arasında çekişme olmasın, çünkü sen kardeşimin çocuğusun. Bütün ülke senin önünde değil mi? Rica ederim, benden ayrıl. Sen sola gidersen ben sağa... sen sağa gidersen ben sola giderim.' Ve Lût gözlerini kaldırdı ve bütün Erden bölgesindeki Sodom ve Gomorra, Tanrı'nın bahçesi gibi, her yerde suyu bol olduğunu gördü ve Lût bütün Erden bölgesini kendisine seçti ve Lût doğuya göç etti ve birbirinden ayrıldılar ve Lût, Sodom'da çadır kurdu."

Okuduğum kitaplardan, Sodom ve Sodom'a yerleşen Lût Peygamber üzerinde çok şeyler öğrenmiştim. Çünkü, görev yapacağı ülkeye değgin bilgi edinmek, bir büyükelçinin başat işidir.

TARİH: MİLATAN ÖNCE 197X YILI, 4 HAZİRAN

Buraya gelmeden önce de, Sodom ve Gomorra'da, oğlancılığın, puşluğun ve pezevenkliğin çok artmış olduğunu duymuştum ama bu denli de çok olduğunu hiç sanmıyordum. Olup bitenleri gördükçe, şaşıp kalıyorum. Sodom'da, halkın ahlakı bozulur diye müstehcen film yapılmaması için çok şiddetli sansür bulunduğu halde, en müstehcen filmler yine de Sodom'da yapılmakta ve ithal edilmektedir. Sodom'un en ünlü şarkıcısı, karı mı yoksa erkek mi olduğu anlaşılamayan bir kart oğlan olup, Sodumluların çok büyük sevgisini kazanmıştır. Bütün Sodom karıları ve bütün Sodom er-

⁽⁴⁾ İncil (Eski Ahid) Tekvin- Bab 13.

kekleri bu şarkıcı kart oğlana hayrandırlar ve Sodom'da gerek erkek ve gerek kadın, herkes "Ahlak elden gidiyor" diye çırpınmaktadır. Ve Sodom'un kralı, o kart oğlan şarkıcıyı, kültür ilişkisi olarak başka ülkelere "milli sanatçı" diye göndereceğini gazetecilere söylemiştir. Herkesin ahlak diye bağırduğu Sodom'da, oğlancılık yalnız bir bireysel alışkanlık değil, aynı zamanda bir toplumsal gereksinim olduğundan, o ünlü oğlan şarkıcı kartlaşınca, yerine yeni bir şarkıcı olarak bir sübyan bulunmuştur ve bu sübyanın sesi güzel değilse de, karı kılığında, entarili ve son derecede dekolte resimleri Sodom gazetelerinde basılmaktadır. Bu olay da ispat etmektedir ki, Sodom'da bir oğlan şarkıcı, bir toplumsal gereksinimdir. Çünkü, biri kartlaşınca, toplumun bu gereksinmesine yanıt vermek üzere, bir yenisi ortaya çıkarılmaktadır. Kartlaşmış olan eski şarkıcı da, yerini, yeni oğlana kaptırmamak için, pullu ve boncuklu ve parlak karı giysileriyle, televizyonlarında ahlak vaazlarından sonra çıkıp kırılarak, cilveler dökerek, süzüm süzüm süzülüp gerdan kırarak ve kalça oynatarak şarkı söylemektedir.

Kentin göbeğindeki heykel bulunan bir alandan geceleri geçmekte olanların yollarını kesen pezevenkler, onları Amerikalı sanıp "Sör, vud yu layk nays gör!..." diye karı satmaya çalışmaktadırlar. Onların Amerikalı olmadığını anlayınca da "Fıstık gibi oğlanlarımız da var..." demektedirler.

Gazetelerde, dergilerde, filmlerde, radyolarda, televizyonlarda, yollarda, gazinolarda, oğlancılık ve puşluk ve pezevenklik bu denli su yüzüne çıkmışken, yine de namus ve ahlak sözünden geçilmemektedir. Yeryüzünün en şaşılası sapıklıkları Sodom'da görülmektedir. Örneğin adı "Bağımsızlık Caddesi" olan yolun iki geçesindeki dükkân ve mağaza ve eğlence yerlerinin ve gece kulüplerinin adları yabancı olup, bu yabancı adlar yazılı levhalar bile bağımsızlığa ters düşmektedir. Ve ahlakı, ve namusu dillerinden düşürmeyenler, bunun ayırında değillerdir. Bu Bağımsızlık Caddesi'nin yan sokaklarında, gece yarısından sonra 10-13 yaşlarında küçük çocuklar, ordan geçen yaşlı başlı kimselerden para dilenmekte, istedikleri parayı alamazlarsa "Yetişin, bu herif ırzımıza geçecek!" diye bağırmakta ve şıp diye orda biten bekçi yada polisler işe karışmakta, çocuğun

şikâyetçi olduğu adamı karakola götürmek istemektedirler. Neye uğradığını şaşırان çocuk sahibi adamcağız, uğradığı yüz kızartıcı iftiradan kurtulmak için, rüşvet verip karakola gitmeden ordan savuşmakta ve sonra verilen rüşvet, kendisine bekçi yada polis süsü veren herifin cebine inmekte ve o küçük çocuk, yeniden bir av için pusuya girmektedir.

Sodom'un her yerinde kızlar ve oğlanlar sarmaş dolaş olarak türkülerin türküsünü söylemektedirler.⁽⁵⁾

.....
*Beni kendi ağızlarının öpüşleriyle öpsün;
Çünkü okşamaların şaraptan daha iyidir.*

.....
*Beni kendine çek; biz senin ardınca koşarız;
Kral beni iç odalarına götürdü;
Seninle biz ferahlanıp seviniriz;
Senin okşamalarını şaraptan çok anarız;
Seni sevmekte onların hakkı var.*

.....
*Kral sofrasında otururken,
Benim sümbül yağım güzel kokusunu yaydı.
Memelerim arasında yatan,
Safi mür çıkındır, bana sevgilim.*

.....
*Orman ağaçları arasında elma nasılsa,
Oğlanlar arasında sevgilim öyledir,
Zevk alarak onun gölgesinde otururum,
Ve meyvesi damağıma tath idi.
Kuru üzümle bana kuvvet verin,
Beni canlandırın;
Çünkü aşk hastasıyım ben.
Sol eli başımın altında olsun,
Sağı da beni kucaklasın.*

.....

(5) İncil (Eski Ahid) Neşideler Neşidesi – Bab 1-7.

*Ab ne güzelsin sevgilim,
İki memen, sanki bir çift geyik yavrusu,
Zambaklar arasında otlayan;
İki ceylan yavrusu.*

.....
*Ey yavuklum, hal damlatır dudakların;
Balla süt senin dilinin altındadır.*

Sodom'un her yerinde, her zaman, kızlar, oğlanlar ve yaşlılar ve gençler ve çocuklar bu şarkıları ve buna benzer şarkıları söyleyip sevişmektedirler.

TARİH: MİLA'TTAN ÖNCE 197X YILI, 19 TEMMUZ

Bütün insanların zevke, keyfe ve safaya dalmış olduğu Sodom' da, insanı şaşırtan o denli çok şey var ki, burda her an büyük bir şaşkınlık içinde yaşıyorum. Daha şaşılası olanı, kendileri buna alışık olduklarından, herşeyi doğal görmektedirler. Örneğin, arabalar yaya kaldırımlarında durur ve yayalar ise araba yollarında yürümeye çalışırlar ve Sodom'lular o denli sapıtmışlar ki, bu tersliği doğal sayarak bunun ayırıcında bile olamazlar.

Gırtlığına dek yabancılara borçlu olan Sodom devleti, dışardan traktör ve otobüs ve kamyon satın atmaya çalışırken, içerde bikaç otomobil fabrikası birden kurmuş ve bu otomobilleri satabilmek için, halkını otomobil delisi yapmayı başarmıştır. Parçaları dışardan satın alınarak içerde çatılan bu otomobillerden bir tane satın alabilmek için her Sodomlu deli olmaktadır. Bu montaj otomobil fabrikaları, Sodom'un yollarına sığmayacak denli çok otomobil yapmakta ve Sodomlular özel otomobillerin bir gereksinim olduğuna inandırılmaktadırlar. Öyle ki, haftada bir özel otomobiliyle bir gezinti yapan ev kadınları bile, özel arabanın modern insanın en büyük gereksinimi olduğunu söylemektedirler ve bu hanımlar, kendileri arabayla gezmek istemeseler bile, tıpkı ev köpeklerini sokakta gezdirir gibi, —çünkü uzun zaman çalışmayan araba tutukluk yapacağından— özel arabalarını özel olarak gezdirmektedirler.

Sodom'da askerlerin paralarının toplanmasıyla kurulan büyük bir iş firmasının, ilk olarak bir "ulusal sermaye" oluşturacağı sanılmışsa da, bu ulusal kuruluşa da yabancı şirketler ortak edilerek, Sodom halkının otomobil çılgınlığı daha da körüklenmek için, bir otomobil fabrikası daha kurulmuştur. Genç karıkocalar, araba satın alabilecek para biriktirebilmek için çocuk yapmamakta ve ikisi birlikte çalışıp otomobil parası kazanmaktadırlar.

Bu fabrikaların yaptığı arabalar, araçlar da para kazansın diye, peşin parayla satılmamakta, ille de komisyoncuların da kazanması için, taksitle ve yüksek parayla satılmaktadır.

En şaşırtıcı olanı, Sodom halkının bu deliliklerin ayırıcında olmamaları, hatta tersine, "Şu gereksiz araba fabrikaları traktör ve kamyon ve otobüs fabrikalarına çevrilmelidir." diyenlere deli gözüyle bakılmakta olmasıdır. Özel arabalar, Sodom yollarına sığmaz olduğundan, biyerden biyere daha hızlı gitmeye yaraması gereken arabalar, daha yavaş gitmekten, hatta hiç gitmemekten başka bişeye yaramamaktadırlar. Geçende bindiğim bir taksinin sürücüsüne, "Acaba biraz daha hızlı gidemez miyiz?" diye sorduğumda, sürücü bana "Daha hızlı gitmesine gideriz ama, arabayı kime bırakalım?" demiştir. Arka arkaya dizilmiş yirmi arabanın aldığı yolcuyu bitek otobüsün alacağı ve otobüs kullanılırsa yolcuların daha rahat edeceği ve yolların biraz olsun boşalacağı, çılgın Sodomlulara anlatılamamaktadır.

Sodom, dünyanın en iyi tütününü yetiştiren ve tütün ihraç eden bir ülke olduğu halde, dükkânlarında kendi yaptığı ciğaralar bulunmamaktadır ve Sodomlular bunda bir terslik görmemektedirler. Buna karşılık, yasak olan yabancı malı ciğaralar kaçak olarak yollarda satılmakta ve bu kaçak ciğaraları satanları arada sırada, yine bu kaçak ciğaraları içen polisler yakalamakta ve yine bu kaçak ciğaraları içen savcılar sorguya çekmekte ve yine bu kaçak ciğaraları içen yargıçlar hapse mahkûm etmekte ve bu ciğara kaçakçıları, kaçak ciğara içen yönetmenlerin yönettiği cezaevlerine atılıp ıslah edilmek istenmektedir. Ve akılları başlarından gitmiş olan Sodomlular, bunda bir çelişki olduğunun bile ayırıcına varamamaktadırlar.

TARİH: MİLAT TAN ÖNCE 197X YILI, 26 HAZİRAN

Sodom'da kimi yerli mallar, kaçak mallardan çok daha üstün olduğu halde, Sodomlular kaçak mal almaya o denli alıştırmışlardı ki, bu yerli mallara yabancı damgası vurularak, kaçak yabancı mal süsü verilmek yoluyla ancak satılabilmektedir. Sodomlular kaçak mala öylesine düşkünlüdürler ki, lüks ambalajlanmış boku, kaçak gelmiş yabancı boku diye satsalar, ne boka yarayacağını da bilmeden bok bile yiyecekler ve buna alıştıktan sonra da bok sıkıntısı çekmeye başlayacaklardır.

Dün, elçiliğimizde çalışan bir Sodomluyla, kaçak malların en çok satıldığı kentin bir alanından geçiyorduk. Kaçakçılar, sattıkları malların hangi ülkenin kaçak malı olduğunu bağırarak reklam ediyordu. Yanımdaki Sodomlu bu kaçakçıların sahteci olduklarını, çünkü, kaçak olmayan malları kaçak mal diye satarak halkı kandırdığını söyledi. Sahteciliğin böylesine ters anlaşıldığı, başka hiçbir yerde duyulmamıştır.

Saklambaç ve çelikçomak oynayacak yaştaki karaborsacı çocukların bir günlük kazancı, bir öğretmenin, bir kaymakamın ve bir yargıcın aylığından çok daha yükseken, yine de kimi anababaların çocuklarını okula göndermeye zorlamaları anlaşılır şey değildir.

TARİH: MİLAT TAN ÖNCE 197X YILI, 14 TEMMUZ

Sodomlu erkekler, erkeklikleriyle çok övünürler. Ve durmadan erkeklik taslarlar. Bir erkeğin, erkeklik gösterisinde bulunmasındaki saçmalığın da ayırında değildirler. Bir erkek, nasıl olsa erkek olduğuna göre, neden ille de erkek olduğunu ispat ve ilan etmek ister; bu anlaşılmaz. Kimi yabancılar bunu, cinsel sapıklığın çok artmış olması yüzünden, erkeklik reklamı sanmaktadırlar.

Erkeğin ölçüsü, mangalda kül bırakmamaktır. Yaman erkek olanlar, "Mangalda kül bırakmaz," diye övülürler. Mangalda kül bırakmamanın ne demek olduğunu bilmiyordum. Sonradan öğrendim.

Sodom'da erkeklerin, erkeklik gücü, Sodomlu hekimlerce şöyle

ölçülmektedir. Erkekliği ölçülecek erkek, muayene odasına alınmakta ve pantolonu çıkartılmaktadır. Yerde, içi kül dolu bir kömür mangalı durmaktadır. Erkeklik derecesi muayene edilecek olan erkek, oturur gibi, içi kül dolu mangala çömelmekte ve hekimin,

– Osurl! demesiyle osurmaktadır.

Sağlam olan erkekler osurunca, mangaldaki kül, osuruğun rüzgârının şiddetiyle savrulmaktadır. Bir erkek, ne denli erkekse, o denli çok kül savurmaktadır. Külün savrulması, erkekliğin sıkılığıyla doğru orantılıdır. Oğlan olarak kullanılmışların osuruğu ya duyulmamakta, ya bir fısırtı duyulmaktadır ki, bu da mangaldan kül kaldırmaya yetmemektedir. Böylece onların erkek olmayan erkek oldukları anlaşılmaktadır. Erkeklik muayenesinde tam numara alan öyle erkekler vardır ki, osurduklarında, mangaldaki bütün küller uçuşup savrulmaktadır. Böyle erkekler “Osurunca mangalda kül bırakmaz” diye övülmektedir. Ancak, ayıp olduğu için zamanla osuruk sözcüğü kullanılmaz olmuş ve yalnızca “mangalda kül bırakmaz” diye erkekler övülür olmuştur.

Hekimler bu erkeklik muayenesinden sonra, muayene edilen erkeğin, mangaldan ne miktarda kül savurduğunu bildiren erkeklik raporu vermektedirler. Sodom’da çok kişi “Mangalda kül bırakmaz” sözünün nereden ve nasıl geldiğini bilmeden bu sözü son zamanlarda alay için kullanmaktaydı.

Sodom’da, yiğitlik, kabadayılık, erkeklik isteyen kimi mesleklerle girmek için, erkekler, mangalda kül muayenesinden geçirilmektedirler. Sodom Kralı’nın savaşçı beyleri sıkı mangal külü muayenesinden geçirilerek sağlam çıkmış erkeklerden seçilmiştir. Ameliyat yaptırdıktan sonra bu muayeneye girip rapor alanların bulunduğu da söylenmektedir.

TARİH: MİLATAN ÖNCE 197X YILI, 4 EYLÜL

Sodom’un yöneticileri ahlaka aşın düşkün ve “manevi kalkınma” yanlısı kişilerdir. Buyüzden de, müstehcen yayınlara şiddetli yasak koymuşlardır. Bu yasakların etkisi görülmüş ve gazete ve dergilerde yayımlanan çıplak kadın resimlerinin iki meme ucuyla apış

arasına birer siyah nokta konularak, eskiden bu denli farkına varılmayan kadın vücudundaki bu üç yere daha çok dikkat çekilmiştir. İki meme ucuyla apış arasını sanki örtmek bahanesiyle konulan, bu siyah noktalar, yolcuların yanlış gitmelerini önlemek için konulan “Burdan gider” yazılı okların yaptığı görevi yapmaktadır.

Ahlakın bozulmaması için özellikle müstehcen filmler çok şiddetli sansüre uğramaktadır. Sodom’daki sansür denli şiddetli sansür başka hiçbir yerde olmadığı halde, yine de dünyanın en müstehcen filmlerinin nasıl olup da Sodom sinemalarında oynatıldığı çok şaşırtıcıdır. Ayrıca, evlerde çok müstehcen özel filmler de gösterilmektedir.

Sodom Sansür Kurulu’nda üye bulunan bir tanıdığım geçenlerde bana, bir filmin sansüründe bulunmak isteyip istemediğimi sordu. Çok istiyordum. Dün birlikte, bir filmin sansürüne gittik. Sinema salonunda özel olarak sansür kuruluna oynatılıyordu film. Sansür kurulu yedi kişiydi. Ben, onların konuğu olarak orda bulunuyordum. O yedi kişilik sansür kurulu arasında onaltı onyediyi yaşında bir delikanlı vardı ki, bu denli genç birisinin film sansüründe bulunması bana doğal gelmemiştir. Ama Sodom’da en doğal dışı şeyler doğal sayılıyordu.

Salon karardı, film başladı. Bisüre sonra filmde yarı çıplak bir kadın görününce, sansür kurulundan biri, yanındaki delikanlının bacak arasına elini attı. Biraz sonra da elini çekti. Filmde o kadın bir erkekle öpüşüyordu. Yaşı altmışın üstünde görünen o adam, yine elini delikanlının bacak arasına attı. Yine çekti elini. Ne zaman, filmde açıksaçık sahne olsa, o adam, elini çocuğun bacak arasına atıyordu.

Sodom’da sapıklık yaygın ama, gözümün önünde geçen bu olaydan canım sıkıldı. Bir filmin müstehcen olup olmadığına karar verecek olan sansür kurulu üyesi, bunu nasıl yapardı... Beni oraya çağırılmış olan sansür kurulu üyesine, çocuğun bacak arasına elini atan adamın kim olduğunu sordum. Sansür kurulunun başkanı olduğu yanıtını verdi. Adamın, cinsel sapık olup olmadığını sordum. Bu kez de,

– Hayır, çok namuslu adamdır, muayenesinde mangalda kül

bırakmamıştır! dedi.

– Çok namusludur da, filmde erotik sahneler olunca, neden elini çocuğun bacak arasına atıyor? diye sordum.

Beni oraya getirmiş olan Sodomlu,

– Sen, dedi, bir filmin müstehcen olup olmadığını nasıl ölçtüğümüzü soruyordun. Bu ölçüde, kurulumuzun başkanı hiçbir haksızlık yapılmasını istemiyor. Bunun için de, nasıl ısı termometreyle, basınç barometreyle, rutubet higrometreyle ve uzunluk metreyle ölçülüyorsa, başkanımız da, müstehcenliği somut, yani elle tutulur bir şeyle, bir metreyle ölçmek istiyor. Bilmem, anlatabildim mi? Hava soğuyunca termometrenin cıvası iner, ısınınca da yukarı çıkar. İşte bunun gibi... Filmin açıksaçık sahnelerinde, elini delikanlının bacak arasına atışının nedeni işte bu... Müstehcenliği ölçmek, yoksa ahlaksızlık değil... Delikanlıda bir kıpırtı oluyorsa, başkan filmin müstehcen olduğuna karar veriyor, böylece de haksızlığı önüyor. Çünkü, ölçüsü var, ölçüyor...

– İyi ama, dedim, bu delikanlının ölçüsüne göre, müstehcen olmayan şey yoktur ki... Neden, kendi ölçüsünü kullanmıyor da, delikanlının ölçüsünü kullanıyor?

– Kendi ölçüsünü kullanırsa, o zaman da müstehcen olan hiçbir şey kalmıyor,

Sodom'daki film sansür kurulunun bu müstehcenlik ölçüsüne şaşıp kaldım.

TARİH: MİLATTAN ÖNCE 197X YILI, 18 KASIM

Sodom'daki ahlaksızlığı, sapkınlığı, ahlak bataklığını anlatmaya benim gücüm yetmiyor, iyi ki orda Lût Peygamber vardı. Zavallı Lût Peygamber, bu sapık insanları doğru yola getirmek için çok uğraşıyordu. Lût Peygamber'in bu çabalarını kitaplar şöyle yazıyordu.⁽⁶⁾

“Lût Kavmi, yani Sodomlular, gönderilen peygamberleri yalanladı. Lût, kardeşlerine sordu: ‘Siz Allah’tan korkmaz mısınız? Kuşkusuz, ben size

⁽⁶⁾ Hiç değiştirilmeden olduğu gibi Kur'an'dan alınmıştır: Kur'an – Şuarâ Sûresi, âyet 160 –167.

gönderilen güvenilir bir peygamberim. Artık Allah'tan korkun ve bana uyun. Ben karşılık olarak sizden ücret istemiyorum. Beni salt evreni yaratan ödüllendirdi. Siz, Tanrınızın, sizin için yarattığı eserlerinizi bırakıp da, insanların içinde erkeklere mi gidiyorsunuz? Siz helâli atıp barama yönelen bir kavimsiniz.' dedi. Onlar da: 'Ey Lût, sen bu davadan vazgeçmezsen, and olsun ki, yurdumuzdan kovulanlardan, çıkarılanlardan olacaksın.' dediler.

Zavallı Lût, başka umar kalmayınca, Tanrı'ya, durumu anlatıp yardım etmesi için yakardı. Çünkü, Tanrı her zaman Sodomluların yardımına koşardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında da böyle olmuştu. Savaşa giren kalkınmış ülkelerin insanları "Allahım yetiş, bize yardım et artık" diye yalvarıyorlar, Allah onların yardımına gitmiyordu. Savaşa girmemiş olan geri kalmış, yada az gelişmiş yada kalkınmakta olan Sodom halkı "Allahım, yetiş!" der demez, Allah "Çabuk, çizmelerimi getirin... Sodomluların yardımına gideceğim." buyurmuştu. Çizmelerini getiren melek, neden öbür ulusların yardımına gitmeyip de, Sodomluların ilk yardım sesine koştuğunu sorduğunda Tanrı şöyle demişti: "O zavallıların benden başka kimsesi yok ki..."

Lût'un feryadını duyunca Tanrı, İbrahim'e, yani eski Abram'a şöyle dedi:⁽⁷⁾

"Sodom ve Gomorra'nın feryadı büyük. Ve onların günahı çok ağır olduğu için, şimdi ineceğim ve bana gelen feryada göre tamamen yaptılar mı göreceğim ve yapmadıysa, bileceğim." İbrahim, hâlâ Rabb'in önünde duruyordu. *Ve İbrahim yaklaşıp dedi; "İyi kişileri de kötü ile birlikte yok edecek misin? Belki kentin içinde elli iyi vardır. İçinde olan elli iyi için bağışlayıp yeri yok edecek misin? İyi de kötü gibi olsun diye, iyiyi ile birlikte öldürmek senden ırak olsun. Bütün dünyanın adalet göstermez misin?"* Ve Rabb dedi: *"Sodom'da, kentin içinde, elli iyi bulursam, bütün yeri onların hatırı için bağışlayacağım."* Ve İbrahim yanıtladı: *"Belki elli iyiden beşi eksilir, beş kişi için bütün kenti yıkacak mısın?"* Ve Rabb dedi: *"Orda kırkebeş kişi bulursam, yıkamayacağım."* İbrahim bikez daha ekledi: *"Belki orda kırk iyi kişi bulunur."* Ve Rabb dedi: *"Kırk kişinin hatırı için yıkamayacağım."* Ve

⁽⁷⁾ Hiç değiştirilmeden olduğu gibi İncil'den aktarılmıştır. İncil (Eski Ahid) Tekvin – Bab 1.

İbrahim dedi: "Sözlerime darılma, belki orda otuz kişi bulunur." Ve Rabb dedi: "Orda otuz kişi bulursam, yapmayacağım."

Tanrıyla İbrahim Peygamber arasında bu pazarlık böylece sürdü. Sonunda, Sodom'da iyi on kişi bile varsa Tanrı, Sodom'u yıkmayacağına söz verdi. Demek, Sodom'da on iyinin çıkacağından bile umut yoktu. Tanrı, Sodom'daki Lût'a iki meleğini gönderdi. Bu iki melek, yakışıklı iki delikanlı donundaydı. Lût, bu iki meleği gece evine alıp konuk etti. Sodomlular ise, bu iki meleklerle sevişmek istediler.

Şöyle ki:⁽⁸⁾

İki konuk delikanlı yatmazdan önce, Sodom adamları, her mahalleden gencinden yaşlısına dek bütün halk evi sardılar. Ve Lût'u çağırıp ona dediler: "Bu gece senin yanına giren o adamlar nerede? Onları bize çıkar. Ve onları bilelim." Ve Lût onlara kapıya çıktı ve arkasından kapıyı kapadı ve dedi: "Ey kardeşlerim, rica ederim, kötülük etmeyin, işte benim ere varmamış iki kızım var, rica ederim, onları size çıkarayım ve kızlarıma dilediğinizi yapın, ancak bu adamlara hiçbir şey yapmayın, mademki damımın gölgesine geldiler."⁽⁹⁾ Ve dediler: "Geri çekil" ve dediler; "Şimdi sana onlara yapacağımızdan daha kötüsünü yaparız."⁽¹⁰⁾ Ve Lût'u çok zorladılar ve kapıyı kırmak için yaklaştılar, O iki konuk, ellerini uzatıp Lût'u yanlarına çağırdılar, evin içine getirdiler ve kapıyı kapadılar. Ve evin kapısında olan adamları, küçüğünden büyüğüne dek kör ettiler, öyle ki, kapıyı bulmak için çok yoruldular.

Ve adamlar Lût'a dediler: "Senin burda her kimin varsa, kızlarını, oğullarını, damatlarını ve kentte senin olanların hepsini bu yerden çıkar; çünkü biz bu yeri yıkacağız ve Rabb burasını yıkmak için bizi gönderdi." Ve Lût kızlarını alacak olan damatlarına (kızlarının nişanlılarına) söyleyip, bu

⁽⁸⁾ Hiç değiştirilmeden olduğu gibi İncil'den aktarılmıştır. İncil (Eski Ahid) Tekvin – Bab 19.

⁽⁹⁾ Sodom'un her mahallesinden genci yaşlısı bütün herifler, konuk iki delikanlıyla sapıkça sevişmek için, delikanlıları Lût'tan zorla almak istediklerine göre, demek, Sodom'dakilerle yetinmeyip iyice azmışlar, kösnüklükten gözleri dönmüş. Zavallı Lût'un şu özverisine bakınız; iki delikanlının namusunu koruyabilmek için, o gözleri kararmış azgınlara, daha er eli değmemiş gül gibi kızığ-lankız iki kızını sunuyor. Ne namus, ne özveri... Amcası İbrahim de, Firavun'dan canını kurtarmak için, kızınsı Firavun'un koynuna vermemiş miydi.

⁽¹⁰⁾ Gözü dönmüş sapıklar, Lût'un er eli değmemiş iki kızını bile istemiyorlar ve o iki delikanlıyı vermezse, o iki delikanlıyı yapacaklarından daha kötüsünü, Lût'a yapacaklarını söylüyorlar. Ne yapacaklar Lût Peygamber'e? Osmanlı yenicilerinin padişahları Genç Osman'a yaptıklarını...

yerden kaçın, dedi. Damatlar bu sözü şaka sandı. Kuşlukta, o iki melek Lût'a "Karını, iki kızım al, buradan savuş. Yoksa kentin kargaşasında sen de yok olursun," dediler. Lût yavaştan alınca, iki melek, onların ellerinden tutup hepsini kentin dışına koydular. Ve onlara dediler: "Canınızı kurtarmak için kaçın, durmayın. Sakın, ardınıza da bakmayın." Lût'la ailesi Tsoar'a geldiler.

Sodom ve Gomorra üzerine Rabb, kükürt ve ateş yağdırdı.⁽¹¹⁾ Kenti, insanları, hayvanları, bitkileriyle altüst etti.

Ama karısı, söz dinlemeyip arkasına baktı ve tuz direği oldu. Ve ertesi sabah Lût uyanıp Sodom ve Gomorra'ya baktığında, yerin dumanı, ocak dumanı gibi çıkıyordu. Lût, Tsoar'da oturmaktan korkup iki kızıyla dağa çıktı, bir mağarada oturdular. Ve büyük kız küçüğüne dedi: "Babamız kocamıştır ve şu duruma göre koynumuza girmek için ülkede erkek yoktur. Gel, babamıza şarap içirelim, babamızın dölünü almak için onunla yatarız." Ve o gece babalarına şarap içirdiler ve büyük kız girip babasıyla yattı ve ertesi gün büyük kız küçüğüne dedi: "İşte dün gece babamla yattım, bu gece de ona şarap içirelim ve babamızın dölünü yaşatmak için, gir, onunla yat!" Ve o gece de babalarına şarap içirdiler ve küçük kız kalkıp onunla yattı ve Lût onun yatmasını kalkmasını bilmedi. Lût'un iki kız böylece babalarından gebe kaldılar.⁽¹²⁾

Ve İbrahim güneye göç etti, Gerar'da konuk oldu. Ve İbrahim karısı Sara için (Adı Saray'dı, sonradan Tanrı adının Sara olmasını buyurdu.) "Bu, benim kızkardeşimdir." dedi ve Gerar Kralı, Sara'yı aldı.⁽¹³⁾ Ve Tanrı, Gerar Kralı'nın rüyasına girdi. Ve Allah rüyasında Gerar Kralı'na dedi: "Yattığın kadın, İbrahim'in karısıdır. Bu kenti de yok edeceğim." Gerar

(11) Yanardağ fıskırışı olmalı.

(12) Kızlar, babalarını sarhoş edip koynuna giriyorlar ve üst üste iki gece iki kız, babaları Lût Peygamber'den gebe kalıyorlar, insan nice sarhoş olursa olsun, cinsel ilişkide bulunduğu ayırdındadır. Hele bu cinsel ilişki öz kızıyla olursa... Cinsel ilişkide bulunduğu ayırdında olamayacak denli sarhoşsa, bu kerte sarhoş olan bir kimse de, cinsel ilişkide bulunamaz ve kadını gebe koyamaz. Doğrusu, Lût ile iki kızının davranışları oldukça kuşkuyla görünüyor. Cinsel sapık erkeklerle de eskiden "Lûti", yani "Lût'tan olan", "Lût gibi olan", "Lûtgil" denilirdi. Cinsel sapıklık edimine de "İil-i Livata", yani "Lût gibi edimde bulunan" denilirdi.

(13) Öyle anlaşıyor ki, İbrahim Peygamber, karısı Sara'yı Mısır'da Firavun'un koynuna verdikten ve karşılığında ondan mallar ve altınlar ve gümüşler aldıktan sonra, biri de bir bini de bir, ve sevilen canın hesabı tutulmaz diyerek, karısını kızkardeşi diye vermeye alışmış da olduğundan, yine aynı yöntemle karısını, kızkardeşiymiş gibi Gerar Kralı'na vermekte ve karşılığında yine ondan mallar almakta bir sakınca görmemişti.

Kralı, bilmediğini söyledi. Ve Allah dedi: “Ve şimdi adamın karısını geri ver; çünkü o peygamberdir ve senin için dua eder ve yaşarsın. Vermezsen, bil ki, sen ve senin olanlar öleceksiniz,”

Gerar Kralı, İbrahim’i çağırıp ona dedi: “Bana yapılmaz işler yaptın. Benden ne kötülük gördün de, karını, kardeşim diye koynuma verdin?”

İbrahim “Karım, yüzünden beni öldürecekler diye düşündüm, “dedi. Sara, gerçekten de İbrahim’in baba bir, ana başka, kızkardeşiydi.”⁽¹⁴⁾ Gerar Kralı, İbrahim’e, koyunlar ve sığırlar ve köleler ve cariyeler ve bin parça gümüş verdi.”⁽¹⁵⁾

TARİH: MİLATTAN ÖNCE 197X YILI, 14 OCAK

Sodom’da gördüğüm şeyleri ve olan şeyleri yazdığım gibi, bundan sonra olacak şeyleri de yazacağım. Karımla benim, Sodom’dan kurtuluşumuz bir mucizedir. Sodom’un yıkılmasından az önce, büyükelçiliğe iki delikanlı gelerek dediler ki: “Biz casusuz. Size çok gizli bir haber satacağız ki, değeri çok yüksektir.” Nedir, diye sorduğumda dediler: “Para peşin, büzük meşin.” Bu sözlerinden bu yakışıklı gençlerin de sapık olduklarını anlayıp, kendilerine yüz talant⁽¹⁶⁾ verdim. Ve onlar dedi: “Lût’un evinde ona denilenleri gizlice dinleyip duyduk. Sodom, yerle bir olacaktır. Çabuk, kaçıp kurtar canını...” Bunlar gerçekten Sodomlu iki casus mu, yoksa iki melek miydi, bilmiyorum. Karım, benim Sodom Büyükelçiliğine atanmam için bizim dışişleri bakanıyla bana ihanet etmiş olduğundan, bu ihanetini cezalandırmak için karımı orada bırakıp dağlara kaçtım. Yüksek yerden, Sodom’un nasıl yerle bir olduğunu seyrettim. Yerden ateşler fışkırıyor ve halkın başına kızgın taşlar yağıyordu. Yüzyıllar sonra Pompei kentinde de böyle olacaktı. Ve Sodom ile Gomorra, Hiroşima ve Nagazaki’den daha kötü olmuştu. Ne var ki, sapıklığın

⁽¹⁴⁾ İbrahim’in karısını, kızkardeşi diye başka erkeklere vermesi, Sara gerçekten onun kızkardeşi olduğundan yalan söylemediğini gösteriyorsa da, bu kez de başka bir erkeğin koynuna hem karısı, hem de kızkardeşi olan kadını göndermiş oluyor ki, doğrusu bu davranışı, bu mesleğin karesi demektir.

⁽¹⁵⁾ İbrahim, çok zengindi ve Rabb İbrahim’e, onu çok zengin edeceğini söylemişti. Aynı zamanda İbrahim, bereketin, bolluğun da simgesidir.

⁽¹⁶⁾ Sodom’da kullanılan paralardan bir talanı, altın para olarak, 597 altın kuruştan biraz artıktır. 100 talant, aşağı yukarı 60 bin altın kuruş eder.

kökü kazınamamıştı. Çünkü, bana da gelen casuslar, Sodom'da ev ev dolaşp, meleklerin Lût'a söylediği gizi, rüşvet karşılığı satıyorlardı ve bu gizi duyan dağlara kaçıyor, pis canını kurtarıyordu. Sodom yıkıldıktan sonra dağlardaki insanlar yeniden kente döndüler. Dünyanın her yerinden, her ülkesinden, dostundan düşmanından, Kızılay'ından, Kızılhaç'ından ve Kızılaslan'ından, Sodom'a yardımlar gelmeye başladı ise de, bu yardımlar burada her zaman olduğu gibi, halkın eline geçmeden, karaborsacıların eline geçti.

Karımı Sodom'da bıraktım ama, çok şükür kendi⁽¹⁷⁾ kurtardım.

Sodom Büyükelçisi'nin, ancak bir bölümünü yayımladığımız günlüğü burada bitiyor. Sodom Büyükelçisinin günlüğünde yazılanların, göksel din kitaplarında yazıtı olanlara uyması bakımından, ne denli değerli tarihsel belge olduğu ortadadır.

⁽¹⁷⁾ Buradaki bir kelime okunamamış ve büyükelçinin ne demek istediği anlaşılamamıştır.

TÜRKİYE'Yİ BİLMEK^(*)

Sakal ve pantolon olayı çıkana dek öyle bir gerginlik yaşanmamıştı okulda. Elbet küçük sürtüşmeler olmuştu her okulda olduğu gibi. Bu okul, yabancı dilde öğretim yapan, buyüzden de paralı, yani ancak zengin çocuklarının gidebildiği bir okuldu. Kültür dersleri dedikleri tarih, coğrafya gibi dersler Türkçe, fizik, kimya, matematik gibi dersler de Almanca öğretilirdi.

Okulun altmış öğretmeni vardı. Bu altmış öğretmenin, biri kadın sekizi erkek olmak üzere dokuzu Alman'dı. Dokuz Alman'ın öğretmenlik yeteneği vardı, yine de Almanya'da iş bulamadıkları için, öğretmenlik yapmak üzere Türkiye'ye gelmek zorunda kalmışlardı.

Dokuz Alman öğretmenden biri, Türkiye'ye geleli üç yıl olduğu için, Türkiye'yi daha iyi bilmek ve Türkleri daha iyi tanımakla ovunurdu. Ne demektir Türkleri tanımak, Türkiye'yi bilmek? Öbürleri de elbet zamanla Türkleri tanır, Türkiye'yi öğrenirlerdi; öğreniyorlardı da...

Öbürlerinden önce gelmiş olan Alman,

– Hayır, hayır, öyle değil... diyordu.

– Ya nasıl? diye soruyorlardı.

O da anlatıyordu:

– Türkiye'de olanaksız diye bişey yoktur. Başka herhangi ülkede en olanaksız gibi görünen bir iş Türkiye'de kolaylıkla yapılabilir. Ancak, bunu başarabilmek için Türkleri iyi tanımak ve Türkiye'yi de iyi bilmek gerekir. İşte buyüzden Türkiye'yi iyi tanımalı...

Öbür Almanlar, anlayamadıkları için,

– Bir örnek ver... diyorlardı...

O da örnek gösteriyordu:

– Örneğin Türkiye'de olmayan hiçbir şey yoktur. Dünyanın her

(*) "Bir Koltuk Nasıl Devrilir?" adlı kitaptan alınmıştır.

neresinde her ne varsa onu Türkiye’de de bulabilirsin. Türkiye’de yok yoktur ve Türkiye’de olmaz, olmaz. Her şey olur. Diyelim, daha dün bulunmuş bir kanser ilacı yada birkaç yıldanberi Türkiye’ye sokulmamış bir kalp ilacı... Bunları şıp diye bulabilirsin... Yeter ki, nereden, nasıl ve kimlerden isteyeceğini bilesin... Herşeyin bulunabileceği ayrı yeri ve insanı vardır. İstersen ben sana son model tanklar bile satın alabilirim yada denizaltı... Yada füze... Örneğin İstanbul’un Bitpazarı denilen yerinde ve bundan başka karaborsa pazarlarında ne arasan bulursun... İşte buyüzden ya, Türkler, atom bombasıyla hidrojen bombasının filan icat edilmiş olduğuna kesinlikle inanmazlar.

Öbür Almanlar şaşkınlıkla,

– Ama nasıl olur? diye sordular.

– Çünkü, Türkler diyorlar ki, atom yada hidrojen bombaları gerçekten bulunmuş olsaydı, bizim Bitpazarı’nda kesinlikle satılırdı. Karaborsa pazarlarında bile satılmadığına göre, gerçekten bulunmuş olamaz.

Türkiye’de üç yıl kalmış yetenekli bir Alman olduğu için oldukça Türkleşmiş olan öğretmenin dediklerini öbürleri anlayamıyorlardı. Ama o düşüncesinde direniyordu:

– Türkiye’de rahat yaşamak istiyorsanız, Türkleri tanıyacak ve Türkiye’yi de iyi bileceksiniz. Türkiye’de doğup büyümüş öyle Türkler vardır ki, onlar bile kendi ülkelerini ve kendi insanlarını iyi tanıyamamışlardır. Buyüzden kendi yurtlarında rahat edemezler.

Okulda Türk öğretmenlerle Alman öğretmenlerin arası hiç de iyi değildi; çünkü iyi olması için hiçbir neden yok, tersine, kötü olması için de pekçok neden vardı. Aralarının açık olmasının başlıca nedeni, Almanlar da Türkler de aynı okulda öğretmenlik yapıyorlarken, Alman öğretmenler, Türk öğretmenlerin aldığı aylığın iki katından daha çok aylık alıyorlardı. Bu ne haksızlıktı! Haksızlık sanılan bu işlemin nedeni, Türk öğretmenlerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin memurları olmalarıydı. Oysa Alman öğretmenler böyle bir onurdan yoksundular. Onlar yabancıydılar ve sözleşmeli olarak ücretli çalışıyorlardı. Alman öğretmenler, okulun Türk müdüründen bile çok para alıyorlardı. Elbet bu durum da aralarında bir te-

dirginlik yaratıyordu.

Başlıca anlaşmazlık nedeni bu olmakla birlikte, başka anlaşmazlık nedenleri de vardı. Örneğin dokuz Alman öğretmenin dokuzunun da özel arabaları varken, ellibir Türk öğretmenden salt bir kadın öğretmenin özel arabası vardı ama, o da arabasını kendi aylığıyla değil, hekim olan eşinin kazancıyla alabilmişti. Türk öğretmenlerin uzak yerlerdeki evlerinden okula gelip giderlerken tıklım tıklım belediye otobüslerinde canları çıkarken, Alman öğretmenler arabalarıyla okula gelip gidiyorlardı.

Daha başka soğukluk nedenleri de vardı. O üç yıldanberi Türkiye’de bulunan Alman nerdeyse Türk gibi Türkçe konuşuyordu, biraz ağız ayrımı da olmasa Türk sanılabilirdi. Öbür sekiz Alman öğretmenden kimisi oldukça iyi Türkçe biliyordu. İçlerinde daha Türkiye’ye gelmeden Almanya’dayken Türkçe öğrenmiş olanlar vardı. Oysa Türk öğretmenler, Türkçeden başka dil bilmiyorlardı. Salt içlerinden biri, anababası Gürcü olduğu için, çat pat Gürcüce anlar, ama konuşamazdı. Bu dil konusu da aralarını açan olaylardan biri oluyordu. Hele bir Türk öğretmenin ilan tahtasına yazdığı yazıyı, Almanya’da Türkçe öğrenmiş bir Alman öğretmenin düzeltmeye kalkışması gerginliği büsbütün artırmıştı. Üstelik Alman öğretmen haklı çıkmıştı. Çünkü Türk öğretmenin hangi “de” ve “da”ların sözcüklerden ayrı yazılacağını bilmediği, bütün “de” ve “da”ları sözcüklere bitişik yazdığı anlaşılmıştı. Her ne olursa olsun bir Alman, bir Türk öğretmene Türkçe yazım kuralını öğretmeye kalkmamalıydı.

Alman öğretmenlerin hepsi de Türkçeden başka bir yada iki dil daha biliyorlardı. Ayrıca Alman öğretmenler dünyanın pekçok ülkesini gezip dolaşmışlardı, biliyorlardı, Türk öğretmenlerse daha Türkiye dışına çıkmadıktan başka, Türkiye’yi bile Alman öğretmenler kadar gezip görmemişlerdi. Almanların Türk öğretmenlere Türkiye’yi anlatmaları can sıkıcı bir olaydı. Çünkü Almanlar, her tatilden yararlanarak, arabalarına atlayıp uzak yakın demeden bütün Türkiye’yi kıyı bucak dolaşıyorlardı.

Bütün bunlar ve benzer olaylar Türk öğretmenlerle Alman öğretmenler arasında bir soğukluk, hatta gerginlik yaratıyordu.

Türk öğretmenler can sıkıntısı içinde sık sık, “Ah, paranın gözü kör olsun!..” diye diz dövüyorlardı.

Alman öğretmenlerin birçok üstünlüklerine karşı, Türk öğretmenlerin de onlara çok önemli bir üstünlüğü vardı. Alman öğretmenler nice Türkçe bilirlerse bilsinler, onların Türkçeleri, Eğitim Bakanlığı’nın “Ders Müfredat Programı”nı okuyup anlamalarına ve izlemelerine yetmiyordu. Buyüzden de bakanlığın öğrencence izlenmesine göre değil, Almanya’da öğrenip bildiklerine göre, fizik, kimya, matematik, geometri gibi öğrenceleri öğretmekteydiler. Öğrenciler bu dersleri Alman öğretmenlerin daha iyi öğrettiklerine inanıyorlarken, yine de lisenin son iki sınıfında, bu dersleri Alman öğretmenlerden okumak istemiyorlardı. Çünkü, eski deneyimler göstermişti ki, Alman öğretmenlerin öğrencileri bu öğrenceleri çok daha iyi öğrenmiş olsalar bile, üniversite testlerinde başarı gösteremiyorlardı. Oysa Türk öğretmenlerin öğrencilerinin testte kazanma şansları daha yüksek oluyordu. Çünkü Eğitim Bakanlığı’nın “Müfredat Programı”, öğrencilerin bu dersleri öğrenmelerinden daha çok, üniversite testlerini kazanmalarına göre düzenlenmişti. İşte Türk öğretmenlerin, Alman öğretmenlere üstünlüğü burdaydı. Eğitim Bakanlığı’nın “Ders Müfredat Programı”nı, Alman öğretmenlerden daha iyi öğretiyorlardı. Buyüzden de öğrenciler, ortaokulda ve lisenin ilk sınıfında Alman öğretmenlerden, lisenin son iki sınıfına geçince Türk öğretmenlerden öğrenim görmeyi yeğliyorlardı. Bundan da şöyle bir sonuç ortaya çıkıyordu: Daha yüksek aylık alan Almanlar küçük sınıflarda, daha az aylık alan Türk öğretmenlerse yüksek sınıflarda öğretmenlik yapıyorlardı.

Sayılan ve sayılmayan birçok nedenlerden dolayı o okulda Türk öğretmenlerle Alman öğretmenlerin araları açıktı. Birbirlerine soğuk davranıyorlardı. Ama Almanlardan bir öğretmen vardı ki, onu bütün Türk öğretmenler seviyorlardı. Bu sevilen, arkadaşlarına sık sık, “Türkleri tanımak, Türkiye’yi bilmek gerekir!” diyen öğretmendi. Öyle çok seviyorlardı ki, onun için Türk öğretmenler, “Bu Alman gizli din taşıyor olmalı. İçinden Müslüman ama, dışa vurmuyor. Kesin Müslümandır bu... Başka türlü nasıl bu kadar iyi insan olabilir...” diyorlardı.

Türkleri tanıdığını ve Türkiye'yi bildiğini söyleyen bu iyi Alman, öbür Almanlar gibi arabasına tek başına kurulu okula gidip gelmezdi. O her sabah kesinlikle okul müdürünün evine uğrar, onu da arabasıyla okula getirirdi. Salt müdürü değil, öteki öğretmenleri de sık sık arabasına alırdı. Haftada, on günde bir de Türk öğretmenleri evindeki yemek şölenine çağırırdı. Yemekleri kendi eliyle yapardı ve en zor Türk yemeklerini yapmasını bile öğrenmişti. Çiğ köfteden imambayıldıya, karnıyarığa dek, her yemeği yapıyordu. Almanların sevmediği sarımsaklı yemek ve salçaları da sofradan eksik etmezdi.

Türkler bayılıyorlardı bu Alman'a... “Evet, evet, bu adanı kesinlikle Müslüman ama açıklamıyor yoksa...” Saz çalmasını, türkü söylemesini bile öğrenmişti.

Eğitim Bakanlığı'nın kılık ve giyim yönetmeliği okula gelene dek, Alman öğretmenlerle Türk öğretmenler arasındaki soğukluk ve gerginlik gizli biçimde sürüp gidiyordu. Ama o kılık ve giyim yönetmeliği gelince durum değişti ve o zamana dek gizli süren gerginlik birden açığa çıkıverdi.

Eğitim Bakanlığı'ndan gönderilen yeni kılık ve giyim yönetmeliğine göre erkek ve kadın öğretmenlerin kılıkları ve giyimleri en ince ayrıntılarına dek belirtilmişti. Hiçbir öğretmen bu yönetmeliğe aykırı kılık ve giyimde olamazdı. Yönetmeliğe göre, kadın öğretmenler pantolon giymeyecekler, eteklerin alt çizgisi de diz kapağının aşağıya dek uzanacaktı. Kısa kollu giyemezlerdi. Vücut ve özellikle göğüs ve kalça çizgilerini belirten dar giysiler giymeleri de kesinlikle yasaktı. Saçlarının biçimleri de yönetmelikte anlatılmıştı. Topuz yapamayacakları gibi, oğlan çocukları gibi kısacık kesilmiş saç da yasaktı.

Yönetmelikte erkek öğretmenlerin kılıkları ve giyimleri de buyrulmuştu. Kılık ve giyim çok ciddi olacaktı. Öğretmenler kesin olarak –yönetmelikte en çok kullanılan sözcük “kesin”di– sakal bırakamaz ve favori uzatamazlardı. Öğretmenlerin bıyıklarının görünümü de bakanlar üzerinde saygınlık uyandırmalıydı. Yakalar, boyunbağı düğümü, pantolon paçaları, cep biçimlerine dek bütün ayrıntılarıyla giysiler yönetmelikte yazılıydı.

İşte bu yönetmelik Alman öğretmenlerin canına okudu. Türk öğretmenler bu yönetmelik gelince çok sevindiler. Çünkü, ellibir Türk öğretmeninden salt ikisinin sakalı vardı. Onlar da daha yönetmeliğin okula geldiği gün sakallarını kesmişlerdi. Oysa sekiz erkek Alman öğretmenin sekizinin de sakalı vardı, sekizi de sakallarını kesmek istemiyordu. Kadın olan Alman öğretmense daha çok pantolon giyerdi.

Alman öğretmenler aralarında bir toplantı yapıp Eğitim Bakanlığı'nın kılık ve giyim yönetmeliği üzerinde konuşup tartışılar, nasıl davranmaları gerektiğini saptamaya çalıştılar.

İçlerinden biri, bu yönetmeliğin demokrasiye aykırı olduğunu, bu nedenle böyle bir yönetmeliği protesto ederek hep birlikte Almanya'ya geri dönmelerini önerdi. Bu öneri azkalsın benimseniyordu ki, başka bir Alman öğretmen şöyle dedi:

– Biz burda çok iyi karşılandık. Bize hep iyi davrandılar. Sakal ve pantolon yüzünden işi bırakmak kabalık olur. Almanya için de iyi not olmaz. Başka bir yol bulalım...

Bir Alman öğretmen de, Eğitim Bakanlığı'nın yönetmeliğinin, bakanlığa bağlı memurlar için geçerli olabileceğini, onlar bakanlığın memurları olmadığına göre, bu yönetmeliğin onları ilgilendirmemesi gerektiğini ileri sürdü.

Bu düşünce de benimseniyordu ki, başka bir öğretmen,

– Yani Türk öğretmenlere sakal bırakmak yasakken, biz sakallı kalırsak, bu bir ayrıcalık olmaz mı bizim için? Yönetmelikten önce bile aramızda soğukluk vardı. Bize böyle bir ayrıcalık tanınırsa, aramız büsbütün gerginleşir. Ben bundan yana değilim... dedi.

Bir öğretmen,

– Öyleyse hep birlikte geri dönelim... diye bağırdı.

Geri dönsünler ama, Almanya'da iş yoktu ki... Almanya'da öğretmenlik bulmuş olsalardı, ne diye buralara geleceklerdi ki, ne işleri vardı Türkiye'de?

Bir öğretmenin önerisi de şöyleydi:

– Öyleyse biz de Türk öğretmenler gibi bakanlığın yönetmeliğine uyalım, biz de sakallarımızı, favorilerimizi keselim... Kadın arkadaşımız da, Türk kadın öğretmenler gibi eteklik giyinsin.

– Hayır, sakalımızı kesemeyiz! diye birinin sesi yükseldi

– Niçin kesmeyiz? diye ona sordular.

– Çünkü, dedi, sakallarımız ve favorilerimiz bizim kişiliğimizi gösterir, kişiliğimizin bir parçasıdır. Eğitim Bakanlığı'nın yönetmeliğiyle kişiliğimizden vazgeçmemiz doğru olmaz.

Kadın öğretmen de,

– Evet, dedi, pantolon giymek benim kişiliğimle ilgili bir olay, vazgeçmem.

Evet, bir Alman, bakanlık buyruğuyla kişiliğinden vazgeçmezdi. Ne yapacaklardı? Ne sakaldan, favoriden, ne pantolondan vazgeçiyorlar, ne de Almanya'ya dönmek istiyorlardı.

Kadın öğretmen, üç yıldanberi Türkiye'de bulunduğu için Türkleri tanımak ve Türkiye'yi bilmekle sık sık övünen arkadaşlarına yüksek sesle,

– Sen niçin susuyorsun? dedi, asıl konuşması gereken sensin. Hani Türkiye'de olmaz olmazdı. Hani yok yoktu, hani her olanaksızın bir olanak yolu bulunurdu? Hani Türkiye'de herşey yapılabilir, yeter ki yolunu yöntemini bilmek gerekir, diyordun... Hani sen Türkleri tanıyordun, Türkiye'yi biliyordun? Hadi şimdi bul yolunu yöntemini de görelim... dedi.

O zamana dek sesini çıkarmamış olan Türkleri tanıyan Alman öğretmen,

– Ben de, dedi demindenberi onu düşünüyorum. Kesinlikle sakalımızı kesmeden burda öğretmenlik yapmamızın bir yolu yöntemi vardır. Bunun ne olduğunu şimdilik bilmiyorum. Ama göreceksiniz, öğreneceğim. Şimdilik kimse sakalını, favorisini kesmesin. Sen de pantolonunu çıkarma.

Çok değil, bu toplantının üstünden dört gün geçmişti ki Türkleri tanıdığını ve Türkiye'yi bildiğini söyleyen Alman öğretmen, okul müdürüne bir uzman hekim yazanağı getirdi. Bu hekim yazanağında, hastasının –yani o Alman öğretmenin– sakallarını kesmesinin sağlığına zarar verici olduğu yazılıydı. Bir de Latince bir uzun hastalık adı yazılmıştı. Sakallarını keserse, güneş ışınlarının ve hava koşullarının ve ısıнын etkisiyle, hastasının yüzünde o Latince adı yazılı hastalığın belirtisi olan yaralar ve sivilceler çıkacaktı. Sakal, o

hastalıktan korunmasını sağlıyordu. Deri hastalıkları uzmanı olan hekim böyle diyordu yazanağında.

Daha ertesi günler, öbür Alman öğretmenler de benzer hekim yazanaklarını okul müdürüne sundular. Kadın olan Alman öğretmen sona kalmıştı. O da bir romatizma-siyatik uzmanı hekimin yazanağını getirmişti. Yazanakta yine bir Latince hastalık adı vardı. Bu kadın öğretmenin, entari ve eteklik giymesi sağlığı bakımından zararlıydı, her zaman pantolon giymeliydi.

İşte böylece, hem Eğitim Bakanlığı'nın kılık ve giyim yönetmeliğindeki buyruklar yerine getirilmiş, hem de Alman öğretmenler kişiliklerinden vazgeçmemiş oldu.

Üç yıldanberi Türkiye'de bulunan öğretmen arkadaşlarına,

– Ben size söylememiş miydim, dedi, burada rahat etmek için Türkleri tanımak ve Türkiye'yi bilmek gerekir... diye... Gördüğünüz gibi Türkiye'de olmaz olmaz ve en olanaksız bile olanaklıdır; yeter ki sen yolunu yordamını bil...

Alman öğretmenlerden biri şöyle karşı koydu:

– Türkleri tanımak, Türkiye'yi bilmek gerektiğinin çok doğru olduğunu artık ben de anladım. Ama sen yanılıyorsun ve Türkiye'yi hiç de bilmediğin ortaya çıkıyor. O bizim aldığımız uzman hekim yazanaklarını Türk öğretmenler alıp okul müdürüne vermiş olsalardı, bakanlık onları çoktan öğretmenlikten atmıştı.

Türkiye'yi bildiğini sık sık söyleyen öğretmen,

– Anlaşıyor ki, dedi, sen Türkiye'yi benden de iyi tanımaya başlamışsın.

Giessen (Almanya) 31 Mayıs 1988

NASIL BULDUNUZ?^(*)

Ankara İstanbul'a benzemez. "Hiçbir şehir öbürüne benzemez," diye hemen adam bozmaya kalkmayın rica ederim; o kadarını biz de biliyoruz. "Ankara İstanbul'a benzemez" derken, elbet bizim de bir bildiğimiz var, değil mi ya...

Anadolu'nun ortasında olduğuna göre daha Asyalı olması gereken Ankara herhalde başkent olduğundan, yarısı Asya'da yarısı Avrupa'da olan İstanbul'dan daha bir Avrupalıdır. Sosyetenin en yükseği Ankara'da, diplomatlar Ankara'da, uzmanı muzmanı Ankara'da, hükümet erkânı Ankara'da, büyükler, ileri gelenler parti kodamanları, bütün ıvır zıvır, bütün zart zurt hep Ankara'da... Böyle olunca da Ankara'da yaşamak, İstanbul'da yaşamaktan zor geliyor bana... İnsan, ceketinin önünü iliklemeden, ellerini göbeğinin üstünde bağlamadan yürüyemiyor Ankara sokaklarında... Ankara'da kaldığım geceler, rüya mı görürüm nedir, uyku arasında birden elim pijama pantolonunun düğmelerine varır da toparlanıverir. Hatta uyku sersemi, "Buyur!" diye sıçradığım bile oluyor. Bitürlü rahat edemem şu Ankara'da.

Bir arkadaşım,

– Bu gece konsere gelir misin, fazla bir davetiye var... dedi.

Size önce o günkü kılığımı anlatayım da... Gri kadifeden bir eski elbise giymişim. Ceketimin yakası yok, oldum olası yakaya düşmanımdır. Pantolonumda da paça kıvrıkları yok. Kıravat zaten takmam pek sıkışmadıkça...

Arkadaşımla buluşup konserin verileceği Opera'ya gittik ki, aman ben nerelere kaçsam... Beni getiren arkadaşşıma çıktım:

– Yahu, gala gecesi olduğunu söyleseydin ya... Bak, sen giyinip kuşanmışsın...

(*) "Herkesin İşi Gücü Var" adlı kitaptan alınmıştır.

– Smokinlerini mi giyecektin?

– Gelmezdim.

– Nedir, ne konseridir, diye sorsaydın ya...

Erkekler hep smokinli, kadınlar da hep tuvaletli, kürklü... O giyimlerin adlarını bilmem ki size bir bir sayıp dökeyim; kadifeler, ipekler, tüller, parlak hışırtılar içinde dişi göğüs, omuz, dirsek, sırt yuvarlaklıkları ve dişi dişi bayıltıcı kokular... Onların arasında bir de beni düşünün. Mahsustan böyle giyinmiş de gelmiş, derler... Ortalık da öylesine ışıklı ki, kaçıp gizlenecek bir gölge, sinecek bir kuytu da yok... Büsbütün elim ayağım dolanmaya başladı, Bitürlü şu iki elimi koyacak yer bulamıyorum. Sıkıntıdan fosur fosur cıgara içerek, “Hay konserine de... Nerden geldim...” diye içimden söylenip duruyorum. Fuayede öbek öbek toplanmış konuşuyorlar.

Taniyan eden de çok, ne yana başımı döndürsem, bir tanıdık yüzle karşılaşıyorum. Neyse zil çaldı da, kendimi salona attım. Konser başlayınca arkadaşşıma sorup öğrendim; bir Amerikan orkestrasıyla, çok ünlü bir Amerikalı piyanistmiş konseri veren... Hoşuma gitmiyor değil, gidiyor ama, nedir, neyin nesidir, iyi mi, kötü mü, anladığım yok

Lambalar yandı, antrakt oldu. Cıgara içmeden durabilsem, hiç salondan çıkmayacağım.

Azbuçuk tanıdığım güzel bir hanım, yanındaki kocasıyla beni tanıştırdıktan sonra,

– Nasıl buldunuz konseri, dedi.

Kadının gözlerinden, nasıl bulursam doğru olacağım kestirmeye çalıştım, hem çok iyi, hem çok kötü, hem de eh şöyle böyle anlamlarına çekilebilecek acayip sesler çıkardım, kaşımla, gözümle, başımla, yüzümle dilsiz gibi bitakım işaretler yaptım.

Kadın heyecanla,

– Evet, evet, harikulade... dedi.

Orada bikaç kişi daha toplanınca, ben aralarından sıyrıldım, öbür yana dönünce başka bir tanıdık grubun içine düştüm.

– Nasıl buldunuz beyefendi?

Onlara göre, bir yazarın bir konser üstüne bişeyler söylemesi gerekliydi.

– Harikulade... dedim.

– Şaka etmeyin allahaşkına, bir rezalet...

– Şüphesiz, ben de onu anlatmak istiyorum...

Çok kötü bozulmuştum, yavaşça yanlarından ayrıldım. Kimse bişey sormasın diye büyük bir sanat eseri tablo seyrediyormuşum gibi yüzümü duvara dönüp duvarın boyasını incelemeğe başladım. Tam ensemde bir ses,

– Nasıl buldunuz?

Döndüm, İki kadın, üç erkek...

– Rezalet...

– Nasıl? Sahi mi söylüyorsunuz?

Soğuk soğuk güldüm.

– Buu kadar olur, fevkalade...

O yana dönüyorum, “Nasıl buldunuz?” bu yana dönüyorum, “Nasıl buldunuz?..” Soranların yüzlerinden, gözlerinden, ne demem gerektiğini anlamaya çalışıyorum. Kimisine, “Eh... ih... hi...” gibi anlamsız sesler çıkarmakla yetiniyorum, kimisine, “Fena değil yalnız biraz şey di mi? Bilmem siz nasıl buldunuz?” diyorum kimisini de, “Üzerinde uzun uzun konuşmak lazım, ayaküstü olmaz tabii,” gibi sözlerle savuşturmaya çalışıyorum. “Harikulade,” diyorum, “Fevkalade,” diyorum, “Rezalet...” diyorum. Bu arada konuşulanlardan da laflar kapmaya çalışıyorum. Çevremde bisürü kelimeler, cümleler pır pır uçuşuyor

“Müthiiiş”, “Korkunçççç güzel..”, “Değişik bir stil...”, “Pastoral...” “Senfoni... kontralto... modern akımlar... soprano... harika... oriyantal ballad... viyola konçertosu... sütin üçüncü bölümü... ne diyorsunuz? Bateriai çok iyi kullanıyor... Piyanonun eşliğı müt-hiiiiişşş... Çok güzeeel...”

Konser üç bölümdü, ikinci antrakta yine fuayeye çıktık.

– Nasıl buldunuz?

Beş altı kişi kadınlı erkekli çevirmişler beni. Susmak olmaz, bir yazarsın, konuşacak, bişeyler söyleyeceksin. N’olacak yani, söyleriz bel.. Madem fikir ve vicdan hürriyeti var, herkes kanaatinde serbesttir, hem de bunlar göründükleri gibi medeni insansalar, benim fikrime de hürmet etmek zorundadırlar.

– Piyanist fazla akrobasi yapıyor... Olmaz ki, cambazlık başka, müzik başka...

Bu lafları bir kadından az önce duymuştum.

– Orkestra da piyanoyla pek bağdaşamıyor. Esasen besteyi kurarken ritm bakımından da falsolar var ama, viyolonsel çok iyi kullanılıyor da ağır hareketli bölümler gidiyor arada...

Beni dinleyenler gittikçe artıyor, kalabalıklaşıyordu.

– Oriyantal ballad zevkle dinleniyorsa da... Bak hele sen...

– Kontraltının katılmış olması harikulade... Beğendim... Ancak...

Neler söylüyorum ben yahu... Daha ben portede do notasının yerini bilmediğim gibi...

– Süitin üçüncü bölümü bir facia... Viyola konçertosunda tema...

Ne teması?..

– Tema tam dozunda ve bir de stil çok değişikti doğrusu...

Beni dinleyenler gittikçe kalabalıklaşıyor. Ben de gittikçe açılıyorum. Bana bir güven gelsin, hiç sormayın... Herkes başıma üşüş-tü, öyle coşmuşum ki nerdeyse kendimi tutamayıp,

– Muhterem ve aziz vatandaşlarım!.. diye başlayacağım...

– Evet, sazını yenmişti, bu çok iyi bişey... Artist, pastoral senfoniden ş'aparken n'aptı, fark ettiniz mi? Yaa, işte iyi bir kulak bunu anlar. Orkestra viyolonseli örtüyor, hiç doğru değil... Bak, tenoru çok beğendim...

Aradabir lafa karışacaklar oluyor ama, ağızlarını açmaya bırakmadan konuşuyorum. Çünkü karşılıklı konuşsak bozum olacağım.

Zil çaldı, konserin üçüncü bölümünü de dinledik, çıktık.

Operanın kapısında bir adam,

– Beyfendi, dedi, affedersiniz, sizinle tanışmak istiyorum.

Adını söyledi, el sıkıştık.

– Acaba bizim gazeteye yazmaz mısınız? dedi.

Gazete sahibiymiş.

– Çok isterdim ama hiç vaktim yok... dedim.

– Haftada bir olsun müzik eleştirileri yazsanız...

Ne? Hem de müzik eleştirisi... Ben, öyle mi?..

– Yazamam...

– Çok rica ederiz... Haftada bir...

Amma üstüme varıyor adam yahu...

– Yazamam beyefendi, vaktim hiç yok... Vaktim olsa, ne olacak yazıveririm...

Ertesi sabah erkenden o gazete sahibi yanında iki kişi daha kaldığım otele geldiler. İlle de bizim gazeteye müzik eleştirisi yaz, diyorlar.

– İmkânı yok beyim, imkânsız beyfendi... Yazamam!

– Yazı ücreti bakımındansa, sizi tatmin etmeye çalışırız.

– Değil efendim, yazamam...

– Münasip değil ama, biz her yazınız için ikiyüzelli lira...

Nee? İkiyüzelli lira mı?

– Yazamam beyfendi, boşuna ısrar etmeyin...

– Azsa üçyüz verelim, haftada bitek yazı...

– Maalesef...

– Pekiy, niçin yazmak istemiyorsunuz?

– Kime yazayım, kim için yazayım beyefendi, bu memlekette müzikten anlayan var mı...

– Orası öyle, ama bizi kırmayın.

– İmkânsız diyorum, imkânı olsa yazmaz mıyım?

– Parayı az buluyorsanız, artıralım...

İyice kafam attı,

– Beyler, dedim, ben müziğin me'sinden anlamam, hiç çakmam bu dalgadan, şimdi anladınız mı neden imkânsız olduğumu... Her kelimesine bin lira verseniz yine yazamam... Ben sol anahtarıyla sokak kapısının anahtarını birbirine karıştırırım, siz ne diyorsunuz allahaşkmıza...

Gazete sahibi olan gülümsedi,

– Biliyoruz, dedi.

Birden dikildim,

– Biliyor musunuz, nerden biliyorsunuz?

– Dün geceki konserde konuşurken biz sizi dinliyorduk...

– Yaa, demek biliyorsunuz... Öyleyse benimle alay ediyorsunuz?

– Hayır, teklifimiz ciddi...

– Bilmiyorum diyorum size, benden ne müzik tenkidi istiyorsunuz?

– Müzikten anlamadığınız için biz de bu kadar para teklif ediyoruz ya... Yoksa müzik eleştirilerine bizim gazeteler para mara vermezler. Ama sizin müzik eleştirileriniz o kadar komik ki, gazetemizin satışını artırır diye düşünüyoruz. İsterseniz size artan satış üstünden yüzde iki prim verelim.

– Yaaaa... dedim, ağzım açık kaldı.

– Dün geceki konser eleştiriniz bütün Ankara'nın ağzında, herkes sizden konuşuyor...

Kendimi tutmasam ağlayacaktım. Hemen tirene binip İstanbul'a geldim. Ben bu Ankara'yı hiç sevmem, bütün zart zurtlar, bütün ıvır zıvırlar hep orda toplanmıştır.

ESKİLER ALAYIM(*)

– Beyefendi, yüzümün haline bakıyorsunuz değil mi? Herkes bunu merak ediyor. O vakadan sonra ağzım yana kaçtı. Üstdudağım da işte o zaman yarıldı. Dişlerimi daha taktıramadım. Kaşım da patlaktır. Çene kemiğim darmadağınık olmuştu. Hastanede ancak bu kadar düzeltebildiler. Burnum da işte o zaman ezildi. Bakın beyefendi, bu resmim, o olaydan önce çekilmiştir. Hiç şimdiki suratıma benziyor mu? Ne üzerime bina çöktü, ne de depresimde yeraltında kaldım. Otomobil çarpışması falan da değil... Yooo, savaşa falan da gitmedim. Hiçbiri değil, iş hayatında oldu efendim. Eğer başınızı ağrıtmazsam anlatayım. Bakın, şu iki yıl önceki fotoğrafım. O zaman, ağzım, burnum yerli yerindeydi. O hadiseden sonra işte bu hale geldi. Efendim hikâye oldukça uzundur. Ben bir şirkette küçük bir memurdum. Küçük memurdum ama, derdim büyük. Başımda tam yedi nüfus var. Memur aylığıyla bu iş yürümez. Al aptesini, ver pabucumu dedim, istifamı verdim. Niyetim, alışveriş yapmaktı.

İyi hoş ama, bişey satmak için önce o satılacak malı almak lazım. Limon satmaya kalksam, bizde bir sandık limon alacak para bile yok. Başladık biz almadan satmaya... Yani sizin anlayacağınız, evde eskiden alınmış ne kadar eski püskü, pılı pırtı eşyamız varsa, başladık eskicilere satmaya.

Artık eskicilere satacak evde bişey kalmayınca, kafamda bir düşünce doğdu; eskicilik yapacaktım. Bu işin çok kârlı olduğunu, elli liraya aldığım bir mala, eskicilerin elli kuruş vermelerinden biliyordum.

Evdeki şiltelerden birinin içini boşalttım, kılıfım sırtıma vurdum, çıktım sokağa.

(*) “Deliler Boşandı” adlı kitaptan alınmıştır.

– Eskiler alayiiim!.. diye bağırmaya başladım.

Cebimde ikibuçuk lira vardı. Yirmibeş liralık mal da satmak isteseler, ikibinbeşyüz liralık mal da göstetseler ancak ikibuçuk lira verebilirdim.

– Eskiler alayiiim...

– Eskiler!.. Eskici!..

– Efendim?

Bir kadın üç lambalı avize gösteriyordu. Bir mal kaçā alınır, kaçā satılır bilmiyordum ama, şu avize su içinde yüz lira ederdi...

Cebimdeki ikibuçuk liranın elli kuruşunu yol parası yapabilmek için kadına,

– İki lira vereyim! dedim.

Kadın,

– Hadi oradan! diye beni tersledi, kapıyı kapadı.

– Eskiler alayiiim!..

Bir erkek, iki kişilik karyola gösterdi. Ben,

– İkibuçuk! deyince,

– Defol oradan! diye payladı.

Sokak sokak gezip bağırduğım halde, bir mal alamadığım gibi, üstelik her mal gösteren de beni kovuyordu. Bir köşe başında iki eskici yolumu kesti,

– Sen nereden çıktın? diye sordular.

– O da ne biçimsiz lafl.. dedim, sormak size mi düştü?

Biri Yahudi, biri Çingeneydi.

– Olmaz! dediler, sen bu sokaklarda eskicilik yapamazsın...

– Nedenmiş? Bal gibi de yaparım.

– Acemi çaylak olduğun belli... Yaparsın ama, kimseden zırnık alamazsın... Her işin kendine göre bir raconu, püf noktası var, demezler mi?

Eskiciliğin de kendine göre bir tutumu varmış. Bu eskiciler, sokakları kendi aralarında bölüşmüşler. Bir eskici, başka bir eskicinin bölgesine girmezmiş.

– Peki, ben ne yapacağım?.. Yani eskicilik de mi yapamayacağım?

Çingene ile Yahudi iyi insanlarmış,

– Yaparsın ama, dediler, kendi başına değil... Biz bu bölgede dokuz eskiciyiz. Seni aramıza alırız, on oluruz.

Akşama, falan yerdeki kahvede buluşmak üzere sözleştik.

Kahvede buluştuk. İş arkadaşlarım, önce tanıştığım Yahudi ile Çingeneden başka, daha bir Yahudi, üç Çingene, İki Sivaslı, bir Ankaralı, bir de Niğdeli yurttıştı. Aralarında bir İstanbullu bendim.

Bana işin inceliğini anlattılar:

– Biz her sabah on kişi, kırk adım, elli adım, ençok yüz adım ara ile arka arkaya sokağa çıkarız. Ama hiçkimse, bir önündekini gözden kaybetmez. Anladın mı?

– Anladım.

– En öndeki “Eskiler alayım!” diye bağırır. Öbürleri sesini çıkarmaz, anladın mı?

– Anladım.

– En önde bağıranı birisi çağırır, bir mal gösterir. Diyelim ki bu mal on lira ediyor. İlk eskici bu on lira eden mala otuz lira verir. Anladın mı?

– Burasını anlamadım. On lira eden mala otuz lira verilir mi?

– Çünkü, insanların gözü doymaz. Sen o on liralık mala otuz lira verdin mi, adamın kazanç damarları kabartır. Yenisini yirmi liraya alıp, yirmi yıl kullandığı malı, kırk liraya alacak bir enayi çıkar diye bekler.

– Peki ama, ya otuz liraya al derse?

– Eskicilik tarihinde böyle şey görülmemiştir. Sen otuz verince, adam elli ister. Sen o zaman, “Bayım, buna benden başkası otuz lira vermez. Sonra çağırırsın ama, gelmem,” dersin. Arkadaki eskiciye, sağ elinin beş parmağını altı kere sallar, otuz işareti verirsin. Arkandan gelen “Eskiler alayım!” diye bağırır. Adam bu sefer onu çağırır, ikinci eskici onbeş lira verir. Adam onu da savar. İkinci eskici giderken, arkasından gelen eskiciye eliyle onbeş işareti yapar. Üçüncüsü “Eskiler alayüim” diye bağıra bağıra gelir. Adam önü da çağırır. Üçüncüsü, malın tam değerini verir, on lira... Adam, ilk eskici otuz lira verdiği için, sanki cebinden yirmi lira çıkmış, zarar etmiş gibi kızar, eskiciyi kovar. On lira işaretini alan dördüncü eskici gelir. O, altı lira verir. Arkadan beşinci gelir, beş lira verir.

Altıncı eskici dört lira verir. Her eskici malın fiyatını bir lira düşürür. Adam, ilk eskiciye satmadığına pişman olur. Bakar ki, malının fiyatı gittikçe düşüyor; “Allah belasını versin,” der, ya yedinci, ya sekizinci eskiciye satar. Anladın mı?

– Anladım ama, ya satmazsa?

– Çok çabuk paraya ihtiyaçları olduğundan satarlar. Satmazlarsa, ertesi gün, yine satmak ister. Bu sefer önce otuz veren eskici bu sefer beş lira verir.

İşi anlamıştım. On eskici birden çalışacak, kazandığımızı paylaşacaktık. Ama, her nedense hiçkimse onuncu olmak istemiyordu. Bana,

– Sen acemisin, onuncu ol, en arkadan gelirsin, dediler.

Ertesi gün, erkenden işe çıktık. Hepimiz birbirimizi gözlüyorduk. En öndeki Yahudi,

– Eskiler alayım! diye bağırmaya başladı.

Bir apartmandan çağırdılar. İki üç dakika sonra apartmandan çıktı. Bizim ikinci arkadaşa parmaklarıyla ikiyüz işareti yaptı. İkinci eskici Sivasslı,

– Eskiler alayım! diye apartmanın önünden geçti.

Ben köşede oturmuş, sıranın bana gelmesini bekliyordum. Sivasslı da çıktı, eli ile yüz lira işareti yaptı. Arkadan üçüncüsü... O, sağ elini on defa salladı. Yani mala elli lira vermişti. Dördüncü arkadaşımız Çingene, otuz lira verdiğini bize işaret etti. Beşinci arkadaşımız, öbür Yahudi, yirmi lira verdi. Herif bitürlü malını gözden çıkarıp satmıyordu. Ben içimden, satsa da sıra bana gelmeden kurtulsam, diye dua ediyordum.

Altıncı arkadaş, elini üç defa salladı. Onbeş lira vermişti. Yedinci on lira, sekizinci beş lira, dokuzuncu da dört lira işareti verdi. Sıra bana gelmişti. Herif bana da satmazsa, bu iş ertesi güne kalmış olacak, yada elimizden kaçıracaktık. Omzumda yamalı şilte yüzü,

– Eskiler alayiiiim! diye yürümeye başladım.

– Eskici!..

Adam beni apartmandan içeri aldı. Eşyadan pek anlamam ama, gösterdiği seksen santim yüksekliğindeki büyük, işlemeli vazo herhalde dört beşyüz lira ederdi. Antika bir eşyaya benziyordu. Adam,

– Bana bak, dedi, bu gördüğün vazo, dedem süvari müşiri Ak-sak Rıza Paşa’dan kalmıştır. Bir eşi daha yoktur, antikadır. Elini öpene beşyüz liraya satabilirsin. Bak sana açık söylüyorum. Ben bunu Bedesten’e götürmeye, pazara çıkarmaya utanıyorum. Yüzelli liraya ihtiyacım var. Yüzelli lira ver, al. Vallahi, billahi az önce bir eskici ikiyüz lira verdi de vermedim. Ama sana yüzelliye vereceğim.

Adamın haline acıdım. Çok paraya ihtiyacı olduğu yüzünden belliydi. Ben de geçim zoruyla çok eşyayı sattığım için, ihtiyacın ne olduğunu, çok iyi bilirim. Ama ne yapabilirdim? Benden önce geçen dokuzuncu arkadaşım, dört lira verdiği göre, ben en kabadayı, üç lira verebilirdim. Bir insanlık olsun diye, elli kuruş da kendimden koydum.

– Üçbuçuk lira veririm. Taş çatlasa, on para fazla etmez, dedim.

Arkadaşlarımdan öğrendiğim gibi diller döküyordum.

– Buna hiçkimse, üçbuçuk liradan üçbuçuk kuruş fazla vermez. Sizden üçbuçuğa alırsam, ben de bunu dörde satıp, belki elli kuruş kazanırım. Belki de satamam, elimde kalır. İster verin, ister vermeyin. Siz bilirsiniz. Ama başkası buna elli kuruş bile vermez. Sonra beni de çağırırsanız, bu parayı vermem. Bu fiyatı bulamazsınız.

Ben bunları söylerken, herifin iştahını çekmek için biyandan da üçbuçuk lirayı çıkarmıştım. Beni dinleyen adamın rengi yavaş yavaş değişiyordu. Önce kızardı, bozardı, sarardı, sonra duvar gibi bembeyaz oldu.

– Peki, dedi, içerde satılık başka bir mal daha var, onu da göstereyim.

Madeni vazoyu aldım. O kadar ağırdı ki, yerinden zor kaldırıyordu m. Beraber kömürlüğe girdik. Adanı, kapıyı kilitledikten sonra,

– Ulan namussuz! dedi, bunu hurda fiyatına satsan yüz lira eder.

Vazoyu kaldırıp kaldırıp suratıma, başıma vurmaya başladı. Kafatasım, patates yumruları gibi şişti. Burun kemiğim çöktü. Çene kemiğim kırıldı. Kaşım patladı, ağzım çarpıldı. Vurdu da vurdu, vurdu da vurdu...

– Ayağını öpeyim! Yapmal Yeter artık! diye ben yalvardıkça, o vazoyu kaldırıp kaldırıp kafama indiriyordu.

Sonrasını hatırlamıyorum. Gözümü hastanede açtım... İşte suratım da böyle oldu. Ama beyefendi, o kadar üzülmiyorum. Çünkü benim suratım böyle oldu ama, herifin vazosu da kafama vura vura, benim suratımdan daha beter, yamru yumru biçimsiz bişey oldu. Artık kimse elli kuruş bile vermez.

ÇOK ŞÜKÜR^(*)

Kadıköy’de Bostancı’ya giden tramvayın ikincisine yetişip atladım. Hemen tramvay kalktı. Arka sahanlıkta sekiz kişiydik. Önce sekizimiz de sahanlığa yerleşmeye çalıştık. Aba terlik üzerine lastik giymiş, şapkası keçeleşmiş ihtiyar, elindeki çıkını, tramvayın arka penceresinin önüne koydu. Kasketli orta yaşlı biri de üstü samanla örtülü sepeti, tramvayın demir sandığının üstüne yerleştirdi. Bezgin yüzlü yolcuya,

– Sakın dayanma birader, içinde yumurta var, dedi.

Yol boyunca sekiz kişi arasında süren konuşma hep bu yumurtadan çıktı. Ama yumurta olmasaydı, yine bir konuşma konusu bulunurdu. İster yumurta olsun, ister çivi, ister hava... Dileğimiz, içimizi boşaltmak değil mi?..

Kendisine yumurta sepetine dayanmaması söylenilen adam,

– Kaça aldınız? diye sordu.

Soran adamın yüz çizgileri, sanki yerçekimi etkisiyle aşağı doğru sarkmıştı. Öbürü,

– Sorma, dedi, ateş pahası...

Şapkası keçeleşmiş ihtiyar,

– Şimdi ateş pahası olmayan ne kaldı, dedi, her şey öyle...

Bir ben ses çıkarmadım, bir de meşin ceketli, kara bıyıklı adam. Öbür altı kişi “âmin!” der gibi hep bir ağızdan,

– Doğruuu... dediler.

– Şimdi ne ucuz ki?..

– Ucuzluk rüya oldu beyim, rüya...

– Bakalım, bu gidişin sonu nereye varır?

– Allah sonumuzu hayreylesin.

– Ben bu gidişte hayır görmüyorum.

(*) “Deliler Boşandı” adlı kitaptan alınmıştır.

– Bir gün önce iki liraya aldığı mal, ertesi gün ikibuçuk lira oluyor. Bu nasıl iştir? Sen evinde uyurken, onlar uyumuyor, gece sabaha kadar fiyatları yükseltiyorlar.

– Pahalılığa da eyvallah... İlle velakin piyasada mal da yok birader.

– Hani bir hikâye vardır, bilir misiniz?

– Bilmem...

– Ama daha anlatmadım ki... Nerden bildiniz, bilmediğinizi?

– Olsun... Çünkü ben hiç hikâye bilmem. Anlatın siz.

– Efendim, adamın biri, bir tarihte emekli olunca onbin lira ikramiye almış. Aman, param ziyan olmasın diye bir iş bilir arkadaşına gidip bu onbin lirayla ne iş yaparsa çok kazanacağını sormuş. O da, hemen demir alıp ertesi gün satmasını söylemiş. Adam onbin liraya, diyelim, on ton demir almış, ertesi gün bu on ton demiri onbeşbin liraya satınca sevinçten deliye dönmüş. Bir günde beşbin lira kazanç... Yine gidip o iş bilir arkadaşına ne yapacağını sormuş. O da 'Hiç durmadan demir alıp sat! Çok para kazanırsın!' demiş. Elindeki onbeşbin lirayla ancak beş ton demir alabilmiş...

Kasketli adam,

– Neden beş ton? diye sordu,

İhtiyar açıkladı;

– Çünkü demir günden güne pahalılanıyormuş da ondan... Neyse, uzatmayalım, o beş ton demiri ertesi gün yirmibin liraya sarmış. Hemen yirmibin liraya iki ton demir almış. O iki ton demiri otuzbin liraya satıp, ertesi günü de kırkbin liraya satın almış. İşte böyle böyle, adam zengin olmuş...

– Eeee, sonra?

– Sonrası, adamın ikiyüzbin lirası varmış, ama demir de o kadar pahalılanmış ki, bu ikiyüzbin liraya ala ala, ancak bir büyük temel çivisi almış. Adam şapkasını önüne koyup düşünmüş; bu temel çivisini ikiyüzellibin liraya satacak ama, bu parayla ertesi günü temel çivisi bile alamayacak. Alsa alsa belki bir raptiye alacak... Adam temel çivisini ne yapmış dersiniz?

– Ne yapmış?

– Çakmış duvara, sonra da kendisini o çiviye asmış, kurtul-

muş...

Altı yolcu ayrı ayrı dert yanıyor, herbirinin yargısını öbürleri, “Eveet...”, “Doğru, çok doğru...”, “Haklısın...”, diye onaylıyordu. Tramvay Altıyol’da durdu, inen olmadı. Bir yolcu daha bindi, aramıza sıkıştı.

Yumurtaların sahibi,

– Geçim çok zorlaştı, dedi, eskiden ekmek aslanın ağzındaydı. Şimdi affedersiniz, aslanın ta gerisinde. Sok elini de çıkar bakalım.

Yeni gelen yolcu hemen söze karıştı:

– Herşey pahalı, ama ev kiralan büsbütün pahalı.

Hep birden, yine “âmiin!” der gibi,

– Doğruuu... dediler.

Kimi pahalılıktan, kimi kiralarn yüksekliğinden, kimi aranan şeyin bulunmamasından, kimi de “istimlaklerle yıkılan yapılardan dert yanıyor. Ben orada konuşulanları, başım belaya girer diye, yazmaktan çekmiyorum doğrusu. Öyle coşmuşlardı ki, sanki bu adamlar gecenin bir vakti işlerinden yorgun argın dönüp evlerine gitmiyorlar da, şu geçim sıkıntısını protesto için mitinge gidiyorlardı. Konuşmaları perde perde yükseldi, nutuk oldu. İçimden, “Et-meyin eylemeyin vatandaşlar, yanıp yakılmakta az buçuk hakkınız var ama, büsbütün de sizin dediğiniz gibi değil. Hem böyle ileri geri konuşursanız önünde sonunda başınız bigün belaya girer,” demek geliyor ama, korkumdan sesimi çıkaramıyordum. Kızgın adamın önünde durmaya, üstüne varmaya gelmez. Döverler de, söverler de. Onların düşüncesine katılmadım. En iyisi hiç ses çıkarmamak.

Tramvay Yoğurtçu durağından kalkınca, sahanlıktakilerin homurtusu, bağirtısı da son perdeyi bulmuştu. O zamana kadar benim gibi hiç konuşmayan meşin ceketli, kara bıyıklı adam artık dayanamadı,

– Kim demiş aranan şey bulunmuyor diye... Herşey var çok şükür... diye bağırđı.

Bu çıkışı yapan adamın yerine ben korktum. Bir kavga çıkabilir, sahanlıktaki yedi kişi meşin ceketlinin üstüne çullanabilirdi. Ayrı ayrı yedi kişiyi inceledim. Onlar da meşin ceketliye bakıyorlardı. Bir sessizlik geçti. Meşin ceketlinin ne dediğini, ne demek istediğini

anlamamış gibiydiler. Adam şaka mı ediyor, yoksa dosdoğru mu söylüyor?

Meşin ceketli,

– Bir yok yok diye tutturmuş gidiyoruz, dedi. Ne yokmuş?

Arayınca herbişey bulunuyor çok şükür...

Öbür yeddi kişi sersemlemişlerdi. İlk kendine gelen, suratının çizgileri akmış gibi aşağı sarkık adam oldu:

– Çok şükür... Herbişey bulunuyor.

Ötekiler, yine “âmiin!” dercesine hep bir ağızdan,

– Çok şükür... dediler.

Meşin ceketli,

– Pahalılık da yok çok şükür... dedi.

Az önce pahalılık üzerine en keskin nutku çeken adam,

– Pahalılığı yaratan biz kendimiziz, dedi, pahalılık var diyerekten zorlan pahalılık yaratıyoruz.

– Evet... Yok, yok diye herbişeyi kuruttuk. Üstümüze uğursuzluk çöktü. Herşey var çok şükür.

– Çok şükür...

– Çok şükür...

Meşin ceketli,

– Ben size hesap edeyim de görün, dedi, ben şoförüm. Onaltı yıl önce ayda yüzyirmibeş liraya çalışırdım. O zaman şekerin kilosu otuz kuruştı. Şimdi şeker iki lira. Ama benim aylık kazancım da altıyüz lira. Ne olmuş? Şeker pahalılaşmış ama kazançlar da artmış.

Öbürleri,

– Arttı çok şükür... dediler.

Az önce pahalılıktan söz edenlerden biri,

– Doğru, dedi, şimdi para bol. Çok şükür para bol.

– Çok şükür.

– Bir hamal bile günde onbeş liraya para demiyor.

– Demiyor çok şükür.

Şapkası keçeleşmiş ihtiyar,

– Yokluğu yaratan, pahalılığı yaratan biz kendimiziz, dedi, biri çıkıyor “Çay yok” diye ortaya bir laf atıyor. Ondan sonra herkes beşer, onar paket çay alıyor. Sonra neymiş, çay yokmuş. Yok olur

tabii. Çok şükür herbişey var.

– Çok şükür, bol bol var.

– Çok şükür...

Feneryolu durağında yolculardan biri,

– Çok şükür, çok şükür... diyerek tramvaydan indi.

Meşin ceketli,

– Tabii, şimdi kalkınma var, dedi, kalkınma olduğu için de dışarıya mal satıyoruz, dışardan mal almıyoruz. İşte o yüzden de birkaç şey bulunmuyor.

“Çok şükür” demeye alışanlardan biri şaşırıp,

– Bulunmuyor çok şükür, dedi.

Hemen kırdığı potu düzeltti:

– Kalkınma dedi... Yalnız birkaç şey bulunmuyor. Zamanla onlar da bulunur çok şükür.

– Çok şükür.

Meşin ceketli,

– Çok şükür, dedi, şu İstanbul oldu olalı böyle bir kalkınma, böyle imar görmüş mü?

– Görmemiş çok şükür. Yani, şimdi görüyor. Hazreti Sultan Fatih’ten beri kazma yüzü görmemiş sokaklar açılıyor.

– Açılıyor çok şükür.

– Ne var, ne yok yıkıyorlar.

– Yıkıyorlar çok... Yani yollar açılıyor.

Caddebostan’a kadar “çok şükür” dualarıyla geldik. Sahanlık-taki yolcular teker teker inmişler, Caddebostan’dan sonra, meşin ceketliyle sahanlıkta karşı karşıya kalmıştık. Birden,

– Siz ne düşüncedesiniz? Demindenberi hiç konuşmadınız! demesin mi?

Al başına belayı, hem de püsküllü bela... Omuzlarımı kaldırıp başımı içeri çekip, iki elimi yana açtım. Yani “Bilmem kİ, ne diyeyim!” demek istiyordum. Ben, ne ilk konuştukları kadar kötümser, ne sonradan “çok şükür” dedikleri gibi de iyimserdim.

Meşin ceketli bir daha sordu:

– Siz ne dersiniz?

Tramvay çok hızlı gitmese hemen yere atlayıvereceğim. Meşin

ceketli, zorba. Bir daha başımı omuzlarımdan arşıma çekip ellerimi yana açtım, dudaklarımı büzdüm.

Meşin ceketli,

– Bu alçaklar var ya, dedi.

– Hangileri? diye sordum.

– Demindenberi “Çok şükür” deyip duruyorlar.

– Evet...

– Şimdi onların hepsi bana küfür ediyor. Burada “Çok şükür” derken bile içlerinden geçenleri biliyordum. Bunlar nereye çekersen oraya gider. Yeter ki çeken kuvvetli olsun. Böyleleri ne İsa’ya yâr olur, ne Musa’ya dost otur.

Tramvay Erenköy’e geliyordu.

– Ne dersiniz, pahalılık var mı?

Meşin ceketlinin nasıl bir karşılık istediğini anlayamadığım için zor bir duruma düşmüştüm.

– Aranan şey bulunmuyor mu? Pahalılık var mı?

– Çok şükür, dedim.

Tramvay durdu da hemen yere atladım. Elbette “çok şükür”, meşin ceketliden kurtulmuştum.

TAŞRA MUHABİRİNİN FOTOĞRAFI(*)

Muhabirlik kimliği için vesikalık fotoğraf istiyorlardı. Bizim vilayette iki fotoğrafhane var. Biri Güneş Fotoğrafhanesi, öbürü Zaman Fotoğraf Stüdyosu... Güneş Fotoğrafhanesi'nin sahibi Râsim, arkadaşım olduğu için söylemiyorum, ben bu Zaman Fotoğrafhanesi'nin sahibi Rahim Efendi'yi sevmem, Rahim Efendi, siyasetçi mi, yoksa resimci mi hiç anlamazsınız. Fotoğrafhanesinin camekânında, başbakan kimse, onun koskocaman bir resmi durur. Bir bakarsın, günün birinde başbakanın o koskoca resmi inmiş, onun yerine başka bir koskocaman resim konmuş.

– Yahu, bu resim de kimin resmi? diye soruşturup dururken, akşamüzeri bizim vilayete gelen İstanbul gazetelerine bir de bakarız, Rahim Efendi'nin camekâna astığı resim, gazetelere basılmış. Eski başbakan istifa ermiş, yenisi gelmiş... Şimdiye kadar kaç başbakan değiştiyse, değişen başbakanları biz radyodan, gazeteden önce, Rahim Efendi'nin camekânına bakarak öğrenirdik.

Yalnız başbakanlara özgü bir iş değil bu, bakanların resmine de o işi yapar. Camekândan bir bakanın resmi indi de, yerine başka birinin resmi kondu mu, anla ki o bakan değişmiş, yerine resmi konulan bakan olmuştur. Siyasi havayı koklamakta burnu böyle keskin bir adam daha gelmemiştir. Görülmüş şey değil, bir bakanın sıhhi sebepten olsun, gayri sıhhi sebepten olsun, istifa ettiğini bakanın kendisi bilmeden, Rahim Efendi bilir.

Zaman Fotoğrafhanesi'nin camekânındaki resimlere bakınca, kimin yıldızının söndüğünü, hemen anlarız. Geçen yıl seçim sandıklarındaki oyların sayılması bitmemişti. Bir de baktım Rahim Efendi, camekânına yeni resimler asmış. Ne dersiniz, onun resimlerini astığı adamlar, milletvekili olmadılar mı! Hatta Reşit Bey'e,

(*) "Mahallenin Kısmeti" adlı kitaptan alınmıştır.

– Müjde, milletvekili seçildiniz, diye koşmuşlar da, Reşit Bey,
– Zaman Fotoğrafhanesi'nin camekânında resmimi görmeden, seçildiğime inanmam... demiş.

Orada resmini görmüş de inanmış.

Rıza Bey de bigün Zaman Fotoğrafhanesi'nin önünden geçerken, resmini camekânda görmeyince,

– Eyvah!.. Demek beni partiden ihraç ettiler!.. diye feryat ederek sokağın ortasında yığılıvermiş.

Kimin ne zaman ne olacağını, nereden bilir de, resimleri önceden bulur buluşturur, hiç anlaşılmaz.

Bu dediğim, yalnız başkanlara, bakanlara, milletvekillerine özgü değildir. Hangibir yabancı kral, hangibir yabancı başbakan, prenses, memleketimizi ziyarete gelse, isterse Japon İmparatoru, isterse Habeş Kralı, Rahim Efendi hemen onun koskocaman bir resmini camekâna koyar.

Zaman Fotoğraf Stüdyosu sahibi Rahim Efendi'yi hiç sevmem. Onun için vesikalık resim çekirtmeye, Güneş Fotoğrafhanesi'ne gittim. Güneş Fotoğrafhanesi'nin sahibi Râsim, fotoğrafçılığı İstanbul'da öğrendi. Buraya gelip dükkân açtı.

Râsim'e,

– Haberin olsun, gazeteci oluyorum, dedim. Muhabirlik kimliği için vesikalık resim istiyorlar. Göreyim seni, bir resmimi çek, bizim vilayetten ne fotoğrafçı çıktığı İstanbul'a nam olsun...

Râsim,

– Hiç merak etme, dedi, ben çektiğim resmi, evvelallah konuştururum...

Resmi çekerken, ille de düz dur, diye tutturdu.

– Kardeşim, dedim. Bu her ne kadar vesikalık fotoğrafsa da, askerlik işi için değil... Şöyle biraz gülmek yok mu? Hafiften şöyle anlamlı gülücük... Sağ dirseğimin altına da bikaç cilt kitap koymalı...

Fotoğrafçı Râsim,

– Olmaz! diye tutturdu.

Vesikalık fotoğrafta poz alınmazmış.

– Ne demek? Yahu, bu senin bildiğin gibi bir resim değil. Hükümet dairesine memur girmiyorum ben. Resim gazetecilik resmi.

Sen hiç hayatında yazar resmi görmedin mi?

– Hiç görmez olur muyum? İstanbul’da ne kadar yazar esnafı varsa, hep bana resim çektirirdi.

Katırın en inatçısı, şu bizim Râsim’in yanında dünyanın en yumuşak başlı hayvanı kalır. Olmaz, der, bir daha demez.

Ne demek olsun, şu Râsim fotoğrafçı olmakla resminin nasıl olacağını benden iyi bilecek değil ya... Ben Andre Çit denen, Piyer Loti denen ünlü yazarların resimlerini görmüştüm. Elini şakağına dayamadan, dirseğinin altına kitap koymadan yazar resmi olur mu? Bir tanımayan, resme bakarsa, yazar mısın, odacı mısın nerden bilecek?

– Bre kardeşim, parasıyla değil mi bu? Ben, canım isterse vesikalık diye anadan doğma resmimi çektiririm... Sana ne be!

Herifi gücünen yola getirdim. Sağ dirseğimin altına kalın kitapları yerleştirdim. Sol yumruğumu çenemin altına koydum. Sağ elimi de şakağıma dayadım. Bir de şöyle hafiften, belli belirsiz güldüm. Yazarlık pozu olursa bu kadar olsun.

Bu sefer de Râsim, ille objektife bak, diye tutturdu.

– Ulan oğlum, bu fotoğraf, senin bildiğin fotoğraf değil, yazar fotoğrafı bu... Sen kendi işine bak. Herkesin hürriyetine karışma. Ben nereye istersem oraya bakarım. Sen bas düğmeye, çek şu fotoğrafı...

Râsim,

– Benden günah gitti, dedi. Fotoğrafı kabul etmezlerse, ben karışmam.

– Sen karışma.

– Yalnız dudaklarını bir iyice yala ki, parlak çıksın.

– Hah şöyle, bir akla yatar söz söyle ki, yapayım.

Dudaklarımı iyice yaladım.

– Çek! dedim.

– Dikkat! Çekiyorum... dedi.

– Hadi çek!

– Hazır mısın?

– Allah betanı versin ulan fotoğrafçı Râsim! Çek ulan şunu! Sen çekesiye, dudaklarım kurudu.

Kuruyan dudaklarımı yeni baştan yaladım. Râsim,
– Dikkat! dedi.

Gözlerimi yukarıya, bulutlara bakar gibi Râsim’in dükkanının tavanına diktim. Dudaklarımı iyice bir daha yaladım. Râsim, resmi çekti.

– Aman acele yap! dedirn.

– Acele istersen alaminüt olur! dedi.

– Alaminüt olsun, malaminüt olsun, yap şunu.

– Sonra sana benzemezse karışmam! dedi.

– Allah Allah... Benim fotoğrafımı başkasına mı benzetecek-sin?

– Yahu sana benzer ama, beğenmezsin. Burnu büyük olmuş dersin, kulağı kocaman dersin... Bırak şunu “haftalık” yapalım.

– Haftadan cvvel olmaz mı?

– Ancak bir haftada olur.

Ben “haftalık” resmin ne olduğunu bilmez miyim? Ama belki acele etmesi için sıkıştırdım diye,

– Bu zamanda eloğlu bir haftada çocuk yapıyor... Buna can mı vereceksin ki, bir hafta bekletiyorsun? dedim.

– Canlı gibi olacak, dedi. Kırpiklerini tel tel say... İstersen acele de yaparım ama, tıpkı tıpkısına sana benzer, sonra beğenmez, benimle kavga edersin.

Bak alçağa. Adamın yüzüne karşı söylenir laf mı şu? Râsim,

– Retuş yapacağım, dedi. Alnına ışık vuracak. Gözünün bebeği parlayacak. Dudaklarını düzeltereğim. Burnunu biraz küçülteceğim. Bozuk adamı düzeltmek, yeniden adam yapmaktan zor.

İçimden, “Allah belanı versin ulan fotoğrafçı Râsim gibi senin...” dedim. Ulan sen dur. Hele bir gazetenin yazı ailesine gireyim. İlk işe senden başlamazsam, bana adam demesinler... Senin gibiler oldukça bu memleket düzelmez.

Biyandan da gazeteye, “Vesikalık fotoğraflar haftalık olacağından en kısa zamanda göndereceğim,” diye telgraf çektim. Herifler, ne oldu bu muhabire diye, merak ederler de, telaşlanırlar. Bir de bakarsın vesikalık fotoğraf gecikti diye, benim yerime başka birini alıvermişler. Memlekette, cebinde desteyle vesikalık fotoğraf gezdi-

ren açıkgöz çooook...

Zaman Fotoğrafhanesi'nin sahibi Rahim Efendi, benim fotoğrafçı Râsim'de resim çektiğimi duymuş. Bir vilayette iki fotoğrafçı olduklarından birbirine düşmanlar. Zaten bu bizim vilayette az bişey yüksek noktadan geçirsen herkesin kulağına gider, duymayan kalmaz. Bigün Rahim Efendi beni yoldan çevirdi. .

– Ulan Kadir'in oğlu, dedi, Râsim'de resim çektiymişsin, öyle mi? Alacağın olsun senin...

Rahim Efendi bana ne yapar? Külahıma bile öksüremez. Elin-den geleni ardına komasın. Hergün fotoğrafçı Râsim'e gidiyorum.

– Bugün banyo ettim.

– Bugün filmi kuruttum.

– Bugün kaşını düzelttim.

– Aman iyi yap Râsim, gözünü seveyim, diyorum. Aman resim bir yazar resmine benzesin; bu iş, başka işe benzemez.

Hergün başka bişey söylüyor.

Resmime özensin diye, Râsim'i hergün öğleleri Nefaset Aşevi'ne yemeğe götürüyorum. Bak şu işe, insan rüşvet vermeden resim bile çektiremiyor.

Derken efendim haftası oldu. Râsim,

– Resimler tamam! diye müjde verdi.

Bir de resimleri elime alayım ki, rezalet...

– Ulan bu ne? Bu kimin resmi?

– Senin.

– Ulan alçak! diye bağırdım. Şu vilayeti baştan sona, köy köy, kasaba kasaba gez, dolaş... Şu fotoğraftaki ne benzer bitek adam bulabilir misin?.. Ulan, vilayetin şerefini batırdın. Şu surat, bu şehirden çıkar mı? Doğru söyle bu kimin resmi?

Yemin billah ediyor ki, senin diye.

– Etme oğlum. Ben kendimi tanımaz mıyım? Bu ben değilim. Sakın benim diye başkasının resmini çekmiş olmayasın.

– Senin resmini çekerken dükkânda başka biri yoktu ki...

Dükkânın kapısından,

– Ey ümmeti Muhammet! Vicdanı olan söylesin. Şu fotoğraftaki surat bana benziyor mu? diye bağırdım.

Bütün konu komşu basıma üşüştü. Hepsî de ayrı ayrı fotoğrafı baktı:

– Bu, sen değilsin!.. dedi.

Konfor Palas Oteli’nin sahibi, resme baktı baktı da,

– Bu, senin olmadığı gibi, bu vilayette de, bu eşkalde bir adam şimdiye kadar gelmemiştir! dedi.

Fotoğrafçı Râsim, otelciye,

– Sen bu şehre her geleni bilir misin? dedi.

– Vilayete böyle biri gelse, haberimiz olmaz mıydı? Çoluk çocuk arkasına düşerdi.

Kebapçı Arif beni biyana çekti:

– Bu Râsim var ya, dedi, bu herif resimci filan değil, O gördüğün resmi çeken makine de yalan. Arkası siyah perdeli bir tahta kutu geçirmiş eline. İçi boş... İçinde makine yok.

– Deme...

– Vallahi, İstanbul’dan eline bisürü resim geçirmiş. Resim çektirenlere bu senin resmin diye yutturuyor. Kimsenin anladığı yok. Senin gibi bir anlayana çatarsa, başı belaya giriyor. Nerden bildin dersen, bildir bir iş için gerekti. Buna bir resim çektirdim. Bu senin resmin diyerek, elime bir avrat resmi vermesin mi! Ben yine anlamadım da, kendi resmim diye belediyeye götürdüm. Belediye kâtibi anladı, “Ne o Arif Efendi, bıyıkları mı kazıttın?” demez mi! Sonra götürdüm kendisine... Yanlışlık olmuş, dedi. Oradan bir bıyıklı resim çıkardı verdi. O da bana benzemiyor ya, eh andırıyor. İşte böyle... Bu herif eline biyerden tonlarla resim geçirmiş, benzetip benzetip, bu senin resmin diye veriyor.

Resme bakıyorum, bakıyorum, bana hiç benzer yanı yok. Resimde sade bir dil çıkmış ortaya. Koskocaman bir dil... İnek, dilini çıkarır da burnunu nasıl yalarsa, işte öyle...

– Râsim, bu ne kardeşim?

– Dudağını yalarken çıkmış. Ben sana resmi çekerken “dik-kat!” dedim.

– Peki kardeşini, sen bana dudağını yala, parlak çıksın, demedin mi?

– Canım, dudağını yala dedimse de, boyuna yala dur, deme-

dim. Ben “dikkat!” der demez, dilini içeri sokacaktın.

– Ulan, burada dilden başka bişey görünmüyor. Benim dilim bu kadar uzun mu? Yüzüm, gözüm, ağzım, burnum kapanmış. Bre alçak! Ben bu resmi gazeteye gönderirsem, beni yazar yaparlar mı? Bu resim, hiçbir yazar resmine benziyor mu? Sen hiç mi yazar resmi görmedin? Böyle alay eder gibi dilini çıkarmış, ağzını burnunu yalayan insan resminin kimlik kartına konulduğu dünyanın neresinde görülmüş. Ben gazeteciyim diye o kimlik kartını çıkarıp bir hükümet dairesinde gösterirsem bana ne derler?

Râsim bir de,

– Sen benim meslek şerefimle oynuyorsun, ben bir resmi retüş ederim, kancık eşek resmini kız oğlan kız, dünya güzeline çeviririm, demez mi!..

Cinayet dedikleri şey başka neden çıkar? Râsim, işin kötüye vardığın, anlayınca,

– Senin dil meselesine itirazın varsa, dil meselesi kolay, dedi. Ben retüş eder, dili kazırım.

– Haydi dili kazıdın, diyelim... Altından, ağzım burnum çıkar mı?

– Çıkar!

Fotoğrafçı Râsim dili kazıdı. Resim bana benzemiyorsa da, yine bir insan resmi olduğu belli. Resimleri gazeteye gönderdim. Bi-kaç gün sonra da benim muhabirlik kimliğim geldi.

Râsim, görünce,

– Yine bana dua et, dedi. Eğer senin tastamam resmini çekseydim, bu suratla insan yazar olmaz diye, imkânı yok sana gazeteci kimliği vermezlerdi.

Kimliği de cebime koyunca, gazeteye verilecek haber aramaya başladım. Zaman Fotoğrafhanesi’nin önünden geçiyordum. Bir de baktım, Rahim Efendi, bakanlardan birinin resmini vitrinden indir-miş. Bundan iyi haber olur mu? Hemen postaneye koştum,

“Güvenilir kaynaklardan aldığım bilgiye göre” camekândan resmi inen bakanın istifa ettiğini telgrafla gazeteye bildirdim. Tekrar çarşıya dönünce, Zaman Fotoğrafhanesi’ne bir de ne bakayım, bir bakanın resmi daha camekândan indirilmemiş mi? Hemen posta-

neye koştum, gazeteye o bakanın istifa ettiğini de bildirdim.

Ben telgrafı çekip gelene kadar, Rahim Efendi, bir resmi daha indiriyordu. En sonunda bütün bakanların resimlerini camekândan indirdi.

Ben de dokuzuncu sefer postaneye koştum, “Güvenilir ve inandırılabilir kaynaktan aldığım bilgiye göre, hükümet toptan istifa etmiştir” diye gazeteye telledim.

Bundan hiç kuşum yoktu. Çünkü, Rahim Efendi camekândan bir bakanın resmini indirsin de o bakan istifa etmesin, görülmüş şey değildi.

Aradan yarım saat kadar geçti.

– Postane telefonundan seni bekliyorlar, diye haber geldi.

Telefona gittim. Gazeteden soruyorlar:

– Biz Ankara’dan soruşturduk. Hükümetin istifa ettiğinden kimsenin haberi yok.. Sakın yanlışlık olmasın.

– Kesin, yanlışlık yok.

Rahim Efendi mi bilir, Ankara’dakiler mi? Elbet onlar da sonradan öğrenirler.

Ertesi gün oldu. Zaman Fotoğrafhanesi’nin camekânına bir baktım, bigün önce indirdiği resimleri, eski yerine asmamış mı! Hem Rahim Efendi’nin yakasına yapıştım:

– Bakanlar istifa etmediler mi?

– Yooo...

– Peki, istifa etmediler de niye dün resimlerini indirdin?

– İstifa ettikleri için indirmedim, Camekânı temizledim, tozunu aldım da ondan indirdim.

O akşam gelen gazeteye baktım, koskoca bir başlık koymuşlar: “Hükümet istifa ediyor mu?”

Ne ediyor diyorlar, ne de etmiyor. Bu da gazeteciliğin bir cilvesi. Hükümet istifa etmedi ama, polis marifetiyle benim elimden muhabirlik kimliğim alındı.

DENİZ AYAK ALTINDA^(*)

İstanbul'un üç biyanı deniz. Bu kadar da değil, İstanbul'un denizi, İstanbul karasının koynuna kol kol sokulmuş. Yine de böyleyken, İstanbul'da denize girmek, öbür dünyada cennete girmekten daha zor. İstanbul'un bibaşından bibaşına deniz kıyılarını bitakım insanlar satın almışlar. Denizin satın alınması akıl alır iş değildir. Denizi satın alanlar, dua edelim ki havayı da satın almamışlar. Denizle hava arasında büyük bir fark yok; onu da satın alıp bizi havasızlıktan boğmadıklarına şükür. Kavaklar'dan Çekmece'ye, Şile'den Pendik'e kadar şu güzel İstanbul kıyılarında bedava girilecek bir karışlık boş deniz kalmadığına bakarım da, denizin nasıl satın alındığına şaşarım.

Sekiz yıl Anadolu'da dolaştıktan sonra, sonunda İstanbul'a dönüyoruz diye çocuk çocuk bizi bir sevinç almıştı. Bu anlattığım on yıl önce. İstanbul'a geldik, hiç olmazsa İstanbul'un tadını çıkaralım, deniz kıyısında bir ev tutalım, dedik. Ne mümkün... Deniz kıyısında bulamadık, denize yakın biyer olsun dedik. O da olmadı... Aman, dedik, hiç olmazsa deniz gören biyer olsun. Uzaktan denize bakarız da gönlümüz gözümüz açılır. Ne gezer... Denize uzaktan bile bakamıyoruz. Ara tara ederken, Cihangir'de deniz görür bir apartman var, dediler. Apartman sahibi, daha bize katı göstermeden,

- İkiyüz lira, dedi.
- Aman...
- Amam zamanı bu, isterseniz. İki oda, bir hol...
- Hem pahaltı, hem küçük...
- Ama deniz görür beyim.

Tek denizi görelim diye, o zamanın parasıyla iki odaya ikiyüze peki, dedik. Adam bize katı göstermeye razı oldu. Apartman, dik Cihangir yamacına yapılmış. Kapıdan girince, bir kat merdivenle yerin altına in-

(*) "Mahallenin Kısmeti" adlı kitaptan alınmıştır.

dik. Allah Allah, bu nasıl iş! Bizim bildiğimiz deniz görmek için yukarı çıkıp bakılır. Böyle yerin dibine inilmez. İş bu kadarla da bitmezmiş. Bir kat merdiven daha yerin dibine inince, içimden, herhalde denizi, dibinden yukarı doğru seyredeceğiz dedim. İki kat yerin dibine indik. Kapkaranlık biyer. Ev sahibi çakmağını çaktı. Elektrik düğmesini buldu, çevirdi.

– Tuh, cereyan kesilmiş, dedi.

Çakmağın ışığında kapıyı açtı, içeri girdik. İçeri girince, bir alaca akşam aydınlığı gördük. Apartman bayıra yapıldığından, biyanı yerin dibinde biyanı yer üstündeydi.

– Siz ikinci kat demiştiniz?.. diye ev sahibine sordum.

– Evet, dedi, bunun altında iki kat daha vardır.

Evin dışarıya bakan üç penceresi var. Dikkatle üç pencereden de baktım, bikaç ağaçla duvardan başka bişey görünmüyor. Peki, deniz nerde?

Karıma,

– Bir de sen iyice bak. Ben deniz meniz göremiyorum, dedim.

Karım,

– Ben ne deniz görüyorum, ne de denize benzer bişey... dedi.

Ev sahibine,

– Beyefendi, dedim, siz deniz görür demiştiniz sanırım. Yoksa duvara deniz resmi asılıp da ona mı bakılacak?..

– Vay, ne demekmiş!.. Evimden deniz görünmüyor

Hani nerdeyse, evime deniz görmüyor dediler, diye bizi evine hakarettten malikemeye verecek.

– Vallahi, affedersiniz, dedim, maksadım evinizi kötülemek değil... Ne ben, ne karım, denizi görebildik. Belki başkalarına deniz görünür. Bize görünmedi.

– Sandalye getirin! diye yukarıya seslendi.

Hizmetçi bir sandalye getirdi.

Adam sandalyenin üstüne çıktı. Tıpkı, karayı görüp de, “Kara!..” diye bağırın Kristof Kolomb’un gemicisi gibi,

– İşte deniz!.. diye bağırdı. İşte deniz, tabak gibi ayağınızın altında.

O indi, sandalyeye ben çıktım. Allah Allah!.. Görünürlerde denize benzer bişey yok. Adama hayal mi görünüyor, deli mi, yoksa deniz var, deniz var diye, etki altında bırakıp bizi zorla denizi gör-

düğümüze inandıracak mı?

– Beyefendi, affedersiniz. Ben denizi tanırım. İstanbul’da doğup büyüdüm. Pencereden bakıyorum, bikaç parça mavilikten başka bişey yok. O da gökyüzünde olduğuna göre bulut olacak, dedim.

Adam,

– Boyunuz kaç? diye sordu.

Başka zaman olsa boyumu söylemem. Boş bulunup,

– Bir ellisekiz, dedim.

– Tamaam... dedi, boşuna değil... Ben de bu adam neden denizi görmüyor, gözlerine perde mi inmiş, diyordum. Şimdi neden denizi görmediğiniz anlaşıldı.

– Neden görmüyor muşum?

– Boyunuz yetişmiyor da ondan... Denizi görmek için, en aşağı bir yetmiş boy olmalı. Parmaklarınız üzerine kalkın bakalım.

Ayak parmaklarımın üstüne dikilip baktım, yine deniz yok.

– Zıplayın birazcık, o zaman görürsünüz.

Denizi göreceğim diye ha babam sandalyenin üstünde zıp zıp zıplıyorum. Nerdeyse başım tavana değecek. Yine denize benzer bişey yok.

Ev sahibi,

– Masa getirin! diye bağırdı, balkondaki küçük masayı...

Masa geldi. Adam masanın üstüne sandalyeyi koydu. Sandalyenin üstüne de ben çıktım.

– Şimdi ne görüyorsun? diye sordu.

Ben o sevinçle azkalsın, cambaz gibi çıktığım sandalyeden yuvarlanıyordum.

– Gördüüm, gördüm! diye bağırdım.

– Ne gördünüz?

– Denizi gördüm, denizi...

Karım,

– Aşkolsun, dedi, hayatını tehlikeye koyup masanın üstündeki sandalyeye çıktın ama, en sonunda da denizi gördün. Tebrik ederim. Denizin neresi görünüyor? Marmara tarafı mı, Boğaz tarafı mı?

– Hangi tarafın denizi olduğunu anlayamadım. Şöyle bir karış kadar bir deniz gördüm.

Ev sahibi bu sözüme alındı:

– İstanbulluyum, diyorsunuz; sonra da daha denizi tanımıyorsunuz. Sizin gördüğünüz deniz Kızkulesi’nin ikiyüz metre kadar batısıyla, Sarayburnu arasında kalır.

Ev sahibinin, kapıcının, karımın yardımıyla sandalyeden indim.

– Ooooh, aman içim açıldı, dedim, deniz havası başka oluyor.

Karım çok şişman olduğu için,

– Ben sandalyeye çıkıp göremem, dedi,

– Masa, sandalye işi zor, dedim. Artık buraya taşınınca özel bir tertibat yaparız. Çıkık gibi bişey...

Karım,

– İnsan denizi, evinde yattığı yerden görmeli... dedi.

Ev sahibi,

– Yattığınız yerden de deniz görünür dedi.

– Nasıl? Masanın, sandalyenin üstüne mi yatılacak?

– Hayır. Sizden önceki kiracılar, yattıkları yerden denizi çok rahat seyrediyorlardı. Hani denizaltıların periskobu vardır ya, öyle bir periskop tertibatı yapacaksınız. O zaman yere yatın, bacaklarınızı duvara dikin, rahat denizi seyredin.

– Periskop mu dediniz? Bu alet bulunur mu?

– Rica ederim. Uzun zaman İstanbul’dan ayrı kaldığınız belli. Şimdi İstanbul evlerinin yüzde sekseninde periskop var. Periskop bir ev için en gerekli eşya. Akşam evinize yorgun argın geldiniz mi, periskoptan denizi seyredersiniz, içiniz açılır.

– Beyefendi, bu eve yazık ediyorsunuz.

Ev sahibi şaşırdı:

– Neden?

– Bu kat ayda ikiyüz değil, enaz günde ikiyüz lira getirir.

– Ne gibi?

– Ne gibi olacak, “Çok güzel deniz manzarası seyretmek isteyenlere fırsat. Saati ikibuçuk lira” diye gazetelere ilan verin. Kapıda bilet kesmeye yetişemezsiniz.

Azkalsın adamlarla dövüşecektik. Hemen dışarı çıktık. Merdivende karım,

– Denizi bikeczik de ben görebilseydim, buraya kadar gelmişken... dedi.

TOROS CANAVARI^(*)

Tahliye davasını Nuri Pakyürek kazanınca, apartman sahibi onları çıkartmak için başka yollara başvurdu. Alt kata taşınan yeni kiracılar, dur dinlen demeden, gece gündüz patırtı ediyorlardı. Kadınlı erkekli bisürü sarhoş, naralar atıyor, şarkılar söylüyor, oynuyor, bağırıp çağırıyorlardı. Bu alaturka gürültü yüzünden Pakyürek ailesinin uykusuz geçirdiği gecenin sabahı apartman sahibi kapıyı çaldı.

Nuri Bey, başında takkesi, sırtında pazen pijamasıyla köşe minderinde uyuklarken, kızı Gülay koşarak gelmiş, babasına telaşla haber vermişti:

– Baba, apartman sahibi geldi.

Hayatında bir karıncayı bile incitmemiş olan Nuri Bey’in şaşkınlıktan eli ayağı titremeye başlamıştı. İmdat ister gibi, odasında imtihanlara hazırlanan oğluna seslendi:

– Metiiiiin!..

Tıp fakültesinin son sınıfındaki oğlu, babasının korkudan titrediğini görünce, şaşırdı:

– Ne var baba?

Nuri Bey kekeleyerek cevap verdi:

– Apartman sahibi gelmiş!.

Karısı Mehpare Hanım,

– İyi ya gelsin, dedi, hoş geldi safa geldi, adam yiyecek değil ya...

Nuri Bey,

– Yer yer, diye fısıldadı, herifin koskocaman beş apartmanı var. Yer...

Mehpare Hanım kızına döndü:

(*) “Toros Canavari” adlı kitaptan alınmıştır.

– Al içeri Gülay.

Şişman, kısa, tostoparlak bir adam içeri girdi. Mehpare Hanım,

– Buyurun efendim, dedi.

Nuri Bey, karısı ne söylerse, daha yavaş sesle tekrarlıyordu:

– Buyurun efendim.

Apartman sahibi oturdu. Alaylı bir gülümseyişle,

– Nasıl, dedi, alt kata taşınan yeni kiracılardan memnun musunuz?

Metin,

– Bizi ilgilendirmez beyefendi, dedi.

Babası, Metin'in lafını daha ince sesle tekrarladı:

– Bizi ilgilendirmez.

Apartman sahibi:

– Görürüz, dedi, bakalım ilgilendirir mi, ilgilendirmez mi? Daha bu, birinci gece...

Ayağa kalktı,

– Mahkemeyi kazandık diye hiç güvenmeyin, dedi, siz buradan çıkacaksınız, anlıyor musunuz, çıkacaksınız!

Nuri Bey,

– Beyefendi, Allah daha da artırsın, bu kadar malınız mülkünüz var, dedi. Biz burada onsekiz senedir kiracıyız. Kiranızı da veriyoruz.

Apartman sahibi,

– Evet, veriyorsunuz! dedi. Beş oda, koskocaman bir salon salamanca, gömme banyo, bi mıtbah, gepgeniş goridor, sopen, hevagazi, kirası da ayda üçyüzelli lira... Benim malımdan size ne be? Ben burayı aylığını bin kâhata babamın oğluna veririm.

Mehpare Hanım,

– Münasip bir ev bulsak, hemen çıkardık! dedi.

Kocası,

– Ya, yaa... dedi, hemen çıkardık.

Apartman sahibi,

– Siz, üçyüzelli liraya ev değil, ahır bile bulamazsınız! dedi. Beni enayi mi bellediniz? Heçbi gurtuluşunuz yoh, ille çıkacaksınız... Dinsizin hakkından imansız gelir. Aşşağa gata taşınan kim ol-

duğunu biliyor musunuz? Tam yüzsekiz sabıkası var... “Sen işi bana bırak, varsın yüzdokuz olsun” diyo... lafı ağnıyo musun?

Metin,

– Ne demek istiyorsunuz? dedi.

– Bundan sonra sizinle o uğraşacak. İşte bu kadar...

Ev sahibi çekip gitti.

Mehpare Hanım, kocasına,

– Karakola git, şikâyet et, diyordu.

Nuri Bey, hayatında bikez bile karakol kapısından içeri adımını atmamıştı. Mahkeme, karakol, polis dedin mi, eli ayağı titriyordu,

Artık her gece aşağı katta sabaha kadar patırtı, kıyamet... İş bu kadarla da kalmadı. Ev sahibi, Nuri Bey’in üstündeki kata da bir belalı yerleştirdi. Bunlar da sabaha kadar dans ediyor, kıyameti koparıyorlardı. Yukardan alafrangayla aşağıdan alaturka gürültü arasında kalan Pakyürek ailesi, canından bezmişti.

Bütün zorlamalarına rağmen Nuri Bey’i karakola gönderemeyen Metin,

– Baba, eğer karakola gidip şikâyet etmezsen, bunlar bizim başımıza çıkacaklar! dedi.

Gecenin bir vakti olmuştu. Yukarıdan mambo, aşağıdan yalel, kafası kazana dönen Mehpare Hanım,

– Bey, hep kabahat senin, dedi. Bunlar nezaketten anlar mı? Sen böyle sesini çıkarmadıkça, bunlar başımıza çıkacak.

Nuri Bey,

– Ne yapayım, dedi. Elin ıpsız sapsızlarıyla gidip de sırk hamalları gibi kavga edemem ya... Elbet tepine tepine bigün yorulurlar.

Gülay,

– Tavan başımıza yıkılacak baba! diye içeri koştu. Şunları gidip karakola bir şikâyet etsene...

Metin elinde kitapla içeri girdi:

– Çıldırmak işten değil. Bir satırı tam on kere okudum, bir kelimesini bile anlamadım. Bakın söylüyorum, bu gidişle ben sınıfta çıkarım. Kulaklarıma pamuk tıkadım yine olmuyor...

Hepsi birden, sanki suçlu Nuri Bey’miş gibi, ona hücum ediyorlardı. Mehpare Hanım,

– Dur dinlen yok... dedi. Ya gider karakola şikâyet edersin, ya ben gider ağzımı açarım.

Nuri Bey, ağlar gibi,

– Hanım ben karakola nasıl giderim? Sen beni bilmiyor musun? dedi.

Metin,

– Baba, seninki de hastalık, dedi. Sende karakol fobisi var. Bunda korkacak ne var yani?

Nuri Bey,

– İpsiz takımıyla başa çıkılmaz, dedi. Çirkefe taş mı atayım?

Hep birden öyle üstelediler ki, Nuri Bey sonunda, hem alt kattakilere, hem üst kattakilere birer mektup yazıp, hiç olmazsa gece yarısından sonra biraz olsun gürültüyü azaltmalarını rica etti.

Mektubu götürmek de mesele oldu. Herkes Nuri Bey’e cesaret vermeye çalıştığı halde, şimdi hiçbiri mektubu bile götüremiyordu. Gülay büyük bir cesaretle,

– Ne olacakmış? Ben götürürüm! dedi.

Dedi ama, dediğine de pişman oldu. Sözünden de cayamadığı için, babasının yazdığı mektupları götürdü.

Gülay ağlayarak dönmüştü. Genç kızla alay etmişlerdi. İş bu kadarla da kalmamış, mektupların etkisiyle gürültü bikaç kat daha artmıştı.

Mehpare Hanım, hırsından döşemeleri tekmelemeye başladı. Hırsını alamayınca, tavan süpürgesinin sopasıyla da tavana vurdu. Nuri Bey,

– Hanım, Hanım... Allahaşkına yapma! diye yalvarıyordu.

İşte bu sırada kapı zili çalındı. Olanlar olmuştu. Alt kattaki o azılı herif, kapı açılır açılmaz içeri atladı. İlk sözü,

– Bu evin erkeği kim be? diye sormak oldu.

Adam sarhoştı, sallanıyordu. Nuri Bey’in rengi sapsarı oldu. Dizlerinin bağı çözölmüştü. Düşmemek için duvara dayandı.

– Buyurun efendim... Safa geldiniz beyefendi, hoş geldiniz.

Adam,

– Bana Duman Haydar derler, dedi. Belkim adımı duymuşsunuzdur...

Nuri Bey,

– Teşerrüf ettik efendim, dedi. Bendeniz Nuri Pakyürek.

– Lafı uzatmayalım... Benim de başımı belaya sokmayın... Ben beladan korkmam, ama sonra sana yazık olur... Sen bu evden güzellikle çık. Ev sahibi seni çıkarmak için ikibin papel veriyor. Bak, ona göre ayağını denk al moruk!

Metin,

– Ev sahibiyle aramızdaki işten size ne? dedi.

Duman Haydar, ağzını çarpıtarak,

– Delikanlı, sen galiba hiç gazete okumuyorsun, dedi. Duman Haydar'ın kim olduğunu hiç duymamışsın... Bu zamanda beni ikibin lira için uğraştırmayın... İki günde işimizi bitirelim, paramızı alalım.

Duman Haydar giderken,

– Benden size insaniyetlik, iki gün mühlet! dedi. Ondan sonrası sizin bileceğiniz iş. Benden günah gitti... Kim olduğumu bilmiyorsanız sorup öğrenin... Bütün Tophane, Galata benden sorulur. Toros Canavarı bile bana vız gelir. Ondan bile korkmam, anladınız mı?

Duman Haydar gidince, bütün aile biriki dakika sessiz, konuşmadan durdu.

Mehpare Hanım,

– Kimden bile korkmazmış bu adam? diye sordu. Gülay,

– Toros Canavarı'ndan bile korkmazmış! dedi.

– Toros Canavarı mı? Kim bu?

Metin,

– Gazeteler yazıp duruyor ya anne, dedi. On kişi mi, yirmi kişi mi öldürmüş ne... Azılı bir haydut.

Gülay,

– Polis izini bulmuş, İstanbul'daymış, dedi...

Hâlâ Duman Haydar'ın korkusuyla köşeye büzülmüş duran Nuri Bey, tek kelime bile söyleyemiyordu.

O günden sonra ev, oturulamaz hale geldi. Alttan alaturka, üstten alafranga, şarkı, gazel, nara, dans, caz birbirine karıştı. Mektup, rica, hiçbirisi işe yaramadığına göre, katlanmaktan başka yol yoktu? Ama ötekiler işi daha da azıttılar. Bigün tepeden herzamankine

benzemeyen sesler gelmeye başladı, kazma, keser gibi demir sesleri. Akşamüzeri bu seslerin ne olduğu anlaşıldı. Üst kattaki alafrangacılar, her odanın üstünden delikler açmışlar, buradan aşağı su dökmeye başlamışlardı.

Apartman sahibi, Nuri Beylere her sabah alay eder gibi bikez uğruyor, gülerek,

– Nasıl, daha çıkmayacak mısınız? Hedi bakalım çıkmayın da, göreyim siz! diyordu. Daha bunlar bişey değil, asıl aşağı kattan Duman Haydar delik açacak, oradan zehirli gaz püskürtecek...

Biyandan da zavallı Nuri Bey'i karısı ve çocukları, gidip karakola şikâyet etmesi için sıkıştırıyorlardı.

Hepsine katlandılar ama, bu heriflerin en son numaraları artık rezaletti. Bigün Gülay, bağıra bağıra içeri koşmuştu:

– Ne var? diye soranlara gözyaşından, hıçkırıktan başka cevap vermemişti.

Annesi üstelleyince, genç kız eliyle pencereyi göstermişti. Mehpare hanım pencereden bakınca,

– Aaaa... Terbiyesizler, demiş, eliyle yüzünü kapatmıştı.

Sonra Metin'le babası pencereden baktılar. Olur rezalet değil. Ev sahibi her pencerenin karşısına iki adam koymuş, bunlar pencereden bakanlara edep yerlerini gösteriyorlardı.

Nuri Bey'in evi alttan, üstten, yanlardan bir kale gibi çevrilmiş, kuşatılmıştı.

Bütün aile bir haftadır uykusuzdu. O gecenin yansı Mehpare Hanım, yataktan yarı soyunuk, sırlıklam fırlamıştı. Gürültüye alışmışlardı ama, bu kez de tavandan aşağı açtıkları delikten, uyurlarken üstlerine su döküyorlardı.

Mehpare Hanım,

– Haydi Bey, kalk hazırlan, çabuk karakola git! dedi.

– Karakola mı? Dünyada gidemem, sen çıldırdın mı?

Gülay,

– Peki ne olacak baba? Bunlar böyle çekilir mi? Gittikçe azıtıyorlar iştel diye bağırırdı.

Metin,

– Gelsinler polisler de, gözleriyle görsünler bakalım, dedi.

Karısı, çocukları Nuri Bey'i zorladıkça, Nuri Bey yalvarıyordu:

– Sabah ola hayır ola... Ne olursunuz sabredin! Ben elâlemle karakolluk olamam... Ayağını öpeyim Mehpare, ben karakola nasıl giderim?

Nuri Bey'i, yalvarmalarına, yakarmalarına aldırmadan nerdeyse zorla giydiren karakola gönderdiler. Nuri Bey ağlamaklı olmuştu. Kapıdan çıkarken,

– İçimde bir tuhaflık var, dedi. Sanki başıma büyük bir felaket gelecekmiş gibi...

Öyle bir “Allahâısmarladık” demişti ki, sanki “Hakkınızı helal edin” demek istiyordu.

Gürültü, çığlık, şarkı, son haddini bulmuş, biyandan da tavan-daki deliklerden şarıl şarıl sular dökülmeye başlanmıştı.

Ömründe mahkeme nedir, karakol kapısı nedir bilmeyen zavallı Nuri Pakyürek, karısının, kızının, oğlunun zoruyla gece yarısı ev sahibini karakola şikâyet için, evden çıktı. Buna çıktı denmez, kovuldu denir. Karanlıkta ayakları taşlara takıldıkça, söylenip duruyordu:

– Bu yaştan sonra başımı belaya sokacaklar!.. Benim ne işim var karakollarda... Biri oğlum olacak kazık kadar herif, biri hayta kız. Tutturmuşlar ille baba karakola... Karakola gitmek kolaysa, siz gitsenize...

Söylene söylene karakola kadar gitti. Gitti ama, içeri giremedi. Karakol kapısının önünde bir zaman dolandı. Hayır, bu kapıdan içeri giremezdi. Kalbi heyecandan duracak gibi oluyordu. Merdivenlerden bir bekçinin indiğini de görünce, büsbütün cesareti kırıldı, tersyüz etti. Yarım saatlik yolu tepti, evine geldi. Karısına, çocuklarına,

– Ben yapamam... Siz gidin de şikâyet edin! diyecekti.

Tam kapıya gelince, eve girmekten de caydı. Kim bilir, bu korkaklığına karısıyla çocukları yine neler diyeceklerdi. Bir daha karakolun yolunu tuttu. Yolda kendi kendine cesaret veriyordu:

– Ne olacak? Karakolda adam yemezler ya... Giderim komişere, beyefendi derim, ev sahibi bizi çıkarmak için mahkemeye verdi, derim. Biz mahkemeyi kazandık derim. O zaman efendime söyle-

yeyim, üst kata da, alt kata da parayla tutmuş, iki azılı kazık kaçkını getirdi derim. Bize etmediklerini bırakmadılar derim...

Söylene söylene karakola geldi. Karakol kapısını görünce, yine cesareti kırıldı. Umacı görmüş çocuk gibi geri döndü.

Nuri Pakyürek evle karakol arasında mekik dokudu. Ne eve, ne de karakola girebiliyordu. Sokak ortasında kalakalmıştı.

Sonunda, canını dişine taktı. Boynuna taş bağlayıp, Sarayburnu'ndan atlayan insanın umutsuzluğu yada umuduyla karakoldan içeri girdi. Kapıdan adımını atar atmaz da pişman oldu ama, iş işten geçmişti artık... Başkomiserin odasına girdi. Odada yalnız nöbetçi memur vardı. Başını, masanın üstünde iki eline dayamış, tilki uykusundaki memur, Nuri Pakyürek içeri girince birden sıçradı. Nuri Pakyürek'in sanki yüreğine inmişti. İki adım geri çekildi. Söyleyecekti. Söyleyecekti ama, korkulu rüyadaymış gibi dili tutuldu, sesi çıkmıyordu.

Memur, uykulu gözlerini ovuşturdu. Gözlerini kırpıştıra kırpıştıra, Nuri Pakyürek'e baktı. Biraz daha baktı. Daha dikkatli baktı. Baktıkça suratının biçimi değişiyordu. Memur masadan ayağa kalktı. Nuri Pakyürek'e doğru yürüdü. Nuri Bey geri geri çekildi. Odanın köşesine sıkıştı, artık gidecek yer kalmamıştı. Karşısındakinin tokat vuracağından korkan küçük bir çocuk gibi, sağ elini yüzüne kapadı. Memur, Nuri Pakyürek'in ta burnunun dibine sokulmuş, inceden inceye yüzünü inceliyordu. Sonra birden masasına fırladı. Masanın gözünden bir fotoğraf çıkardı. Bir fotoğrafa, bir Nuri Pakyürek'in yüzüne bakıyordu. Memurun bir eli tabancasına gitti, öbür eliyle zile bastı. Sinirli parmakları maniple koluna basar gibi, durmadan zil düğmesine basıyordu.

Büsbütün şaşırın Nuri Pakyürek, arkasını getiremeden:

– Bendeniz... diye kekeledi.

Memur,

– Sus, diye payladı.

Zil sesine, başka bir polis memuru odaya girdi.

– Ne var? diye sordu.

Nöbetçi memur eliyle “sus” işareti yaptı, sonra yanına çağırdı. Elindeki fotoğrafı, sonra Nuri Pakyürek'i gösterdi. Bir fotoğrafa,

bir Nuri Bey'e bakan polis memurunun suratu değışti, karmakarışık oldu.

– Tamam o... diye bağırdı.

– Ta kendisi!...

– Evet...

Nöbetçi memur, Nuri Bey'e,

– Kıpırdamal diye bağırdı.

Çoktan sıfırı tüketen Nuri Pakyürek'te zaten kıpırdayacak hal kalmamıştı. Önündeki sandalyeye külçe gibi çöktü.

Nöbetçi memur telefona yapıştı. Numaraları çevirdi. Sonra konuşmaya başladı:

– Alo... Alo... Neresi? Evet... Evet efendim. Toros Canavarı'nı yakaladık Beyefendi. Toros Canavarı efendim... Kendisi... Yakaladık! Sabaha karşı... Herhalde evrak dosyasını çalmak için gelmiş. Karakolu basmak niyetiyle... Ben bizzat kendim yakaladım... Gönderin Beyefendi. Katiyen... Tabancamı göğsüne dayadım. Kaçırمام Beyefendi... Elleri havada duruyor. Evet... Yirmi kişi göndermeniz yeter Beyefendi. Teşekkür ederim. Teveccühünüz... Hiç merak etmeyin, kaçırمام efendim.

Nöbetçi memur telefonda bunları söylerken, gözünü de sandalyeye yığılıp kalmış olan Nuri Pakyürek' ten ayırmıyordu.

Pakyürek ailesi sabaha kadar uyuyamadı. Tavandaki deliklerden aşağı sular dökülürken, aşağı kattan da naralar yükseliyordu— Ya o kaşık sesleri... Aşğı katta kaşıklerle oynayıp zıplıyorlardı, yukarda da danslar...

Gülay gecelikle bir deli gibi oturma odasına daldı:

– Çıldıracığım anne! diye bağırdı, kaç gecedir uykusuzum.

Mehpare Hanım, sanki yağmur altında oturur gibi büzülmüştü.

– Her taraftan su akıyor, dedi.

– Babam daha gelmedi mi?

– Gelmedi ya... Ben de onu merak ediyorum. Nerde kaldı bilmem ki... Saat kaç?

Genç kız, konsolun üstündeki saate baktı:

– Üçbuçuk...

– Aman Allahım. Nerdeyse sabah olacak... Nerde kaldı? Kara-

kol şuracıkta...

– Ağabeyimi uyandırılalım da gidip baksın...

– Uyuyor mu?

– Kaç gecedir uykusuz, baygın düştü.

Bu sırada kapı çalındı, Gülay,

– Hah, babam geldi! diye dışarı fırladı.

Biraz sonra dönen genç kız,

– Babam değil, dedi, bir yabancı adam.

– Ne istiyor bu vakit?

– Bilmem. Kapıda... Babam yok dedim, biliyorum, dedi. Ağabeyimi görmek istiyor.

– Allah Allah... Bunun sabahı yok mu? Kimmiş bu vakit? Metin'i uyandır da baksın, kimmiş... Hem de karakola gidip babanı sorsun.

Gülay ağabeyisini uyandırmaya gitti. Aşağı kattan, yukarı kattan gürültüler zaman zaman artıyordu.

Metin, sırtında pijaması içeri girdi. Suratı asık ve düşünceliydi.

– Kimmiş Metin?

Metin cevap vermedi. Gülay'ın üstüne şar diye tavandan açılmış delikten su döküldü. Genç kız, başını deliğe kaldırıp bağırarakken üstüne bir kova su daha döküldü, sırlıklam olmuştu. Üstünden sular akarak odasına koçtu. Metin, ayakta, sağ eli sol dirseğinde, sol eli çenesinde düşünüyordu. Annesi sorusunu tekrarladı:

– Kimmiş Metin? Söylesene!

– Bir acayip şey... Sivil polismiş. Karakoldan geliyor.

– Babanı sordun mu?

– Onun için gelmiş.

Kadın telaşlanmıştı:

– Ne bilmece gibi konuşuyorsun canım, diye tersledi. Yoksa babanın başına bir felaket mi gelmiş?..

– Yarın sabah erkenden hepimizi müdüriyete istiyorlar.

– O da nerden çıktı?

Islak geceliğini değiştiren Gülay da odaya girmişti.

Metin,

– Karakolda babamı yakalamışlar, dedi, bu gece bırakmayacaklarmış...

Gülay,

– Neden? Niçin? diye feryat etti.

Yerinden fırlayan Mehpare Hanım,

– Ne münasebet? dedi, biz şikâyetçiyiz. Nasıl olur da babamı tutarlar? Dünya tersine mi döndü? Bu ev sahibi ne namussuz herif!.. Polis, bu iki serseriyle başa çıkamıyor mu?

Metin,

– Ev sahibinin işi değil, dedi, babamı başka işten yakalamışlar...

Gülay,

– Neler söylüyorsun ağabey, dedi, babamın polisle ne işi olurmuş?

Mehpare Hanım,

– Şimdi yüreğime inecek, dedi. Öyle bir adam ne yapar da polis tutarmış?

Metin korkulu bir sesle, teker teker:

– Gazeteler aylardanberi bir Toros Canavarı'ndan söz ediyorlar ya...

– Eeee?..

– Evet?..

– İşte o Toros Canavarı babammış... Polis öyle söyledi. Yakalamışlar babamı. Babam Toros Canavarı'ymış...

Mehpare Hanım'dan, "ayy..." diye bir ses duyuldu. Kadın yere yığıldı. Ve bu sırada tavandaki delikten üçünün de üstüne bir kova su döküldü.

Alt kattan alaturka haykırışlar, oyunlar, üst kattan da dans gürtlüleri, kahkahalar insanı sağır edecek bir curcuna haline gelmişti.

Sabah erkenden sokaktan geçen gazete satıcısı çocuklar,

– Toros Canavarı yakalandı! diye avaz avaz bağırıyorlardı.

Gazetelerde dedikodusu iki yıldanberi sürüp giden Toros Canavarı'nın yakalanması, herkesi ilgilendirdiği için, o gün gazeteler her zamankinden fazla satılmıştı, Toros Canavarı diye dünyaya ün vermiş Nuri Pakyürek hemen tutuklanmıştı. Toros Canavarı öyle korkunç işler, öyle büyük soygunculuklar yapmıştı ki, onun yakalanma haberi, yabancı ajanslarla bütün dünyaya yayıldı.

Gazeteciler, Pakyüreklerin evine doldular. Karısının, kızının, oğlunun resimlerini çekiyorlar, bu müthiş canavar hakkında karısından ve çocuklarından bişeyler soruyorlardı. Gazeteler, Toros Canavarı'nın resimleriyle doluydu. Bu canavarın korkunç yanı, bütün yaptıklarını tek başına yapmış olmasıydı. Kaç cana kıydığının hesabı bilinmiyordu. Soyduğu kamyonlar, otomobiller, tirenler, bankalar sayısızdı. Zaten onun adı duyuldu mu, tabancaya, bıçağa ne gerek var, herkesin eli ayağı kesilirdi. En ilgi çeken yanı, bu Toros Canavarı denen Nuri Pakyürek'in iki ayrı hayat yaşamasıydı. Bu adamın iki ayrı hayatı vardı. Birisi canavar, birisi de çok korkak, kendi kabuğuna çekilmiş, namuslu, çalışkan bir aile babası. Gazeteciler, Nuri Pakyürek'in hayatını inceledikçe, onun evine düşkün, çok çekingen bir adam olduğunu ortaya çıkarıyorlardı. Ruh doktorları gazetelere, bu çeşit iki ruhlu insanlar üstüne bilimsel yazılar yazıyorlardı.

Yapılan sorgusunda Nuri Pakyürek, yaptığı cinayetlerin, soygunların, canavarlıkların hiçbirini hatırlamıyordu. Demek bu adam, iki ayrı kişilik taşıyan bir ruh hastasıydı. Otuz şu kadar yıllık kendi halinde, sessiz bir memurun içinde, azılı bir canavar taşımış olması, birçok bilimsel tartışmalara yol açıyordu. Bu adam suçlu muydu, yoksa bir ruh hastası olduğu için zavallı, tımarhanelik bir deli miydi?

Toros Canavarı'nın bu adam olduğundan hiç kuşku yoktu. Yüzleştirmeler bunu gösterdiği gibi, Toros Canavarı en son tiren soygununda cebinden cüzdanını düşürmüştü, bu cüzdanda nüfus kâğıdı bulunmuştu. Nüfus kâğıdındaki resim Nuri Pakyürek'in resmi, isim onun ismiydi. Hiçbir yanlışlık yoktu, olamazdı... İş bu kadarla da bitmiyordu. Toros Canavarı, Nuri Pakyürek adıyla, birçok illeri, ilçeleri dolaşmış, hatta oralarda bazen zorla, bazen gönül rızasıyla güzel kadınlarla düşüp kalkmıştı. Bunlardan çocukları da olmuştu. Şimdi, babalarını görmemiş, ama herbiri 15–20 yaş arası birçok genç kız ve erkek, “Biz, Nuri Pakyürek'in çocuklarıyız!” diye ortaya çıkmışlardı. Şehirlerden, kasabalardan Nuri Pakyürek'in evine doluyorlar, babalarının mallarına ortak olmak, sahip çıkmak istiyorlardı. Çünkü Toros Canavarı'nın soygunculukla elde ettiği paralar, dillere destandı.

Böyle korkunç bir adamı, ev sahibi evinden çıkarmak istesin, damını, döşemesini delsin... Olur iş değil!..

Karısı Mehpare Hanım, kocasının başına gelenlere ilk günler üzüyor, ağlıyordu. Ama sonraları, onun birçok kadınla düşüp kalktığını, onlardan da çocuklar peydahladığını öğrenince, hele bu çocuklardan kimisi ikidebir çat kapı eve gelmeye haşlayınca artık kocasına hiç acımadı.

Kızı Gülay,

– Peki ama, diyordu, babam bunları ne zaman yaptı?

İlk önceleri Mehpare Hanım da buna cevap verememişti. Ama sonra düşünce düşünce çıkardı:

– Emeklilik işini halletmek için, bize Ankara'ya gidiyorum, dememiş miydi? Kaç kez Ankara'ya gitti? Üç kez de hastaneye diye evden çıktı. Gençken de hiç evde durmazdı. Babama gidiyorum der, üç dört gün gelmezdi. Demek hep bizi aldatır, canavarlığa çıkarmış, vah vah... Ben bu canavarla nasıl bunca yıl korkmadan yaşadım...

Kendi karısı, çocukları, şimdi Nuri Pakyürek'in duvardaki resmine bile bakmaya korkuyorlardı. Onun koyun koyun bakan gözlerini, yumuşak yüz çizgilerini hep korkunç görüyorlardı.

– Şu gözlere bak! Tam bir canavar gözü. Kana susamış bir canavar...

Oğlu Metin,

– Ama, dedi, ben bişeyler anlamıştım... Babamın candarmadan, polisten, karakoldan, mahkemeden bu kadar korkusunun bir sebebi vardı elbet... O gece, ev sahibini şikâyet için karakola gitmeye ne kadar zorlamıştık babamı...

Mehpare hanım,

– Sus!.. diye oğlunu azarladı. Allah'a şükür ikiniz de ona hiç benzemezsiniz, ona çekmediniz.

Bir Amerikan film firması, Toros Canavarı'nın hayatını filme çekmek istedi. Onu yakından tanıyanlar, yumuşak huylu, karıncayı incitmeyen bir adam olduğunu söylüyorlar, böyle merhametli, nazik bir adamın nasıl olup da aynı zamanda içinde bir canavar kişiliği taşıdığına şaşıyorlardı.

Böyle birbirine büsbütün zıt iki kişilik taşıyan bir adamın hayatının filme alınması, elbette çok kazançlı bir iş olacaktı.

Nuri Pakyürek, sekiz ay cezaevinde kaldı. Cezaevindeki en azılı katiller, ipsis sapsızlar bile ondan çekiniyorlar, korkuyorlar, ona saygı duyuyorlardı.

Sekiz ay sonra Nuri Pakyürek serbest bırakıldı.

Neden mi?

Çünkü en son suçunu iki yıl önce işlemişti. Geçen yıl da Af Kanunu çıkmıştı. Toros Canavarı'nın o müthiş, o korkunç suçları Af Kanunu'na girmişti. Serbest bırakıldı.

Nuri Pakyürek evine gitti. Evde onu herkes saygıyla karşıladı. Bu saygı sevgiden değil, korkudan geliyordu.

Karısı,

– Ah kocacığım!.. diye atıldı ama, o kadar işte... Sonra hemen geri çekildi. Yanına yaklaşmadı.

Kızı da, oğlu da tir tir titriyorlardı. Bütün komşular, korkularından geçmiş olsuna geldiler. Bir ihtiyacı olup olmadığını sordular.

Karısı, çocukları, geceleri odalarını kilitleyip yatıyorlar, bu da yetmiyor, kapının arkasına eşyaları yığıyorlar, yine de gönülleri rahat etmediği için, konu komşudan yardım diliyor, onları gece yatısına misafir çağırıyorlardı.

Hele onları evinden çıkarmak isteyen ev sahibi,

– Amanın, ocağına düştüm... Kıyma bağa Nuri Beğ... diye yalvarıyordu. Kira mira istemem canım. Aramızda teklüf mü var. Bu ev ha senin, ha benim... Allah afiyet versin. Ömrün oldukça otur. On para kira almam...

Ev sahibi evin deliğini deşliğini de tamir ettirmişti. Onları çıkartmak için parayla tuttuğu kabadayılar da, gelip Nuri Bey'in eline ayağına kapandılar.

Nuri Bey şaşıyordu. Ne oluyordu bunlara? Kendisi yaptığı canavarlıkların hiçbirini hatırlamıyordu. Yoksa gerçekten içinde iki insan mı yaşıyordu? Biri mazlum, sessiz, ufak tefek Nuri Pakyürek, biri de Toros Canavarı...

Bütün bu insanlar, karısı, oğlu, kızı, polisler, gazeteciler, hepsi, hepsi birden yanılmış olamazdı ya... Demek o gerçekten bir canavardı da kendisi bunu bilmiyordu. Bankalar soymuş, evler, ocaklar

söndürmüş, canlara kıymış bir canavar...

Nuri Pakyürek odasına kapanıp ağlıyordu:

– Allahım!.. diyordu. Böyle bir canavarı hapsedecek benim bu aciz bedenimden başka kafes bulamadın mı?

Korunmaya, sevecenliğe ihtiyacı vardı. Karısının yanına gidiyor, karısı bir bahaneyle kaçıyor. Oğluyla konuşmak istiyor, kızını sevmek istiyor, onlar da kaçıyorlardı.

Nuri Pakyürek canavar olduğuna iyiden iyiye inandı. Salondaki boy aynasına bakıp bakıp, kendinden korkuyordu. Kendi kendisinden kaçmak istiyordu. Canavarlığı öylesine benimsemişti ki, aynanın karşısına geçip tıpkı bir canavar gibi böğürtüler, acayip sesler çıkarmaya, duvarları tırmalamaya, döşeme tahtalarını dişlemeye başladı...

Bir sabah gazeteler Toros Canavarı'nın ikinci kez yakalandığını yazdılar. Bu ikincisi gerçek Toros Canavarı'ydı. Bunun adı Nuri Pakyürek değildi ve suç üzerinde yakalanmıştı. Sorgusunda şöyle dedi:

– Daha yakalanmazdım ama, isteyerek yakalandım... Baktım ki bir zibidiyi Toros Canavarı diye ortaya çıkardınız. Herif benim namımı kullanıp duruyor. Buna artık dayanamadım. Çıktım ortaya...

– Ya bu nüfus kâğıdı işi?

– Nüfus kâğıdı mı? Bundan yirmi yıl önce, bir soyguna giderken, birisinin düşürdüğü nüfus kâğıdını buldum. Adı Nuri Pakyürek'ti. Yakalanmamak, tanınmamak için yıllarca o nüfus kâğıdını taşıdım. Nuri adını kullandım.

Bu haberi Mehpare Hanım duyunca, olayı hatırladı. Evliliklerinin ilk yıllarında bigün kocası nüfus kâğıdını çaldırmış, sonra yeniden bir nüfus kâğıdı çıkarmıştı.

Mehpare Hanım:

– Ben o sünepenin bu işleri yapamayacağını zaten biliyordum, dedi.

Oğlu, babasına yeniden kavuşmuş kadar sevinç içinde,

– Zavallı babacığım! dedi. Melek gibi adamdır. Hiç o canavar olabilir mi?

Kızı Gülay,

– Şu kadarcık inanmamıştım, dedi.

Ev sahibi de haber almış, o sırada biriken kiralari istemeye gelmişti. Pakyürek ailesi ve ev sahibi, sevinç içinde Nuri Bey'in odasını açtılar.

Mehpare Hanım, kollarını açarak,

– Ah kocacığım!.. Sen değilmişsin... Sen canavar değilmişsin!.. diye odaya girdi,

O sırada Nuri Pakyürek, duvar aynasında yüzünü seyrederken acayip sesler çıkarıyordu. Kapıyı açanların üstüne yürüdü. Hepsi korkarak kaçıştılar. O günden sonra Nuri Pakyürek'i Toros Canavarı olmaktan hiçkimse kurtaramadı. Canavarlık çok mu hoşuna gitmişti, yoksa gerçekten canavar mıydı, burası anlaşılamadı.

BIT YARIŞI^(*)

– Hiç bit yarışı seyrettiniz mi?

Hayır, seyretmemişlerdi. Bit yarışı diye bişey duymuşlardı ama, nasıl bir yarıştı, bilmiyorlardı. İnanmıyorlardı bile böyle bir yarış olabileceğine. Laf olsun diye söylenen bir söz sanıyorlardı bit yarışını.

– Siz seyrettiniz mi?

– Seyretmenin lafı mı olur, hem de çok seyrettim. Kendim de bit yarıştırdım...

– Nasıl oluyor, aman anlatsanıza...

– İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, bir akşam bir meyhanede arkadaşlarla içiyoruz. Şimdi başbakanın hükümet programı diye söylediği bazı sözleri, ben o gece meyhanede sarhoşlukla ağzımdan kaçırmışım. Sarhoş olmasaydım hiç söyler miyim? Nasıl olsa yirmi yıl sonra başbakan hükümet programı olarak söyleyecek, acelem ne? Sarhoşluk işte... Neyse efendim... Meyhanede bulunan sadık yurttaşlarımızdan biri hemen karakola koşup meyhanede bir adamın işçilerin sendika kurmaları gerektiğini söylediğini ihbar ediyor. Bu ihbar üzerine, beş on sivilpolis meyhaneye gelip beni çeviriyor, başlıyorlar benimle kadeh tokuşturup konuşmaya. Benim onların sivil siyasi polis olduklarından haberini yok tabii... Demindenberi meyhanede kendi arkadaşlarımla bitürlü anlaşıyorlardık, boyuna tartışıyorlardık; oysa bu yeni gelenlerle birbirimize kaynaşıverdik.

Bitanesi bana,

– Bu bizim hükümette iş yok ha? Ne dersiniz? diyor.

Ben de ona,

– Çok haklısınız! diyorum. Sonra şerefe kadeh kaldırıyoruz.

(*) "Rıfat Bey Neden Kaşınıyor?" adlı kitaptan alınmıştır.

Başka biri,

– Zenginler işçileri sömürüyorlar... Siz de bu düşüncede misiniz? diyor,

– Evet... diyorum.

Yine şerefe kadeh kaldırıyoruz.

Benim kendiliğimden bişey söylediğim yok. Onlar söylüyor, ben de onaylıyorum. Ama doğrusu, içimden de, “Yahu, artık halk uyanmaya başladı, bak şu insanlara, neler düşünmeye başladılar!” diye de seviniyorum. Oysa beni, memleket hesabına sevindirenlerin hepsi de polismiş.

Meyhaneden çıktık. Ben, yarısı içkidense, yarısı da sevinçten iyice sarhoş olmuşum, sallanıp duruyorum, O sonradan meyhaneye gelip de çok iyi anlaştığımız adamlar, yuvarlanmayayım diye koluma girdiler, sıkıca beni götürüyorlar. Ben,

– Zahmet buyurmayın, ben giderim... dedikçe,

– Hiç olur mu efendim... Biz sizi emniyetli biyere koymadan bırakmayız... diyorlar.

Yahu memlekette helal süt emmiş ne insan evlatları var, aşkolsun...

– Müsaade buyurun efendim, vallahi beri giderim...

– Yooo, katiyen bırakmayız.. Biz götüreceğiz...

Allah allah... Bunlar beni götürüyorlar ama, ters yana gidiyoruz.

– Ben Kasımpaşa’da oturuyorum... Siz beni bırakın, ben burdan kendim giderim. Buraya kadar getirdiniz ya, eksik olmayın, çok teşekkür ederim...

– Biz sizi bu halde gece yarısı sokaklarda bırakamayız... Siz hele bu gece bizim konuğumuz olun da...

Ne iyi kalpli insanlar canım... Allah razı olsun... Memleket hakkında çok iyi umutlara kapıldığımdan keyfimden hafif hafif şarkılar da mırıldanıyorum.

– Gece vakti, ama sizinkileri de rahatsız edeceğim... Bana müsaade edin...

– Estağfurullah... Ne rahatsızlığı?.. Biz görevimizi yapıyoruz... Siz bu gece bizde kalın...

Üç onlar, bir de ben, dört... Bindik bir arabaya... Doğru İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne. Ben oralarını bilmediğim için, onların oturduğu apartmana giriyoruz sanıyorum.

– Ooo, apartmanınız ne büyükmüş...

Merdiveni çıkıyoruz, içimden, “Benim de bu konukseverliğin altında kalmamam gerekli ama, bu adamları benim iki küçük odalı bekâr evimde nasıl ağırlayacağım?” diye düşünüp duruyorum. Onlar hâlâ beni kollarında merdivenden çıkarıyorlar. Birara,

– Arkadaşlar, valla beni çok mahcup ettiniz... dedim.

Ben bu sözü söylememle, sol yanımdaki,

– Yürü ulan şeyoğluşey! deyip de boş böğrümde bir dirsek indirince, ben basamaklara yığılakaldım.

Yoo, buna eşek şakası derler hani... Arkadaşlık markadaşlık ama, ben sululuktan hiç hoşlanmam. Ama ne de olsa onlardan iyilik gördüğümünden birden sertleşemedim de, hani onlar bana şakadan “şeyoğluşey” deyince ben de altta kalmamak için, sözde yaptıkları şakaya gülümseyerek.

– Ulan yapmayın hergeleler... dedim.

Dememle yüzüme gözüme sille tokat tekme inmeye başladı. Ondan sonrasını hayal meyal hatırlıyorum. Artık sarhoşluktan mı sızmışım, yoksa dayaktan mı bayılmışım, bilmiyorum. Sabahleyin erkenden uyandım ki, buz gibi taşların üstüne uzatılmışım. Yerimden kalkmaya çalıştım, nerde, kimıldayamıyorum bile, turşu olmuşum. Zihnimi toparlamaya çalışıyorum: Meyhanede birileriyle arkadaş olduk, sonra beni onlar alıp misafir ettilerdi. İyi ama bu ne biçim misafirlik canım...

Herhalde onlar da çok sarhoştular... Sarhoşlukla biz birbirimize girdik. Şimdi uyanırlar, özür diler, kahvaltı getirirler...

Evet, bir posta daha dayak yiyerek kahvaltıyı ettim. Sonra oradan savcılığa, oradan da cezaevine... Vallahi, meyhanede bütün söylediklerim, şimdi başbakanın hükümet programı olarak ilan ettiklerinin onda biri bile değil...

Cezaevini boyladım. Üstümde bikaç kuruşum vardı. İlk günler iyi geçti. Ama para suyunu çekince, iyice tırlı kaldım. Gelenim, gidenim, arayanım, soranım yok... Benim gibi züğürtleri cezaevinde

“Adem Baba Koğuşu”na atıyorlar. Bu Adem Baba Koğuşu’nu anlatmaya kalksam sabaha kadar bitmez. Yalnız şu kadarını söyleyeyim, belki anlatabilirim.

Ben daha Adem Baba Koğuşu’na gitmemiştim. Bigün cezaevinin orta bahçesinde geziniyoruz. Âdem Baba Koğuşu’nun penceresine doluşmuş mahkûmlar, bahçede gezinen bir koğuş arkadaşlarına durmadan,

– Gelsene ulan... Hani on dakika gezecektin namussuz, bir saati bile geçti... Gelsene! diye bağırıp duruyorlar.

Neymiş, biliyor musunuz? Koca Âdem Baba Koğuşu’nda, yalnız bitek pantolon varmış, herbiri bu pantolonu sırayla giyip bahçeye teker teker güneşlenmeye çıkarlarmış. İçlerinden biri ayağına pantolonu giymiş, bir saattir dönmüyor koğuşa... Öbürlerinin de ayağında pantolon olmadığından, donla bahçeye inip onu yakalayamıyorlar. Boyuna bağırıyorlar demir parmaklıklı pencerelerden:

– Ulan, sen bir daha buraya gelmeyecek misin... Nasıl olsa geleceksin...

İşte beni böyle bir Âdem Baba Koğuşu na attılar.

Aklına gelen, gelmeyen hertürlü sefillik, rezillik ortada...

O günlerde de bütün Türkiye’de tifüs salgını var. Hatta hikayeci Kenan Hulusi’yle romancı İskender Fahrettin bile, o günlerde tifüse yakalanıp ölmüşlerdi. DDT de daha çıkmamış, bit ölüm saçıyor...

Her sabah kalkıyoruz ki, cezaevinde bikaç kişi tifüsten ölmüş, ölüleri sedyeye koyup orta bahçeden geçiriyorlar. Tifüsten ölüm olmadığı gün yok. Bazı gün, on onbeş kişinin öldüğü de oluyor.

Bu tifüs berbat bişey, akşamdan ateşi yükseliyor hastanın, sabahleyin bakıyorsun ölmüş...

Âdem Baba Koğuşu’na soktular beni, daha doğrusu ittiler... Baktım, koğuştakilerin hepsi, birbirinin üstüne yığılıp toplanmış bişey seyrediyorlar. Ben de sokulup baktım, ama anlayamadım.

Oradan birisine,

– Ne oluyor arkadaş? dedim.

– Bit yarışı... dedi.

Neee? Bit yarışı mı? Yahu, insanlar tifüsten kırılıyor, bunlar

burda bit yarışı yapıyorlar,

Bu koğuştaki adamlar da çok lanet, ters insanlar; bunlara bişey de söylenmez. Konuşulabilecek gibi gözüme kestirdiğim birine, bit-te ölüm tehlikesi olduğunu anlatmaya çalıştım aklımcı. Sakalları uzamış, ayağında kir rengi uzun paçalı bir don olan adam bana,

– Bu bitler yarış için özel yetiştirilmişlerdir, bunlarda mikrop olmaz... dedi.

– Mikropsuz oldukları nasıl anlaşılıyor?

– Bunlar başka bitlerle temas ettirilmiyorlar ki... Öze! olarak bakılıp besleniyor, yetiştiriliyor...

Şimdi size bit yarışının nasıl olduğunu anlatayım. Yarış alanı iyice düz olacak. Döşemenin üstüne düz bir teneke koymuşlar. Tenekenin üstüne tebeşirle bir daire çiziliyor. Bu dairenin dışına, çok daha büyük bir daire çiziliyor, Yarışacak bitler, ortadaki dairenin içine aynı zamanda bırakılıyor. Tabii bitler yürümeye başlıyorlar. Dıştaki daireyi kimin biti daha önce geçerse o bit yarışı kazanıp birinci oluyor, arkasından ikinci, üçüncü geliyor.

Tıpkı öbür koğuşlarda kumar oynarken olduğu gibi, bit yarışlarında da bir manocu var. Koğuşun ağası olan manocu, hem de bit yarışlarında hakem görevini yapıyor. Yarışan bitlerin derecelerini o söylüyor; kimse ona karşı gelemiyor.

Koğuştaki her isteyen kendi bitini yarışa sokuyor. Ama bitini yarışa sokabilmesi için, yarışacak bit başına önceden bir parayı ortaya koyması gerekli. Diyelim, her yarışçı bit başına, üçer lira. On bit yarışıyorsa, otuz lira ortada. Birinci gelen bitin sahibi, ortadaki paranın üçte biri olan on lirayı alıyor. İkinci gelen bitin sahibi, koyduğu paranın iki katını, yani altı lira alıyor. Üçüncü gelen bitin sahibi de koyduğu paranın birbuçuk katını, yani dörtbuçuk lira alıyor. Dördüncü gelen bitin sahibi, ancak koyduğu parayı geri alıyor, yani üç lirasını kurtarıyor. Geriye kalan paranın hepsi manocunun.

Bitlerini yarışa sokacak kadar parası olmayanlar da, yirmi kuruşuna, elli kuruşuna bahse giriyorlar. Hiç parası olmayanlar da, cezaevinde verilen günde bir tayını bahse yatırıyorlar. Manocu, bahse girip kazananlardan yüzde on mano alıyor. Paraları kendisi, tayınları da meydancı topluyor.

Manoyu toplayan koğuşun ağası “Anasını Ş’apan Sülüman” adında biri. Bu adam, bıçak çekip zorla, kendi öz anasının koynuna girdiği için, ağır ceza yemiş, buyüzden ona Anasını Ş’apan Sülüman diyorlar. Anasını Ş’apan Sülüman’ın da yarış bitleri var, o da bitlerini yarıştıyor.

Koğuşa ilk girdiğim zaman yarış bitmek üzereymiş. Yarış bitti. Kazananlar paralarını aldılar. Manocu manosunu topladı. Kazanamayanlar, bitlerine sövdüler. Meydancı, üstünde yarış yapılan kirli bezle, tenekeyi ortadan kaldırdı. İşte ancak o zaman beni gördüler. Koğuşlarına yeni bir adam gelmişti. Bana her, “Geçmiş olsun arkadaşım” diyene, “Tıyvallah, sağol arkadaşım,” diyordum.

Biraz sonra koğuşun içinde herkes kendi dünyasına çekilince, sol gözü küçülüp leblebi kadar kalmış bir adam yanıma geldi, benimle konuşmaya başladı. Bu adamın “Mareşal David” denilen, kafadan sakat bir Yahudi olduğunu sonradan öğrendim. Mareşal David demelerinin nedeni, dışardayken göğsünü nişanlarla, madalyalarla doldurmuş da ondan... Cezaevine girerken bütün nişanlarını, madalyalarını söküp almışlar. Ama Mareşal David, madalyasız nişansız yapamadığından, Adem Baba Koğuşu’nda da kirli, pis, yırtık pırtık mintanlarının göğsüne gazoz kapakları, ipe bağlanmış şişec mantarları, tahta parçaları, düğmeler takıyordu. Mareşal David cinsi sapıkmış; mezardan çıkardığı erkek ölümlerle yatarmış. Bir gece, yeni gömülen bir ölüyü mezarından çıkarmış, tabutu sırtlayıp götürürken yakalamışlar, cezaevine tıkmışlar.

Mareşal David, bütün dünyada kendi üstüne bit terbiyecisi olmadığını söyleyerek övünüyordu. Eğer olimpiyatlarda bit yarışları da olsa, David de kendi yetiştirdiği bitleri olimpiyata sokabilse, dünya birincisi olacaktı.

– Öyleyse buradaki bütün yarışları sen kazanıyorsundur... dedim.

– Hayır... dedi.

– Neden peki?

– Onun nedeni var, söyleyemem...

Birden bana,

– Bitin var mı? diye sordu.

Cevap vermediğimi görünce,

– Üstünde bit var mı, çamaşırlarında? diye sorusunu tekrarladı.

– Sanmıyorum, dedim, çünkü daha birkaç gün önce karantina koğuşunda bizi hamama, elbiselerimizi de etüve sokmuşlardı.

Mareşal David buna çok sevindi:

– Öyleyse sen temizsindir, benimle ortak bit yarışına var mısınız?

– Bilmem ki nasıl oynanır?

– Ben sana öğretirim. Benimle ortak ol, sana ne dersem, sen onu yap göreceksin, bütün yarışları benim bit kazanacak bu akşam...

O öyle söylerken, yeni bit yarışı için meydancı ortaya bezi yayıyor, tenekeyi koyuyor, tenekenin üstüne de tebeşirle iç içe iki daire çiziyordu.

Mareşal David,

– Hadi, dedi, ikimiz için üç lira koy, göreceksin kazanacağız...

– Üç liram yok...

David çok üzüldü. Ama benim gerçekten üç liram yoktu, bütün param, birbuçuk liraydı, onu da harcamaya korkuyordum.

Heyecanla,

– Kazanacağız yahu, kazanacağız... diyordu.

– Param yok...

– Satılacak bişey yok mu üstünde... Görüyorsun, bende bişey yok, tırılım...

Ceket cebimde dolmakalemimi gördü.

– Satalım mı kalemi?

Kalemi verdim. Pencereden bahçedeki birine seslendi. Sonra kalemi ona attı. Az sonra kalem bir liraya satılmıştı. Dışardaki adam, koğuşun demir kapısı altından bir lirayı itti. Ben de meraktaydım. Eşarbımı da sattırması için verdim. İkibuçuk liraya da onu sattırdı.

Sonra,

– Gel buraya! diye beni koğuşun bir köşesine çekti.

Kolunu açtı. Koltuk altına yakın biyerindeki bağlı pis bezleri çözdü. Bezlerin altındaki yün içinden bir bit çıkardı, kocaman bir bit...

– İşte Macar, dedi, benim Macar bu... Macar kadanaları gibi olduğundan, Macar adını taktım... Sen bu biti tanımalısın. Öbür

bitlerden ayırman için boyayacağım Macar'ı...

Eline iğne batırdı. Çıkan kanla, Macar'ın sırtını kırmızıya boyadı.

– Artık şimdi tanırsın, dedi, bak, kulağını aç, beni iyi dinle. Macar'ın birinci gelmesi senin elinde... Yarışan bitler birinci çizgiden çıktılar mı, gözün bu bizim Macar'da olacak. Sen ne yanda durursan Macar o yana, sana doğru koşarak gelir. Baktın ki Macar'ın önünde başka bir bit var. O zaman, sen başka yana geç ki, Macar sana koşsun... Anladın mı?

– Anlamadım.

– Hay allah!.. Sana bu işin sırrını açık etmek zorundayım. Arkadaş, bu bit kısmı, temizlikten çok hazzeder. Sonra insan kokusunu hemen alır, pis insandan kaçır, temiz insana koşar. Herkes sanır ki, bit pislikten hoşlanır. Hayır, temizlikten hoşlanır. Bin kişinin ortasına bitek bit at, gider, arar tarar, hangisi temizse onu bulur... Çaktın mı dalgayı? Şimdi bu koşuşta senden daha temizi yok... Sen ne yana durursan Macar o yana koşacak. Ama yaşlandı zavallı... Baktın ki başka bir bit bizim Macar'ı geçiyor, sana doğru koşuyor, sen hemen Macar'a yakın olan başka yana geç ki, birinciliği alsın...

Meydancı bağıırıyordu:

– Haydi, yarış!.. Haydi yarış!..

Biz de üç lirayı verdik. Oniki bit yarışa giriyordu. Ağanın işaretiyle oniki bit, ortadaki küçük dairenin içine bırakıldı. Ben hayatımda böyle heyecanlı birşey seyretmedim. Her bitin sahibiyle, o bit üzerine bahse girmiş olanlar, avazları çıktığı kadar, bitlerin adlarını bağıırıyorlardı. Koşu atları gibi, her yarış bitinin ayrı adı vardı ve oradakiler bitleri tanıyorlardı.

– Haydi Sülüün!..

– Ulan, Uçan İneek!..

– Dayan kızım Peri...

– Uç Martı, uç!.. Uç aman Martı!..

– Ulan halis kan yerli namussuz, amma da gidiyor...

Benim gözüm bizim Macar'daydı. Üstündeki kan kırmızısından Macar'ı hemen tanıdım.

Küçük daire içine bırakılan bitler önce şaşkın şaşkın durdular. Sonra kıpırdadılar, yine durdular. Sonra içlerinden biri, benim yönüme doğru bir koşu tutturdu.

Mareşal David,

– Karşıya geç! diye fısıldayıp beni itti.

Yerimi değiştirdim. Ben yerimi değiştirince önde giden bit durdu; sanki birisini aranır gibi olduğu yerde o yana, bu yana döndü. Yine bana doğru bir koşu tutturdu.

Benim gözüm Macar'da... Macar da bana doğru geliyor ama, dördüncü... Macar'a yakın olan yana geçtim. Bu sefer Macar önde geliyor. Dış daire çizgisine geldi gelecek... Derken, yaman bir bit, Macar'ı taktı, ben hemen sola kaydım... Ben sola kayınca öndeki bit şaşladı, durakladı...

Mareşal David avaz avaz bağıyor:

– Haydi aslan Macar!..

– Yavrum Sülün...

Miknatis, demir tozlarını nasıl çekerse, bütün yarışan bitler bana doğru yelpazelenmiş geliyorlardı. Ama en önde bizim kanlı Macar... Macar birinci geldi, bize ortadaki otuzaltı liranın üçte biri, oniki lirayı verdiler.

İkinci yarışa geçtik. Bu sefer de ondört bit girdi yarışa... Yine birinciliği Macar aldı...

O gece sabaha kadar bit yarışı yapıldı. Macar yüz liradan çok kazandı. Sabaha karşıydı, yarış bitti. Herkes kendi bitini alıp koyundaki yuvasına, sargılar altındaki yünlerin arasına koydu. Yarış bitleri, yünle yağlı deri arasında besleniyordu.

Paraları Mareşal David'le bölüştük.

David,

– Ben sana demedim mi, dedi, benim üstüme bit terbiyecisi yoktur. Ben bitlerin ruhunu bilirim. Yalnız sen kirlenmemeye dikkat et...

Biz hergün bit yarışında para kazanıyorduk. Eroin içicisi olan David, parası olduğundan bol bol eroin alıp çekiyordu.

Benim asıl şaştığım, Âdem Baba Koşuşu'ndaki çıplak adamların nerden para bulup da bit yarışı oynadıklarıydı. Sanki bu koşuş

bir darphaneydi.

O koğuşa girdiğimin dördüncü günüydü. Yarışlarda bitler, artık eskisi kadar hızlı bana doğru koşmuyorlardı.

Mareşal David,

– Artık sen de kirleniyorsun... dedi.

Ağır ağır da olsa, yine bana doğru geliyorlardı.

Her seferinde Macar'ın yarışı kazanmasına, Anasını Ş'apan Sülüman'ın çok canı sıkılıyordu. Koğuştaki bit satışı da vardı. İyi koşan bitler pahalı satılıyordu.

Anasını Ş'apan Sülüman,

– Ulan David, sat şu Macar'ı bana... dedi.

– Satayım ağabey...

Bunlar sıkı bir pazarlığa giriştiler. Vur aşağı, tut yukarı, elli lira-ya uyuştular. Anasını Ş'apan Sülüman, elli lirayı saydı, Macar'ı aldı. Ağa olduğu için yarış bitlerini kendi üstünde beslemez, ya meydan-
cının, ya başka bir çocuğun üstünde beslerdi. Macar'ı meydancı al-
dı, özenle koltuk altındaki yünler arasına yerleştirdi.

Mareşal David bana,

– Şimdi yeni bir numaramız var, dedi, bu sefer Macar artık
birinci gelemeyecek... Bak ne yapacaksın: Sen artık yanlarda durma-
yacaksın, yarış çizgilerine eğilip tepeden bakacaksın... Anladın mı?
Bitler senin kokunu alıp başka yana gidemeyecekler...

Yatış başladı. Mareşal David bu sefer Tazı adlı başka bir bitini
yarışa soktu.

Ben yarışan bitlerin tepesinden eğilmiş bakıyordum. Bitler iç
dairede durdular. Boyuna kıvranıyorlardı. Çünkü bana doğru gel-
mek istiyorlar. Ama kanatları olmadığından uçup gelemiyorlar. He-
le Macar, boyuna kıcını döndürüyor, öbür bitler iç daireden çıkıp
yavaş yavaş yürümeye başladılar. Macar iç daireden çıkmıyor bile...

Anasını Ş'apan Sülüman hırsından deli olacak,

– Ulan Macar, namussuz Macar... Yürüsene alçak cibilliyetsiz!..
diye bağırıp, yırtınıp duruyor.

O gün dört yarış yapıldı, dördünde de Macar iç daireden bile
çıkmadı. Deliye dönen Anasını Ş'apan tırnağıyla bastırıp Macar'ı
dümdüz etti.

Bu cinayetten sonra çok üzülen Mareşal David,

– Hayvanın kanına girdik, dedi.

– Peki, neden kımıldamıyordu bu David?

– Nasıl kımıldasın yahu, görmedin mi karnını, nasıl şişti? Hayvan karnını taşıyamıyor ki... Yarıştan önce bit aç bırakılır. Ben Macar'ı iyice doyurmuştum. Sen tepeden eğilmişsin, hayvan zorlanıyor, uçamıyor. Karnı şiş yürüyemiyor... Gitti bizim Macar...

O günden sonra da bit yarışlarının eski heyecanı kalmadı, çünkü artık ben de onlar kadar kirlenmiştim, bitler bana eskisi gibi hızla koşarak gelmiyordu.

BABIÂLÎ CANAVARI^(*)

Bre efendiler! Sözlüklerde ayıp diye bir sözcük vardır, hiç mi gözünüze çarpmadı? İnsaf, dinin yarısı... Vazgeçtik, insaf çeyrek din olsa, yine böyle yazılmaz. Hanginizin tavuğuna kış dedim, bu kadar mı hincınız vardı?

Azizname adlı kitabım yüzünden aranıyordum. Sonunda yakalanıp tutuklandım. Davama, tutuklu olarak bakılıyordu. Dört ay tutuklu kaldıktan sonra aklandım. Cezaevinden çıktım.

Polis tarafından yakalandığım gün, bu haberi veren gazeteleri okuyalım; biri şöyle yazıyor:

“Sivil polisler dün gece her tarafı basmışlar ve Aziz’i bir kahvede saç sakal karışmış bir vaziyette kısıvrak tutmuşlardır. Aziz Nesin polise de karşı gelmişse de, elinden bir kaza çıkmasına meydan verilmemiştir!”

Bir başkası şöyle yazıyor:

“Aziz Nesin ifadesinde, geceleri parklarda, kırlarda, sabahçı kahvelerinde geçiriyorum, demiştir.”

Başka birini okuyalım:

“Aziz Nesin’in yurttan dışarı kaçmış bulunması ihtimali de ileri sürülmüş... Nihayet Aziz Nesin, Kadıköy’de bir şaraphaneye girerken yakalanmıştır.”

Hele bir de şunu okuyalım:

“Polisin bütün aramalarına rağmen sol temayüllü bazı şahıslar tarafından Kasımpaşa’da, Beyoğlu’nda, Taksim civarında, şhrin daha başka semtlerinde saklanmakta olan, mütemadiyen yer değiştiren suçlu, bir türlü bulanamamaktaydı. Dört aydan beri hali firarda bulunan Aziz Nesin’in, emniyet memurları tarafından nihayet yeri keşfedilmiş, firari Kadıköy’de rıhtım civarında bir meyhanede, üç

(*) “Geriye Kalan” adlı kitaptan alınmıştır.

kişi ile kafayı çekerken körkütük bir halde yakalanmıştır.”

Bre canına yandığının işi... Meğer ben neymişim? Gazeteleri okuyunca kendi kendimden korkmaya başladım. Ankara Canavarı, Adapazarı Canavarı, Niğde Canavarı gibi, bir de yeni Babiâli Canavarı... Bundan bisüre önce de bazı gazeteler Türklüğe hakaret suçundan arandığını yazıyorlardı. Bütün bunlardan neden böyle yazıldığını elbette anlıyorsunuz. İşin doğrusunu bir de ben anlatayım,

Kaçıyordum, neden ve kimden kaçtığımı mahkemede açıkladım. Kadıköy’de bir evin bir odasını kiraladım. Hiçkimseyle görüşüp konuşmadan orda yazıp okuyordum, çalışıyordum. Teşbihte hata olmaz, nasıl şeytan camiye girmezse, polis de kütüphaneye girmez düşüncesiyle, bütün günlerimi İstanbul kütüphanelerinde okumakla geçiriyordum.

Yalnızlıktan, kimseyle konuşmamaktan ve durup dinlenmeden çalışmaktan, sınırlarını bozulmuş, bunalmıştım. Sokak aralarında dolaşüyor ve şöyle düşünüyordum: Rahat bir evde oturmak, huzur içinde çalışmak, korkusuz yazmak, bana hiç, hiç nasip olmayacak mı? Felekten hiç kam almayacak mıyım?

İşte bu düşüncelerle Mühürdar’a gelmişim. Deniz, tatlı mırıltılarla dik kıyıya çarpıyor, ılık bir meltem saçlarımı okşuyor, dolunay, denizde pırl pırl... Karşıda İstanbul ıslıl ıslıl... Baktım önümde gazino, radyoda hafif bir müzik...

Kendi kendime,

– İşte, dedim, felekten kâm almak istiyordum, tam fırsat!

Önceden işittiğime göre, bu gazinoya Ahmet Rasim, Mahmut Yesari de gelirmiş. Cebime baktım, onbeş lira var. Hemen girdim,

– Bir bira, kaşar peyniri, kavun...

Gel keyfim gel! Bu benim kırk yılın başında yaptığım iştir. Ay, deniz, müzik, bira... Oh!..

Bişey eksik, yanı başımda bir de sevgilim olsa... Hayal âlemine dalmışım. Sağ yanımdaki sandalyenin arkılığına kolumu uzattım, sarıldım ve varsaydım ki yanı başımda bir sevgilim vardır. Kulağım müzikle, gözlerim karşı kıyıda İstanbul Sergisi’nin renkli ışıklarında, kolum sevgilimin omuzunda...

– Garson, bir bira daha!

Kendi kendime, “Bu akşam hovardalığın üstünde oğlum, her zaman kısmet olmaz,” diyordum. Tam bu sırada, iskemleye sarılmış olan sağ kolumun altında bir kıpırdama oldu. Dokundum, sıcak, canlı bişey... Hayalimi bozmamak için, başımı çevirip bakmıyordum. Demek ki, istediğim sevgili yanı başıma gelmişti.

Tatlı bir ses kulağıma fısıldadı:

- Aziz Bey!
- Canım!
- Aziz Bey!
- Yavrum!

Fakat sevgilimin sesi gittikçe kalınlaşıyordu:

- Aziz Bey!
- Emret ciğerim!
- Müdüriyete kadar gideceğiz!

Bir de başımı çevirdim ki, benim sevgili sandığım, meğer Birinci Şube memuruymuş. Kendisine,

– Bugün cumartesi, müdüriyette iki gece geçirmeyeyim, müsaade et de pazartesi geleyim! diye rica ettim.

– Olmaz! dedi.

– Öyleyse şu biramı içeyim... dedim.

Yine,

– Olmaz! dedi. Hatta üstelik, içtiğim biranın parasını ödemek için üsteleyecek kadar incelik gösterdi. Tabii kabul etmedim ve tıpış tıpış, konuşa konuşa gittik. Hepsi bundan ibaret.

İşte Babıâli Canavarı böyle yakalandı. Bişeycikler demem, gözün kör olsun felek! Kırk yılın başında, senden bir gece çalayım, dedim, onu da fitil fitil burnumdan getirdin!

Markopaşa, 23 Nisan 1950

EK:

Bu gerçek olay, 1948’de başımdan geçmiştir. CHP tek parti yönetiminin en zorba günlerini yaşıyorduk.

Sonra, çok partili düzen geldi. DP iktidara geçti. Derken DP iktidarının zorbalığı başladı, işimiz, zorbalar ve zorbalıkla savaş olduğundan, bu kez kalemimizi yeni zorbalığa yönelttik

Yıl 1959... Baskının arttığı en zorlu günlerde, zorbalarla en keskin çatışmadayız. Bigün, Kadıköy’den İstanbul’a giden vapurun lüks mevkiinde, yukarda anlattığım olaydaki kalın sesli sivil polisi gördüm. Görmezden gelip salonda biyere oturdum. Aradan on yıl geçtiği için, bu sivil polis de komiser muavinliğine yada komiserliğe yükselmiş olmalı, diye düşünüyordum.

Adam beni görüp geldi, yanımdaki boş koltuğa oturdu. Konuşmaya başladı. Yazılarımı, iktidarla olan savaşımı abartarak övüyor, beni göklere çıkarıyordu. Ben “Yurdu kurtaran aslan”dım, O da koyu muhalifti ve hükümete verip veriyordu.

Pek şaşıtm, pek...

Ama bundan daha şaşırtıcı bişey oldu.

– Şimdi komiser misiniz? dedim.

– Yok canım, dedi, çoktan ayrıldım polislikten... Bu heriflere polislik yapılır mı? Müteahhidim...

Kendi adına inşaat yapıyormuş. Apartmanları yapıp yapıp satıyormuş... Ama yapı gereçleri öyle pahalıymış ki... Kolay bulunmuyormuş da...

Niçin hükümeti beğenmediği anlaşıyordu.

Köprü’de ayrılınca bu eski polis ve yeni inşaatçının arkasından bisüre düşüne kaldım.

Benim pek şaşıtığım bu küçük olaya, kimbilir, belki de siz hiç şaşmayacaksınız.

İKİNCİ EK:

Anlattığım bu olay yeni yeni eklerle böylece sürüp gideceğe benzer.

Yıl 1969... İktidarda AP var.

Bir değerli dostum ölmüştü. Cenaze törenindeydim. Kadıköy’de, Caferağa Camisi kapısında duruyordum. Benim gibi cenaze törenine gelmiş olanlardan iki kişi yanıma gelip kendilerini tanıttılar. Konuştuk. Konuşma sırasında, olayda anlattığım CHP’nin baskı döneminin siyasi polisi, sonradan DP döneminin inşaat müteahhidi ve aşırı muhalifi olan adamdan söz ettiler. Onu tanıyorlarmış. Kendilerine, polisliği zamanında bana nasıl işkenceler ettiğini ballandıra ballandıra, sık sık övünerek anlatırmış. Böyle bişeyin gerçek olmadığını söyledim. Eski siyasi polisin ne iş yaptığını sordum. Çok zengin olmuş ve aşırı AP’liymiş.

Baskıcı tek parti iktidarının buyruk kulu bir siyasi polis...

Sonra iktidara düşman, sol eğilimli ve bana hayran bir inşaat müteahhidi...

Daha sonra, bana işkence ettiği yalanıyla herkese övünen iktidar dalkavuşu büyük zengin...

Belki buna da şaşmamışsınızdır, kimbilir... Ama yaşarsak ve kendisinden haberler alabilirsek, çok iyi biliyorum ki bu adam, en şaşmayanları bile en sonunda kendisine şaşırtacaktır.

KELEPİR BİR İŞÇİ(*)

Büyük fabrikanın patronu, odasında sabah kahvesini içiyordu. Kapı yıldırım hızıyla açıldı. İçeri perişan kılıklı bir adam girdi. Bütün iş arayan zavallıların yaptığı gibi, elindeki şapkasını mincıklaya mincıklaya,

– Beyefendi, bir iş arıyorum, dedi.

Patron, başını kaldırmadan, ama göz ucuyla adamı süzerek,

– Ne iş yaparsın? diye sordu.

– Sanat mektebi mezunuyum, birinci sınıf tesviyeciyim.

– Bize tornacı lazım.

– Beş yıl büyük bir Alman fabrikasında tornacılık yaptım.

Elimde bonservislerim var.

Patron ilgilenmeye haşladı;

– Fakat bizim asıl ihtiyacımız modelciye.

– Ben birinci sınıf modelci ustasıyım.

Patron, memnun, yutkunarak,

– Keşke marangoz olsaydınız... dedi.

– Tam dört yıl da marangoz ustabaşısı olarak çalıştım.

Patron, iyi bir kelepir yakaladım ama, bu herif çok para ister, diye düşündü.

– İyi oğlum ama, bizim adama ihtiyacımız yok.

– Hangi işi verseniz yaparım efendim.

– İyi bir adama benziyorsun, hadi seni alayım ama, bak ben son söyleyeceğimi ilk söylerim. Ben öyle yüksek gündelik veremem. Zaten seni fazladan alıyorum.

– Sağolun beyefendi, ben çok istemem. Siz, ne uygun görürseniz razıyım.

– Birinci sınıf ustalara bile ancak beş lira verebiliyoruz. Seni

(*) “Geriye Kalan” adlı kitaptan alınmıştır.

kadro fazlası aldığımız için, versek... versek... hadi, hadi... bilemedin... iki lira olsun...

– Yeter efendim, ne yapalım!

Patron kafeslediğine memnun, birden sertleşerek,

– Haaa, bak onu söyleyeyim, bizde mesai saati falan da yoktur. Sonradan mızızlanma. Bazılarına acıyoruz, iyilik ediyoruz, sonra başımıza bela oluyorlar. Enaz günde onbir saat çalışmak lazım... dedi.

– Sanki ondört saat çalışsam ne olur beyefendi, elim aşınacak değil ya...

Patron işittiklerine inanamaz halde,

– Sonradan söylemedi deme, çalışma yeri biraz rutubetli, az da karanlıktır... dedi.

– Ne çıkar efendim.

– Azkaldı unuttuyordum, birdenbire parayı veremem, bir ay kadar bir tecrübe geçirirsin, işinden memnun kalırsak, ne âlâ, o zaman sana iki lira gündelik verebiliriz.

– Nasıl arzu ederseniz öyle olsun.

– Bişey daha var, alacağın paranın yüzde yirmisini, malzemenin kırılmasına, kaybolmasına karşılık ihtiyaten alıkoyacağım.

– Elbette efendim, tamamen haklısınız.

– Senden bişey daha isterim.

– Emredin efendim.

– Sana mükemmel makineler teslim edeceğim. Seni tanımıyorum.

– Tanımıyorsunuz efendim.

– Onun için nakdi kefalet isterim. Bin lira depozit yatırman şart!..

– Vallahi beyefendi, babadan kalma kırık dökük bir evimiz var, onu ipotek ederiz.

– Hadi öyleyse, şimdi atölyeye in, hemen işe başla!

Zavallı adam çıktıktan az sonra iki polis telaşla patronun odasına girdi. Polisin biri, patrona heyecanla,

– Aman beyefendi, tımarhaneden kaçan bir deli, şimdi buraya girmiş, onu arıyoruz, dedi.

“Markopaşa”, 10 Temmuz 1950

“ZİNCİRLİ MİZAH”TAN İKİ YAZI(*)

Cezaevlerine kapatıldığım zaman, infaz savcılarıyla cezaevi yönetmenleri ve görevlileri, cezaevinde yazı yazmamı, yazdığım yazıları cezaevinden dışarı çıkarmamı ve bunların yayımlanmasını yasaklardı. Oysa böyle bir yasak koymaya kimsenin hakkı olamazdı. Yazmak, yasalara göre kimsenin engelleyemeyeceği hakkımdı. Yasaları uygulamaları gereken savcılar, yasalara uymaları gereken cezaevi yönetmenleri, adalet bakanlarının buyruklarına uyarak, yasadışı yasaklar koyuyorlardı. Yazmam yasaklanamaz, ancak yayımlandıktan sonra yazımda suç görülürse kovuşturma açılabilirdi.

Sokulduğum her cezaevinde yazı yazmamam için çok özenli düzenler kuruluyordu. Buyüzden çok şaşılasi olaylar yaşadım. Örneğin, Sultanahmet Cezaevi yönetmeni, bir gece geç saatte, beni koğuşumdan odasına getirtmiş, dışarı yazı çıkarmamam için ricayı da aşarak yalvarmıştı. Lise öğrencisi bir oğlu, üniversitede okuyan bir kızı olduğunu, cezaevinden dışarı yazı çıkarır yayımlatırsam, başka adla yada imzasız yayımlansa bile benim yazdığımı polisin hemen anlayacağını, onu İstanbul’dan bir taşra cezaevine atayacaklarını, ev düzeninin bozulacağını, çocuklarının okuyamayacağını anlatmış,

– Çocuklarıma acıyın! demişti.

Ben de şöyle demiştim:

– Benim de iki çocuğum var; biri altı, biri beş yaşında. Yazı yazarsam, sizi bir taşra cezaevine yollarlar, çocuklarınız okuyamaz. Ama yazmazsam, bu kez de benim çocuklarım aç kalır. Çünkü yazarluktan başka geçim kaynağım yok.

Başka bikez de, Sultanahmet Cezaevinde infaz savcısı olan Hakkı Müftüoğlu, yazıları dışarı çıkarmamı kesin yasaklayınca, ona, cezaevine kitap sokulması ve cezaevinden yazı çıkarılması yasak

(*) “Geriye Kalan” adlı kitaptan alınmıştır.

edildiği halde, cezaevine esrar, eroin, afyon, bıçak, tabancanın gir-
diğini, cezaevinde eroinin özgürce satıldığını, yazının eroin olmadı-
ğını söylemiştim. Hakkı Müftüoğlu ile cezaevi yönetmeni, beni bu
sözlerimi kanıtlamaya çağırınca da, satıcılardan bir paket eroin alıp
kendisine hediye etmiştim.

Harbiye'deki askeri cezaevinde de (1948 yılında) yazı yazma-
mam için, kantinden bana kalem, kâğıt, defter satışı yasaklanmış,
bu önlem de yeter görülmeyerek, geceleri bile ranzaman yanında
bekleyen, benim için bir özel nöbetçi görevlendirilmişti. Bu nöbet-
çi, yazı yazarsam, gidip ilgililere haber verecekti. Bu durumda yazı-
larımı ancak helada yazabiliyordum.

Yazı yazmamam için, kapısında nöbetçi bekletilen bir hücreye
kapatılmışım. Hücrenin tek penceresi yüksektydi. Demir karyola-
nın baş yanına basarak zorlukla bu pencereye çıkar, oradan, artan
ekmeklerimi güvercinlere verirdim. Bigün birden baskın yapıp beni
bu durumda gören yüksek rütbeli bir ilgili, güvercinlerle yazı kaçı-
rdığımdan kuşkulananarak uzun uzun sorgulara çekmişti.

1947 yılında, Amerikan emperyalizmine, Truman doktrininin
Türkiye'ye uygulanmasına ve sözde ABD'nin Türkiye'ye yardımına
karşı yazdığım "Nereye Gidiyoruz?" adlı bir broşür nedeniyle mah-
kûm edilip Üsküdar'da Paşakapısı Cezaevi'ne kapatıldığımda, cezae-
vine bakan savcı, sonradan DP iktidarında Adalet Bakanı olan ve
27 Mayıs sonrasında Yassıada'da yargılanan İzzet Akçal'dı.

Paşakapısı Cezaevi'nde siyasi koğuşa kapatılmamdan iki üç
gün sonra İzzet Akçal koğuşa geldi. Dışarı yazı çıkarmamam koşu-
luyla ne istersem yapılacağını, her kolaylığın gösterileceğini söyledi,
İzzet Akçal ince bir adamdı, tatlı, yumuşak konuşuyordu. Cezae-
vinden yazı çıkarmayacağıma değgin söz vermemi istiyordu. Bu,
onun kendi isteği değil, CHP iktidarının adalet ve içişleri bakanları-
nın, yani hükümetin isteğiydi. Buyruk, hükümetten geliyordu.

Nasıl olsa o günlerde yazımı yayımlayacak dergi, gazete kalma-
mıştı. Hepsi kapatılmıştı. Başka gazetelerde, dergilerde, takma adla
bile olsa yazımın yayımlanması olanaksızdı. Bu nedenle, İzzet Ak-
çal'a yazı yazacağımı, ama dışarı çıkarmayacağımı söyledim.

O günden sonra İzzet Akçal, on onbeş günde bir koğuşumuza

gelir, oturur, konuşur, söyleşir, denetlediği izlenimini vermemeye çalışarak, sanki merak ediyormuş gibisine kâğıtlarımı, defterlerimi karıştırır, yazılarımı okurdu,

Bigün Mehmet Ali Aybar ziyaretime geldi. Savcı İzzet Akçal'ın müsaadesiyle, ziyaretçilerimizle, cezaevi yönetmeninin odasında özgürce konuşabiliyorduk. Aybar, haftalık bir dergi çıkaracağım söyledi. Daha önce çıkarılmış, sonra kapatılmış olan Hür adlı derginin süreği olacaktı. Bu derginin arka sayfasını benim yazmamı söyledi. Elbet yazacaktım, İzzet Akçal'ın savcı olarak, yazımı yayımlatmak istemeyişi, yasadışı bir hükümet buyruğuydu.

Başka bir ziyaret günü Aybar'a yazdığım yazıları verdim, ikinci dizi olarak Zincirli Hürriyet'in ilk sayısı 5 Şubat 1948'de çıktı. Arka sayfasının başlığıysa "ZİNCİRLİ MİZAH"tı.

Zincirli Hürriyet'in çıktığı sabah. Daha dergiyi görememiştim. Saat on sıralarıydı. Savcının beni istediğini söyledi gardiyan. Savcılık, cezaevinin bitişiğindeki adliye yapısındaydı. İki candarma beni savcının odasına götürdü. Masasında oturan İzzet Akçal, candarmalara dışarı çıkmalarını söyledi. Yüzü sertelmmişti. Neden Zincirli Hürriyet'e yazdığımı sordu. Yazmamın yasal hakkım olduğunu, yazılarımda suç bulunursa adli kovuşturmanın açılacağı yanıtını verdim. Doğrusu, İzzet Akçal'ın inceliği karşısında ben de üzülmüştüm. Sözlerime, Zincirli Hürriyet'e verdiğim yazıların eski yazılarım olduğunu ekledim. Gerçekten de verdiğim beş yazının üçü, cezaevine gelmeden önce yazdıklarımıydı. İzzet Akçal, bu yazıları, koğuşa geldiğinde defterimde okuduğunu söyledi,

İzzet Akçal'ın defterimde müsveddesini okuduğu "Adalet Bakanına Açık Mektup" başlıklı, o zamanki İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir aleyhine açtığım dava dilekçesinin adliyede sözde yitmiş olmasından dolayı yazdığım bir yakınma ve kınama yazısıydı.

Zincirli Hürriyet'i o gün cezaevine getirtemedik. Ancak ertesi günü bir yolunu bulup Zincirli Hürriyet'i elde edebildik. Birinci sayfasında Mehmet Ali Aybar'ın "İleri Değil, Geri Gittik" başlıklı bir başyazısı, Sabahattin Ali'nin "Asıl Büyük Tehlike Bugünkü Ehliyetlessiz İktidarın Devamıdır" başlıklı bir yazısı, Cami Baykut'un bir

mektubu vardı. Son sayfada benim beş yazımla, Mim Uykusuz'un karikatürleri yer almıştı. Yazılarımla başlıkları şöyleydi: "Düşünülmektedir", "İşte Hesap Veriyoruz", "Ey Türk Faşisti!", "Selam Dostlara", "Adalet Bakanı'na Açık Mektup".

Zincirli Hürriyet'in bu sayısı daha yayımlandığı gün kapışıldı. Karaborsada satıldı kimi yerlerde. Zincirli Hürriyet'e yalnız okurlar değil, hükümet de çok ilgi göstermişti. CHP, o dönemde üniversite gençlik örgütlerini kendi buyruğunda kullanıyor, polis de bir bölüm halkı iktidarın isteği doğrultusunda ilericiler üstüne kışkırtıyordu. Daha yayımlanır yayımlanmaz Zincirli Hürriyet'e karşı gösteriler, toplanmalar, protestolar başlamıştı. Hükümetin isteğiyle polisten destek gören bitakım zorbalara, Zincirli Hürriyet'i gazete satıcılarından toplayıp alanlarda gösteriyle yakmıştı. Ertesi günkü gazeteler, bu gürültülü gösteri haberlerini veriyordu.

Zincirli Hürriyet'e, yayımladığımız öteki gazete ve dergilere olduğu gibi, saldırılmasının gerçek nedeni, o günkü baskıcı CHP iktidarının sol düşünceye ve muhalefete hiç dayanıksız oluşuydu. Gerçek neden bu olduğu halde, saldırıların bahanesi olarak benim beş yazımdan birini gösteriyorlardı. "Ey Türk Faşisti!" başlıklı bu küçük yazımı, cezaevi koğuşunda, Atatürk'ün nutkundaki Gençliğe Sesleniş bölümünden, aklımda kalanlara göre, esinlenerek yazmıştım. O yıllarda CHP, örgütlerinin kışkırtmalarıyla basımevlerini yıktırıyor, baskı makinelerini kırdırıyor, gazete dağıtıcılarına muhalefet gazetelerini dağıttırmıyor, gazete satıcılarına sattırmıyor, gazetelerimizi zorla toplatıp alanlarda yakıtıyor, sol dergi ve gazetelerin satışlarını zorbalıkla önlüyordu. Özel basımevi sahipleri, polis baskısıyla, sol gazete ve dergileri basmamaya zorlanıyordu. Tan gazetesi, Yeni Dünya gazetesi, vb. yıktırılmış, basım makineleri kırdırılmıştı. Nâzım Hikmet bu faşist baskıyı, 6 Aralık 1945'te Tan ve Yeni Dünya gazeteleriyle iki kitabevinin yıktırılması olayı üzerine, aynı gün 6 Aralık 1945 adlı şiirinde dile getirmişti:

*Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
akar sığın,*

*meyve çağında ağacın,
serpilip gelişen hayatın düşmanı.*

Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına:

*– çürüyen diş, dökülen et –,
bir daha geri dönmemek üzere yıkılıp gidecekler,*

Atatürk'ün kurduğu CHP'nin buyruğuyla gazeteler yıktırılıyor, basım makineleri kırdırılıyordu. Bu kışkırtmayı CHP örgütüyordu. Ayaklanan saldırganlar, CHP'nin sağladığı demir çubuklar, sopalarla donatılmıştı. Çok açığa çıkan bu örgütlü kışkırtıcılığın hiçbir gizlenecek yanı kalmamıştı. İşte bütün bu durumları “Ey Türk Faşisti!” başlıklı kısa yazıda belirtmeye çalışmışım.

Bahane olarak ileri sürülen “Ey Türk Faşisti!” başlıklı yazının yarattığı tepkiler sonunda, korku, baskı ve yıldı yüzünden hiçbir basımevi Zincirli Hürriyet'i İstanbul'da basmadı. Yanlış anımsamıyorsa, Aybar, Zincirli Hürriyet'i bir süre daha (sanırım bir sayı) sıkı yönetim bölgesinin dışındaki İzmir'de yayımlamıştı.

Zincirli Hürriyet'teki, sözünü ettiğim öteki yazım “Adalet Bakanı'na Açık Mektup” başlıklıydı. Bu iki yazımı *Geriye Kalan* adlı kitabıma aktarıyorum.

Feneryolu, 17 Temmuz 1975, Perşembe

TOPUNUZUN KÖKÜNE KİBRİT SUYU^(*)

Milletvekili Cemil Sait Barlas'a, pulsuz mektup

Sayın demeye dilim varmıyor sana. Yabancı ideoloji diye bir garibe icat eylediniz. Bütün dünya size pabuçlarıyla güldü. Bugün sayenizde maskaraya dönen demokrasiyi, acaba bey pederiniz mi icat etmişti?

Yabancı sermayeye kapıları ardına kadar açarak, kul köle oldunuz. Buna karşılık fıkre ve ilme gümrük duvarları çektiniz. Bu marifetleriniz yetişmiyormuş gibi, şimdi de bir kök tutturmuşsunuz. Kökü dışarda, kökü içerde, kökü havada ve sizler gibi kökü suda... Çok muzip adamsın vesselam, nerden bulursun bu acayiplikleri?

Şu kalemi tutan elim, yeryüzünde hiçbirşey yapmamış olsa bile, seçimde sana oy vermediği için en kutsal görevini yapmış sayılır.

Neden bizim kökümüz dışarda? Biz hürriyetin yüzüne çul mu örttük?^(**) Biz, cebimizde firar pasaportları ve sahte nüfus kâğıtları mı taşıyoruz? Cüzdanlarımızda yabancı bankaların hesap defterleri mi var?

Ellerim mutludur Cemil Sait Barlas, sana oy vermediler. Neden kökümüz dışarda? Tapuları karımızın üzerine yapılmış apartmanlarımız mı var? Biz bu millete, uşaklarımızla, dalkavuklarımızla, metreslerimizle mi bağlıyız? Biz bu vatana, apartmanlarımızın oturduğu toprak parçasıyla mı bağlıyız?

Ellerim mutlu Cemil Sait Barlas, sana oy vermediler. Biz, örneğini çok gördüğümüz, hergün kulağımıza bir haberi uçurulan, dayak, yağma, talan, ölüm, zindan ve sürgün pahasına da olsa, mil-

(*) "Geriye Kalan" adlı kitaptan alınmıştır.

(**) Bu sözle Nihat Erim anlatılmak isteniyor. CHP hükümeti'nin sözcüsü ve bakanı Nihat Erim o günlerde hürriyeti şalla örtmek gerekliliğini söylemiş, bu yüzden onun adı Markopaşa'da Şalcı Nihat diye geçer olmuştur.

letin çıkarına olan gerçekleri söyleyeceğiz. Bunun için mi kökümüz dışarda?

Ellerim huzur içinde, sana oy vermediler Cemil Sait Barlas!

Yasama dokunulmazlığının arkasına gizlenip size taş atmadığımız halde, üzerimize sıçratmak istediğiniz iftiralarınız, boşunadır. Millet, verdiğiniz afyonlara karşı bağışıklık kazandı, yutmuyor artık!

Bizim ne yasama dokunulmazlığımız, hatta sayenizde ne de yasal dokunulmazlığımız var. Bütün gayretlerinize rağmen, millet, kökü çürük olanları da, köksüz olanları da biliyor

Ellerim rahattır Cemil Sait Barlas, sana oy vermediler!

Vatan, millet, namus gibi kutsal kavramların, anlamlarıyla değil, yalnız sözleriyle milleti, en duyarlı yerinden avlamak isteğiyle, keselerine ve çıkarlarına köle yapmak isteyen ve bize kökü dışarda diyenlerin kökleri kurusun, topunuzun köküne kibrit suyu!

Ellerim mutlu...

Ellerim...

Ya Sen Cemil Sait Barlas?

"Markoşa", 16 Aralık 1946

BEN BİR YURTSEVERİM BEYEFENDİ(*)

Memlekerinize hoş gelmişsinizdir beyefendi. Beni görevlendirmişlerdir rehberliğiniz, hem de dilmaçlığınız için. Onbeş gün sizinle olacakmışımdır. Türkçeyi nerden mi öğrenmişimdir? Hayır, Türkolog değilimdir. Nerden mi öğrenmişimdir Türkçeyi? Çünkü ben de Türkümdür. Ama siz Türkler, yani Müslüman Türkler, saymazsınızdır bizi Türk... Niçin mi? Çünkü biz Hristiyanızdır da ondan... Sizler Anadolu'ya geçmemişden önce, geçmişsinizdir biz kuzeyden Avrupa'ya. Biz de sizin gibi önceleri Şamanmışızdır. Avrupa'da Hristiyanların arasına girince, onlar çoğunluk biz azınlık olduğumuzdan, biz de Hristiyanlaşmışızdır. Evet... Biz de Oğuz kolundanmışızdır. Bize derlermişdir Kara Oğuz. Olmuştur sonraları Kara Oğuz, Gagavuz... Gagavuz olmuşuzdur. Siz nasıl sonradan Müslüman olmuşsunuzdur, biz de Hristiyan olmuşuzdur. Müslüman Türkler bizi Türk saymamıştır. Oysa biz Gagavuzlar, az karışmışızdır başkalarıyla sizden... Siz Müslüman Türkler çok karışmışsınızdır başka halklarla... Hele padişahlarınız... Karmakarışık olmuşsunuzdur. Ama Karayimler enaz karışmıştır. Onlar da Türkmüşdür, hem de onlar hiç karışmamıştır. Duymamışsınızdır hiç Karayimleri demek... Karayimler, bizden daha kuzeyine Avrupa'nın gelip yerleşmişlerdir, Türkmüşdürler. Siz Türkler olmuşsunuzdur Müslüman, biz Gagavuzlar olmuşuzdur Hristiyan, Karayimler de olmuşlardır Musevi. En halis Türk kalmışlardır Karayimler, çünkü dışardan kız almamışlardır, dışarıya kız vermemişlerdir. En karışanı sizmişsinizdir Türklerden. Ama ne Gagavuzlar, ne Karayimleri saymamışsınızdır Türklerden...

Neyse beyefendim, başınızı ağrıtıyor muyum? Teşekkür ederim. Estağfurullah... Korkarım ki gevezelik etmişimdir diye... Eh,

(*) "Bay Düdük" adlı kitaptan alınmıştır.

yaşlanmışımdır artık. Yaşlılar çok konuşurmuşdurlar. İşte buna sevinmişimdir. Peki.. anlatayım beyefendim.

Demek anlıyormuşsunuz dilimi, işte buna sevinmişimdir. Korkmuşumdur buraya gelirken ya anlamazsanız dilimi diye. En son Birinci Dünya Savaşı'nda konuşmuşumdur sizin Türklerle. Ben o zaman onbir yaşındaymışımdır, çocukmuşumdur. Açlık var. Sizin Türk askerleri bize ekmek vermişlerdir, acımışlardır çünkü... Eh ne de olsa ağız ayrımı varmışdır sizin dilinizle bizimki arasında... Dinimiz başkamışdır ama dilimiz birmişdir.

Şimdi mi? Şimdi yapıyormuşumdur dilmaçlık... Zor gelmiştir dilmaçlık, yaşlanmışımdır. Ama siz başkasınızdır. Duyunca sizinle çalışacağımı, çok sevinmişimdir. Eskiden çevirmenlik yapmışımdır. Rusça bilirim. Bütün Dostoyouski'leri çevirmişimdir bizim buranın diline.

Bizim yerimiz yurdumuz neresiymiş midir? Bizim yurdumuz? Anlatması zormuşdur çok. Bizim yurdumuz sınırın bir o yanında kalmışdır, bir bu yanında kalmışdır. Yani bizim topraklarımız, bir o devletin olmuşdur, bir bu devletin olmuşdur. Topraklarımız hangi devlete geçmiştir, biz olmuşuzdur o devletin yurttaşı. O devlet olmuşdur bizim de devletimiz. Bayrağımız olmuşdur o devletin bayrağı. Yurdumuz olmuşdur o devletin yurdu. Sonra yeniden olmuşdur savaş. O devlet yenilmiştir, bu devlet yenmiştir. O zaman olmuşdur bizim topraklarımız bu devletin toprağı. Bayrağımız olmuşdur bu devletin bayrağı. Biz olmuşuzdur bu devletin yurttaşı.

O sırada savaş olmuşdursa, biz hangi devletin uyruğundaysak, o devletin ordusunda savaşmışızdır. Yani olmuşuzdur bir o devletin ordusunda asker, bir bu devletin ordusunda asker. Çünkü askerlik vatani vazifeymiştir. Namusmuşdur yurdunu korumak... Biz de bir o devletin ordusunda korumuşuzdur vatanımızı, bir bu devletin ordusunda... Her savaştan sonra değişmiştir devletimiz. Yurdumuz sınırın bir o yanına geçmiştir, bir bu yanına geçmiştir. Sınırımız durmamışdır durduğu yerde. O devletin dili başkamışdır, bu devletin dili başkamışdır. O devlete geçince konuşmuşuzdur o devletin dilini, bu devlete geçince konuşmuşuzdur bu devletin dilini. Kendi aramızda mı? Kendi aramızda konuşmuşuzdur Gagavuzca.

Ben çok küçükmüşümdür, dedem dermiştir bize, “Yurdunuzu sevin çocuklarım... Yurtsever olunuz!” Biz hep almışızdır bu terbiyeyi. Dedem ne zaman demiştir bize yurtsever olunuz, o zaman yurdumuz o devletin bayrağı altındaymışdır. Dedem de o devletin subaymışdır. Savaş çıkınca dedem o devletin ordusunda savaşmışdır çok yurtsever olduğundan. Çok yiğitlik göstermişdir dedem. Çok nişanlar almışdır. Hepsini saklamışızdır evimizde. O savaşta dedem almışdır düşmanın bayrağını, esir etmişdir. O bayrağı da saklamışızdır evimizde. Dedem o devletin generali olmuştur. Çok yazık, o devletin ordusu yenilmişdir. Almışdır bu devlet yurdumuzu. Bu devlet dedemi yakalamışdır, hain demiştir dedeme ve kurşuna dizmişdir dedemi. Neden mi? Çünkü dedem etmişdir yurduna hainlik... Savaştan sonra girmişdir bu devletin ordusu yurdumuza. Biz de olmuşuzdur bu devletin yurttaşı. Babam da çok yurtsevermişdir dedem gibi. Bizi, bütün çocuklarını toplamışdır her zaman, bize demiştir, “Yurtsever olunuz çocuklarım...” Babam da çok yurtsevermişdir. Babam, dedemin esir aldığı bu devletin bayrağını her zaman saklamışdır korkusundan yatağımızın altında. Saklamışdır dedemin nişanlarını da...

Başlamışdır yeniden savaş. Babamı almışlardır askere. Babam olmuştur bu devletin ordusunda asker ve savaşmışdır o devletin ordusuna karşı, yani dedemin general olduğu orduya karşı savaşmışdır. Olmuştur çok kanlı savaş. Sonunda toprağımız parçalanmışdır. Bölüşmüşdür iki devlet topraklarımızı. Babamın kardeşlerinin toprağı geçmiştir o devlete. Babamın toprakları kalmışdır bu devlette. Teyzemin toprakları kalmışdır o yanda, halamın toprakları kalmışdır bu yanda. İki dayımdan birinin toprakları kalmışdır o devlette, birinin toprakları kalmışdır bu devlette. Hep parçalanmışızdır. Ama hepimiz yurtsevermişizdir. Yeniden başlamışdır savaş. O devletle bu devlet girmişdir savaşa. Çok kanlı bir savaş olmuştur. Babam, amcalarım, dayılarım, enişterim hepsi girmişdir savaşa, ama iki ayrı devletin iki ayrı ordusunda savaşmışlardır karşı karşıya. Amcam savaşmışdır düşman ordusunda babama karşı. Babam da savaşmışdır amcama karşı. Dayım dayıma karşı. Ama hepsi de savaşmışlardır yurtları için yurtsever olarak. Bir dayım o orduda

olmuştur, bir dayım bu orduda olmuştur. Sonra almışlardır ağabeyimi de askere. Ben küçükmüşümdür, almamışlardır askere. Ağabeyim savaşmıştır bir bu ordudayken, kacırmıştır ordudan, gelmiştir evimize. Korkmuştur çok, geçmiştir amcamın yanına. Orda almışlardır askere. Esir düşmüştür bu bizim orduya. Kendi yurdunun ordusundan kaçmıştır diye dizmiştirler kurşuna. Bu devlet kazanmıştır savaşı. Savaş bitince bütün topraklarımız hepsi olmuştur bu devletin. Savaş bitince görmüşüzdür, babamın bir bacağı yok. Amcamın yokmuştur iki bacağı da. Dayımın birinin bir kolu yok, birinin körmüştür iki gözü de. Yurtlarını savunmak için hepsi vurmuşlardır birbirlerini. Ama kim vurmuştur kimi, belli değildir. Eniştemin biri topalmıştır, biri sakatmıştır. Ama çok şükür topraklarımız hepsi bu devletin olmuş, kavuşmuşuzdur birbirimize.

Aradan geçmiştir bir zaman, gene başlamıştır savaş. Bizimmiştir topraklarımız bu devletin. Korkmuşuzdur dedemin esir aldığı bu devletin bayrağını yatağımızın altında saklamaktan ve korkmuşuzdur dedemin aldığı kahramanlık nişanlarını saklamaktan. Çünkü bulmuşlardır başka bir evde böyle nişanlar, dizmişlerdir insanları kurşuna. Annem yakmıştır kahraman dedemin düşmandan aldığı bayrağı. Dedemin kahramanlık nişanlarını atmıştır akarsuya. Kurtarmışdır canımızı.

Derken çıkmıştır yeniden savaş. Almışlardır beni askere. Buranın ordusunda olmuşumdur onbaşı. Savaşta bozmuşuzdur oranın ordusunu. Omuzumdan yaralanmışımdır. Almışım bir kahramanlık nişanı. Kazanmışızdır savaşı. Sonra evlenmişimdir. Olmuştur iki oğlumla bir kızım. Çocuklar başlamıştır yeni okula, o zaman patlamıştır yeni bir savaş. Haydi almışlardır beni yeniden askere. Esir düşmüştümdür o devletin ordusuna. O devletmiştir bizim eski devletimiz. Eski devletimizmiştir babamın iki kez ordusunda savaştığı ve bırakmıştır bir bacağı orda babam. Topraklarımız olmuştur gene o devletin toprağı. Çocuklarıma hep demişimdir tıpkı dedem gibi, babam gibi, "Yurtsever olunuz çocuklarım. Yurdunuzu seviniz. İnsan vermelymiştir canını yurdu için." Hep demişimdir böyle, nasıl dermişse dedem ve babam bize.

Yeniden patlamıştır savaş. Haydi almışlardır beni üçüncü kez

askere. Ama bu kez olmuşumdur o devletin askeri. Kurşun yemişimdir savaşa göğsümden. Almışımdır bir nişan da o devletten. Olmuşdur iki nişanım, biri o devlettenmişdir, biri bu devlettenmişdir. Hem o devletin kahramanımışımdır, hem bu devletin kahramanımışımdır.

Geçirmişimdir işte böyle yılları. Evlenmişdir iki oğlum da... Birinin olmuşdur üç, birinin olmuşdur iki çocuğu. Evlenmişdir kızım da... Olmuşdur onun da dört çocuğu.

Derken patlamışdır İkinci Dünya Savaşı. Demişlerdir iki oğlumla damadım, ölürüz yurdumuz için. Demişlerdir, verimiz canımızı yurdumuz için. Nasıl vermişdir canını dedemiz, babamız yurdu için. İki oğlumla damadım savunacaklarmışdır sınırlarını yurdumuzun. Ne olmuşdur bilir misiniz, bir oğlum geçmiştir komünistlerin yanına, bir oğlumla damadım geçmiştir faşistlerin yanına. İki de bir devletinmişdir ama, damadımla oğlum olmuşdur faşist, öteki oğlum olmuşdur komünist. Kardeşler karşı karşıya imişdir. Yanmışdır yüreğimiz. Ağlamışdır anaları. Anaları sağa döner dua eder kazansın diye komünistler, sola döner dua eder kazansın diye faşistler. Kızım döner iki yana ağlar. Bir yanda varmışdır ağabeyisi, bir yanda varmışdır kocası, çocuklarının babası. Niçin olmuşdur böyle? Çünkü korumak içinmişdir yurtlarının sınırlarını. Sürmüşdür dört yıl İkinci Dünya Savaşı. Savaşın ikinci yılında gelmişdir ölüm haberi büyük oğlumun. Faşist ordusunda yurdu için savaşırken ölmüşdür. Olmuşdur şehit. Gelmişdir savaşın son günü. İlan edilecekmişdir ertesi gün barış. Savaşın son günü öldürülmüşdür öteki oğlum. Dayanamamışdır bir gün daha. O da olmuşdur komünist ordusunda şehit yurdu için.

Bölünmüşdür savaştan sonra yurdumuz gene ikiye. Değişmişdir sınır yeniden eskiden olduğu gibi. Yurdumuzun bir bölümü kalmışdır o devlette, bir bölümü kalmışdır bu devlette. Biz kalmışızdır karımla bu devlette. Damadım kalmışdır karısıyla, çocuklarıyla o devlette. Bizim bayrağımız olmuşdur bu devletin bayrağı. Olmuşdur toprağımız bu devletin toprağı. Ama ayrılmışdır insanlarımız gene ikiye. İyi ki karım kalmışdır bu yanda. Ama özlemişdir çok öte yandaki kızını, torunlarını.

Bu devlette yaşarmışken insanlarımız ayrılmıştır gene ikiye. Bir bölümü göstermiştir tarihi tanık ki, bizim devletimiz bu devlet değildir, o devletmiştir bizim devletimiz. Gene öbür bölümü göstermiştir ki tarihi tanık, bizim devletimiz bu devletmiştir. Başlamıştır bir tartışma. Torunlarımızdan kimisi o devletten yanaymıştır, kimisi bu devletten yanaymıştır.

Ben? Ben mi? Kaldık ortada. Yaşlanmışımdır çok. Yurdumu çok severim beyefendi. Ben Gagavuz Türklerindim. Siz saymazmışsınızdır bizi Türk. Olsun. Biz, yurtsevermişizdir ailemiz her zaman. Ölüyoruz de geçirtmeyiz düşmanı sınırlarımızdan. Gelgelelim, kalmıştır torunlarımızın kimisi sınırın öte yanında, kimi kalmıştır bu yanında. Geçemezmiştir o yandakiler bu yana, geçemezmiştir bu yandakiler o yana. Onlar da yurtsevermiştir hep. Göremezmiştir kardeş kardeşini. Torunlarımızdan biri geçmiştir sınırı bu yana görmek için kardeşini. Yakalanmıştır. Casusmuşdur diye yirmiiki yıl hapis cezası almıştır. Şimdi hapisdeymiştir.

Nasıl anlatmışdırsa dedem bize, nasıl anlatmışdırsa babam bize, ben de anlatmışımdır bütün oğullarıma, torunlarıma, hepsine. Toplamışımdır bütün torunlarımı, anlatmışımdır ailemizin tarihini. Nasıl sevmişizdir Orta Asya'dayken yurdumuzu, nasıl savaşmışızdır yurdumuz için. Sonra nasıl göçmüşüzdür Avrupa'ya. Nasıl dönmüşüzdür kendi dinimizden ve nasıl olmuşuzdur Hristiyan. Nasıl olmuşdur öteki akrabalarımız Müslüman ve Musevi. Nasıl sevmişdir dedemiz yurdunu. Korumuştur yurdunu düşmandan ve almıştır nişan ve olmuşdur kahraman, esir almıştır düşman bayrağını ve olmuşdur general. Sonra nasıl almıştır eski düşman yurdumuzu ve olmuşdur yeni yurdumuz ve o zaman kahraman dedemiz kurşuna dizilmiştir nasıl. Anlatmışımdır sonra babamızı. Nasıl sevmiştir yurdunu. Nasıl yaralanmıştır yurdu için... Nasıl total olmuşdur amcalarımız yurdu için... Nasıl olmuşdur onlar yurdu için. Kimin olmuş ise yurdu, savaşmıştır onun için. Anlatmışımdır hepsini torunlarıma, sonra demişimdir onlara: "Olacaktıysınızdır sizler de yurtsever. Sevecektmişsinizdir yurdunuzu. İnsan ölecektmiştir yurdu için çünkü."

Dinlemişlerdir beni. Sonra demiştir torunlarımdan biri: "Ben

böyle yurdun da, yurtseverliğin de...” Müsaade etmezmişdir terbiyem torunum daha demişdir neler. Demiştir başka torunum: “Neresiymişdir bizim yurdumuz? Hangisiyemiştir? Orası mıymışdır, burası mıymışdır? O devletin mıymışdır, bu devletin mıymışdır?” Demiştir onlara: “Yaşayacakmışdır insan yurdu için. Ölecekmişdir insan yurdu için.”

Sonra gitmişlerdir torunlarım Amerika’ya. Göndermişlerdir mektup bize. Yazmışlardır: “Bulmuşuzdur burda yurdumuzu sonunda.” Demiştir biz de iyimıştır. Çünkü olmazmışdır insan yurtsuz. Sonra savaş açmışdır Amerika Viyetnam’a. Gitmişdir torunlardan ikisi Viyetnam’a. Savunmuşdur orda yurdunu, öldürmüşdür çok Viyetnamlı. Almışdır gümüş madalya. Göndermişdir resmini madalyasının bize. Kahraman olmuştur. Ama sonra çıldırmışdır, oynatmışdır aklını yurdu için. Dönmüşdür öteki torunum Amerika’ya topal yurdu için. Yokmuşdur iki bacağı da. Bize yazmışdır mektup, demiştir, olsaymışdır daha bikaç bacağı da verseymişdir bütün bacıklarını yurdu için. Çok yurtsevermişdir.

Başka torunlarım evlenmişdirler Amerika’da. Olmuşdur onların da çocukları. Büyümüşlerdir torunlarımın çocukları. Almışımdır yeni mektup onlardan. Torunlarımın çocuklarından üçü gönderilmişlerdir Körfez’e savaş gemileriyle. Savunacakmışdırlar yurtlarını.

Görmüşsünüzdür, gelmişiz nerden nereye...

Biz hepimiz yurtsevermişizdir beyefendi.

Onbeş gün gezdirecekmişimdir sizi yurdumuzda. Zamanımız varmışdır daha çok anlatmak için.

Lefkoşa, Kıbrıs (Hotel Europe-III) 17 Aralık 1990

BENDENİZ MAHVOLDUM^(*)

Masada oturan şişman, gözlüklü adam gülerek okuduğu mektubu bitirince, karşısında ellerini kavuşturmuş, ayakta duran zayıf adama sordu:

– Mehmet Zeloğlu siz misiniz?

– Evet Beyefendi, bendenizim.

Eğik sol omzundan, kamburumsu sırtından, yıllarca masa başı memurluğu yaptığı belli. Masada oturan,

– Eeee, anlat bakalım Mehmet Zeloğlu, dedi, ama nasıl olduysa aynen anlat!

– Başüstüne. Bendeniz mahvoldum Beyefendi. Akşam saat yedi, sekiz sıralarında Belediye Lokantası'na gitmiştim. At nalı biçiminde bitleştirilmiş masalar hep dolu. Belki yüzelli kişi var. Ben oranın yabancısıyım. Zeki Bey mektupla da zatîâlinize yazmıştır; oraya gideli üç gün olmuş. Yirmialtı yıllık memuriyet hayatım hep ilçelerde, bucaklarda geçti. El etek öperek, sonunda vilayete gelebildik.

İşte o gece Belediye Lokantası'nda ben de bir boş sandalye bulup ilıştim. Daha kimseyi de tanımıyorum.

Daireye ilk geldiğim gün, “Veda ziyafeti var, ver on lira!” demişlerdi. Her arkadaş baremine göre para verecekmiş. On lirayı verdim.

Malumuâiniz, taşranın memuriyet hayatında şerh verilen bu ziyafetler filan da olmasa insan sıkıntıdan patlar.

Masaların üstünü iyi donatmışlar. Bendeniz de bir boş kadeh bulup içmeye başladım. İkinci kadehten sonra yanımda oturanla muhabbeti koyulttuk. Sağımdaki, belediyede memurmuş. Solumdaki de hastanede kâtipmiş. “Beyler, ben buraya geleli üç gün oldu, yeni tayin edildim. Kim kimdir, bilmiyorum,” dedim. Onlar da

(*) “Gözüne Gözlük” adlı kitaptan alınmıştır.

bana ziyafettekileri tanıttılar:

– Şu en ortada oturan dazlak kafalı, Vali'dir. Sağındaki irikıyım, Emniyet Müdürü. Solundaki Veteriner Müdürü. Öte yandaki Vali Muavini. Şu Belediye Başkanı. Şiş göbek olan Eğitim Müdürü. Şu Bayındırlık Müdürü, Orman Müdürü, Posta Müdürü, Müze Müdürü, İstasyon Müdürü, Tarım Müdürü, Petete Müdürü, Kütüphane Müdürü.

Velhasıl cümlesini tanıttılar. Malumuâliniz taşra vilayetlerinde müdür çoktur. Biz tatlı tatlı içiyoruz. Meze de bol, her çeşidi var. Gayetle, keyif olmuşuz. Derken karşıdan bir zat ayağa kalktı. Belli ki konuşacak. Herkes çataallarını tabaklara vurdu ki susulsun. “Sıssss!..”

Bu zat Belediye Başkanı'ymış. Başladı konuşmaya:

– Pek muhterem Vali beyimiz ve pek muhterem arkadaşlarım...

Giriş fena değil.

– Süha Bey'in aramızdan ayrılması bizim için çok üzücü oldu... dedi.

Onlardan sonra efendim başladı övmeye:

– Bendeniz ellibeş yaşındayım. Doğma büyüme buralıyım. Pekçok valiler gördük. Buradan ne valiler geldi, geçti. Ama hiçbirisi şimdiki Vali'miz gibi olamaz. Bunu açıkça itirafı bir vicdani borç bilirim ki, onların hiçbirisi sayın Vali'mizin eline su dökemez! Evet, eski valilerimizin de bazı iyilikleri yok değildi. Vardı. Velakin, suratlarına karşı söylemek gibi olmasın, şimdiki Vali'mizin yanında onlar hiç ki hiçtir...

Belediye Başkanı anlatırken, ben yavaştan cep defterimi çıkarıp böyle ziyafetler için eskiden defterime yazdığım nutku içimden okumaya, bir daha ezberime almaya başladım. Kendimi övmek gibi olmasın, bendeniz bu ziyafetlerde gayetle tesirli nutuk irad ederim. Bütün eski arkadaşlar da bilirler. Hele biraz içtim de söze başladım mı, sofradakilerin ağlamaktan gözleri yumruk gibi şişer. Evvelallah öyle konuşurum... Buraya geleli üç gün olmuş. Hazır elime fırsat geçmişken, kaçırmak olur mu, Mehmet Zeloğlu kimdir tanışınlar.

Belediye Başkanı, sözünü bitirirken,

– Kadehimi sayın Vali'mizin şerefine kaldırıyorum, dedi.

Arkadan başka bir zat ayağa kalkıp nutka başladı:

– Süha Beyle birlikte geçen üç yılımızı unutmayacağız, dedi.

Anlaşıyor ki, Vali'nin adı Süha... Arkadan Vali'nin vilayete yaptığı hizmetleri anlatmaya başladı:

– Hepimizin malumu olduğu üzere, eskiden vilayetimiz hudutları dahilinde gerek koşum hayvanları ve gerekse sağmal hayvanlar son derece ihmale uğramıştı. Eskiden pek namlı olan cins atlarımız, bakımsızlıktan adeta kedi kadar kalmışlar, cinsleri bozulmuştu. Ancak muhterem Vali'mizin gayret ve himmetleri ile ki, damızlık kısraklar ve cins aygırlar getirilerek at nesli çok şükür yeniden ıslah edilmiştir. Her kazada sıfat istasyonları kurularak, vilayet merkezinde teşkil olunan aygır deposundan en seçme aygırlar bu sıfat istasyonlarına, sıfat mevsiminde gönderildiği gibi, ayrıca merkezde de suni ilkah yolu ile, cins atlar ve çok arızalı arazimiz için sağlam katırlar elde edilmiştir. Vali'mizin bu hizmetlerini, asla ve asla unutamayacağımız gibi...

Kulağım onda, gözüm defterimde. Efendim, verdiğim nutukların en etkili parçalarını bu not defterime yazmışımdır. Ayrıca şurda burda okuduğum vecize değerinde büyük sözleri de defterime yazarım. Ne zaman bir şeref ziyafeti olsa, bu defterimdekileri yeniden ezberime alırım. Gündüz evde birkaç kez okudum ya, burda da tekrarlamakta fayda var.

Konuşmakta olan zat,

– Aramızdan ayrılan Süha Bey'in şerefine kadehlerimizi kaldıralım arkadaşlar... diye sözünü bitirdi.

Kaldırdık, kadehleri diktik. Başka bir zat söz aldı. Ben de söz için fırsat kolluyorum ama, herkesin rütbesine, mevkiye göre söz sırası geliyor. Yalnız bana söz sırası gelmeden ziyafetler biterse yazık olur. Tetikte duruyorum. Bu adam, “Süha Beyin şerefine!..” der demez ben fırlayacağım.

Bu zat da,

– Süha Bey'le birlikte geçen üç yılımız, bizim için çok tatlı hatıralarla doludur, dedi.

Anlaşılan bu Vali Süha Bey'i burada çok seviyorlar. İçkiye hız

verdim. İçildi mi iyi konuşulur Beyefendi. Bitek Fransızca kelime bilinmese, ziyafet sofrasında içildi mi, Fransızca nutuk bile verilir. Yani bendenize öyle gelir. Ziyafet sofrasındaki heyecanla Fransız ordusunun önünde nutuk irad etsem, o Fransız ordusu ne dediğimin bir kelimesini anlamadan önüme düşer de, kal dediğim yerde kalır, öl dediğim yerde ölür. Bu sebepten ara vermeksizin içiyorum.

Bu konuşan zat da, Vali'nin kümes hayvanlarını nasıl geliştirdiğini anlatıyor. Eskiden tilkiden, sansardan koca vilayetten azkalsın tavuk cinsinin kökü kuruyacakmış.

– Sayın Vali'miz, tilki ve sansar tuzakları yaptırarak, tilki ve sansar savaşına girişip ve bu mücadelede, Allah'ın inayetiyle muvaffak olarak tavuk ve bilcümle kümes hayvanlarının hayatlarını kurtarmış olup, bununla da kalmayarak ve bahusus tavuklara kolera iğnesi vurdurarak, muhteşem Vali'miz yumurta ve tavuk ve kaz ve hindi satışından vilayetimiz halkına büyük kazanç temin buyurmuşlardır.

Bir öksürdü. Öksürdükten sonra,

– Sözüme burada nihayet verirken, aramızdan ayrılan Süha Bey şerefine kadehimi kaldırıyorum, dedi.

Söze başlamak için acele ayağa fırladım. Bir açıkgöz sıramı kapmak için oturduğu yerden, “Muhterem arkadaşlar!” diye söze başlayıp sonra ayağa fırladı ve nutuk söylemeye başladı.

Lanet olsun. Ondan sonra konuşurum, diyerek oturdum yerime.

Sıramı kapan açıkgöz,

– Bilirsiniz, dedi, eskiden gerek vilayet içinde, gerek köylerde hergün bikaç kuduz vakası görülmekte ve Sayın Vali'mizin teşrifine kadar kuduz vakaları artmakta idi. Ancak Vali'mizin geceli gündüzlü mesaisi ve gayretleri sonunda, şehrimizdeki bütün başıboş itler itlaf edilip bitek kuduz it kalmadı. Şimdi sokaklarımızda, Vali'mizin sayesinde, tam bir serbesti içinde gezmek mümkün olmuştur.

Kadehleri bir daha şerefe diktik. Yine biri benden önce fırladı. O da Vali'nin hayvan panayırılarındaki hizmetini anlattı:

– Eskiden olduğu gibi, hiçbir haksızlık yapılmamaktadır. Vali'miz hertürlü haksızlığa mani olmuştur. Şimdi panayırılarımızda, en

besili, en sütlü inek sahibine Vali'miz kendi eli ile mükafatını vermektedir...

Adam anlatırken ben bir düşünceye daldım. Demek bu Vali Süha Bey, bu vilayette hep hayvanlar üzerine çalışmış... Kuduz itleri bitirmiş, tavuklara aşı yaptırmış, at neslini ıslah etmiş, besili ineklere mükâfat verdirmiş. Allah allah... Yol, mektep, köprü filan yapturmamış mı?

Ben böyle düşünürken biri daha zırt diye fırladı. O da at yarışlarında Vali'nin gösterdiği gayretleri uzun uzun övdü. Başka biri, Vali'nin sayesinde hayvanlarda şap hastalığının önlendiğini anlattı.

Hepsi iyi, güzel söylüyor, velakin etkili konuşamıyorlar. O adam, "Kadehimi, aramızdan ayrılan Süha Bey'in şerefine kaldırıyorum..." der demez, ben fırladım. İçimden, "Ya Allah... Ya hazret-i pir... Ben garibi utandırma!" diye dua ediyorum. Başladım söze:

– Pek muhterem Vali'miz Süha Beyefendi ve...

Bir mırıltı, fısıltı başladı, nedir anlamadım. Devam ettim:

– ve pek muhterem, pek kıymetli arkadaşlarım.

Bendeniz yirmiyedi yıllık memur olup, bu vilayet dahiline geleli üç gün olduğu halde sayın Vali'mizin, benden evvelki arkadaşların da beyan buyurdıkları veçhile bu vilayete yaptığı unutulmayacak hizmetleri saymakla bitiremeyeceğimi arz ederim. Vali'miz bu vilayetin başından ayrılmakla, emin olunuz, hepimizi öksüz bırakacaktır. Yalnız öksüz değil, hem öksüz ve hem de yetim, hem de bizleri üvey baba, üvey ana eline bırakmış olacaktır. Çünkü biz biliyoruz ki böyle bir Vali bu vilayete ne gelmiştir, ne gelir, ne gelebilir, ne de gelebilecektir.

Allah allah... Ağlamak şöyle dursun, suratlarını asmış, şey gibi bakıyorlar. Yahu ben veda ziyafetlerinde yıllarca seller gibi gözyaşı akıtmışım. Sesimi daha bir titreterek iyice coştum:

– Muhterem Vali'miz, buradan ayrılıyor, hepimizin zavallı göğüslerinden kalplerimizi söküp götürüyor. Evet, Vali Beyimizin gidişinden bibakıma memnunuz. Kendileri belki daha güzel yere gidiyorlar. Daha büyük yerlere layıktırlar. Fakat... Bizim zavallı mahzun kalplerimizdeki yeri, evet, o yer doldurulamayacaktır, arkadaşlar!..

Ağlamak şöyle dursun, gülüşmeye başladılar. Allah allah, bizim nutkumuzun etkisi mi azaldı yahu? Yumruğumu masaya vurup vurup haykırıyorum:

– Arkadaşlar! Şuna itimat ediniz ki... Biz kendimizi düşünmemeliyiz. Elbet memleketimizin başka vilayetleri de kalkınmaya muhtaç olduğundan, kendimizi düşünmüyoruz, memleket namına, kıymetli Vali'mizin buradan ayrılmasına sevinmeliyiz. Evet, sevinmeliyiz... Ama bu bizim için çok acı bir sevinçtir.

Baktım, ağlayan yok, inadına gülüyorlar. Hem ne gülme, kahkahadan kırılıyorlar. Ben kendim ağlayayım da, belki onlara da geçer, dedim. Kendi sesimden heyecanlanıp nohut gibi gözyaşları dökerek nutka devam ettim:

– Vali'mizin ayrılışı münasebetiyle verilen bu veda ziyafetinin heyecanını mazur görünüz. Söyleyecek söz bulamıyorum. Heyecanım, meramımı ifadeye mâni oluyor. Vali'miz buradan ayrılınca, su beldenin meyus halini düşündükçe, görüyorsunuz, gözyaşlarını!, hıçkırıklarımı zapt edemiyorum.

Millet gülmekten masaların altına seriliyor. Baktım olacak gibi değil. Koştum, kendimi Vali'nin ayaklarına atıp,

– Bizi bırakıp nereye gidiyorsun Vali Bey'imiz... diye hıçkırma başladım.

Vali, sert,

– Alın, bunu götürün! dedi.

Bendenizi sallasırt edip dışarıya attılar.

– Yahu, ne oldu? dedim.

Beni Belediye Lokantası'nın kapısına bırakanlar güle güle,

– Sen sapıttın mı efendi, dediler, Vali'nin biyere gittiği yok. Vali daha buraya geleli bir ay bile olmadı.

– Aman, nasıl olur arkadaşlar... Bu veda ziyafeti Vali için değil mi?

– Yok canım, Süha Bey için...

– İyi ya birader, biz ne dedik? “Muhterem Vali'miz Süha Beyefendi...” demedik mi?

– Yahu Vali'nin adı Burhan.

– Herkes Süha Bey der...

– Süha Bey, vilayetin Veteriner Müdürü. Adam buradan ayrılıyor diye şerefine ziyafet verildi.

– Tuuuuu... Peki, Veteriner Müdürü gider, siz kalkmış Vali'yi översiniz. İnekhaneyi açan kim?

– Veteriner Müdürü.

– Kuduz itleri toparlayan?

– Veteriner...

– Ulan, ya Vali?

– Vali, buranın en büyüğü. Vali'nin rızası olmasa, Veteriner Müdürü, o işleri yapabilir mi hiç! Her başarı Vali'nin; nezaketen, hürmeten öyle söylemek icap eder...

Beni kapı önüne koyup gittiler. Ben zaten iyice sarhoşladığımdan, yıkıldığım yerden başladım nutka. Ama bu sefer defter dışı okuyorum.

Ertesi gün, bendenize işten el çektirdiler. Bunca yıl ilçelerde, bucaklarda, köylerde süründükten sonra, vilayete gelip rahat edelim, dedik Velakin vilayet hayatına intibak edemedikten başka istikbalimden de oldum. Mahvoldum beyefendi, bendeniz mahvoldum.

EFENDİ OĞLUM!..(*)

Döner camlı kapıdan geçtim. Kapıcı olduğunu sandığım, sağda dikilmiş duran adama,

– Müdür beyin odası nerde? diye sordum.

Ya bana öyle geldi yada gerçekten öyleydi: Kapıcı, kendisine danışılmaktan duyduğu gururla kabarak çenesiyle sağ yanı işaret etti. Kapıcının çenesinin yöneldiği yanda asansör vardı. Asansörün kapısını açacakken, herhalde asansörcü olacak, bir adam,

– Nereye? dedi.

– Müdür beye gideceğim... dedim.

Asansörcü, “Şu dünyada da ne dangalaklar var yani...” demek istercesine “cık cık cık” sesleri çıkardıktan sonra,

– Bikez danışsana... dedi, biz burada neciyiz?

– Peki... Müdür beyi göreceğim...

– Bekle de üç kişi daha gelsin...

– Ama ben müdür beyi yalnız görmek istiyorum.

– Sen gene yalnız gör. Dört kişi olmayınca asansör çıkmaz!

Kasım kasım kasılmasından, beni beklettiği için çok memnun olduğu anlaşılıyordu. Elleri arkasında bağlı, önümde gidip gelmeye başladı.

Birisi daha geldi, asansörcü onu da durdurarak,

– Herkese bir laf mı anlatacağız yahu, dedi, bu asansör denilen şeye dört kişi olmayınca binilmez işte...

Dördüncü gelen bir hanımdı. Sevinçle asansöre binmek için davrandık, ama önümüze geçen asansörcü atik davranıp asansörün kapısını kilitledi, anahtarı da cebine koydu.

Kadın,

– Yukarı çıkacağız... dedi.

(*) “İhlilali Nasıl Yapık?” adlı kitaptan alınmıştır.

Burnunu biraz daha havaya diken asansörcü,

– Zamanında geleydiniz, dedi, şimdi öğle tatili zili çalar... Şimdiyecek nerdeydiniz? Birbuçukta gelin, o zaman işler asansör...

– Nedenmis?

Sağ elinin işaretparmağını, bize doğru uzattığı sol bileğindeki saatin üstüne koydu,

– Öğle tatilinde asansörün işlediği nerde görülmüş... Yasak... Birbuçukta gelin, binin asansöre...

O gün işim yoktu, yeni müdürü görmeye, kutlamaya gelmiştim. Genç yaşında yükselişinde, kendime de övünç payı çıkarıyordum. Kitaplığımı kendisine açarak, daha çocukluğunda onu kitap okumaya özendirmiştim. “Beni siz yetiştirdiniz,” diye gönlümü alırdı. Avrupa’ya gittiktenberi onu görmemiştim.

Öğle yemeğini lokantada yedim, sonra vitrinlere bakarak oyalandım. Birbuçukta oraya gittim. Asansör kapısındaki kuyruğun sonunda yerimi aldım. Sıram gelince dört kişi, bir de asansörcü, beş kişi dolduk asansöre. Müdür beyin yanına gideceğimi bir daha söyledim. Öbürleri indi, asansörcü kapıyı açmıştı.

– Bu katta mı? dedim.

– Kim? dedi.

– Müdür beyi göreceğim dedim ya...

– Söylesene... Çık da iki kat aşağı in... Asansörle inmek yasak...

İki kat aşağı indim. Burası çok geniş bir koridor ve bir salondur. Koridorun iki yanında kapılar vardı, her kapı önündeki sandalyede bir odacı oturuyordu. En yanımdakine,

– Müdür beyin odası hangisi? dedim.

Kafasını kaldırıp burnunun ucuyla biyer gösterdi. Gösterdiği yerdeki kapı önünde oturan adama,

– Müdür beyin odası burası mı? dedim.

Başıyla kapı üstündeki pirinç levhayı işaret edip,

– Okuman yok mu? dedi.

Levhada “Müdür Muavini” yazılıydı.

– Müdür beyin odası hangisi?

Burnuyla salonu işaret etti. O yana gittim, orda üstünde levha olmayan üç kapı vardı. Yaşlıca bir adam da pencere pervazına da-

yanmış gazete okuyordu. Yanına sokulup,

– Affedersiniz, dedim, acaba müdür beyin odası hangisi?

Başını gazetesinden kaldırmadan,

– Hangi müdür? dedi.

Ben susunca,

– Birinci müdür mü, ikinci müdür mü, yoksa üçüncü müdür mü? diye ekledi.

– Kaçınıcı olduğunu bilmiyorum, adı Çetin'dir.

– Hıı, şu inceden delikanlı... Omuzları düşük değil mi? Hani süzük gözlü... Hem de dişlek...

Bu kadar terbiyesizlik olur... Biraz sert,

– Çetin Bey hangisiyse işte o... dedim.

– Bildim, bildim, saç tepeden dökük olan... Tamam benim dediğim... Badi badi yürüyor... O mu? Konuşurken ne dediği anlaşılmıyor pek... Evet o olacak, siz demek başmüdürü arıyorsunuz. Hani basık burunlu... Evet, başmüdür... Ne yapacaksınız?

Çok sinirlenmişim,

– Size ne? dedim.

– Ben başmüdür beyin odacısıyım...

– Özel kalem müdürü yok mu?

– Var... Ne olacak?

– Haber verin görmek istediğimi... Odası hangisi?

– Randevunuz var mı?

– Hayır...

– Başmüdür beyefendiyle randevusuz görüşülmez.

– Siz haber verin bikez de.

– Her geleni biz içeri alsak olur mu?

Kartımı çıkarıp verdim

– Bunu götürün kendisine...

Kartı aldı, gönülsüz gönülsüz yürüdü, o üç kapıdan birinden girdi. Evet girdi girmesine, ama bir daha çıkmadı.

Umudumu kesince indim aşağı, çıktım gittim. Sonra birden telefon etmek aklıma geldi. Yakındaki postaneden Çetin'e telefon ettim. Beni tanıyınca pek sevindi,

– Ne olur, bana uğrar mısınız? dedi.

– Şimdi geliyorum... dedim.

Büyük kapıdan girer girmez Çetin'i beni bekler buldum. Sarılıştık.

– Ben de size gelecektim ağabey, ama nerde oturduğunuzu bilmiyordum... İyi ki geldiniz... dedi.

Asansörle çıkarken,

– Mahcup ettin Çetin, dedim, ne diye kapıya çıktın benim için...

Güldü, herhalde asansörcü duymasın diye,

– Odada anlatırım... dedi.

Odasına girdik; gerçekten göz kamaştırıcı bir başmüdür odası...

– İlahi Çetin, dedim, gencecik kalmışsın, liseliler arasına girsen, kimse seni yadırgamaz... Otuz oldun mu?

– Otuzüç olduk, ağabey...

– Otuzüç yaşında kazandığın bu mevki çok önemli, yeni ödenvini kutlamaya gelmiştim. Hoş sen otuz bile göstermiyorsun ya...

– Evet, o yüzden de burada beni kimse başmüdür yerine koymuyor. Ben sizi demin kapıda karşılamasaydım, ne yapsanız benim yanıma gelemezsiniz.

Daha önce gelip de kendisiyle görüşemediğimi söylemedim.

– Beni burda kuşattılar, iyice sardılar. Kimseyi yanıma bırakmıyorlar.

Söylediklerine pek şaşıtm.

– Peki, seni böyle herkesten saklayan kim?

– Ben de anlatmak, içimi dökmek ihtiyacıdayım... İyi ki geldiniz... Avrupa'dan döndükten sonra bana önce Ankara'da iş verdiler. Sonra iki derece birden terfi ettirdiler, işte buraya başmüdür atandım. Benden önceki başmüdür yaşlıca, kerli-ferli enseli göbekli bir adam... Beni böyle görünce pek şaştı, küçümseyerek, "Maşallah pek de gençmişsiniz efendi oğlum... İnşallah muvaffak olursunuz," dedi. Boyuna, "Efendi oğlum," demesine sinirleniyordum. Bir seferinde, "Benim ismim Çetin," dedim. Bozuldu, ama bana hem de herkesin içinde, memurların, odacıların yanında, efendi oğlum demeye devam etti. Dairenin, işlerin devir teslimi sırasında sık sık, "Tecrübe de lazım... Tecrübe çok mühimdir efendi oğlum," deyip duruyordu. Anladım; herif bilgisizliğinin aşağılık duygusu altında

eziliyor. Oğlu yaşında birisinin yerini almasını bitürlü kendisine yediremiyor.

– Efendi oğlum, bir müşkülünüz olursa, bizim odacı Abdül Dayı vardır, ona sorar, danışsınız. Odacı Abdül Dayı’nın size büyük yardımı olur, dedi.

– Beyefendi, rica ederim, ben işlerimi odacıdan öğrenecek değilim, dedim.

– Yooo... Öyle söylemeyiniz efendi oğlum, dedi. Odacı, kapıcı deyip de geçmemeli. Yirmialtı yıllık devlet memuruyum; bugüne kadar mühim mevkillerde bulundum, itiraf edeyim ki odacılardan çok istifade ettim, onlardan çok şeyler öğrendim. Hele bu Abdül Dayı çok tecrübelidir. Kendisinden istifade etmeniz menfaatiniz icabıdır.

Böyle söyleyip zile bastı, gelen odacıya,

– Abdül Dayı, yeni başmüdür efendi oğlumuz pek genç ve tecrübesizdir, dedi. Onu benden hiç ayırt etme. İşler benim zamanımda olduğu gibi tıkr tıkr yürütülmelidir. Hadi göreyim seni, iyiliğini ondan esirgemel!

Odacı,

– Bizim de oğlumuz sayılır. Yardım vazifemiz, dedi.

Odacıya,

– Çıkın dışarı! dedim.

Çıktı. Eski başmüdür, gereksiz yere beni korur görünerek otoritemi kırmaya çalışıyordu. Devir teslim işinin bittiği gün,

– Şimdi de müsaade ederseniz, sizi arkadaşlara tanıştırayım efendi oğlum, dedi.

– Zahmet buyurmayınız beyefendi, dedim, ama dairede ikimiz yan yana oldukça, herkes onun sözünü dinliyordu.

Dışarıdaki salonda müdürler, yardımcılar, memurlar toplandılar. Eski başmüdür, beni korur bir davranışla koluma girip salona çıkardı. Bilirsin ağabey, ben yumuşak başlı insan değilimdir ama, içimden, “Nasıl olsa defolup gidecek, bir daha suratını göreceğim değilim ya...” diyordum.

Eski başmüdür, bir elini omzuma koyup oradakilere,

– Muhterem arkadaşlar, benim yerimi alan yeni başmüdürünü-

z  sizlere takdim ediyorum, dedikten sonra, o kadar kişinin içinde bir  ocuk sever gibi çenemden tutarak, pek genç olan başmüdür efendi oğlumuza, hürmette kusur etmeyeceğinize eminim... dedi.

Bu sefer de yanağımdan bir makas aldı.

Allah belasını versin, herif beni çok kötü bir duruma düşürdü. Ya allah deyip suratına iki tokat aşk etmek var, ama rezillik olacak... Dönüp odaya girmek var, o da olmaz... Sinirden ne yapacağımı bilemiyorum, işte o şaşkınlık içinde s z m ona işi bozuntuya vermemek için gülümsemeye  atışıyorum. O, aradabir sözde sevgiyle yanağımı sıkarak devam ediyor konuşmaya:

– Muhterem arkadaşlar, akıl yaşta değil başta dedikleri çok doğrudur. Yeni başmüdürümüzün bu kadar genç olduğuna bakıp da aldanmayınız... Kendileri Avrupa’da ihtisaslarını yapmış ve pek çok kitap okumuş bir delikanlıdır. Bana olan hissiyatınıza güvenerek mesai arkadaşlarımın, yeni ve genç başmüdür efendi oğlumuza her emrine itaat edeceklerini biliyorum. Sizler de, muhterem arkadaşlarım, yüksek tecrübelerinizi lütfen başmüdür efendi oğlumdan esirgemeyiniz. Mal mdur ki tecrübe mühimdir, tecr belerinizden genç başm d r n z efendi oğlumu mahrum etmeyeceğinize söz veriyor musunuz?

Bir kakhaha arasında, “Veriyoruz!” sesi yükseldi.

Kıpkırmızı olmuşumdur herhalde yüzüme basan ateşten... Ben de biriki söz söyleyeyim de şu herifi iki paralık edeyim dedim. Yine gülümsemeye çalışarak, “Müsaade ederseniz...” diye söze başlamıştım ki, eski başmüdür beni iki kolunun arasına alarak yüzümü iri göğsüyle kapatıp lafımı ağzıma tıkadı. Boğulacak gibi oldum,  ırpındım. Eski başmüdür, iki yanağımdan öpüp, elini de havaya kaldırarak ordakilere, “Allahaismarladık arkadaşlar...” deyip yürüdü. Hem de ağlıyordu. Salonu dolduran onca insan, hepsinin gözleri yaşlı, hatta kadınlar da hıķırarak eski başm d r n arkasına düşüp onu kapıdan geçirip uğurladılar. Ben orda bibaşıma kalakaldım...

Biz Ankara’dan buraya taşınınca kesemize elverişli bir kiralık ev bulamadık; baldızın evine misafir olduk, biyandan da ev arıyoruz. Kiralar çok yüksek, bitürlü uygun ev bulamıyoruz. Buraya gelince, dairede herkes bana babacan bir tavır takınıp, “Efendi ođ-

lum...” diyor. Biraz yaşlıca kadın daktilolar bile, “Efendi oğlum,” diyorlar. Ağabey, deli olacağım...

Efendi oğlum aşağı, efendi oğlum yukarı... Sanki bu dairenin başmüdürü değilim de buradaki memurların korudukları bir öksüz oğlanım.

Bir de dairede dönen işleri inceledim ki, rezalet, ama ne rezalet... En basit işler içinden çıkılmaz; karmakarışık... Sebebinin hemen anladım; dalaverelerin dönmesi için, işleri iyice karıştırmışlar... Nereye elimi atsam, karmakarışık ve kesinlikle içinden çıkılmıyor, sorumlu bulanamıyor; çünkü odacıdan kapıcıdan tut en baştakine kadar dalavereli işlerde hepsinin kendi derecesine göre parmağı var...

İşleri düzeltip yoluna koyabilmek için geç vakitlere kadar burada çalışıyordum. Dışarda benim bir odacı var ya, her zamanki gibi sululuğa kaçan bir samimiyetle girdi içeri,

– Efendi oğlum, dedi, siz bana eski başmüdürümüzün emane-tisiniz...

Birden tepem attı,

– Çık dışarı!.. diye bağırdım.

Yaramaz çocuğunun kusurunu görmezden gelip affeden bir baba davranışıyla,

– Başüstüne efendi oğlum, çıkayım ama, beni bir dakika dinle-yin... Bir çift sözüm var... dedi.

Ben, “Çık dışarı,” diye bar bar bağıriyorum, o biyandan, “Efendi oğlum...” diye anlatıyor aldırmadan:

– Efendi oğlum, işe başladığınızdanberi her sabah daireye er-kenden geliyorsunuz. Küçük memurlarla birlikte, aynı saatte daire-de oluyorsunuz efendi oğlum... Sonra da onlarla aynı saatte, hatta daha geç çıkıyorsunuz daireden. Efendi oğlum, böyle devam eder-seniz, ufak memurlardan bir farkınız kalmaz ki... Sonra, efendi oğlum, zatiâlinize hürmette kusur etmeye başlarlar... Affedersiniz efendi oğlum, tecrübeye boş vermek doğru değil.. Ben yirmidört yıldır buradayım, elimden çok müdürler geldi geçti... Babanız ya-şındayım... Efendi oğlum...

– Çık çık!.. Çık dışarı!..

Kafasına bişey atacağı, başım derde girecek. Hemen odacı-

nın işine son verdim.

– Defol!.. Bir daha seni bu dairede görmeyeceğim!..

Biraz sonra benim muavinimle, ikinci müdür geldiler. İkisi birden başladı; biri sözünü bitirmeden öbürü başlıyor:

– Efendi oğlum, siz haklısınız ve fakat... Bu adam, bu dairenin emektarıdır... Gene zatiâliniz. bilirsiniz efendi oğlum, ama odacıyı çıkarmazsanız iyi olur... Biz, sizin muvaffakiyetinizi isteyen tecrübeli arkadaşlarınız olarak efendi oğlum...

Onlar gitti, başkaları geldi... Anladım ki, bunlar odacısından müdürüne kadar kenet olmuşlar. Odacıyı çıkarsam işten, hepsi bana düşman olacak, işler büsbütün aksayacak... Benim odacının yerini değiştirdim. Bu sefer de, o tecrübeliymiş, yine onu kullansam iyi olurmuş...

Bigün de odamda çalışırken yine bu odacı geldi,

– Efendi oğlum, dedi, müsaade edersen... Sözüm gücüne gitmesin, siz bana eski başmüdürümüzün hatırasısınız... Dairenin bütün işini kendiniz yapmaya kalkıyorsunuz efendi oğlum. Bırakın da işleri başkaları yapsın ki... Siz yaparsanız... olmaz ki... efendi oğlum...

Sinirden güldüm,

– Peki, peki... diye savuşturdum.

Başka bigün de geldi,

– Efendi oğlum, dedi, siz kim olsa odanıza alıp konuşuyor, hemen işini görüyorsunuz... İşleri bu kadar çabuk görünce kıymetiniz kalmıyor... İşin de kıymeti yok... Vatandaş gidip gelmeli ki, işinin zor olduğunu anlasın... Ben vallahi sizin için söylüyorum... Odacı diye artık bize itibar eden kalmadı... Gelen odanıza dalıyor efendi oğlum...

Başka bigün de gelip randevusuz kimseyle konuşmamamı öğütledi. Benimle görüşmek isteyenler, bir hafta önceden randevu almalı da, benim bir işim çıkmalı, gene de benimle konuşmamamalıymışlar... Bana gelesiye, odacılarla, kapıcılarla, memurlarla, öteki müdürlerle konuşmalıymışlar da, en sonunda bana gelmeliymişler...

– Efendi oğlum, yoksa sana metelik veren olmaz... Başmüdür dediğin oturaklı olur, okkalı olur...

Anlıyorum, işin içyüzü pislik... Bu dairede aylığıyla geçinen yok... Hepsi kendisine görevinin dışında bitakım işler bulmuş, böylece havadan para kazanıyorlar. Benim yüzümden odacıların aldığı bahşişler, paralar, avantajlar kesiliyor...

Ben biyandan bu daireyi nasıl düzeltip işleri yoluna koyacağım diye uğraşırken, bizim evdekiler de, kiralık bir ev arıyorlar. Bir ev bulmuşlar, kirası altıyüz lira ama, sahibi peşin istiyormuş.

Karım,

– Apartmanın sahibi senin dairede çalışıyormuş, dedi, kendiyle görüş, belki yıllık kiradan vazgeçer...

– Kimmiş? dedim.

– Dairenin müdürlerinden biri olacak, dedi, adı Abdüsselam Bey...

Bizim dairede bu adda kimse yok. Pazar günü ben de karımla gidip tutacağımız evi gördüm. Üç katlı koca bir apartmanın geniş bir dairesi... Sahibi de içinde bir dairede oturuyormuş. Bir de adamı görelim ki, benim odacı Abdül Dayı değil mi?

Ağabey, insan deli olur, ben kiralık ev bulamıyorum, benim odacının apartmanı var... Sözü uzatmadan karımın yanında bana,

– Efendi oğlum, dedi, siz bana eski başmüdürün mirasısınız, sizden yıllık almasam da olur, altı aylık peşin verin, uyuşalım...

Sesimi çıkarmayınca,

– İsteseniz, buranın yıllık kirasını bir ayda çıkarırsınız evelallah... dedi.

– Nasıl? dedim,

– Görüşmeye gelen herkesi yanınıza salmasak yeter... Odacı olarak bize iş düşürmüyorsunuz ki... dedi.

Sözü uzatmadan döndüm... İşte böyle ağabey. Burada işe başlayalı yakında iki ay olacak. İş neresinden tutup, hangibirini düzeltceğimi şaşırdım. Hepsi kenet ve birbirine bağlı... Bir bozukluğa parmak bassam, çorap söküğü gibi çözülecek... Bakalım ne yapacağım?.. Dairede şimdi beni muhasara altına aldılar. Yanıma kimseyi koymuyorlar, işi olanlara türlü zorluklar çıkarıyorlar. Önlemek için aşağı kata Danışma Memurluğu koydurdum. Kapıcılar, odacılar, “Danışma” levhasını kapıyor, kimseye göstermiyorlar.

Onun için seni karşılamaya aşağıya indim, yoksa ne yapar eder, seni yanıma bırakmazlardı. On onbeş gün gelip gidip de beni göremeyenler var.

Çetin'e,

– Bu durumda ne yapmayı düşünüyorsun? dedim.

– Ankara'ya gidip bakanı göreceğim, dedi, o da yeni bakan oldu... Tanırım kendisini, çok iyi bir adamdır. Herşeyi anlatacağım kendisine...

– Peki, ne isteyeceksin ondan?

– Bu dairenin memurlarını toptan değiştirmez, başka yere nakledip buraya yeni memurlar almazsa, burası düzelmez. Hiç olmazsa üçte biri değişmeli...

– İnşallah... dedim, üzüntüyle ayrıldım Çetin'den.

Bikaç ay sonra Çetin'in istifa ettiğini duydum. Bigün vapurda karşılaştım onunla. Pek üzgündü. Neden istifa ettiğini sordum, anlattı:

– Bakana gidip anlattım herşeyi... Bakan ağlayacak gibi oldu. “Hepsini biliyorum,” dedi, “yalnız senin daireyi değil, bütün bakanlığı boşaltıp yeniden doldurmaktan başka çare yok... Ama yenisini nerden dolduracağız? Sonra buna bizim gücümüz yeter mi?” “Ne yapacağız öyleyse?” diye sordum bakana, “Ya istifa edeceğiz yada alacağız,” dedi. Ben üç ay sonra istifa ettim...

– Bakan? dedim.

– O duruyor... Ama duyduğuma göre yerine başka bir bakan getireceklermiş yakında... Gazetelerin hükümette buhran var diye yazdıkları işte o...

– Bakanı değiştirmek, bütün bakanlığı değiştirmekten kolaydır, ne yapsınlar? dedim.

– Bir bakanlığı değiştirmekle de iş bitmiyor ki... dedi.

– Sen ne yapıyorsun şimdi? dedim.

– Hiç... dedi, işsizim...

Çetin'i bu konuşmamızdan sonra uzun zaman görmedim. Çetin, politikaya atıldı, adı gazetelerde sık sık geçti, iyi bir politikacı, sonra da bakan oldu. Ama eskiden başmüdür olduğu daireyle ilgili değil, çok başka bir bakanlığa bakan oldu... Çok yazık, eski dairenin

bakanı olsa, belki o daireyi düzeltirdi. Yine de onun adına sevindim, bakanlığı değilse de kendini düzeltti. Bakan olduğunu gazetelerde okuyunca, “Efendi oğlum, tebrik ederim,” diye telgraf çekmeyi de ihmal etmedim. Hemen bir mektupla cevap verdi. Ankara’ya gidip kendisini görmemi rica ediyordu. Gittim. Bana bakanlığında bir iş verdi. Parası az, ayda binsekizyüz lira ücret alıyorum ama, yalnız öğleye kadar çalışıyorum. Gitmediğim günler bişey diyen, arayıp soran yok ama, önemli bir işim çıkmazsa hergün gidiyorum. Evde sıkıldığım için oyalanıyorum.

TANRISAL ADALET(*)

Var varanın, kır kıranın, alıkıran başkesenin, sözü geçmez boş kesenin, güvenmez sözüne kimse kimsenin, çoktur sayısı darılanın küsenin, dolu olup yağanın, boran olup esenin, uzatmayalım sözü herneyse, ne onun ne benim ne senin, esenin besenin kösenin, kasanın masanın, asanın kesenin, garip oğlan örneği göbeğini kendi kesenin, sözümüz burdan dışarı benzesin benzemesin, şişip şişip götün göbeğin ensenin, işte böyle biyerde bir zamanlar...

Durun durun, ay aman, o zaman ne zaman, o yer hangi yer? Bunu söylemeye mangal kadar yürek ister. O yürek ne sende var hemşire, ne bende var birader... En iyisi biz ödlekler, masal dinler masal söyler ve korku dağları bekler, fare deliğinde yiğitler ve kurtarmak için paçasını yazar da şöyle geneller: Ne zaman o zaman, hangi yer o yer? Herzaman ve heryer...

Herzaman ve heryerde olduğu ve her insanın başına geldiği gibi, bir zamanlar biyerde bir insan öldü. İnsanların ölmelerinde hiçbir olağanüstülük yoktur; çünkü her insan doğar, yaşar ve ölür. Ne var ki, kimisi yaşar ölür, kimisi yaşadığını sanarak ölür, kimisi de yaşamadan ölür. Her nasıl olursa olsun, her insanın ölmesi zorunlu olduğuna göre, bir zamanlar biyerdeki insanın ölmesi de olağan sayılmalıydı. Ama bu insan, herhangi birimiz gibi bir insan olmayıp – aman ne ayıp!– olağanüstülerin üstünde olağanüstü bir insan olduğundan, onun ölümü de elbet olağan değil, olağanüstülerin üstünde olağanüstü bir olaydı. Bu insan doğup büyüüp yaşayıp öldüğü ülkenin en zengin üçünden biriydi. Salt ülkesinin değil, dünyanın da en zengin kırklarından biriydi. Zenginlik, kimileri için bir değerlilik sayılmayabilir. Ama bu ölen söz konusu insan öyle bildiğiniz zenginlerden değildi. Çok üstün nitelikleri vardı. Örneğin, ül-

(*) “Nah Kalkınız” adlı kitaptan alınmıştır.

kesinde her yıl en yüksek vergiyi o verirdi, iyiliksever ve son kerte-
de yardımseverdi. Ülkesinin yedi ayrı kentinde yoksul öğrenciler
için büyük yurtlar kurduymuştu. Hastalanan işçiler için hastaneler,
veremli işçiler için sanatoryumlar yaptırmıştı. Yaptırdığı okulların
sayısı pekçoktu. Yetenekli, zeki ve çalışkan, ama yoksul öğrencilere
burs verirdi. Tarihsel ve eski yapıtların onarılması için paralar ver-
miş, iyilik kurumlarına çok büyük bağışlarda bulunmuştu.

Ölen işte böyle bir insandı. Böyle bir insanın ölümü, senin be-
nim, şunun bunun, falanın filanındaki gibi sıradan “herhangibir ölüm
olmayıp” yeri doldurulmaz büyük bir kayıp denilen olağanüstü bir
ölümdü. Öyle olağanüstü bir ölümdü ki, o ülkenin en çok satışlı ga-
zetelerinde, ölümünün ilanları tam boy iki sayfaya bile sığışamamış,
üçüncü bir sayfanın yarısına dek yerini de kaplamışa, ölen kişinin
sahibi olduğu holding, banka ve şirketleri ve fabrikaları ve ortağı
olduğu ticaret ve sanayi kuruluşları, işler ve şirketler ve oralarda ça-
lışanlar ve işgörenler ve daha nice şirketler, firmalar ve nice nice ki-
şiler, gazetelere ayrı ayrı ve boy boy, kalın kara çerçeveli ilanlar ve-
rerek, bu insanın ölümünden duydukları büyük acıyı, sonsuz üzün-
cü en yürek paralayıcı sözcüklerle dile getirmişler ve onun nasıl bir
eşsiz iyilikçi ve yardımsever olduğunu bu ilanlarda anlatmışlardı,
ölen kişinin bir kuşak öncesinden başlayarak –çünkü iki kuşak ön-
cekiler anılmaya değmezdi– süren bütün yakın, çok yakın, az yakın
akrabalarının adları sıralanmış olduğundan, ilanlar da zorunlu ola-
rak büyük oluyordu. Akriba adlarının çokluğu da, ölen kişinin öne-
mini gösteriyordu. Akrabalardan işe yarayanların ve yarayacak olan-
ların hiçbirini darıltmamak için, gelinlerin, damatların, daha yeni
doğmuş yeğenlerin bile adları ilanlara konulmuşken, yine pek çok-
ları adları unutuldu diye darılmışlardı. Çünkü böyle bir insanın ölüm
ilanında adının geçmesi o kişi için bir onur ve iş piyasasında da bir
krediydi. Ölüm ilanlarında adları geçmeyenler, adı geçenlerin ço-
ğundan daha yakın akriba olduklarının tartışmasını yapmaya başla-
mışlardı.

Böyle bir insanın ölümünün ilanlarla duyurulmasıyla yetinilme-
miş, gazeteler ilk sayfalarında bol fotoğraflı yazılarıyla da ölüm ha-
berini kamuya duyurmuşlardı. Bundan başka, o ülkenin radyo ve

TV istasyonları da acı haberi, o kişinin özgeçmişini, yurduna yaptığı büyük hizmetleri, iyilik ve yardımlarını anlatarak halka iletmek yoluyla kamu görevini yerine getirmişti.

Bu önemli ve değerli kişiye yapıldığı gibi, kendi ölümünün de böyle gazete, radyo, TV duyurularıyla ve görkemli bir patırtıyla duyurulacağını bilseler, o önemli kişinin pekçok yurttaşı da ölmeye razı ve hatta kendilerini öldürmeye hazırıldılar. Öyle bir cenaze töreni yapıldı ki, yer yerinden ve gök kökünden oynadı denilse az. Yaşayan yada yaşadığını sanan pekçok insan, böyle görkemli bir ölüm törenini kıskanmıştı.

Ölüm ilanlarında, çiçek gönderilmemesi.. çiçeğe verilecek paranın falanca iyilik kurumuna bağışlanması rica edilmişken ve pekçokları da bu ricayı yerine getirmişken, yine de öyle çok çelenk gönderenler olmuştu ki, çelenkler arabalarla, kamyonlarla taşınmış ve taze mezarın üstünde çelenklerden bir tepe olmuştu. Altta kalıp da çelenk kurdelelerindeki şirket ve firma adlarının yazıları okunmayanlar şanssızlıklarına üzüldülerken, tepede kalan çelenklerin kurdelelerindeki yaldızlı harflerle yazılı işyeri adları okunanlar, çelenge verilen paranın boşa gitmediğini görüp reklamlarının yapılmış olmasına sevinmişlerdi. Cenaze töreni öyle kalabalık, öyle kalabalıktı ki, kentin gidişgelişi tam yedi saat tıkanmıştı. Bu iyiliksever insan, ne çok seviliyordu. Sanki bütün kent halkı, onu son yolculuğuna uğurlamak için mezarlık yoluna dökülmüştü. Mezarı başında çok acıklı ve ağlatıcı ve gözyaşı döktürücü söylevler çekilmişti.

Herşey olup bitmiş, evli evine, evi olmayan sıçan deliğine çekilip gitmiş, o iyi insanın ölüsü de toprağın altında kalakalmıştı. Karıncalara, kırkayaklara, akreplere, solucanlara, yılanlara, çıyanlara, köstebeklere, sıçanlara, farelere, karafatmalara, tespihböceklerine, dabanburnulara, bokböcekleri ne ve tüm börtü böceğe bırakılan o iyiliksever insanın çürüyecek olan kalıbıydı. Ölümsüz ruhuysa, kalıbının cenderesinden fırlayıp özgürlüğüne kavuşmuştu. Ruhu da, tıpkı kalıbının görüntüsündeydi,

O iyiliksever insanın öldüğü gün, kendi ülkesinde onikibin-altıyüzdört ve bütün dünyada da bir milyondan çok insan ölmüştü. Bunca ölünün ruhu, cesetlerinin cenderesinden ve yerçekiminden

kurtulmuş olarak özgürce uçuşuyorlardı. Üstlerinde hiçbir giysi yoktu. Kadın olsun erkek olsun, çıplaklar kampında olduğundan daha çıplak, anadan doğma, yani daltaşak ve dalyaparak dolanıp duruyorlardı. Bulundukları öteki dünya merkezi ısıtma yöntemiyle ısıtıldığından ve ısı sürekli ayarlandığından ruhların soğuk alma, nezle olma, hastalanma olasılığı yoktu. Hangi dilden konuşurlarsa konuşsunlar, sanki hepsi de anadilleriyle konuşuyormuş gibi birbirlerini anlıyorlardı. Öyle mutluydular ki, niçin bunca zaman dünyanın kahrını çekip de ölmediklerine şaştılar.

Ruhların hepsi de nasıl olsa cennete gideceklerine inanıyordu. Nasıl ki, dahaca ölmemiş ve dünyada yaşamakta olan bütün alçaklar, bütün namussuzlar, bütün hainler, bütün muhbirler, bütün hırsızlar, bütün kaçakçılar, bütün sömürücüler, bütün zorbalar, bütün halka kan kusturanlar, özetleyin bütün suçlular bile cennete gideceklerini umuyorlardıysa, o gün pis kalıplarından kurtulmuş olan bir milyondan çok ruh da cennete girecekleri umudu içindeydi ve hiçbiri cehenneme atılacağı kuşkusuna kapılmıyordu.

Ruhlar, daltaşak ve dalyaparak olarak özgürce dolanır ve uçuşurlarken, bulutları sarsan, yıldızları titreten ve ruhların tüylerini diken diken eden bir ses şöyle gürledi;

“Yarın sabah, büyük mahkeme kurulacaktır. Hangi ruhların kaç sayılı Tanrısal mahkemede yargılanacakları giriş kapılarına asılı dizelgelerde yazılıdır. Ruhlar, yüce divan önünde, dünyadaki yaşamlarının hesabını verip yargılanarak Tanrısal adalet yerine getirilecek ve her ruh ya cennetteki yerini alacak yada cehenneme atılacaktır. Yarınki duruşma zamanına dek ruhlar isterlerse cenneti, isterlerse cehennemi turist olarak gezebilirler. Gerek cennetteki gerek cehennemdeki danışma bürolarında, ruhlara istedikleri gerekli bilgi verilecektir. Şu anda cennetin ve cehennemin kapıları açılmış bulunuyor.”

Bulutları sarsan, yıldızları titreten ve ruhların tüylerini diken diken eden gür ses, daha son seslemi söylerken bütün ruhlar cennetin kapısına koştular. Cennetin kapısında bir itiş kakış, öyle bir hırgür başladı ki dünyada olanları bile bastırdı. İyi ki kalıplarından kurtulmuşlardı da ezilip çiğnenen olmuyordu. Ruhlar sel gibi akarak

cennete doluştular. Cehennemin kapısından giren tek ruh olmamıştı. Çünkü hepsi de iyi insan olduklarına ve cennete gireceklerine inanıyorlardı. Önemli olan, cennetteki en iyi yerleri şimdiden kapmak ve kapatmaktı.

Sözü geçen bu pekçok iyiliksever kişi ibadetinde de eksiklik göstermez ve “fani dünya”da yaşarlarken, çok insan tarafından görüleceklerse camiye bile giderlerdi. Yine böyle bir iyiliksever bir bayram namazı için camiye gittiğinde namazdan sonra imamın verdiği şu vaazı hiç unutmuyordu. İmam şöyle demişti:

“Hadis-i kudsisinde Cenab-ı Resul-ül-âlemin (S.A.) buyururlar ki: Bigün rüyamda Cenab-ı Rabb-ül-âlemin efendimizi gördüm. Bana buyurdular ki:

– Ya Halûbim, ben hastalandım da sen niçin ziyaretime gelmedin?

– Aman yarabbim, sen hasta olur musun deyû sual ettiğimde bana dediler ki:

– Filanca yerdeki falanca kulum hastalanmış idi. Onu ziyaret edeydin, beni ziyaret etmişçesine hoşnut olurdum.

İmam şöyle eklemişti:

– Hastalara yardım ederseniz hayr-ül-hasanat defterinize yazılır ve cennette köşkleriniz olur; etmezseniz amel defteriniz boş kalır.

Bu vaazı dinledikten sonra o iyiliksever insan yoksullar için hemen bir hastane yaptırmıştı... Bir hasta ziyaret edenin cennette köşkü olursa, bir hastane yaptırdığına göre artık onun köşklere kurulu bir yapı kooperatifi, bir mahallesi bile olurdu.

Bir zamanlar biyerde ölen o iyiliksever ve yardımsever insanın ruhu da itişip kakışarak cennetin kapısından dalmış ve görünümün güzelliği karşısında apışıp kalmıştı. Bütün tasarımların, bütün imgelelerin, üstünde bir güzellikti bu.

İki yanda tozpembe, soluk mor, açık yeşilimsi, ak pak, camgöbeği mavisi, sarımtırak renklerde bulutlar vardı ve bulutların üstünde renk renk yıldızlardan harflerle “Danışma” diye yazılıydı ve her bulutun ortasında açılmış bir boşlukta dünya güzeli bir kız gülümsemekteydi ve bu kızlar anadan doğma çıplak, sere serpe yayıl-

mışlardı. Afallayan iyi insanın ruhu, yayılan ağzından akan salyalarını eliyle silerek danışma bulutlarının arasında dolaştı durdu. Her danışma bulutunda bir melek vardı. Bu meleklerden hangisine gidip danışması gerektiğini bitürlü kestiremiyordu. Çünkü hepsi de birbirinden güzeldi. Sonunda altın sarısı saçlı bir meleğe sokulup utana sıkıla kendini tanıtıyordu ki, altın sarısı saçlı melek civelek bir gülüşle,

– Biz sizi tanıyoruz... dedi.

İyi insanın ruhunun ağzı kulaklarına dek yayıldı sevinçten. Demek sanı ve ünü taa buralara dek yayılmıştı. Melek,

– Size cenneti gecdirmek için rehberlik edecek bir melek ister misiniz? diye sordu.

– Evet, rica ederim... dedi iyi insanın ruhu.

– Nasıl bir parça olsun? diye sordu melek.

İyi insanın ruhu ne diyeceğini bilemedi. Melek, önüne büyük bir albüm koyup,

– Bakın, burdan beğendiğinizi seçin! dedi.

Ruh, albümü karıştırdı. İyi ki şu anda ruhtu, yoksa toprağın altında çürümekte olan kalıbı olsaydı, albümdeki çırılçıplak cennet güzellerinin renkli fotoğraflarını görünce çarpılırdı. Her resmin yanında, o kızın vücut ölçüleri, yaşı yazılıydı. Rehber melekler 16–25 yaş arasındaydı. Rehber melekler içlerinden biri seçilemeyecek keredede hepsi de birbirinden güzel olduğundan iyi insanın ruhu, fotoğraflardan birini göstermesiyle, fotoğrafını gösterdiği melek hemen yanında belirdi:

– Sizin rehberinizim, emrinizdeyim...

Rehber melek ile iyi insanın ruhu arada uçarak, arada yürüyerek dolaşmaya başladılar.

Rehber,

– Özel olarak görmek istediğiniz bişey var mı? diye sordu.

İyi insanın ruhu,

– Cennetin en iyi, en güzel yerlerini görmek istiyorum, dedi, yarın büyük yargılanmadan sonra cennete gelince önceden beğendiğim yeri almak isterim.

Melek,

– Cennette nasıl biyer alacağınız, yarınki yüce divanda, işlediğiniz sevaplara göre belli olur... dedi.

İyi insanın ruhu, yurdunda pekçok sevap işlediğini, hatta yurdunun ençok sevap işleyen insanı olduğunu, alçakgönüllülük göstergisi altında anlattı. O zaman rehber melek,

– Öyleyse bikaç parsel birden alabilirsiniz... dedi.

– Nasıl, burda da mı arazi parsellere ayrılmış?

Melek,

– Tabii, dedi, ama işledikleri sevaba göre pekçok parsel alanlar da var.

– Her parsel ne kadar?

– Beşyüz metrekare.

– Küçük.

– Sevabınız çoksa, yüz, hatta bin, hatta daha çok parsel alabilirsiniz...

– Ayrı ayrı yerlerde parseller alabilir miyim?

– İşlediğiniz sevaba göre, elbet...

İyi insanın ruhu sevindi buna,

– Öyleyse gezip görelim... dedi.

Kuş seslerinin yaprak hışırtılarına karıştığı bir doğa müziğini dinleyerek sonsuz bir ormanın serin gölgeli yolunda yürüyorlardı.

İyi insanın ruhu,

– Ormanları severim ama, dedi, cennetteki evimin deniz kıyısında olmasını yeğlerim.

Rehber melek,

– Burası dünyaya benzemez, dedi, burda siz her neyi görmek isterseniz onu görürsünüz. Şimdi orman olarak gördüğünüz bu yeri, deniz kıyısı olarak görmek isterseniz öyle görürsünüz.

İyi ruh şöyle bir baktı yanına yöresine. Ormanın içinde, çayır-larda, pınar yanlarında üçer beşer çıplak –evet hepsi çıplak– güzel kız, gülüp oynayıp dans edip şarkı söylüyordu.

– Burasını deniz kıyısı olarak görürsem ya bu kızlar ne olacak?

– Orda da başka melekler bulunur... dedi.

İyi ruh içinden bir deniz kıyısı geçirdi. Yanındaki rehberle birlikte kendini, yumuşacık dalgaların kumsalı öpüp yaladığı bir çi-

menlikte buldu. Meleklerin kimisi denizde oynaşıyor, kimisi kahkahalar atıyor, kimisi kıyıda şarkılar mırıldanarak güneşleniyordu.

Evinin bir göl kıyısında olmasını yeğlediğini daha düşünürken, görmekte olduğu görünüm birden değişiverdi. Şimdi, yeğni bir rüzgârda gümüş derisi titreyen bir gölün uzun kamışları arasından batan güneşin kızılığını seyrediyorlardı. Heryanda su perileri oynayıyordu.

– Cennette hem yazlığım, hem kışlığım olabilir mi?

– Bu sizin işlediğiniz sevabın çokluğuna bağlı... Öyle çok sevap işleyenler var ki, onların sayısız köşkleri, yalıları, konakları, evleri var.

İyi ruh, kendisinden çok sevap işlemiş bir insan olabileceğini düşünemiyordu. Bir kışlığı olmasını daha düşünürken kendini bir dağ doruğunda buldu. Rehberle birlikçe çıplak ayaklarının altında ezilen kar çiçekleri çıtırdıyordu ve hiç de üşümüyorlardı. Öbek öbek melekler birbirlerine kar topu atıyor, kimisi de kardan adam yapıyordu.

– Ben nasıl parseller istiyorum, biliyor musunuz? dedi.

Rehber,

– Nasıl? diye sordu.

Bir ev ve arsa komisyoncusuna anlatır gibi, iyi ruh rehber melege anlattı:

– Herzaman, yani çok zaman oturacağım evin arsasının manzarası güzel olmalı. Deniz görmeli. Bahçesi de büyük... Önü açık... Sonra çarşıya pazara yakın olsun, taşıta da... Öbür evlerimin arsalarına gelince... Bir çiftliğim olsun istiyorum...

Gönlünden bütün geçenleri söyledi. Melek,

– Bunlar, yarınki yargılanmanızdan sonra belli olacak... dedi.

İyi ruh, herşeyin gönlünden geçirdiği gibi görünmesine pek şaşırtığı için rehber,

– Ben seni de gönlümden geçtiği gibi mi görüyorum? diye sordu.

Rehber,

– Elbette, dedi, isterseniz beni esmer ve kara saçlı, isterseniz ak tenli ve kumral saçlı, isterseniz tombul yada daha uzun boylu görebilirsiniz.

Cennetin en hoşuna giden yanı buydu işte. Rehberin, iki limon ucu gibi kendisine çevrilmiş memelerinin uçlarına baktı, içi gitti. Bu denli güzel meme niçin iki tanecik olsun diye düşünmeye kalmadı, bir de baktı ki, rehber, sık üzümlü bir iri salkım gibi saçından ayağına dek hep meme olmuş. Melek bir meme salkımı biçimindeydi. Bu denli çok memeden daha çirkin bişey olamazdı. Gönlünden geçirip kızı eski biçiminde gördü ve o zaman işte, gözü kızın apış arasına gitti. Ah işte orası! O doyumsuz güzelliği tanımlamak cennette bile öndenetime uğrardı. İyi ruh, rehberin o en güzel yerini düşünürken, rehber salt o yerinden bir salkım biçimine dönüştü. Meleğin heryeri, ağzı, burnu, kulakları, heryeri apış arasına dönmüştü, iyi ruh, bu korkunç çirkinliği görünce, Tanrı'nın işini bildiğini, insanın neyin ve neresinin çift, neyin ve neresinin tek yaratılmasının uygun olduğunu ancak O'nun bildiğini düşündü. Rehber, yine o güzel melek oldu. İyi ruh kendi önüne bakıp, ya rehber de onu, önündeki organından bir salkım olarak görürse diye düşündü. Yirmi yıl önce olsaydı neyse ne, ama hele şimdi... Kötü şeyleri kafasından atmak için başını birkaç kez salladı.

Rehber meleklerle iyi ruh, ertesi sabah, yargılama zamanına dek cenneti gezip dolaştılar. Asılmış dizelgelerden birinde, 1 numaralı Tanrısal yönetim mahkemesinde yargılanacağını görmüştü. İstenilen saatte 1 numaralı Tanrısal yönetim mahkemesinin kapısına gitti. Duruşma saat dokuzda başlayacakken, saat on olmuş, çağrılmamıştı. Yaşadığı dünyada olduğu gibi, öteki dünyada da işlerin ciddiye alınmamasına canı sıkıldı. Başka ruhlar da, aldıkları sıra numarasına göre kuyruğa girmişlerdi. Mübaşirin adını haykırdığını duydu. Mahkeme salonuna büyük bir güvenle, hatta kasılarak girdi. Mahkeme salonu, dünyada hiçbir yerde olmayacak kertede görkemli biyerdi. Kubbesi bulutlardan, duvarları yağmur perdesindendi. Kürsüde başyargıcın yeri bos, bu boş yerin sağ ve solunda yargıçlar ve en sağda da savcı vardı. Salonun sağ yanında kanatlı melekler, sol yanında üç sivri uçlu sopalarıyla şeytanlar ve ortalarda da zebaniler vardı. Başyargıcın yerinin arkasına asılı levhada şu yazı okunuyordu:

“Adalet ananın emeli, insanın ameli, babanın temelidir” Yargıçlar kürsüsünün sağında, çok uzun boylu ve uzun saçları göğüsle-

rini örten, orta yaşa yakın ama çok güzel, gözleri bir ipek örtüyle bağlı, elinde terazi tutan bir kadın ayakta duruyordu. İyi ruh bu kadını tanıdı. Dünyada bu kadın adaleti simgeliyordu.

İyi ruhun yanına, ordaki bütün insanlar gibi çıplak bir adam gelip,

– Ben sizin avukatınızım... dedi.

– Daha önce hiç konuşmadık ki, sizinle anlaşmamız da yok... dedi iyi ruh.

– Burda avukatlar atanır, hiç merak etmeyin, bütün dosyalarınızı inceledim... dedi avukat.

Sonra, sağda ve solda duran iki kalın defteri göstererek,

– İşte bakın, bunda sevaplarınız yazılı, bu soldaki de günah defteriniz...

Sevap defteri dört beş parmak kalınlığındaydı, ama günah defteri sevap defterinin enaz üç kalınlığında üst üste konulmuş sekiz on defter vardı ki... Olsa olsa bunlar başkalarının günah defterleri olabilirdi.

Önce iyi ruhun kimliği, yani kimin nesi ve neyin nesi olduğu saptandı. Daha sonra adının sonundaki hecenin “id” mi yoksa “it” mi olduğunda kuşku uyandığından, bunun bağlı olduğu nüfus dairesine sorulmasına karar verildi.

“Adalet, ananın emeli, insanın ameli ve babanın temeli” yazılı levhanın önündeki boş bulunan başyargıcın yerinden tok, kalın ve sert bir ses güreledi ki, o sesin verdiği dehşetten yürekler tir tir titredi. Kendi görünmeyen başyargıcın gürleyen korkunç sesi konuştu;

– Sanığın önce sevap defteri açılsın ve yaptığı sevaplar bir bir okunsun ve her sevap ayrı ayrı tartılarak sevabının derecesine göre kendisine cennet armağanları ihsan edilsin...

Kanatlı sevap melekleri uçuşarak, o kalın sevap defterinin kabını, sonra da yapraklarını bir bir açtılar, iyi ruhun avukatı, sevap defterinde yazılı bütün iyilikleri okumaya başladı, İyi ruh, yaptığı en küçük, hatta iyilik bile denilemeyecek iyiliklerin bile sevap defterine yazılmış olmasına şaşırıp kaldı. Yaptığı her iyilik okundukça, gözleri bağlı adalet meleği, arkasında asılı dizelgeye bakıp o iyiliğin ağırlığı-

nı terazinin kefesine ve öbür kefesine de terazi dengeye gelene dek cennet armağanını koyuyordu.

Avukat, sevap meleklerinin defterden okuduklarına göre konuşuyordu:

– İyiliksever ve yardımsever müvekkilim, ülkesinin yedi ayrı ilinde öğrenci yurdu kurmuştur.

Bu büyük iyiliktir. Adalet meleşî, terazinin kefesine ağırlıkları koyup koyup duruyordu. Sonunda adalet meleşî,

– Yirmidörtbuçuk kilo, onsekiz gram ve dört miligram iyilik... diye seslendi.

İyilikler milimi milimine ölçülüyor ve hiçbir haksızlığa yer verilmeyerek Tanrısal adalet yerine getiriliyordu,

– Müvekkilim onaltı ilkokul, dokuz lise yaptırmıştır.

Adalet meleşî tartıyordu:

– Yedi kilo, dört yüz onbeş gram, iki miligram...

İyi ruhun iyilikleri sayılmakla bitecek gibi değildi.

– Kimsesizler için dört hastane...

– Otuz kilo, yedi yüz on üç gram...

– Yoksullara beş aşevi... İki genel kitaplık... Üç sanatevi... Bir müze...

– Yüz kilo...

– Beş kilo... On kilo... Artık terazi çekmiyor, baskül gerekli... İyi ruhun iyilikleri baskülde tartılmaya başlanmıştı.

– İki ton, beş yüz otuz kilo, elli gram, üç miligram iyilik...

– Üç buçuk ton, iki yüz kilo, sekiz onda bir miligram... Sevap defterindeki sayfaların okunması bitmişti. Avukatı, iyi ruhun kulağına,

– İstersen, dedi, işlediğin bunca sevapla sen bütün cenneti bile alabilirsin.

O sırada söz verilen savcı günah defterinin açılmasını istedi. Günah yazan melekler günah defterlerini açıp yazılan günahları okumaya başladılar. Savcı okunan bu günahlara göre iddiada bulundu:

– Sanık, o denli büyük günahlar işlemiştir ki, bu günahlarından kurtulabilmek ve dünyada yaptığı gibi cennette de güzel görünümlü

çok iyi parseller kapatabilmek için sevaplar da işlemek zorunda kalmıştır. Evet, yoksullar ve işçiler için hastaneler yapmak iyiliğini göstermiştir. Ancak, kötü beslenmeden ve iş kazalarından ve ağır çalıştırmaktan ve daha başka nedenlerden öldürdüğü insanlar günah defterinde yazılıdır. Önce işçileri öldürmüş, hastalanmalarına neden olmuş; sonra da hastalananlar için hastaneler yaptırmıştır. Yaptırdığı öğrenci yurtlarına gelince... İşyerlerinde çalıştırdığı işgörenlere, işçilere ve memurlara ait kaç çocuğun, onların haklarını yediği ve onları sömürdüğü için, okula gidemediklerinin, öğrenim göremediklerinin günah defterinden saptanması gerekir.

Savcı çok ağır suçlamalarda bulundu. İyi ruhun bütün yaptığı iyiliklerin, yardımların arkasındaki kötülükleri, soygunları, üçkâğıtçılıkları, sömürüleri, dalavereleri, hem de günah defterinden tek tek sayıp döktü. Nasıl yaptığı iyilikler bütün ayrıntılarıyla sevap defterinde yazılıysa, yaptığı kötülükler de hiçbirini unutulmadan en ince ayrıntılarına dek günah defterinde yazılıydı. Kaç insan, onun yüzünden hırsız, ıpsız, alçak, kötü olmuştu, kaç kadın ve kız onun yüzünden kötü yola düşmek, kendini satmak zorunda kalmıştı, bunların hepsi günah defterinde yazılıydı.

Gözleri bağlı adalet meleş, günahları da terazisinde tartmaya başladıysa da, günahların ağırlığından kantarın topuzu koptuğundan büyük bir baskülde tartıya başlandı.

– yüz kızın kötü yola düşmesine neden olmasının günahı, ikiyüz ton, dokuzyüz kilo, dörtyüz gram, kırkiki ondaüç miligram...

– Yeterli besin alamamaları yüzünden hastalanıp ölen işçiler nedeniyle ton kilo gram miligram ... milimili gram günâh...

Günahları dağlar gibi yığıldı. Günahlarından sevapları çıkarıldı. Bu çıkarma işleminde yanlışlık olmasın diye hem sağlaması yapıldı, hem de elektronik hesap makinesi kullanıldı. Başyargıcın sesi gürledi:

– Büyük günahları yüzünden sonsuza dek cehennemin dibine atılacaktır.

Zebaniler gelip,

– Hadi yüklen günahlarınızı! dediler.

İyi ruhun sırtına günahları yüklenince, ağırlığın altında ezilip yamyassı oldu ve üçüncü boyutunu yitirip iki boyutlu bir düzlem oldu. Karikatüre benzeyen bu insan düzlemini zebaniler cehennem dibine attılar.

Gelelim kıssada hisseye. Sevgili okurlarım, ben size bir masal anlattım. Bildiğiniz gibi, hepsi değil ama, masalların pekçoğu, çocukları da, büyükleri de uyutmak içindir ve bu yüzden pekçok ülkede devlet adamları, hükümet adamları, siyaset adamları, ileri gelenler, büyük adam sayılanlar, halkı uyutmak için masal anlatırlar yada anlattıkları şeyler masaldır. İşte benim anlattığım bu masal da, uyutucu masallardan bindir. Öteki dünyanın olup olmadığını, ne gördüğüm ne de görenden duyduğum için, bilmiyorum. Belki siz öteki dünyaya inanıyorsunuzdur. Benim, başkalarının inancına saygım vardır. Ben inanmasam bile, siz öteki dünyaya inanıyorsanız, şunu bilmelisiniz ki, öteki dünyanın da bu dünyadan hiçbir ayrımı yoktur. Bu dünyada en iyi, en geniş, en güzel parsellere sahip olanlar, öteki dünyada da, güzel manzaralı parsellere sahip olacaklardır. Çünkü, iyilik yapmak hakkına salt onlar sahiptir. Zavallı yoksullar, iyilik bile yapamazlar ki, cennette biyer kapabilsinler. Sömürgenler, iyilik yapmak hakkını bile yoksullara bırakmamışlardır. Kötülük yapmak da, iyilik yapmak da ancak onların hakkıdır,

Masal burda bitti.

Gökten düşmüş üç elma. Ne bana, ne sana, koçanı kaldı Hasan'a.

Nişantaşı, 24 Nisan 1985

BİR ÇİN HİKÂYESİ^(*)

Siyasi polis memuru Su-Tiang'a şefi o sabah şu emri veriyordu:

– Su-Tiang, size çok önemli bir görev veriyorum. Gözünüzü açın! Bu, sizin meslek hayatınızda en şerefli bir iş olacak. Tabii başarabilirsiniz.

Su-Tiang, gözlerini eski potinlerinin burnundan kaldırmadan, utanarak sordu:

– Mükâfat verilecek mi bay şef?

– Görevinizde başarı kazanırsanız elbette. Üçbin yen alacaksınız. Şimdi kulaklarınızı açın, beni iyi dinleyin.

Siyasi polis şefi durmadan anlatıyordu ama, Su-Tiang'ın bişey anladığı yoktu: Kafası üçbin yene takılmıştı. Üçbin, sayı olarak bişey, büyük bişey ama, pazara gitmeye gelince pek de bişey sayılmaz.

Su-Tiang nasıl olsa bu işin üstesinden gelirdi. Ama üçbin yen çokaz.

Şef sordu:

– Siz Amerikan gizli servisinden uzman Jack Tovel'in kursunda bulunmuş muydunuz?

Kafası üçbin yen'de olan Su-Tiang,

– Ha? diye sordu şefe.

Şef bir daha söyledi:

– Amerikalı uzman...

– Haa, evet, evet... Kursta en iyi dereceyi ben almıştım.

– Öyleyse sana güveniyorum. Beni iyi dinle, Su-Tiang. Çok iyi makyaj yapacaksın. Bir dilenci kılığına gireceksin. Pu-Kung Caddesi'ndeki büyük, pembe boyalı binanın karşısında köşe başında dileneceksin. Anlıyor musun? Sabahtan akşama kadar orada...

(*) "İnsanlar Uyanıyor" adlı kitaptan alınmıştır.

– Anlıyorum şefim. Benim için dilenci kılığına girmek hiç de zor olmayacak.

– O büyük binaya kimlerin girip çıktığını öğrenmeye çalış. Her akşam raporunu beklerim,

– Başüstüne şefim.

Su-Tiang, o kadar güzel, başarılı yüz ve kılık değiştirdi ki, onu böylece gören “Bu adam doğma büyüme dilenci” derdi. Bütün Çin aransa, ondan daha dilenci hiçkimse bulunamazdı.

Dilencilığe başladığı ilk sabah önünden geçen şef, Su-Tiang’ın eline bir beş para bırakıp yavaşça,

– Kutlarım seni Su-Tiang, dedi, bu işi sana kendim vermemiş olsaydım, senin gerçek bir dilenci olmadığını ben bile anlayamazdım.

İşe başladığının ilk günü Su-Tiang, avucuna bırakılan, önüne atılan bozuk paraları toplayıp cebine atmaktan, polislik görevini yapmaya pek zaman bulamadı. Bu yoksul ülkede de ne çok iyiliksever, düşkünleri korur kişiler varmış! Köşe başına bağdaş kurup oturmuş, önüne de mendil sermiş. Mendil, parayla hemen dolmuştu.

Su-Tiang, şaşırmıştı. Polislikte, geceli gündüzlü, koşup çalışarak bir ayda kazandığı parayı burada dilenerek üç günde, oturduğu yerde elde ediyordu.

Dilencilığe başladığının ikinci haftasında bir sabah, kulağının dibinde ılık gibi bir ses duydu:

– Su-Tiang, bugüne kadar hiç rapor vermedin!

Dilenci korkuyla başını şefine kaldırdı:

– Allah rızası için... Evet, yarın akşam getireceğim... Merhametli efendilerim, yoksullara acıdınız... Raporu sunacağım şefim... Yoksullara, düşkünlere, kimsesizlere bir küçük sadaka...

Dilencinin avucuna sadaka bırakan kalabalığın anlayamadığı bu şifreli sözlerle karşı şef,

– Raporu bekliyorum! dedi.

Su-Tiang, bir aya yakın dilencilik yaptı. İşe başlarken böyle bol para toplayabileceğini hiç düşünmemişti. Hem bu işin bir kolaylığı da bağımsız ve özgür çalışabilmesindeydi. Canı isterse çalışır, istemezse çalışmazdı. Hemen kararını verdi. Bir sabah erkenden şefi-

nin karşısına dikildi. Şef sordu:

– Bu kadar geç kaldığınıza göre, hiç olmazsa iyi bir sonuç çıkarabildiniz mi?

– Evet, dedi, Su-Tiang, işte raporum, buyurun!

Su-Tiang'ın uzattığı kâğıdı okuyunca şefin karantina sarısı yüzü birden pirinç beyazına döndü. Bu pullu bir dilekçeydi. Su-Tiang'ın polislikten istifasını bildiriyordu. Şef,

– Siz çıldırdınız mı Su-Tiang? dedi. Emekliye ayrılmanıza şurda ne kaldı? Bu kadar yıllık emeğinizi nasıl tepersiniz?

– Teperim, dedi Su-Tiang.

– Sizin gibi tecrübeli...

– Olsun, basbayağı teperim.

Şef elini Su-Tiang'ın omzuna attı. Yıllarca emek verdiği siyasi polisliğin ona kazandırdığı anlayışlı, keskin bir bakışla, Su-Tiang'ın gözlerine baktı. Sanki onun bütün içinden geçenleri okumaya çalışıyordu.

– Su-Tiang, bana yutturamazsın, bunda bir iş var... dedi.

Su-Tiang kuşkuyla şefini süzdü. Sonra cebinden bir defter çıkarıp dilencilikte günü gününe topladığı paraların hesabını şefine gösterdi:

– Ben bütün bu paraları sizin yüzünüzden topladım da ondan işin içyüzünü açıklıyorum, dedi, yoksa başka birine hiçbir zaman söylemezdim. Sizin de öteki arkadaşlara bişey çitlatmamanızı rica ederim.

Şef, sevgiyle Su-Tiang' a baktı,

– Aman Su-Tiang, sakın sen de kimseye ağzından bişey kaçırma. Bu giz, aramızda kalsın, dedi. Çünkü kalabalık caddelerden birinde uygun bir köşe bulup ben de işe başlayacağım.

NE BÜYÜK ADAM^(*)

- Merhaba Fazıl Bey...
- Oooo, maşallah efendim, maşallah... Merhaba... Nasılsınız, afiyettesiniz inşallah?..
- Hamdolsun efendim, duacıyız... Zatıâliniz ne âlemdesiniz?
- Teşekkür ederim efendim... Bendeniz de iyiyim, sizleri sor-malı.
- Çok şükür, sıhhatteyiz...
- Allah afiyet versin efendim...
- Sizi görmeden az önce kiminleydim biliyor musunuz? Dün-yada bilemezsiniz... “.....”i görmez miyim!..
- Ne diyorsunuz? Demek gördünüz?
- Evet... Hem gördüm, hem de konuştum kendileriyle...
- Yani, böyle karşılıklı olarak, öyle mi?
- Tabii... Gördüm diyorum size... Rüyada değil efendim, ay-niyle vaki... Ayan beyan gördüm ve konuştum...
- Konuştunuz da?
- Evet...
- Ne bahtıyorsunuz!
- Çok...
- Bendeniz, çocukluğumda... Çocukluğumda dersem, onaltı onyedi yaşlarındaydım, bir kere peder merhumla evlerine gitmiş-tik efendim, ya bayram yada öyle bir ziyarette işte... Hiç unutmam, bir sözü hâlâ aklımdadır.
- Ne demişlerdi kuzum, ne demişlerdi?..
- Biz huzurundayken, daha başka misafirleri de vardı. O sıra-da buyurdular ki: “Kış ne kadar şiddetli olur ise, mahsul de o kadar bereketli olur” diye buyurmuşlardı.
- Ne diyorsunuz? Demek böyle buyurdular...

(*) “İnsanlar Uyanıyor” adlı kitaptan alınmıştır.

- Evet... Aynen aklımdadır,
- Ne hikmet!..
- Sonra, misafirlerine “Üşüyorsanız, sobaya daha kömür atalım” buyurdular...
- Yaaa!.. Ne büyük bir hakikatin iradesi!.. Basitmiş gibi geliyor ama efendim, çok derin manalar taşıyor...
- Efendim, söz, sizin, benim gibilerin ağzında basit, velakin üstadın ağzından çıktı mı, başka bir kıymet kazanıyor, nasıl anlatabayım, bilmem ki...
- Anlıyorum, anlıyorum...
- Ama siz, görüşmenizi anlatınız... Neler söyledi? Her bir sözünü zapt etseydiniz...
- Ah efendim, insan böyle bir mesut tesadüf olabileceğini önceden bilir mi hiç?.. Bilsem, yanıma pilli ses bandını alırdım, kelimesi kelimesine zapt ederdim sözlerini...
- Büyük tarihi kıymeti vardır...
- Tabii... Fakat kulaklarımı dört açarak dinledim ve yanlarındaki ayrıldıktan sonra, hafızama nakşetmiş olduğum sözleri derhal deftere kaydettim.
- Altına tarihini yazsaydınız...
- Tarihini, saatini ve yerini de yazdım...
- Çok iyi yapmışsınız. Bunlar tarihi kıymeti haiz vesikalar efendim... İlerde kıymeti daha da artar...
- Bizden de çoluğa çocuğa bunlar miras kalacak...
- Peki, neler söyledi?
- Efendim, ben sabahleyin, Kadıköy İskelesi’nden vapura binmek üzereydim ki, bir kalabalık dikkatimi çekti. Bir de baktım, kalabalığın ortasında o...
- O, ha?..
- Evet o... Ta kendisi...
- Peki ne yaptınız?
- Ne yapılır beyim?.. İlk şaşkınlıktan sonra, derhal koşup eline sarıldım, öptüm... Sonra, hep birlikte vapura bindik... Orda herkes de benim gibi, ne buyuracak diye ağzının içine bakıyor.
- Yaaa!..

– Yaaaa!..

– Ne dedi?..

– Vapurun salonuna girince “Oooh, çok yoruldu, oturayım artık...” dedi.

– Allah allah!.. Ne derin hikmet efendim: “Çok yoruldu, artık oturayım...” Şu söze bakın, şu söz!.. Memleket için, vatan için, millet için çok yoruldu, ah çok yoruldu...

– O, “Çok yoruldu, artık oturayım,” deyince, ben kendimi tutamayıp ağlamaya başladım... Başkaları da öyle...

– Tabii... Ağlanmaz mı hiç... Baksanıza, şimdi bile benim gözlerim yaşırdı. Sonra?

– Sonra efendim, o sırada ordan geçen garson, “Çay, kahve...” diye bağırınca, oradakilerden biri, çay içip içmeyeceğini sordu.

– Ne dedi?

– “Çay iyidir ama yemekten önce içilirse iştah kapar” dedi.

– Birader, büyük adamların lafları da büyük oluyor...

– Pek tabii... Sonra, ordan bir delikanlıya, ne iş yaptığını sordu. Delikanlı da mühendis mektebinde talebe olduğunu söyleyince “Medeniyet, mühendislerin omuzlarında yükselir,” dedi.

– Ne büyük hakikat!..

– Zaman geçince unuturum diye, etrafa belli etmeden, ağzından çıkan her sözü hemen defterime not ediyordum. Derken birara konuşma pek hareketlendi. Kimin, hangi sözü üzerine anlayamadım, birden kızıp “Durum bom bok!” diye bağırıldı.

– Yaaa!.. Demek böyle bağırıldı?

– Evet, bombok... dedi.

– Acaba hangi durum?

– Vallahi anlayamadım, kendi durumu mu, bizim durumumuz mu, yoksa memleketin durumu mu?

– Eğer o bombok, dediyse, elbet bir bildiği vardır efendim ve hakikaten de bomboktur. Bunu da kaydettiniz mi defterinize?

– Elbette...

– Ne doğru, ne doğru... Her sözünde bir derin mana var, bir hakikat gizli... Hakikaten de durum bombok beyefendi... Demek, ağzından her ne çıktıysa not ettiniz?

- Evet... Yalnız bir keresinde not edemedim...
- Neden?
- Geçirdi... Gayet yüksekte... Herkes duydu...
- Allah allah!.. Geçirdi ha? Nasıl yaptı bunu?
- Çok normal olarak... Kolay değil efendim, bunca yıl hizmetten sonra...
- Anlıyorum, demek ki şeyleri bozulmuş...
- Evet... Bağırsakları, midesi, herşeyi bozulmuş zavallının, bu millet için çekmediği kalmadı... Gaz bastırınca da, iç organları laçka olmuş, kendini tutamayıp geçirdi zahir...
- Evet...
- Başka bişey yapmadı mı?
- Vapurdayken yapmadı... Sonra, bilmem... Vapur iskeleye yanaştı. Etrafındakilere, “Vatan anamız ve devlet babamız sizlerden fedakârlık bekliyor,” dedi.
- Ebedi hakikatin ifadesi...
- Rica ederim, kendinize hâkim olunuz, beni de ağlatacaksınız şimdi...
- İnsan daima yanında bulunsa ne kadar istifade eder. Her kelâmında bir başka hikmet ve çok derin manalar var efendim.
- Herbir sözü, bir cilt kitap eder, ama kim tefsir edecek!..
- Zaman geçtikçe kıymeti daha iyi anlaşılacak...
- Hiç şüphesiz...
- İskeleye çıkmıştık. Başım havaya kaldırıp gökyüzüne baktı, “Yarın hava iyi olacak!” dedi.
- Anlayana ne büyük lafl.. Mecazi...
- Her sözünde bir mecaz var. Zahirî manasına bakılırsa hiçbir şey... Velakin mecazi olarak çok derin... “Yarın hava iyi olacak!” Ne demek bu?
- Anlayanlar için çok büyük laf...
- Efendim, size doyum olmaz... Bendenize müsaade...
- Estağfurullah... Müsaade sizin...
- Allahaismarladık. Bendeniz bu tarafa gidiyorum...
- Gülegüle efendim, gülegüle. Görüşelim...
- İnşallah Fazıl Bey...

BİR SARMAŞIĞIN ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ(*)

Yaşadığım bu kurak, bu çorak, bu kır kıraç bölgeye nerden geldiğimi bilmiyorum. Ama toprakları bitkel, havası güzel biyerden gelmiş olabileceğimi kestiriyorum. Nerden geldiğimi bilmiyorsam da, nasıl geldiğimi aşağı yukarı biliyorum sayılır. Biz sarmaşıkgiller iki türlü üreriz. Ya dallarımızdan kıvrır kıvrır sarkan sülüklerimizi ve yan köklerimizi biyere tutturarak ordan üreriz yada tohumlarımızla. Küçük üzüksü yemişlerimiz vardır. Her yemişimizin tohumu içinde beş çekirdek bulunur. Bu çekirdekler, çatlayıp yetişecekleri uygun yerlerde ürerler.

Bu kurak topraklarda, bu çorak yerlerde, bu kır kıraç bölgede benden başka sarmaşık olmadığına göre, besbelli ki ben başka bir sarmaşığın saldığı yan köklerden üremiş olamam. Öyleyse tohumdan üremiş olacağım. Kimbilir hangi güzel topraklarda yetişmiş sarmaşıkların şemsiye biçimindeki o demet demet çiçeklerinden dökülen üzüksü yemişleri amansız yellerde o yana bu yana savrulmuş. O acımasız yelin savurduğu tohumlardan birinin içindeki beş çekirdekten biri de benmişim. Acımasız yel benim içinde bulunduğum beş çekirdekli tohumu savura uçura, ite sürükleye işte bu kır kıraç topraklara fırlatmış olacak. Yelin bizi uçuramayacağı kuytuda bir çukura düşmüş olacağız. Benim oraya sürüklenmiş sarmaşık yemişlerinin tohumlarından ürediğim şurdan da belli ki, biz eskiden sarmaşık çocukları olarak orda beş kardeşтик. Demek aynı tohumdaki beş çekirdekten üremişiz. Dört kardeşim, bölgenin bize uymayan sert koşullarına dayanamayıp besinsizlikten, bakımsızlıktan, kimsesizlikten kuruyarak öldüler. Beş kardeşten kala kala ben kaldım. Bu da benim ne denli dayanıklı, dirençli, güçlü, yaşama inadı olan

(*) “Maçınli Kız İçin Ev” adlı kitaptan alınmıştır.

bir sarmaşık olduğumu gösterir. O sonsuz kuraklıkta, o sınırsız çoraklıkta yalnız başına kalmış bir sarmaşıktım. Evet, hep yalnız başıma! Ne korkunç şey!.. Oysa biz sarmaşıkgiller geniş aile olarak yaşayan topluluk bitkileriyizdir. Yalnızlığı ve salt kendimiz için yaşamayı hiç sevmeyiz. Yalnızlık ve teklik bizi öldürür. Biz sarmaşıklar dayanışmayı seven, hep dayanışan toplumsal bitkileriz. El ele, kök köke, dal dala, yaprak yaprağa yaşarız, çiçeklerimizi hep birlikte açarız.

Kök saldıgım bu toprakları çorak ve kurak diye kötülerken haksızlık etmiş olabileceğimi de düşünüyorum. Doğruluktan ayrılmak bir sarmaşığa yakışmaz. Çorak ve kurak dediğim bu topraklarda pekçok başka bitki pek de iyi yetişiyor. Demek bu yerlerin onlara uygun toprağı ve havası var. Ama biz sarmaşıkların yetişip üremesine uygun değil buraları. Sarmaşıklar, ılıman ve fırtınasız yerleri sever. Nemli havalarda ve rutubetli topraklarda daha iyi beslenip yetişiriz. Ama değil mi ki yaşamın o acımasız yeli beni buraya fırlatıp atmıştı ve değil mi ki ben bu çorak toprakta kök salmışım, öyleyse burada yaşamaya çalışmak, yetişmek, üremek zorundaydım. Başka hiçbir umarım yoktu. Doğanın acımasız, çevrenin insafsız koşullarına karşı savaşım vererek kendimi çoğaltacak, yalnızlığımı emzirip büyütecektim. Ama ne yazık, her canlının olduğu gibi, bir sarmaşığın da elinde olmayan şeyler var. İşte beni yaşamım boyunca mutsuz eden, bana acı çektiren ve sonunda beni ölümün kucığına bırakan, bu elimde olmayan şeylerdi.

Mutsuzluğumun, acılarımın başlıca nedeni, bu topraklarda yalnız başıma oluşum ve çevremdekilere yabancı kalışım.

Çevremdeki bitkiler, fundalık çalıları, süpürge otları, kamışlar, sazlar, bodur ağaçlar bana Hedera adını takmışlardı. Büyüyüp de sonraları öğrendiğime göre, eskil zamanlarda ilkyaz ürünleri devşirmeye başlanınca düzenlenen şöleni, danslarla, şarkılarla, oyunlarla kutlayan yarı çıplak ve yarından daha çıplak genç ve güzel kadınlar üstlerindeki keçi postu yada yarı saydam tulumlu giysilerinin bellerini sarmaşıktan yapılma kuşaklarla sararlarmış. Şarap Tanrısı Bacchus'un tacı da sarmaşıklardan örülmeymiş. Bizim sarmaşık adımız da, buradan geliyormuş, yani Şarap Tanrısı'nın tacına ve dans eden,

sarkı söyleyen, oynayan yarı çıplak kadınların bellerine sarılan bitki... Sarmaşık deyip de geçmemeli, çok eskil çağlara dayanan tarihsel ve zengin gelenegimiz var. Sarmaşıkgillerin zengin tarihini öğrenince rahatladım. Çünkü o zamana dek ne zaman yanımdan, yakınımdan bir kadın geçecek olsa, hele güzel kadınsa, hele hele genç kadınsa, hele hele tuluksu yada ipeksi giysiler içindeyse, içimden gelen ve önleyemediğim bir itkiyle neden onun beline sarılıp dolanıp kemer olmak isteği duyduğumu; yan köklerimin, yan dallarımın ve filizlerimin neden o güzel genç kadına doğru uzandıklarım anlamıyordum. Oysa ben zengin ve eskil geçmişimizin kalıtımını yaşamakta olduğum için, elimde olmadan böyle davranıyormuşum. Bir sarmaşık olarak sarıp sarılıp sarmalamak ve sarmaşmak benim doğamın gereğidir. Elimde değil, başka türlü yapamam, yaşayamam, ölürüm.

Yine benim doğamın gereği olan ve hiç vazgeçemediğim bişey de tırmanmaktır. Biz sarmaşıklar hep tırmanırız, tırmanmadan yaşayamayız. Bir sarmaşık artık tırmanamaz olmuşsa, ölecek, ölüyor demektir. Tırmanmak ve sarmaşmak biz sarmaşıklar için yaşamın ta kendisidir. Herkesin bildiği gibi tırmanmak, yukarılara, yücelere, ululuğa doğru olur. Bu yeryüzünde aşağılara doğru tırmanan sarmaşık görülmemiştir ve görülmeyecektir. Benim gözümün hep yukarılarda, yücelerde, ululuklarda olmasının nedeni budur. Yan köklerimi, filizlerimi, kıvrım kıvrım sülüklerimi gündüzleri bulutlara, geceleri de yıldızlara doğru uzatırım. Tırmana tırmana bulutlara ulaşmak, sonra yine tırmanarak bulutlardan yıldızlara varmak isterim. Bu yücelme isteğini duymayan, ama duyduğu bu yücelme isteğini sonuna dek gerçekleştirip amacına ulaşabilen hiçbir sarmaşık yoktur. Bunu biliriz, yine de bile bile gözümüz en yücelere tırmanmaktadır. Çünkü bunu bize doğamız buyurmuştur.

Ben aptal bir sarmaşık değilim, amacıma varamayacağımı bile bile, varabileceğim yere dek tırmanarak aya, güneşe ulaşmak, hiç değilse bu uğurda tükenmek isterim. Önlenemez tırmanma istekleri yüzünden bütün sarmaşıklar aşırı tutkuludurlar. Ben de aşırı tutkuları olan bir sarmaşık olduğumu saklayacak değilim. Belki de bütün tutkulu sarmaşıklardan daha tutkuluyum. Ne var ki hiçbir zaman

tutkumu, kötülük, çirkinlik bayağılık, kabalık yönünde duymadım. Çünkü kötülükler, çirkinlikler, bayağılıklar, kabalıklar aşağılardadır. Sarmaşıklar aşağıya sarkmayız, yukarılara tırmanırız. Çok, daha çok, daha daha çok tırmanarak yüksele yüksele gündüzleri bulutlara, geceleri yıldızlara sarıla sarıla, oradan aya, güneşe ulaşmak umudunu beslemenin hiçkimseye ve hiçbirşeye kötülüğü dokunmaz. Sarıp sarılıp sarmalanıp sarmaşarak yücelmekten daha güzel ne olabilir bu ölümlü dünyada!..

Benim korkunç tragedyam da sarılıp yücelmek, tırmanıp yükselmek gibi, doğamın iki vazgeçilmez niteliğinden kaynaklanıyor. Her güçlüünün, bir de güçsüz yanı vardır. Güçlü yanımız gözler önündedir, ama güçsüz yanımızı gizleriz. Sarılarak, tırmanarak yücelmek, biz sarmaşıkların güçlü yanımızdır. Ama sarılmak için sarılacak bişeyin, tırmanmak için tutunacak bişeyin olması gerekir. Demek, biz sarmaşıklar sarılacak, tırmanacak, kendimizden başka biseyi gereksiniyoruz. İşte bu gereksindiğimiz şey, bizim güçsüz yanımızdır. Gövdemizin, dallarımızın heryanından yan kökler, filizler, kıvrık sülükler salar ve bunlarla havada, boşlukta tutunacak biyer, sarılacak bişey ararız. O şeyi, o yeri bulup ona sarılamazsak, onu sarıp sarmalayamazsak, onunla sarmalamazsak yükseklere tırmanamayız, yücelemeyiz, ululuklara varamayız. Her yükselmiş, her yücelmiş sarmaşığın arasında, içinde, arkasında, o sarmaşığın tutunduğu, dayandığı görünmeyen, belli olmayan bir destek, bir dayanak kesinlikle vardır. Tutunacak, dayanacak, tırmanacak bu desteği, bu dayanağı, bu yeri, bu şeyi bulmayan sarmaşık yükseklere çıkamayacağı için yerlerde sürünüp ölür. İşte bunun için sarmaşıklar, yetişmelerine ve yaşamalarına uygun yerlerdeki eski duvarlara, yapılara, ağaçlara sarılıp tırmanırlar.

Amansız bir yelle savrulan tohumumun içinde gelip çekirdeğimin kök saldığı, benim için hiç de elverişli olmayan bu yerdeyse sarılıp tutunup tırmanabileceğim hiçbir yer, hiçbir dayanak, yapı, ağaç, direk, destek, kule yada benzeri bişey yoktu. Aşırı yücelmek tutkusu olan benim gibi bir sarmaşığın, bir yan köküyle olsun şöyle bir tutunacağı yer bulamamasının ne demek olduğunu, bunun acısını yine ancak sarmaşıklar anlayabilir.

Ben bir sarmaşıktım; ya tırmanıp yücecek, ya sürünüp ölecektim. Nereye sarılıp tutunabilirim diye uzun zaman aranıp durdum. Bir ilkyaz günüydü. Bir sarmaşık boyu ötemde sarı sarı çok güzel çiçekler açmış çalimsı bir bitki vardı. O dolaylarda o kertede güzel çiçekler açmış başka bir bitki, çalı, ot, ağaç yoktu. Güzelliğine gönlüm kaydı. Doğamdaki işte o önlenemez sarılma isteğini duymuştum. Yan köklerimi, filizlerimi, kıvrır kıvrır sülüklerimi ona doğru uzatarak yanına vardım. Kendimi tanıttım ve anlattım. Dedim ki: “Ben bir sarmaşığım, bulutlara, yıldızlara, sonra da aya, güneşe yücelmek istiyorum. Oralara yücelmem için de bişeye, senin gibi bir güzelliğe tutunmalıyım. Tutunacağım o güzelliğin adı sevidir. Senin sevine tutunabilir miyim?”

O sarı çiçekli bitkiye sonra dedim ki: “Tek başıma yücelmek istemiyorum. Çünkü tek başına yücelmenin tadı yoktur. Biz sarmaşıklar bencil değilizdir. Birlikte yüceceğiz seninle. Sen bana tutunarak, ben sana sarılarak, ortaklaşa sevimize dayanarak yükseleceğiz... Bak şu bulutların güzelliğine. Bulutlara sarılacağız seninle. Tasarlayabiliyor musun sevgilim, senin sarı sarı çiçeklerinle ve benim koyu yeşil yapraklarım ve dallarımla sarılıp sarmalanmış ve süslenmiş bir ak bulutun güzelliğini, hele hele sabah kızılığında ve akşam morluğunda.. Sonra bulutlardan daha yukarılara tırmanacağız yine birbirimize sarılıp tutunarak, sevimize dayanarak... Taaa yıldızlara dek böylece... Yıldızları senin sarı çiçeklerinle süsler ve benim yeşil dallarımla birbirine bağlarız, ayın çevresine gerdanlık gibi dizeriz. Sonra? Ver elini ay. Sonra? Ver elini güneş... Hep yüceliriz.

Öyle coşkulu anlatmıştım ki, kendi coşkumun yelinden yapraklarım pırpırlanmış, onun da sarı çiçeklerinin taçyaprakları göz kırpmaya başlamıştı.

Dayanışma istediğim sevgilim, dünya güzeli çiçeklerini açmış bir katırtırnağıydı. Evet güzeldi, ama... Nasıl söyleyeyim, beni anlamıyordu. Gözü yukarlarda değil, aşağılardaydı, aşağılardaki pırıltılarda ve ışıltılarda... Yukarılara çıkmaktansa, ayın pırıltısını yıldızların ışıltılarını aşağıya, kendi yanına indirmemi istiyordu. Bişeyi birlikte yapmanın, ortaklaşa çabanın tadını bilmiyor, bu beğeniye tatmamıştı. O herşeyi salt benden bekliyordu. Güzelliğine güvenerek

–ki yabanıl bir güzelliği vardı– ya benim yada başkalarının nasıl olsa onun güzelliği uğruna yıldızların ışıltısını, ayın pırıltısını, güneşin kızzılığını, bulutların tüllerini yere indirip ayaklarının dibine sereceğini sanıyordu. Öyle seviyordum ki, ne kerte güzelse o kerte de aptaldı demeye dilim varmıyor. Ona, sevimize tutuna tutuna birlikte yücelmemizin güzelliğini anlatabilmek için boşu boşuna yıllarımı tükettim. Sonunda, bulutları, yıldızları, ayı ve güneşi yere indireceğini söyleyen bir bitkinin yalanlarına inanıp bana yüz çevirdi. Sonu rnu? Sonunda, ayın pırıltısını, yıldızların ışıltısını, bulutların tüllerini, güneşin kızzılığını, içine düştüğü çamurdaki yansımalarından görebildi ancak...

Bana çok ağır gelen bu ihanetten sonra, benden biraz daha uzakça biyerde büyümekte olan boylu bir kaktüse yöneldim yan köklerimle, filizlerden uzantılarımla. O kaktüse de aynı şeyleri anlattım, “İstedğim dayanma değil, dayanışmadır.” dedim. Ve ayrıca dedim ki, “Biz sarmaşıklar, mevsimine göre değişen bitkilerden değiliz. Yaz kış yapraklarımızı dökmeyiz. Yani bizde süreklilik vardır. Bizde sevi, gelgeç bir istek değildir. Duygularımız, mevsimlik hevesler değildir. Benim duygularım, yaz kış dökülmeyen yapraklarım gibi sürekli. Düşen bir yaprağın yerine iki üç yaprağımız birden çıkar seviyle beslendiğimiz sürece. Biz bir sevdik mi, sevildiğimizce ölesiye severiz...”

O kaktüse herşeyi anlattım. Katırtırnağı gibi güzel değildi ama, aptal da değildi. Ne var ki, ben nasıl doğam gereği tırmanıcıysam, o da doğası gereği dikenliydi. Sarmak, sarılmak, sarmaşmak istedikçe dikenlerini heryanıma batırıp dallarımı, yapraklarımı, yan köklerimi, filizlerimi yaralıyordu. Daha da kötüsü, zehirli bir kaktüstü, heryanıma batırdığı dikenleriyle beni de zehirliyordu. Bunlara karşın, söz vermiş olduğum için, sözümünden dönemiyordum. Herşeyine, dikenlerine de, zehirine de katlanacaktım; yeter ki dayanışarak, sarmaşarak tırmanıp yücelebilelim. Oysa onun doğası, biyerden sonra yükselmesine, boyatmasına elvermiyordu. Durum böyleyken benimle boyatma yarışına giriyordu. Ben yarışmak değil, sarmaşıp birlikte yücelmek istediğimi ona bitürlü anlatamıyordum. Yarışmak için de boyu yetmiyor, boyu yetmeyince de dallanma yapışıp beni

aşağı aşağı çekiyordu. O beni aşağı indirmeye, ben onu yukarı çıkarmaya çalışıyordum. Aramızda korkunç bir çekişme başlamıştı. Yaşamımın en uzun ve acı savaşımını bu zehirli kaktüsle verdim. Sonunda kendi zehiriyle kurudu da ondan kurtulmuş oldum.

Sarı çiçekli dünya güzelinden sonra zehirli kaktüs, ondan sonra da boylu bir kamış.. Beni çeken onun boyuydu, başının yükseklerde oluşuydu. Bu kez o kamışa uzandım. Ona diller döktüm. Dayanışalım, dedim. Tırmanalım, dedim. Sarmaşalım, dedim. Göklere çıkalım, dedim. Ne dedimse, hep evet diyordu. Ben de inanıyordum. Onun salt bana değil, her söze evet dediğini sonradan öğrendim. Salt bana değil, her bitkiye, her ota, her ağaca, her çalıya, çıkar yeli ne yandan eserse, ince uzun gövdesiyle o yana eğilip evet diyordu. Onun çıkarıcılığına, heryana eğilişine bile razı olacaktım, tek birlikte yücelelim diye... Ama o kış gelince kurudu, bir mevsimlikti. Bu, üçüncü düş kırıklığım oldu.

Renkli çiçekler vermeyen, ama yaprakları hep yeşil duran bir ağaca yöneldim. Ona döktüm içimi. Ne var ki, o da yaşlı ve hastalıklıydı, onun da içi koftu.

Bir yaban asması benim için umut oldu. Yaban asmasının da benimkiler gibi kıvrım kıvrım sülükleri, filizleri vardı. Birbirimize sarılıp sarmaşarak yücelere doğru tırmanabilirdik ençok da, yaban asmasının salkım salkım yaban üzümlerinin çilli çilli derileri hoşuma gidiyordu. Onlarla sarmaş dolaş olup yükseklerle tırmanmak ne güzel olurdu. Yaban asması, kendi filizlerine ve sülüklerine güvendiği için, kendi başına yükseleceğine inanıyordu. Bana gereksinmesi olmadığını söyleyerek önerimi geri çevirdi. Tırmanmak için salındı, arandı, çırpındı durdu. Sonunda bütün öteki yaban asmaları gibi, sarıldığı bir çalının boyunca bodur kaldı.

Yaban asmasından sonra uzandığım, yaprakları yürek biçimi, sağlam yapılı, güven veren güzel bir bitkiydi, çalıdan büyük, ağaçtan küçük... Ona, bundan önceki dayanışmayı umduklarımdan daha çok güvenmiştim. Onunla sarmaşarak sevimize dayana dayana birlikte yücelere tırmanacağımıza inanmıştım. Yazık ki, umduğum gibi olmadı. Çünkü o da benim gibi, başka iklimlerin bitkisi olduğunu, kendisine yabancı gelen bu topraklarda yaşayamayacağını söyledi.

Kendisine benim de başka iklimlerden savrularak buraya düştüğümü, bu toprakları benimsemek zorunda kaldığımı, onun da nasıl olsa kök saldığı bu topraklarda yurtlanmasını söyledim. Dinlemedi beni. Geldiği iklimin özlemiyle yanıp tutuşup bitti. Ne kökünden kopup özlediği kendi iklimine dönebildi, ne de kökünün olduğu toprağı benimseyebildi. Sonunda, mutsuzluk içinde o hiç gelmeyecek olanı bekleyerek yada o hiç ulaşamayacak olanı umarak yaşlandı, bibaşına çöktü. Bundan sonra bana en çok umut veren bir gencecik fidandı. Oadaki çekicilik neydi? Sanırım, gençliği, tazeliği, körpeliği... Ona yöneldim, uzandım. Bu gencecik fidanla birlikte, onu dallarımın arasında büyüterek birlikte aya, yıldızlara ulaşabiliriz diye umutlanmışım. Ona tasarılarımı anlattığımda sevinmişti. Gençliğine, tazeliğine karşın onun us almaz bir kurnaz çıkarıcı olduğunu anladığımda yıkılmışım. Kendisine uzanan her dala, kendisine yönelen her yaprağı gülümsüyor, olur diyordu. Sonunda beni kendimle bırakıp, kendisine uzananların en cafaçfasına eğildi ve kendi kendisini yerlerde sürünmeye mahkûm etti.

Bunca acı deneyimden sonra da umutsuzluğa düşmemişim. Çünkü yücelmek, benim doğamın gereği idi, ille de bir seviye sarılıp tutunarak, onunla dayasıp sarmaşıp birlikte göklere yücecektik. Bir yaban gülüne umut bağladım. Mayıs ayıydı. Yaban gülü, uç dalında üç gül açmıştı. Onunla da, bulutlara çıkmanın, yıldızlara değmenin, aya dokunmanın ve güneşte yanıp mutluca tükenmenin olanaksızlığını anladığımda çok yıkılmışım. Çünkü uç dalında üç gül vermiş olan o gül ağacı, köküyle toprağına çok sıkı bağlıydı; köklerinden sürmüş fişkınları, sürgünleri vardı. Onları bırakıp göklere yönelemiyordu. Gözü hep yerdeydi, kökünden çıkmış sürgünlerindeydi. Dikey gelişemiyordu, ama yatay gelişmeyi kuruyordu.

Ve... sonra seni buldum. Sana uzandım dallarımla, yapraklarımla, yan köklerimle. Sen, bunca umut bağlayıp da düş kırıklıklarına uğradıklarım içinde, sarılışmaya, yücelere birlikte tırmanmaya en uygun olanı görünmüştün bana. Çünkü o eskil zamanlarda ilkyaz ürünleri devşirilmeye başlandığında düzenlenen şölenleri kutlamak için dans eden, şarkılar söyleyen, oynayan o yarı ve yarıdan çıplak güzel ve genç kadınlardan günümüze nasılsa kalmış olanlardan biri

gibiydın; sen işte öyle bir çiçekli bitkiydin. En yeğni yeller esince, dalların, yaprakların şarkılar söylerdi ve sen yapraklarını şakırdatarak şıkır şıkır oynardın ve her zaman çiçeklerinden sevinçler, gülücükler saçılırdı. Fıkır fıkırdın... ve sen... ve sen... Umut bağladıklarımın en kurnazı, en bencili en çıkarıcısı ve en yalancısıydın. Dayanışmayı, bana dayanmak sanıyordun ve bütün ağırlığını benim dallarıma yaslıyordun. Oyuncululuğuna, şarkıcılığına, danslarına, fıkır fıkırlığına, oynaklığına, kakahalarına, sevinç çılgınlıklarına, neşene hiç diyecek yoktu. İşte salt buyüzden seninle göklerin en yücelerine dek yükselebileceğimizi sanmıştım. Seni yan köklerimi uzatıp, dallarından ve yapraklarından tutup da yukarı yukarı çekmeye başlayınca bir de gördüm ki, sen uzamıyorsun, topraktan sökölüp kökünle çıkıyorsun. Kökünün bu denli çürük olduğunu görünce, seni oyunlarınla, danslarınla, şarkılarınla, gülücüklerinle ve bütün sahteciliğinle başka birilerini kandırman için olduğun yerde bıraktım.

Artık yorulduğum, yaşlandım ve sonunda dayanışmadan umudumu kestim. Ama tırmanarak yücelmekten, göklere yükselmekten hiç umudumu kesmedim. Kendi gövdemi kalınlaştırıp kendi kendime tırmanarak, yan köklerimle, kıvrır kıvrır sülüklerimle, uzanan filizlerimle kendi kendimle sarmaşarak bulutlara çıkmaya, yıldızlara ulaşmaya, aya varmaya, güneşte yanıp tükenmeye karar verdim. Gövdemi kalınlaştırıyor ve kendi kendime sarılarak gittikçe yukarılara doğru uzuyordum.

Aşağılarda kalanlar, benim bencil olduğumu söylüyorlar ve ben yükseldikçe, kendi kendime yükseldiğim için bana kızıyorlardı. Bu bireycilik suçlamalarında, “Neden bizim sana dayanmamıza engel oluyorsun, neden bizi de yukarılara çıkarmıyorsun?” sorusu gizliydi.

Yaşamım boyunca tutunacak, sarılıp sarmaşarak ve dayanışarak birlikte yücelmenin tadını paylaşacağım o şeyi aradım. Sarmaşık gillerden ayrı kaldığım için olacak, bu isteğimi gerçekleştiremedim. O zaman kendi kendimle dayanışarak bulutlara, ışığa, yıldızlara çıkmaya çalıştım. Bunun olanaksızlığını bilmiyor değildim. Ama alçaklarda sürünmektense, kendi doğamın gereğini yerine getirmek için olanaksız zorlamayı daha uygun buluyordum. Evet, kendi kendime dayanarak sonuna dek yücelmem olanaksızdı. Bu acı sonun

ne olduğunu bile bile olanaksız zorlamak, işte bu benim tragediyamdı. Kendimi ne denli kalınlaştırırsam kalınlaştırayım, gittikçe yükseldiğim için, yaşlı ve yorgun gövdem dallarımı ve yapraklarımı taşıyamaz oldu ve birden kendi üstüme yığılıp ağırlığının altında ezilip kaldım.

Kendi üstüme yıkılıp kaldığım bu yer, benim kendi yerimdir artık. Kendi ağırlığının altında ezilerek, kökümün, gövdem, dallarımın kuruduğu, yapraklarımın, çiçeklerimin döküldüğü ve toptan çürüdüğüm bu yerde ölümümün gelmesini bekliyorum. Ölerken bile göz göz yapraklarım göklere, bulutlara, yıldızlara bakacak. Ölerken de umutlarım kesilmeyecek. Ben bulutlara tırmanamamış olabilirim; dayanacak, sarmaşacak olduğum şeyi bulamamış olabilirim. Ama şemsiye biçimi demet demet çiçeklerimden yeryüzünün herbir yanına savrulacak olan yemişlerimin beşer çekirdekli tohumlarından sarmaşıklar yetişip üreyecektir. Onlar benim, başarısız, mutsuz ve acılar dolu serüvenimi öğrenip benim becerip başaramadığımı başaracaklar. Onların seviyle dayanışarak, sarılıp sarmaşarak bulutların tüllerine yükseleceklerine, yıldızların pırıltılarına varacaklarına, ayın ışıltısına ulaşacaklarına ve güneşin kızılığında yanıp tükeneceklerine inanıyorum. Ya ben? Ben mi? Kendi yorgunluğumun altında ezilerek tohumlarımı saça saça tükeniyorum işte...

Nesin Vakfı, 24-31 Ocak 1987

ZAMANIN KOKUSU^(*)

Büyükanne üç gündenberi yataktan kalkamıyordu. Oğlu, iki kızı, gelini hastalığında büyükanneye bakmak için can atmışlar, ama büyükanne hiçbirini değil, torunları içinde en çok kendisine benzeyeni istemişti. Torun, küçüklüğünde büyükannesine benzediğinin söylenmesine kızar, ona benzetilmek istemezdi.

“Büyükanne niçin bu kadar çok boyanıyor! O yaşta bir kadın için doğru mu? Ben utanıyorum. Hayır, hayır, hiç de büyükanneye benzemiyorum işte...”

Az önce büyükannesinin ateşini ölçmüştü. Biraz daha yükselmişti yaşlı kadının ateşi. Gecenin bu geç saatinde hekime telefon etmeyi uygun bulmadı. Gözlerini açsa da büyükanne, ilacını verse...

Büyükannenin karyolasının karşısında koltuğa oturmuş, çocukluk duygularını anımsıyordu. Küçüklüğünde, “Büyükanne,” derdi. Sonraları, “Büyükannem,” daha sonraları da, “Benim büyükan-nem,” demeye başlamıştı. Genç kız olmaya başladıkça büyükanneye olan duyguları da yavaş yavaş değişiyordu.

“Benim büyükan-nem, yaşlıları gibi kendini salıp bırakmamış. Bu yaşında bile kendine bakıyor, özeniyor; giyimine kuşamına, kılığına, sözüne söyleşisine... Özeniyor ama, hiç de özentisi yok. Nasıl olması gerekirse öyle yapıyor, öyle davranıyor. Böyle özen göstermesi, kendisine saygısından. Kendisine saygısı olduğu için, başkalarına da saygılı...”

Örneğin büyükanneyi hiçkimse saçları dağınık yada yatak kılığıyla görmemiştir. Şimdi, bu hastalığında gücü yetmiyor da ondan böyle apak ama gür saçları yastığa dağılmış.

Üniversite öğrenciliği sırasında büyükannesini örnek alınacak bir kadın olarak görmeye başlamıştı. Artık büyükannesine benzetilince seviniyor, bununla övünüyordu. Zaman zaman da, “büyükanneme benzerim,” diye böbürleniyordu.

(*) “Maçınli Kız İçin Ev” adlı kitaptan alınmıştır.

Büyükanne bir iç çekmeyle sağ elini yorganın dışına attı. Torun, büyükannesinin sağ elini dudaklarına değdirip ateşini anlamaya çalıştı. Biraz daha yükselmmişti ateşi.

“Benim büyükannem özgürlüğüne düşkün bir hanımefendi. Yalnızlığından hiç yakınmaz, hatta hoşlanır. Koca evde tek başına yaşıyor. Kendi kendine yetebiliyor çünkü...”

Hiçkimse büyükannenin eski günlerinden konuşmaz. Oysa torun bunu ne çok merak ediyor. Belki de büyükannenin geçmişini bilen yok. Soğuk durmaz, ama öyle uzaktır ki insana, yanı başındayken bile araya bir uzaklık koyar. Buyüzden belki de, herkes ona saygı duymak zorunda kalıyor. Çok scyrck olarak kocasından, yani büyükbabadan söz edildiği olur ama, ne adı söylenir, ne büyükbaba denilir. Hep “rahmetli” diye anılırdı. “Rahmetli” çok genç ölmüştü. Büyükanne, kırkiki yılını “rahmetli”siz geçirmişti,

Torun, çoğu gümüş çerçeveli eski zaman fotoğraflarından kimilerinde, uçları sivri dik bıyıklı, ama yüzü silik ve anlamsız bir genç erkek olan “rahmetli”yi görmüştü.

“Büyükanne evindeki herşey, her eşya güzel... Ama ben en çok büyükannemin gençlik fotoğraflarını seviyorum. Küçükken büyükken fotoğraflarının kimileri duvarlara asılı, kimileri salondaki büyük konsolun mermeri üstünde, kimileri kitaplığın raflarında. Çok, çok güzel kadınmış benim büyükannem gençliğinde... Şimdi de güzel, ama gençliğinde rüya gibi... Bu eski fotoğraftan zaman soldurup sarartmamış da sanki kendi rengini vurmuş ve onları başka türlü bir güzelleştirmiş. Masal dünyasının insanları gibi... Zamanın renginde biraz sis, biraz dumansılık var; biçimlerin sınır çizgileri titrekleşmiş ve çizgiler eriyerek düzlemler belirsizleşmiş. İçimden bu resimleri hep koklamak gelir. Kimse görmeden koklarım da... Onlardan, geçmiş zamanın kokusunu alırım.”

Küçüklüğündenberi ne zaman büyükannesinin evine gelse, kimse görmeden bu eski fotoğrafları koklardı. Bu bir alışkanlık olmuştu onda, tıpkı keyif vericileri koklar gibi...

Büyükanne gözlerini aralayıp saati sordu. Saat ikiye geliyordu. “Sabah olmuyor,” dedi, yine daldı.

“Bu benim büyükannem niçin böyle kapalı kutu? Zavallı onsekizinde evlenmiş, yirmidokuz, yaşında üç çocuğuyla birbaşına kalmış. Rahmetliyi çok

mu seviyordun? Ondan mı bir daha evlenmedi? 'Rahmetli' onun ilk aşkı mıydı? Rahmetliden önce yada sonra başından başka hiç aşk geçmemiş miydi? Belki de evliken? Uzak yada yakın, gerçek yada düşsel bir erkek var mıydı yaşamında yada hiç değilse düşüncelerinde?"

Büyükanne kolonya istedi. Genç kız limon kolonyasıyla kollarını, göğsünü ovdu. Büyükanne, gümüş çerçeveli saplı aynasını istedi. Aynada yüzüne baktı. Ak saçlarını ensesinde toplayıp topuz yaptı. Buncacık devinmeden bile yoruldu. Gülümsüyordu. Torununa birden,

– Arkadaşın var mı? diye sordu.

Genç kız, ne demek istediğini hemen anlamıştı ama, anlamazdan gelip,

– Çok arkadaşım var büyükanne... dedi.

– Hayır, öyle değil, sevdiğin erkek, seni seven... Sevgilin yani?

Yanakları kızaran genç kız yanıtlamayınca büyükanne,

– Kadın kadına konuşabiliriz... dedi.

"Kadın kadına konuşmak" önerisi genç kızı rahatlattı. Büyükannenin bu yakınlığından yararlanmak istedi ve başka zaman soramayacağı soruyu sordu:

– Ya sizin büyükanne? Kendi arkadaşlarınızdan anlatsanıza...

– Yani sevgililerimden demek istiyorsun... Peki, anlatayım. Arkama bir yastık daha kor musun? Sevgililerim değil, sevgilim... Kimi insan bütün yaşamından ancak bikez sevebilir. Ondan sonrakiler, o ilk sevginin çeşitlemeleridir, yani hep o ilk sevgi sürer. Kimi insan da, her son sevgisini, yaşamının en büyük sevgisi sanarak hep arar, hep değiştirir. Bunlardan hangisinin doğru olduğu tartışılmaz.

"Büyük annem kitap gibi konuşur böyle. Çok kitap okumasından olacak. Onun yaşında onun kadar çok kitap okuyan başka kadın görmedim."

– Ben, bütün yaşamında ancak bikez sevebilenlerdenim.

Bikez mi, bikez cik mi büyükanne? Öyleyse bu süslenmelerin, boyanmaların, kendine bu aşırı özenin kimin içindi?"

– Niçin bikez ve salt onu sevdim? İnsan severken bunu sormuyor kendisine. Ben sonraları, çok sonraları bunu sordum kendime ve yanıt bulmaya çalıştım. Çünkü o başkaları gibi değil, kendi gibi, ama çok kendi gibi bir insandı; hem de, ille başkalarına ben-

zememek için çaba göstermeden. Sık sık, “Sevgi, erkekle kadının zamanı birlikte ısırmalarıdır,” derdi. Biraz su verir misin?

– Limonata vereyim mi büyükanne?

Torununun buzdolabından getirdiği limonatadan biriki yudum içti.

– Onun düşüncelerine karşı çıkmak hoşuma giderdi. Sözde gerçekçi olmaya çalışırdım; “Bunun olanağı var mı? Seven insan başlangıçta, sevgisinin hep o ilk coşkuyla süreceğini sanabilir. Ama hep o ilk coşkuyla sürmüş evlilik yada kadın-erkek birlikteliği var mı?” Belki ondan daha bilgili, daha deneyimli görünmek için böyle söylerdim. Oysa, yaşam boyu zamanı birlikte ısırmayı ondan çok ben istiyordum. Sık söylediği bir sözü yineledi: “Herhangi bir şeyin bir zamana dek olmamış olması, bundan sonra da olmayacağı demek değildir ki... Dünyada kimi şeyler ilk kez olur, ondan sonra da yinelenir.” “Yaşlanıncaya dek mi?” diye sordum. “Ölünceye dek...” dedi. Hep böyle sözler söylesin isterdim. Kimileyin de aykırı düşünceler ileri sürerek onu özellikle kışkırtırdım. Ne güzel, ne inandırıcı konuşurdu. Onunla birbirimizi hep severek, ama hiç eskitmeden ve durmadan sevgimizi yenileyip artırarak ve zamanı ısırarak bölüşeceğimize inanıyordum.

Büyükanne sustu. Genç kız onu öperek, dudaklarının değinişinden ateşini anlamak istedi. Konuşmaktan yorulmuş olmalıydı.

– Çok yıllar geçti. Söylediklerinden hiçbirini unutmuyorum. Çünkü yıllardanberi onun söylediklerini yineleyerek o zamanki birlikteliğimizi onsuz da yaşıyorum.

Büyükanne soluklandı içini çekip. Genç kız, artık konuşamayacak diye tasalandı. Anlatacaklarını merak ediyor, ama konuştuğu ateşinin yükseldiğini de biliyordu.

– Dünyanın en büyük aşkını yaşadığımıza ikimiz de inanıyoruz. Bigün “Önemli olan bizim gerçekten tarihin en büyük aşkını yaşayıp yaşamadığımız değil, buna bizim inanmış olmamızdır” demişti. O günkü sözleri kulağımda şimdi de: “Hiçkimse geleceğin nasıl olacağını bilemez. Ama ben yine de, salt geçmişin değil, bütün geleceğin de en büyük aşkını yaşamakta olduğumuza şimdiden inanıyorum. Bu, dünyanın biricik sevgisidir; hiçkimse benim seni

sevdığım kadar, başka birini sevemedi, bundan sonra da sevemeyecek.” “Ben de inanıyorum...” diye fısıldamıştım.

Büyükanne başını yastığa dayadı. Genç kız saate baktı: Üçü on geçiyor.

– Zamanı bütün anlatıyla birlikte yaşayacak, her ne olursa olsun, birbirimizden hiç ayrılmayacaktık. Önümüze nasıl engeller çıkarsa çıksın birlikte akmaya söz vermiştik. Dilediğimizce, gönlümüzce birlikteliğimizi sürdürüyorduk. Dolu dolu yaşıyorduk zamanı taşıra taşıra... Önümüze bizi ayıracak engeller çıkmadı değil. Hepsini el ele, sevgiyle, coşkuyla aştık. Her engeli aştıktan sonra yorgunlukla ve başarma sevinciyle eskisinden daha mutlu olduk.

Bir yaz dinlencesi için uzun bir yolculuğa çıkmıştık. Bilmediğimiz yerlerdeydik. Bir gün önce sık ağaçlı bir orman yolundan saatlerce yürümüş, karanlık basınca koyak içinde çadırımızı kurmuştuk. Ateş yakmıştık. Olağanüstü güzellikte bir dolunay vardı. Unutulmaz bir gece yaşadık. Sık ağaç yapraklarının arasından sızan güneş bizi uyandırdığında, sanki uzun zaman ayrı kalmanın özlemini duymuştuk. Çadırımızı toplayıp yola çıktık.

Büyükanne öksürdü. Dantelli mendiliyle terleyen alnını, boyununu kuruladı.

– Gezimizin ikinci haftasındaydık. Üç gün daha gidip evimize dönecektik. Anayoldan ayrılmıştık. Otlar, dikenler, bodur çalılar arasından el ele yürüyorduk. Bir şarkı mırıldandığımı anımsıyorum. Birden karşımızda denizi gördük. Sanki yaşamımızda denizi ilk görüyormuşuz gibi sevinçle birbirimize sarıldık. Çığlıklar atarak denize doğru koştuk. Önümüze çok derin ve dik bir yar çıktı. Uzaktan, denizin böyle dik bir yardan sonra başladığı belli olmuyordu. Yarın ucuna dek gelmiştik. Biriki adım daha atsak yardan aşağı denize yuvarlanabilirdik. Derinlikten başım döndü. Elimi sımsıkı tutuyordu. Birden elimi elinden çektim tepkiyle, durdum. Sanki yarın ta ucunda değilmişiz gibi “Neden durdun?” diye sordu. “Baksana sevgilim, uçurum, başım dönüyor,” dedim. “Yani burda mı kalacaksın?” dedi. Ne demek istediğini anlayamadım. “Ne yapacağız, kendimizi aşağı mı atalım?” Bikaç adım geri çekilip çayıra oturdum. O da yanıma oturdu. Yumuşacık ama acılı bir sesle, “Hani, birbirimize söz

vermiştik,” dedi “hiçbir engelin karşısında dönmeyecek, birlikte aşacak, birbirimizden hiç ayrılmayacaktık!” Şaka mı yapıyor diye dikkatle yüzüne baktım bisüre. Çok ciddi görünüyordu. Kendimi gülümsemeye zorlayarak, “Böyle engeller miydi onlar?” dedim. “Bütün engeller, her ne olursa olsun...” dedi. Ayağa kalktı, beni de elimden tutup kaldırdı. Beni çekerek yürüyordu. Elimi çekip kendimi geri atarak, “Düşecegiz!” diye haykırdım. “Düşmeyiz...” dedi. “Ölmek, istemiyorum!” diye bağırdım. İçime korku düştüğünden tetikleydim. “Demek, benimle gelmiyorsun...” dedi. “Seninle gelirim elbet, ama durup dururken ölüme değil, yaşamaya...” Birlikte ölmemiz zorunlu olsaydı, gözümü bile kırpmadan ölürdüm onunla... Ama hiçbir neden yokken ne diye kendimi yardan atayım, hem bunca mutluyken... Ben bunları anlatırken o da bana dingin bir sesle açıklıyordu. İnsanlar böyle yüksek bir yardan boşluğa doğru yürüyünce niçin düşerlermiş? Çünkü düşeceklerine inanırlarmış da ondan... Düşmeyeceklerine inansalar düşmezler, boşlukta bile yürür yada havada uçarlarmış. “Önümüze çıkan her engeli birlikte, el ele aşacağız,” dediğimiz zaman işte o bunu anlıyormuş.

Denizin dalgaları yüksek yarın dibindeki kayalara çarptıkça, bir kalabalığın toplu haykırışına benzer bir uğultu yükseliyordu.

Yardan el ele yürüseymişiz ve düşeceğimize inanmasaymışız, düşmezmişiz. “Kim olsa düşer burdan aşağı yürümeye kalkarsa...” dedim. “Evet, düşer, çünkü onlar düşeceklerine inanıyor, düşmeyeceklerine inanmıyorlar da ondan,” dedi, “ama içlerinde birazcık bile düşme kuşkuğu olmasa düşmezler.” “Şimdiye dek böyle yüksek bir yardan boşluğa gidip de yürüyen yada uçan biri olmuş mu?” diye sordum. Sık sık söylediği sözü yineledi: “Şimdiye dek olmamış olması bundan sonra da olmayacağı demek değildir ki... Bugüne dek havada uçan, denizde yürüyen insan görülmemiş olabilir, çünkü onlar düşeceklerine inanıyorlardı. Onlar da benim gibi düşmeyeceklerine inanabilseler, düşmezlerdi.” “Yerçekimi yasası yok mu sence?” diye sordum. “Var elbette, ama insan o yasaya inanırsa var.” dedi. “Yerçekimi yasası bulunmadan önce de insanlar düşüyordu ama...” dedim. “O denli çok kez düşmüşlerdi ki, artık hep düşeceklerine inanıyorlardı da ondan...” dedi. “Bütün tarihte böyle bişey yaşanmış

mı sevgilim?” diye ağlamaya başladım. Yanıma oturdu. Çok güzel sevdâ sözlerini söylüyormuş gibi çayırdaki sarı kır çiçeklerini toplayarak konuşuyordu: “Ölünceye dek zamanı birlikte ısıracamıza, birbirimizden hiç ayrılmayacağımıza söz vermedik mi? Böyle yapacağımıza inanmadık mı? Ancak inanırsak bunu başaracağımızı bilmedik mi? Buna inanmakla, boşlukta düşmeyeceğimize, havada uçacağımıza, denizde boğulmayacağımıza inanmamız arasında ne ayrım var? Bu yardan ileriye boşluğa doğru yürürken düşeceksek, denize düşünce kayalara çarpıp parçalanacaksak, denizde boğulacaksak, öyleyse ölene dek de birbirimizi sevmeyeceğiz, sevgimizi durmadan yenileyip artıramayacağız demektir. Çünkü buna inanmakla, düşmeyeceğimize inanmak arasında ayrım yok... Bunların ikisi de dünyada hiç olmamış şeyler. O olmayan şeyi biz iki kez yapacaktık. Ben seninle bütün zamanı bölüşeceğime nasıl inanıyorsam, bu yardan aşağı düşmeyeceğime de öyle inanıyorum. Şimdiye dek boşlukta düşmeyen olmamış, ama şimdiye dek bütün bir yaşamı sevgiyle bölüşen, zamanı bir elma gibi birlikte ısırarak tüketen de olmadı. Bunu ilk seninle birlikte yapacağımıza inanmadık mı? Ben sözümde durup, seni ne çok sevdiğimi, geçmişte böyle bir sevgi olmadığı gibi gelecekte de olmayacağını sana kanıtlayacağım. Son kez soruyorum: Benimle geliyor musun? Bu engeli birlikte aşıyor muyuz?” Sesimi çıkaramadım. Ayağa kalktı. Yarın kıyısına doğru yürüdü. Başını döndürüp baktı. “İnanmıyorsan gelme... Ben sevmesini biliyorum,” dedi. Sanırım, yanına gitmem için olacak, bisüre bekledi. Ağlamaktan başka bişey yapamıyordum. Ağır ağır yürüdü. O olmayacak olayı görüyordum, o inanılmaz şeyi... Adımını yardan attı, boşlukta yürüyor yada yerçekimsiz bir bava içinde uçarcasına gidiyordu. Bir eğimli yerden iner gibi yavaş yavaş denize indi. Denizin üstünde yürüyerek uzaklaşıyordu. Küçüle küçüle gözden yitti.

Büyükanne sustu. Dantelli mendiliyle yüzünü sildi. Torunundan yine kolonya istedi.

– İşte benim sevdiğim tek erkek oydu, dedi ama onun beni sevdiği gibi, ben onu sevmesini bilemedim.

Büyükannesinin karyolasının karşısında, koltukta uyuyakalmış olan genç kız uyandı. Pencere perdesinin aralığından vuran güneş

uyandırmıştı. Büyükannesinin solunumlarını dinledi. Rahat bir uykudaydı yaşlı kadın.

Büyükannesinin bir gece boyu anlattıklarını düşündü. Büyükannesi bu olayı gerçekten yaşamış mıydı? Hayır, böyle bir olay yaşanmış olamazdı ki... Ama keşke yaşanabilseydi, genç kız yaşayabilseydi böyle bir olayı... Yoksa büyükanne, genç kız olan torununu hâlâ çocuk yerine koyup ona uydurduğu bir masalı mı anlatmıştı? Ateşi yükseldiği için kurduğu hayalleri dile getirmiş de olabilirdi. Büyükannesi, özlemini duyduğu böyle bir sevgiyi anlatmıştı belki de... Yoksa büyükannesi gece ona hiçbir şey anlatmamıştı da, o kendisi mi bütün gece bunları kurmuştu?

Arkasında altın yaldızlı çerçeveli büyük ayna olan eski zaman konsolunun önüne gitti. Oymalı cevizden konsolun üstünde damarları yeşilimsi mermer vardı. Mermerin iki başında soluk yeşil camlı ve kıvrım kıvrım kocaman fanusları olan iki lamba duruyordu. Tam ortada gümüş çerçeve içindeki, zamanın rengi vurmuş ve kokusu sinmiş fotoğrafı alıp baktı. Bu fotoğraftaki güzel kız, eski zaman giysileri içinde kendisiydi. Fotoğrafı aldı, derin derin kokladı...

Vakıf, 20 Mart 1933

KİM KİMİN YANINDA(*)

“Düyuna kalmak” diye bişey biliyor musun? Ben bugüne dek bilmezdim. Başımıza bu iş gelince öğrendim. Bizim, devletten bir alacağımız var. Hesabımıza göre onbeşbin lira, onların hesabına göre de ikibin lira. Hesaptır bu, birbirine uymaz. Biz okuldayken, sınıftaki elli kişi, hep bir hesabı yapardık da, hiçbirimizin çıkardığı sonuç öbürünü tutmazdı. Öğretmen de bir başka türlü sonuç çıkarırdı. Şimdi o her sınıftaki elli kişi, işbaşına geçtiklerinden, yaptıkları hesapların birbirini tutmamasına hiç şaşmam. Herneyse... Biz, şu ikibin lira alacağımızı devletten alalım, dedik. İkibini almak iki yıl sürdü... Almak dedimse para elime geçmedi ya, geçecek gibi oldu. Tam parayı alacağım gün, işte bu bela başıma geldi.

Bak kardeşim, hesaplar burda. Hepsini bir bir deftere yazdım. Alacağımız olan ikibin lirayı alabilmek için, tastamam üçbindört-yüzyirmi lira küsur harcamışım. Ne var ki, bu kadar parayı bir elden vermiyorsun da göze görünmüyor. Bugün üç lira, yarın elli lira derken, işte bu kadar tutmuş. İkibin lira tutan para elimize geçince, eh bir işimize yarar. Senin anlayacağın, bankada para biriktirmek gibi. Üçer, beşer derken, üç dört bin lira harcayıp sonunda ikibini toptan alacaksın. Bankada para biriktirmekten farkı şu ki, çok yatırıp az, ama toptan alıyorsun.

Uzatmayalım kardeşim, biz böyle ikibin liranın arkasından koşup dururken, hiç haberimiz olmadan iki yıl geçmiş. Devletle işi olmanın bir iyiliği de, insan ömrünün nasıl geçtiğini hiç anlayamıyor. Masadan masaya, daireden daireye, kapıdan kapıya gidip gelirken, bir de bakmışsın, yıllar gelip geçmiş. Yani hayatın kaygısını unutuyorsun. İnsan, devlet dairelerinde üç işi olsa, bir yaşamın nasıl gelip geçtiğini hiç anlamaz.

(*) “Kördögüşü” adlı kitaptan alınmıştır.

Neyse kardeşim, biz bu işi, yüzdük yüzdük, kuyruğuna getirdik. Ha bugün, ha yarın parayı alacağız derken, iş tamam... Bugün öğleden sonra, ölen amcamızın çalıştığı daireye gittim. Ordan da onaylı kâğıdı aldım mı, bankaya gidip ikibin lirayı çekeceğim. Son kâğıda son imzayı atacak olan memur,

– İlişik raporun özel dosya numarasını yazmamışlar, dedi.

– Aman beyciğim, bu bizim evraka o kadar çok numara yazıldı ki, sizin buyurduğunuz o numara da olmayıversin... dedim.

Memur,

– Benim için hava hoş, dedi, ama dosyadaki özel numara olmazsa, parayı vermezler. Siz bilirsiniz.

– Ne yapacağız?

– Gidip numarayı alacaksınız. Numarayı alacağını yer de, bir saatlik yolda.

– Peki, öyleyse yarın getireyim, dedim.

Öyle ya, varsın geç olsun da güç olmasın. Nasıl olsa iki yıl beklemişiz, bir gün daha bekleriz. Memur önce,

– Peki, dedi.

Sonra evraka bir göz gezdirip,

– Olmaz, dedi, parayı bugün almak zorundasınız.

– Neden? dedim, hak ettiğimiz bir para değil mi, ne zaman istersek o zaman alırız.

– Siz bu parayı bugün alamazsanız bir daha zor alırsınız.

– Niçin?

– Düyuna kalır da ondan.

Devletten alacağın olan para düyuna kaldı mı, bir daha onu ordan söküp çıkarmak iki üç insan ömrü istermiş. Memur iyi adam-mış.

– Benden size söylemesi, dedi, bankalar, kapanmadan saat beş kadar paranızı aldınız, aldınız. Yoksa, bugün evrakı tamamlayamazsanız, düyuna kalır.

– Yani yanar mı?

– Yansa iyi, hiç olmazsa umudunu kesersin. Yanmaktan beter. Ondan sonra işin yoksa uğraş dur.

Memurun kendi başından da geçmiş. Dört yıldan beri düyuna

kalan parasını geri almak için uğraşıp duruyormuş.

Dakika kaybetmeye gelmezdi. Saat ikibuçuk. Saat beşe kadar gidip o dosyanın özel numarasını almalıydım. Hemen bir taksiye atladım. O daireye gittim. Numarayı verecek olan memuru biliyordum. Doğrusu ya, içimden o memura bir de kafa tutmak geliyordu. Ne diye dosyanın özel numarasını yazmayı unuttur? İşini tam yapsa da beni böyle yormasa olmaz mı? Kendi kendime memura neler söyleyeceğimi düşünüyordum.

Elimde kâğıt, dairenin kapısından bir koşu girdim. Memurun çalıştığı oda bodrum katındaydı. Merdivenden indim. O odada benim aradığım memur yok. Herzaman dört beş memur çalışırdı. O gün bir kadın memur var. Ona durumu anlattım.

– Sizin işinize İbraam Bey bakar, dedi.

– Nerde İbraam Bey?

– Bilmem. Sorun bakın.

Bisüre bekledikten sonra odacıya sordum. Odacı,

– Hangi İbraam Bey? dedi.

– Şu masada çalışıyor.

– Haa, o İbraam Bey mi? Tevziat Kalemi'ne bakın, oraya gitti.

– Tevziat Kalemi nerde?

– Şu yanda... Koridorun dibinde...

Koca koridor... Başladım koşmaya. Kapıların üzerinde de yazı yok, numara var. Hangisi olacak? Binanın içinde çepeçevre dört köşe bir koridor. Ben koridorda koşup dururken yönümü şaşırmışım. İlk uğradığım odanın önünden dört kez geçtim. İbraam Bey yine gelmemiş.

Odacı kılıklı birine,

– Tevziat Kalemi neresi? diye sordum.

– Hangi tevziat? dedi.

– Kaç tane tevziat var?

– Bizde tevziat çok.

– En yakını hangisi?

– Deyha şorda. Sol yanna sap, ikinci gapı.

Dediği yere girdim. Orası tuvaletmiş. İyi ki oraya girmişim. Biraz rahatlayıp çıktım. Pantolon düğmelerini ilikleyen birine sordum.

– Karşısı... dedi.

Oraya girdim: Gözlüklü, yaşlı biri vardı.

– Tevziat memuru siz misiniz?

– Ne yapacaksınız?

– İbraam Bey, buraya gelmiş, dediler de...

– Hangi İbraam Bey?

– Şurda, kayıtta çalışıyor...

– Bilmem, ben tevziata bakmam. Tevziata Rıza Bey bakar.

– O nerde bulunur?

– Ayten Hanım'ın yanında.

– Ayten Hanım nerde?

– İkinci kısımda daktilo.

– İkinci kısım nerde?

– Eee, sen de hiçbir şey bilmiyorsun be oğlum. Çık üçüncü kata!

Saat olmuş üçbuçuk. Merdivenleri rüzgâr gibi çıktım. Merdivenden inen bir şişman kadına çarpıp onu da yuvarladım. Kadına kim aldırır...

Üçüncü kat da, bodrum katı gibi, dört yanı çepeçevre koridor. Koşu beygiri gibi orda da birkaç kez dolandıktan sonra Allah'ın yardımıyla ikinci kısmı buldum.

– Ayten Hanım'ı rica ediyorum.

Daktilo makinesinin önünde dudaklarını boyayan bir kadın,

– Bu Ayten'i de amma çok arıyorlar... diye söylendi.

– Ben Ayten Hanım'ı arıyorum, dedim.

– Onu soruyorsunuz ya...

– İbraam Bey, tevziatta Rıza Bey'in yanına gitmiş. Rıza Bey de Ayten Hanım'ın yanına gitmiş.

– Ayten, şefin yanında...

– Şef nerde?

– Üst katta.

Haydi ben üst kata. Koridorlarda koşmaktan, merdivenleri inip çıkmaktan kan ter içinde kalmışım. Önüme gelene, şefi soruyorum. Kimse bilmiyor. Neyse bir adam,

– Hangi şef? dedi.

– Bu kattaki şef.

– Oğium bu katta şef çooook... Hangi odayı açsan içinden dört beş şef fırlar.

– Ayten Hanım'ın yanına gittiği şefi arıyorum.

– İkinci kısma bak... Orda yoksa, öbür kısımları ararsın.

– İkinci kısım neresi?

– Kırkaltı numaralı oda,

Yorgunluktan gözlerim numaraları da seçememiş, kırkaltı diye altmışdört numaralı odaya girmişim. Orda da şef varmış.

– Şef nerde efendim?

– Ali Bey mi? Muhasebeye indi.

– Muhasebe nerde?

– Alt katta...

Alt kata indim. Yüreğim küt küt çarpıyor. Koridorlarda dolana dolana muhasebeyi buldum. Muhasebeci bey, Daire Müdürü'nün yanına gitmiş. Daire Müdürü en alt kattaymış, Alt kata indim. Daire Müdürü'nün odasını da buldum. Ama içeri giremedim. Terden sırsıklam olmuşum, nerdeyse soluğum kesilecek. Koridorda, kapı önünde bir tahta sıraya yayıldım. Yanıma bir yaşlı adam oturmuş. O benden beter. Elini kalbine bastırmış, inleyip duruyor,

– Geçmiş olsun beybaba, dedim.

– Evladım, Başmuavin'in odası neresi, biliyor musun? dedi.

– Hayır. Onu mu arıyorsunuz?

– Onu aramıyorum ama, onu bir bulsam... Siz neresini arıyorsunuz.

– Muhasebeciyi,

– Demek sizin işiniz de orda...

– Değil. Muhasebeciyi bulup ondan Kısıım Şefi Ali Bey'in nerede olduğunu öğreneceğim. Ali Bey'den de Ayten Hanım'ı...

– Ayten Hanım'ı n'apacaksın?

– Ne yapacağım, hiç... Tevziat memuru Rıza Bey'i soracağım ondan. Benim asıl aradığım İbraam Bey, onun yanındaymış da...

Yaşlı adam,

– Vah vah... dedi, oğlum sen daha işin başındasın.

– Neden? Daire Müdürü'nü bir buldum mu, benim işim tamam. Yeter ki Daire Müdürü'nü bulayım.

– Allah kolaylık versin!

Odaya girip Daire Müdürü’nü sordum.

– Şube Müdürü’nün yanında... dediler.

Allah allah!.. Bunlar hep birbirlerinin yanında. Bu kadar kalabalığı oda almaz. Şube Müdürü beşinci kattaymış. Haydi ben beşinci kata. Handiyse tıkanacağım. Saat de dördü geçiyor. Ama işi de kolayladım. Şube Müdürü’nü bir bulsam, gerisi çorap söküşü gibi gidecek. Orda da altı tane şube müdürü varmış. Ben Şube Müdürü’nü aramak için koridorlarda dönüp dolaşırken, kimisi de bana soruyor:

– Bakım Servis Şefliği neresi?

– Muavin Beyi gördünüz mü?

– Tetkik Bürosu nerde, biliyor musunuz?.

Yahu, ben nerden bileyim? Neyse kardeşim; ara tara şube müdürlerinden birinin nerde olduğunu öğrenebildim. Başmuavin Bey’in yanına gitmiş.

– Başmuavin Bey nerde?

– Bilmem. Bekle biraz. Belki odasına gelir.

Kapı önünde bekliyorum. O koridorları bir görsen, ana baba günü. Kimisi o yana koşuyor, kimisi bu yana koşuyor. Bir koşuşmadır gidiyor. Herkes birbirine, kimin nerde, kimin yanında olduğunu soruyor. Çarpışan, düşen, yuvarlanan, görme...

– Başmuavin Bey, belki ayakyoluna gitmiştir diye onbeş dakika kadar bekledim. Sonunda onun da Müdür Muavininin yanında olduğunu öğrendim. Müdür Muavini ikinci katta. Haydi koş oraya... Artık iş o kadar karıştı ki, kimin kimin yanında olduğunu karıştırmayayım diye hepsini sırayla deftere yazdım. Öyle ya... Aradıklarımın birini bulmuş da, ondan sonra üçüncü aradığımın kim olduğunu unutmuşum. Bikez zincir koptu mu, artık ondan sonra İbraam Bey’i zor bulurum.

Koridorlardaki sıralar üstüne yorgun insanlar serilmişler. Kimisi konuşuyor, kimisi mola verip dinleniyor, kimisi uyukluyor. Sonra yine aramaya, koşmaya başlıyorlar. Oturacak yer de bulamadığımdan duvara yaslandım. Yanımda, yere çökmüş soluk soluğa iki kişi daha var.

Biri öbürüne,

– Maşallah, dedi, şu insanlara bakın beyim. Bu dairede amma da çok iş görülüyor ha...

Öbürü,

– Yahu arkadaş, onlar kimin nerde olduğunu arayıp duruyorlar, dedi. Aradıklarını bir ellerine geçirseler, iş görülecek. Sen yeni mi geldin buraya?

– Benimki kolay. Ben Mutemet'i arıyorum. Onu buldum mu tamam.

Müdür muavinlerinden birinin odasını buldum. Bende de hiç şans yok kardeşim. O da Müdür'ün yanına gitmemiş mi? Yahu, bunlar içtima mı ettiler? Birbirlerine randevu verecek günü amma da bulmuşlar.

Koş oraya, koş buraya, in aşağı, çık yukarı, Müdür Bey'in nerde olduğunu öğrendim. Maça gitmiş. Ben öyle şaşırmışım ki, o şaşkınlıkla,

– Maç nerde? Kaçınıcı katta? diye sordum.

Adam,

– Maç nerde olur, stadyumda... dedi.

Eyvah!.. Bir daha İbraam Bey'i odasında aradım. Kapıcı kızdı:

– Tevziatta dedik ya...

Stadyuma gidip Müdür Bey'i aramaktan başka umar var mı? Müdür'ü bir bulsam, gerisi kolay. Hepsi onun yanında. Demek stadyumda toplanıp iş görüşüyorlar. O gün işi bitirmezsem, bizim ikibin lira yantıyor.

Bir arabaya atlayıp stadyuma koştum. Karaborsadan bilet alıp içeri girdim. Allah kimsenin başına vermesin kardeşim, insan böyle hallerde bilincini yitiriyor, içerisi tıklım tıklım dolu.

Herkes,

– Gool...

– Yuuu...

– Höööst...

– Ulan inek... diye bağırıyor, ben de şaşırmışım,

– Müdür Beeey, Müdür Beeey!.. diye bağırıyorum. Şaşkınlık işte...

Bir polis tuttu kolumdan,
– Ne müdürü be? dedi. Stadyum Müdürü’nü mü arıyorsun?
Bak, bütün müdürler, karşıda... Onlar orda, şeref tribününde oturur.

Kendime yol aç aça, oraya gittim. Aradığım müdürü sordum. Gösterdiler. Adam ayağa kalkmış, iki elini ağzına boru yapmış, bağıyor... Ama ne dediğini anlamıyorum.

– Beyefendi... diyorum.

Aldırmıyor.

– Biraz bakar mısınız?.. diyorum.

Dürtüyorum. Aldırdığı yok. Başında bisüre bekledim. Yarı oyun bitti, ara oldu.

– Beyefendi.

– Ne var?

– Affedersiniz, ben...

Cebimden defterimi çıkarıp notlarımı okumaya başladım:

– Muavin Bey’i arıyorum, sizin yanınızda dediler de...

– Ne yapacaksın?

– Başmuavin Bey’i soracaktım. Onun yanındaymış da...

– Ne olacak Başmuavin?

– Hiç... Muavin Bey onun yanındaymış. Muavin Bey’i bulup Şube Müdürü’nü...

Ondan sonra kendimi iyice kaybetmişim. Ne dediğimi hiç hatırlamıyorum. Kendimi karakolda buldum. Olanı biteni orada anlattım. Komiser iyi bir adammış.

– Size bir iyilik etmek istiyorum ama, aramızda kalsın, dedi, isterseniz sizi akıl hastanesine göndereyim. Bikaç gün yatar, çıkarırsınız. Davadan da kurtulursunuz. İsterseniz mahkemeye sevk edeyim.

Aklık hastanesine gitsem, adım bir de deliye çıkacak.

– Mahkemeye verin daha iyi... dedim.

Devlet memuruna hakaretten sanığım. İşte şimdi muhtara gidiyoruz, ikametgâh senedini çıkaracağız da, beni salıverecekler. Bizim ikibin lira da düyuna kaldı. Ne yapalım, kısmet değilmiş.

ÇAPKIN HİKÂYE(*)

Ben herşeyi biliyorum. Bu hikâyenin başlığını görür görmez, perdesi açık kalmış karşı evde çamaşır değiştiren komşu kadını nasıl gözetliyor idiyseniz, işte tıpkı öyle bir merak ve heyecanla bu hikâyeyi okumak için saldırdınız. Ama iş bildiğiniz gibi değil...

Mayıs ayı girince, çalıştığım derginin sekreteri,

– Artık yaz geldi, çapkın hikâye yaz!.. dedi. Hiç bozuntuya vermedim.

– Başüstüne! dedim.

Kendi kendime “çapkın hikâye” de nasıl olur diye düşündüm. Bir hafta sonra sekreter,

– Çapkın hikâye yazdın mı? dedi.

– Haaa. Unutmuşum, dedim, haftaya yazarım. Unuta unuta mayısı atlattım. Haziran girince, sekreter asılmaya başladı:

– Yahu, hani çapkın hikâye yazacaktın...

– Kolay canım, yazarım.

“Çapkın hikâye”nin nasıl yazılacağını bilmediğimi anlamasınlar diye, kolay dedim ama, hiç de kolay değil... Haziranın ortalarına doğru sekreter adamakıllı kızdı:

– Yaz geçiyor, sen hâlâ çapkın hikâye yazacaksın!..

– Canım telaş etme, yazarım... Daha dört ay önümüz yaz...

Ben laf arasında çaktırmadan, çapkın hikâye denilen şey her nasılsa, işte onun aleyhinde bulunuyorum. Örneğin şöyle laflar ediyorum:

– Çapkın hikâye yazmak bir marifet değil... İnsan istese günde on tane çapkın hikâye şişirir. Çapkın hikâye de sanki mizah mı? Mizah hikâyesi, efendime söyleyeyim, şöyle sosyal, sonracığıma...

(*) “Yedek Parça” adlı kitaptan alınmıştır.

Bu bilgiççe sözlerimi dinleyenler, kendilerine cahil demeyeyim diye,

– Doğru... Doğru ama, diyorlar, sen yine de arasına çapkın hikâyeler yaz...

– Madem istiyorsunuz, bence hava hoş, peki, yazarım.

Mizah hikâyelerinin nasıl olması gerektiği üzerine konferanslar vererek haziran ayını da atlattım. Ama temmuzun yakıcı sıcakları başlayınca, sekreter küplere bindi:

– Bana bak, çapkın hikâye yazacaksan yaz, yazmayacaksan söyle başkasına yazdırayım...

Ne?.. Başkasına mı yazdıracak? Yağma yoook... Alt yanı bir hikâye beş lira, bilemedin on lira... Ama ben onun parasında değilim. Bikez piyasada adın çıktı mı: “Canım, o da mizah yazarı mı, bir çapkın hikâye bile yazamaz, boş ver!..” diyecekler. Artık ondan sonra, sen istediğin kadar, yok mizah şöyle olmalıdır, böyle olmalıdır diye, işin yoksa öt dur... Ağzınla kuş tutsan kimse yazı yazdırmaz. Hem şerefimi kurtarmak, hem de geçim derdi uğruna bir çapkın hikâye yazmaya karar verdim. Karar vermekle iş bitse kolay... Gürültü de, patırtı da, kıyamet de kopsa, başımda top patlatsalar, yine yazı yazarım. Ama çapkın hikâye öyle şişirme iş değil... Onun için evdekilerin hepsini biyere gönderdim. Tek başıma kaldım. Başladım odalardan odalara, sofalardan helalara gezinmeye...

– Çapkın hikâye, çapkın hikâye... İlk bir konu bulmalı. Kadının olmalı içinde, kadın değil de karı olmalı... Şöyle fıstık gibi bir karı... Yada ilik gibi bir kız. Efendim? Plaja gitmeliyiz... Değil mi ya...

İki gün hikâyenin konusunu düşündüm. Ne de zormuş cenabet şey!.. Üçüncü gün, kolları sıvadım, yazdım, bozdum, çizdim, yine yazdım. Ama sıkı bir çapkın hikâye şişirdim.

Sekreter memnun,

– Oku bakalım!.. dedi.

Başladım okumaya:

– “Kadıköy vapurunun lüks mevkiindeyim. Ben her zaman güvertede otururum. O gün lüks salona geçişimin nedeni, iskelede gördüğüm yerli malı bir sarışın bombaydı.”

– Güzell!..

– “İskele kalabalıktı. Kalabalıktan yararlanarak, sarışın bomba-
nın arkasına geçtim. İtin kopuğun sıkıştırmaması için, kızı himayem
altına aldım.”

– Aferin... Güzel yazmışsın!..

– “İskele çok kalabalıktı. Başladılar arkadan itmeye... Aman
ne güzel itiyorlardı.”

– Çok güzel...

– “Kapılar açıldı. Sarışın bomba, lüks mevkiye girince, ben de
arkasından gitmeye mecbur oldum. Koltuğa bir oturdu, yani yattı...
İşte o zaman dayanamadım, bereket, dişlerimi dudaklarıma geçir-
dim, ellerimle vapurun demirlerine yapıştım da kendimi zor tuttum.”

– Fevkalade...

– “‘Benimle plaja gider misin?’ diye sordum. ‘Uyuşursak gi-
derim,’ diye cilvelendi.”

– Aman harika!..

– “Sonra pazarlığa başladık. Elli lira istedi. ‘Çok’ dedim. ‘Ne-
resi çok,’ dedi, ‘bu zamanda hayat pahalı... Bir ruj onaltı lira...
Efendim, domates bile bulunmuyor... Kahve yok... Çay yok... Şeker
yok...’

Sekreter, bomba gibi patladı:

– Bu ne biçim çapkın hikâye yahu?.. Birdenbire sapıtıver-
din!.. Olmamış...

Bisüre bağırıp çağırdıktan sonra, babacan bir sesle,

– Böyle mizah olmaz, dedi, halk zaten pahalılıktan, dertten,
sıkıntıdan, bıkmış!.. Onu biraz eğlendirmek, güldürmek gerekirken,
sen tutmuş, hikâyenin en tatlı yerinde domates filan diye zırvala-
mışsın.

Canım sıkıldı. Eve kapandım. Bu kez hikâyeme öyle yoksun
yoksul kızları almayacaktım. Şöyle dört başı bayındır, zengin bir
sosyete karısı... Nasıl olsa hikâye değil mi? İstedğim kadını seçerim.
Keyif benim!..

Çok esaslı bir çapkın hikâye yazdım.

Sekreter,

– Oku... dedi.

Başladım okumaya:

– “Salondan hafif bir müzik sesi geliyordu. Biz Süheyla ile balkondaydık. Başını omuzuma yasladı. Onu göğsüme çektim.”

– Çok güzel!..

– “Süheyla, kocam görür aman...’ dedi. Ben, ‘Niçin bu kozalak herifle evlendin?’ diye sordum.”

– Fevkalade!..

– “Süheyla, ‘Ah sorma,’ dedi, ‘evlenmeyeydim de ne halt edeydim... Bu zamanda kolay mı, şekerim... İki odalı bir apartmana bin lira kira veriyordum. Giyim kuşam ona göre... Namuslu çalışırsan, daktiloluk filan yapsan, bin liradan fazla vermiyorlar. Başka türlü çalışsan...’

Süheyla ağlamaya başladı. ‘Ben de mecbur oldum işte bu kozalakla evlenmeye...’ dedi.”

Sekreter,

– Olmamış!.. dedi, sen laf anlamıyorsun... Yahu, işi tatlı yerinden alsana...

Çapkın hikâye uğruna ekmeğimden, mesleğimden olacağım. Bir hafta evden çıkmadım, ille beğendirmek azmiyle bir çapkın hikâye daha yazdım. Gidip sekretere okudum:

– “Plajdaki kabinenin budak deliğine gözümü uydurdum. Genç kız çırılçıplaktı. Erkek de soyundu. Sonra erkek, benim gözetleme deliğime geldi. Arkadaş, dedi, ‘vaktin doldu, ikibuçuk liraya beş dakika... Bundan sonrasını seyredeceksen, beş lira daha alırım.’ Aman, dedim, param yok... Gel sen dışarıya, ben içeri gireyim... Sen bizi seyret!. Bu kez adam ikibuçuğu bana verdi. O gözetleme deliğine geçti. Ben kabineye girdim.”

Sekreter,

– Olağanüstü güzel!.. dedi. Sonra ne yaptınız?

– Siz, dedim, bir hikâyeye elli lira vermiyor musunuz? Bana yirmibeş lira verin, hikâyemin buraya kadar olan bölümünü koyun dergiye. Çünkü bundan sonra, kız, “Bu kadar çalışıyorum yine de geçinemiyorum, hasta çocuğuma doktorun yazdığı ilacı eczanelerde bulamıyorum,” diye ağlamaya başladı. Vallahi kabahat benim değil... “Sus kız ağlama, hikâyeyi berbat ettin! Bizim sekreter darılır,” dedim. “Sen karışma, ben ağlayacağım!” dedi.

BİR AMERİKAN RÜYASI(*)

İçim geçmiş, artık tokluktan mı, açlıktan mı bilmem. Kendimi Washington'da buldum. Rüya bu ya, ben sözde çok önemli bir kişi olmuşum. Amerikalılar bana bir karşılama töreni yapmışlar. Bir Amerikalı, hoşgeldin nutku çekiyor. Ben de cevap veriyorum:

– Biz... Siz... Bizden size... Sizden bize... Bizim ve sizin... Yardımdan dolayı... Ha sizin, ha bizim... Bizdeki... Ve müşterek... Sizinle... Dava... Bizim için... İnsanlık... Sizi, bizi... Demokrasi... Biz... Hürriyet... Siz... Dolar ve siz mi? Asla... Biz... Yaşasın!.. Sizininki... Ha sizinki, ha bizimki...

Bir alkıştırdı koptu. Gazete fotoğrafcıları çat çat resimlerimi çekiyorlar. Beni karşılayan önemli bir Amerikalı,

– Politika tarihinde sizin söylediğinizden daha güzel söz söylenmemiştir. Tebrik ederim! dedi.

Sonra geçit töreni başladı. Amerika'nın silahsız kuvvetlerini ağzımın suları akarak selamladım: Biyanda sarışın bombalar, biyanda esmer bombalar, hidrojen bombaları, kobalt bombaları, tezgâhtarlar güzeli, mankenler güzellik kraliçesi, bikini güzeli, oburlar kulübü güzellik kraliçesi...

Derken,

– Buyurun Beyaz Saray'a... dediler.

Basın toplantısı yapacaktım.

Beni hemen çeviren gazeteciler soru yağmuruna tuttular,

– Hepiniz birden sormayın, dedim. Erkekseniz teker teker sorun!..

Amerika'da otuzaltı gazeteye birden yazan bir başyazar,

– Sizde, dedi, bir başyazar, kaç gazeteye yazar?

(*) "Yedek Parça" adlı kitapta alınmıştır.

– Bizde, dedim, her gazetenin ayrı bir başyazarı vardır, ama, hepsi de aynı şeyleri yazar!..

– Ayrı ayrı insanlar nasıl aynı şeyi yazarlar?

– Bizde ayrı gayrı yoktur. Birlik, beraberlik falan... İşte öyle...

– Sizde demokrasi var mı?

– Az bişey vardı, ama son zamanlarda yedek parçası kalmadığından kullanamıyoruz.

– Demokrasiden ne anlıyorsunuz?

– Demokrasi demek, halkın, halk için, halk uğruna, halk tarafından, hak, hukuk, hık mık... demektir.

İki milyon satan bir gazetenin yazarı,

– Sizin oralarda bugünlerde halkı meşgul eden önemli olaylar nelerdir?.. diye sordu.

– Çooook!.. En önemlisi, sizden gelen bir sinema yıldızının bacak arası açık bir resmi basılmıştı bizdeki bir gazetede. Artistin kışında don olup olmadığı tartışılıyor. Bu don meselesi o kadar heyecan yarattı ki, herkes domatesi, şekeri, yokluğu, pahalılığı, demokrasiyi, hürriyeti filan unuttu. Bugünlerde yediden yetmişe üstünde durduğumuz, Fenerbahçeli Çetin'in Vefa'ya transfer edilip edilmediği...

– Sizin oralarda ekonomik durum nasıl?..

– Üüüü!.. Çok güzel. Yalnız son zamanlarda, herhalde solcu olacak, muhalifin, biri bir münasebetsizlik etti. Kalktı, bir taşra ilinin bir ilçesinin küçük bir bucağında ileri geri konuştu. Buyüzden bütün memlekette şeker kalmadı. Cıgaraya, rakıya, yüzde otuz ayarlama yapıldı. Domates bile ortadan kayboldu. Kiralar yükseldi. Sular kesildi. Efendime söyleyeyim, sıcaklar bastı. Kâğıt bulunmuyor, klişe çinkosu yok. Yani şu muhaliflerin yüzünden iflahımız kesildi vessalam... Sonra bir de savaş var...

Hepsi birden sordular:

– Savaş mı?

– Evet... Savaş ya... Bizim bir valimiz var. Esaslı validir yani... Bütün saldırılara, kahramanca, göğüs gerer. Dayanıklı bir göğsü vardır valimizin... İşte, geçen gün ne yapayım, ne yapayım diye düşünüp dururken, galiba hava da sıcaktı o gün, gezginci satıcılara savaş

ilan etti. Öyle şiddetli nutuklar çekiyor, bombardıman ediyor ki, pazarlardan, patlıcan, biber, şeftali, domates bile çekildi.

Basın toplantısı bitmişti.

Yetkili bir kişi,

– Buraya neden geldiniz? dedi.

– Gelişimin sebebi, şey... Yani... Malum ya... İnsanlık hali... Bu sebeple... Biz... Demokrasinin kalesiyiz... Kale deyip geçmeyin. Kale direk ister. Kaleye ağ gerekli. Bir de beş numara meşin top...

Daha çok şeyler isteyecektim ama, işe erken gitmek için akşamdan kurduğum çalar saatin zili çalmaya başlayınca, uyanıverdim.

PAŞADAN SONRA NE OLACAK?(*)

Yıllardan 1938... Kırk kişiydiler, kırkı da birbirini bilen kırk kişi... Büyük bir salonda toplanmışlardı. Çok önemli bir konu üzerinde konuşacaklardı. Ne var ki, o çok önemli konuyu açmaya hiçbiri yüreklenemiyordu. Bisüre şurdan burdan, iç politikadan, dış politikadan konuştular. Sonunda içlerinde en yaşlı olanı,

– Sayın arkadaşlar, dedi, hepimiz biliyoruz ki, önümüzde çok önemli bir sorun var. Nasıl olsa bu sorunla günün birinde karşılaşacağız.

Öbür otuzdokuz kişi, yaşlı arkadaşlarının ne demek istediğini elbet anlamışlardı. Onun için daha çok açıklamasına fırsat vermeden, başka biri,

– Evet, çok doğru... Şimdiden bir tedbir düşünmemiz gerekiyor... dedi.

Bu yolda aralarında bir konuşma açıldı:

– Başımızda Paşa varken her işin yolunda gideceği açık...

– Allah başımızdan eksik etmesin...

– Bu bunalımlı dönemde de Paşa'nın sayesinde durumu kurtardık.

– Evet...

– Ama insanlar ölümlü...

– Paşa da çok yaşlı...

– Günün birinde Paşa'ya emrihak vaki olursa ne yapacağız?

– Evet... Çok önemli...

– Şimdiden bunu düşünmemiz ve gereken tedbiri almamız gerekir.

Saatler süren uzun söyleşi, gece yarısına kadar uzamıştı. Ama toplantı, başladığı noktada bitti. Hiçbir çözüm yolu bulamamışlardı.

(*) “Biz Adam Olmayız” adlı kitaptan alınmıştır.

Üyeler dağılırken yine birbirlerine aynı soruyu soruyorlardı:

– Paşa’dan sonra ne yapacağız?

Yıllardan 1939... Yine kırk kişiydiler. Ama geçen yıl o önemli konuşmayı açan yaşlı arkadaşları ölmüştü. Yani eskilerden otuzdokuz kişi kalmış, aralarına bir yenisini alarak yine kırk kişi olmuşlardı. Hepsinin kafasından geçen o önemli konuyu yine bitürlü açamıyorlardı. Dereden tepeden, iç ve dış politikadan bisüre konuştuktan sonra içlerinden en tecrübesi olan biri,

– Sayın arkadaşlar, dedi, dünya büyük bir savaşa girmiş bulunuyor. Elbet Türkiye bu savaşın etkisinden uzak kalamayacaktır. Başımızda Paşa oldukça bizim için tehlike yok...

Sesler duyuldu:

– Allah başımızdan eksik etmesin...

– Hepimizin duası bu...

– Evet... Ama ne yapalım ki, Paşa’mız çok yaşlı... Ölüm de insanlar için...

– Paşa bigün gözlerini yumarsa ne yapacağız?

– Çok doğru, bunu şimdiden düşünmeliyiz ve gereken tedbirleri almalıyız..

– Hatta geç bile kaldık...

Gece yarısını geçiyor, hep bu konu üstünde konuşuyorlardı. Hiçbir kesin karara yaramadan dağılırlarken, üzüntüyle birbirlerine hâlâ sormaktaydılar:

– Paşa’dan sonra ne yapacağız?

Yıllardan 1942... Yine kırk kişiydiler. Birbirlerini biliyorlardı. Bir önceki toplantıda bulunanlardan iki kişi daha ölmüş, yerine başka iki kişi alınarak, yine kırk kişi tamamlanmıştı. Belli konudaki ilk toplantıdan üç kişi eksilmişti.

Yıllardır hepsinin kafasını kurcalayan o konuyu açmak kolay değildi. Onun için önce havadan sudan, iç ve dış politikadan konuşarak, asıl konuya girmek için havayı ısıttılar. Vakit epey ilerlemişti ki, kırk üyenin eskilerinden biri,

– Sayın arkadaşlar, dedi, müsaade ederseniz, konuşulması bizim için zor, ama ne yapalım ki, gerçek olan bir konuyu açmak istiyorum.

Ne konuşulacağını hepsi anlamıştı. Sesler geldi:

– Konuşalım, konuşalım...

– Biliyoruz ki hepimiz, Paşa artık çok yaşlı...

Dünya savaşının en kanlı, en bunalımlı günlerim yaşamaktayız. Böyle zor zamanlarda bile, başımızda Paşa oldukça, hiç korkumuz yok... Ama...

– Evet... Ya bigün...

– Paşa ebediyete geçerse...

– Allah geçinden versin...

– Şurası bir gerçek ki, ne kadar acı olursa olsun, Paşa'dan sonra ne yapacağımızı düşünmeliyiz.

– Düşünmeliyiz.

– Paşadan sonra ne olacak?

Gün ışıırken dağıldıkları zaman birbirlerine ve kendi kendilerine hep aynı soruyu soruyorlardı:

– Paşadan sonra ne olacak?

Yıllardan 1945... Yedi yıl önceki toplantıya katılan kırk kişiden yedi kişi ölmüş, otuzüç kişi kalmıştı. Ama ölenlerin yerine başkaları alındığından, yine kırk kişi tamamlanmıştı.

Sabahın erken saatinde toplantı açılmıştı. Ülkenin, en önemli saydıkları konusunu konuşup bir karara varacaklardı. Ama o konuyu açmak pek öyle kolay bir iş değildi. Ondan bundan, iç ve dış politikadan konuşup havayı hazırladıktan sonra, toplantının başkanı sıkıntıdan terleyerek,

– Arkadaşlar, dedi, şimdi önemli bir konuya değinmek istiyorum...

Hepsi de önemli konunun ne olduğunu anlamıştı.

– Dünya savaşı sona erdi arkadaşlar... Paşa'nın uzak görüşlülüğü, tedbirleri sayesinde savaşı da atlattuk...

– Allah başımızdan eksik etmesin Paşa'yı...

– Şimdi savaş sonu dönemine girmiş bulunuyoruz, yani zor bir dönem... Böyle zor bir dönemde Paşa'yı kaybedersek halimiz ne olur?

– Evet... Ölüm Allah'ın emri...

– Paşa'dan sonra ne olacak?

– Ne yapacağız?

– Çok doğru... Bunu bir karara bağlamalıyız arkadaşlar...

Hiçbir kesin karara varılmadan dağılırlarken birbirlerine,

– Paşa’dan sonra ne olacak? diye sormaktaydılar.

Yıllardan 1949... Onbir yıl önceki toplantıya katılanlardan yirmisekiz kişi kalmış, onikisi ölmüştü. Ölenlerin yerine başkaları alınarak, herzamanki gibi yine kırk kişi tamamlanmıştı. Toplantının başkanı, uzun süre sözü döndürüp dolaştırdıktan sonra,

– Arkadaşlar, dedi, bilindiği gibi çok partili düzene girilmiştir. Bu demokratik dönemin kendine göre zorlukları olacaktır. Paşa, her zaman başımızda bulunsa, biz bu zorlukları da atlatabiliriz.

– Çok doğru... Ama insan ebedi değil...

– Ben de bunu söylemek istiyordum. Paşa’dan sonra ne yapacağız?

– Paşa’dan sonra ne olacak?

Geç vakit toplantı dağılırken yine birbirlerine aynı soruyu soruyorlardı:

– Paşa’dan sonra ne olacak?

Yıllardan 1950... 1938’deki toplantıya katılanlardan ölenlerin sayısı ondört olmuş, geriye yirmialtı kişi kalmışlardı. Her ölenin arkasından gazetelerdeki ölüm haberlerinde ‘yeri doldurulmaz’ diye yazıldığı halde, ölenlerin yerleri doldurularak, yine herzamanki gibi kırk kişi olmuşlardı.

Toplantının başkanı, asıl söyleyeceği sözün, yanında yöresinde dolaştıktan sonra,

– Arkadaşlar, şimdi sadede geliyorum, deyince onlar için tek “sadet” olduğundan, hepsi de sadedin ne olduğunu anladı.

– Arkadaşlar, partimiz iktidardan düşmüş bulunuyor. Önümüzde zor muhalefet görevimiz var... Paşa her zaman başımızda kaim ve hayatta daim değil.

– Allah geçinden versin... diye sesler yükseldi.

– Orası öyle... Ama Paşa’dan sonra ne yapacağımızı düşünüp tedbirimizi almak zorundayız...

Yıllardan 1955... O ilk toplantıdakilerden kala kala onsekiz kişi kalmış, yirmükisi ölmüştü... Muhalefet partisi olarak, iktidarla aman-

sız mücadele programını konuşmak için toplanan kırk kişi, birbirine sorup duruyordu:

– Yahu, Paşa’dan sonra ne yapacağız?

Yıllardan 1958... Eskilerden kala kala oniki kişi kalmıştı. O oniki kişinin de biri inmeli, biri bunamış, üçü şeker hastasıydı.

– İktidar diktatörlüğe gidiyor arkadaşlar. Paşa elbet bunun da bir çaresini bulacaktır. Ama, acı da olsa, bilmek zorundayız ki Paşa da bigün...

– Paşa’dan sonra ne olacak arkadaşlar?

Yıllardan 1960... Eskilerden otuzdördü ölmüş, altı kişi kalmıştı. Ölenlerin yerleri doldurularak yine o kırk kişi tamamlanmıştı. Toplantının başkanı:

– Kahraman ordumuz yönetime el koymuş bulunuyor, diyor, bu yeni durumda da Paşa elbet bişeyler düşünecektir. Ama...

– Paşamız başımızdan eksilirse...

– Ne yapacağız?

– Paşa’dan sonra ne olacak?

Yıllardan 1965... Eskilerden topu toplamı üç kişicik kalmıştı. O üç kişiden birinin salyaları akıyor, biri sidiğini tutamıyor, biri de boynuna uyukluyordu. Geri kalan otuzyedisi boşalan yerleri dolduranlardı.

Yıllardan 1968... Otuz yıl önceki toplantıda bulunanlardan yalnız iki kişi kalmıştı. O iki kişi de o kadar yaşlı, yorgun ve bitiktiler ki, zorlukla konuşabiliyor, konuşulanları da zor anlıyorlardı.

Toplantının başkanı, bitürlü konuya girememenin tedirginliği içinde lafı uzattıkça uzatıyordu. Sonunda terler dökerek,

– Arkadaşlarım, dedi, hepimizin de bildiği gibi...

– Evet, evet... Biliyoruz...

– Paşa’dan sonra ne olacak? Biçok gruplar, fraksiyonlar var. İhtiraslar şimdiden alevlenmektedir. Paşa’dan sonra ne yapacağız? Bunu şimdiden düşünüp tedbirini alarak, Paşa’dan sonra kargaşalığa yer vermemeliyiz...

– Evet, Paşa’dan sonra birbirimize düşmemeliyiz. Paşa her zaman başımızda olsa kolay... Ama bigün...

Dağılırken yine birbirlerine sorup duruyorlardı:

– Paşa’dan sonra ne olacak?

Yıllardan 1969 olacak... Yıllardan 1971 olacak... Yine kırk kişi toplanacaklar. 1938’deki toplantıdan, aralarında yalnız bir kişi kalmıştır, o da pinpon bir ihtiyar. Zorlukla toplantıya gelebilmiştir. İki kişinin kolunda salona girip yerine oturabilmiştir. Pantolon düğmelerinin açık kaldığının farkında bile değildir, çünkü yıllardan beri açık kalmasıyla kapalı kalmasının onun için hiçbir farkı yoktur. Konuşmalar sırasında başı göğsüne düşmüş, uyuklamaya başlamıştır. Bu tirit ihtiyara, oradakiler, bir tarih değeri olarak saygı göstermektedirler. Bunun dışında, görsel bir yetkisi olamayacağını bilmektedirler.

Toplantının başkanı, yine herzamanki gibi, esas konuya girememenin tedirginliği içinde terleyerek, şurdan burdan, dereden tepeden, havadan sudan, yani kısacası, iç ve dış politikadan uzun uzun konuşup havayı hazırladıktan sonra söyleyecektir:

– Sayın arkadaşlar. Şimdi önümüze en önemli memleket davası çıkmış bulunuyor. Ölüm insanlara özgü... Söylemesi bile zor ama, ne yapalım ki, şimdiden düşünmek zorundayız. Paşamız bu dünyadan üful ederse ne olacak, ne yapacağız?

Olayın bundan sonrasını, o gelecek günleri görmüş, yaşamış gibi anlatalım.

Başkan böyle söyler söylemez, uyuklamakta olan o tirit, o çok yaşlı adam, birden başını dikip söz istedi. İki kişinin kolunda ayaklarını sürüyerek kürsüye çıktı. Salondakilere baktı, ama onları görmüyordu.

– Çocuklar, dedi, Paşa’dan sonra ne olacak, ne yapacağız, diye soruyorsunuz. Biz bu soruyu birbirimize ilk sormaya başladığımız zaman, içinizden kiminiz daha doğmamış, kiminiz de küçük bir çocuktunuz, kırk yıl önce sormaya başlamıştık bu soruyu, hâlâ soruyoruz. Bu soruyu ilk soran kırk kişiden kala kala bir ben kaldım, eğer buna da kaldım denebilirse... Gelecek toplantınıza sağ kalacağımı hiç sanmam... Paşa’dan sonra ne olacak, diye soranlar, hep göçüp gitti, Paşa hâlâ duruyor, hem de, “Bu adamlardan sonra ne olacak, ne yapacağım?” diye sormuyor... O Paşa öyle bir Paşa’dır ki, yarın sabah gazetelerde çocuğu olmuş diye bir ilan görsem hiç şaş-

mam, demek yeniden evlenmiş ki çocuğu olmuş derim... O Paşa var ya o Paşa, öbür arkadaşlarıma yaptığı gibi, beni de, sizi de yolcu eder arkadaşlar. Onun için siz, Paşa'dan sonra ne olacak, diye sormayı bırakın da, bizden sonra ne olacak, onu düşünmeye bakalım...

Ordakilerden biri,

– Ya bigün ölürse? dedi.

İhtiyar zorlukla duyduğu bu söze karşı bağırdı:

– Ölmez be, ölmez o... Ölse bile artık kimseyi inandıramaz ki..

Toplantı dağılacak. Ayrılırlarken yine birbirlerine soracaklar:

– Paşa'dan sonra ne yapacağız?

HADI ÖLDÜRSENE CİCİM!(*)

Bayan Siyen, iki ay önce altmışsekiz yaşına girmişti. Hayır, o yaşını saklayan kadınlardan değildi. Saklamak şöyle dursun, herhangibirisiyle konuşurken, yerli yersiz, çok zaman da yersiz, yaşını söylerdi. Ama yaşını doğru söylediği halde inanmayışlarına da çok canı sıkılırdı. Dudak büküyor, yaşını küçülttüğü sanısına varıp gizliden alay ediyorlardı. Olduğundan daha yaşlı görüldüğü de bir gerçektir. Dört yıldanberi inmeliydi, sol bacağını sürüyerek yürürdü, sol kolunu da tam isteğince kullanamazdı. Olduğundan yaşlı görünmesi, belki de inmeli oluşundandı. Ufak tefekti, kavruk ve kuru, ama sevimli bir kadıncağızdı. Dışı, bir insan yıkıntısı görünüşündeydi ama, içi fıkır fıkır canlı ve yaşam doluydu. Süslenmesini, boyanmasını evliyken de severdi. Kocasını olan general, yirmüç yıl önceki savaşta ölünce yapayalnız kalmış, ama kendini umutsuzluğa koyuvermemişti. Kocasından kalan dul aylığıyla oldukça hesaplı bir bütçe içinde geçiniyordu. Oğlu da arada yardım ederdi. Kentin dış mahallelerinden birinde iki küçük odalı bir evde kendi başına yaşıyordu. Evet, süslenir püslenirdi, boyanırdı, inmeli olduktan sonra daha aşırı boyanıp süslenmeye başlamıştı, ama gezmede tozmada gözü yoktu. Kocasının ölümünde kırkbeş yaşındaydı. O zamandanberi içinde gizlice kıpraşan bir umutla kapının bigün açılıp, beklediği erkeğin gelivereceği sanısndaydı.

Onbeş yıldanberi, anlaşıp seviştiği tek arkadaşı, komşusu Bayan Diha'ydı. Bitişik evlerde otururlardı. İkisi de oturma odalarının duvarlarını yumruklamalar, yada seslenseler, birbirlerine seslerini duyururlardı. İki komşu kadın can yoldaşı olmuşlardı. Dertleşmek istedikleri yada bişey gereksindikleri zaman duvara vurarak birbir-

(*) "Biz Adam Olmayız" adlı kitaptan alınmıştır.

lerini yardıma çağırırlardı. Günde iki üç kez görüşmeseler o gün bir eksiklik duyarlardı.

Bayan Diha, Bayan Siyen'den üç yaş büyük olduğu halde, gençlik taslayan, yaşını küçük söyleyen bir kadındı. O da, Bayan Siyen gibi, kiminle konuşursa, yerli yersiz, kendisine sorulmadan yaşını söylerdi. Yetmişbir yaşındaydı ama altmışımdayım, der, herkesi kendisine güldürürdü. Kocas, otuz yıl önce bir trafik kazasında ölmüş, kendisine hiçbirşey bırakmamıştı. Bayan Diha, otuz yıldanberi, babasından kalan pek küçük bir gelirle geçiniyordu. Ama tutumlu bir kadındı.

Onbeş yıldanberi, birbirlerinden ayrılmayan bu iki kadının benzer yanları çoktu. Bayan Diha da, Bayan Siyen gibi ufak tefek, kuru, sıskalaşmış, yüzü bebek yüzü kadar küçülmüş, ama o da aşırı boyanmış süslenen, gönlünü bir bilinmez umuda bağlamış bir kadındı. Yaşlılıktan kamburlaşmıştı, her yıl biraz daha artıyordu kamburluğu.

Bayan Siyen, o sabah, sol ayağını sürüyerek, herzamanki tuvalet aynasının karşısına oturdu, neşeli, şuh, oynak aşk türküleri mırıldanarak süslenmeye, boyanmaya başladı. Yanındaki radyoyu açtı. Radyoda o saatte Bayan Siyen'in sevdiği şarkılar olurdu. Birara, radyonun oynak havasına kendini öyle kaptırdı ki, inmeli ayağını sürüyerek oynadı bile. Birden radyonun müzik yayını kesilip, spikerin sesi duyuldu:

“Sayın dinleyiciler! Şimdi aldığımız bir habere göre, iki haftadanberi kentimizde, kendisine havagazı memuru süsü vererek girdiği evlerdeki yalnız kadınları öldüren sapık canı, bu sabah yeni bir cinayet daha işleyerek iz bırakmadan kaçmıştır. Cinayetler hep aynı biçimde işlendiğine göre, katilin aynı kişi olduğu kesindir. Sapık canı, yalnız başlarına yaşayan kadınların bulunduğu evlere, havagazı saatini yada ocağını kontrol etmek bahanesiyle girmekte, tabanca tehdidiyle evdeki yalnız kadını, ırzına geçtikten sonra, boğarak öldürmektedir. Bu sabahki vaka ile sapık canı sekizinci cinayetini işlemiştir. Bugüne kadarki cinayetlerinden ancak iki kadın ölümünden kurtulabilmiştir. Bu iki kadının tanıklığına göre sapık canı, uzun boylu, geniş omuzlu, esmer, koyu kara saçlı, yeşil gözlü, aşağı yukarı otuz yaşlarında, sempatik görünüşlü bir erkektir. Halkımızı uyar-

mak için, tanıkların anlatımına göre çizilen caninin resmi gazetelerde yayımlanmıştır.

Şimdi müzik yayınıma devam ediyoruz.”

Bayan Siyen, bu radyo haberini, merak, ilgi ve korku gibi karmaşık duygular içinde dinledi. Artık radyodaki neşeli müziğin etkisinde değildi. Sokak kapısının zili bir umutla titredi. Gelen ya o canı havagazı tahsildarıysa!.. Aynanın karşısına geçip acele makyajını tazelerken kapı üst üste çalınıyordu. Çekine çekine gitti, önce anahtar deliğinden baktı. Gelenin komşusu Bayan Diha olduğunu görünce, biraz da düş kırıklığıyla kapıyı açtı:

– Aaa, sen miydin Bayan Diha? Ben şey sanmıştım da...

Elinde bir gazeteyle giren Bayan Diha çok telaşlıydı:

– Gördün mü başımıza gelenleri Bayan Siyen?

– Ne oldu, ne var?

Elindeki gazeteyi uzattı:

– Baksana kardeş, canavarın resmini de basmışlar gazeteye...

Yalnız başına yaşayan kadınların evine geliyormuş... –Bişeye imrenmiş gibi yutkundun– Ya bize gelirse? Ne yaparsın kardeş?

Odaya girmişlerdi. Bayan Siyen gazeteyi alıp caninin resmine baktı:

– Yakışıklı adam da...

– Pek de genç...

– Yazık...

– Ne yapıyormuş kadınlara?

– Okumadın mı gazeteleri ah kardeş?..

– Okudum. Okumaz olur muyum hiç? Radyoda da günde kaç kez söylüyor...

– Evde başka kimse yoksa... Ş'apıyormuş...

– Yaa, ırzına geçiyormuş...

– Evet ama, sonra da boğuyormuş kardeş...

– Doğrusu inanmıyorum. Ne diye boşsun sanki...

– Boğmuş, boğmuş... Boğmasa, niçin polis arkasından koşup dursun?..

– Boğar elbet... O kadınlar da kim bilir nasıl karşı koyuyorlar, adama neler yapıyorlardır.

– Eh o zaman da boğmak zorunda kalır elbet... Ne yapsın zavallı?..

– Belki de ihbar edecekler, diye korkuyordur,

– Vicdansızlık.. Hiç ihbar edilir mi!

– Öyle korkuyorum ki kardeş, ya bizim eve de gelirse?

Bayan Diha, gizli özlemini yapmacık bir korkuyla örtterek,

– Ben de çok korkuyorum, dedi, evde yalnız başıma oturamadım korkumdan, onun için sana geldim... Ya gelirse?

– Ne yaparız?

– En iyisi...

Birden durduğu için Bayan Siyen merakla sordu:

– Evet? Söylesene! Niçin sustun? Sence en iyisi?

– En iyisi, hiç şe’etmemek...

– Yani?

– “Su içerken yılanı bile dokunulmaz,” demişler. Dokunmamalı...

– Evet... Ne yaparsa yapar artık... Zorluk çıkarmamalı.

– Canımdan iyi değil ya...

– Gelirse?

– Gelir belki de...

– Niçin gelmesin? Otursana Bayan Diha...

Bayan Diha oturdu.

– Ne yapacağımızı düşünelim... Bir felaket bu...

– Felaket... Yumuşak davranmaktan başka çaremiz yok, o zaman öldürmez?..

– Acaba niçin öldürüyormuş? Ne istiyormuş kadınlardan?..

– Ah, biz kadın milleti de yani, çok ters oluruz... –Gazeteyi alıp resme baktı– Boylu boslu da, aslan gibi adam... Benim kocam, çok iri sayılmazdı, bana göre yani... Ama gayet sert bir generaldi; öyle bağırıp çağırmazdı, yalnız öksürdü. Evden çıkıp bir öksürdü mü, kışladaki bütün askerler korkudan titrerdi. Öleli... Yirmüç yıl oldu. Savaşta öldü.

– Vuruldu mu?

– Hayır... Savaş sırasında, sıcak bigünmüş, gölde yüzerken boğulmuş... Hâlâ, elbisesini saklarım... Bakın...

Dolaptan bir general elbisesiyle bir çift çizme çıkarıp gösterdi. Ceketin apoletini okşadı, düğmelerini öptü, başını ceketin göğsüne dayadı:

– Senden saklayacak değilim ya, yalnızlıktan bunaldığım geceler, koynuma alırım...

– Çizmelerini mi?

– Çizmelerini de, elbisesini de... Hayatımda, onun yerini hiçbir erkek alamadı...

– E yaşlandınız da...

– Ben yaşlı mı sayılırım?.. Hiç de değil!.. Gönlüm taze... Beni kollarına alınca öyle bir sıkardı ki...

Kocasının kollarındaymış gibi haz içinde kaldı.

Bayan Diha,

– Benim kocam öleli otuz yıl oldu, dedi. –İçini çekti– Anısı içimde taptaze duruyor... Hep onun anısına bağlı kaldım...

– Başka erkek?

– Hayır...

– E yaşlandınız da tabii...

– Kim? Ben mi? Ben yaşlı mıyım? Erkekler arkamdan çok koştular... Hâlâ da arkamdalar...

– Benim de arkamda çok erkek dolaşıyor... Ama yüz vermiyorum.

– Özlemiyor musun Bayan Diha?

– Özlenmez olur mu hiç? –Haz içinde gözlerini yumdu– Otuz yıl geçti, nasıldı, unuttum bile... Nasıldı?

– Ölenle ölenmez... Bütün bir yaşam boyunca anılarla yaşanmaz ki...

– Çok doğru. Bazı şoförler kadın yolcularını kaçırmıyorlar diye laf çıkardılar...

– Yalan...

– Nerdeee? Yalan... Şoförlerin günahını alıyorlar. Hiç de kaçırdıkları yok.. Kaç gece yalnız başıma taksiye binip uzak yerlere gittim de yine bişey yapmadılar...

– Ben de inanmadım da, denemek istedim... Evet kaçırmıyorlar... Şoförlerimiz çok namuslu...

– O kadarı da fazla ama, olmaz ki...

Sokak kapısı çalındı. Zili duyunca ikisi birden telaşa kapıldılar. Odanın içinde o yana bu yana koşuştular. Bayan Siyen, çok saygın bir konuğu gelecekmiş gibi, odasının dağınıklığını toplamaya başladı. Bayan Diha da, bir telaş içinde aynanın önünde saçlarını topluyor, dudağını boyuyordu.

Biyandan zil çalmaktaydı.

Bayan Siyen umutla sordu:

– Acaba o mudur?

– Geldi mi dersin?

– Belki de... İkimizi birden görmesin ama... Çekinir...

– Ne var çekinecek? İstersen ben dışarda dururum...

Bayan Siyen bir genç kız kırımısıyla,

– Aaa, istemem... Dünyada olmaz! dedi.

Bayan Diha korkuya kapılarak;

– Ya oysa?.. Ya gelirse gerçekten?..

– Boğar mı dersin?

– Boğuyormuş...

– Ne yapalım?

– Açmayalım kapıyı.

Bayan Siyen kısa bisüre ikircimle düşündükten sonra,

– Açmasak ayıp olur, dedi, açarız da... Sonra... –durdu– Sen evine gitsen artık...

– O girince içeri, ben görmeden çıkarım...

– Öyle korkuyorum ki...

– Korkulmaz mı?.. İlim ayağım titriyor baksana...

– Heyecandan...

– Tabii... Aç kapıyı artık, kimse yok diye gider sonra...

– Yüreğim çarpıyor...

– Eğer o ise, duvarı vur, ben duyarım... Sen duvarı vurunca, pencereyi açar, “İmdaaat!” diye bağırırım...

– Aman, sakın bağırma... Sonra boğmaya kalkar da...

– Ama benim nerden haberim olsun sonra? Sen duvarı vur ki ben de anlayayım onun olduğunu...

– Peki, peki... Ama ben duvarı vurur vurmaz hemen gelme,

bekle birazcık...

– Olur. Ama ben görmeden sakın saliverme, lafa tutar, oyalar-sın...

– Belki de hiç gitmez. Ben kapıyı açayım...

İkisi birden odadan çıktı. Bayan Diha mutfakta heyecanla beklerken, Bayan Siyen anahtar deliğinden baktı, ama dışardaki adamı tanıyamadığı için, biraz korktu. Daha çok ilgiyle seslendi:

– Kim o?

– Gazeteci...

Bayan Siyen, kapıyı acarken,

– Aman yüreğimi ağzıma getirdin... dedi.

Gazeteciden bir gazete aldı.

İki kadın odaya girer girmez, gazetede, canavarla ilgili haber ve resme baktılar. Bayan Diha,

– Tıpkı kocam, dedi, o kadar benziyor ki... Kocamın gençliği...

Bayan Siyen...

– Ne tuhaf... Benim kocama da benziyor, tıpkı benim kocamın daha iriyarısı, sanki fotoğrafından agridisman yapılmış...

– Ben artık gideyim Bayan Siyen...

– Sen bilirsin...

– Gideyim, gideyim, belki bize gelir de sonra...

Bayan Siyen, korkuyla,

– Ya gelirse, ne yaparsın? diye sordu, duvara vur olmaz mı, hemen karakola telefon ederim...

– Gelir mi dersin?

– Bilinmez... Baksana, yalnız başına yaşayan kadınların evine geliyormuş. Gelirse haber ver bana da...

– Çok korkuyorum.

– Ben de...

– Sen en iyisi sokak kapısının anahtarını ver bana, belki kapıyı açamazsın... Adam canavarmış, boğuverir bakarsın... Al, benim ikinci anahtarımı da... Bağırırsam, hemen koş...

– Olur kardeş...

Bayan Siyen, sokak kapısının ikinci anahtarını komşusuna verdi. Bayan Diha gidince, kocasının general elbisesiyle çizmelerini

dolaba koyup yine süslenmeye başladı. Kapı çalındı, korku ve umut içinde şaşırdı. Açsa mıydı kapıyı? Gerçekten korkuyordu da... Ama, yumuşak davrandıktan, her istediğini yaptıktan sonra, ne diye öldürsün onu... Kapıyı açmadan sordu:

– Kimsiniz?

– Havagazı memuru...

Mızımız, nezleli, yorgun bir sestti. Bir elini yüreğinin üstüne bastırarak kapıyı açtı. Ama bu da ne? Altmışını aşmış bir insan karikatürü... Sakalları uzamış, gözlük camının biri kırık, kolunda eski bir çanta, üst baş dökülüyor. Ne büyük bir düş kırıldığı...

– Havagazı saatinize, ocağınıza bakacağım bayan...

– Siz misiniz?

– Evet.. Benim. Neye şaştınız öyle?

– Bilmem... Birden şey oldum da...

Biriki adım geri çekilip korkuyla baktı, titriyordu. Birden saldıracakmış gibi, oradan eline geçen şemsiyeyi aldı. Sesi titreyerek:

– Buyurun... dedi.

Havagazı memuru, mutfığa giriyorum sanısıyla, kadının açtığı kapıdan bir odaya girince şaşırdı, yöresinde havagazı saati yada ocağı aradı.

Bayan Siyen çekine çekine sordu:

– Gerçekten siz o musunuz?

– Kim?

– Havagazı memuru.

Adam kendi üstüne başına bakarak,

– Evet, bişey mi var?.. Benim elbette... dedi.

– Yaa!.. Demek sizsiniz?.. Ben sizi uzun boylu sanmıştım da...

– Niçin? Havagazı memuru olmak için boy uzunluğu gerekmiyor.

– Sonra da daha genç sanıyordum...

– Ha, bakın o doğru... Genç olmak gerekir bu iş için.

– Güçlü kuvvetli olmak gerekir...

Bayan Siyen umut ve sevinçle,

– Elbette... dedi.

– Bütün bigün boyunca sokaklarda dolaşmak, merdivenleri

çıkmaq, evleri dolaşmaq... Kolay değil. Ben aslında eski bir havagazı memuruyum. Enfarktüs geçirdim, hem de iki kez. Onun ezirine üç yıl önce emekli oldum. Sonra, cretli olarak aynı işi yapmaya başladım.

– Aynı işi mi?

– Evet.

– Yani çoktanberi mi cinayet?..

– Efendim? Ne dediniz?

– oktanberi mi? dedim.

– oktanberi... Tecrbem var... Sonra geçim derdi... Bu zamanda kolay değil.

– Geçim için mi ř’apıyorsunuz?

– Evet...

– Oturun rica ederim, neden ayakta duruyorsunuz?

– Teşekkür ederim... Daha çok yerler dolaşacağım... Nerde havagazı ocağınız? Bakıp hemen gideyim...

Bayan Siyen onsekiz yaşında oynak bir kız gibi cilvelenerek,

– Aaa, olur mu hiç, dedi, biraz oturun, dinlenin...

– Gerçekten de çok yoruldum... Biraz soluk alayım...

Adam, gerçekten havagazı memuruydu. Oturdu.

– Mutfağınız nerde?

– Burası daha rahat değil mi?

– Rahat... Çok iyi...

– Arkanıza bir yastık koyayım...

– Teşekkür ederim...

Havagazı memuru, her kımıldadıka, ah, of, sesleri çıkararak inliyordu.

– Neyiniz var?

– Siyatik... Kaç yıldır hep ekerim, ayaklarım sızlıyor yine...

Adam, sık sık ksryordu. Ayağa kalktı.

– Göreyim havagazı saatinizi de gideyim artık...

– Aaa, ne aceleniz?.. Daha... Yani... Oturun, oturun... Bakın, ksryorsunuz... Size ksrk şurubu vereyim...

Bayan Siyen, koştu, öksürük şurubu getirdi. şurubu adama uzattı, adam şişeyi almak için elini uzatınca, birden boynunu sika-

cakmış gibi geldi ona, müthiş bir çılgılık attı, duvara dayandı, eliyle göğsünü bastırdı. Adam şaşırılmış, korkmuştu:

– Ne oldu? Neden öyle...

– Hiç... Hiç... Yok bişey... Birden şey ettim de...

Adam, şuruptan içti,

– Çok iyisiniz bayan, teşekkür ederim... dedi.

– Bişey değil...

– Ben gideyim artık... Saati, ocağı göreyim de...

– Ama... Daha... Hava da çok şey... Yağmurlu, dinsin de yağmur...

– Yoo, hava çok güzel... Yağmur yok, güneşli...

– Öyle mi? Ben yağmurlu sandım da... Ama sizi bırakmam, böyle öksürürken... Durun, durun, size bir ıhlamur...

– Geç kalırım...

– Durun bakayım... Aaa!.. Ayakkabınız da delinmiş... Su alıyor-dun. Yazık...

– Evet. Çoktan eskidi.

– Size bir çizme vereyim; karda, yağmurda giyersiniz sıcacık...

– Bütün kadınlar sizin gibi iyi yürekli olsa...

– O zaman onları boğ...

Sözünü yarıda kesti. Dolaptan general kocasının çizmesini çıkarıp verdi.

Memur önce ayağındakileri çıkardı, sonra çizmenin tekini giydi.

– Sıkıyor mu?

– Hayır. Bol... Ama sert...

– Giydikçe yumuşar...

– Sağolun... Ben baksam da havagazı saatine...

– Kahvaltı, kahvaltı... En iyisi kahvaltı... Ben de kahvaltı etmemiştim. Hazır mutfakta... Şimdi getiririm...

Bir koşu mutfağa gidip tepsi içinde iki kişilik kahvaltı getirdi:

– Buyurun...

Karşılıklı masaya geçtiler ki, dışardan Bayan Diha'nın telaşlı sesi duyuldu:

– Bayan Siyen... Bayan Siyen... Ne oldu? Ne var?

Bayan Siyen, inmeli ayağını sürüyerek oda kapısını acele sürmeledikten sonra adama fısıldadı:

– Çabuk... Çabuk, şuraya geçin... Saklanın çabuk...

– Ama niçin? Neden bayan?.. Rica ederim...

Biyandan da adamı, divanın altına itiyordu.

– Şıışt... Size söylemeyi unuttum, ben yalnız başıma yaşayan bir kadını. Sizi burada görürlerse... Çok dedikoducu bir kadındır da... Girin, girin çabuk, altına girin...

Bayan Diha, açılmayınca kapıyı vurmaya, ses gelmeyince de bağırırmaya başladı:

– Bayan Siyen!.. Siyeeen!.. Ne oldu allahaşkınıza?.. Ses verse-nize canım... Yoksa... Şey mi oldun? Geldi mi? İçerde mi? Ne yaptı size? Boğdu mu? Nasıl boğdu, anlatsanıza kuzum...

Havagazı memurunu, bir çuval gibi divanın altına tuktuktan sonra,

– Bişey yok Bayan Diha, açıyorum... Şimdi... diye seslendi.

Adamın çizmeli ayağı, divanın altından dışarı çıktığı için, görünüyordu.

Bayan Siyen kapıyı açınca birden içeri dalan Bayan Diha, hem kimse var mı içerde diye heryana bakıp kolaçan ediyor, hem de coşkuyla konuşuyordu:

– Ay, yüreğim ağzıma geldi... Burdan bir çığlık duyunca, tamam geldi herif, zavallı Siyen’ciğimi boğuyor, dedim kendi kendime... İyi ki, sokak kapısının anahtarını almışım senden... Nasıl koştum, bilemezsin... Hele bir de odanın kapısını kilitli bulunca...

– Şey, ş’apıyordum da... Ondan kilitledim kapıyı...

– N’apıyordun?

– Ben mi? Hiç... Çamaşır değiştiriyordum da... Belki birden... hani...

Telefon çaldı. Bayan Siyen telefonu açtı;

– Alo... Evet... Sen misin oğlum?.. –Eliyle telefon alıcısını kapayıp Bayan Diha’ya– Oğlum telefon ediyor... –Telefonda– İyiyim... Teşekkür ederim oğlum... Sen nasılsın? Kim? Havagazı memuru mu? Evet... Geldi... Burada... –Birden pot kıldığını anlayıp lafı değiştirmeye çalıştı– Yani burda dediğim, bu kentteymiş...

Evet... Ne diye canım? Öyle ya, boğuyormuş... Canı...

Havagazı memurunun geldiğinden iyice işkillenen Bayan Diha, Bayan Siyen telefonda konuşurken, odada aranıp duruyordu. Birden, divanın altından burnu çıkmış çizmeyi gördü. Ama Bayan Siyen de telefonda konuşurken onu kolladığı için, Diha'nın divan altındaki çizmeye baktığını gördü. Telefon telinin müsaade ettiği kadar geriye gidip, divanın önüne geçti, ayakkabıları bedeniyle örtmeye çalıştı.

– Evet... Yok... Ne diye benim evime gelsin havagazı memuru canım... Peki, peki, sürgülerim... Sokak kapısını mı? Var, hem demir kolu var, hem de zinciri... Merak etme... Radyo mu? Şimdi mi veriyor? Peki, açarım radyoyu...

Telefonda konuşurken, biyandan da çizmeyi görmemesi için Bayan Diha'nın önünde o yana, bu yana gidip geliyordu.

– Teşekkür ederim... Gülegüle oğlum...

Telefonu kapadıktan sonra,

– Radyoda yine haber varmış, dedi, radyoyu açtı.

Bu sırada spiker, valinin bildirisini okuyordu:

“Valiliğin bildirisi: Sayın halkımıza! İki haftadanberi kentimizde üst üste cinayetler işleyen, yalnız kadın katilinin henüz izi tespit edilememiştir. Şu dakikaya kadar dokuzuncu cinayetini işlemiş olan kadın canavarı, kendisine havagazı memuru süsü vererek, havagazı saati ve ocaklarını kontrol etmek bahanesiyle evlere girmekte ve girdiği evlerde yalnız kadın bulursa, tasallut ettikten sonra boğmaktadır.”

Bildirinin burasında, divanın altındaki havagazı memuru, durumu öğrenmiş olduğu için büyük bir korkuya kapılıp, başını divanın altından çıkarmış, nasıl kaçacağını düşünüyordu. Birden fırlasa, belki kaçabilirdi, ama tek ayağı yalınayak, öbürü çizmeli olunca nasıl kaçabilirdi?

Yoksul bir adam olan havagazı memurunun evinde radyo olmadığı, gazete de okumadığı için, kendisine havagazı memuru süsü veren kadın canavarı olayından hiç haberi yoktu, orda bunu ilk öğreniyordu.

Bayan Siyen, havagazı memurunun başını divanın altından

çıkardığını gördüğü için, biyandan Bayan Diha'nın önünde o yana, bu yana gidip geliyor, biyandan da ayağıyla havagazı memurunun kafasını divanın altına itip duruyordu.

Radyodaki bildiri sürüyordu:

“Kadınların bugünlerde evlerinde yalnız kalmamaları, sokak kapılarının kol ve sürgü demirlerinin, varsa zincirlerin vurulmasını...”

Bayan Siyen radyoyu kapattı.

Bayan Diha, anlamlı anlamlı,

– Divanın altında çizme görüyorum... dedi.

– Evet, rahmetli kocamın çizmesi... General çizmeleri...

– Demek gelmedi havagazı memuru?..

– Hayır, gelmedi... Ya sana?

– Bana da... Durmadan kadın boğuyor, baksana radyoya, neler dedi?

– Bayan Diha, sen de bir kadın olarak çok iyi bilirsin ki, bu dünyada boğulması gereken pekçok kadın vardır... Öyle değil mi?

– Orası öyle... Kadından kadına fark var... Dünyada kadınlar İki türlüdür: Boğulacak kadın var, boğulmayacak kadın var...

– Değil mi ya... Sen galiba işini bıraktın da geldin... İstersen git, işini bitir, ben de ortalığı temizleyip sana gelirim...

– Peki... Ama bak, unutma sakın... Gelirse, duvarı vuracaksın, ben tetikteyim hemen koşarım...

– Olur, olur...

Hani nerdeyse Bayan Diha'yı kapıya itti. Diha'nın sokak kapısından çıktığını gördükten sonra odaya dönüp, divanın altına eğildi:

– Çık, hadi çık çabuk...

Havagazı memurunu çeke çeke divanın altından çıkarırken, memurun pantolonu kalçalarına, kadar sıyrıldı. Adam kalkıp toparlandı. Korkuyla,

– Ben gidiyorum, ben gidiyorum bayan... dedi. Çizmeleri çıkarmaya çalıştı, zorlandı ama çıkaramadı.

– Neden gidiyorsunuz? Daha kahvaltı bile etmedik ki...

– Nasıl kalayım bayan? Demin radyoyu duydum... Diyor ki...

– İlk mi duydunuz bunu?

Öksürüyor ve siyatik ağrılarından inliyordu.

- Sizi bu halde dünyada bırakmam... Bu soğukta... Nasıl olur?..
- Soğuk değil ki... Hava çok sıcak...
- Yo, yaa... Soğuk, soğuk...

Dolaptan kocasının general.. elbisesini çıkardı. Memurun karşı koymalarına aldırmadan, adamın ceketini sıyrıp çıkardı, general.. ceketini giydirdi.

– Giyinin, giyinin... Sıcak tutar... Bu, eski üniforma olduğu için, sizin giymeniz yasak değil, dışarda da giyebilirsiniz... İsterseniz, üstüne bir de sivil palto veririm.

Sıskacık havagazı memuru, general. ceketinin içinde kaybolmuş gibiydi.

Bayan Siyen, kalın kırmızı zırlı general pantolonunu da uzattı:

- Hadi, hadi... Bunu da giyin! Çekinmeyin...

Kalçasına kadar sıyrılmış pantolonunu çekiştiriyordu.

Memur,

– Durun, durun... Bırakın, ben giyerim... diye elinden kurtuldu.

- Çekinmeyin canım... Giyin... Bacaklarınızı sıcağı tutar..

Bayan Siyen ona arkasını döndü. Memur, general pantolonunu giyerken, çaktırmadan yan gözle ona aradabir bakıyordu. Memur, general elbisesi içinde bir cüce gibi kalmıştı.

Bayan Siyen,

– Aman yarabbi, tastamam size göre, dedi, ısmarlama olsa böyle oturmaz, öyle de yakıştı ki...

- Sahi yakıştı mı?

– Hem de çok. Tıpkı kocam, tıpkı... Hadi, şimdi kahvaltı edelim.

Adam inleyerek oturdu.

– Durun, size bir siyatik şurubu getireyim... Benim de siyatiklerim var, karşılıklı içeriz...

Siyatik ilacı diye, şarap getirmeye gitti. Havagazı memuru yalnız kalınca, aynada, döne döne kendini seyretti. Bayan Siyen, bir şişe şarap ve iki bardakla geldi. Bardaklara şarap doldurdu:

- İçelim... Çok iyi gelir.

– Öksürüğe mi?

– Hem öksürüğe, hem siyatığe... Hem şeye iyidir...

İçtiler. Memur, bardağındaki şarabı bitirmemişti.

– Ama sonuna kadar içeceksiniz, yoksa etkisi olmaz...

Memur şarabı bitirince, Bayan Siyen bardağı yeniden doldurdu.

– Çizmeleri de giysem mi?..

– Tabii... Onlar da sizin...

Bayan Siyen'in de yardımıyla zorlaya zorlaya ikinci çizmeyi de giyerken, boyuna öksürüyor, inliyordu. Bayan Siyen bardağını kaldırdı:

– İçelim... Dibine kadar...

İkinci bardak şarabı da içtiler.

– Biraz başım dönüyor...

– Çok iyi... Demek ilaç iyi geldi...

– Bu elbise kimin affedersiniz?

– Kocamın...

– Evli misiniz?

Bayan Siyen içini çekti:

– Evliydim... Kocam öldü... Yirmiüç yıl oldu. O zamandanberi hep yalnızım... Şimdi sizi, sanki kocam... Karşımdaymış gibi görüyorum, o kadar benziyorsunuz ki... Siz aslında general olmalıymışsınız...

Havagazı memuru sarhoş olmuş, böbürleniyordu:

– Olabilirdim... Bende, doğuştan generallik vardır... Fark ettiy-seniz, yürüyüşümden bile belli olur.

– Evet... Askerlikte rütbeniz neydi?

– Askerlik yaptırmadılar ki... Hep kıskançlıktan... Beni çürüğe ayırdılar...

– Evli misiniz?

Sıkıntıyla içini çeken memur,

– Evet... dedi. Berbat bir karım var, ama nasıl... Kıskanç... Benim neyimi kıskanır bilmem ki... Kıskanılacak neyim kalmış?..

– Öyle söylemeyin... Kendinize iftira ediyorsunuz... –Bardakla-rı doldurdu– İçelim...

– İçelim...

Şarap bardaklarını tokuşturup dibine kadar içtiler. İkisi de iyice sarhoş olmuştu.

– Kim bilir, gittiğiniz evlerde ne kadınlar... –durdu– ne kadınlar görmüşsünüzdür...

– Kadınlar mı, bakmam bile...

Bayan Siyen, cilvelenerek kahkahalar atıp memura sokuldu:

– Siz insanı öldürürsünüz... Kim bilir kaç kadın öldürdünüz şimdiye kadar? Vallahi öldürürsünüz...

İkisi de kahkahalarla gülüyordu. Havagazı memuru, gülerken öksürmeye başladı boğulurcasına...

– Sırtım... Sırtım ağrıyor...

– Sırtınız mı ağrıyor? Hep soğuktan işte... Hemen size vantuz çekeyim... Şimdi... Generale de vantuz çekerdim...

Havagazı memurunu, elinden tutup kaldırdı. Sallanıyorlardı. Birara dans eder gibi dolandılar, sonra divana oturttu.

– Siz soyunun, ben vantuzu getireyim...

– Soyunayım mı?

– Tabii, soyunmadan olmaz ki... Çıkarın çıkarın...

Adam kikirdeyerek,

– Aman... Gıdıklanıyorum... Yapmayın... Ben çok gıdıklanırım... dedi.

Havagazı memurunun ceketini, gömleğini çıkarıp onu divana yüzükoyun yatırmıştı ki dışardan ayak seslerini duyunca, birden adamın üzerine örtüyü örtüp,

– Sakın kıpırdamayın, yine o geliyor... dedi.

Kapı açıldı. İçeri giren Bayan Diha,

– Geldi mi? diye sordu.

– Gelen giden yok...

– Kahkahalar duydum da...

– Hiç; kendi kendime gülüyorum... Eski günler aklıma geldi de...

– Ama erkek sesi işittim...

– Erkek mi? Yok canım... Sana öyle gelmiş...

Örtünün altında yatan havagazı memuru kendini tutamayıp

öksürünce, Bayan Siyen, onun öksürüğü duyulmasın diye, yüksek sesle gülmeye, öksürmeye başladı.

Bayan Diha, masadaki şarabı görünce,

– Ne o, şarap mı içiyordun? dedi.

– Evet...

– Ama iki bardak var... Sabahleyin de iki kişilik kahvaltı hazırlamıştın... İki bardakla mı şarap içiyorsun?

– Evet... Yalnızlığın ne olduğunu bilirsin Bayan Diha... –Söylediklerini oynar gibi yapıyordu– Bir buraya oturup bardağı şerefe kaldırıyorum, sonra bir bu yana geçip bardağımı, kendi bardağımla tokuşturuyorum:

– Hıııı...

Bayan Diha, divana oturacaktı ki, Bayan Siyen çığlık attı:

– Oraya değil... Oturma!.. Dur!..

Ama Bayan Diha, havagazı memurunun üstüne oturmuş, adam ağırlıktan kurtulmak için korkuyla altından sıçrayınca, Bayan Diha da korkmuştu. Üstü çıplak olan memur bir duvara, Bayan Diha karşı duvara çekilmişlerdi.

Bayan Diha korkuyla bağırdı:

– Aman Allahım, ne görüyorum... Bu kim?

Bayan Siyen,

– General... dedi.

Bayan Diha memura sordu:

– Siz kimsiniz?

– Havagazı memuru...

– Yaa! Demek o... Demek geldiniz!.. –Bayan Siyen’e– Hani generaldi?

– Yine general... Havagazı generali! İşte üniforması bile var... Yürüsün de gör bakalım, general mi, değil mi?

Havagazı memuru, çıplak teninin üstüne general ceketini giydi.

Bayan Diha, eline gazeteyi alıp koltuğa oturdu. Bir gazetedeki resme, bir memura bakıyordu:

– Çok benziyorsunuz.

– Kime?

– Havagazı memuruna...

– Tabii bayan... Beni kim görse, hemen anlar havagazı memuru olduğumu. Kırk yıllık havagazı memuruyum, cumhurbaşkanına benzeyecek değilim ya... Kendimden başka kime benzeyebilirim?

Bayan Diha birden fırlayıp,

– Haber vereceğim... dedi.

Bayan Siyen, önüne geçip yalvardı:

– Yapma Bayan Diha... Kötülükten ne çıkar? Biz yumuşak davranalım, ne isterse yapalım, diye söz vermemiş miydik?..

– Ama sen beni çağıracaktın...

– Şimdi birlikteyiz ya...

– Ya boğarsa? Korkmuyor musun?

– Boğarsa boğsun... Nasıl olsa ölecek değil miyiz? Ha öyle ölmüşüz, ha böyle...

– Evet... Böylesi daha iyi... Boğsun boğarsa...

Oturdu Bayan Siyen, üç bardağa şarap doldurdu. Verdi onlara:

– Şerefe!

Bardakları tokuşturup içtiler.

Bayan Diha, Bayan Siyen'e fısıldadı:

– Yoksa seni boğuyor muydu?

– Yoo... Suçlayamam.

– Ne yapıyordunuz burada öyleyse, soyunmuştunuz?

– Ben mi? Şey... Sırtım ağrıyor da... Eksik olmasın bayan, sırtıma vantuz çekecekti...

Bayan Diha neşeli bir havaya bürünmüştü:

– Çektiniz mi?

Bayan Siyen,

– Daha başlamamıştık... dedi.

– Aaa, çok iyi... Ben çok iyi bilirim vantuz çekmesini... Nerde vantuz?

– İşte...

– Tentürdiyoda pamuk biraz...

– Burda...

Bayan Diha, havagazı memurunu koltuk altlarından tuttu:

– Yatın, yatın hadi...

Bayan Siyen de memuru soyuyordu. Memur, çok gıdıklandığı

için kahkahalarla gülüyor ve zorla konuşarak bağıyordu:

– Yapmayın... Bırakın...

Kadınlar da cilveli kahkahalarla gülüyordu. Ceketini çıkardılar memurun, şimdi de çizmelerini, pantolonunu çekiyorlardı...

– Durun ne olur... Ay bayılacağım... Yapmayın... Peki, ben çıkarayım...

Bayan Diha gidip bardakları doldurdu yeniden. Havagazı memuru güle güle şarabı içerken püskürdü. Kadınlar kaha içindi. İkisi de nazlanıyor, cilveleniyor, kırıtıyordu.

– Hadi artık ama... Hadi boğsana...

– Boğ beni...

– Hadi öldürsene...

– Yalancı... Hani boğuyordun sözde...

– Yalancı...

Havagazı memuru kahaahalaran zorlukla konuşarak,

– Peki peki, dedi, şimdi katılacağım...

Vantuz şişeleri yerlere düştü, kırıldı. Bu kahaahalar çok hoşlarına gittiği için kadınlar memuru düpedüz gıdıklamaya başlamışlardı:

– Hadi boğ artık...

– İkimizi de boğabilir misin?..

– Öldürsene... Ne duruyorsun?.. Hadi ama...

Havagazı memuru kahaahalarla gülerken, kadınlar da yere yuvarlandılar gülmekten... Belden yukarısı çıplak, bacağına yalnız don kalan havagazı memuru kahaahalarla gülerken katılıp kalmış, tostoparlık büzülmüş, artık sesi çıkmıyordu. İki kadın yerden kalktı. Bayan Diha, nazlı nazlı, havagazı memuruna sokuldu, gıdıklamak için iki eliyle adamın boynunu tutup,

– Hadi ama, öldürsene şekerim... dedi.

Bayan Siyen de cilveleniyordu:

– Ne zaman boğacaksın?.. Hadisene şekerim, boğ artık...

Memuru gıdıklıyorlardı. Havagazı memuru, bir kalıp gibi divandan yere düştü. İki kadın birden susup kaldı. İkisi birden adamın üstüne eğildi, sonra birbirine bakıp ikisi birden,

– Ölmüş... dediler.

HAKLISIN BEY(*)

“Ah, bu bizim zavallı köylümüz!..” diye yumruğumu göğsüme vurdukça ağızımdan akkor püskürüyordu.

Gönüllü olarak öğretmen gittiğim köye iki bavul dolusu kitapla bütün dünyaya yetecek kadar da iyi niyet götürmüştüm.

Köylüler kız çocuklarını okula göndermiyorlardı.

Muhtarı, köy imamını, biriki yaşlı ile köyün ileri gelenlerinden bikaçını okula çağırttım.

– Hemşeriler, dedim, bir memleketin kalkınması, kadınlarının yükselmesine bağlıdır. Kadınların uyanması için, kız çocuklarının okutulması gereklidir. Ne dersiniz hemşeriler?

– Haklısın bey...

– Kız çocuklarınızı da göndermelisiniz okula. Öyle değil mi Hoca Amca?..

– Haklısın bey...

Birer bardak da çay ikram ettim onlara, sonra gittiler. Hayatımın en mutlu günüydü o gün. Her sözüme, “Haklısın bey” dedikçe onlar, göğsüm kabarıyordu. Güzel güzel anlatınca nasıl da anlıyorlar; ama şimdiye kadar bir anlatan, doğru yolu gösteren olmamış ki...

Dört gün bekledim, yine okula kız öğrenci gelmeyince, muhtara, imama ve öbürlerine korucuyla haber gönderip okula çağırttım, ama hiçbirisi gelmedi. Çok canım sıkıldı. Muhtarın evine gittim. Kızmamıştım. Niçin kızayım, toplanıp konuşmanın, topluca karar almanın yararlarını onlara bir anlatan olmamıştı ki...

– Muhtar Ağa, dedim, sizi okula çağırttım gelmediniz. Oysa ben sizin için görüşecektim, kendim için değil ki...

– Haklısın bey...

(*) “Vatan Sağolsun” adlı kitaptan alınmıştır.

– Her topluluk, kendi işleri için birleşip karar alırsa iyi olur.

– Haklısın bey...

– Ben sizinle konuşup danışmadan tek başıma hiçbir iş yapamam ki...

– Haklısın bey.

– Bak muhtar, geçen gün toplanıp konuştuk, hep birlikte karar aldık, ama siz kararı uygulamadınız. Böyle olmaz ki...

Muhtar deyince, yaşlı biri sanmayın, otuzunda var yok, iriyarı bir adam. Yeni baştan ona kız çocuklarını okula göndermenin yollarlarını uzun uzun anlattım. Her sözümü, “Haklısın bey,” diye onaylıyordu.

Bu bizim köylümüz gibi uysal, söz dinler insan yoktur yeryüzünde... Yeter ki sen ona anlayacağı dille kendi çıkarını göster, anlat...

Bu öğütlerimden sonra, kız çocuklarının gelmesi şöyle dursun, okula gelen oğlanların da sayısı azalmaya başladı Dünden güne... Korucuyla haber gönderip muhtarı çağırttım, yine gelmedi. Ben onun evine gittim, beni iyi karşıladı, ağırladı.

– Muhtar, dedim, haftada bir gün İhtiyar Heyeti, ileri gelenler, İmam Efendi okulda toplanıp da aramızda köy işlerini görüşsek iyi olur. Atalarımız bir elin sesi çıkmaz, demişler.

– Haklısın bey...

– Şimdi de erkek öğrenciler okula gelmez oldu. Hükümet bana çocuklarınızı okutayım diye aylık bağlamış. O maaş da sizin ödediğiniz vergilerden alınıyor. Siz çocuklarınızı okula göndermezseniz, ben boşuna para almış olurum.

– Haklısın bey...

– Siz de vergilerinizi sokağa atmış olursunuz.

– Haklısın bey...

– Anlaştık değil mi muhtar?..

– Anlaşılmayacak ne var ki... Dediklerin hep haklı...

Gönül rahatlığıyla okula geldim. Ama köylüler çocuklarını yine okula göndermiyorlardı. Bu sefer ev ev dolaşıp anlattım. Hepsisi de anlayışlı, yumuşak başlıydı. “Haklısın bey,” diyorlardı.

Öğrencilerimden biri, bir sabah okula başı çaputlarla sarılı geldi.

– Ne oldu başına yavrum? dedim.

Kel bulaştı da öğretmenim, babam başıma gübür çalıp bağladı... dedi.

Ne?.. Deli olacaktım. Oğlanın başından çaputları sökünce, gerçekten de başına yaş fişkı buladıklarını gördüm. Çocuğu kolundan tutup babasına götürdüm, babasını da yanıma alıp birlikte muhtara gittik.

– Muhtar!

– Buyur bey!

– Bu köyün başı sensin, öyle mi?

– Öyle sayılır.

– Yahu, insanın başına ilaç diye hiç sığır mayısı sürülür mü? Bu ne gerilik?.. Biz hangi zamanda, kaçınıcı yüzyılda yaşıyoruz?.. Bir daha köyde böyle bişey görmeyeceğim.

Uzun zaman, ama onların anlayacağı dille sağlık kurallarını anlattım. Muhtar da, çocuğun babası da,

– Haklısın bey! dediler.

Ben o köyde çok çalıştım. Hayvanlar da, insanlar da köy içinden geçen akarsudan içiyorlardı. Köy kadınlarının bu suda çamaşır yuğdukları, çocukların çimdikleri yetmezmiş gibi, köyün bütün pisliği de bu suya dökülüyordu. Başta muhtar olmak üzere, önüme gelen köylüye, “akarsu pis tutmaz” sözünün neden yanlış olduğunu açıkladım.

– Haklısın bey! dediler.

Sonra keçilerle savaşa giriştim.

– Hemşeriler keçiler ormanın baş düşmanıdır,

– Öyledir bey...

– Orman toprağı besler...

– Besler bey...

– Toprak akamaz ağaç olunca... Kışlık odununuz çıkar ormandan, öteberinizi aygıtlarınızı yaparsınız ağaçtan...

– Haklısın bey...

– Keçileri satın, parasıyla koyun alın. Koyun daha verimlidir. Söyleyin, haklı mıyım, değil miyim?..

– Yerden göğre haklısın bey...

Köylüleri topluca birarada bulabilmek için bigün de Cuma na-

mazına camiye gittim. Namazdan sonra cami kapısında durup yollarını kestim. Köy mezarlığındaki yatır denilen kümbetin saçma olduğunu onlara en güzel biçimde anlattıktan sonra,

– Dinimizde ölüler kutsanmaz, ölülerden yardım umulmaz... dedim.

– Haklısın bey, dediler.

– Kuran’da böyle bişey yok... Yatır kabrinin parmaklığına bez, çaput bağlamak, gericiliktir. Yatıra adakla, hastalık iyi olmaz, kısır kadın doğurmaz.

– Çok doğru... Haklısın bey...

Başka bigün de onlara vergiciye rüşvet vermelerinin doğru olmadığını anlattım. Yine her zamanki gibi, “Haklısın bey!” dediler.

Bu dediklerimin hiçbirisi olmadı, hiçbir sözümü tutmadılar. Hem, haklısın diyorlar, hem de yine kendi bildiklerini okuyorlar. Ulan muhtar, dur sen! Kafama koydum, ne olursa olsun, şu muhtara demedik söz bırakmayacaktım. Gün kavuşurken koca pelitin altında bekleyip muhtarın yolunu kestim.

– Muhtar, gel buraya!..

Süklüm püklüm geldi. Niyetim, onu dere boyuna indirmektir ki, köyden sesimizi duymasınlar.

– Merhaba muhtar...

– Merhaba...

Yanıma da sokulmuyor, uzak uzak duruyor.

– Gel hele muhtar, dere boyunda biraz gezelim...

Herif gelmez...

– Gel muhtar...

Bitürlü gelmiyor. Bir atılıp yanına vardım.

– Niye gelmiyorsun? diye bağırđım.

O koskoca pehlivan kalıplı adam,

– Beni düveceğın bey, suratından belli.. demesin mi... Oysa beni parmaklarının arasında ezebilir. Kolundan tutup,

– Yürü... dedim, sürükledim.

Dere boyundaki söğütlüğe gelince, büsbütün korkmaya başladı.

– Muhtar efendi, ben sana ne diyeyim?

- Ne dersen haklısın bey...
- Haksızsın desene yahu... Beni patlatacaksın!
- Haklısın bey...
- Hay allah... Haksızsın de de rahatlayayım muhtar...
- Haklıya haksız denir mi bey, haklısın...

Hani gazeteler, kimi canilerin ağzından, “Ondan sonrasını hatırlamıyorum,” diye yazarlar ya.. Ben de öyle oldum, kendimi kaybedip muhtarın üstüne atıldım...

- Vurma bey, vallaha haklısın bey!..

Vurduğum da yok, ama nasıl etmişsem hırsımdan muhtarın biyerini cimdiklemişim hiç farkında olmadan...

- Aman... Bittim... Vallaha da haklısın bey...
- Haksızsın de yahu... De ki anlatayım haklı olduğumu.
- Bey ısırma!.. Isırma!.. Tövbe haklısın bey.

Sara nöbetine tutulmuş gibi, yere yuvarlanıp titremeye başladım. Kendimden geçmek üzereyim, neredeyse bayılacağım.

Muhtar yanıma diz çöktü, ağlamaklı sesle,

- Kızma bey, kızma kurban olayım... dedi; kızma, sen haklısın... Şart olsun haklısın...

Bu sefer ben yalvarmaya başladım:

- Allahaşkına söyle muhtar, madem haklıyım, niye kızları okula göndermediniz?

– Nasıl gönderdik bey, kızları okula gönderdik miydi, gayrı everemeyiz, hiçkimse almaz okulda oğlanlarla oynadı, elleşti diye kızın adı çıkar. Kızı everemedik mi, başlık alamayız, kız kocar da evde kalır. Ama sen gene de haklısın.

- Ya ben size yaralara gübre sürmeyin, zararlıdır demedim mi?
- Zararlıdır, biz de biliriz bey... Ama ne edek? Yaraya bir ilaç çalmak gerek... İlaç desen parayla. Yaraya bişey sürmemek de olmaz, ondan gübür çalarız ister istemez.

- Peki neden kuyu yapmadınız da pis akarsuyu içiyorsunuz?
- Bey, kuyu yapsak içine çocuk, mal, davar düşer.
- Kapak yaparsınız üstüne...
- Oğul, uşak koymaz kapağı, kırar... Bura köylük yer, çocuklar zapt olmaz.

– Bre muhtar, ben size kadınlar suyun alt başında çamaşır yıkasınlar da suyu kirletmesinler, demedim mi?.. Niye gidip suyun üst başında çamaşır yıkarlar?

– Haklısın bey... Gelgelelim, suyun alt başı köye uzak, karı milleti alıştığı yerde iş görür. Yasak itsek muhtar düzeni bozuyor diye karı milleti laf eder, bir daha muhtar seçilemem.

– Keçileri satıp yerine koyun alacaktınız hani?..

– Haklısın bey... Köyde ikibin baş keçi var... Satılığa çıkarsa keçi fiyatı düşer. Satsak da koyun almaya kalksak, koyun fiyatı yükselir. Hep birden satmasak da teker teker satsak keçileri, biz onları satasıya, onlar biyandan ürer.

– Peki o koca tarlaları niye bomboş bıraktınız da ekmediniz? Ben size çalışın demedim mi?..

– Dedin ve de haklısın... Lakin köylük yerde yeterince malın, paran olacak. Fazlası oldu mu, konu komşunun gözü kalır. Ben bir yıl tarlaları hep ektim de bereketli ürün kaldırdım diye, köylü hep düşman kesildi, harmanımı yaktılar, ahır, ağılı ateşe verdiler!

– Hepsi iyi... Vergiciye neden rüşvet verirsiniz?..

– Vermesek olmaz. Üstü kiremitli evlere on lira hane vergisi, hartamalı(*) evlere ikibuçuk lira hane vergisi... Vergiciye hane başına birer lira rüşvet verdik mi bizim kiremitli damları, hartamalı gösterir, ikibuçuk vergi, bir lira da rüşvet, on lira yerine üçbuçuk lira öderiz. Evet kötü iş, sen haklısın... Ama ne idek?..

– Bre muhtar, madem bunlar böyledir de ne diye bana, “Haklısın bey,” deyip durursunuz?

– Haklısın da ondan bey... Senin dediklerin hep akla yakın. Biz senin dediklerini hep ağnadığımızdan sana, “Haklısın bey,” diyoruz. Velakin sen bizim dediklerimizi ağnamazsın ki, ondan ses etmiyoruz.

– Muhtar, bir sorum daha var.

– Buyur bey...

– Sen beni ezersin...

(*) hartama: Giresun ve Sivas dolaylarındaki köy evlerinin damlarını kaplayan bir tür ağaç yongasıdır. Çam ağaçlarının gövdelerinden yontularak yapılır. “Hartama” ve “hart hart” kelimeleri, az kullanılan harcamak fiilinden türetilmiştir.

- Haklısın, ezerim bey...
- Sen beni bir tokatta yere çalarsın...
- Çalarım evelallah... Haklısın bey...
- Peki, sana o kadar vurdum da neden elini bile kaldırmadan, hep kaçtın?..
- Bey, ben seni dövsem, şikâyet edersen, sen haklı çıkarsın. Sen beni dövsen de, seni şikâyet etsem, yine sen haklı çıkarsın...
- Neden?
- Sen memursun bey... Sen hükümet adamısın bey... Sen haklı çıkarsın bey... Haklısın, sen hep haklısın bey...

Fİ TARİHİNDE BİR GAZETE NASIL KAPATILDI? (*)

Bizim memlekette... (Hayır, bu başlangıç olmadı.)

Memleketimizde... (Bu da olmadı; böyle başlayan yazıların sonu iyi gelmez ve de böyle başlayan yazılar, yazarına uğursuzluk getirir.)

Bizde... (Bırak bizi yahu, sen başka laf bilmez misin? Yaz sunu doğruca, ne yazacaksan...)

Türkiye’de... (Bre arkadaş, yazıya yumuşak gir, yumuşacık,)

Bir gazetecilik anımı anlatacaktım, bitürlü giremedim yazıya.

Bir zamanlar... (Ha şöylece. Sen bu yazarlığı öğreneceksin ömrün elverirse.) Evet, bir zamanlar çalıştığım gazete kapatılmıştı. (Aferin... “Kapatılmıştı,” dersen, kimin kapattığı bilinmez, faili meçhul cinayetler dosyasına girer, unutulur gider.)

Gazete bir yanlışlık yüzünden kapatılmıştı. Bu yanlışlık basın tarihimize girecek niteliktedir, onun için bir belge değerindeki bu yanlışlığı anlatmak istiyorum.

Cumhuriyetten sonra bizim gazetelerimizde, basın tarihimize geçmiş olan iki önemli yanlışlığı, sizler de duymuşsunuzdur. Bu yanlışlığın biri şudur:

Gazetenin birinci sayfasında çift sütunluk iki resim çıkar. Biri, bir panayırıdaki yarışmada derece aldıkları için boyunlarına kurdele takılmış ineklerin resmi; öbürü de bir inceleme için Avrupa gezisine çıkan büyük adamlardan bir kurulun resmi... Bu resimlerin altına, yazılar ters girer. Uçağın önünde objektife kasılarak poz veren inceleme kurulunun resminin altında şu yazı:

“..... Panayırında besili ve çok süt veren inekler arasında yapılan yarışmada derece alan ineklerin sahiplerine mükâfatları dağıtıl-

(*) “Sosyalizm Geliyor Savulun!” adlı kitaptan alınmıştır.

mıştır. Yukarıdaki resimde, derece alan yerli ve besili ineklerimizden bir kısmını görmektesiniz.”

İneklerin resminin altında da şu yazıyor: “... incelemesinde bulunmak üzere Avrupa gezisine çıkan heyetimizin resmi görülmektedir.”

Gazetelerimizde buna benzer yanlışlıklar sık sık olmaktaysa da, ineklerle kurulun birbirine karıştırılması yalnız iki kez olmuştur. Benim anlatacağım yanlışlığa hiçbir inek karışmamıştır. Gazetecilikte yaptığım ilk yanlışlık pek öyle önemli değildi. Mesleğe yeni girmiş her hevesli genç gibi ben de her ne iş olsa, “ben yaparım,” diye ortaya çıkıveriyordum. Bir akşam, gazetenin, bugün milletvekili bulunan, başyazarı beni çağırdı,

– Bu gece bir konsere davetliyim, ama gidemeyeceğim, dedi, bir eleştiri yazmak gerekli. Her işi yaparım deyip duruyorsun, konser eleştirisi yazabilir misin?

Hani ağa, ırgatlarından birini çağırmış da, “Bizim çocuğa bakabilir misin?” deyince ırgat, “Bakmak da laf mı, anasını bile satarım...” demiş ya, ben de işte öyleyim; konser eleştirisi de iş mi sanki... Oysa “do” sesiyle “si” sesini ayırt edemem, viyolon, viyola, viyolonseli birbirine karıştırırım. Ben, konsere gideceğim de eleştiriye öyle yazacağım, sanmıştım. Oysa konsere gidilmeden yazılacakmış. Çünkü, ben gazetede geceleri çalışıyordum, konser saatinde gazetede olmalıydım. (O zamanki gazetelerin yazı kadrolarında topu toplamı on onbeş kişi çalışırdı. Şimdi gazetenin yalnız spor servisinde bu kadar insan var.)

Başyazar konser programını uzattı,

– Bana bak, oku da ona göre yazıver bişeyler... dedi.

Öyle anlaşılıyordu ki, herhalde bu konser övülecekti. Konser programını birkaç kez okudum, hiç bilmediğim Çince bir yazı olsaydı belki bişeyler sezebilirdim yine, ama programdaki yazılardan hiç bişey anlayamadım; konçerto... allegro... opus... do minör... solo... Çaykovski ve daha bilmem neler...

“Ya Allah bismillah,” deyip giriştim yazıya: Konser olağanüstü parlaktı, şöyle parlaktı, böyle parlaktı ve o kadar parlaktı ki dille tarrifi mümkün değildi. Yarabbi, o ne ilahi müzikti!.. Piyano çalan ka-

dın bir harikaydı, aşkolsun, demek bu piyano böyle de çalınırmış... Musiki ruhun gıdasıdır, derlerdi de inanmazdım, ama dün geceki konserde ruhum gıdasını alınca sözün doğruluğuna inandım. Dinleyenler mest oldular; o ne opus ikiydi canım, hiç böyle bir opus iki dinlememiştim. O güne kadar dinlediğim en güzel opus iki... (Körkütük bilgisiz, hiçbirşey anlamıyor demesinler diye birazcık da yer-mek gerekli ya...) Yalnız bu opus iki o kadar olağanüstüydü ki bana biraz opus ikibuçuk gibi gelmişti. Ya, “do minör”e ne buyurulur? O da ne do minördü yahu? Bravo... Yalnız, piyano az bişey akortsuz gibi gelmişti bana...

O zamanki gazetelerde, tıpkı şimdi olduğu gibi, dış olaylara yer verilmezdi; çünkü Amerika ile şimdiki gibi sıkı fıkı olmadığımızdan dış haber kaynağımız yoktu. İç olaylarda da fincancı katırlarını ür-kütmemek için, gazeteler konser konferans gibi haberlere önemlice yer ayırırdı. Benim konser eleştirim de gazetede geniş biyer almıştı. Bu yazı benim gazetecilik hayatımın ilk başarısıdır. Çünkü konser eleştirisiyle bizim gazete, bütün öteki gazeteleri atlatmıştı. Öbür gazetelerin birinci sayfalarında küçük bir haber olarak, konserin geri bırakıldığı bildiriliyordu. Oysa ben geri bırakıldığı için verilmeyen bir konserin eleştirisini yapan dünyada ilk gazeteci olmuştum.

Anlatacağım meslekteki ikinci parlak zaferim yüzünden işsiz kaldım. Bir yabancı devlet adamı uçakla İstanbul’a gelecekti. Gazetenin sekreteri, yabancı devlet adamını havaalanında karşılayıp onunla konuşmam görevini vermişti. Arkadan da,

– Bak, geçenki gibi olmasın, demişti. Adamların söylemedikleri sözleri yazdın gazeteye, kepaze olduk...

Geçen sefer kepaze oluşumuzun suçu benim değildi ki... Çünkü o zaman memleketimizden ayrılan beş kişilik yabancı kuruldan hiçbirisi Türkçe bilmiyordu; ben de onların ağzından bişeyler uydurmak zorunda kalmıştım. (O zamanlar gazetelerde, vıy demesini bilen Fransızca, yes demesini bilen de İngilizce bilir sayılıyordu.)

Ben o beş kişilik yabancı kurula sözde sormuştum; “Memleketimizi nasıl buldunuz?”

Onlar da sözde cevap vermişlerdi: “Memleketiniz çok gelişmiş, ilerlemenize hayran kaldık... Bu kadar kısa zamanda bu büyük

başarıyı görünce şaşırıp kaldık. Mucize yaratmışsınız. –Yaratırız evelallah– Siz artık Avrupa ulusları ailesi arasına girdiniz. Dev adımlarıyla ilerliyorsunuz. Geçen seferki gelişimizden bu yana çok büyük fark gördük..”

O yazıda benim tek yanlım olmuş, adamların Türkiye’ye ilk geliştireymiş.

Sonra ben yine o kurula sözde sormuştum: “Memleketimizde nelerimizi beğendiniz?”

Onlar da sözde cevap vermişlerdi: “Cacığınızı, pastırmalı yurmurtanızı, sucuğunuzu, bir de ençok hıyar turşunuzu beğendik; kadınlarınız da çok modern olmuşlar.”

Hem ben bunları işkembeden atmamıştım ki... Eski gazete koleksiyonlarını karıştırarak, yabancı kurullara neler sorulmuş, onlar ne cevaplar vermişlerse, gazetelerden bulup çıkarmış, olduğu gibi yazmıştım.

Sekreter,

– Çabuk git, nerdeyse uçak gelecek... dedi.

– Yol parası?

– Yarın muhasebeden alırsın...

Doğru Babıâli’deki Balkan köftecisine gidip karnımı doyurdum. Köftenin kalorisiyle zihnim iyice açılınca Meserret kiraathanesine gidip, orda oturduğum yerden, uçakla gelecek heyetle bir güzel röportaj yaptım; o kadar güzeldi ki, gazetede kiler çok beğendiler.

Ertesi günkü gazetelerde, bindikleri uçağın arıza yapması yüzünden heyetin İstanbul’a gelemeyiği haberi verildiyse de, bu benim röportajımın değerini azaltmaz ki...

Görmediğim insanlardan bildiri almamdaki başarı kıskanıldığı için beni gazeteden kovdular. Akşamları çıkan bir gazetenin patronu duymuş olayı, “Görmediği insanlardan bile demeç alabilen böyle parlak bir gazetecinin ziyan olması yazıktır, bizim gazetede çalışsın...” demiş. (Bugün de uçakları arıza yaptığı için gelemeyen yabancılardan bildiri alan genç gazetecilerimizin başarılarını duydukça, bu çıkışı açan bir meslektaşları olarak göğsüm kabarıyor.)

Akşamları çıkan gazetede çalışmaya başladım. Gazetenin yazı

işleri kadrosunda dört gazeteciyle altı da makas vardı. Makaslardan ikisi çok kullanılmaktan köreldiği için, iki yeni makas daha kadroya alınmıştı. Yani altı makasa dört gazeteci düşüyordu. Bizimkine rakip bir akşam gazetesi daha vardı. Patron bigün bizi toplayıp,

– Gazetemizin durumu iyi değil (Az satınca, “gazetemiz”, çok satınca, “gazetem” olur}, bir hamle düşünmeliyiz... dedi.

Allah tarafından böyle atılım buluşları bana vergi... Dedim ki:

– Öbür akşam gazetesi saat onüçte çıkıyor, bizimki onaltıda çıkarsa, ondan daha çok satarız.

Düşündüğüm dalavereyi anlamadıklarından, erken çıkanın haberleri daha çabuk vereceği için daha çok satacağını söyledilerse de, patron,

– Senin dediğini deneyelim bir... dedi.

Saat onüçte çıkan akşam gazetesindeki bütün haberleri makaslayıp, biraz da allayıp pullayıp bizim gazeteye aktarıyorduk. Böylece onların onbeş kişi çalışarak yaptıkları işi biz dört eski, iki yeni makas ve dört kişiyle, hem de onlardan daha iyi başarıyorduk. Bu başarımızın bütün masrafı, makasların sık sık bilenmesinden başka bişey değildi.

Bigün o rakip gazetede şöyle bir haber çıkmıştı: “Artin Yaşabasmazyan adında bir yurttaşımız, apartmanına asılı bayrak direğinin ucuna bayrağın takıldığını görerek, bayrağı takıldığı direk ucundan kurtarıp dalgalandırmak için bayrak direğine çıktığı sırada, pantolonunun askısından bayrak direğinin ucundaki sivri demire asılıp kalmış ve direğin zavallı Artin Yaşabasmazyan’ın ağırlığını çekemeyerek kırılması sonunda, bedbaht yurttaşımız apartmanın beşinci katından kaldırım taşlarına düşerek vefat etmiştir. Kazazede Artin Yaşabasmazyan’ın naşı, üstüne düşen bayrağımızla örtülü bulunuyordu.”

Haberde kazanın olduğu apartmanın adresi de veriliyordu. Hemen haberi makaslayıp daha da allayıp pullayarak, süsleyip püsleyerek koca bir başlıkla gazeteye koydum: “Bayrağın dalgalanması uğruna zavallı Artin şehit düştü.”

Müslüman olmayanların ölümüne şehit denilmeyeceği yolunda gazetede bir tartışma başlayınca, dedikoduları önlemek için, ertesi

günkü gazetede, Artin'in sünnetli olduğunu da haber verdik. Bütün bu hizmetlerimin sonunda ne oldu biliyor musunuz: Beni gazetedен kovdular. Çünkü ertesi gün çıkan rakip gazetede: "Gazetemize rekabet iddiasında bulunan, hâşâ huzurdan isimli bir varak-pare, verdiğimiz bütün haberleri makaslayarak sayfalarına geçirmektedir. Dünkü nüshamızda bu hırsızlara güzel bir ders vermiş olduk. Artin Yaşabasmazyan adında bir kimsenin düşüp öldüğünü yazdık. Bize rekabet iddiasında bulunan o hayâsız paçavra, bu uydurma haberimizi çalarak aynen sütunlarına geçirdi. Oysa ne bu ad da bir kimse vardır, ne de böyle bir olay olmuştur... falan filan..."

Bu olay, gazetecilikteki ünümü daha da artırdığı için kısa bisüre sonra büyük gazetelerden birinin kadrosuna alındım. Kendimi göstermek için fırsatlar aramaktaydım.

Bu gazetede geçen olayı, aradan yıllar geçtikten sonra bir günah çıkarır gibi anlatmak istiyorum. Çünkü gazetenin benim bir yazım yüzünden kapatılmış olduğunu bugüne dek kimse bilmedi.

Beklediğim fırsat bugün önüme çıktı, gazetenin sahibi beni çağırıp,

– İçişleri Bakanı tirenle İstanbul'a geliyor, bakanın gelişinden, başka gazetelerin haberi yok. Hemen Haydarpaşa'ya git, Bakandan bir özel bildiri al! dedi.

Gazetecileri atlatacağım diye heyecanla Haydarpaşa Garı'na gittiğim zaman bütün gazetecileri orda bakanı beklerken buldum. Tiren birbuçuk saat gecikmeliymiş. Hemen bir taksiye atlayıp Pendik'e gittim. Bakanı Pendik'te karşılayarak, Haydarpaşa'ya kadar tirende onunla konuşacaktım. Bu kurnazlığımdan duyduğum sevinçle Pendik'te tireni bekledim. Tiren geldi. Şaşılacak bişey oldu, bakan tirenden Pendik'te indi. Karşılayıcılarla birlikte bir arabaya bindi. Yanına sokularak gazete sahibinin saygılarını bildirdim. Yılışkanlığım karşısında bakan,

– İsterseniz siz de gelin! dedi, hemen şoförün yanına geçip oturdum. Gazetem için bir özel konuşma rica ettiğimi söyledim. Öteki gazeteciler, Haydarpaşa'da bakanı bekleyedursunlar... Hepsi-ni atlatacaktım. İçişleri Bakanı, çok daha eski zamanlardanberi bütün içişleri bakanlarının söylediklerini aynen tekrarladı: Nüfusa göre

polis sayısı az geliyordu. Yurttaşlarımız polise yardımcı olmalıydılar; bakan özellikle bunu rica ediyordu, yurttaşlardan... Polis kadrosu genişletilecekti... Kaliteli polis yetiştirilecekti. Karakollarda yurttaş hiçbir zaman dayak atılmamıştı, bundan sonra da atılmayacaktı. Memleketin hiçbir köşesinde asayişsizlik yoktu, asayişsizlik önlenmişti. Polislere daha iyi maddi olanaklar sağlanacaktı. Polislere yeni ve modern kıyafetler yapılacaktı. Bakan bazı posbıyıklı ve sakalları uzamış polisler görmüştü. Polisin posbıyık bırakması yasak edilmişti.

Kısacası, şimdiye dek bütün içişleri bakanlarından dinleye dinleye ezberlediğimiz sözler...

Ertesi gün İçişleri Bakanı'nın bu sözleri yalnız bizim gazetede çıkmıştı, bütün öteki gazeteleri şakır şakır atlatmıştık. Ama, o gün de bizim gazete kapatıldı. Neden, niçin kapatıldığını hiçkimse bugüne kadar bilemedi. Bugün bunu basın tarihimize bir belge olur diye açıklıyorum.

İçişleri Bakanı'nın özel bildirisinin çıktığı gün gazetede bir cinayet haberi yer almış. Bir de, satışı artırır diye müstehcen denilecek bir tercüme roman tefrikası vardı. Bu üçü, yani bakanın sözleri, cinayet haberi, bir de o müstehcen roman, aynı yazı içinde satırlar karışarak birbirinin içine girmişti. Ama öyle ki, sanki bu karışıklığı birisi bile yapmış gibiydi. O gündenberi saklamakta olduğum o gazetede yazıyı buraya aktarıyorum:

Sayın İçişleri Bakanımızın gazetemize özel demeci:

Zırıl Şakir namı ile maruf azılı sabıkalılardan, sayın İçişleri Bakanı beyefendi bir müddet İstanbul'da incelemelerde bulunmak üzere dün ekspresle şehrimizi teşrif etmişlerdir. Dün işlenen bu feci cinayetten sonra, tirenden Pendik'te inen İçişleri Bakanımız gazetemize özel bir demeç lütfederek ezcümle demiştir ki: "Metresim Kalın Melahat'ın başka dalgaları olduğunu bana söylediler. Çoktanberi arkasını kolluyordum. Memleketimizin her köşesinde tam bir asayiş hüküm sürmektedir. Korkunç cinayeti geçirdiği bir kriz sonunda işlediği anlaşılan sayın İçişleri Bakanımız, bilhassa polis kadrosunun ihtiyaca kâfi gelmediğini, öldürdüğü kadınla altı aydanberi metres hayatı yaşamakta olup, vaka gecesi aniden eve gelince kapının arkasından Jane'in iniltisini duydu. Anahtar deliğine gözünü uydurunca

çırılçıplak olan Janet'in "Frank... Yavrum Frank... Sen, hayatımın tek erkeğisin..." diye şehvetle inlediğini gözleriyle görmüştü. Birden deliye dönerek, muhabirimizin bir sorusuna cevaben "Vatandaşlarımdan polise yardımcı olmalarını rica ederim," demiştir. "Bilhassa gazetenizde bu noktayı ehemmiyetle tebarüz ettiriniz ki, hareketlerinden şüphelendiğim Kalın Melahat'ı üç aydanberi takip etmekteydim. Dün gece içtikten sonra eve gelirken yaptığım teftişte, sakalları uzamış ve posbıyıklı bazı polisler gördüm. Emniyet teşkilatına bundan böyle polislerin bıyıklarını tıraş ettirmeleri tamim edilmiş olduğundan dehşete kapılan Moris, nişanlısı Janet'i, amcası Frank'ın kolları arasında görünce ürperdi, Frank'ın kıllı göğsü üstünde kıvranan Janet'e: "Polislerimizin hayat şartlarını düzeltmeyi düşünmekteyiz," demiştir. Muhabirimizin polis kıyafeti hakkındaki bir sorusuna da, "Külotu ve sutyeni yerdeydi. Frank, Janet'i iterek, "Polislerin daima tıraşlı olmalarını, bu kıyafetin müsait olmadığını, daha modern bir kıyafet düşünüleceğini," söylemiştir. Çünkü cinayetten sonra katil kaçmak istemişse de, sayın İçişleri Bakanımız, "Masadaki ekmek bıçağını aldım, ondan sonrasını hatırlamıyorum," demiştir.

Gazetemizin, bu karmakarışık olmuş yazı yüzünden kapatıldığını bugüne dek hiçkimse bilmiyor. Çünkü gazeteyi ilgili makamlardan başka kimsenin hatta sahibinin bile okuduğu yoktu. Onlar, başyazıda hükümet çok ağır eleştirildiği için gazetenin kapatıldığını sandılar.

BAKANLIK EMRİNDE BİRİ^(*)

Kusura bakmayın, hikâyemin başında “bakanlık emrine alınma”nın ne olduğuna değgin küçük bir bilgiçlik taslamam gerekiyor. Bir memurun üçte ikisi sepetlenir de üçte biri bağlı olduğu bakanlıkta kalırsa buna, “bakanlık emrine alınma” derler. Bu sırada aylığın üçte birini verirler. Çalıştırmazlar da... Başka bir iş de yapamazsın. Soruşturma sonunda sorumlu görülürse mahkemeye verirler. Hiçbir sorumluluğun yoksa, ya yeniden işe alırlar, yada hiç almazlar. Ama hiçbir sorumu olmasa bile, işini yeniden alanlar pekazdır. “Görülen lüzum üzerine” filan gibi bir kulp uydurup memurluktan sepetlerler.

Çok kişi bakanlık emrine alınmanın ne olduğunu bilmez de ondan bunları anlattım. Başıma gelenler de zaten o yüzden olmuştu...

Beni bakanlık emrine almışlardı. Sonumu iyi görmüyordum. Mahkemeye veremeyeceklerdi ama, bir kulp bulup atacıklarını biliyordum. Hem de öyle oldu. Sonunda benim kadromu kaldırdılar. Kadro olmayınca da ister istemez hidrojen gibi açıkta kaldım. Bakanlık emrine alındığım sırada iş yok, güç yok, hiç olmazsa bir Anadolu gezisine çıkayım, dedim. Sınıf arkadaşlarımdan biri, Orta Anadolu illerinden birine yeni vali olmuştu. Bikaç kez, ille de gel, diye mektup yazmıştı. Orasını da hiç görmediğim için, hazır bakanlık emrine de alınmışken, gidip bir gezeyim, dedim.

İkinci Dünya Savaşı'nın da en civcivli zamanı. Ekmekten şeker, gaza kadar herşey karneyle veriliyor. Kadından başka herşey karneli. Yalnız kadın bol o sıralar...

Küçük bir valizle yola çıktım. Arkadaşımın vali olduğu ile git-

(*) “Nazik Alet” adlı kitaptan alınmıştır.

tim. Vilayet konağında bir toplantı varmış. Ben arkadaşımın odasına girdiğim zaman, içerisi kalabalıktı. Arkadaşım beni görünce, boynuma sarıldı, kucaklaştık. Odasında altı kişi vardı. Onlara beni,

– Sınıf arkadaşımdır, bizim sınıfın en çalışkanıydı... diye, pek çok överek, şişirerek tanıttı, öyle pohpohladı ki, utandım. Oldum olasıya utangacımdır. Arkadaşımın beni, kendine pay çıkarmak için pohpohladığını anlıyordum. Odasındaki altı kişiye, “Bakın benim ne değerli arkadaşım var...” demek istiyordu. Akli sıra o beni şişirdikçe ben de onu göklere çıkaracaktım. O da, böylece övünecekti. Oysa ben, o beni övdükçe büsbütün büzülüyor, küçülüyordum. Ağzımdan ikidebir “estağfurullah”tan başka söz çıkmıyordu.

Arkadaşım olan vali, beni durmadan şişiriyordu ama, öbürlerinin hiç aldıracağı yoktu. Bu altı kişi, giyinişlerine, konuşuşlarına bakılırsa, bu ilin yerli zenginleri, sayılı ve soylu kişileri idi. Onlar kendi dalgalarında, valiyle olan çıkarlarındaydılar.

Epiy şişirdikten sonra, vali olan arkadaşım,

– Eee... Nasıl oldu da gelebildin?.. dedi.

– Hiç sorma, dedim, işten güçten başımı kaşıyacak vaktim yoktu ya, bereket versin bakanlık emrine alındım da, işte o fırsattan yararlanıp gezmeye geldim.

Bakanlık emrine alındığımı duyar duymaz, vali arkadaşımın yüzü karmakarışık oldu. Birdenbire bozuldu. Ama buna karşılık demindenberi bana boş veren altı kişi, büyük bir ilgi duyduklar.

Bitanesi, büyük saygıyla,

– Ya... dedi, demek zatiâliniz bakanlık emrindesiniz?

– Evet, dedim.

– Efendim, vilayetimize hoş geldiniz. Birdenbire oldu... Neden daha önce haber vermediniz beyefendi? Sizi karşılayamadık, affedersiniz.

Başka birisi de,

– Zatiâliniz şehrimizin misafiri sayılırsınız, dedi.

Ama valinin suratı asılmıştı. Bakanlık emrine alınmış bir arkadaşının kendisini ziyarete gelmiş olması, hükümet yanındaki durumunu bozabilirdi. Suratından, içinden geçenleri anlıyordum,

– Ne zaman gideceksin? diye sordu.

– Biraz önce geldim, birkaç gün kalır, giderim, dedim.

Altı kişiden biri,

– Aman beyefendi, biz sizi öyle kolay kolay bırakmayız. Misafirinizsiniz... dedi.

Bitürlü durumu kavrayamıyordum. İçimden, demek bu adamlar muhalif olacaklar, onun için bakanlık emrine alınmış birine böyle saygı gösteriyorlar, dedim.

Arkadaşımın suratına dayanamadığını için,

– Kendime bir otel arayayım, dedim.

O da bana çeyrek ağızla,

– Giderken yine uğra, dedi.

Ben kapıdan çıkarken, hiç yerinden kıpırdamadı. Buna karşılık o altı kişi beni taa kapının dışına kadar saygıyla uğurladılar.

Şehrin en büyük oteline gittim. Otel kâtipi otel defterine kimliğini yazarken,

– Ne iş yaparsınız? diye sordu.

– Bakanlık emrindeyim, dedim.

Kâtip birden yerinden fırladı, ceketinin önünü ilikledi,

– Otelimize şeref verdiniz efendim, dedi.

Elimden valizimi aldı, beni odama kadar götürdü.

– Bir emriniz var mı efendim? dedi.

– Estağfurullah... dedim.

Otel odasının penceresinden biraz baktıktan sonra dışarı çıktım. Kimi görsem durup saygıyla selam veriyordu. Arkamdan da,

– Bakanlık emrinde... diye fısıldaştıklarını duyuyordum.

Neler döndüğünü bitürlü anlayamıyordum. Bu saygı gösterisi nedendi?

Herşey gibi, o zaman ekmek de kıt. Lokantalarda bile ekmek yok. Fırının önüne halk yığılmış, birbirini eziyor. Ben de araya sıkıştım. Derken yanıma bir bekçi sokuldu. Bir selam verdi:

– Buyurun beyefendi.

Kalabalığı iterek yol açtı. Oradan biri,

– Yahu, bu ne iş? Biz sabahtanberi burada beklerken... diye söylenecek oldu.

Bekçi hemen ona yanaştı,

– Şışşt!.. Ne söyleniyorsun be... O bakanlık emrinde bir adam... diye fısıldadı.

Fırına girdik. Bekçi fırıncıya, beni göstererek,

– Beyefendi bakanlık emrindedir, hergün ne kadar ekmek isterse oteline götüreceksiniz, dedi.

Fırını da,

– Başüstüne, tabii... elbette... dedi.

Fırından çıktım, bir lokantaya gittim. O zamanlar yarısı toprak, yarısı arpa ve çavdar, bir parça da buğday unundan kapkara bir ekmek yeniyor. Benim önüme, pamuk gibi koca bir francala getirdiler.

Yemek yerken sağdan soldan konuşulanların benim için olduğunu sezinliyordum.

– Teftişe gelmiş olacak...

– Habersizden gelmiş.

– Apansızdan bastırmış...

– Aşkolsun... İnsan bakanlık emrinde oldu mu, böyle olmalı...

Yemekten sonra garson para almadı. Lokantanın sahibi geldi önümde iki büklüm,

– Aman efendim, dedi, kırk yılda bir şehrimize bakanlık emrinde bir zat gelmiş, siz bizim misafirimizsiniz. Dünyada para almam.

– Yahu, ben bakanlık emrindeyim, dedikçe o,

– Biliyoruz efendim, bakanlık emrindesiniz, diyordu.

Ne yaptımsa parayı aldıramadım.

Hemen o gün bu şehirden ayrılmaya karar verdim. Öğleden sonra valinin yanına gittim. Odasında yalnızdı.

– Bikaç gün kalacaktım ama, vazgeçtim, bugün gidiyorum, dedim.

– Valla sen bilirsin, dedi.

Saatine baktı,

– Yarım saat sonra otobüs var, dedi, burada günde bir otobüs kalkar istasyona...

Gitmek üzere ayağa kalktım.

– Dur, yanına birini vereyim de seni otobüse kadar götürsün.

Otobüslerin nereden kalktığını bilmezsin, dedi.

Gidip gitmediğimi iyice anlamak, benden kurtulduğuna inanmak için yanıma adam vermek istediğini anladım. Zile bastı. Gelen memura,

– Beyi otobüse kadar götürüp uğurlayın! dedi.

Sonra da ne olur ne olmaz gibilerden o adama,

– Bey, bakanlık emrindedir, dedi.

Yani, “Göz kulak ol, ona göre...” demek istiyordu. Valinin odasından çıktık. Ama bitürlü vilayetin kapısından çıkamıyoruz. Kapıya gelince, adam iki kat eğildi.

– Buyurun efendim, dedi.

Ben de ona,

– Rica ederim, siz buyurun, dedim.

Doğrusu ben o kadar ince biri değilimdir ama, karşınızdaki incelirse, ister istemez siz. de incelmek zorunda kalıyorsunuz.

Adam,

– Vallahi olmaz, istirham ederim, önce siz buyurun, dedi.

– İmkânı yok beyefendi, önce siz buyurun, dedim.

– Hicap ederim beyefendi... Zatiâliniz buyurun...

– Katiyen olmaz...

– Aman efendim...

– Lütfen...

– Ayağınızı öpeyim, geçin...

– Kulunuz olayım, siz buyurun...

– Nasıl olur efendim? Yalvarırım buyurunuz.

– Valla buyurmam. Allahaşkına geçin...

– Ayıp olur...

– Olmaz olmaz... Geçin...

– Emredersiniz, lakin siz önce...

– Beni mahcup ediyorsunuz.

– Asıl mahcup olan bendenizim...

Saate baktım, otobüsün kalkmasına yirmi dakika var.

– Yahu, otobüsü kaçıracağız, geç şurdan! dedim.

Adam, yerlere kadar eğilerek,

– Hizmetkârınızım efendim, başüstüne efendim... diye diye

yüzü bana dönük, kışın kışın kapıdan çıktı. Arkasından da ben çıktım.

Ama bu kez de bitürlü yolda gidemiyoruz. Adam önümde el pençe durup duruyor. Duruyor dedimse; yanımda değil, benden üç adım geride, sol yanımda.

– Ayıp oluyor beyim, dedim, yanıma gelin rica ederim.

– Siz buyurun, ben arkanızdan gelirim, dedi.

Hiç böyle arkamda adam yürütmeye alışmamışım. Bayağı utanıyorum. Onunla bir hizaya gelmek için üç dört adım geri gittim. Bu kez o da geri geri gitti. Yine aramızda üç dört adım kaldı. Ben, bir sol geri daha yaptım, O da sol geri yaptı. Basımı geri çevirip adama baktım,

– Yahu, gel yanıma da gidelim, dedim.

– Aman efendim, estağrurullah, dedi. Bendeniz zatuâlinizle yan yana yürüyebilir miyim?

– Kardeşim, ben bakanlık emrinde bir memurum.

– Biliyorum efendim, inşallah daha da yükselirsiniz.

Bir sol geri daha yaptım. O da öyle...

– Rica ederim, yanıma gelin.

– Çok alçakgönüllü bir adamsınız. Lakin yanınıza gelemem. Başkaları görürse vallahi bendenizi haddini bilmiyor diye ayıplarlar.

– Kimse görmez, gel şöyle. Ara sokaklardan gideriz, kimse görmez, gel!

– Mazur görün, gelemem.

– Gel yahu!

– Gelemem beyefendi.

Şöyle aklımca bir geri sıçrayım da adamı tutayım, dedim. Bir saldırdım geriye... Nerde, o benden önce çekirge gibi sıçradı. Aramızda hep üç dört adım tutmaya çalışıyor Biz üçer adım geri geri sola doğru gidiyoruz. Vilayet binası arkamızda kalacağına, önümüzde kaldı. Biz gerimizde, solda bir sokağa saptık Ben sol geri ettikçe o da sol geri ediyor. Artık iş inada bindi.

– Yahu gel, yanıma gel, otobüs kalkacak.

– Kalksın, dedi, otobüs değil uçak kalksa bendeniz yanınıza gelemem.

Koşup da şunu yakalayayım hiç olmazsa, dedim. Bir saldırdım. O benden önce tetikteymiş. Başladı kaçmaya. Biz artık otobüsü falan unuttuk, otobüs diye ben adama koşuyorum. Millet de yığılmış, bakıyor.

Adamı yakalamaktan umudumu kesince,

– Allah aşkına gel... dedim.

– Başüstüne geleyim, dedi.

– Ama yanıma gel...

– Arkanızdan geliyorum beyefendi...

– Canın isterse gel, ben kendim giderim, dedim.

Yürümeye başladım. Bu kez de arkamı bırakmaz.

– Yahu git birader, başıma bela mısın?

– Sizi bırakamam, uğurlayacağım. Vali bey darılır sonra.

Deminki kovalamacadan da arkamıza bir yığın takıldı. Hep birden otobüse geldik. Bana en önde yer ayırmışlar. Kalabalığın konuşmasından, demin adamı kötü bir iş yaptığı için kovaladığımı sandıklarını anladım.

– Aşkolsun, diyorlardı, her bakanlık emrinde olan böyle olsa, bütün işler düzelir.

– Yahu iyi ki Sabri Bey'i hiç görmedi. Onu görse sokak ortasında döverdi...

– Ne adam be...

Otobüs kalktı. Ben de kurtuldum.

FİL HAMDİ NASIL YAKALANDI?(*)

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden, bütün taşra vilayetleri emniyet müdürlüklerine şu telgraf çekilmişti:

“Otuzbeş yaşında, uzun boylu, ikiyüz kilo ağırlığında, kumral, üç dişi eksik, üstçenede bir azıdişi dolgulu, alt sol köpekdişi altın kaplama, çizgili kahverengi elbiseli, saçları oldukça dökülmüş, ablak çehreli, kahverengi gözlü ‘Fil Hamdi’ adında azılı sabıkalı bir dolandırıcı, üç gün üç gece içinde oturdukları nöbet kulübesini büyük dikkatle bekledikleri için uykusuz kalan iki polis memurumuzun, yolda giderlerken uyuklamalarını fırsat bilerek ellerinden kaçırmıştır. Yaptığımız tahkikat, takibat ve tetkikat sonunda, Fil Hamdi’nin kaçtığı kesin olarak anlaşılmıştır. Vilayetiniz ve vilayetinizdeki kaza karakollarından birine uğradığı veya bir polis memuruna yol, adres sorduğu takdirde, kendisine lütfen merakla yolunu beklediğimizi, bizi daha fazla intizarda bırakmayarak, münasip, boş bir zamanında İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ne gelerek teslim olmasını rica ettiğimizi söyleyin. Azılı sabıkalı Fil Hamdi’nin fotoğrafı ilişiktir.”

*

Taşra vilayetlerinden birinin istasyonunda iki polis memuru konuşuyor:

- Ramazan, kardeşim, şu salep için herif mutlaka Fil Hamdi...
- Hııı... Benziyor... Resmi çıkar bakalım.
- Bir resim çıkarırı, arkadaşına gösterir.
- O değil be Ramazan. O senin resmin!
- Hııı... Bayramda çekirmiştım. Nasıl?
- İyi ama, acık gülseydin be!.. Şu Fil Hamdi’nin resmini bul.
- Ramazan cebinden bisürü resim çıkarır, karıştırır.

(*) “Fil Hamdi” adlı kitaptan alınmıştır.

– Bu benim oğlanın resmi... Bu askerlik hatırası. Bu kimdi Mahmut?

– O mu? Şey olacak... Eroin kaçakçısı Duman Ali...

– Bu da otel faresi Suphi... Resimler birbirine karışmış. Bul şu Fil'i be Ramazan!

Mahmut'la Ramazan resimleri karıştırırlar, Fil Hamdi'nin resmini ararlar.

– Çabuk ol Mahmut... Herif salebi içti, kaçacak...

– Bak, nasıl bakıyor etrafına!

– Buldum, şu resim olacak. Tamam, ta kendisi!

Şüphelendikleri adamın yanına giderler.

– Hemşerim, şöyle dursana...

Bir resme, bir de adamın yüzüne bakarlar.

– Bir de yan dur bakayım.

– A-ah, benzemiyor be Ramazan.

– Bikez de komiser bey görsün Mahmut. Belki o benzetir.

– Hemşerim, haydi yürü... Karakola kadar gideceksin.

Başka bir taşra vilayetinin pazaryerinde iki memur konuşuyor:

– Ayıp oldu be Şükrü, kardeşim. Akşama kadar fır dolandık, şu Fil Hamdi'yi yakalayamadık.

– Şu adam olmasın?

– Belki de odur. Soralım.

Adamın yanına giderler.

– Bayım, senin adın ne?

– Mustafa...

Birbirinin kulağına;

– Mustafa diyor.

– Hamdi diyecek değil ya... Adını saklıyor.

– Aklı sıra bizi kandıracak.

– Bayım, biraz gelir misiniz?

Bir taşra vilayetinin kahvesinde iki memur konuşuyor:

– Dün ben üç tane Fil Hamdi yakaladım, komiser hiçbirini beğenmedi.

– Şu bizim komiser de amma müşkülpesent haaaa...

– Hişş!.. Yavaş konuş, çaktırma. Şu çay içen adama yan gözle bak!

– O be...Ta kendisi!..

– Ama, gelen evrakta şişman diye yazıyordu. Bu zayıf, iskelet gibi herif..

– Zayıflamıştır birader, kaçak gezmek kolay mı?

– Öyle ya... Ama bu esmer. Fil Hamdi kumralmış.

– Dağda bayırda gezmekten rengi kararmıştır.

– Haklısın. Yalnız birader bunun sık siyah saçları var. Evrakta Fil Hamdi'nin saçları dökülmüş diye yazıyordu.

– Eh artık o kadarcık da olur. Herif tanınmamak için belki peruka takmıştır.

– Ne duruyoruz? Yakalayalım.

Adama yaklaşırlar.

– Adın ne senin?

– Hamdi...

Birbirlerine manalı manalı bakıp gülerler.

– Yürü bakalım karakola... Haydi!

– Ne var? Ne oldu?

– Fazla sorma! Karakolda öğrenirsin.

*

Bir taşra vilayetinin, bütün taşra vilayetlerinde olduğu gibi, biriki kilometrelik asfaltı üzerinde iki polis yoldan geçen bir adamı yakalarlar.

– Aç ağzını!

– Ağzımda bişey yok ki benim.

– Madem bişey yok, açarsın.

Adam ağzını açar. İki birden adamın dişlerine bakarlar.

Polisin biri öbürüne sorar:

– Baksana şu evraka, kaç dişi yoktu?

Öbürü evrakı okur:

– “Üç dişi eksik, üstçenede bir azıdişi dolgulu, alt sol çenede köpekdişi attın kaplama...”

Polis memuru, adamın dişlerini sayar:

– Bir, iki, üç... Dört... Oynama be! Şaşırttın. Bir, iki, üç, dört, beş... Yirmidört... Yirmidört dişi var,

– Yirmidört mü? Kaç tane eksik? Senin kaç dişin eksik, biliyor musun?

– Sekiz...

– Çektirmiştir. Delilleri ortadan kaldırmak için dişlerini çekirmiştir.

– Benim dişlerim takmadır. Ağzımda hiç kendi dişim yok... Hatta dört tanesi de mısır yerken kırıldı.

– Evrakta takma olup olmadığını yazıyor muydu?

– Yazmıyor. Unutmuşlardır. Bu canım bu... Ta kendisi... Köpekdişine baksana altın kaplama... Bayım, gel bizimle beraber.

– Nereye?

– Karakola!.. Yürü..

*

Taşra vilayetleri emniyet müdürlüklerinden İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne günde yüzlerce telgraf geliyordu:

“Falan falan tarihli, filan filan sayılı telgrafa cevaptır:

Vilayetimiz dahilinde ondört tane çizgili kahverengi elbiseli, sekiz tane köpekdişi altın kaplamalı olmak üzere ondört Fil Hamdi yakalanmıştır. Bu miktarın isteğe yeter olup olmadığının, araştırma-ya devam edip etmeyeceğimizin emir buyurulmasını saygı ile rica ederim.”

“Falan falan tarihli, filan filan sayılı yüksek telgrafınıza cevaptır:

Vilayetimiz dahilinde 180 kilo ile 220 kilo arasında iki düzine Fil Hamdi yakalanmış olup, aradaki kilo farkının, kantarların ayarsızlığından ileri geldiğini, hepsinin de gözlerinin kahverengi olduğuna göre, Fil Hamdi olduklarında en ufak bir şüpheye yer kalmadığını, yakalanan Fil Hamdi'ler sevk edilmiş olup, gözden kaçmış olanlar varsa, onların da büyük dikkatle arandığını ve peyderpey sevk edileceğini saygı ile arz ederim.”

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden, taşra emniyet müdürlüklerine gönderilen telgraf:

“Koyacak bütün yerler dolmuş olduğundan, şimdilik eldeki Fil Hamdi'ler yeter görülmüştür. İkinci bir emre kadar Fil Hamdi'lerin yakalanmasına ve aranmasına ara verilmesini teşekkürlerimle rica ederim.”

NOT: Firar eden Fil Hamdi yakalanmıştır.

MASAL KIZ^(*)

Tarlabaşı Caddesi'yle İstiklal Caddesi arasındaki o daracık yan sokaklardan birindeydi o meyhane. Küçük, basık tavanlı bir yer. İçerde altı küçük masayla bir de içki tezgâhı var. Elinden kolundan çekerek, dürterek insana sonsuz yalnızlığını zorla anımsatan İstanbul akşamlarının o esmer saatlerinde meyhanenin müşterileri gelmeye başlar, karanlık bastırınca iyice dolar, ancak geceyarısından çok sonraları boşalırdı. O meyhane darlığına göre, inanılmayacak kadar çok insan alırdı.

Hemen her akşam aynı insanlar gelirdi oraya ve hepsi de birbirini tanırdı; tanırdı deyince, şöyle bir yüz tanışlığı değil, dertleri, sorunları, gizleri, üzüncüleriyle birbirlerini tanırlardı. İçlerinden biri, biriki akşam üstüste meyhaneye gelmese, çalıştığı dairedeki görevine gelmeyen memuru öbürlerinin merak ettiği gibi, merak ederlerdi. Ne var ki, bütün merakları, ilgileri, sevgileri ve birbirlerini paylaşmaları meyhanenin içinde kalır ve iki basamakla çıktıkları –meyhane yoldan iki basamak aşağıdaydı– eşikten dışarı adımlarını atar atmaz herşeyi unuturlardı. Onlar için meyhane, bütün gün içinde yaşadıktan gerçeklik dünyasından ayrı bir dünyaydı. Buraya her gece gerçeklik dünyasından ayrı bir dünyada birkaç saat geçirebilmek için geliyorlardı. Adı “Mutsuzlar Meyhanesi” olsa pek yaraşacaktı. Çünkü müşterilerinin hepsi de mutsuz, ama mutsuzluklarından hiç yakınmayan.. mutsuzluklarını benimsemeseler bile bunu doğal sayan kişilerdi. Sanki mutsuz olmaları gerekliymiş gibiydiler.

Karanlık bastıktan az sonra içerisi tıktık tıktık dolar. Dirsek dirseğe sıkışarak otururlar. Konuşurlarken, yemek yer yada kadeh kaldırırken elleri kolları birbirine sürtünürdü. Bu darışıklıktan hiç

(*) “Yetmiş Yaşım Merhaba” adlı kitaptan alınmıştır.

de tedirgin görünmezlerdi. Tedirginlik şöyle dursun bu sıkışıklıktan memnun bile oluyorlardı. Bu sıkışıklık onlara, aralarındaki birlikteliği duyumsamak, birbirleriyle kaynaşma, içtenlik, en büyük düşmanları olan yalnızlıklarına karşı her gece biriki saatlik bir dayanışma gibi gelirdi. Bu daracık meyhaneye her gece gelmelerinin nedeni belki de bu sıkışıklıktı.

Birbirlerini uzun zamandan beri tanıdıkları için, seyrek de olsa aradabir tanımadıkları biri –ki onlar. için yabancı demektir–meyhaneye girerse, sanki o yabancı ağızlarından devlet gizi kapacak bir casusmuş yada ailenin gizli sorunlarını duyup dedikodu yapacakmış gibi hemen susarlar ve bakışlarını yabancıнын üstünde toplarlardı. Bu durumda o yabancı da havanın gerginliğinden tedirgin olup çok oturmaz, çıkıp giderdi.

Her masa ayrı bir konuşma merkezi, tezgâh ayrı bir konuşma merkezi olurdu. Konuşmalar tül tül cigara dumanı ve anason kokusu arasında uğultulaşırdı.

Bu meyhanede çok içilirdi. Sarhoş da olunurdu.. Sarhoşluk konusunda aynı düşüncedydiler. Sarhoş olunmayacaksa bu zıkkımı ne diye içeceklerdi. Elbet sarhoş olmak istiyor “ve bilerek” sarhoş oluyorlardı. Sarhoş olup aşırı aşırı keyiflenmek, yürürken yalpalayıp sendelemek, konuşurken dili dolanmak, hatta masada uyuklamak, aradabir ağlamak ayıp sayılmazdı. Ayıp olan civıklık ve başkalarını tedirgin etmektir ki burda kesinlikle böyle masanın havasını bozacak şeyler olmazdı.

Kimi geceler, ayda bir yada iki kez, masalardaki ve tezgâhtaki ayrı ayrı konuşmalar birleşir, içlerinden biri anlatır, öbürleri dinler, arada bir sorular yöneltilerek tartışmalar da olurdu. Bu toplu konuşmaları özellikle düzenlemiyorlardı, havası gelince bu kendiliğinden oluyordu; böyle geceleri özlüyorlardı.

Bir gece Mutsuzlar Meyhanesi daha tam dolmamışken içeriye bir yabancı girdi. Masalardan salt ikisinde birer kişilik boş yer vardı. Yabancı, masadakilerden izin alarak bu boş iskemlelerden birine oturdu. Kısa boylu, tombulca, ak saçları gür, altmış yaşın üstünde göz-lüklü bir adamdı. Bu yabancıнын sağındaki, Mutsuzlar Meyhanesi'nin süreklilerinden bir ayağı aksak bir manavdı. Karısı yıllardanberi

yatalak hastaydı. Yabancınn solundaki, bir küçük çörek fırınının ustasıydı. Hiç evlenmemişti. Karşısındaki de bir Rum balıkçıydı. Balıkçının karısı, iki çocuğunu yüzüstü bırakıp evden kaçmış, üç aydır izi bulunamamıştı. Yandaki masada, yabancıya ikidebir dirseği değen adam basımevi ustasıydı. Karısının onu kandırdığını meyhanedekilerin hepsi biliyor, ama hiçbirini bunu ne yüzüyor, ne anıştırıyor, ne de kinliyordu. Acıyorlardı, ama salt ona değil, hepsi birbirine acıyordu.

Yabancı meyhaneye girince, her yabancınn girişinde olduğu gibi, konuşmalar birden kesilmiş, bütün gözler üzerine dikilmişti. Başkaları bu gergin havadan tedirgin olur, çok oturamaz çıkar giderdi ama, bu yabancı hiç orali olmadan rakısını içiyordu; üstelik susuz içiyordu rakıyı; ne su karıştırıyor ne de rakının üstüne su içiyordu. Bu, iyi bir işaretti, meyhanenin havasını bozmayacağını gösteriyordu. Az sonra herkes kendi havasına girdi, meyhane tıklım tıklım doldu. Yabancıyı unutmuşlardı. Yabancı Mutsuzlar Meyhanesi'ndekilerden herhangi biri olabildiğine göre, demek o da bir mutsuzdu.

Yabancınn oturduğu masada, Rum balıkçıyla fırın ustası mutluluk üstüne konuşuyorlardı. Bu konuşmaya aksak manav da katıldı. Sonra yan masadaki basımevi ustası da araya girdi. Konuşma, tartışmaya döndü... Öteki masalardakiler de katıldılar. O seyrek zamanlardaki gibiydi meyhane bu gece. Biri konuşurken öbürleri dinliyor, sonra bir başkası alıyordu sözü.

Hiç evlenmemiş olan fırın ustası,

– İnsannn, dedi, yaşamı boyunca üç kez eline büyük fırsat geçermiş; üçünden birini yakaladın yakaladın, yakalayamazsan nah işte benim gibi kalırsın ortada dımdızlak...

Rum balıkçı,

– Benim elime, dedi, üç değil, üçyüz kez fırsat geçti, ama hepsini kaçırdım; yakalaya yakalaya benim bok karıyı yakaladım, o da canıma okudu.

Manav,

– Benim bildiğim, dedi, o sizin fırsat dediğiniz şey talih kuşudur. Talih kuşu insanın başına üç kez konarmış yaşamı boyunca. Üçünde de yakalayamazsan, uçu uçar gitti gider... Benimkisi öyle

işte, talih kuşu konmak değil, başıma yuva yaptı da yine yakalayamadım. Fırın ustası,

– İstersen talih kuşu de, ister fırsat kurdu de, ne dersen de... diye söylendi.

Talih kuşu yada fırsat deyince, hepsi de mutluluğu, mutluluk deyince de kadını, ama bir gerçek kadını değil de, düşlerindeki masal kadını anlıyorlardı.

Rum balıkçı, hep susmakta olan gözlüklü yabancıya,

— Siz ne dersiniz beyim? diye sordu.

Demindenberi yumuşak bir gülümseyişle konuşulanları dinleyen Yabancı,

– Talih kuşunun insanın başına kaç kez konduğunu bilemem ama, dedi, benim başıma bugüne dek ancak bir kez kondu.

– Yakaladınız mı? diye sordu yandaki masadan basımevi ustası.

– Talih kuşunu yakalayan var mı ki... Bugüne dek hiçbir avcı yakalayamamış.

– Ama gördünüz onu, değil mi? Nasıl bir kuştur? diye, delikanlı yaşta sayılacak biri alay ederek sordu.

Yabancı, bu alaya karşı ciddilikle,

– Evet, gördüm; dedi; saçları açık kestane rengi, gözleri grimsi, yanakları kaysı çillisi, yirmüki yaşında bir kızdı. Ancak masalarda yaşayacak kadar güzel bir kız...

Yaşlı adama sorular yağdı:

– Nasıl oldu?

– Niçin tutamadınız?

– Anlatır mısınız?

Yaşlı adam, kadehine doldurduğu rakısını, su katmadan içtikten sonra anlatmaya başladı:

– Biz üç arkadaşık. Birbirimizden hiç ayrılmazdık. Anca birlikte kanca, birlikte denilen arkadaşlardan.

O dar meyhanedekiler çıt çıkarmadan yaşlı adamı dinliyorlardı. Çatal tabak tıkırtısı bile kesilmişti.

– Birimiz çok duygusaldı, aşırı duyarlıydı. En olmayacak şeylere üzülür, herşeyi kendine dert edinir, ufak bir kız çocuğu gibi kendi kendine için için ağlardı. Dünyada en sevdiği şey şüirdi. O denli

çok ezbere şiir bilirdi ki... Kendisi de şiir yazardı.

Övünmek gibi olmasın ama, üçümüz içinde en akıllı, en bilgili olanı bendim. Akıllı, bilgili dediysem, üçümüze göre, öbür ikisi de bunu bilir, her ne yapılacaksa bana sorup danışırlardı.

Şair olan arkadaşımız da, ben de hiç becerikli değildik. Elimizden hemen hiçbir iş gelmezdi. Buna karşılık üçüncü arkadaşım, ne çok akıllı bilgiliydi, ne de duygulu ve duyarlıydı ama, çok beceriliydi, elinden her iş geliyordu. Üçümüz birbirimizi tamamlıyorduk. Tek tek eksiklerimiz vardı ama, üçümüz birbirimize dayanarak yaşayabiliyorduk.

Şair olanımız tutturmuştu: Biz burda sıkıntıdan patlayacağız. Dünyayı gezip dolaşmalı, başka insanları tanımalı, yeni şeyler görmeliyiz. Bilinmezler beni çekiyor.

Bu sözleri böyle benim gibi kabasaba söylemiyordu, öyle süsleyip allayıp pullayıp söylüyordu ki, sonunda biz de O'nun anlattığı bilinmezin çekiciliğine kapılıp o akılsız şairin ardına takıldık. O'nun hüneri zaten, büyümlü sözlerle insanlara kendi istediğini yaptırmaktı. Çıktık yola. Hertürlü taşıta bindik; uçaklara, trenlere, otobüslere, vapurlara, arabalara... Günlerce yaya gittiğimiz oluyordu. Çok sıkıntılar çektik, çok da güzel günler yaşadık. Zaman oldu en lüks otellerde kaldık, zaman oldu parklarda, ormanlarda, hatta sokaklarda geceledik. Bizi oradan oraya sürükleyen hep o şairdi. Onun yüzünden bir yer seçip yerleşemiyorduk. Çünkü nerde bir güzel kız görse hemen tutulup ardından gidiyordu. O gidince biz de gitmek zorundaydık. Onu tek başına bırakamazdık. Çünkü aklıktan ölürdü; hem akılsız, hem beceriksizdi. Evet, ben de beceriksizdim ama, hiç olmazsa en akıllıları bendim. İçimizde yapan eden, kotaran beceren hep öbürüydü. Ama O da ne yapacağı, nasıl yapacağı konusunda benden akıl alırdı.

Tezgâhtakilerden biri Yabancı'ya,

– Bağışla beyim, dedi, para nerden geliyor? Nasıl geçiniyorsunuz?

Yabancı,

– Neyle mi geçiniyorduk? diye soruyu yineledi. Dünyanın en şaşılası işini yapıyorduk. Dünyada bizim yaptırımız o işi yapan baş-

ka biri daha olmamıştır sanırım. İşimiz, onunla bununla bahse tutuşmaktı. Gittiğimiz yerlerde, insanların en iyi bildiklerini, sandıkları, bilgilerine çok inandıktan konularda onlarla bahse tutuşuyorduk. Ne gibi mi? Karşımızdaki insanlara göre değişirdi bu. Bütün gün kentin orasında burasında dolaşır, bizimle bahse tutuşacak birini gözümüze kestirirdik. Diyelim, şu ırmağın genişliği kaç metre olabilir, diye tuttururduk. Yada Yusuf Peygamber kaç yıl yaşadı gibi bişey. Yada, bir saat içinde yağmur yağacak, yağmazsa şu kadar para koyarım ortaya diye bir iddia... Akla gelen gelmeyen herşey... “Şu binanın yüksekliği sizce kaç metredir?”

– Hep kazanır mıydınız? diye sordu fırın ustası.

– Hemen hemen hep kazanırdık. Kazanmadığımız pek az olmuştur. Kazanırdık, çünkü önceden bildiğimiz konularda bahse giriyorduk. Biz insanlarda salt kendilerinin bildiği kanısı vardır ya, işte bu bilgiçlikten yararlanıyorduk. Örneğin bir parktayız. Karşımızda koca bir gül ağacı var. “Sizce şurda kaç gül olabilir?” Adam herhangi bir sayı söyledi mi, yandı demektir. Bahse girdiklerimizin durumuna göre kazancımız değişirdi: Bir yemeğine, bir çift ayakkabısına, bir takım giysisine, parasına, hatta bitek sigarasına bile... Kazanmayacağımız bahse ne diye girelim! Biz işin amatörü değil, profesyoneliydik. Bilgi işi benimdi; neyin ne olduğunu ben söyledim.

İşte böylece dünyanın orasında burasında sürtüp duruyorduk. Gide gide çok güzel bir kente geldik. Hiçbir yerde yerleşip kalmak istemeyen şair, “Burası dünyanın en güzel kenti, burda kalacağız,” dedi. Orası neden dünyanın en güzel kentiydi, anladınız mı? Çünkü, dünyanın en güzel kızı o kentteydi. Paramız vardı. Biz de kızın kaldığı otele yerleştik.

O güzel kıza üçümüz birden tutulmuştuk. Üçümüz de kız için deli oluyor, yanıp tutuşuyorduk. Bunca zaman birbirimizden ayrılmamıştık, ama bu kıza gönül verdikten sonra O’nun yüzünden ayrılma zamanımızın geldiğini anlıyor ve üçümüz de bundan derin acı duyuyorduk. Ya kızdan, ya birbirimizden vazgeçecektik.

Üçümüz de kıza sevgimizi anlatıyor, gönlünü çelmek için diller döküyorduk. Şair, kız için en güzel şiirlerini yazıp söylüyordu. Be-

cerekli arkadaşımız, kendisiyle evlenirse kıza bu kentin en güzel yerinde bir görkemli ev kurmaya sözvermişti. Ya ben? Ben ne şiir yazabilirdim, ne ev kurabilirdim. Benimle evlenirse bu kentte öğretmenlik yapıp O'nun yaşamını güvenceye alacağımı söyledim; başka bişey gelmezdi ki elimden...

Şairle becerili arkadaşım, her zamanki gibi sonunda bana danıştılar:

– En iyisini sen bilirsin, bize bir akıl ver, ona göre davranalım.

Onlara şöyle dedim:

– Bu masal kız üçümüzün birden olamayacağına göre, öyle anlaşıyor ki, çok acı ama, bu kentte birbirimizden ayrılmak zorunda kalacağız. Karar bizim değil, kızındır. O'na soralım. Hangimizi seviyorsa açıkça söylesin. Kimi seviyorsa o burda kalır kızla.

Üçümüz kıza gittik. En güzel konuşanımız olan şair, kıza dileğimizi anlattı. O anda kızın, üçümüzden de vazgeçeceğini sandım. Ama öyle olmadı. O masal kızın yanıtı gözlerinden akan yaşlar oldu.

– Bu geceyi ormanda birlikte geçirelim, kararımı orda vereceğim... dedi.

O güzel kentin hemen dışı çepeçevre ormandı. Akşam alacalanırken, masal kıızı da alıp bir arabaya bindik. Yanımıza sepetlerle, paketlerle yiyecekler, içecekler de almıştık. Almıştık diyorsam, alan eden, arabayı tutan hep o becerili arkadaşımızdı. Balkonlarından, teraslarından, pencere çıkmalarından renk renk çiçekler fışkırmış, duvarları aşağıdan çatılarına dek sarmaşıklarla kaplı evlerin arasından, iki yanı ağaçlı gölgeli yollardan geçip ormanın içine girdik. Ormanın içinde yol dümdüz uzuyordu, hiçbir engebe yoktu. Sağımızda solumuzda sıklık yapay balık havuzları vardı. Havuzlarda yetiştirilmiş balıklar aradabir suyun yüzüne sıçrayıp sonra tok bir ses çıkararak suya dalıyorlardı. Kuş sesleri, ağustos böceklerinin cırcırları arasından ormanın ta içlerine dek gittik. Ormanın güzel bir kuytusunu seçtik. Sepetleri, paketleri indirdik, sürücüye, geceyarısından sonra gelip bizi burdan almasını söyledik.

Yerlere örtüler serdik. İki balık havuzunun arasındaki düzlükte topladığımız taşlardan bir ocak yaptık. Çalı çırpı, kuru odun toplamak için dağıldık. Şair, dikenli bir çalıya yuvarlanıp her yanını çiz-

di, kanattı. Ben ay ışığında parladığından ayırımsayamayıp havuza düştüm. Bizim yerimize her işi becerikli arkadaşımız yapıyordu. Ocağı yaktı. Ben ocağın yalazlarından korunmak için yere uzandım. Yerde biriki karış kurumuş yapraklardan yumuşacık bir döşek seriliydi. Becerikli arkadaşımız bize soğan patates soydurttu. Kendisi de etleri şişe geçirdi. Şarap şişelerini açtık, yani o becerikli arkadaşımız açtı. İçmeye başladık. Yedik, içlik, şarkılar söyledik. Sınırsız özgürlük. Bağırabildiğimizce bağırdık, haykırdık.

Bu güzel gecenin sabahında birimiz mutlu olacak, ikimiz de sonsuz mutsuzluğa yargılı kalacaktık. Ama öyle sarhoş olmuş, öyle kendimizden geçmiştik ki, başımıza gelecek kötü olasılığı hiç düşünmüyorduk. Kahkahalar atarak yerlerde yuvarlanırken iki ışık borusu olduğumuz yeri aydınlattı. Araba gelmişti. Saate baktım, bir-buçuk... Ateşin yalımlarına uyarak dans eden masal kız durdu. Hepimiz bir masal dünyasındaydık. Ne söyleyecek diye masal kızın ağzına bakıyorduk. Masal kız konuştu:

– Üçünüzden de vazgeçemiyorum. Üçünüzün birden olamayacağıma göre, elbet birinizin olacağım. Beni hanginiz en çok seviyorsa onun...

Üçümüz birden,

– Ben! diye atıldık.

Masal kız,

– Hanginiz benim için ölümü göze alırsa onun olacağım... dedi.

Şair düşünmeden fırladı;

– Ben!

Biraz sonra becerikli arkadaşımız,

– Ben de senin için ölümü göze alabilirim... dedi.

Ben ne demeliydim? Elbet, akıl ne diyorsa onu.

– Hangi biçimde ölümü göze alacağımızı söyle önce... dedim.

Masal kız sürdürdü konuşmasını:

– Hanginizin beni daha çok sevdiği bu gece belli olacak. Odanın penceresini sabaha dek açık bırakacağım... kapımı kilitleyeceğim. Hanginiz, odanızın penceresinden çıkıp duvara tırmanarak açık pencereyden girerse, bu gece ve bütün yaşamım boyunca onun olacağım. Bu gece odama giren, gün doğmadan yine pencereden

çıkıp gidecek.

Masal kız, otelin onuncu katındaki bir odadaydı, biz üçümüz de dokuzuncu katta...

Hepimiz sustuk. Bana göre bu işi becerili arkadaşımız başara-caktı. Şaire, bu konuda ne düşündüğünü sordum.

– Üçümüz de sevdiğimize göre, dedi, üçümüz de düşme tehli-kesini göze alıp deneyeceğiz sanırım. Bu durumda önce davranan mutlu olacak. Ama ben çabuk davranamam ki...

Ordaki öteberimizi toplayıp arabaya koyduk; yani bu işi de bizim yerimize o becerili, arkadaşımız yaptı. Ben her zamanki gibi akıl verdim:

– Sakın ateşi söndürmeden gitmeyelim.

Hepimiz sarhoştuk. Şair az kalsın ateşe düşüyordu. Becerili ar-kadaş ocağı da söndürdü. Arabaya bindik. Yolda hiç konuşmadık. Otelde, asansörle masal kızı onuncu kattaki odasının kapısına dek götürdük. O'na iyi geceler diledik. Masal kız, içeri girdikten sonra, arkadan anahtarın çevrildiğini duyduk. Bir kat aşağıdaki yanyana odalarımıza geldik. Biz de birbirimize iyi geceler diledik. Başka tek sözcük konuşmadan odalarımıza girdik. Pencereyi açıp önce aşağı-ya sonra yukarıya baktım. Aşağısı enaz otuz metre; düşen parça parça olur. Bir üst kata tırmanılabilir mi diye baktım. Dümdüz be-ton duvarda demir su borusu ve başka borular vardı. Bunu göze al-mak delilik olurdu, hele bu sarhoşlukla, düz yolda bile yalpala-madan, sendelemen yürüyemezken... Soyundum, yattım, lambayı söndürdüm. Ama yatağın içinde döndüm durdum, sabaha dek uyu-yamadım.

Sabahın maviliği pencereden odama serpiliyordu. Saatile bak-tım: yedi... Daha çok bekleyemedim. Giyindim, önce şairin, sonra becerili arkadaşımın oda kapılarını tıklattım. İkisinden de ses gel-meyince telaşlandım. Otelde daha kimseler uyanmamıştı. Üst kata çıktım. Becerili arkadaşımı, masal kızın kapısı önünde buldum. Ka-pı önüne oturmuş, kapının arkasından masal kıza, kapıyı açması için yalvarıp duruyordu. Sabaha dek yalvardığını, masal kızın insafa gel-mediğini söyledi.

Masal kızın kapısını vurup şairi görüp görmediğini sordum.

Masal kız kapıyı açtı. Güzelliği bin kat daha artmıştı. Sabaha dek şairle birlikte olduklarını, nasıl geldiyse güneş doğarken yine öylece pencereden gittiğini, buyüzden yaşamı boyunca hep şairin olacağını söyledi.

O sırada otelin alt katından sesler, gürültüler gelmeye, az sonra da çığlıklar duyulmaya başladı. Aşağı indik, herkeste büyük bir telaş görünüyordu. Otelin önünde toplanmışlardı. Biz de oraya gittik. Şair, taşların üzerinde, donmuş bir kan gölü ortasında uzanmış yatıyordu. Masal kızın yüzünde donmuş bir gülümseme vardı.

Yabancı sustu. Meyhanedekilerden çıt çıkmıyordu. Yabancı,

– İşte böyle, dedi, talih kuşu başıma konmakla kalmadı, omuzuma çıktı, kanatlarıyla yüzümü okşadı, dizlerime kondu... Ama ben yakalayamadım. Yaşamımda bikez mutluluk fırsatı geçti elime, onu da işte böyle kaçırdım.

Boş kadehler dolduruldu. Kadehler kalktı. Çatal bıçak sesleri duyuldu.

Masalardakilerden biri,

– O becerili arkadaşınız ne oldu? diye sordu.

Yabancı,

– Sanırım, iyi anlatamadım, dedi, onların üçü de bir kişiydi; şair de, öteki de bendim.

– Nasıl yani? diye sordu Rum balıkçı.

– O gece yatakta sabaha dek, pencereden çıkıp tırmansam mı, yoksa kapısına gidip yalvarsam mı diye düşünüp durdum. Tırmanırsam, otuz metreden düşüp parçalanabilirdim.

Fırıncı,

– Bağışlayın bey, ne iş yaparsınız? diye sordu.

Yabancı,

– Şimdilik işsizim, bu sabah cezaevinden çıktım... dedi.

Neden cezaevinde yattığını kimse sormadı. Garsonu çağırıp hesabını ödedi. Ordakilere iyi geceler dileyerek çıktı.

Yabancıya içleri ısınmıştı. O'nun nasıl olsa bu meyhaneye sık sık geleceğini umuyorlardı. Her gece, meyhane kapısının her açılışında, o yabancı mı diye baktılar. Ama yabancı bir daha o meyhanede görünmedi.

Aksak Manav bir akşam sergisinde satış yaparken yabancıyı önünde görüverdi. Kendisinden portakal, elma, mandalina almıştı.

– Bize o üç arkadaşı anlatmıştınız bir gece, hani o kızı... Bir daha bizim orda görünmediniz... dedi.

Yabancı gülümseyerek kolunun altındaki tomardan bir dergi çıkarıp manava verdi.

– Burda yazıyor o talih kuşu... dedi.

Manav, karanlık bastırıp da sergisini toplayınca yabancıнын verdiği dergiyi de alıp her zamanki gibi Mutsuzlar Meyhanesi'ne gitti. Geç kalmıştı, içerisi tıklım tıklım doluydu. Kapıdan girer girmez hepsine seslendi:

– Hani geçenlerde buraya gelen biri vardı ya, şairi filan anlatmıştı bize. Bugün O'nu gördüm.

Ordakiler merakla sordular.

– Bakın, a bize anlattığını buraya yazmış, Masal kız diye... Demek, bize o gece anlattıkları baştan sona yalanmış.

Rum balıkçı,

– Olamaz, dedi; hiçbir zaman yalan olamaz.

– Neden yalan olamazmış?

– Çünkü herkesin yaşadığı bir olay yalan olamaz da ondan... O'nun o gece bize anlattığını hepimiz yaşamışızdır.

Sustular.

Düşündüler.

İçtiler.

Konuştular.

Nişantaşı

ADEM'LE HAVVA KENDİ CENNETLERİNİ KURACAKLARDI^(*)

.....ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Ey varlığımın tek nedeni sandığım ve bu sanıya inandığım! Seninle kaç bin yıldanberi kaç yüz kez, dünyanın pekçok yerinde ve birçok zamanlarda yaşamadık mı? Beş anakaranın her yerinde ve tarihin her çağında olmadık mı? Hangi zamanda ve hangi yerde olursak olalım, bizden başka hiçbir kadınla erkeğin birbirlerini, bizim birbirimizi sevdiğimiz kertede sevmeyeceğine inandık ve dünyada sevinin ilk bizim buluşumuz olduğunu sandık. Birbirimiz için yaratılmış olduğumuza inandık hep. Birbirimizi bunca sevmişken, tarihin hiçbir zamanında ve coğrafyanın hiçbir yerinde neden birbirimizin olamadık? Neden bize hep ayrılık düştü, hep özlem düştü? Her zaman ve her yerde aramıza giren bir engel bizi birbirimizden ayırdı ve yaşamımız acılarla sürdü ve hep gözyaşlarıyla tükendi. Mutluluk ençok bizim hakkımızken, mutsuzluk neden bizim yazgımız oldu?”

.....ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Biz neyi arıyorduk da onu bulamıyorduk ey canımın yongası! Aradığımız cennet değil miydi bizim? Biz cenneti, birleştığımızda, birlikte kuracaktık. Birbirimizdeki cenneti bulup, birlikte kendi cennetimizi kurmamıza hep engel oluyorlardı. Bizi birbirimizden ayıran neydi? Yüzlerce yıl önceleri kabilelerimiz arasındaki düşmanlık değil miydi? O düşmanlık ki biz doğmadan çok önceleri başlamıştı ve bizim yüzümüzden değildi ve cezasını bize çekirmişlerdi.”

(*) “Yetmiş Yaşım Merhaba” adlı kitaptan alınmıştır.

.....ve sonra erkeke kadına dedi ki:

“Ey varlığım, varlığıyla varolduğum. Hiçbir katkı karışmamış has sevi öyle bir öz ki, neden insanların böyle bir seviye dayancası yok? Ne zaman ve nerde sevinin hası varsa, onu bozmadan, kirletmeden, yozlaştırmadan yada yoketmeden duramıyorlar. Bizim has sevimizi de yokettiler ki, bizi yokettiler demekti. Bu dünyanın neresinde ve tarihin hangi zamanında olursa olsun, bizi ayırmak için bir neden uydurdular. Kaç yüzyıl öncesi olduğunu anımsayamadığım bir tarihte bizi ayıran ailelerimiz arasındaki kan davası değil miydi ve o kan davası biz doğmadan çok önceleri başlamamış mıydı?”

.....ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Bu kaçınıcı kez öldürülüştümüzdür sevgilim? Nasıl balık susuz, kuş havasız, bitki topraksız olamazsa, biz de sevisiz ve birbirimizin sevisini solunmadan yaşayamazdık elbet. Dünyanın her yerinde ve tarihin her zamanında yeniden yeniden ve bir daha bir daha öldürüldük. Ey benim suyum, ey benim havam, ey benim toprağım ve ey benim ışığım! Şimdi adını bile unuttuğum dünyanın bir yerinde, bizi birbirimizden ayırmaları, ailelerimizin ayrı dinlerden oluşu yüzünden değil miydi? Sevimizin, kabile düşmanlıklarından da, toprak kavgalarından da, köydeki kan davalarından da, ailelerin din ayrılıklarından da çok daha güçlü olduğunu anlatamadık ve sonunda sevinin en hasını ve yaşamın özünü yokettiler.”

.....ve sonra erkeke, kadına dedi ki:

“Bu kaçınıcı ölüştümüz, bu kaçınıcı dirilişimizdir sevdiğim? Her kez sonuncusudur diye inanıp cennetimizi kurmaya başlarken yine ayırmadılar mı bizi? Ölümümüz olan ayrılığa yeniden yargılı kılınmadık mı? Ey benim canımdan çok daha canım olan, dilimde sözüm, gözümde ışığım, tenimdeki ısım, kulağımdaki sesim! Ey benim gördüğüm, duyduğum, değindiğim, kokladığım, tattığım, ey benim tüm varlığım, neydi bizi bir zamanlar birbirimizden ayıran? Ailelerden birinin çok yoksulluğu, öbürünün aşırı varıllığı değil miydi? Varsıllık denilen herşeyi yoksaydıksa da, yoksulluk denilen herşeyi yadsıdıksa da, yine de el ve gönül birliğiyle cennetimizi kurmamıza bırakmadılar.”

...ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Ey yaşamımca aradığım ve her bulduğumda yeniden yitirdiğim! Kabile düşmanlığından da, kan davasından da, toprak kavgasından da ve din ayrılığından da ve varsılık yoksulluk ayırımından da çok daha zorlu başka bir engel bizi ayırmadı mı? Ülkelerimiz arasındaki o resmi düşünce karşıtlığı cennetimizi kurmamıza engel olmadı mı? Sanki insansoyu, bütün ayrılıkları, bütün karşıtlıkları ve bütün düşmanlıkları ve bütün ayrımlılıkları has seviyi yoketmek ve cennetimizi kurmamıza engel olmak için uydurmuştu.”

.....ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Yaşamcasına ve ölümüne sevdiğim! Cennetimizi kurmamıza engel her zaman başkalarından değil, kimileyin kendimizden de gelmedi mi? Cennetimizi kurmak için hiçbir dış engel yokken ve birbirimizi dağlarcasına ve denizlercesine ve bulutlarcasına seviyorken, ne yazık ki işte o zaman, aramızdaki çok büyük yaş ayrımı bizi ayırmadı mı? Yer yerinden oynadı ve bütün çevremizdekiler hem de bizim mutluluğumuz adına ayağa kalkıp da, aramızda bunca yaş ayrımı varken birbirimizin olamayacağımızı söyleyip bizi ayırmadılar mı?”

..... ve sonra kadın erkeğe dedi ki:

“Ey varlığım varlığına bağlı olan! Seninle ben seviyiz ve sevinin ta kendisiyiz ve zaman içinde sürmekteyiz ve her zamanda ve her yerdeyiz ve buyüzden yokedilmelerle hiç tükenmeyiz. Daha başka bir zaman ve daha başka bir yerde buluşup birbirimizi sevdiğimizde cennetimizi kurmamızı engelleyen neydi? Evli oluşumuz değil miydi ve mutsuz evliliklerin kurbanı değil miydik ve yasak sevinin kargışlıları olmadık mı? Toplumsal baskılar ve gelenekler ve görenekler ve kurallar yüzünden değil miydi ayrılmamız?”

..... ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Ey yüreği yüreğimde atan, ey kanı damarlarımda ve kanım damarlarında dolaşan sevgili! Bizim acılarımız olmasa bu dünya bunca güzelleşebilir miydi? Gerçek yaşamda varolamadık ve gerçekte ya-

şayamadık ve ancak şiirlerde yaşadık ve öykülerde varolduk ve romanlarda solunduk ve oyunlarda canlandık ve ezgilerde seslendik ve resimlerde görüldük ve yonutta durduk ve işte şimdi seninle ben dünyanın böyle bir zamanında ve bu yerinde birlikteyiz. Haydi ver elini, haydi tut elimi, haydi yüreklendir beni ve haydi cennetimizi kuralım.”

Kadının gözlerinden yaşlar süzüldü. Erkek, kadının ellerini avuçlarına alıp öptü. Ya bu kez cennetlerini kurup mutlu olmalarını engelleyen neydi? Kadın, erkeğin sorusunu yanıtsız bıraktı ve ağlayarak başını önüne eğdi.

..... ve nice sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Bu kez hiçbir engeli dinlemeyip cennetimizi kuracağız, ancak bu son engeli aşana dek beni bekleyeceksin sevgilim.”

Gözlerinde umut ve sevinç ışıkları çakan erkek dedi ki:

“Tende can durdukça yolunu bekleyeceğim.”

Kadın, erkeğin elinden tutup dedi ki:

“Gel benimle. Seni öyle bir yalnızlık ülkesine götüreceğim ki, orda yalnızlıkla bir başına kalıp benim dönüşümü bekleyeceksin.”

Erkek, kadının aşacağı engelin ne olduğunu ve nice zaman onu bekleyeceğini sorduysa da kadın sorulan yanıtlamayacağı için kendisini bağışlamasını diledi. Bu nasıl belalı ve lanetli bir engeldi ki kadın onu açıklamaktan çekinmekteydi. Ve erkek, kadının niçin kendisini ıssız bir yerde tekbaşına yalnızlığa bırakmak istediğini sordu. Ve kadın kendisinden başka hiçbir kadını görüp düşünmemesi için onu yalnızlık ülkesinde bir başına bırakacağını söyledi. El ele yürüdüler. Kadın, erkeği götürüyordu ve nereye götürdüğünü söylemiyordu ve kendisine sorular sorulmasını da istemiyordu ve kırk gün dağ tepe yürüdüler ve kırk gün çöller, göller aşılar ve kırk gün ormanlar, yaylalar geçtiler ve kırk gün koyaklardan, bayırlardan yol aldılar ve bir deniz kıyısına ulaştılar ve kıyıda kırk kürekçisi ve kırk yelkeni olan bir tekneye binip üç kez kırk gün ve üç kez kırk gece denizlerde çalkalanıp ve dalgalarla boğuşup ve çarşaf düzlüğünde maviliklerde süzülüp yol aldıktan sonra bir adaya vardılar.

Adaya çıktıklarında kadın dedi ki:

“İşte seni, senden başka insan olmayan bu ıssız adaya getirdim ki, burda benim dönüşümü beklerken, benden başkasını görmeyesin ve benden başkasıyla konuşmayasın ve benden başka bir insan sesi duymayasın ve benden başkasını düşünmeyesin.”

Erkek, nice zaman sonra dönüp kendisini bu ıssız adadan alacağını sordu. Kadın, olabildiğince kısa zamanda o engeli ortadan kaldırıp erkeği ıssız adadan alacağını söyledi ve erkek kısa zamanın bir kelebek için birkaç saniye ama bir meşe ağacı içinse onlarca yıl olduğunu söyledi ve kadın özgürlüğüne kavuşur kavuşmaz dönüp geleceğini ve erkeği alıp gideceğini ve artık birleşmelerine hiçbir engel ve yasak kalmayacağı için cennetlerini birlikte kuracaklarını söyledi ve kadın kendi söylediklerine nasıl inanıyorsa erkek de kadının sözlerine öyle inandı ve sonsuz yılların özlemiyle sarılıştılar ve varlıklarını ve canlarını içer gibi öpüştüler ve o anda yıldızlar uzayıp yere sarkmışlardı ve nerdeyse kadının saçlarına akacaktı ve erkek yıldızların ışığında kadının gözbebeklerinde kendisini seyretti ve kadın, “Bu geceyi hiç unutma!” dedi ve erkek, “Seninle geçen hiçbir zamanı unutamam!” dedi.

.....ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Beni sana dönmekten ölümden başka hiçbirşey alakoyamaz ve su baskınları ve yangınlar ve depremler ve afatların en büyükleri ve savaşlar ve salgın sayrılıklar da engelleyemeyecek sevdiğim ve dönüş zamanımı bilemem ve kestiremem ama özgürlüğüme kavuşur kavuşmaz sana döneceğim ve iki elim kanda olsa geri geleceğim ve işte o zaman bu ıssız adadan birlikte ayrılıp kendi cennetimizi kendimiz kuracağız.”

.....ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Hep seni düşünerek ve hep seni anarak ve anımsayarak ve hep seni imgeleyerek ve hep seni düşleyerek ve hep yolunu gözleyerek ve hep seni özleyerek bu ıssız adada senin dönüşünü bekleyeceğim.”

Kadın tekneye bindi ve erkek ıssız adada kaldı ve ikisi de göz yaşlarını döküp birbirlerine el salladılar ve kırk kürek denizi ite ite

tekneyi uzaklaştırdı ve tekne yıldız yağmuru altında küçüle küçüle geceye ve yokluğa karışincaya dek erkek tekneyi seyretti.

Sabahın ilk aydınlığıyla erkek ıssız adayı inceledi ve gördü ki burası denizin ortasında bir küçücük kayalıktı ve bütün kıyıları bir saatte dolaşılabilirdi ve erkek en yüksek tepeye çıkıp baktı ve gördü ki çevrede denizden başka görünen birşey yoktu ve ıssız adayı dolaştı ve güneşin yalazları kayaların parlak yüzeylerinde yansıyıp her kaya düzlemini ateşe döndürüyor ve ıssız adayı cehenneme çeviriyordu ve orada bulunan herşey yanıp tutuşmaktaydı ve erkeğin içi dışından ve dışı içinden daha harlı yanıyordu ve kayalardan sıcak tütüyordu.

Erkeğin ilk gereksinmesi su oldu ve susuzluktan içi yandı ve her yanı araştırdı ve bir pınar ve bir küçük akarsu bulamadı ve kadının neden bu adanın susuz olduğunu düşünmediğine şaşıtı ve neden kendisine su bırakmadığını anlamadı ve anladı ki çevresinde denizden başka hiçbirşey olmayan ve sanki cehennem ateşiyle yanan bu kayalık, ıssız adada ölüme bırakılmıştı ve bu ölüm adasında yaşamak zorundaydı ki kadının yolunu bekleyebilse ve o küçük koyun en çukur yerini örten yosunların serinliğine yanan dudaklarını değdirdi ve o çukuru parmaklarıyla kazdı ve taşı taşa vurarak çukuru açtı ve üç gün üç gece kazdıktan sonra çukur bir kulaç derinliğe vardı ve çukura sular sızmaya başladı ve ilk sızan çamurlu suları kana kana içti ve bu kendi bulup çıkardığı çamurlu suyu bütün yaşamında içtiği suların en iyisi sandı.

Çukur suyla doldu ve o suyun başında yatıp uyudu ve uyanığında ne çok acıkmış olduğunu duyumsadı ve böcekler ve kelebekler topladı ve sürüngenler yakaladı ve taşla bir kuş avladı ve yanında kibriti olduğundan tahtayı tahtaya sürterek ateş yakmayı gereksinmedi ve çalıcırıp toplayıp yaktı ve tutup ve yakalayıp avladıklarını ateşte pişirip yedi ve sönmez ateş yakmak için çalılar çırpılar toplayıp yığdı.

Büyük bir kayaya her günü bir çentik olarak çizdi ve otuzuncu çentiği çizdiği gün denizden kerevit ve midye aldı ve sonraki günler deniz böcekleri ve çağanoz ve istakoz ve istridyeler topladı ve kayaya kırkuncu çentiği çizdiği gün ilk balığı avladı ve yerini kendi bulup ve kayadan kendi kazıp çıkardığı çamurlu su nasıl tüm yaşamın-

da içtiği suların en güzeli ve en içimli geldiye kendi avlayıp kendi pişirdiği o çok kılçıklı balık da ona o güne dek yediği balıkların en lezzetlisi geldi ve erkek bu yabancı doğanın acımasız ve amansız koşullarına dayanarak sevgilisinin dönüşüne dek yaşamını sürdürebilmek için gündoğumundan günbatımına dek çalışıyor ve ayışıklı gecelerde de çalışmasını sürdürüyordu ve kayalar oyarak ve kayaları sökerek ve dört bir yanına duvarlar örerek öyle büyük bir havuz yaptı ki yağmurlar yağıp suyla dolan havuzda yıkandığında dünyada bundan daha güzel havuz olamayacağı düşünürdü ve havuzun suyuyla kayaların gölgeliklerinde ve kuytulara biten yosunları ve bodur çalıları suladı ve kırıp parçaladığı kızgın kayaları suladı ve bir zaman sonra gördü ki kızıl kayalar yeşile büründü ve otlarla örtündü ve çayırlar ve çimenler göründü ve bitkiler yetişti ve erkek bir sabah bir asma ve bir sabah bir incir fidanı görüp bu tansığa şaşakaldı ve düşündü ki üzüm ve incir çekirdeği eskidenberi adada varolup susuzluktan o güne dek çatlayamamıştı ve düşündü ki incir ve üzüm çekirdeği gözle görünmeyen uzak karalardan fırtınalar önünde binlerce mil uçarak bu adaya gelmişti ve düşündü ki incir ve üzüm çekirdeklerini kuşlar gagalarında bu adaya getirmişlerdi ve düşündü ki incir ve üzüm çekirdekleri göçmen kuşların dışkılarından mı adada artakalmıştı ve bir gün elma fidanı gördü ve daha nice yemiş fidanları görüp onları suladı ve tımarladı ve bundan mutluluk duydu ve üçüncü yılında asma üzüm verdi ve dördüncü yılında incir fidanı ağaç olup yemişe durdu ve elmalar ve armutlar ve erikler ve kirazlar ve ayvalar ve türlü ağaçlar yemişlerini sundular ve üzümler küçüktü, ve ekşiydi ve onların kabukları kalındı ama adama o güne dek yediği üzümlerin en güzeli ve en tatlısı gelmekteydi ve incirler de ve elmalar da ve adada yetişmiş bütün yemişler de ona dünyanın en lezzetlisi gelmekteydi ve adam taşlardan duvarlar örerek ve dallardan çatısını kurarak kendine bir oda yaptı ve yanına ekleyip bir odayı iki oda yaptı ve odaları ekleyip bir ev yaptı ve evinin pencerelerini cam yerine kamışlardan ve kurumuş yapraklardan yaptığı perdelerle kapladı ve evinin çevresine bahçe yaptı, ve evinin bahçesinde türlü renklerde ve biçimlerde çiçekler veren bitkiler yetiştirdi ve evini ve bahçesini donattı ve süsledi ve kış geldi-

ğinde görülmemiş fırtınalar yaşadı ve fırtınalarda evi yıkıldı ve yıkılanın yerine daha sağlamını yaptı ve yeniden yıkıldı ve yeniden çok daha sağlamını yaptı ve o dayanılmaz kışın amansız karına ve kıyıcı soğuğuna ancak sevgilisinin dönüşünü düşünerek dayanabildi ve kendi yaptığı evine ve kendi yaptığı havuza ve kendi yetiştirdiği ağaçlara ve kendi kazdığı kuyuya bakıp bakıp hayran oldu ve kendi yaptığı evinin nasıl bir zavallı ve yoksul ve küçük olduğunu bile bile o evi çok görkemli tapınaklardan ve olağanüstü değerli yapılardan ve değer biçilemez saraylardan ve bulutlara dayanan gökdelenlerden çok daha üstün ve çok daha güzel buldu ve evine varan yollar yaptı ve canlı olarak avladığı kuşları evcilleştirdi ve yaban ördeklerini ve yaban kazlarını avlayıp evcilleştirdi ve bu ıssız adada her sabah uyandığında ilk iş olarak adanın en yüksek tepesine çıkıp ve oradan denize bakıp sevgilisini getirecek teknenin yolunu gözledi ve her akşam günbatımında yine umutla o tekneyi arayıp durdu denizlerde ve bigün çentik çizdiği kayadaki çentikleri saydı ve yirmi kez üçyüz-altmışbeş günden beri sevgilisini beklediğini anladı ve o ıssız adada geçirdiği yirminci yılının sabahında yetmişinci yaşına bastığını hesapladı ve o sabah havuzdaki suyun aynasında kendi yüzünü seyretti ve apak saçlarını ve kıvrık yüzünü ve çenesinden sarkan gerdanını ve iki kaşının arasındaki dikey ve derin çizgiyi ve alnındaki çizgileri ve sarkan yanaklarını ve şiş gözkapaklarını ve gözaltlarındaki torbaları gördü ve bu ben miyim diye kendini tanımadı ve gözlerinden suyun aynasına düşen iki damla yaş havuzun yüzeyini küçükten büyüğe çoğalan dairelerle süsledi ve yetmişinci doğumgünü hiç çalışmadı ve bütün gün adanın en yüksek yerinden hep sonsuz denize baktı ve dört bir yanı gözledi ve denizle göğün birleştiği çepeçevre çevreni seyretti ve sevgilisini getirecek tekneyi bekledi ve karanlık bastırıp da göz gözü görmez olunca evine geldi ve çalılar yakıp bahçesini aydınlattı ve ıssız adanın en sevdiği yeri olan kuyu başına geldi ve kuyu başında sevdiği kadın için bir post koyup yumuşak bir oturma yeri yaptı ve yanına kendi için de bir yer yaptı ve kabaktan yaptığı iki bardağa üzümden ve türlü yemişlerden kendi yaptığı içkiler doldurdu ve bardağın birini sevdiği kadının yerine koydu ve öbür bardağı kendi yerine koydu ve ocağında yalımlarında ısıyan

bahçesinden topladığı renk renk çiçekleri yerlere serdi ve topladığı elmaları ve armutları ve ballı incirleri ve üzümleri ve türlü yemişleri ortaya yığı ve avladığı balıkları ve kuşların etlerini kızartıp sofraya koydu ve içki dolu bardağını kaldırıp orda olmayan sevgilisinin bardağıyla tokuşturdu ve yetmişinci yaşı için kendikendini kutladı ve içkisini içti ve o gece uyumadan hep içerek gündoğumunu seyretti ve ıssız adasında yirmi yıl boyunca her sabah ve her akşam sevdiği kadını getirecek tekneyi gözlerken yetmişinci yaşının ilk günü ilk kez en yüksek tepeye çıkıp sevdiğini getirecek teknenin yolunu gözlemedi ve gözlemediği için de çevrenin batı çizgisindeki küçük kara noktayı göremedi ve o kara nokta yaklaştıkça büyüdü ve büyüdükçe yaklaştı ve sonunda kırk kürekli ve kırk yelkenli tekne belli olduysa da gözleri kendi içine bakan yetmiş yaşındaki adam tekneyi göremedi ve tekne ıssız adanın kıyısına yanaştı ve teknedeki kadın indi ve kadın geçen yirmi yılda yirmi gün bile yaşlanmamıştı ve dün nasılsa bugün dünden yirmi kat daha güzeldi ve kadın adanın yokuşunu çıkı ve çıkarken sevinç çığlıklarıyla adanın adını çığırdı ve sesi adanın kayalıklarında yankılanıp bin ses oldu ve hiçbir yanıt almayınca adanın ölmüş olabileceğini düşünüp korkuya ve üzüntüye kapıldı ve tepeye çıktığında erkeği kuyu başındaki sofrada buldu ve sofrada çiçekler vardı ve yemişler vardı ve kızarmış etler vardı ve yerde iki hayvan postu vardı ve içki dolu iki bardak vardı ve kadın erkeğin boynuna sarıldı ve adam da kadına sanıldı ve kadın öptü adamı ve adam da kadını öptü.

..... ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Ey bunca yıldanberi yolumu gözleyen ve beni bekleyen erkeğim! İşte sana geldim ve artık salt seninim ve çünkü bütün yasakları çiğnedim ve bütün engelleri aştım ve bütün tabuları yıktım ve bütün dokunulmazları hiçe saydım ve çünkü artık özgürüm ve onlarca bin yıldanberi kavuşamadığım kendi cennetimizi kendimiz kurmak için sonunda hiçbir engel kalmadı.”

.....ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Ey kendisini değil de imgesine yirmi yılımı tükettiğim, artık sen özgürsün ama ben özgür değilim.”

.....ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Bu insan ayağı değmemiş ıssız adada senden başka kim vardı ki seni benden alabilsin ve sen özgür olmayasın? Adaya bir gelen mi oldu yoksa?”

Kadının yüreğine zehirli hançer saplanmış gibi oldu ve içki dolu iki bardağı görünce yüreğini kıskançlık odu dağladı ve ikinci bardağın kimin olduğunu sordu ve erkek ikinci içki bardağının yirmi yıldanberi yanında olmayan kendisinin olduğunu söyledi ve kadın erkeğin elinden tutup tekneye götürmek istedi.

..... ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Ben artık cennet olarak gördüğüm bu adadayım ve bu adada kazdığım dünyanın en güzel havuzundayım ve dünyanın en görkemli yapısı olan ve tapınaklardan ve saraylardan ve köşklerden ve konaklardan ve gökdelenlerden çok daha güzel olan kendi kurduğum bu evdeyim, dünyanın en tatlı suyunu veren kendi açtığım bu kuyudayım ve ben cennetimden ayrılamam.”

.....ve sonra kadın, gözyaşlarını dökerek dedi ki:

“Uygar insanın yaşayamayacağı bu ağır koşullardan ve bu acımasız ve sert doğadan ve bu amansız ortamdan ve yoksulluktan ve yoksunluktan ve açlıktan birlikte kaçıp kurtulalım ve kendi cennetimizi birlikte kuralım. Binlerce yıldanberi ikimiz de böyle bir günü beklemiyor muyduk? İşte o gün geldi.”

.....ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Ben burdayım ve burdaki taşa ve suda ve bitkideyim ve burdan ayrılmam kendi kendimden ayrılmam olur ve burdan ayrılınca ben ben değilim. Burada yaptığım ve burada kurduğum ve burada yarattığım her ne varsa işte cennetim onlardır benim ve sen bu evin duvarlarında yoktun ve kazdığım havuzda yoktun ve açtığım kuyuda yoktun ve diktiğim ağaçta yoktun ve bu asmaların büyümesinde yoktun ve avladığım kuşta ve balıkta yoktun ve sen yolları yaptığımda yoktun ve sen yirmi yıl denizlerden senin dönüşünü beklerken yoktun ve sen doldurduğum içki bardağını içmek için yoktun ve burda seni yıllarca beklerken sonunda anladım ki sen hiç yoktun ve hiç de olmadın.”

.....ve sonra kadın, erkeğe dedi ki:

“Burası senin inceliğinle bağdaşmayacak kertede çirkin ve seni. tedirgin edecek kertede yabanıl ve burası güzellikten ve bereketten yoksun ve burada herşey yıkık ve ören. Haydi gidelim ve cennetimizi kuralım.

.....ve sonra erkek, kadına dedi ki:

“Sana çirkinse bana güzel ve çünkü onda ben varım ve benim ellerim ve benim gözlerim ve benim gözyaşlarını ve benim alınterim ve benim emeğim var ve sana yoksul geliyorsa bana varıl gelmekte ve çünkü benim yaptığmda ve benim kurduğmda ve benim yarattığımda ben varım ve ben burda her ne yaptım sa onlarla özleşmişim.”

.....ve kadın ağladı ve erkek de ağladı ve kadın sordu:

“Bu kez bizi bizden ayıran nedir?”

..... ve sonra erkek yanıtladı:

“Bu kez bizi bizden ayıran biziz.”

.....ve kadın ağlayarak geri döndü ve kıyıya vardı ve teknesine bindi ve kırk kürek kayığı denizde itti ve kayık uzaklaştı ve gittikçe küçülerek gökle denizin mavisinde yitip yokoldu ve adam kuyubaşına oturup içki bardağını karşısında olmayan kadının içki bardağıyla tokuşturdu ve içkisini içti ve yanında olmayan kadının sesini duydu:

“Kimbilir ne zaman ve dünyanın neresinde yine buluşacağız ve yine birbirimizi seveceğiz ve bütün engelleri yıkarak kendi cennetimizi kendimiz yeniden kurmaya çalışacağız.”

.....ve sonra erkek, yanında olmayan kadının sesini şöyle yanıtladı:

“Ve hiçbir zamanda ve hiçbir yerde birlikte kuramayacağımız kendi cennetimizi hep ve her zaman kurma umudu içinde olacağız ve biz cennetimizde olamayacağız ve hep yazılarda yaşamaya kargışlı kalacağız.”

Vakıf 6 Ekim 1984

BİR ESKİ YAŞAM MARATONCUSUNUN SEVİ MOLASI^(*)

Kendikendisiyle konuşuyordu.

Kendisine, kendisi sordu:

– İnsan ençok ne zaman yalnızdır?

Kendisi, kendisini yanıtladı:

– Genellikle ölürken. Çünkü kimse yardım edip onu ölümden kurtaramaz. Ama asılacak, kurşuna dizilecek, elektrikli sandalyede, giyotinde yada kılıçla başı kesilerek öldürülecekler daha da yalnızdır.

Kendisi,

– İnsanın daha da yalnız olduğu zamanlar vardır... dedi.

– Ne zamanlar? diye sordu kendisine.

Kendi sorusunu kendi yanıtladı:

– Bir insanın, büyük salonlarda, alanlarda binlerce kişiye söylev çekip de yığından coşkun alkışlar aldığı zamanlar, en yalnız olduğu zamandır. Kalabalık ne kerte çoksa, alkışlar ne kerte coşkunsalsa, söylevcinin yalnızlığı da o kerte yoğundur. Çünkü, alkışlayan eller, söylevci onaylamayacakları bir söz söylerse yada aradan zaman geçince, alkışladıklarını boğmak için de uzanabilir.

– Bu saydıklarından daha da yalnız olduğu zamanlar vardır insanın... dedi kendisine.

Kendisi,

– Evet, dedi, bir de yaratırken, insan yaratırken en yalnızdır. Yaratırken insan, ölürken olduğu gibi yapayalnızdır.

Kendisine kendisi dedi ki:

– Bence bu yalnızların en yalnızı maratonculardır. Çünkü onlar, zamanların ve mesafelerin yalnızlarıdır.

(*) “Rüyalarım Ziyân Olmasın” adlı kitaptan alınmıştır.

Kendisi, kendisinin bu düşüncesine karşı çıktı:

– Maraton nice uzun koşu olsa da bir sonu vardır. Sona varan maratoncu yalnızlıktan kurtulur; sona varamayıp yarı yolda kalanlar da...

Kendisi, sözünü kesip,

– Ben, dedi, yaşam maratoncusundan sözediyorum. Yaşam maratonunun sonu ölümdür, ancak ölümle sonbulur. Ölene dek yaşam maratoncuları, kendi katı ve sert yalnızlıklarını yara yara onun içinden koşmaya yargılıdır. Çünkü yaşam maratoncusunun yalnızlığı, hava gibi, su gibi ayımsanmadan kolaylıkla içinden geçilebilecek bir ortam değil. Yaşam maratoncusu, kendi yalnızlık dağının granitinin içinden onu yara yara, kendini söke söke koşacaktır ölümüne.

Bunu söyleyen kendisi de bir yaşam maratoncuydu.

Kendisi, kendisine sordu:

– Yaşam boyu hiç mola vermeden mi koşuyorsun?

Kendisi yanıtladı kendisini:

– Zaman zaman sevi molası verdiğim oluyor. Yine bir sevi molası vermek istiyorum. Örneğin, işte bu gece...

Yüksek tavanlı, tavanında işlemeli kartonpiyer süslemeleri olan bir eski zaman evinin geniş banyosunda, kesme camdan aynanın karşısında tıraş olurken kendi kendisiyle işte böyle konuşuyordu. Çoktanberi bir sevi molası vermek istiyordu. Bütün yaşam maratoncuları gibi çok yorgundu. Yorgunluktan ölümün kollarına düşüp de yarışı bırakmadan önce bir sevi molasında dinlenmeliydi.

– Daha önce hiç sevi molası vermiş, miydin?

Soruyu soran kendisini, kendisi yanıtladı:

– Evet... Hem de bikaç kez... Her sevi molasını kendime son durak sanmıştım. O son durakta yarışı bitirecektim.

– Neden bitirmedin? diye sordu kendisine.

– Çünkü, dedi kendisi, her son durak sandığım, son durak değilmiş. O sevi molaları, beni maraton yarışında geciktirmekten başka bişeye yaramadı. Geciktığım zamanı, geri kaldığım mesafeyi kapatmak için, eskisinden daha hızlı koşmak zorunda kaldım. Ama içimde hep o son durağı bulacağım bir sevi molası umudu var.

Sevi molası verebilmesi için, son durak olacak bir sevi gerekiyordu. İşte o gece içinde böyle bir umut vardı; nedeni bilinmez bir umut... Sevi molası verdirebilecek bir son durak için hiçbir zaman bu denli umutlu olmamıştı. Kentin en lüks otellerinden birinde gece yemeğine çağrılıydı. Yemekte kalabalık olmayacaktı, sekiz on kişi... O yemekte kimlerle karşılaşacağını bilmiyordu. Ama nedense içinde, o yemekte kendisine sevi molası verdirebilecek bir son durak bulacağı umudu vardı. Kesme camdan aynanın karşısında, yüzünün derisini kazır gibi tıraş olması bundandı. Yüzü pırl pırl olmalıydı. Ama birden... Hep böyle olur işte... Ne zaman sakal tıraşı olurken özen gösterse yüzünü keser. Kantaşıyla akan kanı durdurmaya çalıştı. Ne terslik...

Aynada yüzünü inceledi. İki kaşının arasında iyice belirginleşen çizgiden, alt gözkapaklarının şişliğinden, çene altından sarkan gıgısından, göz kenarlarındaki kırışıklıklardan, ağzının iki yanında derinleşen çizgiden memnun kalmadı. Ama ak saçlarından hiçbir yakınması yoktu. Tersine, bu ağarmış saçlar hoşuna bile gidiyordu. O saçları ağartıncaya dek az uğraşmamıştı. Kolay olmamıştı bu saçların ağarması... Kulağında uzamış kılları cımbızla yolarken dilini çıkardı. Aynadaki yansıması da dilini çıkardı. Yüzüne değişik gülünç biçimler vererek aynada kendisini seyretti.

Yatak odasına geçti. Tuvalet masasının önüne oturdu. Limon kolonyasıyla ıslattığı pamukla yüzünü, boynunu, kulaklarını, ensesini oğuştura oğuştura sildi. Temiz iç giynekleri, yeni çorap giydi. Dolabı açıp gömlek, boyunbağı seçti. Bunları yaparken, bikez daha söyleyemeyeceği kendi uydurduğu şarkılar söylemekteydi. Bu gece, en sevdiği giysisini, yeni ayakkabılarını giymeliydi.

Aynanın karşısında özene bezene saçlarını taradı. Yine aynada kendisine dilini çıkardı. Yüzünü gözünü oynattı.

Öyle hazırlanmıştı ki, sanki bu geceki yemekte sevi molası vereceği o son durağı kesinkes bulacakmış gibi...

Sokağa çıktığında kendisini diri-dinç duyumsadı, boyu uzamış, omuzları genişlemiş, göbeği inmiş gibi geldi.

Yemek zamanına daha vardı. Zamanı yolda geçirmek için yayın gidecekti otele, içinden kabarıp taşan güzellikler, yoldan gelip

geçenleri de güzelleştiriyor, herkesi güzel görüyordu. Oysa başka zamanlar, tanımadığı bu yoldaki insanlar ona ne çirkin gelirdi. Çirkinlerin hepsi de güzelleşmişti. Arada ısıklık çalıyor, arada yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu, ne söylendiğini bilmeden... Kendi kendine konuştuğunu ayırımsayınca, bir gören oldu mu diye çevresine bakınıyordu.

Otelin kapısına sözleşilen zamandan on dakika geç varmıştı. Biraz gecikmek iyidir diye düşündü. Önce yürüyen merdivenle, sonra da asansörle çatıya çıktı. Çağrıyı yapan ordaydı. Masada ikisi kadın onbir kişiydi. Onu karşıladılar.

Gözlerinde yıldızlar çakan, dudaklarında yıldızlar yansıyan, saçlarında yıldızlar yalazlanan, tırnaklarında ve dişlerinde yıldızlar parlayan kadın,

– Yanıma oturun, size yer ayırdım... dedi.

Yıllardanberi tanırdı o genç kadını; güzeldi, zekiydi, kültür-lüydü.

O ölümcül yaşam maratonu içinde sevi molası verebilmesi için umduğu son durak, yoksa bu genç kadın mıydı? Bu gece onu bulacağına değgin içindeki umut boşa çıkmayacaktı belki de... Evdeki o özene bezene hazırlanışı içindeki o ne olduğu bellisiz kıpırkıpır umut! Yoldaki o coşku, o sevinç! Yollarda herkesin, gözüne güzel görünmesi!..

Evet, yıllardır tanırdı da, hep uzaklardaydı o genç kadın, erişemeyeceği kertede uzaklarda...

Çatının terasındaki masada oturuyorlardı. Oturduktan yerin tavanı göktü. Gökteki yıldızlar, gök tavanını süslemek için özellikle çakılmış gibiydi. Elim uzatsan tutacaktım gibi yakında görünen yıldızlar kimbilir kaç ışık yıllarınca uzaktı onlardan. Saçları, dudakları, gözleri, tırnakları, dişleri yıldızlı yanındaki güzel ve genç kadın da öyleydi; yani hemen tutulacaktı gibi olup da, yanbaşıdayken erişilemeyecek kertede uzaklardaydı. Gökteki yıldızlar nasıl ışık yıllarınca uzaklardayken yakındaymış gibi görünüyorduysa, kadın da yakındaymış gibi görünürken erişilemez uzaklıklardaydı.

Daha çocukluğundan beri, hep erişemeyeceği yerlerdekilere uzanmak isterdi. Nasıl olsa erişebileceği yerdeki çiçeklere uzanmak

içinden gelmezdi. Papatyalar, gelincikler, ebegümeci çiçekleri güzeldi, ama oldukları yerde... Elimizin altındaydı onlar. Oysa yüksek ağaç dallarındaki manolyalar... O hep erişilmesi zor rüyaların, er-guvanların özlemini çekerti. Hatta zor değil, olanaksızları severdi. Aşın tutkusu, ille de erişilemeyecek uzaklardaki güzelliklerdeydi, yani yıldızlarda... Yıldızları, yerlere serilmiş çakıl taşları gibi bir deniz kıyısında bulsaydı, onları da bu denli tutkuyla sevmeydi.

Gözleri, saçları, dudakları, tırnakları, dişleri yıldızlı genç ve güzel kadının da kendisi gibi, gözünün erişilemeyenlerde olduğunu bilmiyordu. Aynı türdendiler ama, ikisinin arasında yine de bir ayırım vardı. O güzel kadında, erişilemeyen, hep erişilemediği sürece sevgi ve hayranlık uyandırıyor. Erişilemeyecek sandığına erişince, o eriştiği şey artık elinin altındaki sıradan herhangi birşey olduğu için çekiciliğini yitiriyordu. Sıradan şeyleri sevmeydi. Onun sürekli sevebilmesi için, sevdiği adam, hiç sıradanlığa düşmemeliydi. Örneğin o güzel kadının ilk aşkı... Kendisinden çok yaşlı, evli, çocuklu bir erkekti. Üstelik ne çok şey biliyordu, O daha genç kızlığa adımını yeni atmak üzereyken sevdiği erkek, yaşıyla, deneyimleriyle, görgüsüyle, öyle uzaktı ki... İşte bu erişilmez uzaklık genç kıyı çıldırtıyordu. O, en uzaktakini yakalamalıydı.

Sürekli yaklaşmaya çalıştı, Aradan yıllar geçtikten sonra, başardı da... Adam, bir zamanlar çocuk yerine koyduğu kızın tutkunu olmuştu sonunda. O kızla birlikteliği için her türlü özveriye hazır. Ama hayır... O erişilmez sandığı, artık kızın avucundaydı. O eriştiği zaman, eriştiğinden vazgeçiyordu. Bir zamanlar hayran olduğu o erkeğin, kendisinden gerilerde bir yerlerde kaldığını, sığlığını, sıradanlığını görmüştü. Onun sevebileceği, ne denli uzaktaysa, o denli yetkindi. Yetkin sandığı şeyi ellerinin arasına alınca, eksikliklerini, yanlışlarını, hatta çirkinliklerini görüp ondan soğuyordu.

Şimdi yemek masasında yanında oturan adam da birçok nedenlerle, uzaklardaki bir erişilmezdi.

İkisi de uzaklardakilerin tutkunuydu.

Konuşuyorlardı. Gevezeleşmişlerdi. Hep gülüyorlardı. Vara yığa gülüyorlardı. Adam şunu biliyordu; bir kadınla bir erkek olma olmaza, en sudan şeylere, en gülünmezlerle bile içtenlikle ve dolu

dolu gülebiliyorlarsa, bu, sevi başlangıcının göstergesidir.

Adam, yeni bir erişilmeze mi uzanıyordu? Ah, hep böyle olur işte. Bu güzel ve genç kadın, sevi molası vereceği son durağı olabir.

Çocukluğunda adam... Bir yatılı okul öğrencisiyken... Nasıl şaşırtıcı bir çağrışım bu? Hem de böyle bir zamanda, nasıl bir ilişkiyle çocukluğundaki kavgalarını anımsamıştı? Nasıl olsa dövebileceği kendinden güçsüzlerle hiçbir zaman kavgaya girişmezdi. Kendisinin dövemeyeceği sanılanlarla da, kavgadan hiç çekinmezdi; Dövmeyeceklerini dövebilmek... Erişemeyeceğine uzanmak...

Gözlerinde, saçlarında, dudaklarında, tırnaklarında, dişlerinde yıldızlar yalaz yanan kadın yanındaki adama “Kuş” diyordu, adanı da “Kuş” diyordu, ikisi de gülüyordu.

Adam yanındaki kadının elini tutarak “Bulut” diyordu. Kadın da “Bulut” diyor, sonra, ikisi de gülüyordu.

Kadın, adama sokularak “Balık” dese, adam da “Balık” diyor-du.

Erkek “Evet” dese kadın da “Evet” diyor; kadın “Hayır” derse, erkek de “Hayır” diyordu. Ve boyuna gülüyorlardı.

Bu ne güzel bir uyumdu böyle... Adam düşündü ki, daha önceleri, yaşam maratonunda sevi molası vermesi için son durak sandıkları hiç de böyle değildi. Örneğin onlara “Kuş” dese, onlar “Balık” derdi. Onlar “Çiçek” dese.. kendisi “Dal” derdi. Kendisi “Deniz” dese, onlar “Gök” diyordu.

İkisi de öyle mutluydu ki, ikisi de öyle sarhoştı ki, ikisi de öyle gülüyorlardı ki ve ikisi de aynı şeyleri düşünüp aynı şeyleri söylüyorlardı ki...

İkisinin de böyle çok içmesi, böyle çok konuşup gülmeleri, üstlerindeki toplumsal baskıdan kurtulup salt kendileri olarak kalmak içindi belki de...

Gecenin geç saatinde kalktılar. Birlikte otelden ayrıldılar. Arabaya bindiler. Kadının eli, adamın avucundaydı.

Seviyorum... dedi.

Ben sizi yıllardanberi seviyorum... diye yanıtladı kadın. Öpüşürlerken adam, daha önce hiç öpüşmemişçesine, yaşamında ilk

öpüşün tadını aldı. Saçlarını okşarken, avuçları kadının saçlarından dökülen yıldızlarla doldu. Kadın “Seviyorum” derken, gözlerinde, dudaklarında yıldızlar uçuşuyordu.

Ertesi gün buluşmak üzere sözleştiler. Son durağını bulduğuna kesin inanan maratoncu, gecenin o geç saatinde evine girmedii. Çünkü, mutlulukla, sevinçle ve güzelliklerle öyle doluydu ki, evine sığamayacaktı. Sarhoştı da... Yollara vurdu kendini. Yürüyor muydu, uçuyor muydu, ayırında değildi. Arada bir, bişeye çarpıp tökezlediği oluyordu. Ayaklarına. bir sert bulut çarpmış olabilirdi. Şarkılar söylüyordu, ilk ve son kez söylendiği ve söyleyenden başka dinleyeni olmadığı için de dünyanın en güzel şarkılarıydı bunlar. Kendisi de bir daha yineleyemezdi bu sevi şarkılarını.

Tanyeri ağarırken, sabahın ilk mavilikleriyle evine girdi. O gecedan sonra günlerce kendi kurdukları masal dünyasında yaşadılar. Birlikte geçirdikleri zamanın süresini bilemediler; ‘belki biriki ay, belki biriki yıl, belki de biriki yüzyıl... O ilk gecenin aralarındaki uyumu hep sürdü. Kadın “Kuş” demişse adam da “Kuş” diyordu. Adam “Çiçek” demişse kadın da “Çiçek” diyordu.

Bigün, bir küçük orman içinde el ele gezmişler, bu tepedeki bir dinlenme evine gelmişlerdi. Bir gölgedeki masayı seçtiler. Çevrelerindeki ortancalar pembe pembe gülüyordu. Yemeklerini, içkilerini ısmarladılar. Aşağılardaki ormanın değişik yeşilleri yeğni yeğni dalgalanıyordu. Daha ilerde de deniz görünüyordu.

Adam,

– Biliyor musun, dedi, sanki senden önce hiç âşık olmamış gibiyim, seni sevdiğim kadar kimseyi sevmedim.

Bunu söyler söylemez de, çok kalıplaşmış bir söz söylediğini ayırsadı.

Kadın,

– Her son sevgi öyle sanılır, dedi.

Adam, bir şaşkınlık geçirdi. Şaşkınlığını belli etmemeye çalıştı. Ama düşündü: Kadın, bir gerçekliği, bir doğruyu söylüyordu. Öyleyse adamı şaşırtan neydi? Yoksa doğru olandan mı ürkmüştü?

Kendisini neyin şaşırttığını önce anlayamamıştı. Düşününce niçin şaşıtığını anladı. Her son sevgi; öncekilerden büyük sanılıyorsa

–ki öyledir– bundan sonra onların da başka sevgileri olacak demektir. Oysa adam, saçları, dudakları, gözleri, tırnakları ve dişleri yıldızlı kadını yaşam maratonunun son durağı sandığı, böyle olmasını umduğu için “Sen en büyük sevgimsin.” derken, bundan sonra kendileri için daha büyük sevinin olamayacağını anlatmak istemişti.

– Ne düşünüyorsun? diye sordu kadın.

Adam,

– Hiç... dedi.

– Hiç, düşünilemeyen birşeydir, dedi kadın.

Adam, kendisi “Çiçek” deyince kadının da “Çiçek” demesini, kadın “Balık” deyince kendisinin de “Balık” demesini, kendisi “Kuş” deyince kadının da “Kuş” demesini, aralarında uyum sanmıştı. Oysa hiç de öyle olmadığı o gün orda anladı. Kadın “Çiçek” derken karanfili anlıyorsa, adam gülü anlıyordu. Adam “Balık” derken uskumruyu anlıyorsa, kadın istavriti anlıyordu. Kadın “Kuş” derken serçeyi anlıyorsa, adam güvercini anlıyordu.

Yine konuşuyorlardı. Zaman zaman birbirlerine evet yada hayır diyorlardı. Ama evet ve hayırdan ikisi de ayrı ayrı şeyleri anlıyordu.

Kadın görmüştü ki, erişilmez sandığı adam da ötekiler gibi sıradan biriydi, erişemeyeceği biri değildi; herhangi bir adamdı.

Adam görmüştü ki, o erişilmez sandığı kadın da erişilebilirdi.

Adam, kadına baktı. Kadının saçlarında, dudaklarında, gözlerinde, tırnaklarında, dişlerinde parlayan o eski yıldızlar yoktu artık. Ne olmuştu? O yıldızlar ne zaman sönmüş yada dökülmüştü?

Kadına,

– Ben yine koşmalıyım... dedi.

Adamın bir yaşam maratoncusu olduğunu bilmeyen kadın.

– Nereye? diye sordu.

Adam,

– Son durağıma... dedi.

Kadın, adamın bir taşıta yetişmek istediğini sanıp,

– Niçin telaşlanıyorsun? dedi.

Adam,

– Çünkü, dedi, geciktiğim zamanı kapatmak için, daha koşmam gerekiyor.

Kalktılar. Aşağı doğru ormandan indiler. Birbirlerini öpüp ayrıldılar,

Adam, şimdi o yüksek tavanlı, tavanında işlemeli kartonpiyerden süslemeleri olan eski zaman evinin geniş banyosunda, kesme camdan aynanın karşısında, yeni bir sevi molasına hazırlık için tıraş olurken yine kendikendisiyle konuşuyor.

Kendisine,

– Belki bu son duraktır... diyor.

Kendisi, kendisini yanıtlıyor:

– Kimbilir, belki de...

Ama birden... Hep böyle olur işte. Ne terslik... Ne zaman tıraş olurken böyle özen gösterse yüzünü keser.

Yüzüne değişik biçimler vererek aynada kendini seyretti. Dilini çıkardı. Aynadaki kendisi de kendine dilini çıkardı.

Nesin Vakfı
13/14 Nisan 1989

MAHMUT İLE NİGÂR^(*)

Yaz bu anlattıklarımı gazatacı Bey, yaz da dünya âlem bizim ahvalimizi okuyup kıssadan hisse kapsın. Benim adım Mahmut, onun adı Nigâr... “Mahmut ile Nigâr” diye yaz, millet okuyup ağlasın, ağlayıp ağlayıp okusun. Bizim başımıza gelenlerin yanında “Kerem ile Aslı”, “Yusuf ile Zeliha”, “Ferhat ile Şirin”, “Tahir ile Zühre”nin başına gelenler hep fısırtı... Esas macera bizimkisi; onlarınki kaç para eder...

Eloğlu, demokrasinin yüzü suyuna memleketi zaptedip tapusu altına geçirdi. Biz bir kariyı Allahın emri, Peygamber efendimizin kavli ile nikâhımız altına alıp ev bark kuramadık. Hele bir cigara tellendir de dinle... Bizim ailemiz Aksu’nun eşrafından... Hamzaefendi derler bizim bir komşumuz var. Bu Hamzaefendi’nin Nigâr derler bir kızı var. Şimdi kuş avucumuzdan uçtuğundan, dilimizin döndüğünce Nigâr’ı bir anlatalım. Nigâr, bitek Nigâr, onun bir eşi, benzeri, daha ne gelmiş, ne de gelir. Öyle bir Nigâr. Yedi düveli gezip dolaşsan böyle bir Nigâr daha göremezsin, Pilibik Osman’ın kahvesinin duvarında Acem Şahı’nın avradının bir tasviri var. Avrat dünya güzeliymiş. Hem vallaha, hem de billaha o dünya güzeli, benim Nigâr’ımın eline su dökemez, papucunun bastığı toprağın tozu bile olamaz.

Uzaktan bir gördün mü, yüreğin hop eder de sanki kuş olup ağzından uçacak bellersin... Sırma saçları topuklarını döver. Herbir kirpiği ok olmuş yüreğimi deler. Samur kaşları yay gibi, endamı iki yaşında tay gibi, vay benim Nigâr’ım vaay... İpek tenli, püskürtme benli. İncecik belli, güvercin topuklu, sümbül kokuşlu, dudu dilli.. Vay benim Nigâr’ım vaay... Anası bir Nigâr doğurmuş, yağ ile bal

(*) “Mahmut ile Nigâr” adlı kitaptan alınmıştır.

ile yoğurmuş; gonca ağızlı, inci dişli, keklik sekişli, nazlı gidişli, gül kokuşlu, ceylan gözlüm, tatlı sözlüm, vay benim Nigâr'ım vaaay... Parmakları su olmuş akar, göğsünde iki muhabbet kuşu yatar, gagaları bindallı fistanına batır, vay benim Nigâr'ım vaay... Bu Nigâr yürümez, seksek seker, kınalı keklik misin, cin misin, peri misin, ulan çarptın beni yezidin kızı... Dille anlatılmaz tı anlatsam Bey. Nigâr'a bir tutkun olduk, bir yangın olduk ki, dumanım tütmeye, dermanım bitmeye, ciğerim cayır cayır yanmaya, gözlerimden, kanlı yaşlar akmaya başladı.

Benim yangınlığım Aksu'da dillere düştü. Yanıp yanıp kül ol-maktansa bir nâme yazdım. Nâmenin üstüne bir kuş çizdim, altına da yangın bir yürek... Nâmeyi cıgaramın ateşinde göz göz yaktım. Anlasın Nigâr kendisi için nasıl yandığımı... Yüreğim göz göz ol-muş yanmaktan... Bir de mâni düzdüm içine:

Nar mısın, Nigâr mısın?

Söyle bana yâr mısın?

Ateşinden yangınım,

Sen bana yanar mısın?

Bir şişe gülyağı ile nameyi bir ipek mendile sarıp, Pembe Ka-dın derler biri var, onunla Nigâr'a ilettim. Akşamına cevabı geldi. Bir mâni düzmüş ki yezidin kızı, tövbe, beni bastırmış;

Ateş değil, Nigâr'ım,

Budur benim kararım:

Senin yandığın gibi.

Ben de sana yanarım.

Yazılan neyse olsun,

Sen benim umudumsun.

Başka er haram bana,

Biricik Mahmud'umsun...

De beni tutman gayri... Ateşimden dağlara vurdum ki, candar-ma kurşunu ardımdan yetişemez. Dağ bayır koştum durdum. Mâni-leri okur okumaz bir ağlar, bir gülerim. Ulan sen bu dilleri kimden

öğrendin? “Mahmut”um, diyen dilleri yiyeyim senin...

Başladık biz yazışmaya, çizişmeye... Derken, ateş bacayı sardı. Anam gitti, anasından Nigâr’ı istemeye... Babam da babasına söyledi. Kız yanı olduklarından, mırın kırın etmişlerse de, verimdi olmuşlar. Harmanı kaldırıp bir nişan yaptık ki, düşmanlar şöyle dursun, dostlar bile parmak ısırды. Babam nişandan sonra, kahvede..

– Bu nişan bizi batırды ya, varsın batalım. Böylesi geline değer Allah için... demiş.

Ertesi yıl düğünümüz olacak. Harman zamanını Nigâr ile çekiyor, beni hele hiç sorma... Harmanı sağlıklı kaldırdık. Herbir hazırlık olmuş, düğünü yapacağız. Nigâr’ın babası,

– Ben, o herifin oğluna kızımı vermem! demez mi?

– Neye?...

– Ben, muhalif partiden bir alçağın oğluna kız vermem!...

Bre emmi, etme eyleme... I-ıh, olmaz da olmaz. Şu ise bak Bey, o zamanacak bizim orda muhalif-muvafık diye bişey yok. Tam biz evleneceğiz, bizim memlekete demokrasi gelip de, bizim millet ikiye ayrılmamış mı? Bizde talih yok, biz öbür yana düşmüşüz, Nigâr’ın babası da beri yana... Babamın da tepesi attı mı...

– Ben, o partiden bir dürzünün kızını gelin diye evime sokmam! diye kesip attı.

Şu demokrasi de bizim memlekete gelecek sırayı bulmuş. Demokrasi gelmeden biriki gün öncesi evleniverseymişiz, iş olup bitecekmiş. Ulan demokrasi, ulan demokrasi, patladın mı be!.. Bunca yıl biz demokrasi mi bilirdik? Gelenek olmamış. Durdun, durdun da gelecek sırayı mı buldun? Düğünden sonra gelsen de, insanlığım göstersen olmaz mı?

Ben yanıyorum. Nigâr yanıyor. Kızı samanlıkta, meşelikte, tarlada yalnız bulduğum yerde kıştırıp,

– Ulan, bu bizim iş n’olacak? derim.

– Bilmem, der,

– Bilmemi var mı be... Yana yana kül olacağız. Seni kaçırayım mı?...

Ne dese iyi.. “Ben, bubamın sözünden dışarı çıkamam” demez mi?...

– Hani bana yangındın?

– Orası öyle...

Nigâr, yanık mum gibi günden güne eriyor. Ben de onun ışığında pervane kesilmiş dönüyorum. Ulan baba, ulan baba, muhalif olacak sırayı mı buldun? Anam bir yandan yalvarır, ben bir yandan yalvarırım, babamı kandıramayız...

– Etme, eyleme, dön şu parti işinden...

– I-ıh...

– Yahu, şu partiyi değiştir. Oğlanla kızı bir everelim, sonra gene dönersin öteki partiye...

Nigâr'ın babası desen, o hiç söz anlamaz.,

– Efendi, şu partiyi üç beş günlüğüne değiştiriver.

– Deli misiniz?... Partiyi değiştirerek de evim, ocağım mı bat-sın?... Pangadan kredi alacağımız sıra, parti değişir miymiş...

Keçi olsa, acır da yola gelir. Bu Nigâr'ın babası, keçiden beter inatçı. Bigün herifin yolunu kestim. Bıçağı göğsüne dayadım.

– Aman oğul, dedi, dur hele. Bu bizim partinin ne olacağı belli değil. Kız, her zaman için senin... Sen onu koynunda bil.. Şu seçimlere kadar bana müsaade et. Bizim parti seçimi kaybetti mi, kız da senin...

– Parti düşer mi?...

– Evelallah düşürürüz. Yalnız bunu kimse bilmesin.

Seçime var üçyıl... Nigâr'ın babası biyandan, benim babam bi-yandan, o partiyi düşürmeye çalışıyor. Biz üç yıl çıra gibi yana yana bekledik.

Seçim olanda Hamzaefendi'nin partisi düşünce, o da partiyi değiştirdi. Biz de harmanı kaldırdık.

– Ver kızı...

– Vermem...

– Neye?...

– Ben, muhalif partiden bir alçağın oğluna kız veremem!...

Öteki parti, “Seni ocak başkanı yapalım..” diye babamı kandırmamış mı? Babam girmiş öteki partiye, Hamzaefendi geçmiş beriki partiye... Babam dersen, küplere biniyor:

– Ben, o partiden bir alçağın kızını gelin diye evime sokmam!...

Yahu baba, şu partiyi değiştirecektin de, seçimden önce neye değiştirmedin? İnce hastalığa tutulacağım. Şimdi biz ne yapalım? Ulan Hamzaefendi, şu partiyi seçimden önce değiştirseydin ya... Nigâr ağlar, ben ağlarım. Babam da ters bir herif,

– Nigâr denen kahpeden umudunu kessin... Onunla nâmeleştiği kulağıma gelirse, tövbe, evlatlıktan reddedelim, demiş.

Hamzaefendi, babamdan ters,

– Nigâr, o muhalif alçağının oğluna nişanlım derse, şart olsun, onu yaşatmam, vururum, demiş.

Nigâr o yanda, ben bu yanda tutuşup duruyoruz, iki yıl daha geçti. “Sevda ferman dinlemez,” derler, gerçekten dinlemez..

Nigâr,

– Aman Mahmud’um, Mahmud’um; gel beni kaçır... Ben, gayri bu demokrasi işine dayanamayacağım... diye haber letti.

İyi mi? Biz, bir gece sözleştik. Nigâr’ı damdaki döşeginden kapıp gideceğim. Üç arkadaş silahları kuşandık, atlara atladık. Ben kapıya dayandım:

– Kız hadi!..

– I-ıh, gelmem...

– Gel, beni kaçır demedin mi? Şimdi neye döndün?

– Aman, aslan Mahmud’um, ben dönmedim, babam dönüyor. Düneğin anama dedi. Babama traktör için kredi vermediklerinden, o da partiyi değiştiriyormuş... Biriki gün hele bekleyelim...

– Aman, deme... İki gün değil, iki ay bekleyelim. Sağlık olsun...

Ertesi gün Hamzaefendi partisinden çıkıp, babamın partisine girdi. Aman, şu ikisini bir partide yakalamışken hemen düğünü yapalım.

Babam,

– Ben, o alçak muhalifin kızım, gelin diye evime sokmam!... dedi.

– Aman baba, o nasıl söz? Hamzaefendi de bizim partiye girdi.

– Hangi bizim parti? Ben o partiden dün çıktım.

Hamzaefendi’ye gideriz:

– Aman Hamzaefendi... Sen bilirsin...

– Benim, o partiden bir alçağın oğluna verilecek kızım yok!...

Yaşlılar bize acır, babama giderler, I-ih...

– Baba, etme, bu işe parti karışmaz. Mahmut ile Nigâr evlense, partiye ne?...

– Bu iş demokrasi işi... Siz anlamazsınız. Bir muhalif alçağının kızını benim oğlum alırsa, beni partiden ihraç ederler. Değil onlardan kız alıp vermek, onlara selam bile vermek caiz değil..

Yahu baba, düne kadar...

– Dünü bırak... Muhaliflikten evim, ocağım sönecekti. Muhaliflikten vazgeçtik de, rahat bir nefes aldık.

– Öleceğim, baba...

– Dur hele, patlamadın ya... Şu krediyi alalım bir... Seçimlere bişey kalmadı. Seçimlerde evelallah bizim partiyi düşürürüz. O zaman Hamzaefendi ile bir partiden oluruz. Bizim onunla aramızda bir geçmiş, yenmiş-içilmiş yok... O zaman evlenirsiniz...

Dayanıyoruz babamın partisini düşürmeye... Babam da haber gönderdi:

– Aman Hamzaefendi, işi sıkı tut da, şu bizim partiyi düşürelim. Senin Nigâr’la bizim oğlanı evermezsek, bunlar eriyip gidecek.

Babama Hamzaefendi’den haber geldi:

– Hamzaefendi’nin mahsus selamları var, hiç merak etmesin. Çocuklarımızın mürüvvetini göreceğiz...

Mürüvveti mi kaldı... Daha birkaç yıl geçerse, Nigâr kısır karı olacak. Beni dersen, tohumluk kabak gibi içim boşalıyor, kartalıyorum.

Seçim geldi. Babamın partisi düşmedi. Şimdi ne olacak? Babam,

– Ben, böyle dibek gibi sağlama partiden çıkmam! diyor.

Hamzaefendi,

– Ben zati mahvolmuşum, tövbe, partimi değiştirmem! diyor.

Nigâr’ın yüzünü göstermiyorlar. Hamzaefendi’ye gitim, ayağına kapandım.

– Bu benim babamda insaf yok... Bana acımazsan, kızına acı... Bilmiş ol, ben kendimi öldüreceğim, dedim.

– İyi olur, babanın partisinden biri eksilir bu iş de biter..

– Efendi, ben partili değilim.

– Olsun. Cinsi cinsine çeker. Değil mi ki o alçağın oğlusun..

Nigâr dayanamamış. Kendini ahrın kapısına asmış. Anası zor yetiştirip ipi kesmiş de kızı kurtarmış. Bunun üzerine Hamzaefendi de bakmış, olacağı yok; hemen partisinden istifa edip, babamın partisine geçmiş... Ben bunu duyunca, koştum babama. Babam da o gün mitinge gitmiş. Bizim ‘Aksu’ya muhalif partinin bir ileri geleni gelmiş, nutuk verirmiş. Babam eve geldi ki iki gözü iki çeşme...

– Ne oldu, baba?...

Muhalif adam bir nutuk çekmiş ki, babam bu nutku duyunca,

– Vah vah... Demek böyle ha... Şimdiyecek bilmedik. Demek bizi kandırmışlar. Bir daha bu partide durmam!...

Diye istifayı basıp, muhalif partiye girmiş. Yahu, herif ertesi gün gelip nutuk verse, biz evlenip kurtulacağız.

Bir yıl daha böyle geçti. Bir akşam babam içti içti, yere serilince,

– Çabuk Ankara’ya bir telgraf çekin! dedi.

– Ne telgrafı?...

– “Hakikatları anladığımdan, ben ve onyedki kişilik hanem halkı ile partiden istifa ettim,” diye hemen telgrafı çekin.

– Aman baba, gördün mü sen akıllı işi...

Telgrafı kendim yazıp; postahaneye koştum, verdim. Nigâr’a haber yolladım:

– Aman Hamzaefendi’yi sıkı tutun, partisini değiştirmeden düğünü yapalım.

Nigâr haber yollamış:

– Bir kredi işinden arası açıldığından, babam partiden çıktı.. Anlaşılan bu işin sonu yok. Mahmut bu gece gelip beni kaçırсын. Kapıyı açık bırakacağım. Sol yandaki kısık lambalı odadayım.

Hah şöyle, yola gel imansız... Aradan oniki yıl geçmiş; benim yaşıım kırk, Nigâr da otuz altısında...

Gece oldu. Sağdıçlarımla ata atlayıp Hamzaefendi’nin evinin karşısında pusu kurduk.

Ben, yavaştan süzülüp eve sokuldum. Kapı açık, içeri girdim. Lambası kısık odada biri var. Lambayı bir de açtım, Nigâr’ın anası

değil mi? Giyinmiş kuşanmış, elinde bohça bekliyor.

– Hadi, hemen gidelim... dedi.

– Nereye? dedim.

– Kaçmayacak mıyız?

– Ne kaçması yahu... Sen şaşırdın mı? Nigâr nerde?

– Nigâr mı? Aman Mahmud’um, sen beni unuttun mu yoksa?

Nigâr benim ya...

– Sen misin, amanın...

Bu işin içinde iş var. Yoksa, Nigâr’ın anası, Hamzaefendi’den bıktı da, bana kendisini mi kaçtırttıracak?... Benzemiyor da değil... Ama bir kocakarı. Boynuma sarıldı. Sarılmasıyla geri çekilmesi bir oldu. Lambayı yüzüme tuttu.

– Aman!... diye bağırdı.

– Ne var? dedim.

– Ben, seni Mahmut belledim.

– Ya kimmişim?...

– Mahmud’un babası değil misin sen?...

– Sus, o nasıl söz... Senin kızının uğruna çıra gibi yana yana işte böyle oldum.

– Benim kızım da kim?

– Kim olacak, Nigâr denen vefasız...

– Nigâr benim...

– Yemin et!...

– Dinime imanıma... Senin oğlun olacak Mahmud’un uğruna yana yana işte böyle oldum,

– Sen burda beni bekle, atı kapıya getireyim...

Dedim, dışarı çıktım. Sağdıçlara bile görünmeden yürüdüm, gittim. Bir daha da Aksu’ya adımımı atmadım

Vay benim Nigâr’ım vaaay... Sen, bizi yaz Efendi, bizi... “Mahmut ile Nigâr” diye yaz...

DEPMİK SULTAN HAZRETLERİ(*)

Burdan daha büyük yerlerde tek sinema bile yokken burada iki sinemanın, oluşuna sevindim. Daha da sevinilecek bişey, başka taşra illerinde olduğu gibi, bu iki sinema arasında rekabet de yoktu. Bu iki sinema buradaki “Depmik Filmcilik Anonim Şirketi”nin malıydı. Buraya gelişimin haftasında, Depmik ortaklarından Mehmet Bey’le tanıştım. İki sinema arasında rekabet olmamasından, birleşik çalışmalarından duyduğum sevinci anlattım.

Mehmet Bey, pehlivan yapıtı, altmışını, belki yetmişini aşkın, ama dinç, yaşıdan genç görünüşlü bir adam. Gür bıyıklarını sıvazladı.

— Hıı... diye güldü.

Görünen bütün dişleri altın...

– Ortaklığa sen bi yol boşver Bey, dedi, biz zorla ortak olduk, keyfimizden değil... Ortak iş yürümez, ama n’idelim...

Anlatmak için biraz deşmemi beklüyordu.

– Ya... demek ortaklıktan memnun değilsiniz?

– Memnun olunur mu? Her ne yeni bir icat olsa, bu memlekette ilk getirip âdet eden benim. Kendimi övmek gibi olmasın, buraya fotoğrafı ilk ben getirdim. Buralara otomobili ilk alıp getiren benim. Buzdolabını getirdim de herkes şaştı. Hele çamaşır makinesine kimse inanmadı. Eve gelip gelip baktılar. Haddim olmayarak ben olmasam, burası medeniyet mi bilecekti? O Yahya denilen gavat, sinemayı babasından mı görmüş!... Bu memlekette ilk sinemayı yayan benim. Kabahat o Yahya gavatının değil, onu bu memlekete sokanın...

Yahya dediğiniz kimdir?

(*) “Mahmut ile Nigâr” adlı kitaptan alınmıştır.

– Olmaz olsun, benim ortak. Ben buraya sinemayı yapalı yirmi yılı geçti, Bey. Bizde birisi bir iş yaptı da üç kuruş kazandı mı, ardından herkes o işe koşar. Kendimi Çimenkaya bayırından aşağı atıp da Kazdere'nin dibinde kırk para buldum, desem, herkes kendini Çimenkaya bayırından dereye atıp gebertecek... Alçak, sen de başka bir iş tut, kazan!.. İlle senin kazancına göz diyecek...

Bundan dört yıl öncesi bu Yahya, otelinin altını bozdu, sinema yaptı. Adını da, “Yeni Sinema” koymaz mı? Ulan bunun nesi yeni... Handan bozma bir sinema... Kendi sinemasına yeni diyecek ki, bizim sinemayı gözden düşürsün. Bu insanlarda akıl mı var? Şuraya bir sehpa kur. Üstüne “Yeni Sehpa” diye bir tabela as. Aman yeniymiş diye herkes koşar, boynunu yeni sehpadaki ipe uzatır, kendini gönüllü asar. Yeni sinema açılınca, bizimkine kimse gelmez oldu. Paraya kıyıyorum, İstanbul'dan en pahalı, en iyi filmleri getiriyorum, bizim sinema yine boş... Benimkinin adı Şark Sineması... Yahya, sinemaya bir adam gelmiyor. Belediyeciler bedava girerdi her zaman, onlar bile gelmez oldu. İflas edeceğiz... Ne yapacağız, ne edeceğiz, diye kıvranıp dururken, sonunda “Ben bu herifi vurdurtur, memleketi bir namussuzdan temizlerim”, dedim. Şerif Efendi bunu duymuş koştu geldi:

– Aman Mehmet Bey, sen çocuk musun, öldürtüp ne kazanacaksın? Ona öyle bir iş yapalım ki, ölümden beter olsun, iflas ettirelim alçağı...

– Aman nasıl?..

– Senin sinemayı bir badana eder, kapısını boyarız. Seninki, onunkinden yeni olur.

– Yeni olmuş kaç para? Atlas döşesen boş... Sen adına bak...

– Adını da yenileriz. “Yeni Şark Sineması” yaparız.

Bizim sinemaya külrengi bir badana çektik. Kapıları yeşile boyattım. Adını da “Yeni Şark Sineması” yaptık. Allah Allah... Yahya içerde film oynatmasak, adı “Yeni Şark” diye millet sinemaya doluyor. Onun yeni sineması, oldu eski sinema... Yahya sinek avlıyor, “İki kere Yeni Sinema” diye tabela asamaz ya..

Bir de baktık, bu Yahya, İstanbul'dan bir oyuncu kız getirmemiş mi? İlkın kız oynuyor, ardından film oynuyor. Bizim sinema

gene boşaldı. Bu Yahya'yı öldürtmeyince bu dünya rahat etmez. Bizim Şerif Efendi duymuş,

– Aman Mehmet Bey, şimdi asri zamanda yaşıyoruz, adam öldürmek yakışmaz, dedi.

– Madem asri zamanda yaşıyoruz, öldürtmeyelim. Şunun bu-
dundan bir külbastılık çıkaralım da aklı başına gelsin...

– Aman olmaz. Bir iş yapalım ki, ölümden beter olsun, iflas ettirelim...

– Nasıl?..

Şerif Efendi benden bin lira aldı, oyuncu kıza vermiş. Oyuncu kız, Yahya'nın sinemasında oynarken, göbek ata ata, birden donu kışından düşüyor. Kızı alıp karakola götürüyorlar. Kız, “Ne yapalım, şimdiki zamanın malları hep çürük... Donumu mahsustan sıyırmadım ya; lastik çürükmüş, koptu” diyor.

Şerif Efendi geldi,

– Aman, bin daha... dedi.

Bin lira daha verdim. Ertesi gece kız oynarken, yine donu ayağından düşmez mi?... Kızı karakola götürüyorlar: “Bir daha lastik kopararıya göbek atma, seni buradan süreriz... Memleketin ahlakını iki paralık ettin!” diyorlar.

Şerif Efendi yine geldi,

– Aman bin lira daha... dedi.

Verdim.

Kızda maşallah bir oynak göbek var ki, donunu lastikle değil, organla bağlasa, yine koparacak. Kızın adı “Lastik Koparan Dansöz” oldu. Bizim burada “Öz Hakikat” diye bir gazete var. Şerif Efendi, ikiyüz de bu gazete için aldı. Ertesi gün Öz Hakikat gazetesi, “Çürük don lastikleri yüzünden memleketin ahlakı bozuldu” diye yazıp da o gece kızın lastik yerine, beline bağladığı sicim de kopunca, kızı buradan sürdüler.

Şerif Efendi'deki akıl, şeytanın ağababasında yok. Bizim sinema gene dolup taşıyor. Yeni Sinema'ya bir yanılıp da giden yok. O günlerde muhalif partiden biri geldi,

– Kongre yapacağız, sinemanı iki saatliğine bize kiralar mısın? dedi.

– Git işine... Ben muhalife eski pabucumun tekini kiraya vermem...

– Beşyüz lira verelim.

Sinema günde beşyüz kazanmaz, iki saatliğine beşyüz iyi... Ben gene,

– Olmaz, dedim.

Ertesi gün geldiler:

– Bin lira verelim, bir saatine...

Daha ertesi gün,

– Yarım saat için iki bin...

– Olmaz!...

– Yarım saatine üç bin...

Sinemanın bütün parası çıkacak. Dayanamadım,

– Dört binden aşağı kurtarmaz, dedim.

Parayı verdiler. Vermeyip de ne yapacaklar? Bunlar muhalif diye kimse yerini kiralamaz.

Kongre bitti. Daha muhalifler salonu boşaltmadan belediyeçiler geldiler.

– Senin sinema, Belediye nizamına aykırı, kapatacağız, dediler.

– Aman, neresi aykırı?

– İki kapısı olacak...

– Yahu, bizim sinemanın beş kapısı var.

– Helası nerde?...

– Siz bu sinemanın helasını bilmez olur musunuz, işte...

Ne dedikse olmadı. Nasıl olsa bir bahane uyduracaklar.

– Kapatacağız... Film oynarken içerisi karanlık oluyor...

Sinemayı iki ay kapattılar. Bir de öğreniyoruz ki, cebinden dörtbin lirayı verip, muhaliflere benim sinemayı kiralattıran, Yahya dürzüsü değil miymiş? Benim için: “O, para canlısı bir heriftir. Para benden. Boyuna arttırın. Dayanamaz, sonunda, ucunda ölüm olsa kiraya verilir”, demiş. Bu Yahya namussuzunu öldürmedikçe memlekete rahat yok...

Şerif Efendi geldi.

– Hiç ağzını açma, bu işi ölüm temizler, dedim.

– Dur hele... İflası, onun ölümünden beterdir...

– Peki, ne edelim?..

– Bu herif asker kaçağı, ihbar ederiz.

Biz namusumuz dairesinde ihbarımızı yaptık. Herif, sinemasının kapısına kendi boyunca, koca bir resmini asmadı mı? Resmi görünce tanıdım, Yahya'nın eşkıyalık resmi... Çizmeyi, kilotun üstüne çekmiş, bacaklarını açmış, göğsünde çaprazlama iki mavzer, beli, göğsü fişeklerle donanmış. Millet, Kurtuluş Savaşı diye kan dökerken, bu alçak dağa çıkıp eşkıyalık ettiydi. Bir de utanmadan o zamanki resmini büyüttürüp, sinemanın kapışma asmış... Ulan bu ne? Bu resim, Yahya'nın Milli Mücadele'ye gönüllü katıldığı kahramanlık günlerinin resmiymiş... Eşkıya oldu kahraman...

Bizim de azbuçuk eşkıyalıkta, Yahya'dan artığımız var, eksiklerimiz yok. Biz de o zamandan kalma resmimizi astık ama, sinema kapısına değil, yazıhanemizin duvarına... Soran olursa,

– Milli Mücadele günlerinin hatırası... deriz.

Ulan, böyle resim kapıya asılır mı? İnsan sıkılır. Herifte utanma, arlanma kalmamış...

İki ay geçti, sinema açıldı. Bitek kişi gelmez. Şerif Efendi.

– Beşyüz ver, dedi!

– Ne olacak?

– Şıh Nuri'ye vereceğim...

Bizim burda bir Şıh Nuri var, onun muskasının yanında doktor reçetesi kaç para eder. Tükürüğü trahoma, üfürüğü yele, sancıya birebir... Gayetle nefesi keskin bir şıh...

Biz parayı verdik. Şıh Nuri de: “Kadın-erkek sinemaya giden neuzu billah kâfir” olur, diye vaaza başladı. Ama biz, Şerif Efendi'nin verdiği akılla, sinemayı ortadan perdeyle ikiye böldük. “Bayanlara mahsus tuvalet.. Bayanlara mahsus yüznumara” gibi, sinemanın sağ yanı bayların, sol yanı bayanların...

Şıh Nuri vaaz ettikçe, Yahya'nın sinemasından herkesin ayağı kesildi. Bizim sinema dolup taşıyor. Şu Şerif Efendi'deki akıl kimde var? Şerif Efendi benden yana olduktan kelli yedi düvel üstüme yürüse vız..

Bir de duyduk ki Yahya, kadınlara ayrı, erkeklere ayrı matine yapmış. Sait Hoca da ondan yanlı olmamış mı? Vaaz eder dururmuş:

“Her ne kadar er kişi ile nisvânın arası perde ile tefrik olunursa olunsun, kuvvayı recüliyet, havay-ı nesimiye karışarak perdenin değil, duvarların mesamatından nüfuz edegelin bekâretir ihtizazına sebebiyet vereceğinden, her kim ki bir dam altında taife-i nisa ile nemlû havadan teneffüs ederse, cehennemlikdir; avrat ise erinden boş düşer, er kişi ise azab-ı nâr ile cayır cayır yanar. Ve ancaaak, nisvân için ayrı bir matine, erkeklere mahsus ayrı bir matine tefrik olunursa...”

Biz hâpı yuttuk mu? Bu Sait Hoca da öyle beribenzer hocalardan değil... Eşek dilini okur, yedirir. Leylâ’yı Mecnun’dan ayırır. Köstebek etini nefes eder, yedirir, üçüncü dereceden verem, birinci dereceden sağlam olur. Onun verdiği evliya toprağını üstünde taşı, bedenine kurşun değil, gülle işlemez.

Benim anlamadığım şu: Bu Yahya, aptalın biri. Onda bu akıllar ne gezer... Ona bu akıllan veren kim?...

Bizim sinemada da kadınlar için ayrı, erkekler için ayrı matine-ler yaptık ama, iş işten geçti. Orası dolup taşıyor, bizim sinema boş...

– Şerif Efendi, müsaaden olursa, ben bu herifi vurdurtacağım. Bu kadar para döktüm bu işe... Yirmibeş kuruşluk iki kurşun parasından mı sakınacağız?

– Dur sen, Şih Nuri yeni bir akıl verdi.

Biz, İstanbul’dan bir film getirdik ki; dansı, mevlidi, mezarı, imamı, hocası hepsi içinde... Bir de elimize Arapça bir sinema mecmuası geçirdik... Mecmuadan kestiğimiz Arapça yazıları da sinemanın camekânına yapıştırdık. Şih Nuri gittiği yerde,

– Müslüman sineması böyle olur... diyor.

Film başlarken salonda buhurdanlar yanıyor, içerisi tütsü kokuyor. Filmde mevlid başlar başlamaz benim adamlar seyircilerin üstüne filit tulumbaşıyla gülsuyu serpiyor.

Bunca yıllık sinemacıyım. Ben böyle bişey görmedim. Yahu, yetmişiki vilayetten filmi görmeye geliyorlar. Bizim vilayetin nüfusu Paris’i geçti. Yahya’nın sinemasının kapısından bakan yok...

Bir de duyduk ki, Yahya’nın sinemasının bahçesinde bir yatır varmış. Kaz kafalı Yahya nerden akıl edecek, bunu da Sait Hoca

öğüt vermiş. Bura hastanesinde bir kangrenliden ameliyatla kesilen bir bacağı bahçeye gömmüşler. Tekme atar gibi, ayak topraktan dışarı fırlamış. Dört yanını kafes telleriyle çevirip, tellere çaputlar bağlamışlar. Sait Hoca, heryerde şöyle diyor:

– Orda medfun olan zat, Depmik Sultan Hazretleri'dir. İnsanların hak yolundan ayrıldıklarını görüp, depmiğini toprağın altından çıkardı. Her kim ki tarik-i hak'tan inhıraf eyler ise, Depmik Sultan'ın mübarek depmiği ardındadır. Ey insanlar! Depmik Sultan Hazretleri'nin ikaz depmesini yiyenler kendine gelsin! Sinemaya gitmek haramdır. Gidenler cehennemliktir. Her kim ki bahçesinde Depmik Sultan Hazretleri'nin türbesinin bulunduğu sinemadan başka bir sinemaya gider, cehennem ateşinde yanacağım bile!...

Bizim işler yeniden durdu mu? Şıh Nuri'nin sözlerinin on paralık değeri kalmadı. Bizim sinemaya her kim gelirse ardından bir depmik dürtermiş. Yahu, ne dersin, Sait Hoca'nın dediği doğru.. Benim ardıma ikidebir depmik iniyor. Uykuda depmikle sığıyorum.

- Aman Şerif Efendi, iflasa gidiyoruz.
- Dur sen.. Bin lira ver, Sait Hoca bizden yana olacak...
- Al ikibin kardeşim...

O günlerde İstanbul gazeteleri yazdı ki, İstanbul'da bir sinema çökmüş. Bir gece de Depmik Sultan Hazretleri, depmiğini toprağın içine çekti. Bunun üzerine Sait Hoca vaaza başladı:

– Ey din kardeşlerim; bilir misiniz, İstanbul'daki sinema neye çöktü? Çünkü, evliya türbesinin üstüne sinema yapmışlar. Evliya hazretleri bir silkinip, koca sinemayı, çökertti. Hangi evliya türbesi üstüne sinema yapılırsa o sinema çöker. Depmik Sultan Hazretleri bir deperse, sinemayı başınıza yıkar...

Korkularından Yahya'nın sinemasına kimse gitmez oklu. Yahya aracı koydu.

- Aman görüşelim, diye bana haber letti.
- Onun suratım Azrail görsün! diye haber yolladım.
- Aracı bir haber daha getirdi.
- İşler bildiğin gibi değil, görüşelim...
- Gelsin, görüşelim... dedim.

Defter kolunda geldi.

– Bu rekabetin sonu yok, ikimiz de batacağız, dedi.

Beni batırmak için yaptığı masrafları okumaya başladı.

Oyunca kıza şu kadar, Sait Hoca'ya şu kadar.. Yirmidört bin lira...

– Onbinini anladım, ondörtbinin hesabı yok... dedim.

– Onu da Şerif Efendi'ye verdim, demez mi?

Yerimden bir hopladım:

– Şerif Efendi'ye neden para verdin?

Bütün bu düzenleri o düzdü ya... Parasız mı yaptın?...

Ben de defteri çıkardım, onaltıbin lira da Şerif Efendi'ye ben vermemiş miyim? İkimiz iki sinema işletiyoruz, herif açıktan para kazanıyor.

Yahya,

– Gel seninle ortak olalım, iki sinemayı birlik işletelim, dedi.

Şerif Efendi bunu duymuş. Geldi,

– Beni de ortak alnı, dedi.

Almasak, herif bir Allah'ın belası, başımıza iş açacak... Bizim verdiğimiz otuzbin lirayı yine bize verdi. Bizim paramızla bizim işimize ortak oldu. Şimdi üç ortağız, işler iyi ya, ortaklığın tadı yok... Kazanç durup dururken üçe bölünüyor. Esas, paranın hepsi benim hakkım...

Biz bu ortaklığı keyfimizden mi yaptık Bey?... Zora geldik de ondan ortak olduk...

ADAMI ZORLA DELİ EDERLER^(*)

Gözlüklü olanı,

– Arkadaşlar, dedi, bu birdenbire karar verilecek iş değil. İyice düşünüp taşınmak gerekir.

İçlerinden en genci

– Evet, dedi, çok iyi düşünmeliyiz. Kendi elimizle kendi başımıza püskülü bela almıyalım.

Yüzü çilli adam,

– Önce şunu düşünelim, dedi, biz şimdikinden memnun muyuz?

Hep birden,

– Değiliz! dediler.

O tekrar sordu:

– Neden memnun değiliz?

Gözlüklüsü,

– Deli birader, dedi, herif deli...

Öbürleri,

– Evet, deli!.. Zırdeli!.. diye tekrarladılar...

Çilli adam,

– Tamam, dedi, mesele burada işte. Yeniden bir deli seçmeyelim.

Şişman göbekli adam,

– Bundan önceki de deliydi, dedi.

Gözlüklü,

– Biz bunlar deli diye seçmiyoruz ki... dedi, akıllı, uslu adamlar diye seçiyoruz. En akıllı bildiğimiz sonradan zırdeli çıkıyor.

İkidebir öksüren zayıf ihtiyar,

(*) "Koltuk" adlı kitaptan alınmıştır.

– Allah Allah... dedi, ne hikmettir bilmem ki, bu makama gelenler aklını oynatıyor.

Şişman,

– Bu makama gelenler değil, bu makama getirdiklerimiz, diye sözü düzeltti.

Genç olanı,

– Makamın ne kabahati var? dedi. Anlaşılan bunlar aslında hep deli, ama delilik yapmaya fırsat bulamıyorlar. Biz başımıza geçirince fırsat bu fırsat diye işi azıtıyorlar.

Sıska ihtiyar,

– İster eskiden olsun, ister sonradan.. Benim bildiğim, bunların hepsi deli çıkıyor, şimdiye kadar bir akıllısını göremedik, dedi.

Çilli adam,

– Yahu, şöyle böyle diyorsunuz ama, bu adam benim aşağı yukarı otuz yıllık arkadaşım. Biz bunu başkan yapmadan önce deliliği falan yoktu, dedi.

– Olabilir... Her deli, anadan doğma deli olmaz ya... Demek delirmek için kendisini başkan yapmamızı beklemiş...

Gözlüklü,

– Onu bunu bırakın, dedi, eskisi geçmiş. Bu kez kimi başkan yapacağız?

Her biri bir ad ortaya attı. Bütün adlara karşı konuldu. Yeni seçilecek başkan hem deli olmayacak, hem de seçildikten sonra delirmeyecekti.

Belki yüz ad saydılar. Hiçbirini gözleri tutmadı. Gözlüklü adam,

– Tamam, dedi, benim aklıma geldi. Rasim Bey'e ne dersiniz?

– Allah için namuslu adam.

– Hem namuslu, hem terbiyeli, hem de alçakgönüllü...

– Kimsenin malında gözü yok. iyiliksever.

– Bilgili, tokgözlü, toksözlü...

– Çalışkan, tecrübeli...

Rasim Bey'i öve öve bitiremiyorlardı. Şişman, göbekli adam,

– Benim bildiğim, Rasim Bey, başkan olmak istemez dedi.

Sıska ihtiyar,

– Evet, dedi, ben onu çocukluğundan beri tanırım. Hiç san-

mam ki başkan olsun.

– Olmaz dedi, imkânı yok olmaz. Böyle işlere burnunu sokmak istemez.

Genç adam,

– Kabul etmez! dedi.

Gözlüklü bağırdı:

– Peki, ne yapalım? Ben de biliyorum olmaz ama, söyleyin de öyle yapalım. Bir adam bulduk işe yarar, o da kabul etmeyecek.

Bu toplantıda konuşanların gösterdiği adayın kazanmaması olanaksızdı. Halkın onlara büyük güveni olduğundan, kimi seçin derlerse, halk onu seçerdi.

Hep birden kalkıp Rasim Bey'in evine gittiler. Durumu anlatılar. Kimi başkan yapmışlarsa, sonunda ne mal olduğu anlaşılmıştı. Hepsi deli çıkmıştı.

Rasim Bey,

– Bana ne kastiniz var? dedi. Beni de delirtmek mi istiyorsunuz?

– Estağfurullah. Sen akli başında bir insansın. Bu işi senden rica ediyoruz.

– İmkânsız, yapamam.

– Bu bir memleket görevi Rasim Bey.

– Milletin umudu sizde Rasim Bey...

– Halka hizmet...

– Vatan işi bu Rasim Bey...

O denli üstelediler ki, sonunda Rasim Bey,

– Bir şartla kabul ederim, dedi.

– Böyle, emret!...

– Bütün şartlarını peşin peşin kabul ediyoruz.

Rasim Bey,

– Şartım şu, dedi. Bakın açık söylüyorum. Sonradan söylemedi demeyin. Dalkavukluk istemem!... Ziyafet miyafet istemem, kimse beni şişirmeyecek... Beni öve öve göklere çıkarmayacaksınız. Benim için nutuklar vermeyeceksiniz. Nasıl? Yapabilir misiniz? Ben de insanım. Beni baştan çıkarmak yok, kabul mu?

– Kabul!... diye bağırdılar.

- Gördün mü namuslu insanı?
- Aklı başında adam böyle olur işte...
- Aşkolsun şu Rasim Bey'e...

Rasim Bey seçimi kazandı, başkan oldu. Daha o sabah evine elliyi aşkın tebrik telgrafı geldi. Bir tanesini açtı, okudu:

“Pek muhterem ve memleketimizin en değerli, güzide evlâdı, pek Sayın Bay Rasim” diye başlıyordu.

Öbür tebrik telgraflarını okumadı.

– Allahım, sen beni koru!... diye Tanrı'ya yalvardı.

Az sonra kapı çalındı. Gözlüklü adam, elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi. Eğilerek tebriklerini sundu. Rasim Bey, suratını astı,

– Bunların ne gereği var? dedi.

Biraz sonra, sıksa ihtiyar, bastonuna dayanarak, bir elinde büyük bir çiçek demetiyle geldi, iki büklüm, Rasim Bey'in ellerine sarıldı. Rasim Bey suratını astı, sert ve soğuk,

– Zahmet ettiniz! dedi.

Genç olanı, çilli adam, şişman göbekli, sırayla geliyorlar, tebriklerini, saygılarını sunup gidiyorlardı. Rasim, Bey,

– Aklımı sen koru Tanrım! diye dua ediyordu.

– Şerefimize ziyafet var! diye haber geldi.

Rasim Bey, gitsem mi, gitmesem mi, diye düşünürken, kapıya araba dayandı.

Salon, saray salonu gibi donanmıştı. Kırk kişilik sofrada vazolar, çiçekler, şamdanlar, neler neler yoktu. Gözlüklü adam, kadehi elinde ayağa kalktı.

Önce seçim başarısını kutlamakla söze başlayıp Rasim Bey'e döndü.

– Ey büyük zekâ!... Ey eşsiz adam!... Ey harika insan!... Senin yapıcı zekânla kısa zamanda...

Yüzü kıpkırmızı olan Rasim Bey sofradan kalktı, öfkeyle evine döndü... İçinden,

– Bu ders onlara yeter! diyordu.

Ertesi gün, işinin başına gitmek için evinden çıktı. Bir de baktı ki, sokakta bir şenlik.. Evinin kapısından belediye dairesine kadar

yola halılar serilmiş. Davullar, zurnalar çalıyor. Defne dallarıyla her yan donanmış. Okul çocukları yollara dizilmiş. Bir alkıştı koptu,

– Yaşa!

Genç adam, şehir bandosunun davulcusuna bağıriyordu,

– Daha kuvvetli vur!

Çocuklara bağıriyordu:

– Daha kuvvetli bağırın!

– Yaşaaa...

Yollarda kurbanlar kesiliyordu. Anayolun ortasına defne dallarıyla süslü bir tak yapılmış, üstüne, “Yeni başkanımız, çok yaşa!” diye yazılmıştı.

Kürsüye çıkan şişman göbekli adam nutka başladı:

– Çalışkanlığı, doğruluğu, işbirliği, yurtseverliğiyle bütün hemşerilerin kalbinde sarsılmaz bir yer almış olan yeni başkanımız...

Hiddetten kıpkırmızı olan Rasim Bey ileri atıldı. Şişman, göbekli adamın okuduğu kâğıdı elinden çekip aldı, yırttı.

– İstemem böyle şeyi diye şişman adamı tersledi.

Çilli adam,

– Yurttaşlar! diye bağırdı, şu alçakgönüllülük örneği hareketi kimde gördünüz? Yaşasın yeni başkanımız!

– Yaşasın!..

Yoğun bir alkış koptu. Yeni başkan alkışlardan, yağmurdan kaçır gibi, koşarak kendisini büyük yapıya attı. Salon, gelenlerle dolup taşıyordu.

Elleri göbeğinde bağlı genç adam,

– Bir emriniz var mı, sayın başkanım? dedi.

Sıska ihtiyar,

– Hiçkimse şimdiye kadar bu makama sizin gibi yakışmamıştı, dedi.

Başkan,

– Vallahi, billahi istifa ederim! diye bağırdı, çıkın dışarı!..

Odadakiler, iki büklüm eğilerek geri geri gittiler:

– Başüstüne!..

– Emredersiniz... çıkalım!

Rasim Bey başını salladı, lahavle çekti. Çilli adam,

– İstirahat buyurun Beyefendi! dedi.

Gözlüklü,

– Siz bilirsiniz ama, ilk günden bu kadar yorulmasanız, iyi olur efendim! dedi.

Başkan,

– Defolun!... diye bağırdı.

Çalışma olanağı yoktu. Dışarı çıktı. Genç adam,

– Çekilin!... Başkanımız geliyor! Yol açın! diye halkı dağıttı.

Rasim Bey evine kapandı. O gün hiç dışarı çıkmadı. Ertesi sabah, orada çıkan iki yerel gazeteyi getirtti. Gazetelerde kocaman resimleri basılmıştı. Biri: “İlemşerilerinin övündüğü büyük zekâ”, öbürü, “Dünyanın en çalışkan başkanı” diye yazıyordu. Bütün gazeteler onun övgüleriyle doluydu.

Akşam otomobille kapısına geldiler:

– Bugün gelen oyuncu kızlar, evinize mi gelsinler, yoksa zâtîliniz gazinoyu teşrif eder misiniz?

Rasim Bey,

– Ben gelirim, dedi.

Gazinoda genç adam,

– Aynı havayı teneffüs etmekle mutluluk duyduğumuz Sayın Başkanımız... diye başladı, yarım saat konuştu. Rasim Bey onu susturmuştu ki, arkadan gözlüklü başladı:

– Ne kadar mutluyuz ki, böyle erdemli bir başkanın...

Rasim Bey, gülümsüyordu.

Aradan bir yıl kadar geçti... Gözlüklü, genç adam, şişman, göbekli, sıksa ihtiyar yine toplanmış konuşuyorlardı;

– Biz bununla başa çıkamayız arkadaşlar!...

– Bu, hepsinden baskın çıktı. Biz başkan seçmemişiz başımıza belâ satın almışız.

– Deliyi başa çıkılmaz birader...

– Mağrur, küçük dağları ben yarattım diyor.

– Bu ne burnu büyüklük!

– Deliler böyle olur.

– Peki ne yapacağız? Yeni seçimlere kadar bu deliyi başımızda çekecek miyiz?

– Yok” canım! Ne diye? Herif tımarhanelik deli işte, doğduğu evi müze yaptırıyor. Meydana heykelini diktirmeye kalktı!

– Dün birinin suratına tükürmüş.

– Geçen gece de rakı masasının üstüne çıkıp çiftetelli oynadı.

– Peki, ne yapacağız, bu zırdeliyi?

– Yapılacak şey, bunu doktora muayene ettirip bir deli raporu almak, sonra da tımarhaneye göndermek.

Gözlüklü,

– Vakit kaybetmeyelim, belki birisinin üzerine atılır, elinden bir kaza çıkar, dedi.

– Evet, evet... Çok doğru.

– Yarın sabah erkenden, bağlatalım tımarhaneye gönderelim. O zaman yeni seçimlere gideriz.

– Peki, şimdi kimi başkan yapacağız?

– Aman arkadaşlar! Dikkatli olalım, hiç olmazsa bu kez akli başında birini seçelim.

– Doğru... Bu delilerden bıktık vallahi!...

BİR DELİ KAÇTI(*)

Eminönü’nden Karaköy’e gidiyordum. Köprü başına gelince,
– Kaçtı, kaçtı!... diye sesler duydum. Düdükler öttü. Polisler koştu. Köprü üstündeki kalabalık birbirine girdi. Gidiş geliş durdu. Herkes birbirine soruyordu:

- Ne var? Ne olmuş?
- Polisler bir deliyi kaçırmışlar.

Bir yaşlı kadın,

– Ayol, diyor, ne oldu bizim polislerimize? Eskiden kim olsa tutarlardı, son zamanlarda hep kaçııyorlar.

Yanıma bir adam yaklaştı:

– Sanki biz çok akıllıyız da, bir de deli kaçmış diye ortalığı telaşa veriyorlar.

Adama söyleyecek söz bulamayınca, yüzüne bakıp “Terbiye dairesinde” sııttım. Başka birisi,

– Yok ama beyim, bu azılı bir deliymiş. dedi, tam üç kişi öldürmüş. İnsana saldırıyormuş.

Benimle konuşan adamla yanyana yürümeye başladık. Bikaç deli fıkrası anlattı. Hem fıkralar güzel, hem de güzel anlatıyor. Gülmemek elde değil. Konuşan, sevimli, efendiden bir kişi.

– Bilirsiniz, değil mi hikâyeyi, hani tımarhanedeki deliye “İçerde kaç kişisiniz?” diye sormuşlar da, “Ya siz dışardakiler ne kadar?” demiş. Meselâ bakın şu adama... Gösterdiği adama bakıyorum.

– Belki de kaçan deli budur, diyor.

Belki de... Çünkü adamın akıllıya benzer yanı yok. Sanki biriyle konuşuyormuş gibi elini, kolunu oynatıyor, bir yüksek sesle, bir yavaş konuşuyor. Arasıra bağırıyor. Kaşlarını çatıyor.

(*) “Koltuk” adlı kitaptan alınmıştır.

– Belkisi filân yok. Polisin elinden kaçan deli bu.

– Haber verelim, yakalasınlar, dedim.

Başımı o yana çevirdim, gösterdiği adam hızlı hızlı yürüyor diye bakarken birden suratı asıldı, durdu. Parmaklarıyla bişeyler hesapladı, yine güldü.

– Tamam, dedim, polislerin elinden kaçan deli mutlaka budur. Hemen haber verelim.

Soğukkanlı yol arkadaşım,

– Bir de şu önümüzde giden iki kişiye kulak verir misiniz? dedi.

Önde biri şişman, biri enine boyuna, iriyarı iki kişi yüksek sesle konuşuyorlardı. Kulak kabarttım:

– Tutacaksın herifi... Kaça ulan limon? Elli kuruş. Elli kuruş mu? Gel buraya? Hemen şıp diye şu köprü başına sallandıracaksın. Ondan sonra gel ulan maydanozcu. Maydanozun demeti kaç? On kuruş. Vay karaborsacı vay!.. Hemen sallandır. Gözünün yaşına bakma. Fazla değil, iki tanesini, üç tanesini sallandır, bak gör, memlekette karaborsacı kalır mı? Efendim?

O konuşurken, biyandan da arkadaşı konuşuyordu:

– Ziraat birader, ziraat... Evvelâ ziraat, sonra hürriyet... Ekil-memiş bir avuç toprak kalmayacak. Ben bizim evin balkonuna saksılar içinde soğan ekтім. Her vatandaş benim gibi yapsa memlekette soğan sıkıntısı kalmaz. Al ondan sonra, meselâ fasulyeyi, al hıyarı... Herkes evinde, saksıda hıyar yetiştirse, hıyar sıkıntısı çeker miyiz? Efendim? Bir hürriyet tutturmuş gidiyorlar. Yahu fasulye olmayınca bir memlekette, hürriyet olur mu?

Arkadaşını dinlemeyen, o söylerken o da söyleyen iri adam, şöyle diyor:

– Kırbaç beyim, kırbaç... Gözünü seveyim cennetten çıkma. Bu millet sopasız adam olmaz.

İkisi birden konuştuğu için birbirine karışan sesleri kulağıma şöyle geliyordu:

“Anayasadan önce... Fasulye, birader, fasulye. Hukuk diye tutturmuşlar, sallandır keratayı. Fasulyeden sonra, sokak kenarlarına pancar ek...
Yol arkadaşşıma,

– Kaçan deli bir mi, iki miymiş? diye sordum.

– Bilmem, dedi.

– İşte birader, bunların ikisi de deli... Hemen polise söyleyelim.

Köprüaltı Polis Karakolu'na bildirmek için, merdivenden iniyorduk. Bu sırada çok güzel bir kadın da merdivenden çıkıyordu. Hava sıcak olduğundan genç kadın, incecik, tiril tiril bir emprime giymişti. Kadının arkasından merdiveni çıkan iki erkek, gözleri kadının bacaklarında, hattâ başlarını eğip, eteğinin altına bakarak, konuşuyorlardı:

– Kitap gibi karı be, çevir çevir oku...

– Ye beni abla!

– Yatayım da üstümde, yuvarlan!...

– Yuff beeee!

Derken efendim, bir karambol oldu. İki azgın herif kadının üstüne atıldılar. Kadın çantasını vurarak başa çıkamayınca, feryada başladı. Birden canavarlaşan iki herif, kadını alaşağı ettiler.

– Artık hiç şüphe yok, polisin elinden kaçan iki deli işte bunlar, dedim.

Merdivenden indik, iskelede biriken kalabalık yolcular vapura binmek için, iskele demir kapısının açılmasını bekliyorlardı.

Arkadaşım,

– Şunları dinleyin! dedi.

Bir erkek, yanındaki karısına bağıırıyordu:

– Alıp başımı kaçacağım... Vallahi kaçacağım.

– Kaç! Sanki ben dururum da.. Ben senden önce kaçarım... Bana koca çooooook... Sen kendine bak mıymıntı.

Çat... Kadının suratına bir tokat. Bir ağlama, küfür, kıyamet...

Yol arkadaşım,

– Çabuk kaçalım, şahit yazarlar, dedi.

Köprünün Karaköy başına doğru giderken, bir kadın çığlığı duyduk. Arabanın penceresinden fırlamış bir kadın bacağı çırpınıp duruyordu.

– İmdaaat!.. Kaçırıyorlar.

Yol arkadaşşıma,

– Yahu güpegündüz bu kalabalıkta kadın kaçırılır mı? Deli bunlar... Vallahi billahi deli...

Çok serinkanlı olan yol arkadaşım yine deli fıkraları anlatmaya başladı. Ben kahkahalarla gülüyordum. Tam Köprü'den Karaköy'e geçerken iki polis, yol arkadaşımın kollarına yapıştı.

– Ulan! Nasıl kaçtın elimizden? Yürü!..

Yol arkadaşım bana,

– Allahaismarladık arkadaş, dedi.

Arkasından ben de onun gittiği yere gitmek istedim, istedim ama, gidemedim.

– Gülegüle arkadaşım, dedim.

İÇİNDEKİLER

HEM ÇAL HEM OYNA!	9
YAŞASIN ZÜĞÜRTLÜK	15
POTİNBAĞI SENFONİSİ	21
SAĞCI MISIN, SOLCU MUSUN?	29
KİMLİKSİZ ADAM	35
MUTLU KEDİ	39
İNCE NARİNCE	45
MEHDİ-İ RESÛL	53
HAVADAN SUDAN	61
HERKESİN HERŞEYİ BİLDİĞİ ÜLKE	69
KORKMA	79
DAYANIN YURTTAŞLARIM	89
HAZİNEDEKİ PASLI TENKE	95
HUZUR ÜLKESİ	101
KARŞILAMA ALANINA GİTMEYİZ	107
GEL DE OKU MEKTUBUNU	113
GÖZÜNÜZ AYDIN EFENDİM	123
YÜZ LİRAYA BİR DELİ	127
MEBUS PALTOSU	135
BİR DEMOKRASİ KAHRAMANI	145
NASIL İNTİHAR ETTİM?	153
BİR KOMÜNİSTİN ÖLÜMÜ	157
İŞKENCE BİLİMİNE GİRİŞ: KORKUYORSUN	169
DAMDA DELİ VAR	183
SODOM BÜYÜKELÇİSİ'NİN GÜNLÜĞÜ YA DA	
DİN KİTAPLARINDAN ÖĞRENCİLERE SEKSOLOJİ DERSİ	189
TÜRKİYE'Yİ BİLMEK	207
NASIL BULDUNUZ?	215
ESKİLER ALAYIM	221
ÇOK ŞÜKÜR	227

TAŞRA MUHABİRİNİN FOTOĞRAFI	233
DENİZ AYAK ALTINDA	241
TOROS CANAVARI	245
BİT YARIŞI	261
BALİÂLİ CANAVARI	273
KELEPİR BİR İŞÇİ	279
“ZİNCİRLİ MİZAH”TAN İKİ YAZI	281
TOPUNUZUN KÖKÜNE KİBRİT SUYU	287
BEN BİR YURTSEVERİM BEYEFENDİ	289
BENDENİZ MAHVOLDUM	297
EFENDİ OĞLUM	305
TANRISAL ADALET	317
BİR ÇİN HİKÂYESİ	331
NE BÜYÜK ADAM	335
BİR SARMAŞIĞIN ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ	339
ZAMANIN KOKUSU	349
KİM KİMİN YANINDA	357
ÇAPKIN HİKÂYE	365
BİR AMERİKAN RÜYASI	369
PAŞADAN SONRA NE OLACAK?	373
HADI ÖLDÜRSENE CİCİM!	381
HAKLISIN BEY	401
Fİ TARİHİNDE BİR GAZETE NASIL KAPATILDI?	409
BAKANLIK EMRİNDE BİRİ	417
FİL HAMDİ NASIL YAKALANDI?	425
MASAL KIZ	429
ADEM’LE HAVVA KENDİ CENNETLERİNİ KURACAKLARDI	441
BİR ESKİ YAŞAM MARATONCUSUNUN SEVİ MOLASI	453
MAHMUT İLE NİĞÂR	463
DEPMİK SULTAN HAZRETLERİ	471
ADAMI ZORLA DELİ EDERLER	479
BİR DELİ KAÇTI	487
İÇİNDEKİLER	493

"... Çocukluğumdan beri, insanları ağlatacak yazılar yazmak isterdim. Bu istekle yazdığım bir hikâyeyi, bir dergiye götürmüştüm. Hikâyemi okuyan derginin başredaktörü, çok anlayışsız bir adam olduğu için, hikâyemi okurken hüngür hüngür ağlaması gerektiği halde kahkahalarla güldü; sonra kahkahadan yaşıran gözlerini silerek, "Aferin. Çok güzel. Bunun gibi daha başka hikâyeler de yaz getir bize..." dedi.

Yazarlıktaki bu ilk düş kırıklığım hâlâ sürmektedir. Ağlasın diye yazdıklarımın çoğuna, okurlarım gülüyor."

Şiirler yazdı, gazetecilik yaptı, romanlara ve tiyatro oyunlarına imzasını attı. Ama en çok da hikâyeleri ile tanındı.

Kitaplarına almadığı, bir başka deyişle gazete ve dergilerde kalanlarla birlikte iki binin üzerinde hikâye yazdı.

Bu hikâyelerinde toplumun aksayan yanları ile yergiye elverişli olaylarını sergiledi.

Sözcüklerle türedi, zıpcıktı tiplerin fotografisini çıkardı.

Sözlü halk mizah geleneğini çağdaş bir bakış açısıyla yorumladı, fakat yazılı mizah ustalarını da göz ardı etmeyerek bir "ulusal Türk mizahı" yarattı.

1956 ve 1957 yıllarında İtalya'da düzenlenen uluslararası mizah yarışmalarında "Kazan Töreni" ve "Fil Hamdi" adlı hikâyeleriyle iki kez "Altın Palmiye" ödülünü aldı. 1966'da "Vatani Vazife" adlı hikâyesi "Altın Kirpi" ödülüne değer bulundu. "İnsanlar Uyanıyor" hikâyesi ile 1969'da Moskova'da "Krokodil" ödülünün sahibi oldu.

1977'de Bulgaristan'da düzenlenen "Uluslararası Mizah Kitapları" yarışmasında "Hitar Petar" ödülünü kazandı.

Kitapları yirmiden fazla dile çevrilen bir yazar için başka ne referans olabilir?

Güldürmenin yanında düşündürmeyi de seçti.

Bu yüzden de onun sözlüğünde "mizah"ın anlamı "gülmece"...

Bu yüzden de hâlâ ne zaman güncel olaylar ve sorunlar gündeme gelse Tam Aziz Nesin'lik denmekte...

İşte bu derlemede dünya çapındaki bu büyük mizah ustamızın, iki binden fazla hikâyesinden seçilmiş seçkin örnekleri bulacaksınız.

Gerçekten de "Tam Aziz Nesin'lik" hikâyeler...

ISBN 978-975-9169-63-3

